

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΑΠΑΝΤΑ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Ἰπερόθετος ἐκδόσεως:

Ἰερεὺς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ

Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 77

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΙΕ' — ΚΖ'
(ΚΕΦ. 6 — 13)

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

Μετάφρασις — Σχόλια
ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Δ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

φιλόλογος

Καθηγητὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας Σχολῆς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	11 - 232
Ὁμιλία ΙΕ' (Πράξ. 5' 8 — ζ' 5)	11 (235)*
Ὁμιλία ΙΣ' (Πράξ. ζ' 6 - 34)	28 (245)
Ὁμιλία ΙΖ' (Πράξ. ζ' 35 - 53)	45 (256)
Ὁμιλία ΙΗ' (Πράξ. ζ' 54 — η' 25)	62 (265)
Ὁμιλία ΙΘ' (Πράξ. η' 26 — θ' 9)	82 (277)
Ὁμιλία Κ' (Πράξ. θ' 10 - 25)	104 (290)
Ὁμιλία ΚΑ' (Πράξ. θ' 26 - 43)	120 (298)
Ὁμιλία ΚΒ' (Πράξ. ι' 1 - 23)	138 (309)
Ὁμιλία ΚΓ' (Πράξ. ι' 23 - 43)	153 (318)
Ὁμιλία ΚΔ' (Πράξ. ι' 44 — ια' 18)	172 (328)
Ὁμιλία ΚΕ' (Πράξ. ια' 19 - 30)	189 (339)
Ὁμιλία ΚΣ' (Πράξ. ιβ' 1 - 17)	204 (348)
Ὁμιλία ΚΖ' (Πράξ. ιβ' 18 — ιγ' 3)	220 (357)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	235 - 365

* Οι ἐνθὺς παρενθέσεις ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἀντιστοίχου πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ο Μ Ι Λ Ι Α ΙΕ' (15)
(Πράξ. 5', 8 — ζ', 5)

«Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέ-
ρα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ»¹.

α'. Παρατήρει πῶς καὶ μεταξύ τῶν ἑπτὰ ἦτο κά-
ποιος ὁ ὁποῖος διεκρίνετο καὶ κατεῖχε τὴν πρώτην θέ-
σιν· διότι ἂν καὶ ἡ χειροτονία ἦτο κοινὴ, ἐν τούτοις αὐ-
τὸς ἐκέρχισε περισσότεραν χάριν. Προηγουμένως δὲ
δὲν ἔκαμνε θαύματα, ἀλλ' ὅταν ἐγίνε φανερός διὰ τῆς
χειροτονίας, διὰ τὰ ἀποδείχθῃ ὅτι δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ χά-
ρις, ἀλλὰ παρίσταται ἀνάγκη καὶ χειροτονίας· ὥστε ἐ-
γινε προσθήκη Πνεύματος. Ἐάν δὲ ἦσαν πλήρεις Πνεύ-
ματος καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, ἦτο ὁμοίως ἐκεῖνο, ποῦ
ἔλαβον κατὰ τὴν δάψιναι².

1. Πράξ. 5, 8.

2. Ἀλλ' ὅπως λαμβάνει ὅλον Πνεῦμα ὁ βαπτιζόμενος, αὐτὸν
λαμβάνει ὅλον Πνεῦμα καὶ ὁ χειρονοούμενος. Ἐπαρμένος ὅλον Λέ-
γει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος «προσέθηκε Ἅγιον Πνεῦμα», ἐννεῖ
τὴν κατὰ τὴν χειροτονίαν ἐμφύσησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις δὲ
τὴν χειρονονοούμενον δὲν εἶναι ἡ πρώτη, δεξιόμενος ὅτι αὐτὸς ἐδέχθη
ταύτην καὶ κατὰ τὴν δάψιναι του.

«Ἀνέστησαν δὲ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς». Πάλιν ἀνάστασιν λέγει τὸν ἐρεθισμὸν καὶ τὴν ὀργὴν αὐτῶν. Βλέπετε ὅτι καὶ ἐδῶ εἶναι πολὺ τὸ πλῆθος· ἅλλων δὲ νὰ παρατηρήσῃς ὅτι εἶναι ἄλλη ἢ μορφή τῆς κατηγορίας. Διότι, ἐπειδὴ ἡμποδίσαν αὐτοὺς ὁ Γαμαλιήλος νὰ διατυπώσουν περὶ ἐκείνης τῆς ὑποθέσεως κατηγορίαν³, ἄλλην τοιαύτην εἰσάγουσιν.

«Ἀνέστησαν δὲ τινες», λέγει, «τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς, τῆς λεγομένης Λιβερτινῶν⁴ καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀσίας, συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ· καὶ οὐκ ἴσχοντες ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ Πνεύματι, ὃ ἐλάλει. Τότε ὑπέβαλον ἀνδρας, λέγοντας ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα θλάσφημα εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν Θεόν»⁵.

Διὰ νὰ στρέψουν τὴν κατηγορίαν, «Κατὰ τοῦ Θεοῦ», λέγει, «καὶ κατὰ τοῦ Μωσέως ὀμίλει». Διὰ τοῦτο καὶ συνεζήτουν, διὰ νὰ ἀναγκάσουν αὐτὸν νὰ εἴπῃ τι. Ἐκεῖνος δὲ εὐκρινέστερον τοῦ λοιποῦ συνεζήτη, καὶ ἴσως μόνον τὴν παῖσιν τοῦ νόμου ἀνέφερε, ἥ δὲν τὴν ἀνέφερε μὲν, ἀλλὰ ὀμίλει συγκεκριμένως περὶ αὐτῆς· διότι, ἐάν ὀμίλει φανερώς, δὲν εἶχε ἀνάγκην οὔτε τὸν ὑποόλως προσπαθύνετον ἀνδράν, οὔτε τὸν ψευδομαρτύρων.

Διάφοροι δὲ ἦσαν αἱ συναγωγαί, τῶν Λιβερτινῶν καὶ τῶν Κυρηναίων. Ἀλλὰ Κυρηναῖοι μὲν εἶναι οἱ πέραν τῆς Ἀλεξανδρείας, (οἱ ὅποιοι καὶ ἐκεῖ κατὰ τὰ ἔθνη εἶχον συναγωγὰς) ἴσως δὲ καὶ ἐκεῖ ἔμενον, διὰ νὰ μὴ ἀναγκάζωνται συνεῶς νὰ ἀποδημοῦν), Λιβερτινοὶ δὲ ἀνομάζονται οὕτω οἱ ἀπελευθεροῖ⁶ τῶν Ῥωμαίων. Ὅπως δὲ κατὰκου ἐκεῖ πολλοὶ ξένοι, οὕτω καὶ συναγωγὰς εἶχον, ὅπου ἔπρεπε νὰ ἀναγινώσκηται ὁ νόμος καὶ νὰ τελοῦνται εὐχαί.

Σὺ δὲ νὰ ἐξετάσῃς πῶς καὶ αὐτοὺς ἀναγκάζομενος

ἐπιχειρεῖ νὰ διδάξῃ καὶ ἐκεῖνοι πάλιν λόγῳ τῶν ὑπερφυσικῶν ἔργων τοῦ ὄχι μόνου θθάνουν μέχρι θθόνου, ἀλλὰ καὶ, ἐπειδὴ ὑπερεῖχε κατὰ τὸν λόγον, καὶ δὲν ἦτο ἀνεκτὸς ἐκ μέρους των, δημιουργοῦν ψευδομάρτυρας· διότι δὲν ἤθελον αὐτὸν ἀπλῶς (ἀνευ δικαιολογίας) νὰ θανατώσουν, ἀλλὰ διὰ φήσου, ὥστε νὰ θλάσουν καὶ τὴν φήμην αὐτῶν⁷· καὶ ἀφού ἀφῆκαν ἐκεῖνους (δηλαδὴ τοὺς ὑποβλητοὺς ἀνδρας), ἔρχονται πρὸς αὐτοὺς (δηλαδὴ τοὺς ψευδομάρτυρας), ὥστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ καταπατήσουν καὶ ἐκεῖνους· αὐτοὶ δὲ ἐπὶ πλέον δὲν εἶπον ὅτι «ὀμίλει» ἀλλὰ ὅτι «δὲν παύει νὰ ὀμιλῇ»⁸, προσπαθοῦντες νὰ ἐπαιξήσουν τὴν κατηγορίαν.

«Συνεκίνησάν τε τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ἔστησαν δὲ μάρτυρας ψευδεῖς, λέγοντας· ὁ ἀνθρώπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα θλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου⁹ τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τοῦ νόμου¹⁰· («οὐ παύεται, λέγουσιν, διὰ νὰ θλώσσουν διὰ τοῦτο ὅτι πράττει τοῦτο ὡς ἔργον), ἀκηκόαμεν γάρ αὐτοὺ λέγοντας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλάσει τὸν τόπον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη, ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς»¹¹, «Ἰησοῦς, λέγουσιν, ὁ Ναζωραῖος», καὶ με περιφρονητικῶν ὕψος, «Καταλάσει τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη».

Τοῦτο ἔλεγον ὅταν κατηγοροῦν καὶ τὸν Χριστόν· «Ὁ καταλὼν τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ»¹². Διότι αὐτοὶ ἠθθάνοντο μεγάλην εὐλάβειαν καὶ διὰ τὸν ναόν, ἀφού ἤθελον καὶ νὰ μετοικίσουν ἐκεῖ, καὶ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Μωσέως.

Καὶ παρατῆρει πῶς εἶναι διπλῇ ἡ κατηγορία. «Καταλάσει», λέγουσιν, «τὸν τόπον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη»¹³· ὄχι μόνον δὲ διπλῇ, ἀλλὰ καὶ πικρὰ καὶ πλήρης κινδύνων.

7. Ἦθελον θθλ. νὰ ἀπείρουν τὴν κοινὴν γνώμην ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν.

8. Πρόξ. 6, 13.

9. Ἀπλ. τοῦ νοσθ.

10. Πρόξ. 6, 12 - 13.

11. Πρόξ. 6, 14.

12. Μαρθ. 24, 40.

13. Πρόξ. 6, 14.

3. Πρόξ. 5, 27 - 41.

4. Λιβερτινοί. Ἦσαν υἱοὶ ἀπελευθερωθέντων δοῦλων τῶν Ῥωμαίων (LIBERTUS = ἀπελευθερωτός, LIBERTINUS = υἱὸς ἀπελευθερωτός).

5. Πρόξ. 6, 9 - 11.

6. Ἰδε σημειῶσιν 4.

Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὥσει πρόσωπον ἀγγέλου.¹⁴ Οὕτως εἶναι δυνατόν καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς μικρότερον θαυμῶν, νὰ λάμπουν. Διότι κατὰ τί, εἰπέ μου, αὐτὸς ἦτο κατώτερος ἀπὸ τούς Ἀποστόλους; Δὲν ἐπετέλεσε θαύματα; Δὲν εἰδείξε μέγα θάρρος;

«Εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὥσει πρόσωπον ἀγγέλου»¹⁵, λέγει. Ἄρα αὐτὸ ἦτο ἡ χάρις, αὐτὸ καὶ ἡ δόξα τοῦ Μωϋσέως. Νομίζω δὲ ὅτι ὁ Θεὸς κατέστησεν αὐτὸν πληρὴ χάριτος, ἵσως ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ εἰπῇ λόγους τινάς, καὶ διὰ τὰ ἐμβόλη εἰς αὐτοὺς διὰ τοῦ θαύματος φόβον (διότι¹⁶ εἶναι δυνατόν καὶ πρόσωπα πλήρη χάριτος πνευματικῆς νὰ εἶναι ἀγαπητὰ εἰς τοὺς ἀγαπῶντας, καὶ σεβαστὰ καὶ φοβερά εἰς τοὺς μισοῦντας)· ἢ καὶ ὡς αἰτίαν ἀνέφερεν αὐτὸ¹⁷, διὰ τὴν ὁποίαν ἠνέχθησαν τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ.

Τὶ εἶπε λοιπὸν ὁ ἀρχιερεὺς;

«Εἰ ἄρα», λέγει, «αὐτοὶ οὕτως ἔχει»¹⁸.

Παρατηρεῖς μὲ πόσον ἡρεμίαν ἀπαιθουμένη ἡ ἐρώτησις καὶ χωρὶς μέχρι ἐκείνης τῆς στιγμῆς νὰ ἔχη τίποτε τὸ πιστικόν;

Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς μὲ ἡρεμίαν ἀρχίζει νὰ ὁμιλῇ, καὶ λέγει: «Ἀνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε: Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράνι¹⁹. Ἀμέσως ἀπὸ τὸ προϊὸν καταρρίπτει τὴν γνώμην αὐτῶν, καὶ οἰκοδομεῖ τοιαυτὰ ἐπιχειρήματα, διὰ

τῶν ὁποίων λέγει, χωρὶς ὑποψίαν ἐκ μέρους τῶν ἀκούοντων, καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ ναὸς δὲν εἶναι τίποτε, οὔτε τὰ ἔθνη, καὶ ὅτι δὲν θὰ καταστοὺν ἐμπόδιον αὐτοῖς εἰς τὸ κηρυγμα, καὶ ἐκ τῶν ἀδυνάτων πάντοτε ὁ Θεὸς πάντα δημιουργεῖ καὶ κατασκευάζει. Βλέπε λοιπὸν ὅτι δι' αὐτὴν συντίθεται ἡ δημηγορία καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἐνῷ ἀπῆλυσαν πολλὴν φιλανθρωπίαν, μὲ τὰ ἀντίθετα ἐπλήρωσαν τὸν εὐεργέτην, καὶ διὰ ἐπιχειροῦν ἀδύνατα. «Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐλθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἂν σοι δείξω»²⁰.

6'. Καὶ ναὸς δὲν ὑπῆρχε, καὶ θυσία δὲν ἐτελεῖτο, καὶ ἡξιώθη ὁ Ἀβραάμ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Θεοῦ καὶ προγόνους Πέτρος²¹ εἶπε καὶ εἰς ζήτην γῆν εὐρίσκειτο.

Καὶ διατὶ ἄρα γε ὅταν ἤρχισαι νὰ ὁμιλῇ ἀπεκάλεσε τὸν Θεὸν Θεὸν τῆς δόξης; Ἐπειδὴ τοὺς μὴ τιμωμένους τοὺς ἔχει καταστήσει ἐνδόξους, καὶ διὰ τὰ διδόει, ὅτι, ἐὰν ἐκείνους²² ἐδόξασαι, πολὺ περισσότερον αὐτούς²³. Βλέπεις πῶς αὐτοῦ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ σωματικά καὶ κατὰ πρώτον ἐκ τοῦ τόπου, ἀφοῦ ἦτο περὶ αὐτοῦ ὁ λόγος;

«Ὁ Θεὸς τῆς δόξης». Ἐὰν εἶναι Θεὸς τῆς δόξης, εἶναι καταφανές, ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐκ μέρους ἡμῶν δόξης, οὔτε τῆς διὰ τοῦ ναοῦ ἀναπειρομένης διότι αὐτὸς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς δόξης. Μὴ νομίζετε λοιπὸν ὅτι δοξάζετε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αὐτῶν.

Καὶ πῶς, βόναται νὰ εἰπῇ τις, ἡ Γραφὴ λέγει τοῦτο περὶ τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ; Διότι εἰς τὰ μὴ λίαν ἀναγκαῖα δὲν περιττολογεῖ διότι ἐκεῖνο μὲν, τὸ ὅποιον ἦτο χρήσιμον ἡμᾶς εἰδίδαι, ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Ἀβραάμ²⁴ ἐπλήρων τὸν οἶόν του (ὅταν δηλαδὴ ἀκόμη ἔζη) μετηνάστευσε μαζί με αὐτόν, τὸ δὲ πέραν τούτου παρέλειψεν ἀδιήγητον δεδομένου ὅτι συντόμως ἀπέθανε μετὰ τὴν ἔγκαι-

14. Πρὸξ. 6, 15.

15. Πρὸξ. 6, 15.

16. «Ἐστὶ γὰρ, ἔστι...». Ὁ ἱερός Χριστόστομος, διὰ τὴν τῶν περισσότερων τὴν γνώμην του καὶ διὰ τὴν ἐπιστήν ἐννοήσαντες τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ ἢ τοῦ ἀναγνώστου χρησιμοποιοῦν τὸ σῆμα τῆς ἀνοδολογίας. (Ἐντοῦτο δὲ ρήμαρ μνηστὶν τὸν ρήμαρ Δημοσθένει, ὁ ὁλοος ἐν τῷ Α' Ὀλυμπιακῷ - παρ. 18 - λέγει: ἔστιν ὁ ὁδὸς Ἀθηναίων, χρημὸς ὅντιν, ὅς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων).

17. Διὰ τὸ συγγενοῦς τῶν πρῶτων.

18. Πρὸξ. 7, 1.

19. Πρὸξ. 7, 2.

20. Γέν. 12, 1, Πρὸξ. 7, 3.

21. Ὁ Χριστόστομος συνήθειε σχεδὸν ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Ἀνατολῆς νὰ ἀποκαλῇ Πέτρος.

22. Διὰ τοὺς πρὸς Π. ἀποθήκας.

23. Διὰ τοὺς πρὸς Κ. ἀποθήκας.

24. Ὁ θάνατος. Γέν. 11, 31 - 32.

τάστασιν του εἰς Χαρρὸν· ἐξῆλθε ἐκ τῆς συγγενείας σου²⁵.

Ἐδῶ δεικνύει ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι τέκνα τοῦ Ἀδραμ. Πῶς; Διότι ἐκεῖνος ἦτο πειθήνιος, αὐτοὶ δὲ εἶναι ἀπειθεῖς· περισσότερον δὲ μανθάνομεν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πράττει διατασσόμενος, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ὀφίστατο τοὺς κόπους, ἐκεῖνοι δὲ συναπακομίζοντο τοὺς καρπούς, καὶ ὅτι ὅλοι οἱ πρόγονοι ὑπεβάλλοντο εἰς κακοχυσίαν.

Καὶ ἐξεληθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατώκησεν εἰς Χαρρὸν κακεῖθεν, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετώκησεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἰς ἣν ὁμεῖς νῦν κατοικεῖτε· καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ θῆμα ποδοῦ²⁶.

Παρατῆρει, πῶς αὐτοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τῆς γῆς· διότι δὲν εἶπε: «θὰ δώσω», ἀλλὰ εἶπε: «οὐκ ἔδωκεν», θέλων νὰ διευκρινήσῃ ὅτι ὅλα ἐξ ἐκείνου προήλθον καὶ τίποτε ἐξ αὐτῶν ἦλθε θεθείως καὶ τὴν συγγένειαν ἐγκαταλείψας καὶ τὴν πατρίδα, διατὶ λοιπὸν δὲν ἔδωκε; διότι ἦτο σύμβολον ἄλλης γῆς²⁷, καὶ αὐτὴν ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς αὐτόν.

Βλέπεις ὅτι ἐπαναρχίζει τὸν λόγον πάλιν οὐχὶ ἀσκόπως; «οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ» λέγει, «καὶ ἐπηγγεiliato καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου»²⁸. Πάλιν ἐκ τούτου δεικνύεται ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ νὰ δημιουργῇ ὅλα ἐκ τῶν ἀδυνάτων· διότι αὐτόν, ὁ ὁποῖος εὗρίσκετο εἰς τὴν Περσικὴν γῆν καὶ εὗρίσκετο εἰς τόσον μεγάλην ἀπόστασιν, αὐτόν εἶπε ὅτι θὰ τὸν καταστήσῃ κύριον τῆς Παλαιστίνης. Ἀλλ' ὥς ἐξετάσωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὰ λεχθέντα.

Ἐτενίσαντες εἰς αὐτόν, λέγει, «εἰδὼν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὥσπερ πρόσωπον ἀγγέλου». Ἀπὸ ποῦ ἠνθισεν ἡ χάρις εἰς τὸν Στέφανον; ἀρὰ γε δὲν προήλθεν ἐκ τῆς πίστεως; Εἶναι δὲ τοῦτο φανερόν διότι (ὁ γράφων

τὰς Πράξεις) ἐμαρτύρησεν ἀνωτέρω δι' αὐτὸν ὅτι ἦτο πλήρης πίστεως²⁹.

Εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη κανεὶς χάριν μὴ συνιστάμενην εἰς τὴν θεραπείαν νοσημάτων διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει: «ὡ μὲν χάρις δίδεται ἰσμάτων, ἄλλω δὲ λόγος σοφίας»²⁹. Ἐδῶ δὲ μοῦ φαίνεται, ὅτι ὑπαίνισσεται (ὁ γράφων), ὅτι αὐτὸς (ὁ Στέφανος) εἶχε πρόσθετον χάριν, μὲ τὸ νὰ λέγῃ· «εἰδὼν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρόσωπον ἀγγέλου», πρῶγμα, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖται καὶ διὰ τὸν Βαρνάβαν. Διὰ τοῦτον δὲ τὸν λόγον γνωρίζομεν ὅτι οἱ ἀποστολοὶ καὶ μὴ ποιηροὶ εἰς μέγαν θαυμὸν θαυμάζονται, καὶ αὐτοὶ περισσότερον πλήρεις χάριτος εἶναι.

Τότε ὑπέβαλον διδράς λέγοντας ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα θλάσθημα. Διὰ μὲν τοὺς Ἀποστόλους εἰσγον, ὅτι ἐκήρυσσον τὴν Ἀνάστασιν καὶ ὅτι πολὺ πλῆθος συνέρρει, ἐδῶ δὲ ὅτι ἐγίνοντο ἰάσεις. Ὅποια ἀνοησία! Δι' ἐκείναι, διὰ τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ εὐχαριστοῦν, δι' ἐκείνα κατηγοροῦν, καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι διὰ τῶν ἔργων ὑπερείχον, ἐνόμιζον ὅτι θὰ ὑπερβάλουν διὰ τῶν λόγων, (πρῶγμα, τὸ ὁποῖον ἐπρεῖν καὶ διὰ τὸν Χριστόν) καὶ πάντοτε κατέφευγον εἰς λόγους· διότι ἀνατιῶς νὰ ἀρπάσουν αὐτοὺς ἠσχύνοντο, ἐφ' ὅσον δὲν ἠδύναντο νὰ διατυπώσουν οὐδεμίαν κατηγορίαν.

Καὶ παρατῆρει πῶς οὐτε οἱ ἴδιοι οἱ δικάζοντες δὲν ἐκφέρουν μαρτυρίαν, (διότι θὰ ἀπεδεικνύοντο ψευδὲς κατηγοροῦντες), ἀλλὰ ἀμείβουν ἄλλους ἀσυνειδήτως, διὰ νὰ μὴ φαίνῃ ἡ πράξις ὅτι ἦτο ἀποτέλεσμα περιφρονήσεως. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ ἴδῃ τις ὅτι συνέθε καὶ διὰ τὸν Χριστόν. Εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ κηρύγματος, καὶ πῶς ἐπικρατεῖ, ὅχι μόνον ὅταν οἱ κηρύσσοντες μαρτυροῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅταν λιθοβολοῦνται, οὐτε μόνον ὅταν εἰς τὸ δικαστήριον ὁδηγοῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀπὸ παντοῦ διώκονται; Ὅθεν, καὶ ἐνῷ κατέθετον οἱ ψευδομάρτυρες τὰς ψευδεῖς μαρτυρίας των, ὅχι μόνον

25. Πρῶ. 7, 3.

26. Πρῶ. 7, 4 - 5. Τὸ ὄνομα (PASSUS) ἦτο μέτρον μήκους τῶν Ρωμαίων. Πέντε πόδες ἀποτελοῦν διπλὸν ὄνομα.

26α. Ἐννοεῖ τὸν Παρθένον (Πρῶ. 7, 5 τῆς Ἀποκαλύψεως «Καὶ εἶδον... γῆν καπνιστήν») 21, 1.

27. Πρῶ. 7, 5.

28. Πρῶ. 6, 8.

29. Α' Κορινθ. 13, 8, 9.

δὲν ὑπερίσχυον, ἀλλὰ οὐτε νὰ ἀντεκρούσουν δὲν ἠδύνατο, ἀν καὶ ἦσαν λίαν ἀναίσχυντοι τοιοιτοτρόπως ἐνέκησαν αὐτοὺς κατὰ κράτος, καὶ μάλιστα ἐνῷ ἐκεῖνοι ἐπραττον πολλά ἀπίθανα (θεῶς καὶ διὰ τὸν Χριστόν), καὶ ὅλα διὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὥστε τοῦ λοιποῦ νὰ καταστήθῃ φανερόν εἰς ὅλους ὅτι ἡ μάχη δὲν ἦτο ἀνθρωπίνη, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐξέτασε δὲ καὶ τί λέγουσι οἱ ψευδομάρτυρες, οἱ ὁποῖοι ὥρθησαν ὑπὸ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι μὲ φονικὴν διάθεσιν ἤρπασαν αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον. «Ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα θλάσθημα εἰς Μωσῆν καὶ τὸν Θεόν»³⁰. «Ἀναίσχυντοι! διαπραττέτετε πράξεις θλάσθημα κατὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν φροντίζετε δι' Αὐτόν, καὶ προσποιεῖσθε ὅτι φροντίζετε διὰ τὸν Μωυσῆα; Διὰ τοῦτον τὸν λόγον προστίθεται ὁ Μωυσῆς (εἰς τὴν κατηγορίαν), ἐπειδὴ δὲν ἐνδιέφερον πολὺ αὐτοὺς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν Θεόν, καὶ παντοῦ ἐνθυμοῦνται τὸν Μωυσῆα λέγοντες «Ὁ Μωυσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς»³¹, καὶ οὕτω ἐρεθίζοντες τὸν ἐμμετάλητον ὄχλον.

Ἀλλὰ πῶς ἀνθρώπος θλάσθημα ἠδύνατο νὰ ὑπερισχῇ; Πῶς δὲ ἐπίσης ὁ εἰς τοιοῦτον θαυμὸν θλάσθημας ἐπέτελει τοιαῦτα θαύματα εἰς τὸν λαόν; Ἀλλὰ τοιοῦτον κακὸν εἶναι ὁ φθόνος, ὥστε καθιστᾷ παράφρονας τοὺς καταληθθέντας ὅπ' αὐτοῦ, εἰς σημείον νὰ μὴ κατανοοῦν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα λέγουσι³². «Ἀκηκόαμεν αὐτοῦ», λέγουσι, «λαλοῦντος ῥήματα θλάσθημα εἰς Μωσῆν καὶ τὸν Θεόν»³³ καὶ πάλιν: «Οὗτος ὁ ἀνθρώπος οὐ παύεται ῥήματα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ νόμου»³⁴, καὶ μετὰ τῆς προσθήκης: «Ἄ παρέδωκεν ἡμῖν Μωυσῆς»³⁵, ὅχι πλέον ὁ Θεός.

γ'. Παρατηρεῖς πῶς κατηγοροῦν αὐτὸν δι' ἀνατροπὴν τῆς πολιτείας καὶ δι' ἀσέβειαν; Ὅτι δὲ δὲν ἦ-

το ἴδιον τοιοῦτου ἀνθρώπου (ὡς ὁ Στέφανος) νὰ λέγῃ τοιοῦτους λόγους καὶ μὲ θρασύτητα, εἰς πάντα ἀνθρώπον θεθαίως εἶναι φανερόν· τὸσον ἡμερος καὶ εἰς τὴν θῆν ἐπίσης ἦτο. Ἐκεῖ θεθαίως ὅπου δὲν ἐσυκοφαντοῦντο, δὲν ἀναφέρει τοιοῦτον τι ἡ Γραφή, ἐπειδὴ δὲ τὸ ὅλον ἐδῶ ἀποτελεῖ συκοφαντίαν, διὰ καταλλήλου τρόπου ὁ Θεός διορθώνει αὐτήν, ἀκόμη καὶ δι' αὐτῆς τῆς δρεῦας³⁶.

Ἄρα οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐσυκοφαντοῦντο, ἀλλ' ἡμποδίζοντο· αὐτὸς ὅμως συκοφαντεῖται. Διὰ τοῦτο θεθαίως καὶ πρὸ ὅλων (τῶν ἄλλων, δηλαδὴ λόγων, ἐπιχειρημάτων κλπ.) ἡ θῆς τοῦ ἀποκρούει τὴν κατηγορίαν. Ἰσως τοῦτο προεκάλεσεν αἰσχύνῃν εἰς τὸν ἱερέα.

Ὅταν εἶπες δὲ τίς ἐπηγγέλματος³⁷, δεικνύει ὅτι ἡ ὑπόσχεσις εἶχε δοθῇ πρὸ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ τόπου, πρὸ τῆς καθιερώσεως τῆς περιτομῆς, πρὸ τῆς καθιερώσεως τῆς θυσίας, πρὸ τῆς οἰκοδομῆσεως τοῦ ναοῦ καὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν ἔλαβον σύμφωνα μὲ τὴν ἀξίαν τῶν τῆν περιτομῆν, οὔτε τὸν νόμον, ἀλλ' ὅτι ἡ γῆ ἦτο ἀμοιβὴ μόνον διὰ τὴν ὑπακοήν³⁸. (ἄλλ' ἐνῷ δὲν εἶχε δοθῇ ἡ περιτομή, ἐξεπληρώθη ἡ ὑπόσχεσις) ὅτι ἐπίσης αὐτὰ ἦσαν τύποι, δηλαδὴ τὸ νὰ ἀφῇ τὴν πατριδα, ἀφοῦ διέταξεν ὁ Θεός, καὶ τοὺς συγγενεῖς (διότι ἐκεῖνος ὁ τόπος εἶναι πατρίς, εἰς τὸν ὅποιον ὁδηγεῖ ὁ Θεός³⁹), καὶ τὸ νὰ μὴ λάθῃ ἐδῶ κληρονομίαν καὶ ὅτι, ἐάν κανεὶς ἐξετάσῃ μὲ ἀκρίβειαν, Πέρσαι εἶναι οἱ Ἰουδαῖοι· ὅτι ἐπίσης ἀνεξαρτήτως θαυμάτων πρέπει νὰ πείθεται εἰς τὸν Θεόν, ὅταν ὁμιλῇ, καὶ ὅταν συμβαίνειν πράγματα δυσάρεστα· ἀφοῦ καὶ ὁ πατριάρχης⁴⁰, ἐγκαταλείψας καὶ τὸν πατρικὸν τάφον καὶ τὰ πάντα, ἐπεισέτο εἰς τὸν Θεόν.

Ἐάν δὲ ὁ πατήρ αὐτοῦ δὲν συμμέτεσχε τῆς ἀποδημίας αὐτοῦ εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐπειδὴ ἦτο ἀπιστος, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ συμμέτασχον τὰ τέκνα του,

30. Πρὸξ. 6, 11.

31. Πρὸξ. 7, 40.

32. Παραμυθίζεις οἱ λόγοι οὗτοι: «Ἀλλὰ τοιοῦτον ἡ βασκανία, ἔκφρασις τοῦ ἐκόντος παύσεως, ὡς μὲν δὲ φθόνοντι ἀνερῶν».

33. Πρὸξ. 6, 11.

34. Πρὸξ. 6, 13.

35. Πρὸξ. 6, 14.

36. Πρὸξ. 6, 15 ὡσεὶ πρὸς τὸν ἀγγέλου.

37. Πρὸξ. 7, 5.

38. Τοῦ Ἀδραμ πρὸς τὸν Θεόν.

39. Τοῦτο ἔχουν ὅπ' ὅμοιον ὁ Μόγος ἱεραρχὸς ὑπέβαινε τὴν ἐξορίαν.

40. Ὁ Ἀδραμ.

καὶ ἂν διανούσουν μέγα μέρος τῆς ὁδοῦ, διότι δὲν ἐμμήθησαν τὴν ἀρετὴν τοῦ πατρὸς.

«Καὶ ἐπηγγέλατο αὐτὴν δοῦναι αὐτῷ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ», λέγει, «μετ' αὐτῶν»⁴¹. Μεγάλη ἐδῶ ἀποδεικνύεται καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία καὶ τοῦ Ἀβραάμ ἡ πίστις· διότι τὸ νὰ παύεται, «οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου»⁴², τοῦτο δεικνύει καὶ τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν πίστιν, ἂν καὶ τὰ συμβαίνοντα θεσπιάως ἐδείκνυν το τὸ ἀντίθετον ὅπως· ὅταν κατέβη ἔκτασιν οὕτε θήματος ποδός, οὐδὲν δὲν εἶχε, πράγματα τὰ ὅποια ἦσαν ἀντίθετα πρὸς τὴν πίστιν του.

Ταῦτα λοιπὸν ἀφοῦ κατανοήσωμεν καὶ ἡμεῖς, τὰ ὅποια ἀκριβῶς ὑπόσχεται ὁ Θεός, ἅς τὰ δεχώμεθα, καὶ ἂν θεσπιάως τὰ συμβαίνοντα εἶναι ἀντίθετα, ἂν καὶ εἰς ἡμᾶς δὲν εἶναι ἀντίθετα, ἀλλὰ καὶ πολὺ σύμφωνα. Διότι ὅπου μὲν δίδονται ὑποσχέσεις, ὅταν συμβαίνουν τὰ ἀντίθετα, ἀντίθετα εἶναι πράγματι, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς ἀπεναντίας ὅχι· ἐδῶ μὲν εἶπε θλίψιν, ἐκεῖ δὲ ἄνεσιν.

Διατί συγγόμεν τὰς περιπτώσεις; διατί τὰ ἄνω τὰ καθιστώμεν κάτω; Θλίβεται, εἰπέ μου, διότι ζῆς ἐν πτωχείᾳ, καὶ ταρασσέσαι διὰ τοῦτο; Νὰ μὴ ταρασσέσαι· διότι εἶναι ἀξίον νὰ ταρασσέσαι, ἔάν ἐκεῖ πρόκειται νὰ θλίβεται· διότι αὐτὴ ἐδῶ ἡ θλίψις εἶναι αἰτία ἀνάσεως. «Ἡ ἀσθένεια αὐτῆς», λέγει, «οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον»⁴³. Ἐκεῖνη ἐκεῖ ἡ θλίψις εἶναι κόλασις· αὐτὴ ἐδῶ εἶναι ἐκπαίδευσις καὶ διόρθωσις. Ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι ἀγὼν, ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἀγωνιζώμεθα ὥς οἱ πυγμάχοι· πόλεμος εἶναι καὶ μάχη. Οὐδεὶς εἰς τὸν πόλεμον ζητεῖ ἄνεσιν, οὐδεὶς εἰς τὸν πόλεμον ζητεῖ τέρψιν, οὐδεὶς φροντίζει διὰ χρήματα, οὐδεὶς φροντίζει διὰ τὴν οὐζυγον, ἀλλ' εἰς ἕν μόνον ἀποβλέπει, πῶς νὰ ὑπερίσχυσιν τῶν ἐχθρῶν.

Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἅς πράττωμεν· καὶ ἂν ὑπερισχύωμεν καὶ ἐπανεῖλωμεν μετ' ἐρώσια, διατὰ τὰ δῶση εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός. Τοῦτο μόνον ἅς ἀπασχολῇ ἡμᾶς, πῶς νὰ

ὑπερισχύωμεν τοῦ διαβόλου· μᾶλλον δὲ τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον τῆς προσπαθείας μας, ἀλλὰ τὸ δλον εἶναι ἔργον τῆς ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ χάριτος. Ἐκ μέρους ἡμῶν ἅς καταβάλλεται προσπάθεια νὰ σύρωμεν πρὸς ἑαυτοὺς τὴν χάριν Αὐτοῦ, νὰ ἐλκύσωμεν πρὸς ἑαυτοὺς τὴν μέριμναν ἐκείνην. «Εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν»;⁴⁴. Ἐν μόνον ἅς προσπαθίσωμεν, νὰ μὴ γίνῃ Αὐτὸς ἐχθρὸς εἰς ἡμᾶς, νὰ μὴ ἀποστραφῇ ἡμᾶς.

δ'. Δὲν εἶναι κακὸν τὸ νὰ θλίβεται κανεὶς, ἀλλὰ τὸ νὰ ἁμαρτάνῃ. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἁρεσίαν θλίψιν καὶ ἂν ἀκόμη ζῶμεν μετ' ἐλπίδος· δὲν ἐννοῶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἀλλ' εἰς τὴν παρούσαν. Πῶς νομίζεις ὅτι ἐλέγχεται ἡ συνειδήσις ἡμῶν; ἀπὸ ποίαν θάσανον δὲν εἶναι χειρότερα;

Θὰ ἤθελον ἐπισταμένως νὰ ἐρωτήσω ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς τὰ κακὰ, μήπως δὲν ἔχουν σκεφθῇ ποτὲ τὰ ἁμαρτήματά των, μήπως δὲν τρέμουν, μήπως δὲν φοβοῦνται, μήπως δὲν πονοῦν, μήπως δὲν μακαρίζουν ἑκείνους, οἱ ὅποιοι ζοῦν μετ' ἠσυχίας, ἐκείνους οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς τὰ ἔρη, ἐκείνους οἱ ὅποιοι ζοῦν μετ' ἐγκαρτέρησιν.

Θέλεις νὰ εὖρης ἄνεσιν ἐκεῖ; νὰ δοκιμάσῃς ἐδῶ θλίψιν διὰ τὸν Χριστὸν· τίποτε δὲν εἶναι ἁπλοῦς μετ' αὐτὴν τὴν ἄνεσιν. Ἐγείρον οἱ Ἀπόστολοι, ὅταν ἐμαστιγάζοντο. Ὁ Παῦλος δὲ συμβουλεύει τοῦτο, ὅταν λέγῃ· «Χαίrete ἐν Κυρίῳ»⁴⁵.

Καὶ πῶς, δυνατόν νὰ εἴπῃ τις, εἶναι δυνατόν νὰ χαίρωμεν ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχουν βασάναι, ὅπου ἐπισείονται θάσανοι, ὅπου διεξάγονται δίκαιαι; Ἐδῶ κατ' ἐξοχὴν εἶναι δυνατόν νὰ χαίρῃ τις. Πῶς δὲ εἶναι δυνατόν νὰ χαίρῃ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ, ὅπου ὀφίστανται αὐτὰ, πρόσχε νὰ μάθῃς.

Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διὰ τίποτε δὲν θαρύνεται ἀπὸ τὴν συνειδήσιν του κάποιαν μεγάλην εὐχαρίστησιν θὰ αἰσθανθῇ, ὥστε δσον ἀναφέρει τὴν θλίψιν, τὸσον ἐννοεῖ τὴν ἡδονήν· εἰπέ μου, ὁ στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ἐλασθε ἀ-

41. Πρὸς Ε. 7, 5.

42. Πρὸς Ε. 7, 5.

43. Ἰωάν. 11, 4.

44. Ρωμ. 8, 31.

45. Φίλιπ. 4, 4.

πειρα τραύματα καὶ ἐπανέρχεται, δὲν θὰ ἐπανέλθῃ μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν (ἐφ' ὅσον ἔχει τὰ τραύματα ὡς ἀποδείξειν τολμῆς), λαμπρότητα καὶ καλὴν φήμην; Καὶ σὺ, ἂν δυνηθῇς νὰ ἀναφωνήσῃς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι «τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ θαυμάσια»⁴⁶, θὰ δυνηθῇς μέγας νὰ γίνῃς καὶ λαμπρὸς καὶ μὲ καλὴν φήμην.

Ἀλλὰ δὲν ἐνεργεῖται διωγμός; Λάβε στάσιν ἀπέναντι τῆς δόξης; καὶ ἂν κανεὶς εἴπῃ κάτι ἀντίθετον, μὴ φοβηθῇς νὰ κακολογηθῇς διὰ τὸν Χριστόν· λάβε στάσιν ἐναντι τῆς τυραννίας τῆς ὑπεροσίας, λάβε στάσιν ἐναντι τῆς μάχης τοῦ θυμοῦ, λάβε στάσιν ἐναντι τῆς θασάνου τῆς ἐπιθυμίας. Καὶ αὐτὰ ἀποτελοῦν στίγματα καὶ αὐτὰ ἀποτελοῦν θαυμάσιον.

Εἰπέ λοιπὸν εἰς ἐμέ, ποῖον εἶναι ἐκ τῶν θαυμάτων τὸ χειρότερον; δὲν εἶναι ὅταν ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται δόδυνον καὶ καίεται; διότι ἐκεῖ μὲν τὸ σῶμα διατρέχεται, (καὶ ἂν ὑποβάλλεται εἰς θαρσυστήρια), ἐδῶ δὲ ὑφίσταται τὸ ὅλον αὐτῆς. Πέριξ αὐτῆς εἶναι ἡ δόδυν ὅταν ὀργίζεται, ὅταν φθονῇ, ὅταν πράττῃ κάτι παρόμοιον, μᾶλλον δὲ, ὅταν πάσῃ· διότι δὲν ἀποτελεῖ τοῦτο ἐνεργεῖαν, ἀλλὰ πάθος, τὸ νὰ ὀργίζεται τις, νὰ ἔχῃ φθόνον διὰ τοῦτο καὶ καλοῦνται πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ τραύματα, καὶ ἀνοικταὶ πληγαί. Πράγματι εἶναι πάθος (ἕκαστον ἐξ αὐτῶν), καὶ σφοδρότερον ἀπὸ πάθος.

Σκεφθῆτε οἱ ὀργιζόμενοι ὅτι ἐκ πάθους πράττετε αὐτὰ· ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁ ὁποῖος δὲν ὀργίζεται, δὲν πάσχει. Βλέπετε ὅτι ὁ ὑβριζόμενος δὲν πάσχει, ἀλλὰ ὁ ὑβριζων, πράγμα τὸ ὅποιον καὶ πρὸ ὁλίου εἶπον: «Ὅτι δηλαδὴ πάσχει φανερόν μὲν εἶναι καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τοῦτο καλεῖται πάθος, φανερόν δὲ καὶ ἐκ τοῦ σώματος· διότι ἀπὸ τῆν ὀργὴν γεννῶνται αὐτὰ τὰ πάθη· ἀμεινωπία, παρὰφροσύνη καὶ ἄλλα πολλά.

Ἀλλὰ ὕβρις τὸν υἱόν μου, δύνανται νὰ εἴπῃ τις, ὕβρις τὸν δοῦλον. Μὴ νομίσῃς ὅτι ἀποτελεῖ ἀδυναμίαν τὸ νὰ μὴ πράξῃς καὶ σὺ αὐτό· διότι, εἰπέ μου: ἔνευ γίνεαι καλῶς, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον διεπαρόχη; Δὲν νομίζω ὅτι

θὰ ἀπαντήσῃς καταφατικῶς· λοιπὸν νὰ μὴ πράξῃς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν γίνεται καλῶς. Γνωρίζω εἰς τὰς τοιαύτας περιπτώσεις, ὅποια ὄργανα προκαλοῦνται.

Τί λοιπὸν; ἂν δεικνύῃ περιφρόνησιν —δύνανται νὰ εἴπῃ τις— ἂν ἐπαναλάβῃ τὴν ὕβριν; νὰ ἐλέγξῃ, νὰ ἐπιτιμήσῃ, νὰ παρακαλέσῃ, (μὲ πρώτητα καταστήλων ἢ ὀργῇ), ἀφοῦ προσέλθῃς εἰς τὸν ὕβρισαντα νὰ τὸν ἐλέγξῃς⁴⁷; δι' ἐκεῖνα θεσφαίως, τὰ ὅποια ἀφοροῦν εἰς ἡμᾶς, οὔτε εἶναι ἀνάγκη νὰ πράξωμεν τοῦτο, δι' ἐκεῖνα ὁμῶς, τὰ ὅποια ἀφοροῦν εἰς τοὺς ἄλλους, εἶναι ἀνάγκη νὰ πράξωμεν τοῦτο.

Μὴ θεωρήσῃς ὡς προσωπικὴν σου ὕβριν, τὸ ὅτι ὕβρισθῇ ὁ υἱὸς σου· καὶ ἂν δι' ἐκεῖνον λυπηθῇς, εἰς ὃς ἐάν ὕβρισθῃς ὁ ἴσιος· διότι δὲν ὕβρισθῃς σὺ, ἐπειδὴ ὁ παῖς προσεβλήθη, ἀλλ' ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προσέβαλε. Νὰ ἀμελῶνῃς τὴν ὀξείαν μάχαιραν, ἃς τοποθετηθῇ εἰς τὴν θήκην. Ἄς διατηρῶμεν αὐτὴν γυμνὴν, πολλὰκις καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀφορμὴ θὰ τὴν χρησιμοποιήσωμεν, παρὰσυσρόμενοι ὅπ' αὐτῆς; ἂν δὲ εἶναι κεκρυμμένη, καὶ ἂν παρουσιασθῇ ἀνάγκη, θὰ κατασταλῇ ἡ ὀργή.

Ὁ Χριστὸς δὲ θέλει δι' αὐτὸν ἡμεῖς νὰ ὀργιζώμεθα (ἀκουσε θεσφαίως τί λέγει εἰς τὸν Πάτρον: «Ἀποστρεφὼν τὴν μάχαιραν σου εἰς τὴν θήκην»⁴⁸) καὶ σὺ διὰ τὸν υἱόν ὀργίζεσαι; διδάξε καὶ τὸν υἱόν νὰ φιλοσοφῇ, εἰπὲ εἰς αὐτόν τὰ παθήματα τοῦ δεσπότη, νὰ μιμηθῇς τὸν διδάσκαλόν σου. Ὅταν ἐπρόκειτο καὶ ἐκεῖνοι νὰ ὑποστοῦν ἐξευτελισμούς, δὲν εἶπεν ὅτι «θὰ ἐκδικηθῶ», ἀλλὰ τί εἶπεν; «Ἐμεῖ ἐδίωξαν, καὶ ἡμᾶς διώξουσιν»⁴⁹. «Λοιπὸν ὑπομείναντες μὲ καρτερίαν» διότι σεις δὲν εἰσθε ἀνώτεροι ἀπὸ ἐμέ.

Αὐτὰ καὶ σὺ νὰ εἴπῃς πρὸς τὸν υἱόν καὶ τὸν δοῦλον: «Δὲν εἰσὶν ἀνώτερος ἀπὸ τὸν δεσπότην». Ἀλλὰ οἱ λόγοι τῆς φιλοσοφίας φαίνονται ὅτι εἶναι λόγοι γήρας. Ἀλλοίμονον, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραστή-

47. Παρατηρήσθαι ἐντοῦθα τὰ αἰσινόμενα ὡς καὶ τὸ ἄριστόν· λαμπρὸν σχῆμα: «Ἐλέγξαν, ἐπιτιμήσαν, παρακάλεσαν, (πρώτη ὀργὴ λέγεται), προσελθὼν ἐγκάλεσον».

48. Ματθ. 26, 52.

49. Ἰω. 15, 20.

ση κανείς τὸ πρῶγμα διὰ λόγου, ὅσον εἶναι δυνατόν
νὰ διδαχθῇ ὡς αὐτῆς τῆς πείρας!

Καὶ διὰ τὴν μάθησιν· ὅταν ἴστασαι ἐν μέσῳ δύο δια-
μαχομένων, νὰ προσχωρήσῃς εἰς τὴν μερίδα τῶν ἀδι-
κουμένων, καὶ ὅχι τῶν ἀδικούντων, ὅταν δὲν ἴδῃς τὴν
νίκην μὲ τὸ μέρος σου, ὅταν δὲν λάθῃς λαμπροὺς στε-
φάνους. Βλέπε πῶς ὁρίζεται ὁ Θεός, καὶ μὲ ποίαν πρα-
ότητα καὶ ἡμερότητα ἀποκρίνεται. «Ποῦ ἐστίν», λέγει,
«Ἄδελ, ὁ ἀδελφός σου;»⁵⁰. Καὶ τί ἀποκρίνεται ἐκεί-
νος; «Μὴ φύλαξ, ἐγὼ εἰμι τοῦ ἀδελφοῦ μου;»⁵¹.

Ποῖα ἀπάντησις εἶναι θρασυτέρα ἀπὸ αὐτῆν; Θὰ
ἠδύνατο κανεὶς νὰ ἀκούσῃ τοῦτο ἐκ μέρους υἱοῦ; ἔαν
τὸ ἤκουεν ἐκ μέρους ἀδελφοῦ, δὲν θὰ ἐθάρρει τοῦτο
ὡς ὕβριν; Ἄλλ', ὁ Θεὸς πόλιν μὲ ἡμερότητα ἀπαντᾷ
«Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου σοὶ πρὸς μέν»⁵².

Ἄλλ', ὁ Θεὸς εἶναι ἀνώτερος τῆς ὀργῆς, θὰ ἐλεγέ-
τις. Ἀλλὰ διὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν κατῆλθεν ὁ υἱὸς τοῦ
Θεοῦ, διὰ νὰ σὲ κάμῃ θεὸν ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀνθρω-
πίνην δύναμιν. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι, θὰ εἴπῃς, ἐφ' ὅσον
εἰμαι ἄνθρωπος.

Ἄς παρουσιάσωμεν λοιπὸν εἰς σὲ ἀνθρώπους (ὡς
ὀποδεύματα πραότητος). Καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι θὰ ἀνα-
φέρω τὸν Παῦλον ἢ τὸν Πέτρον, ἀλλὰ μερικοὺς μικρο-
τέρους καὶ εἰς πολὺ κατώτερον βαθμόν. Ὁ δοῦλος τοῦ
ἡλίου ὕβρισε τὴν Ἄνναν⁵³ λέγων· «Περὶ τοῦ τῶν οἴνων
σου»⁵⁴. Ποῖος λόγος ὀβρισιτικώτερος τούτου; Τί ἀπήν-
τησε λοιπὸν ἐκεῖνη; «Ἐγὼ ἐν σκληρῇ ἡμέρᾳ ἐγὼ εἰμι»⁵⁵.

Πράγματι δὲν εἶναι τίποτε ὁμοίον μὲ τὴν θλίψιν·
εἶναι ἡ μήτηρ τῆς φιλοσοφίας⁵⁶. Αὐτὴ δὲ ἡ θρία, ἃν καὶ
εἶχε τὴν ἀντίζηλον αὐτῆς δὲν ὕβρισε αὐτὴν, ἀλλὰ τί
κάμνει; Καταφεύγει εἰς τὸν Θεόν καὶ προσευχομένη

οὕτε ἐνθυμεῖται, οὕτε λέγει· «ἐπειδὴ μὲ προσβάλλει ἡ
θεΐνα, ὑπεράσπισέ με»· τόσον καρτερικὴ ἦτο ἡ γυνή,
(ὅς ἐντραπιδωμέν ἡμεῖς οἱ ἄνδρες) καὶ γνωρίζετε θεοει-
ως ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἴσον μὲ τὸν ζῆλον.

ε'. Ὁ τελωνὴς ὕβρισθεις ὑπὸ τοῦ Φαρισαίου, δὲν
ἀνταπέδωκε τὴν ὕβριν (ἃν καὶ ἠδύνατο θεοειώς, ἔαν
ἤθελε), ἀλλὰ φιλοσοφικῶς ὑπέμεινε τοῦτο λέγων· «Τί-
λᾶσθητί μοι τῶ ἀμαρτωλῶ»⁵⁷. Ὁ Μεμφισθοῦς, κατη-
γορηθεὶς καὶ συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τοῦ δοῦλου, οὕτε ἐκα-
μεν εἰς αὐτὸν τίποτε κακόν⁵⁸, οὕτε καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ
τοῦ θασιλεύατος.

Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ τὴν καρτερίαν τῆς πόρνης;
Νὰ ἀκούσῃς ὅτι ὁ Χριστὸς, ὅταν ἐκεῖνη ἐσπύγγιζε τοὺς
πόδας αὐτοῦ διὰ τῶν τριῶν αὐτῆς, εἶπεν· «Οἱ τελῶ-
ναι καὶ αἱ πόρναι προδύνουσιν ὁμᾶς εἰς τὴν θασιλείαν»⁵⁹.

Εἶδες αὐτὴν τί ἴσταται καὶ δοκροῖ καὶ ἐκπλύνει
τὰ ὕγια ἀμαρτήματα; Βλέπε πῶς καὶ ἀπέναντι τοῦ Φα-
ρισαίου δὲν ὠργίσθη ἃν καὶ ὁρίζετο· «ἔάν θεοειώς ἐ-
γνώριζες», λέγει, «ὅτι εἶναι ἀμαρτωλὸς ἡ γυνή, δὲν θὰ
ἀφῆνεν αὐτήν»⁶⁰. Καὶ δὲν εἶπε πρὸς αὐτὸν· «Τί λοιπὸν,
εἰπέ μοι· σὺ εἶσαι ἀπληλαγμένος ἀπὸ ἀμαρτημάτων;»,
ἀλλὰ περισσότερον ἐπασχε, περισσότερον ἐκλάσε καὶ
θερμότερα ἀφῆνεν νὰ τρέχουν τὰ δάκρυα.

Ἐάν δὲ γυναῖκες καὶ τελῶναι καὶ πόρναι φιλοσο-
φοῦν καὶ μάλιστα πρὸ τῆς θείας Χάριτος, ἡμεῖς ποίας
συγχωρήσεως θὰ εἰμεθα ἄξιοι, ὅταν κατόπιν τόσον με-
γάλῃς Χάριτος Θεῆας πολεμώμεν, δάκνωμεν καὶ λακτί-
ζωμεν; Τίποτε ἀσχημότερον δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν θυμὸν,
τίποτε εὐτελέστερον, τίποτε θαρρότερον, τίποτε ἀηδέ-
στερον, τίποτε θλασερώτερον.

Αὐτὰ τὰ λέγω, ὅχι διὰ νὰ ἡμεθα ἡμεροὶ ἀπέναντι
τῶν ἀνδρῶν μόνον, ἀλλὰ, καὶ ὅταν γυνὴ εἶναι πολυλό-
γος, νὰ ὑπομένῃς τοῦτο· ἡ γυνὴ ἃς εἶναι διὰ σὲ παλαί-
στρα καὶ γυμναστήριον. Πῶς δὲν εἶναι παρόδοξον, νὰ
δεχόμεθα μὲν γυμνάσια νὰ κάμνωμεν, τὰ ὅποια δὲν

50. Γένεσ. 4, 9.

51. Γένεσ. 4, 9.

52. Γένεσ. 4, 10.

53. Μήτηρ τοῦ Κρητοῦ Σαμουὴλ.

54. Α' Βασιλ. 1, 14.

55. Α' Βασιλ. 1, 15.

56. Ἀποφθεγγόμεναι αἱ λόγοι αὗται· «Οὐδὲν ὄντως θάλασσα ἴσων»
φιλοσοφία μήτηρ ἐστίν.

57. Λουκ. 13, 13.

58. Β' Βασιλ. 16, 3 καὶ 19, 24 - 30.

59. Ματθ. 21, 31.

60. Λουκ. 7, 38.

προσκομίζουσαν οὐδὲν κέρδος, ὅπου καταπονοῦμεν τὸ σῶμα, νὰ μὴ κάμνωμεν δὲ γυμνάσια εἰς τὸν οἶκον, τὰ ὁποῖα καὶ πρὸ τῶν ἀγῶνων παρέχουσιν στέφανον; ὀφρίζει ἡ γυνή; νὰ μὴ καθίστασαι καὶ σὺ γυνή, διότι ἡ ὕβρις εἶναι γυναικεῖον χαρακτηριστικόν· εἶναι ἀσθένεια τῆς ψυχῆς, εἶναι ἐλάττωμα.

Μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι Ἠλείκεις ἀξίας διὰ σέ, ὅταν ἡ γυνὴ ὀφρίσῃ. "Ελείκεις ἀξίας εἶναι, ὅταν σὺ μὲν ὀφρίσῃς, ἐκείνη δὲ φιλοσοφῇ· τότε διαπράττεις ἀσχημῖαν, τότε ὀφρίσθης· ἂν δέ, ὅταν ὀφρίσθῃς, ὕπομεινῃς τοῦτο, μεγάλη εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς δυνάμεώς σου.

Δὲν λέγω αὐτὰ, διὰ τὰ παρορμησά ταῖς γυναῖκας εἰς ὕβρεις, εἴθε νὰ μὴ συμψῇ! Ἀλλ' ἐὰν θεοβαίως συμψῇ τοῦτο κατὰ σατανικὴν σύμπτωσην, νὰ ὑπομείνῃτε αὐτό. "Ιδιον ἰσχυρόν ἀνδρῶν εἶναι νὰ ὑπομείνῃ τοὺς ἀσθενεῖς.

Καὶ ἂν δοῦλος φέρῃ ἀντίρρησην, σὺ νὰ φιλοσοφῇς, νὰ μὴ εἴπῃς ἢ πράξῃς, ὅτι εἶναι ἀξίως ἐκεῖνος νὰ ἀκούσῃ, ἀλλὰ ὅ,τι πρέπει σὺ νὰ πράξῃς καὶ νὰ εἴπῃς. Οὐδέποτε νὰ ὀφρίσῃς κόρην ἐκβάλλων ἐκ τοῦ στόματός σου ἀσχημον λόγον· οὐδέποτε νὰ μὴ εἴπῃς δοῦλον μιᾶρον. Δὲν ὀφρίσθῃ ἐκεῖνος, ἀλλὰ σὺ.

Δὲν εἶναι δυνατόν ὁ ὀργιζόμενος νὰ εἶναι ἐντὸς ἑαυτοῦ, ὅπως ἀκριβῶς τὸ πῆλαγος τὸ κυματῶδες, ἢ πηγὴ νὰ μὴν καθαρά, ὅταν ἐντὸς αὐτῆς πέσῃ ἀπὸ κάπου θόρβωρος· ὅπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας ὅλα εἶναι φύρδην· μίγδην, μᾶλλον δὲ ὅλα γίνονται ἄνω - κάτω.

Καὶ ἂν κτυπήσῃς κάποιον, καὶ ἂν σχίσῃς τὸν χιτῶνα, σὺ μεγαλυτέραν ζημίαν ὀφίστη· διότι τὸ κτύπημα δι' ἐκεῖνον μὲν εἶναι εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ ἔνδυμα, διὰ σέ δὲ εἶναι εἰς τὴν ψυχὴν. Ἐκείνην ἔλασις, ἐκείνην ἔτραυμάτισας, ἔρριψες τὸν ἥνιοχον κάτω ἀπὸ τοῦς ἵππους, τὸν ἔκαμες νὰ σύρεται ὄπισθός· καὶ γίνεται τὸ αὐτό, μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον γίνεται, ὅταν ἥνιοχος ὀργιζόμενος ἐναντίον ἄλλου θὰ προετῖμα νὰ σύρεται.

Καὶ ἂν ἐπιπλήττῃς, καὶ ἂν νουθετῇς, καὶ ἂν πράττῃς διτιθήσῃ, νὰ πράττῃς ταῦτα ἀνευ ὀργῆς καὶ θυμοῦ· διότι ἐὰν ὁ ἐπιπλήττων εἴται λατρός τοῦ ἀμαρτανόντος, πῶς θὰ ἡβῶνατο νὰ θεραπεύσῃ ἄλλον, ἐφ'

ἔσον, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπέφερε θλάσθην εἰς τὸν ἑαυτὸν του, δὲν θεραπεύει αὐτόν;

Εἰπέ μου: ἐὰν εἰς λατρός μεταβῇ διὰ τὰς θεραπείας ἄλλον, ἀφοῦ προηγουμένως τραυματίσῃ τὴν χεῖρα του, τυφλωθῇ κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς κατ' αὐτόν τὸν τρόπον ἐπιτελεῖ τὴν θεραπείαν ἐκείνου; «Ὅχι, θὰ ἀπαντήσῃ τις. Οὐτὼ καὶ σὺ εἶπε ἐπιπλήττεις, εἶπε νουθετεῖς, ὡς βλέπουν καθαρὰ οἱ ὀφθαλμοὶ σου. Μὴ θλώσῃς τὸν νοῦν, ὅστις πῶς θὰ γίνῃ ἡ θεραπεία; Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν αὐτὴν ἡρεμίαν καὶ ὁ μὴ ὀργιζόμενος καὶ ὁ ὀργιζόμενος.

Διὰτὶ καταθεθῶσας τὸν διδάσκαλον ἀπὸ τῆς καθέδρας, διολέγεσαι κατ' αὐτόν τὸν τρόπον μὲ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος καίται ἐπὶ τοῦ δέδωκός⁶¹; Δὲν βλέπεις τοὺς δικάζοντας, οἱ ὅποιοι, ὅταν πρόκειται νὰ δικάσων, κάθηνται ἐπὶ τῆς καθέδρας καὶ μὲ τὸ ἀρμυζον ἐνδυμα; Οὕτω καὶ σὺ νὰ πράξῃς⁶² νὰ κοσμήσῃς τὴν μαζὴν σου μὲ δικαστικὴν περιβολήν. [αὕτη δὲ εἶναι ἡ ἐπικεῖκται], καὶ τότε νὰ καθίσῃς ἐπὶ τῆς καθέδρας ὡς δικαστὴς.

Ἀλλὰ δὲν θὰ φοβηθῇς, δυνατόν νὰ εἴπῃ τις. Μᾶλλον θὰ φοβηθῇ. Τότε (ἐν περιπτώσει ὀργῆς σου) καὶ ἂν δικαίως ὁμιλήσῃς, ὁ δοῦλος θὰ ἀποδώσῃ τοὺς λόγους σου εἰς τὴν ὀργὴν σου· ἐὰν ὁμως ὁμιλήσῃ μὲ ἐπισκεῖσιαν, θὰ καταδικάσῃ τὸν ἑαυτὸν του, τὸ δὲ κυριότερον, θὰ σὲ δεχθῇ ὁ Θεός, καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ δυνηθῇς νὰ ἐπιτύχῃς τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ εὐστολαγγνίας καὶ φιλοανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἡ δόξα καὶ ἡ δόναμις κ· μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ Πατρὸς συνάδῃ καὶ ἡ τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

⁶¹ Διολέγει· κατέρχεται εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον μὲ τὸν ὀφρῖοντα. Κατὰ τὸ κοινὸν λεγόμενον: γίνεσαι ἴσα καὶ ὅμοιο μὲ αὐτόν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΣ' (16)

(Πρόλ. ζ', 6-84)

«Ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ Θεός, λέγων ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἄλλοτρίᾳ, καὶ δουλεύουσιν αὐτό, καὶ κακώσονται ἰτη τετρακόνσια¹ καὶ τὸ ἔθνος, ὃ ἐὼν δουλεύουσι, κρινῶ ἐγὼ, εἰπὼν ὁ Θεός² καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεῖσονται, καὶ λατρεύουσι μοι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ³.

α'. Βλέπε πρὸ πόσων ἔτων εἶναι ἡ ὑπόσχεσις καὶ ὁ τρόπος τῆς ὑποσχέσεως⁴ καὶ οὐδαμοῦ δὲν ἀναφέρεται θυσία ἢ περιτομή. Ἐδῶ δεικνύει, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐπέτρεπε νὰ κακοπαθοῦν, καὶ ὅτι αὐτὰ δὲν θὰ γίνονιν ἀνευ τιμωρίας τῶν ὑπαϊτίων.

«Τὸ δὲ ἔθνος, ὃ ἐὼν δουλεύουσι, κρινῶ ἐγὼ, εἰπὼν ὁ Θεός⁵. Βλέπετε; ἔκεινος, ὁ ὁποῖος ὑπεσχέθη, ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὴν γῆν, προηγουμένης ἐπιτρέψει τὰ κακὰ οὕτω καὶ τώρα, ἀν καὶ ὑπεσχέθη τὴν βασιλείαν, ἀφῆνει ἐν τοῦτοις νὰ ἀσκούμεθα μὲ τὰς δοκιμασίας.

Ἐάν ἐδῶ μετὰ τετρακόνσια ἔτη εἶναι ἡ ἐλευθερία, τί τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ, ἐάν συμβαίη τὸ αὐτὸ εἰς τὴν βασιλείαν; Ὅμως θέσασα τὸ ἐπραγματοποιήσῃ καὶ δὲν ἡδυνήθη ὁ χρόνος νὰ ἀποδείξῃ ψευδὴ τὸν λόγον Του, ἀν καὶ δὲν ὑπέμειναν τυχαίαν⁶ δουλείαν. Δὲν ἐπεματίσεν ὁμως τὴν ὑπόσχεσίν του μέχρι τῆς τιμωρίας ἐκείνων

(δηλαδή τῶν ἐχθρῶν)⁴, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἰδίους (τοὺς Ἰσραηλίτας) ὑπόσχεται ἀγαθὸν⁵. Εἰς ἐμὲ δὲ φαίνεται ὅτι διὰ τῶν λόγων τούτων (τοὺς ὡς ἀνω χωρίου) ὑπενθυμίζει ἐπίσης εἰς αὐτοὺς τὴν εὐεργεσίαν, τῆς ὁποίας ἔτυχον.

«Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ⁶. Ἐδῶ ἐν συνεχείᾳ ἐλαφρύνει τὸν λόγον. «Καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ⁷ καὶ ὁ Ἰσαάκ τὸν Ἰακώβ, καὶ ὁ Ἰακώβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας. Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσήφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον»⁸.

Τοῦτο ἔχει γίνεαι καὶ διὰ τὸν Χριστὸν καθ' ὅσον μάλιστα αὐτοῦ τύπος ἦτο ὁ Ἰωσήφ διὰ καὶ ὑπαινισσόμενος αὐτό, διεξέρχεται μέχρι τέλους τὴν ἱστορίαν⁹. διότι ἐνῷ δὲν εἶχον (οἱ ἀδελφοὶ του) οὐδεμίαν κατηγορίαν νὰ διατυπώσουν κατ' αὐτοῦ, ἐν τούτοις, ὅταν ἦλθε, διὰ νὰ φέρῃ τροφὴν εἰς αὐτοὺς τὸν μετεχειρίσθησαν κακῶς.

Παρατήρει ἐπίσης ὅτι καὶ ἐδῶ πάλιν ὑπόσχεσις δίδεται μακροχρόνιος, καὶ ὁμως λαμβάνει τέλος. «Καὶ ἦν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ»¹⁰. Τοῦτο ἦτο ἐπίσης πρὸς χάριν αὐτῶν. «Καὶ ἐξελέτο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλιψίμων αὐτοῦ»¹¹. Ἐδῶ δεικνύει, ὅτι, χωρὶς νὰ γνωρίζουν, συνέβαλλον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς προφητείας καὶ ὅτι οἱ ἴδιοι ἐγένιντο αἴτιοι, ὥστε τὰ κακὰ νὰ στρέφονται καθ' ἑαυτῶν.

«Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἔναντι Φαραῶ βασιλέως Αἰγύπτου»¹². Χάριν ἔδωκε, καὶ μάλιστα ἐπὶ θαρβάρου βασιλείας, εἰς τὸν δοῦλον καὶ αἰχμάλωτον,

4. Δὲν ἐπαυμάθη δηλ. μὲ τοὺς λόγους «καὶ τὸ ἔθνος, ὃ τὸν δουλεύουσιν, κρινῶ ἐγὼ».

5. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεῖσονται καὶ λατρεύουσι με ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

6. Πρόλ. 7, 8. Γένεα. 17, 9 - 21, 2 - 25, 24 - 29, 32 - 30, 5 - 35, 23.

7. Πρόλ. 7, 8 - 9. Γένεα. 37, 28.

8. Δηλ. τοῦ Ἰωσήφ.

9. Πρόλ. 7, 10 - Γένεα. 41, 37.

10. Πρόλ. 7, 10 - Γένεα. 41, 37.

11. Πρόλ. 7, 10 - Γένεα. 41, 37.

1. Πρόλ. 7, 8 - 7, Γένεα. 15, 13.

2. Πρόλ. 7, 7.

3. Δηλ. μετρίαν. Πρόκειται θηλονότι περὶ στυγνῆς δουλείας.

τὸν ὁποῖον οἱ μὲν ἀδελφοὶ ἐπώλησαν ὡς δοῦλον, ἐκεῖνος δὲ ἐτίμησεν.

«Ἐγένετο δὲ λιμός ἐφ' ἑλὴν τὴν γῆν Αἰγύπτου καὶ Χαναν, καὶ θλίψεως μεγάλη, καὶ οὐκ εὑρισκόν χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. Ἀκούσας δὲ Ἰακώβ ὅντα σὺν τῇ Αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον. Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη Ἰωσήφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ»¹². Κατήλθον διὰ τὰ ἀγοράσαι τροφάς, καὶ εὗρεθῆσαν εἰς τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ. Τί ἔκαμε λοιπὸν αὐτός; δὲν ἔδειξε φιλανθρωπίαν μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Φαραῶ τοὺς συνέστησε καὶ αὐτοὺς ἔφερε καὶ ἐγκατέστησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

«Καὶ φανερόν ἐγένετο τῷ Φαραῶ τὸ γένος τοῦ Ἰωσήφ. Ἀποστείλας δὲ Ἰωσήφ, μετακαλέσας τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰακώβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ἑβδόμηκοντα καὶ πέντε ψυχαῖς. Κατέβη δὲ Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν. Καὶ μετετίθησαν εἰς Συχέμ, καὶ ἐτίθησαν ἐν τῷ μνήματι, ὃ ὠνήσαστο Ἀδραμὴ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἑμμάωρ τοῦ Συχέμ. Καθὼς δὲ ἠγγίζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας, ἧς ὤμασεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀδραμ, ἠῤῥξην ὁ λαὸς, καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, ἀχρις οὐ ἀνίστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ἤδει τὸν Ἰωσήφ»¹³.

Πάλιν ἄλλο ἀπροσδόκητον γεγονός· τὸ πρῶτον μὲν ὁ λιμός· τὸ δεύτερον ὅτι ἔπρασεν εἰς χεῖρας τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τὸ τρίτον ὅτι ἐλήσθη ἀπόφρασις ὑπὸ τοῦ βασιλέως νὰ θανατωθῶν, καὶ ὅμως διεσώθησαν μετὰ τὰ αὐτά. Ἐπειτα δεικνύων τὴν ἐπινοητικότητα τοῦ Θεοῦ λέγει: «Ἐν ὃ καιρῷ ἐγεννήθη Μωσῆς, καὶ ἦν στείρος»¹⁴ τῷ Θεῷ. Ἐάν εἶναι ἐκεῖνον ἀξιοθαύμαστον, ὅτι ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπωλήθη, τοῦτο ὅμως εἶναι ἀξιο-

θαυμαστότερον, ὅτι βασιλεὺς ἔτρεφεν αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ καταλύσῃ τὴν ἀρχὴν του, ὁ ἴδιος (ὁ βασιλεὺς), ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ καταστραφῇ.

Βλέπεις ὅτι πανταχοῦ σχεδὸν προεικονίζεται ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν; Καὶ ὅμως δὲν εἶναι ὅμοιον μετὰ τὸ νὰ κάμῃ κατὰ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὸ νὰ γίνεταί κατὰ κατόπιν ἀνθρωπίνης βουλῆσεως. Αὐτὰ λοιπὸν δὲν ἦσαν ἔργα ἀνθρωπίνης βουλῆσεως. «Καὶ ἦν δυνατός ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ»¹⁵. Τοῦτο εἶπε ἀποδεικνύων καὶ ἐκεῖνον ὡς σωτῆρα καὶ ἐκεῖνους ὡς ἀγνώμονας ἀπέναντι τοῦ εὐεργέτου.

Ὅπως λοιπὸν καὶ τότε ὑπὸ τοῦ κακοπαθήσαντος, δηλαδὴ τοῦ Ἰωσήφ, ἐσώθησαν, οὕτω καὶ τώρα ὑπὸ τοῦ κακοπαθήσαντος ἐσώθησαν, τοῦ Μωυσοῦς ἐννοῶ. Διότι, τί καὶ ἂν δὲν ἐθανάτωσαν αὐτὸν ἐν τῇ πράξει; Τὸν ἐθανάτωσαν διὰ λόγου, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐκ τῆς ἰδικῆς του χώρας εἰς ξένην ἐπώλησαν (τὸν Ἰωσήφ), αὐτοὶ δὲ ἀπὸ ξένης εἰς ξένην χώραν ἐκδιώκουν (τὸν Μωυσήν), ἐκεῖνον μὲν ἐνῷ ἔφερε τροφὴν εἰς αὐτούς, τοῦτον δὲ ἐνῷ συνεβοῦλευε πῶς δύνανται νὰ εἶναι μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Τοιοιουτρόπως εἶναι ἀληθὲς καὶ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα τώρα συνάγονται, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει λεχθῆναι ὑπὸ τοῦ Γαμαλιήλ, ὅτι «ἐάν ἢ ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὐ δύνανθε καταλύσαι αὐτόν»¹⁶. Σὺ δὲ, ὅταν μανηθῇς ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀντικείμενον ἐπιβουλῆς, καθίστανται αἰτίαι σωτηρίας τῶν ἐπιβούλων, θαύμασε τὴν ἐπινοητικότητα καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ Θεοῦ· διότι ἐάν ἐκεῖνοι δὲν καθίσταντο στόχοι ἐπιβουλῆς, δὲν θὰ ἐσώζοντο αὐτοί. Λιμὸς ἦτο καὶ δὲν ἠφάνισεν αὐτούς, καὶ οὐκ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνους ἐσώθησαν, διὰ τὸν ὁποῖον ἐπεριμεναν ὅτι εἶχε χαθῇ.

Βασιλικὸν διάταγμα ἐδόθη, καὶ δὲν ἠφάνισεν αὐτούς, ἀλλὰ τότε περισσότερον ἠῤῥξανε τὸ πλῆθος, οὐκ ἀπέθανεν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐγινώριεν αὐτούς. Τὸν

12. Πράξ. 7, 11 - 13 - Γένεσ. 42, 1 - 45, 3.

13. Πράξ. 7, 13 - 18 - Γένεσ. 45, 3 - 46, 27 - 46, 5 - 49, 33 - 23, 16 - 33, 19 - 47, 30 - 52, 13. Δευτερον. 10, 22 - Ἰσα. Ναυή 24, 32 - Ἑσέκ. 1, 7 κ.ε.

14. Πράξ. 7, 20 - Ἑσέκ. 2, 2 - Ἑδρ. 11 - 23. Ἀρσένιος = κερμὸς, ὠρεός, ἀγαμέμνως.

15. Πράξ. 7, 22. Ἦν δὲ δυνατός ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις.

16. Πράξ. 5, 39.

Σωτήρας αὐτὸν ἠθέλησαν νὰ θανατώσουν, καὶ οὐτε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἠδυνήθησαν.

Θ'. Εἰλέπειν ὅτι δι' ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων ὁ διὰ-βολος ἐπεχειρεῖ νὰ ματαιώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ, δι' ἐκείνων ἠρξήθη; Τοῦτο καὶ αὐτοὶ ἐπηρεπε τότε νὰ εἴπουν, ὅτι δηλαδὴ «ὁ Θεὸς εἶναι ἐπινοητικὸς καὶ δύναται νὰ μᾶς ἐξαγάγῃ ἀπὸ ἐδῶ διότι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ κυρίως ἐδῶ ἐγκείται, ὅτι καὶ κατὰ τὴν παραμονὴν του εἰς ξένην χώραν ᾠδεῖται, τὸ ἔθνος (τῶν Ἰσραηλιτῶν), ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ ἐδουλώοντο, ἐκακοποιούντο καὶ ἐθανατώνοντο.

Τοῦτο εἶναι τὸ σπουδαῖον χαρακτηριστικὸν τῆς ὑποσχέσεως διότι ἐάν εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν χώραν ᾠδεῖντο τὸ ἔθνος, δὲν θὰ ἦτο ἀπορίας ἄξιον. Καὶ δὲν παρέμειναν μικρὸν χρόνον εἰς τὴν ξένην χώραν, ἀλλὰ τετρακόσια ἔτη. Ἀπὸ ἐδῶ μαθησάνομεν, ὅτι ἐπέδειξεν μεγάλην καρτερίαν διότι δὲν μετεχειρίζοντο οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Κυρίου αὐτοῦς ὡς δοῦλους, ἀλλ' ἐφέροντο πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐχθροὶ καὶ τύραννοι¹⁷.

Διὰ τοῦτο καὶ προσεῖπεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι θὰ εὐρεθοῦν εἰς μεγάλην ἐλευθερίαν. Διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «λατρεύσουσι μοι»¹⁸, καὶ ὅτι ἐδῶ (εἰς τὴν χώραν τῶν) θὰ ἐπανέλθουν, καὶ οὐκ ἂνευ τιμωρίας τῶν ὑπαίτιων. Καὶ παρατήρει πῶς φαίνεται ὅτι κάμνει μὲν μίαν παραχώρησιν εἰς τὴν περιτομήν, ἀλλὰ δὲν παρέχει τίποτε εἰς αὐτήν διότι ἐάν μὲν ἡ ὑπόσχεσις ἐδόθη πρὸ αὐτῆς, αὕτη ἐκ τῶν ὑστερῶν ἀκολουθεῖ. «Καὶ οἱ πατριάρχαι», λέγει, «ζηλώσαντες»¹⁹.

Ἐκεῖ ὅπου δὲν θλάπτει, ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον εὐχάριστον εἰς αὐτοὺς. Πατριάρχας δὲ λέγει τοὺς προγόνους, ἐπειδὴ καὶ δι' αὐτοὺς ἐκαυχῶντο²⁰. Ἄλλως τε δεικνύει ὅτι οἱ ἅγιοι δὲν διετέλουν ἄνευ θλίψεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τῶν θλίψεων ἐδρῆσκόμενοι, ἐτύγγανον

θρηθείας. Αὐτοὶ δὲ οὐκ ἄν μόνον δὲν κατέπαυον αὐτάς, ἀλλὰ καὶ συνεργάζοντο μὲ τοὺς θλίβοντας, ἐνῶ ὤφειλαν νὰ διακόπτονται αὐτάς.

Ὅπως λοιπὸν αὐτοὶ πωλήσαντες τὸν Ἰωσήφ ἐνδοξότερον κατέστησεν αὐτόν, οὕτω καὶ ὁ θασιλεύς ἐνδοξότερον κατέστησεν τὸν Μωϋσῆν, διατάξας νὰ φρονεῦνται τὰ παιδία. Καὶ ὤλεσε τὴν Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ: Ἐκείνος ἐκδιώκει τὸν Μωϋσῆν²¹, ὁ δὲ Θεὸς δὲν ἐμποδίζει τοῦτο, ρυθμίζων τὸ μέλλον, ὥστε εἰς τὸν τόπον τῆς φυγῆς νὰ τῇς δέμῃς τοῦ Θεοῦ ὁ Μωϋσῆς, ὁ σὺς καὶ ἡ ξιῶθις αὐτῆς²².

Οὕτω καὶ τὸν δοῦλον τὸν πωληθέντα καθιστᾷ θασιλέα ἐκεῖ, ὅπου ἐθεοορεῖτο ὅτι εἶναι δοῦλος. Ὅπως δὲ αὐτὸς θασιλεύει ἐκεῖ, ὅπου αὐτὸν ἐπώλησαν, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν θάνατον τὴν δύναμιν δεικνύει. Αὐτὸ ἦτο σημεῖον χαρακτηριστικὸν οὐκ ἰσχυρῶς, ἀλλὰ καὶ τῆς πεποιθήσεως εἰς τὴν ἰδίαν Αὐτοῦ δύναμιν.

Ἀλλὰ ὅς ἐξετάσωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεγθέντα. «Καὶ κατέστησεν αὐτόν ἡγοῦμενον ἐπ' Αἰγύπτου καὶ δλον τὸν οἶκον αὐτοῦ»²³. Παρατήρει ποίας προετοιμασίας κάμνει διὰ τὸν λιμὸν. «Ἐν ἐβδόμηκοντα καὶ πέντε ψυχὰς κατέθη», λέγει, «Ἰακώβ εἰς Αἰγύπτου. Καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν. Καὶ μετετέθησαν εἰς Συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι, ὃ ὠνόμαζον «Ἀβραάμ τιμὴς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὼρ τοῦ Συχέμ»²⁴.

Δεικνύει ὅτι οὐτε μέχρι τῆς ταφῆς δὲν ἦσαν κύριοι. «Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς Ἐπαγγελίας, ἡς ὤμασεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ᾠήτησεν ὁ λαὸς, καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, ἄχρις ἀνέστη θασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ»²⁵. Παρατήρει ὅτι οὐτε ἐντός τῶν ἐτῶν τούτων, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν τόσον πολλὰ, αὐξάνει αὐτούς, ἀλλ' ὅταν ἐπρόκειτο νὰ φθάσῃ τὸ τέλος, ἂν καὶ

17. Ἐφεσ. 1, 10 - 14.

18. Πράξ. 7, 7.

19. Πράξ. 7, 9.

20. Μάρκ. 11, 10, Λουκ. 1, 73 - 16, 24 καὶ 30 - Ἰωάν. 8, 39 - 8, 50 - 58, - 9, 28 - 29.

21. Ἐφεσ. 2, 15.

22. Ἐφεσ. 3, 1 κ.ε.

23. Πράξ. 7, 10 Γένεσ. 41, 37.

24. Πράξ. 7, 14 - 16, Γένεσ. 46, 37 - 46, 5 - 49, 33 - 23, 18.

33, 19 - 47, 30 - 50, 13. Δευτερον. 10, 22 - Ἰσα. Ναυ. 24, 32.

25. Πράξ. 7, 17 - 18 - Ἐφεσ. 1, 7 κ.ε.

εἶχον ἥδη παρέλθει τετρακόσια καὶ πλέον ἔτη, ἀφ' οὗ εὗρισκοντο εἰς Αἴγυπτον.

Τὸ ἀξιοθαύμαστον θεθαίως εἶναι τοῦτο: «Οὗτος»²⁶, λέγει, «κατασποφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ θρέψη αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι»²⁷. «Κατασποφισάμενος»²⁸, εἶπεν ὑπονοῶν τὴν κρυφίαν θανάτωσιν διότι δὲν ἠθελε φανερῶς νὰ φονεύουν αὐτούς· διὰ τοῦτο καὶ προσέθηκε τοῦτο λέγων: «Γιοιεῖν ἔκθετα τὰ θρέψη»²⁹. «Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ»³⁰.

Τοῦτο εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ προστάτης, οὔτε κατόπιν οὔτε πρὶν, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν περίοδον τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ὀργῆς τοῦ Φαραῶ ἐγεννήθη. «Καὶ ἀνατρέφεται μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς»³¹. «Ὅταν λοιπὸν τὰ ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς θελήσεως τῶν ἀνθρώπων δὲν παρῆιν οὐδεμίαν ἐλπίδα καὶ ἐρῶσαν αὐτὸν, τότε ἐφανῇ νὰ διαλάμπῃ ἡ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ.

«Ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνελίετο ἡ θυγάτηρ Φαραῶ, καὶ ἀνεθρέφαστο αὐτὸν ἐαυτῇ εἰς υἱόν»³². Οὐδαμοῦ ὁ πῆρχε ναὸς, οὐδαμοῦ ἐτελείτο θυσία, ἐνῷ τόσα ζητήματα εἶχον ρυθμισθῇ. Καὶ ἀντράφη εἰς βαρβαρικὸν οἶκον. «Καὶ ἐπαυδεύθη Μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων ἢ δὲ δυνατός ἐν λόγοις καὶ ἔργοις»³³.

Εἰς ἐμὲ δὲ ἔρχεται ἡ σκέψις νὰ ἀπορήσω, πῶς ἦτο ἐκεῖ τεσσαράκοντα ἔτη καὶ δὲν συνελήφθη ἐκ τῆς περιτομῆς· μάλλον δὲ, πῶς, ἐνῷ εὗρισκοντο ἐν ἀσφαλείᾳ, παραβλέποντες τὰ ἰδικά³⁴ των καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Ἰωσήφ, διὰ νὰ σώσουν καὶ ἀλλους.

«Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρό-

νος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. Καὶ ἰδὼν τινα δι-
δικουμένους ἡμῶνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ κατα-
πονουμένῳ, πατόδεας τὸν Αἰγύπτιον. Ἐνόμιζε δὲ συνί-
ναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅτι ὁ Θεὸς διὰ χεῖρος αὐτοῦ
δίδωσιν αὐτοῖς οὐατηρίαν· οἱ δὲ οὐ συνήκαν»³⁵. Παρα-
τήρει πῶς μέχρι τοῦδε δὲν εἶναι ἐνοχλητικός, ἀλλὰ τό-
σο μόνον ὁμιλεῖ, ὅσον ἔχουν τὴν ὑπομονὴν νὰ ἀκούουν
αὐτὸν· τοιοῦτοτρόπως ὑπέταξεν αὐτοὺς διὰ τῆς χάρι-
τος τοῦ προσώπου του.

«Ἐνόμιζε», λέγει, «συνίεναι τοὺς ἀδελφοὺς»³⁶· ἂν
καὶ διὰ τῶν ἔργων ἔγινεν ἡ προστασία, καὶ ἐδῶ δὲν πα-
ρίστατο ἀνάγκη κριτικῆς σκέψεως, ἐν τούτοις οὔτε κατ'
αὐτὸν τὸν τρόπον κατεινόησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.
Παρατηρεῖς πῶς ὁμιλεῖ μὲ ἡρεμίαν καὶ πῶς ἐνῷ κατ'
ἐκείνην τὴν περίστασιν ἐδειξε τὴν ὀργὴν, κατ' αὐτὴν ἐ-
δῶ δεῖκνυι ἡμερότητα;

«Τῇ τε ἐπιόσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένους,
καὶ συνηλάσαν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην εἰπὼν Ἄνδρες, ἀδελ-
φοί ὅσπερ, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; Ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν
πλησίον ἀπώσατο αὐτόν, εἰπὼν· Τίς σὲ κατέστησεν ἄ-
ρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς; Μὴ ἀνελῖν με σὺ θέλεις,
ὄν τρόπον ἀνέλιες χθὲς τὸν Αἰγύπτιον;»³⁷.

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀντιλήψεως ὁρμῶμενοι φαίνονται ὅ-
τι λέγοντες τὰ ἴδια καὶ εἰς τὸν Χριστόν: «Οὐκ ἔχομεν θα-
σίλειά, εἰ μὴ Καίσαρα»³⁸. Πάντοτε εἰς τοὺς Ἰουδαίους
ἦτο συνήθεια οὕτω νὰ πράττουν, ἐνῷ ἐληργετοῦντο. Εἴ-
δες ἀναισθησίαν· ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ σώσῃ
αὐτούς, τὸν διαβάλλουν δι' ἐκείνων τὰ ὁποῖα λέγοντες:
«Ὁν τρόπον ἀνέλιες χθὲς τὸν Αἰγύπτιον»³⁹.

«Καὶ ἔφυγε Μωϋσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ» καὶ ἐγένε-
το πάροις ἐν γῇ Μιδιαίμ, οὗ ἐγέννησεν υἱὸς δύο»⁴⁰.
Φεύγει καὶ οὔτε ἡ φυγὴ ἔπαυσε τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θε-

26. Διὰ τὸ ἄλλος θαλαεὺς.

27. Πράξ. 7, 19 — Ἐξοδ. 1, 15 - 22.

28. Διὰ οὐκ ἐπὶ πονηρῶς καὶ βολικῶς.

29. Πράξ. 7, 19 — Ἐξοδ. 1, 22.

30. Πράξ. 7, 20 — Ἐξοδ. 2, 2 — Ἐβρ. 11, 23.

31. Πράξ. 7, 20 — Ἐξοδ. 2, 2 — Ἐβρ. 11, 23.

32. Πράξ. 7, 21 — Ἐξοδ. 2, 7.

33. Πράξ. 7, 22.

34. Διὰ τὰ φαινόμενα εἰς τὴν προσωπὴν των ἀσφαλείαν.

35. Πράξ. 7, 23 - 25 — Ἐξοδ. 2, 11 —.

36. Πράξ. 7, 25.

37. Πράξ. 7, 26 - 28 — Ἐξοδ. 2, 13 - 14.

38. Ἰων. 19 - 15.

39. Πράξ. 7, 28 — Ἐξοδ. 2, 14 - 15.

40. Πράξ. 7, 29 — Ἐξοδ. 2, 14 - 15.

οὐ ρύθμισιν, ὅπως θεοαίως οὐτε ὁ θάνατος. «Καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος Κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς θαύτου»⁴¹.

γ'. Βλέπεις πῶς οὔτε μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου διακόπτεται ἡ οἰκονομία; διότι ὅταν ἦτο φυγὰς, ἔλενος καὶ πολλὸν χρόνον διήλθεν εἰς τὴν ἑλινὴν χώραν, ὥστε νὰ ἀποκτήσῃ καὶ δύο υἱούς, δὲν ἤλπιζε δὲ πλεόν νὰ ἐπιστρέψῃ, τότε παρουσιάζεται ἄγγελος εἰς αὐτόν. Τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἄγγελον ὀνομάζει, ὅπως καὶ ἀνθρώπων. Καὶ τοῦ παρουσιάζεται; Εἰς τὴν ἔρημον, ὅχι εἰς ναὸν.

Βλέπεις πόσα θαύματα γίνονται, καὶ οὐδαμοῦ ὁ πάρχει ναός, οὐδαμοῦ τελεῖται θυσία; Καὶ οὔτε ἐδῶ ἀπλῶς εἰς τὴν ἔρημον, ἀλλ' εἰς τὴν ἐσάτον. «Ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰδὼν ἑθαύμασε τὸ δράμα προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ Κυρίου»⁴² (ἰδοὺ καὶ ἡζύωθη νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν Αὐτοῦ). «Ἐγὼ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ»⁴³. Ἐδῶ δεικνύει ὅχι μόνον ὅτι ὁ ἄγγελος ὁ ἐμφανισθεὶς εἰς αὐτόν ἦτο τῆς «μεγάλης θουλής τοῦ Θεοῦ ὁ Ἄγγελος»⁴⁴, ἀλλὰ δεικνύει καὶ πόσῃ φιλανθρωπία ἐπιτελεῖ ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἐμφανίσεώς του.

«Ἐντρομος δὲ γενόμενος Μωϋσῆς, οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Κύριος· Αἰσὺν τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ ἔστηκα, γῆ ἁγία ἐστίν»⁴⁵. Οὐδαμοῦ ὑπῆρχε ναός, καὶ ὁ τόπος ἦτο ἁγίος λόγῳ τῆς ἐμφανίσεως καὶ δράσεως τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο εἶναι πολὺ θαυμασιώτερον τοῦ τόπου τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων. Διότι ἐκεῖ οὐδέποτε ἐνεφανίσθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Θεός, οὐδέποτε κατέστη τόσον ἔντρομος ὁ Μωϋσῆς.

Εἶδες τὴν φιλανθρωπία; Βλέπε λοιπὸν καὶ τὴν προστασίαν. «Ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου», λέγει, «τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἡ-

κουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς. Καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστείλω σε εἰς Αἰγύπτου»⁴⁶. Βλέπε, πῶς καὶ δι' ἐδωρεσιῶν καὶ διὰ τιμωριῶν καὶ διὰ θαυμάτων ὡδήγει αὐτούς; ἀλλὰ αὐτοὶ ἦσαν οἱ Ἰβνοί⁴⁷. Τοιοῦτοτρόπος ἀπὸ ἐδῶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών. Διότι λέγει: «Καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα»⁴⁸. Δὲν εἶπε ἀπλῶς «ἤκουσα», ἀλλὰ λέγει ὅτι ἤκουσε νὰ στενάξουν λόγῳ τῶν συμφορῶν⁴⁹.

Ἐάν δὲ εἶπῃ τίς: «καὶ διὰ ποῖον λόγον ἀφῆκεν αὐτούς νὰ κακοπαθήσουν τόσον;», ὅς ἀκούσῃ ὅτι εἰς πάντα οἱ ὀκισοὶ αἱ κακοπαθεῖαι καθίστανται αἰτία ἀμαρτιῶν. ἢ καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἀφῆκε αὐτούς νὰ κακοπαθήσουν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι καὶ ἐκ τῶν κακοπαθειῶν διαλάμπει ἡ δύναμις Αὐτοῦ. Βλέπε λοιπὸν τοῦτο: ὅταν ἦσαν εἰς τὴν ἔρημον, ὅχι μόνον ἐλαϊσθήσαν, ἐπαχύνθησαν καὶ ἐπλατύνθησαν⁵⁰, ἀλλὰ καὶ ἐγκατέλειψαν τὸν Θεόν διότι παντοῦ ἡ ἀνεσις, ἀγαπητέ, εἶναι κακόν⁵¹.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγεν εἰς τὸν Ἀδάμ: «Ἐν ἱβρωτί τοῦ προσώπου σου, φαγῇ τὸν ἄρτον σου»⁵² ἵνα μὴ καταστῶν ἀλαζήνος. Λοιπὸν, ὅταν ἐκ τῆς πολλῆς κακοπαθείας ἔλθουν εἰς κατάστασιν ἀνέσεως, ἐπιτρέψει νὰ θλιβῶνται· μέγα ἀγαθὸν θεοαίως εἶναι ἡ θλίψις. Καὶ ὅτι εἶναι ἀγαθόν, θὰ θεοαυδήσῃς ὅταν ἀκούσῃς τὸν Δαβὶδ νὰ λέγῃ: «Ἀγαθὸν μοι ὅτι ἐταπεινώσας με»⁵³.

Ἐάν δὲ διὰ τοὺς μεγάλους καὶ θαυμαστούς ἀνδρας εἶναι σπουδαῖον πράγμα ἡ θλίψις, πολὺ περισσότερον εἰς ἡμᾶς. Ἐάν δὲ θέλεις, ὅς ἐλτενίσωμεν τὴν θλίψιν αὐτῇ καθ' ἑαυτήν. Ἔστω ὅτι κάποιος χαίρει εἰς μέγαν θαυμὸν καὶ ἀγάλλεται καὶ καθίσταται εὐθυμος· τί ἀσχημότερον καὶ τί ἀνηχότερον ἀπὸ αὐτοῦ ὑπάρχει; Ἔστω πάλιν ὅτι κάποιος εἶναι τεθλιμμένος καὶ ἀθυμος·

46. Πράξ. 7, 34 — Ἐξοδ. 3, 7 - 10.

47. Δηλ. ἐθιόφυτοι.

48. Πράξ. 7, 34 — Ἐξοδ. 3, 7.

49. «Ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου. Πράξ. 7, 34.

50. Ἐν ἐνὶ λόγῳ «ἐκαρσάσθησαν».

51. Διδακτικὴ πρόστασις: «Πανταχοῦ γὰρ ἡ ἀνεσις, ἀγαπητέ, κακόν».

52. Γένεσ. 3, 19.

53. Ψαλμ. 118, 71.

41. Πράξ. 7, 30 — Ἐξοδ. 3, 2.

42. Πράξ. 7, 31 — Ἐξοδ. 3, 3.

43. Πράξ. 7, 32 — Ἐξοδ. 3, 6.

44. Ἦσ. 9, 6.

45. Πράξ. 7, 33 — Ἐξοδ. 3, 5.

τί φιλοσοφικώτερον ἀπὸ αὐτὸ ὑπάρχει· διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς συμβουλεύει, λέγων· «Κρείττον εἰς οἰκίαν πένθους εἰσελθεῖν, ἢ εἰς οἰκίαν γέλωτος»⁵⁴.

Ἰσως καὶ νὰ θεωρῆτε κομικά τὰ λεγόμενα. Ἄς ἐξετάσωμεν ὁμῶς, πῶς ἦτο ὁ Ἀδὰμ εἰς τὸν παράδεισον καὶ πῶς μετὰ ταῦτα· πῶς ἦτο ὁ Κάλιν προηγουμένως καὶ πῶς μετὰ ταῦτα. Δὲν ἱσταται εἰς τὴν θέσιν τῆς ἡ ψυχῇ, ἀλλὰ ὑφώνεται ὑπὸ τῆς ἡβονῆς καὶ καθίσταται ἐλαφρά, κοῦφη, χωρὶς νὰ ἔχη τίποτε σταθερόν διότι καὶ εἰς ὑποσχέσεις εἶναι εὐκόλος καὶ πρόθυμος, καὶ μεγάλη εἶναι ἡ ἀστάθεια τῶν σκέψεων αὐτῆς. Ἐκ τούτου πρᾶτρεται ὁ ἀκαίριος γέλως, φαειρότης στερούμενη λογικῆς, φλυαρία μακρὰ καὶ περιττή.

Καὶ διατὶ νὰ ἀναφέρω τοὺς ὄλους. Ἐκ τῶν ὀνείων ἄς λάβωμεν ἓνα ὡς παράδειγμα, καὶ ἄς ἴδωμεν ποῖος ἦτο, ὅταν ἦτο εἰς κατὰστασιν τέρψεως. Ποῖος δὲ πάλιν, ὅταν ἦτο εἰς κατὰστασιν ἄθυμια. Θέλετε λοιπὸν νὰ παρατηρήσωμεν τὸν Δαβὶδ· «Ὅταν λοιπὸν αὐτὸς εὗρισκετο εἰς κατὰστασιν τέρψεως καὶ γαρᾶς, λόγῳ τῶν πολλῶν τροπαίων, τῆς νίκης, τῶν στεφάνων, τῆς τρυφῆς, τοῦ θάρρους, παρατῆρει τί εἶπε καὶ ἔπραξεν· «Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου· Οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα»⁵⁵. «Ὅταν δὲ περιῦλθεν εἰς θλίψιν, ἄκουσε τί λέγει· «Καὶ ἔάν εἴπῃ μοι· Οὐ τεθλίβῃς σε, Ἰσοῦ ἰγὼ, ποιεῖται μοι τὸ ἀρεστόν ἐνώπιον αὐτοῦ»⁵⁶. Ποῖος λόγος φιλοσοφικώτερος ἀπὸ αὐτοὺς; «Ὅ,τι εἶναι», λέγει, «εἰς τὸν Θεὸν ἀρεστόν, ἄς γίνῃ οὗτος»⁵⁷.

Καὶ πάλιν εἰς τὸν Σαουλ ἔλεγεν· «Εἰ δὲ Κύριος ἐπισείει σε ἐπ' ἐμέ, ἀφρανθεῖ ἡ θυσία σου»⁵⁸. Καὶ τότε μὲν, ὅτε εὗρισκετο ἐν θλίψει, ἐφείδετο καὶ τῶν ἐχθρῶν,

ἀλλὰ κατόπιν δὲν ἐφείδετο οὔτε καὶ τῶν φίλων, οὔτε καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι οὐδόλως τὸν ἠδίκησαν.

Πάλιν δὲ ὁ Ἰακώβ, ὅτε περιῦλθεν εἰς θλίψιν, ἔλεγεν· «Ἐάν θῶ μοι Κύριος ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἰμάτιον περιβαλέσθαι»⁵⁹. Καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Νῶε προηγουμένως⁶⁰ μὲν δὲν ἔπραξε παρόμοιον (ἐκείνων τὰ ὅποια ἔπραξαν ἐν ἡβονῇ ὄντες οἱ προαναφερθέντες), ὅτε δὲ ἔλαβε θάρρος, γνωρίζεις, πόσον ἀσιδῆς κατέστη⁶¹.

Καὶ ὁ Ἐζεκίας, ὅτε μὲν εὗρισκετο ἐν θλίψει, παρατῆρει τί ἔπραττε διὰ τὴν σωτηρίαν του (δηλαδὴ περιεβαλλετο σάκκον καὶ ἐκάθισεν εἰς τὴν γῆν), ὅταν δὲ εὗρεθαι εἰς εὐχάριστον κατὰστασιν, ἔπρεσεν ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειάν του⁶².

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μωϋσῆς συμβουλεύει λέγων· «Φαγὼν καὶ πίνων καὶ ἐμπλησθεὶς, μνησθητι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου»⁶³. Διότι εἶναι ἀποκρημνὸς ὁ τόπος τῆς τρυφῆς, καὶ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ λησμονῆται ὁ Θεός. Ὅτε ἐθαίβοντο οἱ Ἰσραηλῖται, πολὺ περισσότεροι ἐγίνοντο· ὅταν δὲ ἀφῆκεν αὐτούς, τότε ἔλοι ἐχάθησαν.

Καὶ διατὶ νὰ ἀναφέρω τὰ παραδείγματα ἀπὸ τοὺς παλαιούς; Ἐάν φαίνεται καλόν, νὰ ἀντλήσωμεν αὐτὰ ἐξ ἡμῶν τῶν ἰδίων. Ἐξ ἡμῶν οἱ περισσότεροι ὅταν εὐτυχουν, καθίστανται ἀλαζόνες, ἐχθροὶ εἰς ὄλους, ὀργίλοι ἐφ' ὅσον κατέχουν τὴν ἐξουσίαν· ἀλλ' ὅταν ἀφαιρεθῇ αὕτη, ἡμεροὶ, ταπεινοί, πρῶτοι εἶναι· λαμβάνουν ἐπίγνωσιν τῆς ἰδίας αὐτῶν φύσεως. Καὶ ὅτι τοιοῦτοτρόπως συμβαίνει, δεικνύει καὶ ὁ Δαβὶδ, λέγων· «Ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφάνια εἰς τέλος· ἐξέλαυσεται ὡς ἐκ στέατος ἡ ἀδικία αὐτῶν»⁶⁴.

Αὐτὰ δὲ ἔγνων λεχθῆ ὅπ' ἐμοῦ, διὰ νὰ μὴ ζητῶμεν τὴν χαρὰν διὰ παντὸς τρόπου. Δύνανται νὰ εἴπῃ τις· Καὶ

54. Ἐκκλησ. 7, 3.

55. Ψαλμ. 29, 7.

56. Β' Βασιλ. 15, 26.

57. Τὴν φράσιν ταύτην ὁ θεὸς ἱερῶρχε («Ὅ,τι ἐν ἡ εἶπεν ἐγὼ Θεῷ, φασὶν, φίλων ταύτη ἔστι») ἔγραψεν ἔχον ὑπ' ὄφιν ἀνάλογον φράσιν παρὰ πλάτων· ἐν τῇ διαλόγῳ ἀπὸ τῶν πλάτων «Κρίτων», ὁ Σωκράτης φέρεται λέγων εἰς τὸν Κρίωνα· «Ἄλλ', ὦ Κρίτων, τύχη ἀγορῆ εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλων, ταύτη ἔστι» (Πλάτ. Κρίτων 2).

58. Α' Βασιλ. 28, 19.

59. Γένεσ. 28, 20.

60. Πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ.

61. Γένεσ. 9, 22 - 25.

62. Ψαλμ. 38 καὶ 39.

63. Δευτερον. 6, 12.

64. Ψαλμ. 72, 6, 7.

πῶς ὁ Παῦλος λέγει: «Χαίρετε πάντες;»⁶⁵. Δὲν εἶναι ἀπλῶς: «Χαίρετε», ἀλλὰ προσέθεσεν «Ἐν Κυρίῳ»⁶⁶.

δ'. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγίστη χαρὰ τοιαύτην χαρὰν ἡ-
σθάνοντο καὶ οἱ Ἀπόστολοι. Χαρὰ φέρουσα κέρδος εἶ-
ναι ἡ χαρὰ ἡ ὁποία ἐκ τῶν θεσμοκτηριῶν, τῶν μασι-
γαν, τῶν διαγωγῶν, τῶν θλίψεων ἐν γένει ἔχει τὴν ἀρχήν,
τὴν ρίζαν καὶ τὴν ἀφορμὴν διὰ τοῦτο καὶ καταλήγει εἰς
γαπῶν τέλος. Ἦν γὰρ τοῦ κόσμου ἀποκλειστικὴ ἀρχὴ
ἀπὸ τῶν εὐχάριστων καὶ καταλήγει εἰς τὴν λυπηρὰ.

Οὕτε ἐγὼ ἐμποδίζω νὰ χαίρετε τὴν κατὰ Κύριον
χαρὰν, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα συμβουλεύω τοῦτο. Ἐμα-
στιγώνοντο οἱ Ἀπόστολοι, καὶ ἔχαιρον⁶⁷ εἶχον δεθῇ, καὶ
εὐχαρίστουν ἐλιθοβολοῦντο καὶ ἐκήρυττον. Αὐτὴν τὴν
χαρὰν καὶ ἐγὼ ἐπιθυμῶ ἀπὸ τίποτε σαματικὸν δὲν ἔ-
χει τὴν προέλευσιν, ἀλλὰ ἀπὸ πράγματα πνευματικά.

Δὲν εἶναι βυζαντινὸν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος χαίρει κατὰ
κόσμον, συγχρόνως νὰ χαίρῃ καὶ κατὰ Θεόν διότι πᾶς,
δοτις γίρει κατὰ κόσμον, χαίρει διὰ τὸν πλοῦτον,
τὴν τρυφηλὴν ζωὴν, τὴν δόξαν καὶ δυναστείαν, τὴν ἀ-
λαζονείαν ἐκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος χαίρει κατὰ Θεόν, χαί-
ρει διὰ τὴν προσβολήν, τὴν ὁποῖαν ὑφίσταται δι' Αὐ-
τόν, διὰ τὴν πτωχείαν, τὴν ἀκημοσύνην, τὴν νηστείαν,
τὴν ταπεινοφοροσύνην.

Βλέπεις ὅτι τὰ αἷτια εἶναι ἀντίθετα; Ὅσοι ἐδῶ
εὐρίσκονται ἐκτὸς χαρᾶς, εἶναι καὶ ἐκτὸς λύτης καὶ
δοσι εἶναι ἐδῶ ἐκτὸς λύτης, εἶναι καὶ ἐκτὸς τέρψεως.
Καὶ πράγματι αὐτὰ⁶⁸ εἶναι τὰ δημιουργοῦντα ἀληθῆ
χαρὰν, ἀφοῦ ἐκεῖνα⁶⁹ τὸ ὄνομα μόνον τῆς χαρᾶς ἔχουν,
ἐνθ' οὗτο αὐτῶν εὐρίσκεται ἐν λύτῃ.

Πόσῃν κατὰβλησιν αἰσθάνεται ὁ ἀλαζὼν! Πῶς συ-
ναντᾷ προσκόμματα καθ' ἣν στιγμὴν ἐκθλημένοι τὴν
ἀλαζονείαν του, παρασκευάζων οὕτω διὰ τὸν ἑαυτὸν
τοῦ ἀπείρους ὕβρεις, πολὺ μῖσος, μεγάλην ἀπέχθειαν,

65. Φιλπ. 4, 4.

66. Φιλπ. 4, 4.

67. Δηλ. ὅτι οὗτο διὰ τὸν Θεόν, πνία, ἀκημοσύνη, νηστεία, τα-
πεινοφοροσύνη.

68. Δηλ. πλοῦτος, τρυφή, δόξα, δυναστεία, ἀλαζονεία.

μέγαν φθόνον, πολλὴν ζηλοτυπίαν! διότι ἐάν μὲν ὀβρι-
σθῇ ὑπὸ τῶν μεγαλυτέρων, λυπείται⁷⁰ ἐάν δὲ δὲν ἐξε-
γερθῇ κατὰ πάντων, κατέχεται ὑπὸ μανίας.

Ὁ δὲ ταπεινὸς εὐρίσκεται εἰς μεγάλην εὐχαρίστη-
σιν, μὴ ἀναμένον ἐκ μέρους οὐδένους τιμῶν ἂν μὲν λοι-
πὸν τιμῇ, εὐχαριστεῖται, ἂν δὲ δὲν τιμῇ, δὲν λυ-
πείται, ἀλλὰ εἶναι εὐχαριστημένος διότι δὲν ἐτιμῇ.
Ἄρα λοιπὸν μεγάλην εἶναι ἡ εὐχαριστοῖς ἐκ τοῦ ὅτι
δὲν ζητεῖ κανεὶς τιμὴν καὶ τιμᾶται. Ἐκεῖ δὲ⁷¹ ἀπειναντί-
ας, καὶ ζητεῖ τιμὴν, καὶ δὲν τιμᾶται.

Δὲν εὐχαριστεῖται ὁμοίως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ζητεῖ
τιμὴν, καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ζητεῖ. διότι αὐτός, ὁ-
σον καὶ ἂν λάθῃ, νομίζει ὅτι δὲν ἔχει λάθει τίποτε· ἐ-
κεῖνος δέ, καὶ ἂν τοῦ δώσης ὀλίγον, τὸ δέχεται, ὥς νὰ
ἔχῃ λάθει τὸ πᾶν. Πάλιν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ζῇ πολυτε-
λῶς ἔχει ἀπειρα ζητήματα, καὶ ἂν ἐξ εὐκολίας καὶ ὥς
ἐκ πηγῶν συρρέουν εἰς αὐτὸν τὰ κέρδη, φοβεῖται τὰ
ἐκ τῆς τρυφηλῆς ζωῆς κακὰ, καὶ τὴν ἀγνωστον πορεί-
αν πρὸς τὸ μέλλον· ὁ ἄλλος δὲ πάντοτε εὐρίσκεται ἐν
ἀσφαλείᾳ καὶ αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν. διότι δὲν θεω-
ρεῖ οὕτω τὸν ἑαυτὸν τοῦ δυστυχῆ, ἐπειδὴ δὲν μετέχει
πολυτελοῦς τραπέζης, ὅπως εὐχαριστεῖται μὲ τὸ νὰ
μὴ φοβῆται τὸ ἀγνωστον τοῦ μέλλοντος.

Πόσα εἶναι τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τῆς
πολυτελείας, οὐδεὶς τὸ ἀγνοεῖ· εἶναι δὲ ἀναγκαῖον καὶ
τώρα νὰ τὰ ἀναφέρωμεν. Εἶναι διπλοῦς ὁ πόλεμος, τοῦ
σώματος, ἐννοῶ, καὶ τῆς ψυχῆς, διπλοῦς ὁ χειμῶν, δι-
πλὰ τὰ νοσήματα⁷² καὶ οὐ μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ ὅτι εἶναι
καὶ ἀνίατα, καὶ μεγάλας συμφορὰς προκαλοῦν αὐτὰ.

Ἡ λιτότης δμως δὲν εἶναι τοιοῦτον, ἀλλὰ διπλῇ
εἶναι ἡ ὑγεία καὶ διπλὰ τὰ ἀγαθὰ. «Ὑγιος ὑγείας»,
λέγει, «ἐν ἐντέρῳ μετρίῳ»⁷³. διότι παντοῦ τὸ μὲν μέτρον
εἶναι ἐπιθυμητόν, τὸ δὲ ἀμετρον οὐχί⁷⁴. Βλέπε, διὰ τοῦ-

69. Δηλ. εἰς τὴν κατὰ κόσμον χαρὰν.

70. Σοφ. Σερ. 32, 20.

71. Προβλ. τὰ τῶν ἀρχαίων: «Πῶν μέτρον ὄρισαν» καὶ «μηδὲν
ἄγαν».

το, τὸ ἐξῆς: ἐπὶ σπινθήρος μικροῦ τοποθέτησε μέγαν σωρὸν ξύλων, καὶ δὲν θά ἴδῃς πλέον πῦρ λάμπον, ἀλλὰ καπνὸν λίαν ἀγθῆ· εἰς ἀνδρα λίαν ἰσχυρὸν καὶ μέγαν τοποθέτησε φορτίον, τὸ ὁποῖον νὰ ὑπερβαίῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, καὶ θά ἴδῃς αὐτὸν νὰ πίπτῃ χάμω μετὰ τοῦ φορτίου· πολὺ φορτίον τοποθέτησε εἰς τὸ πλοῖον καὶ θά προζενήσῃς δευρὸν ναυαγίων.

Κατὰ παρόμοιον λοιπὸν εἶναι καὶ ἡ τρυφή, διότι, ὅπως ἐπὶ τῶν ὑπερφορτωμένων πλοίων μεγάλη εἶναι ἡ ταραχὴ τῶν ναυτῶν, τοῦ κυβέτητος, τοῦ πρωτοῦ, τῶν ἐπιστατῶν, οἱ ὅποιοι ρίπτονται εἰς τὸ πέλαιος ἀλλὰ μὲν ἀνωθεν, ἀλλὰ δὲ κάτωθεν, οὕτως δεσφαίως καὶ ἐδῶ (ἡ λαβὴ ἐπὶ τῆς τρυφῆς) — ἀλλὰ μὲν ἀνωθεν ἐξεμυόντες, ἀλλὰ δὲ κάτωθεν ἐκθάλοντες, καὶ οὕτω καταστρέφοντες ἑαυτοὺς, ἀφανίζονται. Καὶ τὸ ἀσχημότερον δεσφαίως εἶναι, ὅτι αὐτὸ τὸ στόμα ἀναλαμβάνει τὸ ἔργον τῶν ὀπισθίων μερῶν τοῦ σώματος, καὶ καθίσταται εὐτελέστερον ἀπὸ ἐκείνα⁷².

Ἐάν δὲ εἰς τὸ στόμα δημιουργεῖται τόση ἀσχημία, νὰ σκεφθῇς, πόση δημιουργεῖται εἰς τὴν ψυχὴν. Διότι καὶ ἐκεῖ τὰ πάντα φέρουν ὄφρον, θέλλαν, σκότος, πολλὴν ταραχὴν εἰς τὰς σκέψεις, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐξ ἀνθρώπων πιεζομένων καὶ θλιβομένων, ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἡ ψυχὴ κραυγάζει διὰ τὴν ἀπρηψί διαγωγὴν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ὑπερπληροῦν τὴν κοιλίαν των, ἀλληλοκατηγοροῦνται, μὲ δυσκολίαν ὑποφέρουν καὶ σπεύδουν νὰ ἀπορρίψουν τὴν ἐντὸς κόπρον. Ὅμως καὶ μετὰ τὴν ἀπόρριψιν, οὐτε τότε παύει ἡ ταραχὴ⁷³, ἀλλὰ καὶ πυρετοὶ κατὰ τὴν ἀσθενείαν πασχαλοῦσθον.

Ναί, δύναται νὰ εἴπῃ τις, νοσοῦν καὶ ἀσχημονοῦν· εἶναι λόγος ὁ ὁποῖος ματαίως διεξέρχεται αὐτὰ, καὶ ἀπαριθμεῖ εἰς ἡμᾶς ἀσθενείας· διότι ἀσθενῶ ἐγώ, καὶ συντρίβομαι ἐγώ, καὶ ἀσχημονῶ ἐγώ, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχω νὰ

φάγω· ἀλλ' αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ζοῦν ἐν πολυτελείᾳ, εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ τις νὰ εὐφραίνωνται, νὰ εἶναι ἀκμαῖοι, νὰ χαίρουν, νὰ φέρωνται ἐπὶ ἱππῶν.

Ἀλλοίμονον! Διότι οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι ἀξιοθρήνητοι. Ἐκεῖνους δέ, οἱ ὅποιοι ὑποφέρουν ἐκ ποδῶνρας, φέρονται ἐπὶ καθισμάτων, εἶναι δεδωμένοι, ἀπὸ ποῦ ἐλεπομεν νὰ προέρχωνται; εἰπέ μου. Καὶ θὰ ἀνέφερον ὀνομαστικῶς αὐτοὺς, ἐάν δὲν ἐβελώρουν τοῦτο ὡς ὕβριν καὶ δὲν ἐνόμιζον ὅτι λέγω ταῦτα μὲ προσβλητικὴν διάθεσιν.

Ἄλλ' ὑπάρχουν μερικοὶ, οἱ ὅποιοι καὶ ὀγισαίνουσιν, δύναται νὰ εἴπῃ τις. Τοῦτο συμβαίνει, διότι δὲν ἐπιβιβάζονται μόνον εἰς τὴν τρυφήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς κόπους· διότι παρουσιάσέ μου ἄνθρωπον συνεχῶς παγυνόμενον, ἀδρανῆ, μὴ ὑποβαλλόμενον εἰς κόπους, ὁ ὁποῖος νὰ εἶναι ὀγισίς. Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρῇς τοιοῦτον· διότι, καὶ ἂν συνέλθῃ τὸ πλῆθος μυρίων ἱατρῶν, δὲν θὰ δυναθῇ νὰ ἐξιστάται ἐκ τῶν νοσημάτων αὐτῶν, ὁ ὁποῖος συνεχῶς πληροῖ τὴν γαστέρα του· διότι τὸ πρῶγμα δὲν εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν φύσιν.

Ἐγὼ δὲ θά εἴπω εἰς σὰς καὶ λόγον σχετικὸν μὲ τὴν ἱατρικὴν. Ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ρίπτονται εἰς τὴν κοιλίαν, δὲν καθίσταται τροφὴ πᾶν σωματικόν· διότι οὕτε εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς τροφῆς εἶναι τὸ πᾶν κατάλληλον διὰ θρέψιν, ἀλλὰ ἄλλο μέρος μὲν αὐτῆς χωρίζεται πρὸς ἀπομάκρυνσιν, ἄλλο δὲ μένει διὰ τροφήν. Ἄν μὲν λοιπὸν, ἀποῦ φέρῃ τις εἰς τὸν ὄργανισμὸν του μετρίαν ποσότητα τροφῆς, τὴν ἐπεξεργασθῇ τελείως⁷⁴, συμβαίνει ὥστε νὰ λαμβάνῃ αὐτὴ τὸν κατάλληλον γῶρον καὶ τὸ μὲν ὕγιες καὶ χρήσιμον μέρος αὐτῆς μεταβαίνει εἰς τὸν ἀρμόδιον γῶρον, τὸ δὲ περιττὸν καὶ ἀχρηστον ἀποχωρίζεται καὶ ἐξέρχεται· ἂν δὲ ὁ ἄνθρωπος λάσῃ ἀφθονον ποσότητα, καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι κατάλληλον πρὸς θρέψιν, καὶ ἐκεῖνο καθίσταται θλασερὸν.

Θὰ ἀναφέρω δὲ τοιοῦτον παράδειγμα, διὰ νὰ γίνῃ σαφέστερον εἰς σὰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγω: Τοῦ σίτου τὸ μὲν ἓνα σωματικόν εἶναι ἡ σεμβλαδὶς, τὸ δὲ ἄλλωρον,

72. Παρὰ Πέτρος μία ἐκ τῶν πράξεων, αἰνέας ἀνηγαρόμενον ἐνάντιον ἁλλων, ἦτο καὶ ὁ ἔμπετος. Ὁ Ἡρόδοτος γράφει: «Καὶ εὖ οὐκ ἐπίστα, ἔξεστι, σὺν ἰσότητι ἄντιον ἄλλων» [Ἡρόδ. Ἱστορίαι Α' 133].

73. Κατὰ τὴν κοινήν ἑκφράσιν «ὡς ἀνακατωσάρας».

74. Ἰσως ὀνομαί τὴν καλὴν μάσιν.

τὸ δὲ ἄλλο τὸ πύτυρον ἂν μὲν λοιπὸν ὁ μύλος λάθῃ, δια-
δύναται νὰ ἀλέσῃ, χωρίζει δια αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων, ἂν
δὲ ρύψῃ μεγαλυτέραν ποσότητα, δια ἀναμειγνύονται.
Ἄλλο παράδειγμα: Ἄν ὁ οἶνος τύχῃ τῆς κασονικῆς
κατεργασίας καὶ τῆς εἰς κατὰλληλον χρόνον παρασκευ-
ῆς του, κατ' ἀρχὴν μὲν δια ὁμοῦ παρουσιάζονται, μετὰ
δὲ ταῦτα τὸ ἓν μέρος αὐτοῦ κατακάθεται εἰς τὸν πυθμέ-
να ὡς τρῶξ⁷⁵, τὸ ἄλλο ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, τὸ
τρίτον δὲ μένει ὡς ἀντικείμενον ἀπολαύσεως ἐκείνων,
οἱ ὁποῖοι καρποῦνται αὐτόν, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ χρήσι-
μον μέρος αὐτοῦ, καὶ δὲν δύναται τοῦτο ταχέως νὰ με-
τασθῇ.

Τοῦτο δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ εἰς τὴν θά-
λασσαν, ὅταν συμβῇ μεγάλη τρικυμία. Ὅπως ἀκρι-
βῶς λοιπὸν τότε ἐλέπομεν νὰ ἐπιπλέουν νεκροὶ οἱ ἰχθύ-
ες, οἱ ὁποῖοι λόγῳ τοῦ φύχους δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φθά-
σουν εἰς τὸν θυλόν, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς ἡμᾶς ὅταν
ἀφθονος ἀνωθεν πέσῃ ἡ θρογγὴ τῆς λαίμαργίας, δια ἀ-
φοῦ τὰ ἀνακινήσῃ, κάμνει τοὺς λογισμοὺς νεκροὶ νὰ ἐ-
πιπλέουν, ἐνῶ μέχρι τότε ἦσαν ὕψεις καὶ εὐρίσκοντο ἐν
ἡρεμίᾳ.

Ἐφ' ὅσον ἐκ τῶσαν παραδειγμάτων⁷⁶ ἔχει ἀποδει-
χθῇ ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ ἐλάττωσις⁷⁷ διὰ τοῦσιν ἐν μακα-
ρίζωμεν αὐτοὺς (τοὺς τρυφῶντας) δι' ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁ-
ποῖα ἔπρεπε νὰ θεωρῶμεν αὐτοὺς δυστυχεῖς, νὰ θρηνώ-
μεν δὲ ἑαυτοὺς δι' ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ θεω-
ροῦμεθα εὐτυχεῖς, καὶ διὰ ἀγασθῶμεν τὴν αὐτάρκειαν⁷⁸.
Ἢ δὲν ἀκούετε τοὺς ἱατροὺς νὰ λέγουν ὅτι ἡ στερήσις

75. Τὸ «κατεκάθη» ἢ «μοῖρα».

76. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀρκέσεται εἰς παραμορφώσε-
αὶ δὲ νὰ καταστήσῃ ἐναρκετέρας τὰς ἀποδείξεις τῶν ὑπὸ αὐτοῦ λεγο-
μένων.

77. Ὁ Θεόφιλος ὁ Μεγαροεὺς εἰς τὰς «Ἐλεγείας» του γράφει:
Πολλὰ τοὶ πλείονας λιμὸν κόρος ἄλεον ἤδη ἄνδρες, διαί μοῖρας
πλείον ἔχον ἔλκεον (στ. 805 - 806).

78. Ὁ αἰνὸς Θεόφιλος εἰς τὸ ἔργον του γράφει:
Οὐκ ἔραμαι πλεονεῖν, οὐδ' εὐχνομαι, ἀλλὰ μοι εἰη εἶναι ἀπὸ τῶν ἀλ-
γῶν μηδὲν ἔχοντι κακόν (στ. 1155 - 1156).

εἶναι μήτηρ τῆς ὑγείας: Ἐγὼ δέ⁷⁹ λέγω ὅτι ἡ ἐλλει-
ψις⁸⁰ εἶναι μήτηρ οὐ μόνον τῆς σωματικῆς ἀλλὰ καὶ
τῆς ψυχικῆς ὑγείας.

Αὐτὰ καὶ ὁ Παῦλος διακηρύσσει — ὁ πράγματι ἱα-
τρός — λέγων: «ἔχοντας διατροφὴν καὶ σκεπάσματα,
τούτοις ἀρκεσθησόμεθα»⁸¹. Ἄς ὑπακούσωμεν λοιπὸν
εἰς αὐτόν, ἵνα ὑγιαίνοντες πράττωμεν, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα
πρέπει ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
μετὰ τοῦ ὁποῖου συγχρόνως εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἁ-
γίον Πνεῦμα εἶναι ἡ δόξα, ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ, νῦν καὶ
ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΖ' (17)

(Πράξ. ζ', 35 - 55)

«Τούτων τὸν Μωϋσῆν, ὃν ἠρήσαντο εἰπόντες» τίς σε
κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς; Τούτων δ' ὁ θε-
ὸς ἀρχηγὸν καὶ κυρτωτὴν ἀπέστειλε σὺν χειρὶ ἀγγέλου, τοῦ
ἀρθέντος αὐτὸν ἐν δάτῳ⁸².

α'. Τοῦτο εἶναι λίαν κατὰλληλον ἐν σχέσει πρὸς τὸ
θέμα, τὸ ὁποῖον προτέθη. «Τούτων τὸν Μωϋσῆν», λέγει,
«Τούτων» ποῖον; Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐκινδύνευσε νὰ ἀ-
φανισθῇ, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος περιεφρονήθη ὡς αὐτῶν,
«ὃν ἠρήσαντο εἰπόντες» τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα;⁸³
— ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγον καὶ εἰς τὸν Χριστόν: «Οὐκ ἔ-

79. Ἐκφρασις συνηθὺς χρησιμοποιουμένη ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου
Παύλου.

80. Διὰ τῆς λέξεως τούτης καὶ τῆς λέξεως «στερησις» ἀποδίδο-
μεν τὴν λέξιν «ενδεῖα», ἁπλὴν πτωχείαν.

81. Α' Τιμόθ. 6, 8.

1. Πράξ. 7, 35.

2. Ἐφεσ. 2, 14.

χομεν θασυλέα εἰ μὴ Καίσαρα»³. «Τοῦτον ὁ Θεὸς ἀρχηγὸν καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλε σὺν χειρὶ ἀγγέλου»⁴ ὁποῖος εἶπεν εἰς αὐτόν: «Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ»⁵. Ἐδῶ δεικνύει (ὁ Στέφανος), ὅτι τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἔγιναν, εἶχον γίνεσθαι διὰ τοῦ Χριστοῦ. «Οὗτος», δηλαδὴ ὁ Μωϋσῆς, (καὶ παρεθρήει, πῶς παρουσιάζει αὐτὸν λαμπρῶν), ἐξήγαγεν αὐτόν, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. Οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς, ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ: Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ⁶, δηλαδὴ προφήτην ὁ ὁποῖος περιεφρονήθη καὶ ὑπῆρξεν ἀντικείμενον ἐπιβουλῆς διότι καὶ αὐτὸν ἠθέλησε νὰ θανατώσῃ ὁ Ἡρώδης, ἀλλὰ διεσώθη καταφυγὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐκεῖνος (ὁ Μωϋσῆς), ὅταν ἦτο παιδίον, ἦτο στόχος ἐπιβουλῆς⁷.

«Οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου, τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινῶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, δὲ ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν»⁸. Πάλιν εἰς οὐδὲν μέρος ὑπάρχει ναός, εἰς οὐδὲν μέρος τελεῖται θυσία. «Μετὰ τοῦ ἀγγέλου», λέγει, «ἐδέξατο δοῦναι λόγια ζῶντα ἡμῖν». Ἐδῶ δεικνύει ὅτι ὅχι μόνον θαύματα ἐπετέλεσεν, ἀλλὰ καὶ νόμον ἔδωκε, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Χριστός. Ὅπως λοιπὸν αὐτὸς πρῶτος ἐπιτελεῖ θαύματα, καὶ νομοθετεῖ τότε, οὕτως ποιεῖ καὶ ὁ Χριστός.

Ἀλλὰ, ἐπειδὴ εἶχον μάθει πάντες νὰ εἶναι ἀπειθεῖς, δὲν ἤκουσαν αὐτόν, ὑστερα ἀπὸ τόσα θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐπετελοῦντο ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη. Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ συμπεριφορὰν ἀντίθετον (καὶ ὅχι τὴν πρέπουσαν) ἔδειξαν· τοῦτο δὲ καθιστῶν σαφές προσέθεσαν: «Ὡς οὐκ ἠθέλησαν ὁπῆκοι γενέσθαι

οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπόσαντο, καὶ ἐστράφησαν τῇ καρδίᾳ αὐτὸν εἰς Αἰγύπτον, εἰπόντες τῷ Ἀαρὼν Ποιήσον ἡμῖν θεοῦς, οἱ προπορεύονται ἡμῶν ὁ γὰρ Μωϋσῆς, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν τί γέγονεν αὐτῶς»⁹.

«Καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίας τῷ εἰδῶλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ἔστρεψε δὲ ὁ Θεός, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατίᾳ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν. Μὴ σφάνγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος Ἰσραὴλ; Καὶ ἀνελάθετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν Ρεμφάν, τοὺς τύπους, οὓς ἐποιήσατε προσκυνοῦν αὐτοῖς. Καὶ μετοικιδῶν ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος»¹⁰. Τὸ «παρέδωκεν» ἐδῶ σημαίνει «ἀφῆκεν».

Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετέλετο ὁ λαλῶν τῷ Μωϋσεῖ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον, ὃν ἐωράκει»¹¹. Καὶ ἐνῷ ὁ πῆρχε σκηνή, θυσίαι δὲν ἐγίνοντο. Ὅτι δὲ δὲν ἐγίνοντο θυσίαι ὁ Προφήτης καθιστᾷ φανερόν αὐτὸ, λέγων τοῦτο: «Μὴ σφάνγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι; Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ὁπῆρχεν καὶ τίποτε δὲν ὠφέλησεν αὐτούς, ἀλλὰ ἤσανίζοντο.

Οὗτε δὲ προηγουμένως οὔτε μετὰ ταῦτα ὠφέλησαν αὐτοὺς τὰ σημεῖα. «Ἦν καὶ εἰσῆγαγον διαβεβήμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν»¹². Βλέπεις ὅτι εἶναι τόπος ἁγιος ἐκεῖ, ὅπου εἶναι ὁ Θεός; Διὰ τοῦτο καὶ «ἐν τῇ ἐρήμῳ»¹³ εἶπε, διὰ νὰ συγκρίνῃ τόπον μὲ τόπον. Ἐπειτα ἀκολουθεῖ ἡ εὐεργεσία. «Καὶ εἰσῆγαγον», λέγει, «διαδιεβήμενοι οἱ

3. Ἰουάν. 19, 15.

4. Πράξ. 7, 35.

5. Ἐξοδ. 3, 6.

6. Πράξ. 7, 36 - 37. Δευτερον. 18, 18. Ἐξοδ. 7 - 12 κ.ε. Πράξ.

3, 22.

7. Λόγῳ τοῦ διατάκματος τοῦ Φαραὸς.

8. Πράξ. 7, 38. Ἐξοδ. 19, 3 καὶ 20.

9. Πράξ. 7, 39 - 40. Ἐξοδ. 32, 1.

10. Πράξ. 7, 41 - 43. Ἰερεμ. 19, 13 - Ἀμώς 5, 25 κ.ε. - Μολόχ ἡ Μολύχ ἦτο ὁ Θεὸς τῶν Ἀμμωνιτῶν καὶ Μωαβιτῶν ὁ καλούμενος καὶ «Βαάλ». Ρεμφάν εἶναι ὁ Κρόνος.

11. Πράξ. 7, 44 - Ἐξοδ. 25, 40. Ἐδρ. 8, 5.

12. Πράξ. 7, 45 - Ἰηρ. Νουῆ 3, 14.

13. Πράξ. 7, 44.

πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν Ἑθνῶν, ὧν ἔξωσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν ἕως τῶν ἡμερῶν Δαβὶδ, ὃς εὗρε χάριν ἐνὸς ποντοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡγήσατο εὐρεῖν σκῆνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ¹⁴.

Ἐζήτησε νὰ οἰκοδομήσῃ ναὸν ὁ Δαβὶδ καὶ δὲν λαμβάνει τὴν συγκατάθεσιν πρὸς τοῦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἦτο μέγας καὶ θαυμαστός¹⁵· ἄλλα οἰκοδομᾷ ναὸν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶχε ταπεινωθῇ, ὁ Σολωμών¹⁶. διὰ τοῦτο λέγει: «Σολομών δὲ ὠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον ἄλλῃ¹⁷ οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ»¹⁸.

Ἐδείχθη μὲν τοῦτο καὶ δι' ἐκείνων, τὰ ὅποια μέχρι τοῦδε ἔχουν λεχθῇ, δεικνύεται δὲ καὶ διὰ προφητικῆς φωνῆς· καὶ διὰ νὰ μῶσῃς, πῶς δεικνύεται, ἀκουσε τὰ ἐξῆς: «Καθὼς καὶ ὁ προφήτης λέγει· Ὁ οὐρανὸς μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Καὶ ποῖον οἶκον οἰκοδομήσατέ μοι, λέγει Κύριος; ἡ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου ἐστίν; οὐχί ἡ χεὶρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;»¹⁹. Μὴ ἀπορείτε, λέγει, ἐάν ὁ Χριστὸς εὐεργετῇ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἀρνούνται τὴν βασιλείαν Αὐτοῦ, ἐάν θεαίαιος αὐτὸ συνέβῃ καὶ ἐπὶ τοῦ Μωϋσεώς· καὶ διότι δὲν ἡλευθέρωσεν αὐτοὺς ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐνῷ ἔζων εἰς τὴν ἔρημον.

Βλέπετε ὅτι δι' αὐτοὺς ἐπιτελέσθησαν καὶ ἐκεῖνα τὰ θαύματα; Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁ ὁποῖος συνωμίλησε μὲ τὸν Θεόν, ὁ κατὰ παράδοξον τρόπον διασωθεὶς, ὁ ὁποῖος τόσα ἔπραξε καὶ ἡδυνήθη νὰ ἐπιτελέσῃ, δεικνύει ὅτι κατ' ὁλοκληρίαν πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ προφητεία καὶ δὲν ἀντιτίθεται (ἀντιλέγει) πρὸς τὸν ἑαυτὸν του.

Ἄλλ' ὡς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα: «Οὗτός ἐστιν», λέγει, «Μωϋσῆς, ὁ εἰπὼν Πρὸς τὴν ὁμὴν ἀναστήσει Κύριος ὡς ἐμεῖ»²⁰. Νομίζω ὅτι ὁ Χριστὸς εἰς τὸ

χωρίον τοῦτο ἀναφερόμενος εἶπεν: «Ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἡ σωτηρία ἐστίν»²¹, ὑπαινισσόμενος τὸν ἑαυτὸν του.

«Οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ»²². Ἰδοὺ πάλιν ἀποδεικνύει (ὁ ὁμιλῶν) ὅτι ὁ Ἰσὺος (ὁ Χριστὸς) ἔχει δώσει τὸν νόμον, ἐάν θεαίαιος ἦτο ὁ Μωϋσῆς μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν συγκέντρωσιν²³ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἔρημον. Ἐδῶ δὲ ὁπνεθυμίζει μέγα θαῦμα, τὸ ὅποιον ἔχει γίνεσθαι εἰς τὸ δρος: «Ὅς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν». Παντοῦ εἶναι ἀξιοθαύμαστος ὁ Μωϋσῆς, καὶ περισσότερον βταν ἔπρεπε νὰ νομοθετήσῃ.

Τὶ εἶναι «λόγια ζῶντα»; Ἡ ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ τέλος ἐδεικνύτο διὰ λόγων, ἡ διὰ ἐκφράσεως ταύτης ἐννοεῖ τὰς προφητείας.

Κατόπιν στρέφει τὴν κατηγορίαν κατὰ τῶν πατριάρχων, διὰ τὴν σπάσιν των, (μετὰ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα καὶ ἐνῷ ἔλθον «λόγια ζῶντα»), κατὰ τοῦ Μωϋσεώς: «ᾧ οὐκ ἠθέλησαν», λέγει, «ἀνῆκουσι γενέσθαι»²⁴.

Καλῶς δὲ εἶπε: «λόγια ζῶντα»²⁵, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὑπάρχουν καὶ «οὐ ζῶντα», περὶ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἰαζακὴλ ὁμιλεῖ, ὅπως, ὅταν λέγῃ: «Καὶ ἔδωκα ὁμὴν προσταγμάτων οὐ καλὰ»²⁶. Κατ' ἀντιπαράβολον λοιπὸν πρὸς τὰ τοιαῦτα (τὰ οὐ καλὰ), ἐχρησιμοποίησε τὴν ἐκφρασιν «ζῶντα».

«Ἄλλ' ἀπώσαντο, καὶ ἐστράφησαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν εἰς Αἰγύπτου»²⁷· ὅπου ἐστέναζον, ὅπου ἐκραύγαζον, ἀπὸ ὅπου ἐκάλούν τὸν Θεόν. «Καὶ εἶπον τῷ Ἀαρὼν· Πόῃσον ἡμῖν θεοὺς, οἱ προπορεύουσιν ὁμῶν»²⁸.

6'. Ὅποια ἀνοησία! «Ποῖησον», λέγει, «ἵνα προ-

14. Πράξ. 7, 45 - 46. Ψαλμ. 131, 5.

15. Γ' Βασιλ. 6 - 11.

16. Πράξ. 7, 47 - 48 - Πράξ. 17, 24 - Α' Βασιλ. 6, 1 - 6, 27.

17. Πράξ. 7, 49 - 50 - Ἰσάι. 66, 1.

18. Πράξ. 7, 37 - Πράξ. 3, 22 - Δεῦρ. 18, 15 καὶ 18.

19. Ἰσάι. 4, 2.

20. Πράξ. 7, 38 Ἐξοδ. 18, 3 καὶ 20.

21. Ἡ λέξις «ἐκκλησία» ἐνταῦθα ἔχει τὴν ἀρχαίαν σημασίαν τῆς συνελθούσης (ἐκκλησία τοῦ ἔθνος).

22. Πράξ. 7, 38.

23. Διὰ τὰ λόγια, τὰ ὅποια παρέχουν ζωὴν. Ἐννοεῖ τὰς δέκα ἐντολάς.

24. Ἰεζεκ. 20, 25.

25. Πράξ. 7, 39.

26. Πράξ. 7, 40 - Ἐξοδ. 32, 1.

πορεύονται ἡμῶν. Ποῦ; Εἰς τὴν Αἴγυπτον. Παρατηρεῖς, πῶς δυσκόλως ἀπεσπῶντο ἀπὸ τῆς ἡθῆς τῶν Αἰγυπτίων; Τί λέγεις; Δὲν ἀναμένεις ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος σὲ ἐξήγαγε, ἀλλὰ ἀρνείσθαι τὴν εὐεργεσίαν καὶ ἀποφεύγει τὸν εὐεργετήν; καὶ θέλετε, πῶς ἐκφράζονται ὀδυστικῶς.

«Ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος», λέγει, «ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ τῆς Αἰγύπτου»²⁷. Οὐδόλως ἀναφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ θὰ τὰ ἀπέδιδον εἰς τὸν Μωϋσῆν. Καὶ ὅταν μὲν ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ εὐχαριστοῦν, ἀναφέρουν τὸν Μωϋσῆν, ὅταν δὲ ἔπρεπε νὰ ὑπακούουσιν εἰς τὸν νόμον, δὲν μνημονεύουν πλέον τὸν Μωϋσῆν καὶ διμῶς εἶπεν (ὁ Μωϋσῆς) ὅτι ἀνέρεται²⁸ (εἰς τὸ ὄρος), διὰ νὰ λάβῃ τὸν νόμον, αὐτοὶ δὲ δὲν ἀνεμείναν οὔτε τεσσαράκοντα ἡμέρας. «Ποίησαν ἡμῖν θεοὺς» δὲν εἶπον: «Θεόν», ἀλλὰ «θεοὺς» τόσοι κατελήφθησαν ὅσοι θαυμάσιος²⁹ μανίας, ὥστε οὔτε γνωρίζουν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέγουν³⁰.

«Καὶ ἐμοσχοποῖσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίας τῶ ἐιδώλῳ»³¹. Παρατήρησες τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἀνοησίας; Ἐκεῖ, ὅπου παρουσιάσθη ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν, αὐτοὶ κατασκευάζουν μόσχον καὶ θυσιάζουν. «Καὶ εὐφραίνοντο», λέγει, «ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν»³². Δι' ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ αἰσθάνωνται ἐντροπὴν, ἔχουσιν. Καὶ διὰτὶ εἶναι ἀπορίας ἄξιον, ἂν θεσπιάς ἀγνοήτε τὸν Χριστόν, τὸ ὅτι ἀγνοεῖτε καὶ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐδείχθη διὰ τοιούτων σημείων; Αὐτοὶ δὲ δὲν ἠγνόησαν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἐφάρθησαν ὀδυστικῶς μὲ τὸ νὰ κατασκευάσουν εἰδώλα.

«Ἔστρεψε δὲ ὁ Θεός, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ»³³. Ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν προέρχονται τὰ εἴδημα, ἀπὸ ἐδῶ προέρχονται αἱ θυσίαι· οἱ Ἰσραὴλ κατ' ἀρχὴν ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἰδώλα. Τοῦτο δεικνύων καὶ ὁ Δαβὶθ λέγει: «Καὶ ἐποίησαν μόσχον ἐν Χωρῆβ, καὶ προσεκύνησαν τῷ γλυπτῷ»³⁴. Διότι προγενεστέρως οὐδόλως ἀναφέρεται ὄνομα θυσίας, ἀλλὰ ἀναφέρονται προστάγματα ζῶντα καὶ λόγια ζῶντα· εἰς οὐδὲν μέρος ἀναφέρονται τελεταί, ἀλλὰ θαύματα καὶ ἐμφάνεις σημείων.

«Καθὼς γέγραπται ἐν εἰδῶ τῶν προφητῶν»³⁵. Ἐδῶ ἔφερε τὴν μαρτυρίαν διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ὑφίσταται ἀνάγκη θυσιών. Καὶ θέλετε, τί λέγει: «Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηγάγετε μοι ἐπὶ τῇ τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ; Καὶ ἀνελάθετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ ὁμῶν Ρεμφάν, τοὺς τύπους, οὓς ἐποιήσατε προσκυβεῖν αὐτοῖς»³⁶. Ἐκαμὲ χρῆσιν τοῦ ἀνωτέρω λόγου μὲ ἐμφασιν (τονίζων αὐτόν). Ἐκεῖνον δὲ, τὸ ὅποιον ἐννοεῖ, εἶναι τὸ ἐλῆξ: «Δὲν δύνασθε νὰ εἰπῇτε ὅτι, ἐπειδὴ ἐθυσιάζετε εἰς ἐμέ, ἐθυσιάζετε καὶ εἰς ἐκείνους» καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐρήμον, ὅπου εἰς μέγαν θαυμὸν ἐπροσώτευν αὐτοὺς.

«Καὶ ἀνελάθετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ». Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ κατηγορία διὰ τὰς θυσίας. «Καὶ μετοικίει ὁ μὶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος». Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ αἰχμαλωσία ἀποτελεῖ ἐκδῶλῳσιν κατηγορίας διὰ τὴν κακίαν. Καὶ πῶς λέγει: «Ἡ σκηνὴ ἦν τοῦ μαρτυρίου»; Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦτο, διὰ νὰ ἔχουν μάρτυρα τὸν Θεόν. Ποιὸν ἦτο μόνον πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν; δηλαδὴ λέγει: «κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει»³⁷. Ὡστε εἰς τὸ ὄρος ἔχει γίνεαι τὸ διάγραμμα τῆς σκηνῆς

27. Πρὸς Ε. 7, 40 — Ἐξοδ. 32, 1.

28. Ἐξοδ. 24, 12 κ.ε.

29. Διὰ νὰ δείξῃ τὸ μέγεθος τῆς ἀνοησίας αὐτῶν χρησιμοποιοῦντες ἐκφράσαν «ἀνθεκατεύθησαν» = ὅλη, κατελήφθησαν ὑπὸ θαυμάσιον, ἢ ὅσοι ἐλέγετο δι' ἐκείνους αἱ ὁποῖαι εὐρίσκοντο ὅσοι ἐπύρριον τοῦ αἵνου, λατρεύοντες τὸν θεόν.

30. Κατὰ τὴν κοινὴν ἑκφράσαν: Δὲν εἶδον τί λέγει.

31. Πρὸς Ε. 7, 41 — Ἐξοδ. 32, 2 - 6.

32. Πρὸς Ε. 7, 41 — Ἐξοδ. 32, 2 - 6.

33. Πρὸς Ε. 7, 42 — Ἱερμ. 19, 13 — Ἀμὸς 5, 25 — «Στρατὸς τοῦ οὐρανοῦ» εἶναι τὰ οὐράνια σῶματα.

34. Ψαλμ. 105, 19.

35. Πρὸς Ε. 7, 42 — Ἱερμ. 19, 13 — Ἀμὸς 5, 25.

36. Πρὸς Ε. 7, 43.

37. Ἐξοδ. 25, 40.

καὶ αὐτὴ δὲ ἦτο κινήτη εἰς τὴν ἔρημον καὶ οὐκ ὀνόμιμος εἰς ἓνα τόπον. Τὴν ὀνομάζει δὲ σκηνὴν μαρτυρίου οὐκ δι' ἄλλον λόγον, ἀλλὰ ἕνεκα τῶν θαυμάτων καὶ τῶν προσταγμάτων. Ὅμως θέβαινα οὕτε αὐτὴ οὕτε ἐκεῖνοι εἶχον ναόν. Ἄρα καὶ τὸν τύπον αὐτὸν ὁ Ἰβιος ὁ ἀγγεῖλος ἔδωκεν.

«Ἐως τῶν ἡμερῶν», λέγει, «ἀσθεῖς»³⁸. Ὡστε δὲν ὀπῆρχε ναὸς μέχρι τότε, ἂν καὶ εἶχον ἐκδοκιμασθῇ οἱ ἔθνη· καὶ, περὶ τῶν ὁποίων λέγει: «Ὡς ἔλθωσιν ὁ Θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν»³⁹. Τοῦτο δὲ εἶπεν ἀποδεικνύων πάλιν ὅτι δὲν ὀπῆρχε τότε ναὸς. Τί λέγω; Τόσα θαύματα καὶ εἰς οὐδὲν μέρος ὀπῆρχε ναὸς; Μάλιστα! Καὶ πρώτη ὀπῆρξεν ἡ σκηνή, καὶ οὐδαμοῦ ὀπῆρξεν ναὸς. Καὶ ἐζήτησεν (ὁ ἀσθεῖς) νὰ ἐβρῇ χάριν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἐζήτησεν, καὶ δὲν ᾠκοδόμησε ναὸν ἐπομένως δὲν ἦτο κατὰ τὸ σπουδαῖον ὁ ναὸς, ἂν καὶ μερικοὶ θεωρῶσαν τὸν Σολομῶντα ὅτι εἶναι μέγας, ἐπειδὴ ᾠκοδόμησε τὸν ναόν, οἱ ὅποιοι διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔβλεπαν αὐτὸν εἰς ἀνωτέραν μοῖραν ἀπὸ τὸν πατέρα.

«Ὅτι δὲ ὁ Σολομὼν δὲν ἦτο ἀνώτερος τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ οὕτε ἴσος πρὸς αὐτόν, (ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν), ἔδειξε τοῦτο προσθέσας τὰ ἐξῆς: «Ἄλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ Προφήτης φησὶν ὁ ναὸς μου θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου»⁴⁰. Διότι οὕτε αὐτὰ ἔχουν ἄξιαν διὰ τὸν Θεόν, ἐφ' ὅσον θεοβαίως εἶναι δημιουργήματα. Αὐτοῦ, ἀφοῦ θεοβαίως εἶναι ἔργα τῶν χειρῶν Αὐτοῦ.

Βλέπε, πῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον, προσπαθεῖ νὰ ἐκπαυφῇ αὐτοὺς εἰς τὴν ὀρθὴν σκέψιν· δεικνύει δηλαδὴ διὰ τοῦ Προφήτου ὅτι οὕτε αὐτὰ εἶναι ἄξια νὰ τὰ λέγουν διὰ τὸν Θεόν. Καὶ διὰ τοῦτον λόγον, δύνανται τις νὰ εἴπῃ, ὁμιλεῖ μὲ σφοδρότητα; Ἦτο μέγα τὸ θάρρος αὐτοῦ, ἐνὶ ἐπρόκειν νὰ ἀποθάνῃ διότι νομίζω ὅτι καὶ τοῦτο τὸ ἐγνωρίζεν ἐξ ἀποκαλύψεως.

«Σκληροτράχηλοι καὶ ἀσπερίτητοι ταῖς καρδίαις

καὶ τοῖς ὦσι»⁴¹. Καὶ ὁ λόγος οὗτος εἶναι προφητικὸς⁴²· οὐδεὶς λόγος αὐτοῦ εἶναι ἐξ ἰδίων. «Ὑμεῖς δὲ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὥς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὁμοίως»⁴³. Ὅταν δὲν ἤθελε νὰ προσφῇται θυσίαι, σεις ἐθυσιάζετε· ὅταν θέλῃ, τοῦναντίον δὲν θυσιάζετε· ὅταν δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς σὰς παραγγέλματα, σεις ἐζητεῖτε τοιαῦτα· ὅταν ἐλάθετε παραγγέλματα, παρημέλησατε αὐτά. Πάλιν, ὅταν εἴχε ὀικοδομηθῇ ὁ ναὸς, ἐλατρεύετε εἰδωλὰ· ὅταν θέλῃ νὰ λατρεύεται ἄνευ ναοῦ, τὸ ἀντίθετον πράττετε.

Πρόσπεσε τὸ ἐξῆς: δὲν εἶπε: «τῷ Θεῷ ἀντιπίπτετε» ἀλλὰ «τῷ Πνεύματι». Οὕτω δὲν γνωρίζει οὐδεμίαν διαφορὰν (μεταξὺ Θεοῦ καὶ Πνεύματος). Καὶ τὸ σπουδαιότερον: «ὥς οἱ πατέρες ὑμῶν», λέγει, «καὶ ὁμοίως». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς ἐμέμφετο αὐτοὺς, ἐπειδὴ πάντοτε εἰς μέγαν θεσμὸν ἐκαυχῶντο διὰ τοὺς προγόνους των.

«Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἔδωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγελλοντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Δικαίου»⁴⁴. Καὶ «τοῦ Δικαίου», λέγει, θέλουν νὰ φέρῃ αὐτοὺς εἰς συναισθήσιν τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεων των. «Ὅθ' νῦν ὁμοίως προσδοτὰ καὶ φονεῖς γεγέννησθε»⁴⁵. Διὸ κατηγορίας διατυπώνει κατ' αὐτῶν (ὁ Στέφανος): καὶ δι' ἡγνῶσαν τὸν Σάτιρα, καὶ δι' ἐφόνευσαν αὐτόν. «Ὅστινες ἐλάθετε τὸν νόμον εἰς διατάγας ἀγγέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε»⁴⁶.

γ'. Τί σημαίνει τοῦτο; Μερικοὶ λέγουν ὅτι ἐννοεῖ τὸν νόμον τὸν διαταχθέντα ὑπὸ τῶν ἀγγέλων. Ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτό· διότι, ποῦ παρουσιάσθησαν ἀγγελοὶ νὰ διατάσσουσιν νόμον; ἀλλὰ διαταχθέντα νόμον ἐννοεῖ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος παρεδόθη εἰς αὐτόν (δηλαδὴ τὸν Μωυσήν) δι' ἀγγέλου, ὁ ὁποῖος παρουσιάσθη εἰς αὐτόν ἐν τῷ τῆς θάτου μήπως θέβαινα ἦτο ἄνθρωπος; Οὐδὲν

41. Πράξ. 7, 51 Ἱερμ. 9, 10 — 9, 25 · 28. Ἰεζεκ. 42, 9.

42. Ἰδὲ προηγουμ. σημείωσαν (41).

43. Πράξ. 7, 51.

44. Πράξ. 7, 52.

45. Πράξ. 7, 52.

46. Πράξ. 7, 53. Δευτερον. 33, Ἐδρ. 2, 2, Γαλάθ. 3, 19.

38. Πράξ. 7, 45 — Ἱησ. Ναυῆ 3, 14.

39. Πράξ. 7, 45.

40. Πράξ. 7, 48 — 49 · 17, 23. Ἠσαΐ. 66, 1.

λοιπόν είναι παράδοξον αὐτοί, ἐφ' ὅσον διέπραξαν ἐκείνα, λέγει, νὰ διαπράξουν καὶ τὰυτά. Ἐάν ἐφονεύσατε ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀνήγγειλαν περὶ Αὐτοῦ, πολὺ περισσότερον Αὐτόν.

Ἐδὼ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀπειθεῖς ἀπέναντι καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν προφητῶν καὶ τοῦ Πνεύματος καὶ πάντων, ὥπως καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει ἡ Γραφή· «Κύριε, τοὺς προφῆτας σου ἀπέκτειναν καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν»⁴⁷. Ἐκεῖνοι λοιπὸν διὰ λόγου μόνον ὑπερασπίζοντες τὸν νόμον ἔλεγον· «Εἰς Μωϋσῆν ἔλασθημεν»⁴⁸. Αὐτοὶ δὲ (ὁ Στέφανος) ἀποδεικνύει ὅτι αὐτοὶ μᾶλλον προφέρουν βλασφημίας, ὅχι μόνον κατὰ τοῦ Μωϋσέως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἐξ ἀρχῆς πράττουν ταιαῦτα, καὶ ὅτι αὐτοὶ κατέλυσαν τὰ ἔθνη· καὶ ὅτι περαιτέρω δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη τῶν ἀκολουθῶν ἀποδείξεων· δηλαδὴ ὅτι κατηγοροῦντες καὶ λέγοντες ὅτι αὐτοὶ ἀντιτίθενται εἰς τὸν Μωϋσῆν, οἱ ἴδιοι ἀντιτίθεντο εἰς τὸ Πνεῦμα (καὶ ὅχι ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ διαπράξιντες φόνον), καὶ ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἔτρεφον τὴν ἔχθραν.

Παρατηρεῖς ὅτι ἀποδεικνύει, ὅτι αὐτοὶ καὶ πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἀντιτίθενται καὶ πρὸς ὅλους, καὶ τὸν νόμον δὲν φυλάσσουσιν· Καὶ ὁμοῦ θέσθαι ὁ Μωϋσῆς εἶπε· «Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος»⁴⁹· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πρόελεγον ὅτι Οὗτος θὰ ἔλθῃ, καὶ ὁ Προφήτης, λέγων «Ποῖον οἶκον οικοδομησέτέ μοι»⁵⁰ καὶ πάλιν· «Μὴ σφάγια καὶ θυσιάς προσηγέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα»⁵¹. Τοῦτο εἶναι θάρρος ἀνδρὸς, ὁ ὅποιος ἔχει τὸν σταυρὸν.

Ἄς μὴ μωμεθα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὸ θάρρος τοῦτο· ἂν καὶ δὲν εἶναι πολέμου καιρὸς, ἀλλὰ διὰ τὸ θάρρος πάντοτε καιρὸς ὑπάρχει· «Ἐλάλουν γάρ», λέγει, «ἐν τοῖς μαρτυρίοις σου ἐναντίον βασιλέων καὶ οὐκ ἡσχυνόμην»⁵². Ἄν λοιπὸν εὐρισκόμεθα εἰς διαμάχην μὲ

τοὺς Ἑθνικοὺς⁵³, οὕτω (δηλαδὴ μὲ θάρρος) ἂς ἀποστομώσωμεν αὐτούς, ἀνευ θυμοῦ καὶ τραχύτητος· διότι ἂν μὲν κάμνωμεν τοῦτο μὲ θυμόν, αὐτὸ δὲν θεωρεῖται πλέον θάρρος ὅτι εἶναι, ἀλλὰ πάθος· ἂν δὲ πράττωμε τούτο μὲ ἡμεῖα, τοῦτο πράγματι εἶναι θάρρος· διότι δὲν εἶναι δυνατόν συγχρόνως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μία ἐνέργεια νὰ εἶναι καὶ ὀρθὴ πράξις καὶ ἐλάττωμα.

Τὸ θάρρος εἶναι ὀρθὴ ἐνέργεια· ὁ θυμὸς ἐλάττωμα. Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς, ὅταν πρόκειται νὰ δειξώμεν θάρρος, νὰ ἡμεθα ἀππληγαμένοι τοῦ θυμοῦ, ὥστε νὰ μὴ ἀποδῶσθαι κανεὶς τοὺς λόγους μας εἰς ἐκείνον. Καὶ ἂν λέγῃς δικαίαν μὲ θυμόν, τὸ πᾶν ἔχασες, εἴτε βουλῆς θαραλεως, εἴτε νοουθεσίαι, εἴτε πράττεις ὅτι θέποτε.

Βλέπε ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος (ὁ Στέφανος) δὲν συζητεῖ μὲ θυμόν· διότι θεσβίαις δὲν ὕβρισην, ἀλλὰ ἔκαστην εἰς αὐτοὺς ὑπόμνησιν ἐνὸς προφητικοῦ λόγου. Διότι, ὅτι δὲν κατείχετο ὑπὸ θυμοῦ, τὸ ἀπέδειξεν, ὅταν ἐκακοπάθει⁵⁴, προσευχόμενος τότε ὑπὲρ αὐτῶν καὶ λέγων· «Μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην»⁵⁵. Οὕτω, δηλαδὴ ὅχι ὀργιζόμενος κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ αἰσθανόμενος ὁδόνην δι' αὐτοὺς καὶ θλιβόμενος ἔλεγεν αὐτοὺς τοὺς λόγους· ἀφοῦ καὶ περὶ τῆς ὁμῆς διὰ τούτων τὸν λόγον εἶπεν (ὁ συγγραφεὺς τῶν ἱερῶν), ὅτι «εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὥσπερ πρόσωπον ἀγγέλου»⁵⁶, διὰ νὰ προσελκύσῃ αὐτούς.

Ἄς εἰμεθα λοιπὸν ἀππληγαμένοι τοῦ θυμοῦ⁵⁷. Δὲν κατοικεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐκεῖ ὅπου ἐπικρατεῖ ὁ θυμὸς· εἶναι λίαν κατηραμένος ὁ ὀργιζόμενος. Δὲν εἶναι

53. Εἰς τὸ πρωτότυπον χρησιμοποιοῦται ἡ λέξις «Ἑλλήνων». Ἡ λέξις «Ἑλλήνων» κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐκδοχὴν ὑπεδήλωνε τὸν Ἑθνακὸν, τὸν εἰδικωτάτον· δὲν εἶχε τὴν ἐθνολογικὴν σημασίαν. Διὰ τοῦτο ὁ κἀναρκὸς τῆς ἑλληνιστικῆς τότε ἐκείνης «Ἑλλαστικῆς».

54. Δηλ. ἐλιδόσθεϊα.

55. Πρὸς Ε. 7, 60.

56. Πρὸς Ε. 8, 15.

57. Πρὸς τὸ τοῦ Ἰσακράτους «ὅφ' ἂν κρατεσθῇ τὴν ψυχὴν αἰσθρὸν, τούτων ἐγκράτειαν δοκεῖ πάντων κέρδους, ἀρχῆς, ἡθελῆς, λύπης» (Πρὸς Δημόκριτον), τὸς γνώμας τοῦ Μενάνδρου «Ἀνδραγαθὸς ἂν γίνωσκαι τῆς ὀργῆς κρατεῖν»· θυμὸς κρατῆται κοινῆς ἐκείνης καλῆς· «Νίκοιεν ὀργὴν τῷ λογισμῷ καλῶς», τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Χιλικῶνος τοῦ Λακεδαιμονίου «θυμὸς κρατεῖ».

47. Γ. Βουκ. 19, 10.

48. Πρὸς Ε. 8, 11.

49. Δευτερον. 18, 18.

50. Πρὸς Ε. 7, 40 — Ἱερμ. 19, 13 — Ἀμὸς 5, 25.

51. Πρὸς Ε. 7, 42 — Ἱερμ. 19, 13 — Ἀμὸς 5, 25.

52. Ψαλμ. 118, 48.

δυνατὸν οὐδὲν ὀγιῆς νὰ προέλθῃ ἀπὸ ἐκεῖ, ἀπὸ οὗπου ἐξέρχεται ὁ θυμὸς· διότι ὅπως εἰς θαλάσσιαν τρικυμίαν μέγας θόρυβος ἐπακολουθεῖ, μεγάλη κραυγὴ, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ κανεὶς τὸν καιρὸν νὰ φιλοσοφῇ, οὕτω συμβαίνει καὶ κατὰ τὸν θυμὸν. Ἀλλὰ ἐὰν πρόκειται ἡ ψυχὴ νὰ εἴπῃ λόγον φιλόσοφον ἢ νὰ διδασχθῇ, ὁ φεῖλος προηγουμένως νὰ ἐορίσκειται εἰς λιμένα.

Δὲν βλέπεις πῶς, ὅταν θάλαμειν νὰ συζητήσωμεν περὶ ἀναγκαίων ὑποθέσεων, ἐκλόγοιεν τόπους ἀπηλλαγμένους ἀπὸ θόρυβου, οὗπου ἐπικρατεῖ ἡσυχία καὶ γαλήνη, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασώμεθα νὰ ἀπομακρυνθῶμεν. Ἐὰν δὲ σὲ ἀπομακρύνῃ τὼν σκέψεων ὁ ἐξωτερικὸς θόρυβος, πολλὰ μὲν ἂν ἐσωτερικῇ ταραχῇ⁵⁴. Καὶ ἂν κανεὶς εὐχεται, μάτην εὐχεται, ἐφ' ὅσον ἀσμέναι τοῦτο μὲ ὀργὴν καὶ μανίαν· καὶ ἂν ὁμιλῇ εἶναι ἄξιος γέλωτος· καὶ ἂν σωπαῖ, πάλιν εἰς ὁμοίαν κατάστασιν ἐορίσκειται· καὶ ἂν τρώγῃ καὶ τότε θλάπτεται· καὶ ἂν πίνῃ, καὶ ἂν δὲν πίνῃ, καὶ ἂν κῆθηται, καὶ ἂν ἴσταται, καὶ ἂν θαδίζει, καὶ ἂν κοιμάται· διότι καὶ εἰς τὰ δνείρα τοιαύτας καταστάσεις φαντάζονται.

Τὶ θεθαίως ἐκ τῶν τοιούτων δὲν εἶναι ἄσπον· Ὁφθαλμοὶ ἀσθεῖς, στόμα διεστραμμένον, μέλη τρέμοντα καὶ ἐξογκωμένα, γλῶσσα ἀκράτητος καὶ οὐδόλως προσέχουσα εἰς τοὺς λόγους, διότινα παρεκκλίνουσα τῆς ὁρθῆς σκέψεως μορφῇ ἀπερπῆς, μεγάλη εἶναι ἡ ἀθλία. Βλέπεις τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν δαιμονιζομένων, τῶν μεθυόντων καὶ τῶν μαινομένων, πῶς διαφέρουν μεταξὺ τῶν; Τὸ πᾶν δὲν ἀποτελεῖ μανίαν;

Τὶ θεθαίως καὶ ἂν προσκαίρας συμβαίνει τοῦτο; Διότι καὶ ὁ μαινόμενος προσκαίρως καταλαμβάνεται ὑπὸ μανίας· τί χειρότερον δὲ εἶναι ἀπὸ αὐτοῦ; Καὶ δὲν αἰσχύνονται, ὅταν ἀπαντοῦν δικαιολογούμενοι. «Δὲν ἐγνώριζον», λέγει τις, «τί εἶπον». Καὶ διὰ τὴν δὲν ἐγνώριζες τοῦτο, σὺ ὁ λογικὸς ἄνθρωπος ὁ προκείμενος μὲ τὸ χάρισμα τοῦ λόγου; διὰ τὴν πρῶττεις ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι χαρακτηριστικὰ τῶν ἀλόγων ζώων, ὅπως ἀκριβῶς ἵππος ἄγριος, ὁ ὁποῖος κατελήφθη ὑπὸ θυμοῦ

καὶ ὀργῆς; Καὶ ὁμως ἡ δικαιολογία αὐτὴ εἶναι ἄξιον-κατάκριτος.

Εἴθε θεθαίως νὰ ἐγνώριζες ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔλεγες. «Τοῦ θυμοῦ», λέγει, «εἶναι οἱ λόγοι, οὐχ ἱστικοὶ μου». Πῶς εἶναι ἐκεῖνου; καὶ ὁμως ὁ θυμὸς δὲν ἔχει δύναμιν, ἐὰν δὲν λάβῃ αὐτὴν ἐκ μέρους σου. Δικαιολογεῖσαι καθ' ὃν τρόπον θὰ ἐδικαιολογεῖτο τις λέγων: «Τῆς χειρὸς εἶναι τὰ τραύματα»· δὲν εἶναι ἱστικὰ μου.

Τὶ νομίζεις ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον ἔχει ἀνάγκην θυμοῦ; τοῦτο δὲν εἶναι ὁ πόλεμος καὶ ἡ μάχη; Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἂν γίνεται κατὰ μὲν θυμὸν, τὸ πᾶν καταστρέφεται καὶ χάνεται· διότι ἰδιαιτέρως οἱ μαχομένοι δὲν πρέπει νὰ ὀργίζονται καὶ πολὺ περισσότερον οἱ ὑβρίζοντες⁵⁵. Καὶ «πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μαχόμεθα;», δύνανται τις νὰ εἴπῃ. Μὲ τὴν λογικὴν, μὲ τὴν πραότητα. Ἡ δὲν βλέπεις ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ πόλεμοι ἔχουν καθορισθῇ μὲ νόμον, μὲ διάταξιν καὶ μὲ κατάλληλον χρόνον; Ὁ θυμὸς θεθαίως δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μία ἀλόγιστος ὁρμή· ὅπο παραλόγου δὲ τίποτε λογικὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ.

δ'. Διότι καὶ αὐτὸς (ὁ Στέφανος) τοιαῦτα ἔλεγεν⁵⁶, καὶ δὲν ὀργίζετο. Καὶ ὁ Ἠλίας ἔλεγεν: «Ἐγὼ πότε χωλαίνετε ἐπ' ἀμφότερας ταῖς ἰγνάσις ἡμῶν;»⁵⁷. («Ἐγὼ πότε θὰ ἦσθε χωλοὶ καὶ εἰς τοὺς δύο πόδας;»), καὶ δὲν ὀργίζετο. Καὶ ὁ Φινεὺς ἔσφαξε καὶ δὲν ὀργίζετο⁵⁸. Διότι ὁ θυμὸς δὲν ἀφήνει νὰ ἴδῃ τις, ἀλλὰ ὅπως ἀκριβῶς εἰς νυκτερινὴν μάχην ἀποῦ δεσμεύσῃ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὦτα, ὁδηγεῖ ὅπου θέλει⁵⁹.

54. Τὸ «ὀργίζοντες» εἰς λόγους μὲ τὴν ὀργὴν σηματοῖν τῆς λέξεως. Τὸ νόημα εἶναι ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος θέλῃ εἰς λόγους παροργιστῆς ἢ κήποιος ἀκαταπόνητος νὰ συμπεριφερθῇ ἐναντὶ κείνου προσβλητικῶς, ἰδιαιτέρως τότε δὲν πρέπει νὰ ἐκνεύῃ μὲ θυμὸν διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ ὀργὴν ἐντὶ ὁφθαλμοῦ.

55. Τοὺς λόγους τοὺς ἀναφερόμενους εἰς τὸ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ταύτῃ ἐμνηνεύομενον χωρὶν τῶν Πράξεων.

56. Γ' Βασιλ. 18, 21.

57. Ἀριθμ. 25.

58. Δύνανται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειγμα: «Ὁ γὰρ θυμὸς οὐκ ἀφίηκεν ἱστέιν, ἀλλὰ, καθότι ἐν νυκτομαχίᾳ πάντα σκέπεται, καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα, οὕτως ὅγε, ὅπου περ' ἂν θέλῃ».

59. Πρὸς τὸ τοῦ Μενάνδρου «Οὐδεὶς μετ' ὀργῆς ἀσφαλὲς δουλεύεται».

“Ὡς ἀπαλλαγώμεν λοιπὸν ἀπὸ αὐτὸν τὸν δαίμονα, νὰ καταστελῶμεν αὐτόν, μόλις ἀρχίζῃ” ὡς θέσωμεν τὴν σφραγίδα εἰς τὸ στήθος, ὡς ἔνα χαλινὸν⁶³. Εἶναι κῶον ἀναιδὴς ὁ θυμὸς· ἀλλὰ ὡς μὴτὴν τὸν νόμον. Ἐάν εἰς τὴν ἀγέλην ὑπάρχῃ κῶον τὸσον ἄγριος, ὥστε νὰ μὴ πείθεται εἰς τὸν θυκόλον, ὅταν ἐκείνος προστάτῃ, αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ὅλα χάνονται καὶ καταστρέφονται. Μετὰ τῶν προβάτων τρέφεται· ἀλλὰ, ἐάν τρώγῃ τὰ πρόβατα, εἶναι ἀχρηστος καὶ φονεὺς-ταί.

“Ἐάν ἔμαθε νὰ σὲ ἀκούῃ, νὰ θρέψῃς τὸν κύνά” εἶναι χρήσιμος ὅταν κραυγάζῃ καὶ ὁρμᾷ κατὰ τῶν λύκων, κατὰ τῶν πειρατῶν, κατὰ τοῦ ληστάρχου, καὶ οὐ κατὰ τῶν προβάτων, οὐτε κατὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς οἰκογενείας· ἂν δὲν ἀκούῃ, τὰ πάντα καταστρέφει· ἂν μὴτὴν νὰ καταφρονῇ, τὰ πάντα ἀφανίζει⁶⁴.

Τὴν εἰς σὲ ὑπάρχουσαν ἡμερότητα, ὡς μὴ ἀφανίζῃ ὁ θυμὸς, ἀλλὰ ὡς φυλάττῃ αὐτήν, καὶ ὡς ἐνδυναμώνῃ αὐτήν. Θὰ φυλάξῃ δὲ καὶ θὰ κάμῃ αὐτήν μὲ ἀσφάλειαν νὰ διατηρῇται, ἂν ἀφανίζῃ τοὺς ὀφελουροὺς καὶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, ἂν τὸν διὰβολὸν διώκῃ ἀπὸ παντοῦ. Τότε διασώζεται ἡ προαίτη, ὅταν οὐδόλως σκεπτόμεθα κακὸν κατὰ τὸν πλησίον· τότε γινόμεθα ορθαστοί, ὅταν δὲν μάθωμεν νὰ δεικνύωμεν ἀναισχυντίαν τίποτε τὸσον δὲν κάμει τὸν ἄνθρωπον ἀναισχυντόν, ὅσον κάμει αὐτὸν ἡ κακὴ συνείδησις.

Διὰ τί αἱ πόρναι εἶναι ἀναισχυντοί; διὰ τί αἱ παρθένοι εἶναι αἰδήμονες; Αἱ πόρναι δὲν εἶναι ταισάται ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας; αἱ παρθένοι δὲν εἶναι αἰδήμονες ἕνεκα τῆς σωφροσύνης; Διότι τίποτε τὸσον δὲν καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀναισχυντόν, ὅσον ἡ ἁμαρτία. «Καὶ ὁμιλῶς ἀπεναντίας», δύναται νὰ εἴπῃ τις, «προκαλεῖ αἰσχύνῃν εἰς τὸν ἄνθρωπον».

Ναί· προκαλεῖ αἰσχύνῃν εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος καταδικάζει τὸν αὐτόν τοῦ ἐκείνου θυμῶς, ὁ ὁποῖος δὲν ἐρυθρίῃ καθόλου, τὸν καθιστᾷ ἡ ἁμαρτία ἔτι περισσότερον ἀναιδῆ· δηλαδὴ ἐκείνος, ὁ ὁποῖος ἀπέβαλε πᾶσαν ἐλπίδα διὰ τὸν αὐτόν του, καθίσταται θρασύς· «ἀσεβής, λέγει, ἐλθὼν εἰς ἐσθὺς κακῶν, καταφρονεῖ»⁶⁵. Ὁ δὲ ἀναισχυντός, δύναται νὰ εἶναι καὶ ἀναιδής· ὁ δὲ ἀναιδής, δύναται νὰ εἶναι καὶ θρασύς.

Θέλεις νὰ μάθῃς πότε ἡ προαίτη ἀφανίζεται; Ὅταν πονηροὶ διαλογισμοὶ θρασύνουν αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἂν συμβαίῃν, ἐπεὶδὴ ὁ κῶον δὲν ἴσταιται κραυγῶν, οὐτε τότε πρέπει νὰ ἀπελυσιγέμεθα. Διότι ἔχομεν καὶ σφενδόνην καὶ λίθον, (ἐννοεῖτε αὐτά, τὰ ὅποια λέγω), ἔχομεν καὶ δόρυ, καὶ μόνον καὶ περίφραγμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ διαφυλάξωμεν τοὺς λογισμοὺς ἀπροσβλήτους. Ἄν ὁ κῶον κολακεύῃ τὰ πρόβατα, ἀγριεῖ δὲ ἐναντίον τῶν ἐξω τῆς μάνδρας καὶ ἀγρυπνῇ, αὐτὸ εἶναι ἀρετὴ τοῦ κυνὸς· ἀρετὴ τοῦ κυνὸς εἶναι ἐπίσης καὶ τὸ νὰ μὴ τρώγῃ τὰ πρόβατα, καὶ ὅταν ἀκόμη πεινῇ, ἢ νὰ μὴ φείδεται τῶν λύκων καὶ ὅταν ἀκόμη ἔχη χορτάσει.

Παρόμοιον εἶναι καὶ ὁ θυμὸς· ἐάν μὲν ἐρεθίζεται, νὰ μὴ ἀπέχῃ τῆς προαίτης, ἐάν δὲ ἡσυχῇ, νὰ ἐξεγείρεται κατὰ τῶν πονηρῶν διαλογισμῶν, καὶ ἐκεῖνο μὲν τὸ ὅποῖον εἶναι ἰδικόν του, καὶ ἂν ἀκόμη πλήττῃ αὐτόν, νὰ μὴ τὸ ἐγκαταλείπῃ, ἀλλὰ νὰ τὸ ἀναγνωρίζῃ, τὸ δὲ ξένον, καὶ ἂν ἀκόμη κολακεύῃ, νὰ τὸ καταστρέφῃ⁶⁶. Κολακεῖ ὁ διὰβολος πολλὰκις, ὅπως ὁ κῶον, ἀλλὰ ὡς μὴτὴν ἕκαστος ὅτι εἶναι ξένος.

Ὅταν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἂν μᾶς λυπῇ, ὡς μεταγειριζόμεθα καλῶς καὶ τὴν κακίαν, καὶ ἂν μᾶς εὐχαριστῇ, ὡς ἀποστερεφόμεθα⁶⁷. Νὰ μὴ καθιστάμεθα

63. Δηλ. τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ.

64. Ἀναπαύσας ἐντοῦθα ὁ ρηθὴς συνεννοεῖται, ἥτοι δύο διαδοχικοὶ λόγοι μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν: ἂν μὴ ἀκούῃ, πάντα διαστρέφει· ἂν μὴτὴν καταφρονῇ, πάντα ἀπολλύει.

65. Παροιμ. 18, 3.

66. Ἀντιθέως: τὸ μὲν οἰκόν καὶ πλητὴν μὴ καταλαμβάνει, ἀλλ' ἐπηνώσκει, τὸ δὲ ἄλλῳ καὶ οὐκ ἑαυτῷ λυσιγέμεθα.

67. Ἀλλὰ ὀνείδος: Ὅταν δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν ἀρετὴν, καὶ μὴ λυπῇ, αἰνῶμεν καὶ τὴν κακίαν, καὶ ἐυφραίνῃ, ἀποστερεφόμεθα. Τὸ α' μέρος δηλ. «τὴν ἀρετὴν...» ἀναφέρεται εἰς τὸ α' μέρος τῆς ἐν τῇ προηγούμενῃ σημείωσι (66) ἀναγραφέντης ἀντιθέσεως δηλ.

κατώτεροι τῶν κυνῶν, οἱ ὅποιοι, ἐνὶ μαστιγώνονται καὶ σφίγγονται, δὲν ἀπομακρύνονται. Ἄν δὲ τρέφῃ αὐτοὺς καὶ ὁ ξένος, πῶς τότε δὲν θὰ βλάθουν περισσότερο;

Ἐνίοτε εἶναι χρήσιμος ὁ θυμός, ἀλλ' ὅταν καταφέρεται κατὰ τῶν ξένων⁶⁸. Τί σημαίνει: «ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ»;⁶⁹ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ: «μὴ ἄμυνε σαυτῷ, μὴδὲ ἐκδίδικε» ἂν ἕτερον ἴσης ἀπολλύμενον, βράζον χεῖρα». Δὲν ἀποτελεῖ περαιτέρω ὀργὴν τοῦτο, ὅταν δηλαδὴ ἔχῃς ἀπολλυαγῇ ἀπὸ τοῦ ἰδίου πάθος. Συνέλασθαι ὁ Δαβὶδ τὸν Σαούλ καὶ δὲν ὤργισθη, οὔτε διεπέρασεν τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ τοῦ δόρατος, ὅταν συνέλαθε τὸν ἐχθρόν⁷⁰, ἀλλὰ ἀπέκρουσε τὸν διάβολον. Ὁ Μωϋσῆς, ὅταν μὲν εἶδε ξένον νὰ διαπραττῇ ἀδικημα, ἐφόρυσεν αὐτόν, ὅτε δὲ εἶδε ὁμοεθνή του, δὲν ἔπραξε τὸ αὐτό⁷¹, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀδελφούς ἐφρόντιζε νὰ συμφιλώσῃ, τοὺς δὲ ξένους ἐφρόντιζε νὰ ἀπομακρύνῃ. Ἄν καὶ ἡ ἱερὰ μαρτυρεῖ ὅτι ἦτο πραότατος, εὐρίσκειτο ὁ μὲς καὶ ἐν ἐργηγόρσει⁷².

Ἄλλ' ἡμεῖς δὲν πράττομεν οὕτως· ἀλλὰ ἐκεῖ μὲν, ὅπου πρέπει νὰ ἐπιδεικνύμεν πραότητα, ἀπὸ ὧν τὰ θρησκεία εἰμεθα ἀγριώτεροι, ἐκεῖ δὲ, ὅπου πρέπει νὰ ἐπαγρυπνήσωμεν, ἀπὸ ὧν εἰμεθα νοθερώτεροι καὶ περισσότερον κοιμώμενοι⁷³. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν χρησιμοποιοῦμεν τότε πού πρέπει τὰς ἐντὸς ἡμῶν ἱκανότητας, διὰ

τοῦτο θεθαίωσ καὶ ὁ θῖος ἡμῶν δὲν ἔχει δαπανηθῇ ἀπὸ ἡμᾶς διὰ τίποτε πρέπον.

Τοιοῦτοτρόπως συμβαίνει καὶ εἰς τὰ σκευή· ἐὰν χρησιμοποίησιν κανεὶς ἕνα σκεῦος διὰ σκοπὸν διάφορον ἐκείνου, διὰ τὸν ὅποιον προορίζεται, τὰ πάντα ἀφαινεῖται⁷⁴· ἐπὶ παραδείγματι ὅταν, ἐὰν κανεὶς λάθῃ μάχαιραν, δὲν χρησιμοποίησιν αὐτὴν ἐκεῖ πού πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται, ἀλλὰ διὰ τῆς χειρὸς ἐπιτελέσῃ τὸ ἔργον αὐτῆς, τίποτε ἐπὶ πλεόν δὲν θὰ ἐπιτύχῃ, ὅπως καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος, ἐκεῖ πού πρέπει νὰ χρησιμοποίησιν τὴν χεῖρα, χρησιμοποιεῖ τὴν μάχαιραν, τὰ πάντα δύναται νὰ καταστρέφῃ· οὕτω θεθαίωσ καὶ ὁ λατρός, ἐὰν ἐκεῖ, ὅπου πρέπει νὰ χειρουγῇ, δὲν χειρουργῇ, ἀλλ' ἐκεῖ, ὅπου δὲν πρέπει, τὰ πάντα ἀφανίζει.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ἡμεῖς ἀναλόγως μὲ τὴν περίστασιν νὰ χρησιμοποιοῦμεν τὸ πρᾶγμα· δὲν ὑπάρχει θεθαίωσ περίπτωσις χρήσεως τοῦ θυμοῦ, ὅταν πρόκειται διὰ τὸν ἑαυτὸν μᾶς· ἂν ὅμως εἴναι ἀνάγκη νὰ διορθώσωμεν ἄλλους, τότε θεθαίωσ πρέπει νὰ κάμωμεν χρῆσιν αὐτοῦ διὰ νὰ τοὺς σώσωμεν⁷⁵. Οὕτω θὰ εἰμεθα καὶ ὁμοιοὶ μὲ τὸν Θεόν, ἐὰν πάντοτε διατηρῶμεν τὴν βλάβην ἐν ὀργῇ, καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκε ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

εἰς «τὸ μὲν οἰκεῖον καὶ πληττον...». Τὸ δὲ θ' μέρος ἀναφέρεται εἰς τὸ θ' μέρος τῆς αὐτῆς (σημ. 68) ἀντίθεσεως δηλ. εἰς «ὃ δὲ ἀλλότρινον καὶ αἰνόν...».

68. Ἀἰσθητικὸς ὁ λόγος αὗτος: «Ἔστιν οἷοι χρήσιμος ὁ θυμός, ὅταν ὀλεσθῇ κατὰ τῶν ἀλλοτρίων».

69. Ματθ. 5, 22.

70. Α' Κορ. 1, 26, 7 - 10.

71. Ἐφεσ. 2, 11 - 14.

72. Ἀποκ. 12, 3.

73. Τὸ ὄντι ἀποφωτισμέναι οἱ λόγοι αὗτοι, τοὺς ὁποίους κομῇ καὶ ἡ συμμετρικὴ διάταξις τῶν προτάσεων.

Ἐνθα μὲν προτέρα ἐπιδεικνύεται χρῆς, πάντων ὁρῶμεν ἔσμεν ὑπερῆτοι καὶ ἀγριώτεροι ὅσοι δὲ διαγεγῆναι, πάντων νοθευτέροι καὶ ἀπηλάντεροι.

74. Ἐνταῦθα καταφαίνεται ἡ ἐπίδρασις τοῦ Δημοσθένους, ἐν παραβολῇ τῶ κυρίων τοῦτο πρὸς ἀνάλογον τοῦ Ἀρχαίου ῥήτορος. Χρησιμοποιοῦμεν: Οὕτω καὶ ἐν σκεύει, ἐὰν ἄλλω ἄλλως χρησθῇ τὸ πᾶντα ὁλόκληρον. Δημοσθένης (Α' Ὀκτωβ. 11): Καὶ περὶ τῶν πραγμάτων οὕτως· οἱ μὴ χρηστοὶ τοὺς καρπὸς ὀρθῶς, οὐδ' εἰ αὐτὰς τι παρὰ τῶν θεῶν χρηστὰν, μηχανεύουσιν.

75. Ὅπως ὁ Χριστὸς ἐργάσθη, ἀνεκρήνησε, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἐμπεδῶς ἀπὸ τῆς θνητοῦς τῆς θεολογίας τοῦ νοοῦ.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΗ' (18)

(Πράξ. ζ', 54 — η', 25)

«Ἀκούοντας δὲ ταῦτα, διεπρίοντο τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἕπ' αὐτῶν¹.

α'. Πῶς δὲν ἔλαθον ἐκ τῶν λόγων τούτων ἀφορμὴν, διὰ νὰ θανατώσουν αὐτὸν (τὸν Στέφανον), ἀλλὰ ἀκόμη μαίνονται καὶ ζητοῦν αἰτίαν, εἶναι ἄξιον νὰ ἀπορῇ κανεὶς. Οὕτω πάντοτε εἰς κακὴν κατάστασιν εὐρίσκονται οἱ ἀδικοῦντες. «Ὅπως λοιπὸν οἱ ἀρχιερεῖς ἀποροῦντες ἔλεγον: «τί ποιῶμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις»², οὕτω ἀκριβῶς καὶ αὐτοὶ σχίζονται ἐσωτερικῶς ἐκ τῆς ὀργῆς.

Καὶ ὁμοῦς αὐτὸς, ποῦ ἔπρεπε νὰ ὀργισθῇ, ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν διεπραξεν οὐδεμίαν ἀδικίαν, ἀλλὰ ὑπέστη αὐτὰ ποῦ ὀφίστανται ὅσοι ἔχουν ἀδικήσει, καὶ ἐσυκοφαντεῖτο. Ἀλλ' οἱ συκοφάνται περισσότερον ἐλέγχονται καὶ ἐκ τούτου τοιοῦτοτρόπως εἶναι ἀληθῆς ἐκεῖνος, τὸ ὅποιον πάντοτε ἔλεγον ὅτι «τὸ ποιεῖν κακῶς ἰσχυρὰ ἐστὶν ἐν τῷ πάσχειν κακῶς»³. Καὶ θεοβίως ἐκείνους δὲν ἐξέφερε οὐδεμίαν συκοφαντίαν, ἀλλὰ ἀπέδειξεν ἀληθείαν.

Τοιοῦτοτρόπως, ὅταν ὑβρίζωμεθα διὰ ζητήματα, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἴμεθα ἔνοχοι, τίποτε δὲν πάσχομεν. Ἦθελον λοιπὸν νὰ θανατώσουν μὲν αὐτόν, ἀλλὰ δὲν

πράττουν τοῦτο, ἐπειδὴ ἤθελον νὰ ἀποδώσουν εἰς τὸ τόλμημα αὐτὸ μίαν λογικὴν αἰτίαν.

Τὶ λοιπὸν; ἡ ὄψις (ἡ λεχθεῖσα ὅπ' αὐτοῦ κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν των) δὲν ἦτο λογικὴ αἰτία; Δὲν ἦτο ἀπλῶς ὄψις αὐτοῦ, ἀλλὰ ἡ κατηγορία κατὰ τοῦ Προφήτου (αἰτία σοφωτέρα). Ἡ θεληματικῶς ἀνθεσθῶν τὴν θανάτωσίν του, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶν ὅτι ἐφόνευσαν αὐτόν διὰ τὰ λεχθέντα ὅπ' αὐτοῦ εἰς θάρος των, ὥπως ἔκομον καὶ διὰ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ ὅτι ἐθανάτωσαν αὐτόν δι' ἀσέβειαν. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ἔλεγον (ὁ ἰσχυρισμὸς των) ἦτο λόγος εὐσεβείας. Διὰ τοῦτο ἐπιχειροῦντες ἐκτός τῆς θανατώσεως αὐτοῦ νὰ θλάσουν καὶ τὴν δόξαν του «διεπρίοντο»⁴· διότι ἐφοβοῦντο μήπως συμῆθ' ἴπποτε νεώτερον ἐν σχέσει μὲ αὐτόν.

Ἐπειτα, ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον ἔκομον διὰ τὸν Ἰησοῦν, τοῦτο καὶ διὰ τὸν Στέφανον καὶ ὥπως ἐκεῖ, ἐπειδὴ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς «ἔφευθε δὲ δεξιῶν τῆς δυναμῆος τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθημένον»⁵, εἶπον ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι ἀποτελοῦν θλασφημίαν, καὶ ἐπεκαλοῦντο μάρτυρας τοῦς ὄγλους, οὕτω λοιπὸν καὶ ἐδῶ (εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Στεφάνου). Ἐκεῖ διέρρηξαν τὰ ἱμάτια, ἐδῶ ἐφραξαν τὰ ὄτια.

Ἐνῆργον δὲ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, ἀνένισας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶπε δόξαν Θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπεν Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανούς ἀνεωγμένους, καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ Θεοῦ. Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέχον τὰ ὄτια αὐτῶν, καὶ ὄρμησαν ὁρμημασίῳ ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως, ἐλιθοβόλουν⁶. Καὶ ὁμοῦς, ἐν ἐφύδeto, ἔπρεπε νὰ ἀφήσουν αὐτόν ὡς καταληφθέντα ὑπὸ μανίας⁷. Αὐτὸς ὁμιλοῦσεν οὕτω, ἐ-

4. Πράξ. 7, 54.

5. Μαρθ. 26, 64.

6. Διὰ νὰ μὴ ὁκοῦν περὶ τὴν τοὺς ἀποστασιακούς λόγους τοῦ Στεφάνου.

7. Πράξ. 7, 55-58.

8. Ἀπλ. ἐν δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν, ὅτι εἶπε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, τότε ἦτο δυνατόν νὰ θεωρήσουν αὐτὸν ὁμοιωσέναν, ὅπως ἔπρεπε νὰ τὸν ἀφάρουν. Ἀρα ἀπεγύμνασαν τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του, τοὺς ἀπολαύς ἐγκρίτως ἐκινῶν δὲν ἤθελαν νὰ ὁκοῦν.

1. Πράξ. 7, 54.

2. Πράξ. 4, 16.

3. Ἰσχυρὰ ἐστὶν ἐν τῷ πάσχειν κακῶς, τοῦτο ἐστὶν ἀποφράς.

Τὸ ποιεῖν κακῶς, τοῦτο ἐστὶν τὸ πάσχειν κακῶς.

πειθὴ ἤθελε νὰ κάμῃ αὐτοὺς νὰ συνέλθουν. Καὶ ἐπειδὴ, ἐφ' ὅσον εἶπε περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ μόνον, οὐδό-
λως ἔκαμε λόγον περὶ τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ, καὶ τοῦ-
το τὸ δόγμα (τὸ περὶ τῆς Ἀναστάσεως) τὸ προσθέτει
παρατερόν καταλλήλως.

Οὕτω δὲ λέγει ὅτι ἐφάνη εἰς αὐτὸν, ὅπως διηγείται
(ὁ συγγραφεὺς), ὥστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ δε-
χθοῦν τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι ἐκάρ-
ητο (ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς) ἦτο
ἐνοχλητικὸν εἰς αὐτοὺς, κάμει εἰσαγωγὴν κατ' ἀρχὴν
διὰ τὸν λόγον περὶ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ λέγει ὅτι αὐ-
τὸς (ὁ Ἰησοῦς) ἴσταται⁹.

Συμπεραίνω δὲ ὅτι ἐκ τούτου ἐπίσης ἔχει δοξασθῆ
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· διότι ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἶναι φιλό-
νθρωπος, ἤθελε δι' αὐτῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπεβουλεύον-
το τὸν Στέφανον, δι' αὐτῶν νὰ καλέσῃ αὐτοὺς νὰ ἐπι-
στρέψουν, ἀν καὶ τίποτε δὲν ἔγινεν ἐπὶ πόλεον. «Καὶ ἐκ
θαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν»¹⁰. Πάλιν ἔξω
τῆς πόλεως ἔγινεν ἡ θανάτωσις, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ Χρι-
στοῦ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν θάνατον διακηρύσσεται ἡ ὁμο-
λογία καὶ τὸ κήρυγμα.

«Καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ
τούς πόδας νεανίου, καλουμένου Σαῦλου, καὶ ἐλιθο-
βόλουν τὸν Στέφανον ἐπικαλούμενον (τὸν Θεόν), καὶ
λέγοντα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου»¹¹.
Διὰ τῶν λόγων τούτων ἀποδεικνύει εἰς αὐτοὺς καὶ
διδάσκει ὅτι δὲν ἀφανίζεται¹². «Καὶ θεὸς τὰ γόνατα,
ἐκραξε φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ὁ-
μωρτίαν ταύτην»¹³. Ὡς ἂν ἀπελογεῖτο καὶ ἔλεγεν ὅτι
οὐδὲ οἱ προηγούμενοι λόγοι του ἦσαν λόγοι ἀργίης, λέ-
γει, «Κύριε, ἡ καὶ ἐπειδὴ ἤθελεν αὐτοὺς κατ' αὐτὸν τὸν
τρόπον νὰ προσελκύσῃ· διότι τὸ νὰ ἀφήσῃ μὲν τὸν θυ-

μὸν καὶ τὴν ὀργὴν κατ' αὐτῶν διὰ τὸν θόνον, νὰ δείξῃ
δὲ τὴν φυγὴν τοῦ ἀπειλαγμένην ἐκ τοῦ πάθους, καθί-
στα τὸν λόγον εὐκολώτερον παραδεκτόν.

«Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναίρεσει αὐτοῦ. Ἐ-
γένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διαγωγὸς μέγας ἐπὶ τὴν
Ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱερουσολύμοις»¹⁴. Δὲν φαίνεται ὁ δια-
γωγὸς οὗτος ἀσκόπως, ἀλλὰ κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν ὅ-
τι συνέβη. «Καὶ πάντες διεσπάρησαν κατὰ τὴν χώραν
τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, πλην τῶν Ἀποστόλων»¹⁵.
Βλέπεις πῶς ἐπιτρέπει πάλιν ὁ Θεὸς νὰ συμβοῦν δο-
κιμασίαι; Ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου ἐπίσης νὰ παρατηρή-
σῃς πῶς ρυθμίζονται θαυμασιῶς τὰ πράγματα. Ἐθαυ-
μάσθησαν διὰ τὰ σημεῖα, μαστιγώθεντες δὲν ἔπαυον
τίποτε, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς χώρας, ἐπέζητεῖντο
ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν συνεχείᾳ ἐπιτρέπει νὰ δημιουρ-
γηθῇ μέγα ἐμπόδιον.

Καὶ γίνεται διαγωγὸς ὅχι τυχαίως, ἀλλὰ τοιοῦτος
ὥστε ὅλοι συγχρόνως νὰ φύγουν (διότι ἐφοβοῦντο)· ἐ-
πειδὴ οἱ Χριστιανοὶ εἶχον καταστῆ τολμηρότατοι, καὶ
εἰς ὅλους νὰ εἶναι φανερόν, ὅτι ἄνθρωποι ἦσαν ἐκεῖνοι,
οἱ ὁποῖοι ἐφοβοῦντο καὶ ἐφευγον.

Διὰ νὰ μὴ λέγῃς σὺ θεοσιῶς μετὰ ταῦτα, ὅτι θεῖα
χάριτι μόνον ἐπετύγχανον, ὅταν ἐδιώκοντο, καὶ οἱ ἴ-
διοι κατέστησαν δειλοτέροι, ἐνῶ ἐκεῖνοι (οἱ διώκται)
θρασύτεροι. «Καὶ πάντες διεσπάρησαν, πλην τῶν Ἀ-
ποστόλων»¹⁶, λέγει. Ἄρα δὲν ἔλεγον ματαίως ὅτι ὁ
διαγωγὸς οὗτος συνέβη κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν· διότι ἂν
δὲν συνέβαιεν, δὲν θὰ διεσπείρυντο οἱ μαθηταί.

«Συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς,
καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ»¹⁷. Ἡ δὲν ἦ-
σαν ἀκόμῃ τέλειοι, ἡ ἐπειδὴ ἦτο πλήρης χάριτος καὶ σε-
βάσμιος, διὰ τοῦτο καὶ θρηνοῦν αὐτὸν. Συγχρόνως δὲ
ἐνταῦθα ἀποδεικνύει ὅχι μόνον ὁ φόθος, ἀλλὰ καὶ ἡ
λύπη, καὶ ὁ θρήνος, ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι.

θ'. Διότι ποῖος δὲν θὰ ἔκλειεν, βλέπων τὸν ἥμερον

9. Ἀπλ. ὁ Στέφανος εἶπεν «ἐκ δεξιῶν ἐστὶν ὁ Θεός» καὶ
οὐχ ἡ «ἐκ δεξιῶν καθήμενος».

10. Πράξ. 7, 58.

11. Πράξ. 7, 58-59, Πράξ. 22, 20, Ματθ. 5, 44, Λουκ. 6, 28-34.

12. Ὅταν ἐπὶ παρακαλῇ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν νὰ δεχθῇ τὸ πνεῦ-
μα τοῦ, διδάσκει ὅτι ἡ φυγὴ εἶναι θάνατος.

13. Πράξ. 7, 60.

14. Πράξ. 8, 1 Πράξ. 22, 20.

15. Πράξ. 8, 1 Πράξ. 22, 20.

16. Πράξ. 8, 1.

17. Πράξ. 8, 2.

ἐκεῖνον, τὸ ἀρνίον, νὰ ἔχη λιθοβοληθῇ καὶ νὰ κεῖται νεκρός¹⁸; Κατάλληλον ἐπιτάφιον ἐγκώμιον ἐξέβασεν ὁ Εὐαγγελιστὴς, λέγων «Καὶ θεὸς τὰ γόνата», «καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ», «καὶ ἐποίησαν κοπετόν μέγαν ἐπ' αὐτῷ».

Ἄλλ' ὡς ἐξετάσωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα, «Υπαρχων πλήρης Πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶδε ὁρῶν Θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπεν Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους. Καὶ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὤρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν¹⁹. Καὶ ὅμως εἰς τί εἶναι ἁξίω κατηγορίας οἱ λόγοι οὗτοι; Παρ' οὗ δὲν εἶναι ἁξίω κατακριτοὶ οἱ λόγοι οὗτοι, ἐν τούτοις ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θαυμαστά γεγονότα διὰ τοῦ λόγου ἐπετέλεσε, ὁ ὁποῖος ὑπερίσχυε διὸς κατὰ τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος τοιαῦτα ἐδίδασκε, ἀφοῦ συνέλαβον, καθ' ὃν τρόπον ἤθελον, ἱκανοποιοῦν τὴν ὀργὴν αὐτῶν.

«Οἱ δὲ μάρτυρες²⁰ ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαῦλου»²¹. Παρατήρησι πῶς ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Παύλου διηγείται, διὰ νὰ δείξῃ εἰς αὐτὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπετελέσθη μετὰ ταῦτα δι' αὐτόν²². Πάντως ἐκεῖνος, ὅχι μόνον δὲν πιστεύει, ἀλλὰ καὶ τὸν πετροβολᾷ μετὰ τὴν ἀναρίθμητα χέρια τῶν φονέων του²³ διὰ τοῦτο καὶ δεικνύων τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει· «Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ»²⁴. Δὲν εἰχεται δὲ ἀπλῶς ὁ μακά-

ριος οὗτος ἀνὴρ, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς, διότι λέγει περὶ τούτου ὁ Εὐαγγελιστὴς: «Θεὸς τὰ γόνата». Διὰ τοῦτο καὶ θεὸς ὤπηρεν ὁ θάνατος αὐτοῦ· διότι μέχρι τότε εἶχε παραχωρηθῇ αὐ ψυχῇ νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸν αἶθρ. «Πάντες δὲ διεσπάρσαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Σαμαρείας»²⁵.

Ἄνευ φόβου ἔρχονται τοῦ λοιποῦ εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τὴν Σαμαρείαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἠκουσαν: «Εἰς ὃ δὲν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθω»²⁶. «Πλὴν» δὲ «τῶν Ἀποστόλων»²⁷, λέγει ὁ συγγραφεὺς, δεικνύων ὅτι οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐγκατέλειψαν τὴν πόλιν ἐπειδὴ ἤθελον καὶ μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ προσηλυτίσουν τοὺς Ἰουδαίους, ἢ καὶ νὰ δώσουν θάρρος εἰς ἄλλους.

«Σαῦλος δὲ ἐλυμῖνε τὴν Ἑκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, οὖραν τε ἀνδρας καὶ γυναῖκας, παρεδίδου εἰς τὴν φυλακὴν. Μεγάλη ἡ μανία του· καταφαίνεται αὐτῇ ἐκ τοῦ ὅτι καὶ μόνος ἦτο, καὶ εἰς τοὺς οἴκους εἰσῆρχετο. Μὰ τὴν προθυμίαν ἔδωκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ νόμου»²⁸. «Σύρων», λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, «ἀνδρας καὶ γυναῖκας». Βλέπε τὸ θάρρος, τὴν ὀφριστικὴν συμπεριφορὰν, καὶ τὴν μανίαν αὐτοῦ. Τοὺς πίπτοντας εἰς τὰς χεῖρας του εἶχε ἀπειρα κακὰ ὑπέβαλλε, δεδομένου ὅτι ἀπὸ τοῦ φόνου τούτου εἶχε καταστῆ θρασυτερος.

«Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον. Φίλιππος δὲ, κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας ἐκήρυσεν αὐτοῖς τὸν Χριστόν. Προσερχόντες οἱ ὅλγοι τοῖς λυομένοις ὑπὸ τοῦ Φίλιππου ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἀκοῦειν αὐτοὺς καὶ ἐλπείν τὰ σημεῖα, ἃ ἐποίει. Πολλῶν γὰρ ἔχοντων πνεύματα ἀκάθαρτα, ἐθίσθη φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχετο» πολλοὶ δὲ καὶ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν. Καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἀνὴρ δὲ τις ὀνόματι Σίμων, προσήρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς Σαμα-

18' Ἄνθρωποι χαρακτηριζοῦν τὴν ἀγιότητος τοῦ Πρωτομάρτυρος Στεφάνου εἶναι οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου· «Τίς γὰρ οὐκ ὄν ἐκλασεν, ὁρῶν τὸν ἥμεραν ἐκεῖνον, τὸ ἀρνίον, λιθόβλητον γενόμενον καὶ κείμενον νεκρόν».

19. Πράξ. 7, 55 - 57.

20. Πρόκειται περὶ πάντων μαρτύρων τῆς κατηγορίας.

21. Πράξ. 7, 58.

22. Ὁ νεανίας ὁ φυλάσσων τὰ ἱμάτια πάντων λιθοβολούντων ὁ Σαῦλος, εἶναι ὁ κατὰ τὴν Ἀποστολὴν τῶν Ἑθνῶν Παῦλος. Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ῥήματι ἐξάρει τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἀνθρώπων ἐκτετακέν, ὡς ἦτο ὁ Παῦλος, δι' ὃ καὶ ἐκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ «κεκεῖνος ἐκλογὴν οὗτος».

23. Δεδομένου ὅτι κρατῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν διεκάλυπεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνειπον ἔργον των.

24. Πράξ. 7, 60.

25. Πράξ. 8, 1.

26. Ματθ. 10, 5.

27. Πράξ. 8, 1.

28. Τόσον πολὺ εἶχε ὀφραμῆν εἰς τὸν νόμον. Εἰς τοιοῦτον ἄγμιον εἶχε φθάσει ὁ Σίμων αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου.

ρείας, λέγων εἶναι τινὰ ἑαυτὸν μέγαν· ὃ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ μεγάλη»²⁹. Νὰ παρατηρήσῃς καὶ ἄλλον πειρασμὸν προερχόμενον ἐκ τοῦ Σίμωνος. «Προσεῖχον δὲ αὐτῷ», λέγει, «οἱ ὅχλοι δὲα τὸ ἱκανῶς χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστηκέναι αὐτούς. Ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ, εὐαγγελιζομένη τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. Ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς, ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ. Θεωρῶν δὲ δυνάμεις μεγάλας καὶ σημεῖα γινόμενα, ἐξίστατο. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱερουσαλὺμοις Ἀπόστολοι ὅτι δίδεσθαι ἡ Σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην, οἵτινες καταβάντες προσήρξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι Πνεῦμα ἅγιον· οὐδέπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπωκός, μόνον δὲ ἐβαπτισμένοι ὤπηνον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς καὶ ἐλάμβανον Πνεῦμα ἅγιον. Ἰδὼν δὲ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων δίδεται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, προσήμεγκεν αὐτοῖς χρήματα, λέγων· Δότε καί μοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ὅς ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ Πνεῦμα ἅγιον»³⁰. Πῶς λοιπὸν—δύναται νὰ εἴπῃ τις— Πνεῦμα δὲν ἔλαβον αὐτοί; Ἐλαβον Πνεῦμα τὸ εἰδικὸν διὰ τὴν ἀφαιρὶ τῶν ἁμαρτιῶν, διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν δὲν εἶχον λάβει ἀκόμῃ. Καὶ ὡς ἀποδείξει δὲν τοῦτο συμβαίνει, καὶ ὅτι δὲν ἔλαβον τὴν πρὸς ἐπιτέλεσιν σημείων χάριν τοῦ Πνεύματος, ἔλεπε πῶς, ὅταν τὸ παρατήρησεν ὁ Σίμων, προσήλθε ζῆτῶν αὐτήν.

Ἄν καὶ τότε τὸ διωγμὸς ἐνισχύσῃ εἰς μέγαν θαυμάσιον, ὅμως ὁ Θεὸς πόλιν ἀπῆλλαξεν αὐτούς, ἀφοῦ ἔθεσεν ὡς περιτείχισμα εἰς αὐτοὺς τὰ σημεῖα. Ὁ θάνατος ὅμως τοῦ Στεφάνου δὲν κατέπαυσε τὸν θυμὸν ἐκείνων, ἀλλὰ περισσώτερον ἐνέτεινεν αὐτὸν, διὰ τοῦτο καὶ

σκορπίζονται οἱ διδασκαλοὶ, ὥστε ἡ διδασκαλία τῶν περισσότερων νὰ ἐπεκταθῇ.

Ἀλλὰ παρατῆρει ὅτι τὰ εὐχάριστα πάλιν ἀκολουθοῦν αὐτοὺς καὶ οἱ εὐρίσκονται εἰς χαρὰν διότι λέγει «χαρὰ ἐγένετο ἐν τῇ πόλει μεγάλῃ»³¹. Ἄν καὶ εἶχε ἀντηχήσῃ προηγουμένως μέγας θρήνος³². Οὕτω συνήθιζει νὰ πράττῃ πάντοτε ὁ Θεός, καὶ μὴ τὰ λυπηρὰ νὰ ἀναμινγνῇ τὰ εὐχάριστα, διὰ νὰ θαυμάζεται καὶ περισσώτερον³³.

Ἀπὸ ἀρκέτων δὲ χρόνον ὤπηνεν ἡ ἀσθένεια αὐτῇ εἰς τὸν Σίμονα³⁴, διὰ τοῦτο οὔτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον (δηλαδή βαπτισθεὶς) ἀπαλλάσσεται ἀπὸ αὐτοῦ. Πῶς λοιπὸν ἐθαπτίσεν αὐτόν; ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Χριστὸς ἐξέλεξε τὸν Ἰούδαν, Αὐτὸς, ἐνῷ ἔλεπε νὰ ἐπιτελῶνται θαύματα, θαυμάζει θεσβίαις, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ ζητήσῃ τὴν χάριν τῆς τελείσεως θαυμάτων, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι οὔτε οἱ ἄλλοι δὲν εἶχον λάβει ἀκόμῃ αὐτήν. Πῶς λοιπὸν δὲν ἐτιμώρησαν αὐτὸν μὲ θάνατον, ὅπως τὸν Ἀνανίαν καὶ τὴν Σάφειραν; Διότι καὶ τὴν παλαιὰν ἐποχήν, ἐνῷ ἐκείνος, ὁ ὁποῖος συνέλεξε ξύλα, ἔθανε τὴν πρὸς σωφρονισμὸν τῶν ἄλλων, οὐδεὶς ἄλλος πλὴν ἔπαθε τὸ αὐτό³⁵. Οὕτω καὶ τώρα πράττει ὁ Πέτρος, καὶ ἐνῷ ἐτιμώρησαν ἐκείνους, αὐτὸν δὲν τιμωρεῖ, ἀλλὰ λέγει πρὸς αὐτόν: «Τὸ ἀργυρίον σου σὺν σοὶ εἰς ἀπόλειαν, ὅτι τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτῶσθαι»³⁶.

γ'. Καὶ διατί αὐτοὶ δὲν εἶχον λάβει Πνεῦμα ἅγιον ἐνῷ ἐβαπτίσθησαν; ἢ διότι δὲν ἔδωκεν αὐτὸ ὁ Φιλίππος ἐπειδὴ ἴσως σεβόμενος τοὺς Ἀποστόλους ὡς πρὸς τὴν χάριν ταύτην ἀφῆκεν αὐτὴν δι' αὐτούς, ἢ ἐπειδὴ δὲν εἶχε τοιοῦτον χάρισμα (διότι ἦτο ἐκ τῶν ἑπτὰ), πράγμα,

29. Πράξ. 8, 4 - 10.

30. Πράξ. 8, 10 - 19. Ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης τοῦ Σίμωνος καλεῖται Σιμωνίς ἡ ἐκ χρημάτων χειρονομία καὶ ἡ ἐν γένει ἀμαρτία τῆς βλαβερῆς χάριτος.

31. Πράξ. 8, 8.

32. Διὰ τὸν θάνατον τοῦ Στεφάνου.

33. Ἰανν. διδασκῶν ταῦτα: «Ὅπως εἴθε παῖδι οἱ ὁ Θεός, καὶ τοῖς λυπηροῖς τὰ εὐφραίνοντα μινγνῶν. ἵνα καὶ μᾶλλον θαυμάζονται».

34. Δηλ. τὸ πάθος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ἐν Πράξ. 8, 9 - 10.

35. Εἶναι τιμωρία πρὸς παραδειγματισμὸν.

36. Πράξ. 8, 20.

τὸ ὁποῖον καὶ μάλλον δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν. Διὰ τοῦτο μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτὸς ὁ Φίλιππος εἶναι ἐκ τῶν ἐπιτά, ὁ δευτέρος μετὰ τὸν Στέφανον. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἐβάπτιζε, Πνεῦμα δὲν ἔδωκε εἰς τοὺς βαπτιζομένους· διότι οὕτε ἐξουσίαν εἶχε πρὸς τοῦτο· διότι τοῦτο τὸ ὄψρον ἦτο μόνον τῶν δώδεκα.

Σκέψου δὲ τοῦτο: Ἐκεῖνοι δὲν ἐξήγγοντο· ἐρρυθμίσθη νὰ ἐξέλθουν αὐτοί, οἱ ὁποῖοι καὶ ὀφειλόντο κατὰ τὴν χάριν, ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν εἶχον λάθει Πνεῦμα ἅγιον· διότι ἑλθόντων μὲν τὴν δύναμιν νὰ ἐπιτελοῦν θαύματα, οὐ καὶ νὰ διδῶν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς ἄλλους. Ἄρα τοῦτο ἦτο ἐξαιρετικὸν ὄψρον (προνόμιον) τῶν Ἀποστόλων. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς κορυφαίους εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ τις νὰ πράττουν τοῦτο καὶ οὐ καὶ ἄλλους.

«Ἰδὼν δὲ», λέγει, «Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων δίδεται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον»³⁷. Δὲν θὰ ἔλεγεν οὕτω, ἐάν δὲν ἔγινετο κατὰ αἰσθητόν. Τοῦτο ἔπραξε καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ὠμίουν ἄλλας γλώσσας³⁸ (βηλαβὴ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἔδωκε Πνεῦμα Ἅγιον). Εἶδες τὴν ἀχρεϊότητα τοῦ Σίμωνος; Χρήματα προσέφερεν, ἐνῷ δὲν εἶδεν αὐτὸν (τὸν Πέτρον) νὰ πράττῃ τοῦτο ἐναντὶ χρημάτων· ὥστε δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα ἀγνοίας ἢ ἐνέργειά του, ἀλλὰ πρᾶξις ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐπείραζε καὶ ἠθέλε νὰ προσάψῃ κατηγορίαν εἰς τοὺς Ἀποστόλους³⁹. Διὰ τοῦτο καὶ ἀκούει: «Οὐκ ἔστι σοι μερίς, οὐδὲ κλήρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ» ἢ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεία ἐναντίον τοῦ Θεοῦ⁴⁰.

Πάλιν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐσκέπτετο, ὁ Πέτρος τὰ ἀποκαλύπτει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος (ὁ Σίμων) ἐνόμιζεν ὅτι ἐκρυπτε τὰς σκέψεις του. «Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήσῃ τοῦ Κυρίου, εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου· εἰς γὰρ γολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὄρω σε ὄντα. Ἀποκρι-

θεὶς δὲ Σίμων εἶπε· Δεήσῃτε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Κύριον, ὅπως μὴδὲν ἐπὶ ἐλθῇ ἐπ' ἐμὲ ὃν εἰρήκατε»⁴¹. Ἐνῷ πρέπει ἀπὸ καρδίας νὰ μετανοήσῃ, ἐνῷ πρέπει νὰ κλαύσῃ, ἐν τούτοις ἐκεῖνος μόνον ἀπὸ ὑποχρέωσιν κάμνει τοῦτο (βηλ. ζητεῖ συγχώρησιν καὶ προσεύχεται). «Εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοι»⁴². Τοῦτο εἶπεν οὐχὶ διότι δὲν θὰ συνχωρεῖτο, ἐάν ἐκλαίεν, ἀλλὰ εἶναι συνήθεια καὶ εἰς τοὺς προφήτας μόνον νὰ ἀποτρέπουσιν ἀπὸ μίαις πράξεως καὶ νὰ μὴ λέγουν: «ἐάν πράξῃς τοῦτο, θὰ συγχωρηθῇ εἰς σέ», ἀλλὰ νὰ λέγουν «καθ' ὁλοκληρίαν θὰ ἐπιδελθῇ ἡ τιμωρία».

Σὺ δὲ νὰ θαυμάσῃς ἐπίσης πῶς ἐν καιρῷ συμφορᾶς δὲν παραμελοῦν, ἀλλὰ ἐπιτελοῦν τὸ κήρυγμα, καὶ πῶς, ὅπως ἀκριβῶς ἐπὶ Μαυρῶσεως διὰ συγκρίσεως⁴³ ἐπετελοῦντο τὰ θαύματα, οὕτω λοιπὸν καὶ ἐδῶ. Μαγεία ἦτο, καὶ ὅμως αὐτὰ τὰ σημεῖα ἦσαν φανερά· ἂν καὶ οὐδεὶς κατεχόμενος ὑπὸ δαιμονίου ἔπρεπε ἐκεῖ νὰ ὑπάρχῃ, ἐάν θεοσάως ἀρκετὸν χρόνον διὰ τῶν μαγείων τοῦ ἔπρεπεν αὐτοὺς ἐκτὸς ἐαυτῶν· ἀφοῦ δὲ πολλοὶ ἦσαν οἱ κατεχόμενοι ὑπὸ δαιμόνων, πολλοὶ δὲ οἱ παρόντες, ἐκεῖνα δὲν ἦσαν ἀληθῆ⁴⁴.

Αὐτὸς δὲ ὁ Φίλιππος οὐχὶ μόνον διὰ σημείων, ἀλλὰ καὶ διὰ λόγων ἔπρεπεν αὐτοὺς εἰς τὴν Πίστιν, διδάσκων περὶ τῆς θασιλείας τοῦ Χριστοῦ. «Ὁ δὲ Σίμων», λέγει, «βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φίλιππῳ»⁴⁵. «Ὁ» καὶ ἐνεκα τῆς πίστεως, ἀλλὰ ἕμενε πλησίον του, ὥστε νὰ γίνῃ τοιοῦτος (ὡς ὁ Φίλιππος).

«Οἱ δὲ καταβάντες, προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάθωσι Πνεῦμα ἅγιον· οὐδέπω γὰρ ἦν ἐπ' αὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπωκός. Τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐλάμβανον Πνεῦμα ἅγιον». Βλέπετε ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν καθ' οἰονδήποτε τρόπον, ἀλλὰ ὅτι ὑπῆρχε ἀνάγκη

41. Πράξ. 8, 22 - 24.

42. Πράξ. 8, 22.

43. Ἐννοεῖ τῶν θείων θαυμάτων πρὸς τὰ τῶν μένων. Μία τοιαύτη ἀντιπαράβολη θαυμάτων ἀναφέρεται ἐν Ἑβρ. 7, 8 - 13.

44. Ἐδῶ ὁ Ἰωάν. ὁ Χρυσόστομος παρασημαίνει ὅτι τοῦ ἐπιθέτου (βληθῇ) χρησιμοποιεῖται τὸ ἀπαραμύνητον οὐσιαστικόν (ἀλβεία)· «ἐκεῖνα οὐκ ἀλβεία ἦν».

45. Πράξ. 8, 13.

37. Πράξ. 8, 18.

38. Πράξ. 19, 8.

39. Δηλ. ὅτι μεταδίδουν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ χρήμασι.

40. Πράξ. 8, 20.

κη πολλῆς δυνάμεως, ὥστε νὰ μεταβώσουν Πνεῦμα ἁγίου· διότι δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ νὰ τύχης ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, μὲ τὸ νὰ λάθῃς τοιαύτην δύναμιν.

«Θεοσάμνος δὲ Σίμων διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων δίδεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα»⁴⁶. Μήπως εἶδε τοὺς ἀλλοὺς νὰ πράττουν τοῦτο; μήπως εἶδε τὸν Φίλιππον; μήπως ἐνόμιζεν διὰ αὐτοὶ (ὁ λαὸς οἱ Ἀπόστολοι) δὲν γνωρίζουν μὲ ποίαν σκέψιν προσήρχοντο; διὰ τοῦτο ὁρθῶς ὁ Πέτρος τὴν δύναμιν ταύτην ἀνομάζει «δωρεάν» ὅταν λέγῃ: «Τὸ ἀργυρίον σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι»⁴⁷.

Βλέπεις διὰ αὐτοὺς πανταχοῦ εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ χρήματα; «Οὐκ ἔστι σοι μαρίε οὐδὲ κλήρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ» ἢ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»⁴⁸. Ὡστε ἐκ τῆς κακίας ἔπραττε τὰ πάντα καὶ ὁμῶς ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀπλοὺς (ἀνευ πονηρίας). «Ματανόησον οὖν εἰς γὰρ χολὴν πικρίας, καὶ σύνθεσμον ἀδικίας θεωρῶ σε ὄντα»⁴⁹.

Οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι λόγοι μεγάλης ὀργῆς. Δὲν τιμωρεῖ ὁμῶς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ μὴ εἶναι εἰς τὸ ἐλεῆν ἢ πείσιν δημιουργήματι ἀνάγκης, διὰ νὰ μὴ φανῇ διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὕτη εἶναι σκληρὰ, διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν μετάνοιαν ἢ ἐπίσης διότι ἦρκει ὁ ἔλεγγος τοῦ Πέτρου διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Σίμωνος, τὸ διὰ εἶπεν ὅσα ἦσαν εἰς τὴν καρδίαν του, τὸ διὰ ὡμολόγησεν ἐκεῖνος διὰ ἐγένετο ἀντιληπτός κατὰ τὴν σκέψιν του· διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «βεβήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἡμῶν»⁵⁰ ὁμολογεῖ καὶ δεικνύει τοῦτο.

Βλέπε πῶς, ἂν καὶ εἶναι ὁδελυρός, ὁμῶς, ὅταν ἡλεγγῇ, τότε ἐπίστευσεν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐταπεινώθη. ὅταν πάλιν ἡλεγγῇ. «Θεωρῶν σημεῖα γενόμενα, ἐξίστατο»⁵¹, ἀποδεικνύων, διὰ πᾶν διὰ ἔπραττε, ἦτο

φεύδος. Δὲν εἶπε «προσῆλθεν», ἀλλὰ «ἐξίστατο». Καὶ διατὶ τέλος πάντων δὲν πράττει ἐκεῖνο ἁμέσως; «Ενόμιζεν διὰ ἡδύνατο νὰ μείνῃ ἀπαράτητος, ἐνόμιζεν διὰ τὸ πρῶγμα ἦτο τέχνη· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἡδυνήθη νὰ διαλάβῃ τῆς προσσχῆς τῶν Ἀποστόλων, προσῆλθε. «Πολλῶν γὰρ ἔχοντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ, ἐξηρχετο»⁵². Τοῦτο τὸ σημεῖον τοῦ νὰ ἐξέλκωνται τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα ἦτο φανερόν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν μάγων ἀπεναντίας· διότι ἐκεῖνοι ὄχι μόνον δὲν ἀπῆλασσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἀλλὰ καὶ περισσύτερον ἐδέσμευεν αὐτούς. «Πολλοὶ τε παραλυμένοι καὶ γυῶλοι ἐθεραπεύθησαν»⁵³. «Εἰδὼ δὲν ὀφίστατο ἀπ' αὐτῶν· διότι ἔπρεπε νὰ περιπατήσουν καὶ νὰ ἐνεργήσουν»⁵⁴. «Προσεῖχον δὲ αὐτῷ πάντες, λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ»⁵⁵. «Εἰδὼ πραγματοποιεῖται ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔχει λαχθῇ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ: «Πολλοὶ ἐλευθέρουνται ψευδογρίστοι καὶ ψευδοπροφῆται ἐπὶ τῷ ὀνόματι μου»⁵⁶. Διατὶ δὲ δὲν ἤλεγξαν αὐτὸν ἁμέσως; Ἐρκέσθησαν εἰς τὸ διὰ κατεβίβασεν ὁ ἴδιος τὸν αὐτόν του· διότι καὶ τοῦτο ἦτο χαρακτηριστικὸν διδασκαλίας. «Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἡδυνήθη νὰ ἀντιδράσῃ εἰς αὐτούς, προσποιεῖται, ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ μάγοι, ὅταν ἔλεγον: «Τοῦτο δάκτυλός ἐστι Θεοῦ»⁵⁷. διὰ νὰ μὴ ἐκδιωχθῇ δὲ καὶ πάλιν, διὰ τοῦτο παρέμεινε πληροῖον τοῦ Φιλίππου καὶ δὲν ἐχωρίζετο ἀπ' αὐτόν.

δ'. Σὺ δὲ νὰ σκεφθῇς, πόσαι ὠφέλειαι προκύπτουν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Στεφάνου. Διαισπεύονται ἄνὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, διαδίδουν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ λόγου, κηρύσσουν τὸν Χριστόν, θαύματα ἐπιτελοῦν, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον λαμβάνουν τὴν δω-

52. Πράξ. 8, 7.

53. Πράξ. 8, 7.

54. Πρῶγμα, τὸ ὅποιον ἀπεδείκνυν διὰ πράγματι ἐπετελέσθη τοῦτο.

55. Πράξ. 8, 10.

56. Μάρκ. 13, 22.

57. «Ἐλεός. 8, 1. Ταῦτα εἶπαν οἱ ἱερεῖοι, ὅτε δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἐξαλωθροῦσιν διὰ τῶν φαρμακείων τὴν ἐνοχλητικὴν ἐντομή (τοῦ αὐτοῦ), τὴν ὅποια ἀπετέλεσαν μὲν ἐκ τῶν δόκω πληγῶν κατὰ τοῦ Θεοῦ».

46. Πράξ. 8, 18.

47. Πράξ. 8, 20.

48. Πράξ. 8, 21.

49. Πράξ. 8, 22 - 23.

50. Πράξ. 8, 24.

51. Πράξ. 8, 13.

ρεάν οἱ αὐτοί. Τοῦτο ἦτο διπλοῦν σημεῖον· διότι καὶ τὸ ὅτι μετέδωσαν εἰς ἐκείνους τὴν χάριν τοῦ νὰ ἐπιτελοῦν θαύματα, καὶ τὸ ὅτι δὲν τὴν μετέδωσαν καὶ εἰς αὐτὸν⁵⁸ ἦτο μέγιστον σημεῖον. «Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυρούμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ὑπέστρεψαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰς κώμας τῶν Σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο»⁵⁹. Καλῶς ὁ Εὐαγγελιστὴς εἶπε: «διαμαρτυρούμενοι διότι ἐπισκοποῦν διὰ διαμαρτυρικῶν ἀποδείξεων τὸ κήρυγμα ἰσως δι' αὐτὸν (τὸν Σίμωνα), διὰ νὰ μὴ ἀπατώνται, διὰ νὰ ἀποκοῦν τοῦ λοιποῦ θεοσιοῦτητα περὶ τῆς ἀληθείας, ὥστε νὰ μὴ παρασύρωνται εἰς πλάνας λόγους ἀπειρίας.

«Υπέστρεψαν εἰς Ἱεροσόλυμα»⁶⁰. Διατί πάλιν ἐπιστρέφουν ἐκεῖ, ὅπου ἦτο ἡ τυραννὶς, ὅπου ἦτο ἡ ἀρχὴ τῶν κακῶν, ὅπου ἐδρίσκοντο οἱ εἰς μέγιστον θαθμὸν διψῶντες δι' αἷμα; «Ὅπως πράττουν οἱ στρατηγοὶ εἰς τοὺς πολέμους, καὶ καταλαμβάνουν τὸ περισσότερον ἐπικίνδυνον μέρος τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, εἰς παρομοίαν ἐνέργειαν προβαίνουν καὶ αὐτοί.

Παρατῆρει πάλιν ὅτι οἱ μαθηταὶ προηγουμένως δὲν ἔρχονται εἰς τὴν Σαμάρειαν, ἀλλὰ στὰν ἐδώκοντο, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἐν συνεχείᾳ ἀποστέλλονται πρὸς τοὺς Σαμαρείτας οἱ ὅποιοι εἶχον πιστεῦσαι ἤδη. Ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει: «Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀπόστολοι, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην»⁶¹.

Διατί ἄρα γε ἀποστέλλονται; Διὰ νὰ ἀπαλλάξουν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν μαγείαν, νὰ ὀψιθυμίσουν εἰς αὐτοὺς τὴν διδασχὴν, τὴν ὅποιαν ἔλαβον ἀπὸ τὸν Χριστόν, δταν κατὰ πρῶτον ἐπίστευσαν. Ἐνῶ λοιπὸν ἔπρεπε τὸ ἀντιθετὸν νὰ ζητήσῃ, δηλαδὴ νὰ λάβῃ Πνεῦμα Ἅγιον, ἐν τούτοις ἐκεῖνος, ἐπειδὴ δὲν ἐνδιεφέρετο ὁ ὢσιος δι' Αὐτόν, ζητεῖ νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ Τὸ μεταβίβῃ εἰς ἄλ-

λους⁶²· καὶ ὅμως ἐκεῖνοι δὲν ἔλαβον Αὐτόν, διὰ νὰ τὸ μεταβίβουν· ὅτος ὅμως ἤθελε νὰ καταστή λαμπρότερος τοῦ Φιλίππου, αὐτός, ὁ ὁποῖος ἦτο μεταξύ τῶν μαθητῶν.

«Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν»⁶³. Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν εἶναι ἀνθρώπου ἐκτομιζόντος κατάραν ἀλλὰ ἀνθρώπου ἐπιδιώκοντος νὰ διορθώσῃ· διότι, ἀφοῦ δὲν ἔγρηγορον αὐτὸν αὐτὸ (τὸ ἀργύριον) ἐκεῖ, ποῦ ἔπρεπε, «εἰς σέ», εἶπεν ὁ Πέτρος. «ὁ ὁποῖος εἶσαι τοιοῦτος, νὰ εἶναι τοῦτο». Εἶναι τὸ αὐτό, ὡς ἂν εἰλεγέ τις: «Εἶδε νὰ ἀπολεσθῇ μετὰ τοῦ σκοποῦ σου, διότι τόσο ἐὺτελὴ ἰδέαν ἔχεις διὰ τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἐνόμισες ὅτι τοῦτο εἶναι τελείως ἀνθρώπινον δὲν εἶναι οὕτως».

Ἐάν λοιπὸν προσήρχετο, ὅπως ἔπρεπε νὰ προσέλθῃ, καὶ δεκτὸς θὰ ἐγένετο ἐκ μέρους τοῦ Πέτρου καὶ δὲν θὰ ἀπεπέμπετο ὡς λοιδώδης ἀσθένεια. Βλέπεις δι' ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐὺτελὴ ἰδέαν διὰ σπουδαία (ἀνώτερα), διαπράττει διπλοῦν σφάλμα;

Διὰ τοῦτο λοιπὸν συμβουλεῖ αὐτόν: «Μετανόησον καὶ δεθήσῃ, εἰ ἄρα ἀφελήσεται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου»⁶⁴. Τόσον πονηρὰν σκέψιν εἶχε κάμει (ὁ Σίμων). Διὰ τοῦτο καὶ εἶπεν (ὁ Πέτρος): «Εἰ ἄρα ἀφελήσεται σοι», διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο ἀδιόρθωτος. Ἐκεῖνος δὲ πάλιν ἐφοθέσθῃ τὸ πλῆθος, καὶ φοβεῖται νὰ ἀνησθῇ· καὶ ὅμως, ἐάν δὲν ἑταράσαστο, θὰ εἴλεγε: «δὲν ἐγνώριζον ὅτι ἐπράξα ἐνήργησα ἄνευ πονηρίας· εὐρέθῃ ὅμως πρὸ ἐκπλήξεως, πρῶτον μὲν ἕνεκα ἐκείνου, δηλαδὴ δι' ἐγένετο ἀντιληπτός μετὰ σημεία, δεῦτερον δὲ ἕνεκα τούτου, ὅτι κατέστησαν αἱ σκέψεις αὐτοῦ φανεραί. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπῆλθε μακράν μετὰ ταῦτα, δηλαδὴ εἰς τὴν Ρώμην, μετὰ τὴν ἰδέαν, ὅτι δὲν φθάνει ἐκεῖ ὁ Ἀπόστολος.

«Πολλὰς τε», λέγει, «κώμας τῶν Σαμαρειτῶν εὐηγγέλισαντο»⁶⁵. Παρατῆρει πῶς καὶ αἱ ὁδοιπορίαι αὐτῶν εἶναι πλήρεις ἐνεργειῶν ἀλλὰ δὲν ἔκαμνον αὐτάς

58. Δηλ. τὸν Σίμωνα.

59. Πράξ. 8, 25.

60. Πράξ. 8, 25.

61. Πράξ. 8, 14.

62. Δηλ. δὲν λέγει: «Ὅτε καὶ οἱ Πνεῦμα Ἅγιον» ἀλλὰ λέγει: «Ὅτε καὶ οἱ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ὡ ἐν ἐπῶς τὰς χεῖρας λαμβῶσι Πνεῦμα Ἅγιον». Πράξ. 8, 19.

63. Πράξ. 8, 20.

64. Πράξ. 8, 22.

65. Πράξ. 8, 25.

ἀσκόπως. Ἐπρεπε καὶ ἡμεῖς νὰ κάμνωμεν τοιαύτας ἀποδημίας. Καὶ τί ἀναφέρω τὰς ἀποδημίας;

Πολλοὶ ἔχουν χωρία καὶ ἀγρούς, καὶ δὲν ἐνδιαφέρει αὐτούς, οὔτε λέγουν τίποτε ἄλλο, παρὰ καταβάλλουν προσοφθεῖαν, πῶς νὰ κτισθῇ λουτρόν, καὶ πῶς νὰ αὐξηθοῦν τὰ εἰσοδήματα, καὶ πῶς νὰ κατασκευασθοῦν αὐλαί, καὶ πῶς οἰκοδομηθῶσι οὐδὲλας ὁμῶς φροντίζουσιν, πῶς νὰ καλλιεργηθοῦν αἱ ψυχαί.

Καὶ σὺ μὲν, ἂν ἴδῃς ἀκάνθους παρὰ τὸν ἀγρόν, κόπεις, καίεις καὶ ἀφανίζεις αὐτάς, ὥστε νὰ ἀπαλλάξῃς τὴν γῆν ἀπὸ τὴν ἐκ τούτων προερχομένην καταστροφὴν, ὅταν δὲ βλέπῃς τοὺς ἰδίους τοὺς γεωργούς, νὰ εἶναι πλήρως ἀκανθών, καὶ δὲν ἀποκόπτει αὐτάς, δὲν φοβεῖσαι καὶ δὲν τρέμεις, εἰπὲ μου, ἔκείνον, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ ζητήσῃ ἐκ μέρους σου λόγον δι' αὐτούς; Δεῖν ἔπρεπεν ἑκαστὸς ἐκ τῶν πιστῶν νὰ οἰκοδομήσῃ ἐκκλησίαν, νὰ λαμβάνῃ διδάσκαλον διὰ νὰ τὸν θωπῇ, καὶ πρὸ πάντων τούτου νὰ σκέπτεται, ὅπως ὅλοι νὰ εἶναι Χριστιανοί;

Πῶς, εἰπὲ εἰς ἐμέ, θὰ εἶναι Χριστιανὸς ὁ γεωργός, ὅταν βλέπῃ σὲ νὰ δεικνύς ἀμέλειαν διὰ τὴν σωτηρίαν σου; Δὲν δύνασαι νὰ ἐπιτελέσῃς θαύματα καὶ νὰ πείσῃς αὐτόν; Νὰ τὸν πείσῃς μὲ αὐτά, τὰ ὅποια ἔχεις καὶ δύνασαι δι' αὐτόν, δηλαδὴ μὲ τὴν φιλοanthρωπικήν τὴν προστασίαν, τὴν ἡμερότητα, τὴν καλῶς ἐκεῖ, ὅλα ἐν γένει τὰ ἄλλα. Καὶ ἀνὰ μὲν καὶ λουτρά θημιουργοῦν οἱ πολλοί, ἐκκλησίας δὲ οὐχί· καὶ ὅλα μᾶλλον τὰ θημιουργοῦν, παρὰ τοῦτα.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ [κατέω καὶ ζητῶ χάριν, μᾶλλον δὲ καὶ νόμον ὀρίζω, ὥστε οὐδεὶς νὰ παρουσιασθῇ ἔχων τόπον στερεοῦμενον ἐκκλησίας. Μὴ εἴπῃς εἰς ἐμέ: «Υπάρχει πλησίον, εἶναι εἰς τὸ γειτονικὸν μέρος» πολλὰ εἶναι ἡ δαπάνη, δὲν εἶναι πολλὰ τὰ εἰσοδήματα⁶⁷. Ἐάν ἔχῃς κατὰ νὰ τὸ δαπανήσῃς διὰ τοὺς πτωχοὺς, νὰ τὸ δαπανήσῃς ἐκεῖ (εἰς τὴν οἰκοδόμησιν ἐκκλησίας)· προτιμότερον εἶναι ἐκεῖ, παρὰ ἐδῶ (εἰς

τοὺς πτωχοὺς)· νὰ θρέψῃς διδάσκαλον, νὰ θρέψῃς διάκονον καὶ ἱερατεῖον⁶⁸.

Ὅπως φέρεσαι ὅταν λαμβάνῃς σύζυγον ἢ νύμφην ἢ διδῇς θυγατέρα εἰς γάμον, οὕτω νὰ φέρεσαι καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν; νὰ δώσῃς εἰς αὐτὴν προίκα. Τοιούτοτρόπως τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔχεις, θὰ πληρωθῇ εὐλογίας· διότι, ποῖον ἐκ τῶν ἀγαθῶν δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖ; εἰπὲ μου, εἶναι μικρὸν πράγμα νὰ εὐλογητῇ ὁ ληνός; μικρὸν πράγμα εἶναι ἐξ ὧν τῶν καρπῶν σου νὰ λαμβάνῃ πρῶτος ὁ Θεὸς μερίδιον καὶ τὴν προσφορὰν τῶν πρῶτων καρπῶν⁶⁹; Τοῦτο εἶναι χρῆσιμον διὰ τὴν εἰρήνην τῶν γεωργῶν.

Σεβαστὸς θὰ εἶναι καὶ ὁ πρεσβύτερος εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ τοῦτο θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν δαφνάριαν τοῦ τόπου ἐκείνου. Εὐχαί ἐκεῖ θὰ τελούνται συνεχεῖς διὰ σέ, ὅμοιαι θὰ ἀναπέμψωνται καὶ συνάξεις θὰ γίνωνται ἐνεκα σοῦ, προσφορά διδομένη καθ' ἑκάστην Κυριακὴν. Πόσον ἀξιοθαυμαστότερον εἶναι — ἀπὸ τοῦ νὰ οἰκοδομήσουσι ἄλλοι λαμπροὺς τάφους, διὰ νὰ ἀκούουσιν οἱ μεταγενέστεροι ὅτι ὁ θεῖνα οἰκοδόμησεν αὐτούς — τὸ νὰ ἀνεγείρῃς σὺ ἐκκλησίαν! Νὰ ἐννοήσῃς ὅτι μέχρι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ οὐ θὰ ἔγῃς τὸν μισθόν, διότι οὐ ἀνηγίρεις θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ.

ε'. Εἰπὲ εἰς ἐμέ: ἐάν βασιλεὺς σὲ διέτασσε νὰ οἰκοδομήσῃς οἰκίαν, διὰ νὰ κατολῷ ἐκεῖ, σὺ δὲν θὰ ἔκαμες τὰ πάντα; Τώρα λοιπὸν ἀνάτοκον τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἐκκλησίας. Νὰ μὴ προσέξῃς τὴν δαπάνην, ἀλλὰ νὰ σκεφθῇς τὸν καρπὸν: καλλιεργοῦν ἐκεῖνοι τὴν γῆν, σὺ νὰ καλλιεργήσῃς αὐτὴν τὰς ψυχὰς· φέρουν ἐκεῖνοι εἰς σέ τὸς καρπούς, σὺ νὰ δωδῇς αὐτούς εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δίδει τὴν ἀρχήν, αὐτὸς εἶναι καὶ τὸν ἄλλον αἴτιος ὧν. Ἄρα καὶ σὺ θὰ εἶσαι αἴτιος τῆς ὑπάρξεως κατηγουμένων ἐκεῖ, εἰς τὰ πλησίον μέρη· καίτοι θεσβίως τὰ μὲν λουτρά καθιστοῦν τοὺς γεωργούς μαλθακωτέρους, τὰ

67. Ἀνίσταται οἱ λόγοι: ἔρπον διδάσκαλον, ἔρπον διάκονον καὶ ἱερατικὸν αὐτομα.

68. Ἀπαρχὰ τῶν καρπῶν πλεονέκτερον καὶ οἱ ἀρχαὶ εἰς τοῦτο Θεοῦ τῶν.

69. Ἐπὶ τῶν δὲν ἐπαρκούν διὰ τὴν οἰκοδόμησιν.

κατηλεία τρυφηλότερους, ἐν τούτοις δημιουργεῖται αὐτὰ διὰ δόξαν.

Αἱ ἀγοραὶ καὶ αἱ πανηγύρεις πάλιν καθιστοῦν τοὺς γεωργοὺς ἀναισχύντους. Ἄλλὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀναφέρονται ἐδῶ (δηλαδή τὰ τῆς οἰκοδομητικῆς ναῶν) φέρουν τελειῶς ἀντίθετον ἀποτέλεσμα. Πόσον ἀπουδαῖον εἶναι νὰ ἴδῃ τις πρεσβύτερον θαδίζοντα κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Ἀβραάμ, λευκοτρίχη, νὰ ἔχη ζωσθῇ, νὰ σκάπηται καὶ νὰ ἐργάζεται⁶⁹!

Τί ποθητότερον ὑπάρχει ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ἀγρόν; ἐδῶ εἶναι μεγαλυτέρα ἡ ἀρετὴ. Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ἡθικὴ παραλυσία, ἀλλ' ἔχει ἐκδιωγθῇ δὲν ὑπάρχει μέθη καὶ τρυφή, ἀλλ' ἔχει ἐξορισθῇ δὲν ὑπάρχει κενοδοξία, ἀλλ' ἔχει σβεσθῇ⁷⁰ ἐκεῖ πῶλον διαλύμπει ἡ εὐνοια τοῦ Θεοῦ λόγῳ τῆς ἀπλότητος (δηλαδή ἑλλείψεως πονηρίας). Πόσον σημαντικόν εἶναι νὰ ἀπέλθῃς καὶ νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ γνωρίζῃς ὅτι Αὐτὸς κατεσκεύασεν αὐτόν, καὶ νὰ κατακλιθῇς (δι' ὕπνον) καὶ μετὰ τὴν σωματικὴν ἀνάπαυσιν νὰ παυρεθῇς καὶ εἰς νυκτερινούς καὶ εἰς ἑωθινούς ὕμνους, νὰ ἔγῃς δημοτράπεζον τὸν ἱερέα, συνομῶν νὰ ἀπολαύῃς τῆς εὐλογίας, καὶ νὰ δέπῃς ἄλλους νὰ ἐρχωνται ἐκεῖ⁷¹.

Τοῦτο τεῖχος, αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀγροῦ. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀγρός, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει: «Ὁ σμὴ ἀγροῦ πλήρους, ὃν ἐλόγησεν Κύριος»⁷². «Ἄν καὶ ἀνευ αὐτοῦ (τοῦ ναοῦ) εἶναι καλὸς ὁ ἀγρός, λόγῳ τῆς ἡσυχίας, καὶ διότι ἐκεῖ ἐπικρατεῖ ἑλλειψὶς ἀπασχολή-

69. Ἐδῶ ἐννοεῖ πραγματικὴν ἐργασίαν. Παλιὸν λέγει δὲ νὰ τανίσῃ τὸ αὐτόμαζον τοῦ αἰετμοῦ. «Ἀντιμαζόμενον» σημαίνει «περιβλημένον τὸ ἱερὸ ὄμφα», σκάπτοντα καὶ αὐτοφυοῦντα σημαίνει «ἐπικαλόντα τὸ ἱερὸ καθήκοντα θελ. λειτουργοῦντα, ἐκρυσσάντα κ.λπ».

70. Ἀποπαράφρασις εἶναι ἡ σύνταξις τῶν προτάσεων κατὰ σχῆμα πάρισον, ὁμοοκτόροισιν καὶ ὁμοιστέλεουσιν:
Οὐκ ἐστιν ἀσέλεια ἐκεῖ, ἀλλ' ἀσελήσται
Οὐκ ἐστι μέθη καὶ τρυφή, ἀλλ' ἐξάρσται
Οὐκ ἐστι κενοδοξία, ἀλλ' ἐσθεσται.

71. «Ὀμοτράπεζος, εἰς τὴν πνευματικὴν τράπεζαν, μέτοχος θελ. εἰς τὰ θεία Μυστήρια — «Συνομῶν» ἐννοεῖται εἶναι ὁ μετῶν εἰς τὴν ὁμῶν.

72. Γενεά. 27.

σεως, ἐάν ἔχη καὶ ναόν, μὲ τί δὲν θὰ εἶναι ἴσος; Διότι ἀγρός, ἔχων ἐκκλησίαν, ὁμοιάζει μὲ τὸν Παράδεισον τοῦ Θεοῦ.

Δὲν ἀκούεται ἐκεῖ κραυγὴ, δὲν κυριαρχεῖ θόρυθος, δὲν ὑπάρχουν ἐχθροὶ διάφοροι, δὲν ὑπάρχουν αἱρέσεις, εἶναι δυνατόν ὅλους νὰ τοὺς ἴδῃς φίλους, μετέχοντας εἰς τὰ αὐτὰ δόγματα. Ἡ ἡσυχία αὐτὴ ὁδηγεῖ εἰς φιλοσοφίαν ἀφοῦ σὲ παραλάβῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν ὁ πρεσβύτερος, εὐκόλως θὰ σὲ ποδηγήσῃ. Διότι ἐδῶ μὲν, ὅσα λέγομεν, ἡ ἀγορὰ τὰ ἀπομακρύνει, ἐκεῖ δέ, αὐτὰ τὰ ὅποια θὰ ἀκούσῃς, θὰ τὰ σταθεροποιήσῃς εἰς τὴν σκέψιν σου, εἰς τὸν ἀγρόν θὰ γίνῃς δι' ἐκείνου⁷³ ὅλος ἄνθρωπος. Καὶ ὁ ἴδιος θὰ προΐσταται ἐκείνων (δηλαδή τῶν γεωργῶν), καὶ θὰ εἶναι φύλαξ καὶ μὲ τὸ νὰ παυεῖται καὶ μὲ τὸ νὰ διευθετῇ τὰ μεταξὺ των ζητήματα.

Πόση δὲ εἶναι καὶ ἡ δαπάνη; Εἰπὲ εἰς ἐμέ. Κατασκεύασε κατ' ἀρχὴν οἶκον ἀντὶ ναοῦ ἐκείνου, ποῦ θὰ σὲ διαδεχθῇ θὰ κατασκευάσῃ σοῦτον, ὁ ἐρχόμενος μετὰ ἀπὸ ἐκείνου θὰ προσθέσῃ ἄλλα καὶ οὕτω εἰς σὲ θὰ ἀποδοθῇ ἡ ὅλη κατασκευὴ. Σὺ προσφέρεῖς ὀλίγον, ἀλλὰ λαμβάνεις τὴν ἀμοιβὴν διὰ τὸ ὅλον. Ἡσυχὸν κάμει τὴν ἀρχήν, θέσει τὸ θεμέλιον μᾶλλον δὲ προτρέφατε ἀλλήλους, συναγωνισμὸν κάμει εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν.

Τώρα δέ, τὸ μέρος μὲν, εἰς τὸ ὅποιον πρέπει ἀχυρα καὶ σῖτον καὶ ὅλα τὰ παρόμοια νὰ ἀποθηκεύσῃ κανεῖς, εὐκόλως κατασκευάζουν, διὰ τὸ μέρος δέ, εἰς τὸ ὅποιον πρέπει νὰ συγκεντρωθοῦν οἱ ψυχικοὶ καρποὶ, οὐδὲλως φροντίζουν, ἀλλ' ἀναγκάζονται ἀπειρα στάδια νὰ θαδίζουν, καὶ νὰ ἐπιδίδονται εἰς μακράς ἀποδημίας, διὰ νὰ μεταβοῦν εἰς ἐκκλησίαν.

Πόσον δὲ καλὸν εἶναι μὲ πολλὴν ἡσυχίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ ἱερεὺς νὰ ἐρχεται, διὰ νὰ προσέρχεται εἰς τὸν Θεόν καὶ νὰ προσεύχεται καθ' ἐκάστην ἡμέραν ὑπὲρ τῆς κώμης, ὑπὲρ τῆς ἰδιοκτησίας! Εἰπὲ εἰς ἐμέ, μικρὸν πράγμα εἶναι κατὰ τὰς ἀγίας προσφορὰς⁷⁴ (τῆς ἀναι-

73. Δηλ. τοῦ ἱερέως.

74. «Ἄγιον ἄναφορὸν» ἀποκαλεῖ ἐννοεῖται τὴν θυσίαν, ὅπως καὶ

μάκτου θυσίας) να περιλαμβάνεται πάντοτε και το όνομά σου, και καθ' ἑκάστην ἡμέραν να αναπέμπωνται εὐχαί προς τόν Θεόν ὑπέρ τῆς κώμης; πόσον τοῦτο και διὰ τὰ ἄλλα σέ ὠφελεῖ! Συμβαίνει μερικοί ἐκ τῶν γειτονικῶν μερῶν νά κατοικοῦν και νά ἔχουν ἐπιτρόπους. Πρὸς σέ λοιπόν τὸν πτωχὸν δὲν θά θεωρήσῃ ἀξιὸν κανεῖς ἐξ ἐκείνων νά ἔλθῃ τὸν πρεσβύτερον ὁμῶς ἰσως και νά καλέσῃ και νά τὸν καταστήσῃ μέτοχον τῆς τραπέζης.

Βλέπεις, πόσα καλὰ ἀπὸ αὐτὸ θά γίνουν; Κατὰ πρῶτον ἡ κώμη θά εἶναι ἀπληραγμένη πάσης κακῆς ὑποψίας⁷⁵ κανεῖς δὲν θά κατηγορήσῃ δι' ἀνθρωποκτονίαν, κανεῖς διὰ κλοπῆν, κανεῖς δὲν θά σχηματίσῃ ὑποψίαν διὰ παρόμοια παραπτώματα. Θά ἔχουν και ἄλλην παρηγορίαν, ἐὰν ἐπακολουθήσῃ μία ἀσθένεια ἢ θάνατος.

Οὕτε καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἢ ὅπως τύχῃ συνάπτονται αἱ φιλαί ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐκεῖ συναντῶνται μεταξὺ τῶν. Καὶ αἱ συναντήσεις δὲ θά καθίστανται πολὺ περισσότερον εὐχάριστοι ἀπὸ ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι γίνονται κατὰ τὰς πονηγύρεις. Ὅχι μόνον δὲ αἱ συναντήσεις, ἀλλὰ και αὐτοὶ οἱ προσετώτες ἕνεκα τοῦ πρεσβυτέρου θά εἶναι σεβασμιώτεροι.

Ἀκούεις πάντως ὅτι τὰ ἱεροσόλυμα ἔναντι τῶν ἁλλῶν πόλεων ἐτιμῶντο περισσότερον ἐκ μέρους τῶν παλαιῶν⁷⁶; τοῦτο οὐχὶ ἀνευ λόγου, ἀλλὰ ἕνεκα τῆς ἐπικρατοῦσης τότε εὐσεβείας. Διὰ τοῦτο, ὅπου τιμᾶται ὁ Θεός, τίποτε πονηρὸν δὲν ὑπάρχει⁷⁷ ὅπως πάλιν ὅπου δὲν τιμᾶται, τίποτε ἀγαθόν. Πολλὴ ἀσφάλεια θά ὑπάρχῃ και πλησίον τοῦ Θεοῦ και πλησίον τῶν ἀνθρώπων.

Ναί, παρακαλῶ! νά μὴ ἐπιληφθῇτε παρεμπιπτόντως τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς, ἀλλὰ μὲ προθυμίαν. Διότι ἐὰν ἐξάγῃ τις κάτι τὸ πολυτίμητον ἐκ πράγματος μὴ ἐχόντος ἀξίαν, θά εἶναι ὡς στοῦμα τοῦ Θεοῦ⁷⁸ ἐκεῖνος,

κατὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν: «Πρόσχωμεν τὴν Ἁγίαν Ἄνασταναν ἐν εὐχῇ προσφέρειν».

75. Διὰ τοῦτο ἑκατέτα «νόλος ἡ ὁγία».

76. «Τίμων» ἔννοσι τὸν ναόν, ὅστις οἰκοδομεῖται ἐκ λίθων μὴ ἔχοντων αὐτῶν καθ' ἑαυτοῦς ὄξαν.

ὁ ὁποῖος τόσας ψυχὰς και τὰς παρούσας και τὰς μελλούσας ὠφελεῖ και ἐπαναφέρει εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν μετὰ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, πόσῃ εὐνοίαν δὲν θά ἀποκτήσῃ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ!

Φρούριον νά κατασκευάσῃς κατὰ τοῦ διαβόλου⁷⁹ διότι τοῦτο εἶναι ἡ ἐκκλησία. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀς ἐξορμήσῃς αἱ χεῖρες διὰ τὴν ἐργασίαν πρῶτον ἀς ὑψώσῃς αὐτὰς οἱ ἄνθρωποι εἰς προσευχὴν, και τότε ἀς μεταβῶν εἰς τὴν ἐργασίαν. Τότε θά ἔχουν σωματικὴν δύναμιν, τότε θά εἶναι πολλὴ ἡ καλλιέργεια, τότε ὅλα τὰ κακὰ θά εὐρίσκωνται ἐξω. Δὲν εἶναι δυνατόν διὰ λόγου νά παραστήσῃ τὴν εὐχαρίστησιν, ἡ ὁποία προκύπτει ἐκ τούτων, πρὶν πραγματοποιηθῇ αὕτη δι' ἔργου. Μὴ παρατήρησῃς τοῦτο, ὅτι (ἡ οἰκοδόμησις ναοῦ) δὲν ἀποφέρει οὐδὲν κέρδος.

Ἐάν καθ' ὁλοκληρίαν ἐνεργῇς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον (δηλαδὴ οὕτω σκεπτόμενος), νά μὴ πραγματοποιήσῃς τὸ ἔργον τοῦτο, ἐὰν δὲν νομίζῃς ὅτι θά συναποκομίσῃς κέρδος⁷⁷ μεγαλύτερον ἐκείνου τὸ ὅποιον ἀποφέρει ὁ ἀγρός⁷⁸ ἐὰν δὲν ἔχῃς τοιαύτην διάθεσιν, οὐτε νά ἐργασθῇς, ἐὰν δὲν θεωρῇς καλὸν νά θέσῃς εἰς πρώτην γραμμὴν τὸ ἔργον τοῦτο ἔναντι ὅλων τῶν ἁλλων. Τὶ μεγαλύτηνον ὑπάρχει τοῦ κέρδους τούτου, δηλαδὴ τοῦ νά εἰσαγάγῃς ψυχὰς εἰς τὴν ἁλωνα τὴν εὐρισκομένην ἐν οὐρανῷ;

Ἄλλοί μιν⁷⁹! διότι δὲν γνωρίζετε πόσον σπουδαῖον εἶναι τὸ νά κερδίσῃτε ψυχὰς. Ἄκουε τί λέγει πρὸς τὸν Πέτρον ὁ Χριστός: «Εἰ φιλεῖς με, ποιῶμαι τὰ πρόβατά μου»⁷⁸.

Ἐάν, εἰς περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν βλέπεις θασυλικά πρόβατα ἢ ἀγέλην ἵππων νά εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς κινδύνους λόγῳ ἐλλείψεως μάνδρας, ἀφοῦ ἀναλάβῃς ὁ ἴδιος, και μάνδραν οἰκοδομήσῃς και σταβλὸν, ἢ τοποθετήσῃς καὶ ποιμένα, ποῖαν ἀμοιβὴν δὲν θά παρείχεν εἰς σέ ὁ βασιλεὺς; Τώρα συγκεντρώνεις τὴν ποιμνὴν και τοποθετεῖς ποιμένα, και δὲν νομίζεις ὅτι ἐπιτελεῖς μέγα ἔργον;

77. Ἐννοεῖ κέρδος πνευματικόν.

78. Ἰωάν. 24, 15 - 17.

Τί λέγω; Ἐάν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μόνον σκανδαλίζει⁷⁹, διατρέχη κίνδυνον νά ὑποστῇ τόσον μεγάλην τιμωρίαν, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος σώζει τόσους, εἰπέ μου, δέν θά σωθῇ; Εἶναι καταφανές, ὅτι θά σωθῇ. Ἀπό τήν τιμωρίαν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος σκανδαλίζει, μάθε τήν ἀμοιβήν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος σώζει⁸⁰. Ἐάν δέν ἦτο ἀντικείμενον ἐνδιαφερόντος διὰ τόν Θεόν καί μιάς ψυχῆς ἡ σωτηρία, δέν θά προεκάλει τόσην ὀργήν εἰς Αὐτόν ἡ ἀπόλη αὐτῆς.

Αὐτά λοιπόν ἀφοῦ γνωρίζομεν, ὡς ἐπιληφθῶμεν πλέον τοῦ ἔργου τούτου τοῦ πνευματικοῦ, καί ὡς μέ καλέσῃ ἕκαστος, καί ἡμεῖς θά παράσχωμεν κατὰ τὸ δυνατόν τήν συνδρομήν μας. Καί ἐάν μὲν εἶναι τρεῖς οἱ κάτοχοι τοῦ ἀγροῦ, ὡς συνεισφέρουν ἀπό κοινοῦ διὰ τὸ ἔργον ἐάν δέ εἶναι εἰς ὁ κόσμος, θά πείσῃ καί τοὺς ἄλλους τοὺς εὐρισκομένους πλησίον. Προσπαθήσατε μόνον τοῦτο νά ἐπιτύχετε, ἵνα ἐκ πάσης πλευρᾶς καθιστάμενοι εὐάρεστοι εἰς τόν Θεόν, ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθά, διὰ χάριτος καί φιланθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καί εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις καί ἡ τιμὴ, νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΘ' (19)

(Πράξ. γ', 26 - 9, 9)

«Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐλάλησε πρὸς Φίλιππον, λέγων· ἀνάστηθι καὶ πορεύου πρὸς μακεδόναν ἐπὶ τὴν ὁδόν, τὴν

καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν» αὕτη ἐστὶν ἕρμης. Καί ἀναστὰς ἐπορεύθη¹.

α'. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι ὁ Φίλιππος ἐλαβε τὴν ἐντολήν ταύτης, ὅταν ἦτο εἰς τὴν Σαμάρειαν, διότι ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα δέν κατευθύνεται κανεὶς πρὸς νότον, ἀλλὰ πρὸς βορρᾶν ἀπὸ δὲ τὴν Σαμάρειαν κατευθύνεται πρὸς νότον². «Αὕτη ἐστὶν ἕρμης». Τοῦτο λέγει, διὰ νά μὴ φοβηθῇ τὴν παρακολούθησιν τῶν Ἱουδαίων. Καί δέν ἠρώτησεν ὁ Φίλιππος «εἶδα τί;», ἀλλ' «ἀναστὰς ἐπορεύθη»³.

«Καὶ ἰδοὺ», λέγει, «ἄνθρωπος Αἰθίοψ ἐκόνουχος, δυνάστης Κανδάκης⁴ τῆς βασιλείας Αἰθιοπῶν, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς Γάζης⁵ αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνῆσαι εἰς Ἱερουσαλὴμ. Ἦν δὲ ὑποστρέφων καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν Προφήτην Ἠσαΐαν»⁶. Μεγάλα εἶναι ἐγκώμια, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχουν λεχθῇ περὶ αὐτοῦ· ὅν καί ἐμεν θεοφιλῶς εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ ἦτο ἀπηγορευμένος μὲ τόσας ὑποθέσεις, καὶ ἐνῷ δέν ἐτελείτο ἑορτή, καὶ ἐνῷ διέμενεν εἰς πόλιν παραδεδομένην εἰς τὰς εἰσισδαιμονίας, ἦρνετο διὰ νά προσκυνῇ εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ ἦτο μεγάλῃ ἡ ἐπιμέλειά του, διότι καὶ ἐπὶ τοῦ ὀχήματος ἐνῷ ἐκάσθητο, ἀνεγίνωσκεν.

«Εἶπε δὲ τὸ Πνεῦμα τῷ Φίλιππῳ· Πρόσελθε καὶ κολήθητι τῷ ἄρματι τούτῳ. Προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος, ἦκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος Ἠσαΐαν τὸν Προφήτην, καὶ εἶπεν· Ἄρα γε γινώσκεις, ὅ ἀναγινώσκει; Ὁ δὲ εἶπε· Πῶς γάρ ἂν δύναίμην, ἐάν μὴ τις ὁδηγήσῃ με». Βλέπε πάλιν ἄλλο δεῖγμα εὐλαβείας. Ποῖον εἶναι

2. Διὰ τὸ νὰ μεταβῇ ἐλθ. εἰς τὸ διατεταγμένον μέρος.

3. Πράξ. 8, 27.

4. Ἐν σέλις πρὸς τοῦτο ὁ Οἰκόμενος λέγει· Ἰστέον ὅτι Κανδάκης ἡ Αἰθίοψ πᾶσαν τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα καλοῦσιν, ἐπειδὴ πατέρα οἱ Αἰθίοπες οὐκ ἀναφέρουσιν, ἀλλ' ὡς ὄντως τίς τις ἄλιος παραδίδασκεν».

5. Γάζα (λ. περικὴ) = θεσσαυρός.

6. Πράξ. 8, 27 - 28.

7. Πράξ. 8, 29, - 31.

79. Ματθ. 18, 6 - 7, Λουκ. 17, 1 - 2.

80. Ἐντοῦτο δὲν νὰ παρατηρήσῃ ἡ μετὰ παρηχήσεως καὶ ἀμοιβετέλουσιν σχήματος συμμετρικῇ ἐκφρασίᾳ ἀντιθέσεως:

Ἀπὸ τῆς τιμωρίας τοῦ σκανδαλίζοντος
πῶς τὸ ἔπαλλον τοῦ σώζοντος.

1. Πράξ. 8, 26 - 27.

τοῦτο⁸; "Ὅτι ἂν καὶ δὲν ἐγνώριζεν ἀνεγίνωσκε" κατό-
πιν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ζητεῖ τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀνα-
γνωσθέντων. «Παρακάλεισε δὲ τὸν Φίλιππον ἀναθάντα
καθίσαι σὺν αὐτῷ. Ἦ δὲ περιοχὴ τῆς Γραφῆς, ἣν ἀνε-
γίνωσκεν, ἦν αὕτη. Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ
ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἀφ' ὧνος⁹ οὕτως
οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ,
ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη. Τὴν δὲ γενεάν αὐτοῦ τίς διηγήρε-
ται; ὅτι αἰρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἢ ζωῇ αὐτοῦ¹⁰. Ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φίλιππῳ εἶπε· Δέδομαι σου, περὶ
τίνος ὁ Προφήτης τοῦτο λέγει; περὶ ἑαυτοῦ ἢ περὶ ἑ-
τέρου τινος; Ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ,
καὶ ἀρχάμενος ἀπὸ τῆς Γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσσατο
αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν¹¹. Ἐλέπει πῶς ρυθμίζονται (κατὰ
θεῖαν οἰκονομίαν) τὰ ἀφορῶντα εἰς αὐτὸν (τὸν εὐνοῦ-
χον); Προηγουμένως ἀναγινώσκει καὶ ἀγγεεῖ τὰ ἀνα-
γινώσκόμενα, κατόπιν ἀναγινώσκει αὐτὸ τὸ χωρίον, ὅ-
που ἀνεφέρετο τὸ Πάθος καὶ ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Χάρις
τῆς σωτηρίας.

«Ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπὶ τὴν ὁ-
δὸν καὶ φησὶν ὁ εὐνοῦχος¹². Ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με
βαπτισθῆναι¹³. Εἶδες προθυμίαν; εἶδες ἐπιμέλειαν;
Ἐκέλευσέ τε στήναι τὸ ὄρμη, καὶ κατέβησαν εἰς τὸ
ὕδωρ ἀμφοτέρω, ὅ τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐ-
βάπτισεν αὐτόν. Ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ ὕδατος,
Πνεῦμα Κυρίου ἦρπασεν τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν
αὐτόν οὐκ ἔτι ὁ εὐνοῦχος¹⁴. Ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐ-
τοῦ χαίρων¹⁵.

Διὰ τί —δύναται νὰ εἴπῃ τις— ἀφῆρπασεν αὐτόν
Πνεῦμα Κυρίου; Διότι ἐπρόκειτο νὰ διελθῇ καὶ ἄλλας
πόλεις πρὸς κήρυξιν τοῦ Εὐαγγελίου. Διὰ νὰ μείνῃ ἐκ-

8. «Τίνα ταῦτην;». Ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος λαμβάνει τὴν ἐκφρά-
σιν ταύτην ἐκ τοῦ Πλάτωνος:

ΚΡ. Ἀγγελικὸν φέρων Χολοπὴν....

ΣΚΡΡ. Τίνα ταῦτην;..... (Πλάτ. Κριτῶν 1).

9. Ματθ. 23, 7 - 8. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀναγινώσκεται κατὰ τὴν
ἐκδοκὴν τῶν Ὁρῶν καὶ κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Μ. Παρασκευῆς.

10. Πράξ. 8, 31 - 35.

11. Πράξ. 8, 36.

12. Πράξ. 8, 38 - 39.

θαμβος λοιπὸν, συνέθε αὐτὸ, ὥστε νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ἐ-
κείνο, τὸ ὁποῖον συνέθε περὶ αὐτὸν εἶναι ἀνθρώπινον
ἀλλὰ θεῖον. «Φίλιππος δὲ εὐρέθη εἰς Ἀζωτον, καὶ διε-
ρχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας, ἕως τοῦ ἑλ-
θεῖν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν¹³. Καὶ ἐκ τούτου φαίνεται
ὅτι αὐτὸς εἶναι εἰς ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων¹⁴ διότι κατό-
πιν εὐρίσκεται ἐκεῖ, δηλαδὴ εἰς τὴν Καισάρειαν.

Ἐποφελὸς λοιπὸν ἦρπασεν αὐτὸν τὸ Πνεῦμα, διό-
τι θὰ ἐξῆιτε ὁ εὐνοῦχος νὰ ἔλθῃ μετ' αὐτοῦ ὁ Φίλιππος¹⁵.
θὰ ἐλύπει τὸν εὐνοῦχον ἐκεῖνος, ἐὰν ἤρνετο, ἐφ' ὅσον
ἀκόμη δὲν ἦτο καιρὸς.

Εἶδες ἀγγέλους νὰ συμπάλλουν εἰς τὸ κήρυγμα,
καὶ οἱ ἴδιοι μὲν νὰ μὴ κηρύττουν, ἀλλὰ νὰ καλοῦν αὐ-
τοὺς (δηλαδὴ τοὺς ἀνθρώπους); Τὸ δὲ ἀξιοθαύμαστον
καὶ ἐκ τούτου φαίνεται¹⁶: δηλαδὴ ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ὁ-
ποῖον ἦτο σπάνιον καὶ μόλις ἐτελεῖτο, τοῦτο ἐδῶ τελεί-
ται πολὺ συχνά. Πλὴν τούτου δὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνέ-
θε¹⁷, ἀπετέλει προσηγγεῖαν τῆς ἐπικρατήσεως αὐτοῦ
(πνευματικῶς διὰ τοῦ κηρύγματος) ἐπὶ τῶν ἀλλοφύ-
λων διότι καὶ ἡ ἀξιοπιστία τῶν πιστευόντων εἶναι ἀρ-
κετὴ νὰ πείσῃ τοὺς μαθόνοντας νὰ ἀποκτήσουν ὁμοί-
ον με αὐτοὺς ζηλῶν¹⁸. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ μετέβαι-
νον εἰς τὸν προορισμὸν τοῦ χαίρων, ὥστε, ἐὰν τόσον
ἐγνώριζε, δὲν θὰ ἠγχαριστεῖτο τόσον. Ἀλλὰ τί ἠμπο-
δίζει —θὰ εἰλεγέ τις— αὐτὸς νὰ τὰ μάθῃ ὅλα με ἀκρί-
θειαν καὶ εἰς τὸ ὄχημα ἐνῶ εὐρίσκετο καὶ μόλις τα εἰς
τὴν ἔρημον; Διότι τὸ συμπᾶν δὲν ἀπετέλει ἐπιδειξιν.

Ἄλλ' ὅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀνε-
γνώσθησαν¹⁹. «Καὶ Ἰσοὺ ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος», λέγει,
«εὐνάστης τῆς βασιλείας Αἰθιοπῶν Κανδάκης». Ἐκ
τούτου εἶναι φανερόν ὅτι ὑπὸ αὐτῆς ἐξουσιαζόντο²⁰ καὶ
διότι γυναῖκες τὴν παλαιάν ἐποχὴν ἐξουσιαζον, καὶ
τοῦτο ἀπετέλει νόμον εἰς αὐτοὺς (τοὺς Αἰθίοπας). Οὐ-

13. Πράξ. 8, 40.

14. Δηλ. τὸ τοῦ εὐνοῦχου.

15. Δηλ. ὁ εὐνοῦχος δὲ ἤθνητο νὰ πείσῃ τοὺς ἀσεβεῖς τοῦ,
νὰ ἀποσβῶν τὸν Χριστιανισμὸν, ὅπου καὶ ἐγένετο.

16. Σημειώσαντες ὅτι δὲν λέγει ἐντοθεῖν: «Ἰδωμεν ὅτι δὲν ἐ-
ρμηνεύει», ἀλλὰ «Ἰδωμεν ὅτι δὲν ἀνεγνώσθη».

τω δὲν ἐγνώριζεν ὁ Φίλιππος διὰ ποῖον λόγον ἦλθεν εἰς τὴν Ἐρημον, διότι οὐκ ἔκλεον ἀγγελος, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα ἀρπάζει αὐτόν. Οὐδὲν δὲ ἐκ τούτων οὔτε βλέπει ὁ εὐνοῦχος, (ἐπειδὴ ἀκόμη ἦτο ἀτελής, ἢ διότι καὶ αὐτὰ¹⁷ δὲν συμβαίνειν εἰς τοὺς προσκεκολλημένους περισσώτερον εἰς τὸ σῶμα, ἀλλ' εἰς τοὺς προσκεκολλημένους περισσώτερον εἰς τὸ πνεῦμα)¹⁸, οὔτε ὅμως μανθάνει αὐτά, τὰ ὁποῖα διδάσκειται ὁ Φίλιππος.

Καὶ διατί δὲν παρουσιάζεται πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος καὶ δὲν ὁδηγεῖ αὐτόν πρὸς τὸν Φίλιππον; Διότι τῶς δὲν θὰ ἐπειθετο, ἀλλὰ περισσώτερον θὰ ἐδοκίμαζε τρόμον. Βλέπει τὴν σύνεσιν τοῦ Φίλιππου· δὲν κατηγορήσῃ, δὲν εἶπεν: «Ἄγνοεῖς ἐγὼ θὰ σὲ διδάξω»· δὲν εἶπεν: «Ἐγὼ αὐτὰ ἀκριβῶς γνωρίζω»· δὲν ἐκολάκει, λέγων εἰς αὐτόν: «Μακάριος εἰ ἐγὼ ὅσον ἀναγινώσκεις».

Ὅπως ὁμιλήσῃν ὁ Φίλιππος, τὰ λεγόμενά του ἦσαν μακρὰν θροσύνης καὶ κολακείας, καὶ μᾶλλον ἦσαν λόγοι ἀνθρώπου προσηγορικοῦ καὶ φιλανθρώπου· διότι ἐπρεπεῖν ὁ ἴδιος (ὁ εὐνοῦχος) νὰ ζητήσῃ, ἐπρεπεῖν ὁ ἴδιος νὰ ἐπιθυμήσῃ. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν ἀνθρώπου δεικνύοντος, ἐκ τοῦ λόγου «ἀρὰ γε γινώσκεις, ἃ ἀναγινώσκεις»¹⁹, ὅτι ἐγνώριζεν, ὅτι ἐκείνος (ὁ εὐνοῦχος) τίποτε δὲν ἐγνώριζε, καὶ συγχρόνως ἀνθρώπου (δηλαδὴ τοῦ Φίλιππου) παρουσιάζοντος, ὅτι εἶναι πολὺς ὁ θησαυρὸς ὁ ἐνυπάρχων (ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ εὐνοῦχου ἀναγινωσκομένων).

6'. Ἀλλὰ παρατήρη με πόσον σύνεσιν καὶ ὁ εὐνοῦχος ἀπολογεῖται: «Πῶς γὰρ ἂν», λέγει, «δυναίμην, ἐάν μὴ τις ὁδηγήσῃ με;»²⁰. Δὲν παρετήρησε τὴν ἐνδομυσίαν, δὲν εἶπε «Σὺ ποῖος εἶσαι», δὲν κατηγορήσῃ, δὲν ὑπερηφανεύεται, δὲν λέγει ὅτι γνωρίζει, ἀλλ' ὁμολογεῖ ὅτι ἄγνοεῖ· διὰ τοῦτο καὶ μανθάνει. Ἐπιδεικνύει τὸ τραῦμα εἰς τὸν ἱατρὸν, βλέπει καλῶς ὅτι ὁ Φίλιπ-

πος καὶ γνωρίζει αὐτὰ καὶ θέλει νὰ τὸν διδάξῃ. Βλέπει αὐτὸν ἀπληλαγμένον ὑπεροφίας· διότι οὐδεμίαν λαμπράν (πολυτελή) ἐνδομυσίαν ἔφερεν. Τόσον φιλήκοος ἦτο καὶ τόσο ἐπρόσχευεν εἰς τοὺς λόγους, ὥστε τὸ «ὁ ζητῶν εὐρίσκει»²¹ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐξεπληροῦτο.

«Παρακάλει δέ», λέγει, «τὸν Φίλιππον ἀναθάνει καθεῖσαι σὺν αὐτῷ»²². Εἶδες τὴν ἐπιμέλειαν; εἶδες τὸν πόθον; Παρακαλεῖ, ἀφοῦ ἀναθῇ εἰς τὴν ἁμαξάν, νὰ καθίσῃ μετ' αὐτοῦ· οὗτω δὲν ἐγνώριζε τί ἐπρόκειτο εἰς αὐτόν νὰ εἴπῃ, ἀλλ' ἐνόμιζεν ἀπλῶς ὅτι θὰ ἀκούσῃ κάποιαν προφητείαν. Καὶ τοῦτο δὲ ἀπετέλει μεγαλυτέραν τιμὴν, τὸ νὰ μὴ ἀναριθμῶσιν ἀπλῶς αὐτὸν εἰς τὸ ὄχημα ἁπλῶς, ἀφοῦ τὸν παρεκάλεσε.

«Προσθραβὸν δέ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος»²³. Καὶ ὁ δρόμος (δηλαδὴ τὸ τρέχειν) εἶναι σημεῖον ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντος νὰ ὁμιλήσῃ, καὶ ἡ ἀνάγκη εἶναι σημεῖον ἐπιμελείας. Διότι εἰς τοιαύτην ὥραν ἀνεγίνωσκε, καθ' ἣν ὁ ἥλιος καθιστᾷ ἐντονώτερον τὸν καὶ σῶμα.

«Ἦ δὲ πρῶτοι ἦν αὕτη ὥς πρόβατον ἐπὶ σφαγῇν ἤχθη»²⁴. Καὶ τοῦτο εἶναι δαίγμα τῆς φιλομοθείας αὐτοῦ, τὸ ὅτι εἶχεν ἀνά γεῖρας τὸν Προφήτην ἐκείνον, ὁ ὁποῖος εἶναι σπουδαιότερος τῶν ἄλλων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Φίλιππος δὲν διηγείται εἰς αὐτόν τὰ τῆς προφητείας με σφοδρότητα, ἀλλὰ με ἡπιότητα· μᾶλλον δὲ δὲν ὁμιλεῖ προηγουμένης, παρὰ ἀφοῦ ἠρωτήθῃ, καὶ μέχρις οὗτο ἐκείνος (ὁ εὐνοῦχος) παρεκάλεσεν αὐτὸν ὅπως, πράττων τοῦτο διὰ δευτέραν φοράν, (δηλαδὴ παρακαλῶν), λέγει: «Δέομαί σου, περί τίνος ὁ Προφήτης λέγει τοῦτο;»²⁵.

Εἰς ἐμέ φαίνεται ὅτι δὲν ἐγνώριζε, ὅτι περὶ ἄλλων λέγουν οἱ προφῆται· ἢ, ἐάν δὲν συμβαίνει τοῦτο, ἡγνόνει, ὅτι, ὅταν λέγουν περὶ ἐαυτῶν, ὁμιλοῦν εἰς ἄλλο πρό-

17. Δηλ. τὰ τοῦ Φίλιππου.

18. Συμμεκτικότερος ἦτο ὁ εὐνοῦχος, πνευματικώτερος δὲ ὁ Φίλιππος.

19. Πρὸς 8, 30.

20. Πρὸς 8, 31.

21. Ματθ. 7, 8.

22. Πρὸς 8, 31.

23. Πρὸς 8, 30.

24. Πρὸς 8, 32 — Ἰω. 53, 7.

25. Πρὸς 8, 34.

σωπον. Ἄς ἐντραπέμειν καὶ οἱ πλοῦσιοι καὶ οἱ πτωχοὶ ἐκεῖνον τὸν ταμίαν²⁶!

«Εἶτα ἦλθον ἐπὶ τὴν ὕδωρ καὶ ῥησιν Ἰδοὺ ὕδωρ»²⁷. Τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν λίαν φλεγομένης ψυχῆς. «Τὶ καλοῦ με βαπτισθῆναι»²⁸. Βλέπει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ; Δὲν λέγει: «ἐβάπτισόν με» οὔτε σιωπᾷ, ἀλλὰ ἐκφράζει κατὰ εὐρισκόμενον μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς εὐλογίας λέγων: «Τὶ καλοῦ με βαπτισθῆναι»;

Βλέπε πῶς εἶχε ἔτοιμα τὰ δόγματα· διότι ὁ Προφήτης διὰ τὰ περιελάβανε, δηλαδὴ τὴν σάρκασιν, τὸ πάθος, τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἀνάληψιν, τὴν κρίσιν τὴν μέλουσαν, τὰ ὅποια θεοβαίως καὶ πολλὴν κατέστησαν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιθυμίαν. Ἐντραπήτε ὅσοι τυγχάνετε ἀφώτιστοι²⁹!

«Καὶ ἐκέλευσε», λέγει, «σῆναι τὸ ἔρμα»³⁰; Συγχρόνως εἶπε³¹ καὶ ἔδωκε τὴν διαταγὴν³², πρὶν ἀκούσθαι³³. «Ὡς δὲ ἀνέστησαν ἀπὸ τοῦ ὕδατος, Πνεῦμα Κυρίου ἤρπασε τὸν Φίλιππον»³⁴. Καλῶς ἐγένετο τοῦτο, διὰ τὴν ἀποδεικνύει θεῖον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐγένετο, καὶ διὰ τὴν μὴ νομίση ὅτι ἀπλῶς εἶναι ἀνθρώπος³⁵.

«Καὶ ἐπορεύετο», λέγει, «τὴν ὁδὸν αὐτοῦ γαίρων»³⁶. Τοῦτο εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς, δεικνύων ὅτι θὰ ἔλπειτο τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὸν γρόνον, ὁ ὅποιος ἀπηρτίζετο διὰ τὴν μετάθεσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· οὕτως ἕνεκα τῆς πολλῆς χαρᾶς, ἃν καὶ ἡξιώθη νὰ λάβῃ Πνεῦμα Ἀ-

γίου, οὔτε ἔβλεπε τὰ συμβαίνοντα πρὸ αὐτοῦ. «Καὶ ἐβόησεν», λέγει, «εἰς Ἄγιον Πνεῦμα». Ἀπὸ ἐβδὴ μέγα κέρδος συνεκόμεσιν ὁ Φίλιππος³⁷. διότι ἐκεῖνο καὶ τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἤκουσε περὶ τῶν προσφύτων, περὶ τοῦ Ἀμβρακίου, περὶ Ἰεζεκιῆλ καὶ τῶν ἄλλων, εἶδε νὰ τελεῖται ἐν αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος δεικνύεται ὅτι ἀκαριαίως (ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ) διήνησε μακρὸν ὁδόν, ἐὰν θεοβαίως εὐρέθη εἰς τὴν Ἀζωτον, καὶ τοῦ λοιποῦ ἐκεῖ ἴστατο, ὅπου ἐπρεπε καὶ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον.

«Σαῦλος δέ, ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόβου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ἠτήσας παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὥσας, ἂν τις εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ»³⁸. Εἰς κατάλληλον παρενέβαλεν εἰς τὴν διήγησίν του ὁ Εὐαγγελιστὴς τὰ σχετικά μὲ τὸν ζῆλον τοῦ Παύλου, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι προσελκύεται (εἰς τὸν Χριστιανισμόν) εὐρισκόμενος εἰς τὸ ἀποκορύφωμά του ζήλου· διότι, ἐνῷ ἀκόμη δὲν εἶχεν ἱκανοποιηθῇ οὔτε μὲ τὸν φόβον τοῦ Σαταφάνου οὔτε μὲ τὸν διωγμὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν διασποράν τῶν Χριστιανῶν, προσέρχεται εἰς τὸν Ἀρχιερέα.

Ἐβδὴ ἐκκληροῦται ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔχει λαβῆθαι ὁ πρὸ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς, ὅτι «έρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνων ὁμὰς δόξῃ λατρεῖαν προσφέρῃν τῷ Θεῷ»³⁹. Λοιπὸν αὐτὸς μὲν ἔπραττεν διὰ καθ' ὃν τρόπον ἔπραττον οἱ Ἰουδαῖοι· ὡς μὴ σχηματίσθῃ τοιαύτη

26. Δηλ. τὸν εὐνοῶν. Διὰ καὶ «ταμίαν» αὐτόν, ἵδε ἐν Πρὸς 8, 27.

27. Πρὸς 8, 38.

28. Πρὸς 8, 36.

29. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην δὲν συνήθιζεν ὁ κηρυττοῦς τὸ νὰ θέσσηται ἐκείναι καὶ φωνάζει (ἔτι οὐ καὶ ἡ ἐρητὴ τῶν θεοφάνων καλεῖται καὶ ἐρητὴ τῶν φάνων).

30. Πρὸς 8, 38.

31. Πρὸς 8, 37.

32. Πρὸς 8, 38.

33. Δηλ. πρὶν ἀκούσθαι τὴν ἀπάντησιν τοῦ Φιλίππου, δηλ. ἐπ' ὅσον πιστεύει, νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ ὕδωρ.

34. Πρὸς 8, 39.

35. Ἀλλὰ πρὸς τὸν ἄνθρωπον μὲ τὴν θεῖαν Χάριν.

36. Πρὸς 8, 39.

37. Ἀλλὰ πρὸς τὸν ἄνθρωπον μὲ τὴν θεῖαν Χάριν.

38. Πρὸς 8, 39.

37. Εἰς τὸ πρῶτον Κεφάλ. (παρ. α') ἐκτελεῖται τὴν ἀρετὴν τοῦ Φιλίππου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὴν χαρὰν τοῦ εὐνοῦχου κατ' ἀντιστοίχον τρόπον καὶ διὰ τὴν προσὸν ἀρετὴν.

Παρ. α' — ὥστε μὴ ἀνδραγγοῦν τὸ περὶ αὐτόν, ἀλλὰ θεῖον νομίσας.

Παρ. β' — ἵνα θεῖον δοκῇ τὸ γενόμενον, καὶ ἵνα μὴ νομίσῃ ὅτι ἀνθρώπος ἐστὶν ἀπλῶς.

Παρ. γ' — διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπορεύεται χοίρων, ὥστε εἰ ἡσυχία, οὐκ ἂν ἦσθαι.

Παρ. δ' — «Καὶ ἀπερεύετο, ἐρητὴ, τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χοίρων».

Τοῦτο εἶπε δεικνύων ὅτι ἐκλήθη ὢν, εἰ ἄγνος.

38. Πρὸς 9, 1 - 2.

39. Ἰωάν. 18, 2.

Ιδέασι (διότι τὸ ὅτι ἐκ ζήλου ἐνήργει, εἶναι καταφανές ἐκ τοῦ ὅτι μετέβαινε καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τὰς ἐξω), ἐκείνοι δὲ (οἱ Ἰουδαῖοι) οὐτε διὰ τὰς εἰς Ἱερουσαλήμ ὑποθέσεις ἐφρόντισαν, ἀλλ' ἐν μόνον ἐπεδίωξαν, νὰ ἀπολαύουν τιμῆς.

Διατί δὲ μετέβαινε εἰς Δαμασκόν; Μεγάλη ἦτο ἡ πόλις καὶ βασιλική· ἐφοδεῖτο, μῆψαν καὶ ἐκείνη προκαταλήφθη (ἐηλασθὴ ἀσπασθῇ) τὴν νέαν θρησκείαν καὶ προδιατεθῇ ὑπὲρ Αὐτῆς). Καὶ παρατῇρε τὸν πόθον καὶ τὴν ὀρμητικότητά του, πῶς ἐνήργει σύμφωνα μὲ τὸν νόμον. Δὲν προσέρχεται εἰς ἀρχόντα, ἀλλ' εἰς τὸν ἀργιερέα. «Αἰτεῖ ἐπιστολὰς παρ' αὐτοῦ ὅπως, ἀντινας εὖρη τῆς ὁδοῦ διττας»⁴⁰.

«Ὅδόν» τοὺς πιστεύοντας καλεῖ, οἱ ὅποιοι οὕτως ἀνομάζοντο ἐκ μέρους ὧλων, ἵσως ἐπειδὴ ἐγάρρασαν τὴν ὁδόν, ἡ ὁποία φέρει εἰς τὸν οὐρανόν. Διατί δὲ δὲν ἔλυσεν ἐξουσίαν νὰ τιμωρήσῃ ἐκεῖ (ἐπὶ τόπου) αὐτούς, ἀλλὰ τοὺς ὁδηγεῖ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα; Τοὺς ὁδηγεῖ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὥστε μετὰ μεγαλυτέρου κύρους ἐκεῖ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ τῆς τιμωρίας τῶν.

Καὶ βλέπει εἰς ποῖον κίνδυνον ἐνῶ ἐκθέτει τὸν ἑαυτὸν του, ἐν τούτοις φοβεῖται μὴ πάθῃ κακὸν τι. Διὰ τοῦτο λοιπὸν λαμβάνει καὶ ἄλλους μεθ' ἑαυτοῦ, ἵσως θέλων νὰ καταστείλῃ⁴¹ τὸν φόβον ἢ καὶ ἐπειδὴ ἤρχετο ἐναντίον πολλῶν, λαμβάνει πολλοὺς συνοδοὺς, ὥστε μὲ περισσότερον θάρρος, «οὓς ἂν εὖρη ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ ἐν Ἱερουσαλὴμ»⁴².

Ἐπὶ πλεόν δια τῆς ὁδοῦ ἠθέλει νὰ διεῖξῃ εἰς ὧλους αὐτοὺς ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸν τοιοῦτον ζῆλον εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐκείνοι δὲν ἐδείκνυν. Καὶ βλέπει ὅτι αὐτὸς ρίπτει εἰς τὴν φυλακὴν τοὺς Χριστιανούς

40. Πρὸς 9, 2.

41. Ἐντοῦδε ἡ μεταχρῆσις «ὑποπεμνόμενος» δηλοῖ προσάθειαν, δηλ. ὁ ἐναπομείνων εἰς τὴν ὁδὸν ἀνήκει, εἶναι ἐποπεριστρεφόμενος. Ὁ Ἰω. ὁ Χρυσοστόμος συχνὰ ποιεῖται χρῆσιν τῆς μεταχρῆσις ταύτης. Ἐντοῦδε καταφαίνεται ἡ ἐπιβρασις τῶν ἀρχαίων καὶ δι' τοῦ Ἐνεργούντος:

Κατεῖχον δὲ οὕτως ἐνεργόμενον ὅμα τῇ ἡμέρᾳ, ὅτι οὐκ ἐπὶ ὑποπεμνόμενος ὃν εἰς Σόον πλοῦν, ὅπως μὴ ἐκείας φύγῃ (Σενοφ. Ἐλλην. 1, 5 15).

42. Πρὸς 9, 2.

καὶ πρὸ τούτου τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἀνέλασθε. Ἐκεῖνοι μὲν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πράξουν τοῦτο, αὐτὸς δὲ ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο ἕνεκα τῆς προθυμίας.

Ἐν δὲ τῷ περιορᾶσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγιζέειν τῇ Δαμασκῷ· καὶ ἐξαιφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἤκουσε φωνῆς λεγούσης αὐτῷ· Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις;»⁴³.

γ'. Διατί δὲν συνέβη τοῦτο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα; διὰ τὸ δὲν συνέβη εἰς τὴν Δαμασκόν; Διὰ νὰ μὴ εἶναι δυνατόν εἰς ἄλλους νὰ διηγηθῶν τοῦτο διαφορετικὰ, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι ἀξίωσιμος ὅταν διηγῇται ἐκεῖνος ὁ Ἰσῆς, ὁ ὁποῖος μετέβη διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον (δηλαδὴ διὰ τὴν σύλληψιν τῶν Χριστιανῶν). Τοῦτο λοιπὸν λέγει καὶ πρὸς τὸν Ἀγρίππαν ἀπολογούμενος⁴⁴.

Πάσχει δὲ εἰς τὴν ὁρασίαν, διότι τὸ ἔντονον φῶς συνήθως θίγει ταύτην· διότι οἱ ὀφθαλμοὶ ὥς πρὸς τὴν αἴσθησιν τῆς ὁράσεως ἔχουν κάποιον ὄριον. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ ἐῖς τὴν ὁρασίαν καθίστα τὸς ἀνθρώπους κωφοὺς καὶ ἀφῆνει αὐτοὺς ἐμβροντήτους. Ἀλλὰ τοῦτον μόνον ἐτόλμων καὶ κατέπαυσε τὴν (κατὰ τῶν Χριστιανῶν) διάθεσιν αὐτοῦ διὰ τοῦ φόβου, ὥστε νὰ ἀκούσῃ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔλεγόντο.

«Σαούλ, Σαούλ», λέγει, «τί με διώκεις;». Δὲν λέγει εἰς αὐτόν: «Πιστεύουσιν» ὅτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον, ἀλλὰ τὸν κατηγορεῖ· σφεδρὸν δηλαδὴ διὰ τῶν λόγων, διὰ τῶν ὁποίων κατηγορεῖ αὐτόν, λέγει· τί ἐξῆς; «Ποῖαν μικρὰν ἢ μεγάλην ἀδικίαν ὑποστάς, προβαίνεις εἰς αὐτάς τὰς ἐνεργείας;».

«Εἶπε δὲ· Τίς εἰ, Κύριε;»⁴⁵. Ἐξ ἀρχῆς παραδίδεσθαι τὸν ἑαυτὸν του ὡς δοῦλον. Ὁ δὲ Κύριος εἶπεν: «Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις»⁴⁶. Ὡς ἐάν εἰλεγε: «Μὴ νομίσης ὅτι ὁ πόλεμός σου διεξάγεται ἐναντίον ἀνθρώπων». Οἱ δὲ κύρισκοι μετὰ τοῦ Παύλου ἤκουσαν μὲν τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπον ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπήντησε. «Ἦτο ἐπόμενον· διότι ὁ Χριστὸς

43. Πρὸς 9, 3, Πρὸς 22, 6, Πρὸς 26, 12. 1 Κοριν. 10, 8.

44. Πρὸς 26, 12 - 14.

45. Πρὸς 9, 5.

46. Πρὸς 9, 5.

κατέστησεν αὐτοὺς ἀκροατὰς κατωτέρων⁴⁷· διότι ἂν ἤκουον τὴν φωνὴν ἐκείνην⁴⁸, δὲν θὰ ἐπίστευον ὁλέποντες δὲ τὸν Παῦλον νὰ ἀπαντᾷ, ἡπόρουν.

Ἀλλὰ ἐνάντησθαι, καὶ εἰσελθεῖ εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεται σοι, τί σε δεῖ ποιῆν⁴⁹. Βλέπε πῶς δὲν ἀποκαλύπτει ἀμέσως εἰς αὐτὸν ὅλα, ἀλλὰ μόνον καταπραίνει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ δι' ἐκείνων, τὰ ὁποῖα συμβουλεύει νὰ πράξῃ οὗτος, δίδει ἀμέσως εἰς αὐτὸν ἀγαθὰς ἐλπίδας, καὶ ὅτι θὰ ἀναβλέψῃ.

«Οἱ δὲ ἄνδρες, οἱ συνοδεύοντες αὐτῶ, εἰσῆλθισαν ἔννεοι, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μὴ δένα δὲ θεωροῦντες. Ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεωγμένων τε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδένα βέλετε, Χειραγωγούμεντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Ἀμασσόν⁵⁰. Εἰσάγουσι τὸ λάφυρον τοῦ διαβόλου, τὰ σκεύη αὐτοῦ, ὅπως ἀκριθῶς ὅταν καταληφθῇ μία πόλις ἢ μητρόπολις. Καὶ τοῦτο ἀκριθῶς εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον, οἱ ἴδιοι οἱ πολέμιοι καὶ ἐχθροὶ εἰσήγαγον αὐτὸν⁵¹, ἐνῷ ὅλοι ἐβλεπον τοῦτο.

«Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ ἐλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν, οὐδέ ἐπαιε⁵². Τὶ παρόμοιον μὲ τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ; Εἰς ἀντιστάθμισμα, τῆς θλίψεως διὰ τὸν Στέφανον αἰτία ἐνθαρρύνσεως καθίσταται ἡ προσέλευσις τοῦ Παύλου εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἡ ὁποία ἐνθάρρυνσις δημιουργεῖ μὲν τὴν παρηγορίαν ἐξ αὐτοῦ τοῦτου τοῦ γεγονότος ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέθανεν αὐτός (ὁ Στέφανος), προστεθεῖ δὲ εἰς αὐτὴν καὶ αὕτη: ὅτι αἱ κῶμαι τῶν Σαμαρειτῶν προσελθούσαι εἰς τὸν Χριστιανισμόν, προὔξενον μεγίστην ἐνθάρρυνσιν.

Καὶ διατί —θὰ ἐλεγέ τις— δὲν συνέβη τοῦτο ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα; Διὰ νὰ ἀποδείξηθι ὅτι πραγματικῶς ἀνέστη ὁ Χριστός· διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατε-

δῶκεν Αὐτόν, καὶ δὲν ἐπίστευεν εἰς τὴν Τελευτὴν καὶ τὴν Ἀνάστασιν Αὐτοῦ, καὶ κατεδίωκε τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, αὐτὸς εἶπε εἰς ἐμέ, πῶς θὰ ἐπίστευον, ἂν δὲν ἦτο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ Σταυρωθέντος;

Ἔστω ἂν παραβεβῶμαι ὅτι ἐκεῖνοι (οἱ Μαθηταί) χαριζόμενοι εἰς Αὐτὸν ἐπέβησαν, δι' αὐτὸν (τὸν Παῦλον) τί θὰ εἴπης; Ἀλλως τε δι' αὐτὸν τὸν λόγον προσήλθεν εἰς τὴν ἀληθινὴν Πίστιν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, διὰ νὰ δειχθῇ εὐκρινέστερον ὁ πόλεμος αὐτοῦ· διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τόσον μαίνεται (κατὰ τῶν Χριστιανῶν) ὥστε καὶ αἰματογυσίαν νὰ προκαλέσῃ καὶ νὰ φυλακίσῃ, πιστεύει παρעוῦς δὲν ἦρκει τὸ ὅτι δὲν ἦτο μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἔπρεπε καὶ νὰ πολεμηθῇ ὅπ' αὐτοῦ σφοδρῶς ὅς ποστὸ! δὲν ἀφῆκεν οὐδὲν ἀνώτατον ὅριον μανίας⁵³, ἀλλὰ ἦτο ὀρμητικότερος ἀπὸ ὅλους αὐτὸς.

Ὅταν δὲ ἐτυφλώθη, τότε γνωρίζει τὰ δειγμὰτα τῆς δεσποτείας καὶ τῆς φιλοanthρωπίας Αὐτοῦ, ἡ συνέβη αὐτῶς, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ τις διὰ τὴν προεπιστάσιν· διότι πῶς ἦτο δυνατόν νὰ προσποιεῖται ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπεθύμει αἰματογυσίαν, προσήλθεν εἰς τοὺς ἱερεῖς, ἐξέβηθεν εἰς κινδύνους τὸν ἑαυτοῦν του καὶ τοὺς ἐκτός τῆς Ἱερουσαλὴμ κατεδίωκε καὶ ἐτιμῶρει; Αὐτὸς λοιπὸν κατόπιν ὧλων τούτων παραδέχεται τὴν δεσποτείαν τοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλὰ διατί δὲν ἐθαμβώσθῃ ὑπὸ τοῦ φωτός ἐντός τῆς πόλεως, ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς; Διότι οἱ πολλοὶ δὲν θὰ ἐπίστευον, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐνέπαιζον αὐτόν, ἀφοῦ θεβαίως καὶ ἐκεῖ ὅπου ἤκουον φωνὴν νὰ ἐργεταί ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔλεγον ὅτι «βροντῇ ἔστιν»⁵⁴. Αὐτὸς δὲ ἦτο ἀξίопιστος ἐπειδὴ ἐξέβητε μᾶλλον τὰ περὰ ἑαυτοῦ. Καὶ εἰσήγετο εἰς τὴν πόλιν δεδεμένος, χωρὶς νὰ ἔχουν πε-

47. Διὸ μόνον τῆς ἀνθρώπινης φωνῆς, ὡς ἦτο ἡ τοῦ Παύλου.

48. «Σαῦλ, Σαῦλ, τί με δώκες!».

49. Πράξ. 9, 6.

50. Πράξ. 9, 7-8.

51. «Εἰ» ὅσον εἶπε ποῖος πλὴν νὰ εἶναι δώκτης τῶν Χριστιανῶν, ἦτο ἐπόμενον οἱ συνοδοὶ τοῦ, νὰ εἶναι ἐχθροὶ πλὴν, ἀλλὰ καὶ τὰ τραγικὴν εἰρωνὴν ἀκαμῶ δὲν ἐγνώριζον ταῦτα.

52. Πράξ. 9, 9.

53. «Οὐδέμιον κατέλειπε ὑπερβαλὴν μανίας»: Ἀνάλογος φράσις εὐρίσκειται καὶ εἰς τὸν Ἰσακράτη.

54. Τότε γὰρ χρὴ παύσθαι λέγοντος, ὅταν ἡ τὸ πρόγραμμα λόγος τέλος... ἡ τὸν λόγον ἴδῃ τις ἔχοντα πῆρος ὥστε μνημονεῖν λαλεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὑπερβαλὴν» (Ἰσακρ. Πονηρ. 8).

54. Ἰωάν. 12, 29.

ριασθή δεσμά εις αὐτόν, καὶ ἔσυρον αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἠλπίζεν ὅτι θὰ σῶρῃ τοὺς ἄλλους.⁵⁵

Διὰ ποῖον λόγον δὲ «οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιεν;»⁵⁶. Κατεδίκασε τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τὰ συμβαίνοντα, ἐξωμολογεῖτο, προσηύχeto, παρεκάλει τὸν Θεόν. Ἐάν δὲ λέγῃ τις: «Τὸ περιστατικὸν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀνάγκης» (διότι καὶ ὁ Ἐλῶμας⁵⁷ τὸ αὐτὸ ἔπαθεν), θὰ ἀπαντήσωμεν: «Ναί! ἔπαθε τὸ αὐτό, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς τὴν κατὰστασιν, ποῦ εὗρίσκετο».

Πῶς λοιπὸν δὲν ἠναγκάσθη; Καὶ τί εἶναι ἀναγκαστικώτερον ἀπὸ τὸν σεισμόν, ὁ ὁποῖος ἀγένητο ἐπὶ τῆς ἀναστάσεως; ἀπὸ τοὺς στρατιώτας οἱ ὅποιοι ἀνήγγειλαν τὸ γεγονός, ἀπὸ τὰ σημεῖα τὰ ἄλλα, ἀπὸ τὸ ὅτι εἶδον Αὐτὸν ὅτι ἀνέστη; Αὐτὰ ὅμως δὲν εἶναι ἀναγκαστικά, ἀλλὰ διδακτικά.

Οἱ Ἰουδαῖοι διατὶ δὲν ἐπίστευσαν, ἐνῶ ἤκουον αὐτά; «Ὅτι εἶπες τὴν ἀλήθειαν (ὁ Παῦλος) ἦτο φανερόν· διότι δὲν θὰ μετεβάλλετο, ἐάν δὲν συνέβαινεν αὐτό· ὥστε ἔπρεπε ὅλοι νὰ πιστεύουσιν. Δὲν ἦτο κατώτερος ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐκήρυκτον τὴν ἀνάστασιν Αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ καὶ ἀξιοπιστότερος, ἐφ' ὅσον ἀμέσως μετεβλήθη. Δὲν συνηστροφή, μὴ κανένα ἐκ τῶν πιστῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἁμαρτανικὴν μετεβλήθη, μᾶλλον δὲ πρὸ τῆς ἁμαρτανικῆς οὗτο ἔπαθεν.

Ἐρωτῶ τὸν Ἰουδαῖον: «Εἰπὲ εἰς ἐμέ, ἀπὸ ποῦ μετεβλήθη ὁ Παῦλος; Τόσα σημεῖα εἶπε καὶ δὲν μετεβλήθη· ὁ διδάσκαλος⁵⁸ αὐτοῦ μετεβλήθη, καὶ αὐτὸς δὲν μετεβλήθη· ποῖος ἔπρεσιν αὐτόν; μᾶλλον δὲ ποῖος παρευθὺς ἐνέβαλεν εἰς αὐτόν τόσην προθυμίαν, ὥστε νὰ εὐ-

χθῆ νὰ γίνῃ ἀνάθεμα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ;»⁵⁹. Φανερά εἶναι ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων.

Ἄλλα—πράγμα, τὸ ὁποῖον εἶπον— κατ' ἀρχὴν ἄς ἐντραπώμεν τὸν ἐκνοῦχον, ὁ ὁποῖος καὶ φωτίζεται (διὰ τοῦ βαπτίσματος) καὶ ἀναγινώσκει (τὸ τοῦ Προφήτου). Βλέπετε πῶς εὗρίσκετο ἐν ἰσχύϊ, πῶς εὗρίσκετο ἐν μέσῳ πλούτου, καὶ ὅμως οὔτε κατὰ τὸ ταξιδεῖόν του δὲν ἠσούχαζε. Ἄρα ποῖος ἦτο αὐτός, ὅταν ἔμεινεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀφοῦ καὶ κατὰ τὰ ταξιδεῖα τοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ μένῃ ἀργός; Ποῖος ἦτο αὐτός κατὰ τὴν νύκτα;

δ'. «Ὅσοι κατέχετε ἀξιώματα, ἀκούσατε τὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ μιμηθῆτε τὴν ἐκ μέρους τοῦ ἑλλεψιν ἀλαζονείαν καὶ τὴν εὐλόθειαν αὐτοῦ. Ἄν καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, δὲν εἶπε καθ' ἑαυτόν: «Ἀπέρχομαι εἰς τὴν πατρίδα μου» ἐκεῖ θὰ λάθω τὸ θάπτισμα», λόγους ψυχρούς, τοὺς ὁποίους λέγουσιν οἱ πολλοί· δὲν εἶχε ἀνάγκην σημείων, δὲν εἶχεν ἀνάγκην θαυμάτων, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Προφήτου ἐπίστευσε⁶⁰. Διὰ τοὺτους τοὺς λόγους ὁ Παῦλος πενθεῖ⁶¹ διὰ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ λέγων: «Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἡλεήθην, ὅτι ἄγνοω ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ, καὶ ἵνα ἐν ἐμοὶ πρῶτῳ ἐνδείχῃται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν»⁶².

Εἶναι πράγματι ἄξιον νὰ θαυμάσῃ κανεὶς τὸν ἐκνοῦχον τοῦτον. Δὲν εἶδε τὸν Χριστόν, δὲν εἶδε σημεῖον προσέτι ἔβλεπε τὸ ἱεροσόλυμα νὰ ἴστανται, καὶ ἐπίστευεν εἰς τὸν Φίλιππον. Πῶς λοιπὸν κατέστη τοιοῦτος; Εἶχε λάθει μέρμερον ἢ ψυχὴ αὐτοῦ, ἐπρόσχευεν εἰς τὰς Γραφάς, καὶ ἐπεδίδετο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν. Καὶ ὅμως καὶ ὁ ληστής εἶδε σημεῖα, καὶ οἱ μάγοι εἶδον &

55. Ἦδε τὴν ἐπιθεσιν καὶ δεδεμένον εὐαγγέλιον, οὐ περικειμένον αὐτῷ δεσμοῖν καὶ εἶκον αὐτὸν προσδεχόμενα τοὺς ἄλλους εἶλεν.

56. Πρὸξ. 9, 9.

57. Πρόκειται περὶ τοῦ μάγου, ὁ ὁποῖος ἀντιδρῶν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐτυπώθη (Πρὸξ. 13, 8-12).

58. Πρόκειται περὶ τοῦ Γαυλαίου (δε Πρὸξ. 5, 34-39). Ἀξιοσηπείησαν ἐνταῦθα εἶναι τὸ σῆμα ἀντιστροφῆς: Τόσοιτα σημεῖα εἶδεν καὶ οὐ μετεβλήθη ὁ Διδάσκαλος αὐτοῦ μετεβλήθη. Καὶ οὕτως οὐ μετεβλήθη.

59. Πρὸξ. 9, 3.

60. Ἀξιοσηπείησαν ἐνταῦθα τὸ σῆμα ἐπαναφορᾶς: οὐκ ἐβλήθη σημεῖον οὐκ ἐβλήθη θυσιάζειν.

61. «Πενθεὶ ἐκείνῳ» ἢ ἔκφρασις αὐτῆς πένθους ἐκ τῆς ἀγνοίας.

62. Ὅσον ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς οὐ πολυλότους πενθεύοντες, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐπὶ ἐν τῷ οὐνόματι.

62. Α' Τιμὸθ. 1, 13-18.

στέρα, αὐτὸς δὲ δὲν εἶδε τίποτε παρόμοιον, καὶ ἐπίστευσε· τὸσον ὠφέλιμος εἶναι ἡ ἀνάγκη τῶν Γραφῶν!

Ὁ Παῦλος λοιπὸν τί; δὲν ἐμελέτα τὸν νόμον; Ἀλλ' εἰς ἐμὰ φαίνεται ἐπιτήδεος ἀνεβλήθη ἡ προσέλευσις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀληθινὴν Πίστιν, δι' οὗς λόγους εἰπον προηγουμένως, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἤθελεν ἀπὸ παντοῦ νὰ προσελκύσῃ τοὺς Ἰουδαίους· διότι ἐὰν εἶχον νοῦν, τίποτε δὲν θὰ ὠφέλει αὐτοὺς τὸσον, ὅσον αὐτό. Διότι τοῦτο περισσώτερον καὶ ἀπὸ σημεία καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἦτο δυνατόν νὰ προσελκύσῃ αὐτοὺς ὅπως ἀκριβῶς τίποτε ἄλλο δὲν παρεμβάλλει συνήθως τόσα προσκόμματα εἰς τοὺς ἀνοητότερους⁶³. Βλέπε λοιπὸν ὅτι μετὰ τὴν διασπορὰν τῶν Ἀποστόλων καὶ ὁ Θεὸς ἐπιτελεῖ τὰ σημεία. Κατηγόρησαν οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς εἰς τὸ θεσμωτήριον⁶⁴ ἐν συνεχείᾳ ὁ Θεὸς θαυματουργεῖ.

Καὶ πῶς θαυματουργεῖ, παρατῇ: Τὸ ὅτι ἐξηγάγεον αὐτοὺς ἀπὸ τὴν φυλακῆς⁶⁵ ἦτο σημεῖον Αὐτοῦ· τὸ ὅτι ὠδήγησε τὸν Φίλιππον⁶⁶ ἦτο σημεῖον Αὐτοῦ· τὸ ὅτι προσελκύσε τὸν Παῦλον⁶⁷ εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν ἦτο θαῦμα Αὐτοῦ· τὸ ὅτι παρουσίαν Ἐαυτὸν εἰς τὸν Στέφανον⁶⁸ ἦτο θαῦμα Αὐτοῦ. Καὶ νὰ ἐξετάσῃς, πῶς μὲν τιμᾶται ὁ Παῦλος, πῶς δὲ τιμᾶται ὁ εὐνοῦχος· Ἐδῶ καὶ ὁ Χριστὸς παρουσιάζεται, ἴσως λόγῳ τῆς σκληρότητος

(τοῦ Σαύλου) καὶ διότι κατ' ἄλλον τρόπον δὲν θὰ ἐπεΐθετο.

Μελετῶντες δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτὰ τὰ θαύματα, ὡς κατὰσπασαμεν⁶⁹ τοὺς ἑαυτοῦς μας ἀξίους. Πολλοὶ τώρα οὕτε, ὅταν εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δὲν γνωρίζουν τὰ λεγόμενα· ὁ δὲ εὐνοῦχος καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ ἐπὶ τοῦ οὐχάματος φερόμενος, ἐστρεφε τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν. Ἀλλὰ σεις δὲν κρατᾶτε τὸ αὐτό· διότι κανεὶς ἀπὸ σῶς δὲν κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας του βιβλίον, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἄλλα μᾶλλον παρὰ τὸ βιβλίον.

Διατί δὲ δὲν ἐλάπει αὐτὸν (τὸν εὐνοῦχον) ὁ Φίλιππος πρὸ τῆς μεταθέσεώς του εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα; Δὲν ἔπρεπε αὐτὸς (ὁ εὐνοῦχος) νὰ ἴδῃ τοὺς Ἀποστόλους ἐκδιωκομένους ἐπειδὴ ἀκόμη ἦτο ἀσθενὴς (πνευματικῶς), καὶ προηγουμένως δὲν ἦτο τὸσον εὐκολον, ὅπως κατόπιν, ὅταν ὁ Προφῆτης αὐτὸν κατήχησεν. Οὕτω καὶ τώρα, ἐὰν κανεὶς ἀπὸ σῶς ἐπιθυμῇ νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν του εἰς τοὺς προφήτας, δὲν θὰ ἔχῃ ἀνάγκην σημείων· καὶ ἐὰν θέλῃ, ὡς ἴδωμεν αὐτὴν τὴν προφητείαν, τί λέγει:

«Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἦχθη, οὐκ ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη»⁷⁰. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ χωρίου ἔμαθεν ὁ εὐνοῦχος ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὴν γῆν ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ὅτι δὲν διέπραξεν ἁμαρτίαν, ὅτι ἠδυνήθη καὶ ἄλλους νὰ σώσῃ, ὅτι ἡ γενεὰ αὐτοῦ δὲν δύνάται ὑπὸ οὐδενὸς νὰ τύχῃ ἀκριβοῦς διηγήσεως, ὅτι αἱ πέτραι ἐρράγησαν, ὅτι τὸ καταπέτασμα ἐσχίσθη, ὅτι νεκροὶ ἐκ τῶν μνημείων ἠγέρθησαν· μᾶλλον δὲ ὅλα αὐτὰ τὰ εἶπεν ὁ Φίλιππος εἰς αὐτόν, ἀφοῦ ἔλασσε μόνον ἐκ τῶν γραφομένων τοῦ Προφήτου.

Τῇ ἀληθείᾳ εἰναι σπουδαῖον πρᾶγμα ἡ ἀνάγκη τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Τοιοῦτοτρόπως (εἰς τὴν περίπτω-

63. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὸ ἀντιῆρον λεχθέν, κατὰ χριστιανὸν ὁρῶν· ὅλλο δὲ ὅραμεν τὸ ἀντιθέμενον, καὶ ἦν αἰὶν ἐξιστοῦνται εἰς τὸ κείμενον:

α' εἰ γὰρ νοῦν εἶχον, αὐτὸς αὐτοὺς ὠφέλει ὡς ταῦτα ὅ· ὅσοι οὖν οὐδὲν οὕτως ἀσθενοῦσιν εἰς τοὺς κατηγόμενους. ἂν δὲ τὸ «πρὸς παρῆντες» ἀντιτίθεται πρὸς τὸ «νοῦν εἶχον» τὸ δὲ «ἀσθενοῦσιν εἰσὶν» πρὸς τὸ «ὠφέλει».

64. Πρὸς Ε', 18.

65. Πρὸς Ε', 26 - 40.

66. Πρὸς Ε', 3 κ.λ., Πρὸς Ε', 22, 8. Πρὸς Ε', 26, 12. Α' Κορινθ. 10, 8.

67. Πρὸς Ε', 7, 55 - 58. Ἀποστολὴν αὐτοῦ εἶναι τὸ ὄνομα ἀντιπροφῆτος. Ὡς οὗ τοῦτο εἶναι πάντα τὸ ἀναφερόμενον συμβόλιον εἰναι σημεῖα τοῦ Θεοῦ:

— Τὸ ἐξαναγεῖν ἀπὸ τῆς φυλακῆς, αὐτοῦ σημεῖον ἦν·
— Τὸ ἀγαγεῖν Φίλιππον, αὐτοῦ σημεῖον ἦν·
— Τὸ Παῦλον προσαναγαγεῖν, αὐτοῦ σημεῖον ἦν·
— Τὸ δεῖξαι Στεφάνῳ αὐτόν, αὐτοῦ σημεῖον ἦν.

68. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος συνεβίβη, ὅταν ἀπὸ τῆς ἐρμηνείας μεταβῇ εἰς ἡθὲς συμπεράσματα καὶ παρανοήσεις, νὰ χρησιμοποιοῖ προσηγορικῶς ὑποτακτικὴν· εἰς τοὺς ἐαυτοῦς π α ρ ο σ κ ε ν· ὁ σ α μ ε ν.

69. Ἡσ. 53, 7.

σιν τοῦ εὐνοῦχος) ἐπραγματοποιοῦτε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει λεχθῆ ὑπὸ τοῦ Μωυσέως· «Καθεζόμενος, καὶ κοιταζόμενος, καὶ διανοσάμενος, καὶ περιπατῶν, μέμνησο Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου»⁷⁰. Διότι κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ ὁδοί, ὅταν εἶναι ἐρημίαι, παρέχουν εἰς ἡμᾶς ἐκκαιρίαν διὰ τὰς σκέψεις μας, διότι οὐδεὶς ὑπάρχει, ὅστις παρενοχλεῖ.

Καὶ αὐτὸς (ὁ εὐνοῦχος) καθ' ὁδὸν πιστεύει καὶ ὁ Παῦλος καθ' ὁδὸν ἀλλὰ τοῦτον οὐδεὶς προσελκύει, ἀλλὰ ὁ Χριστός. Τοῦτο ἦτο σπουδαιότερον, ἀπὸ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον οἱ Ἀπόστολοι θὰ ἐπραττὸν· τὸ δὲ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι εὐρίσκοντο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐνῷ κανεὶς δὲν ἦτο ἐκ τούτων εἰς τὴν Ἀμασκόν, ἐπανήρχετο ἀπὸ ἐκεῖ πιστεύσας, καὶ οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν Ἀμασκόν ἐγινώριζον ὅτι ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα δὲν ἦλθεν ὅταν εἶχε πιστεύσει· διότι ἀπὸ ἐκεῖ ἐφερὲν ἐπιστολάς, νὰ δέσῃ τοὺς πιστεύοντας.

Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἄριστος λατρός, ὅταν ἀκόμη εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ ὁ πυρετός, προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὴν θοήθειαν ὁ Χριστός· διότι ἔπρεπε αὐτός, καθ' ὅν χρόνον ἐμαίνετο, νὰ ἀναχαίτῃ. Τότε τὰ μέγιστα κατεβλήθη καὶ κατεδίκασεν αὐτόν, μὲ τὴν σκέψιν ὅτι ἀπετόλμησε φοβερά πράγματα.

Ἀλλὰ καλὸν εἶναι πάλιν νὰ ἐπαναλάβω τὸν λόγον⁷¹ πρὸς σας. Εἰπέ μου, πρὸς ποῖον σκοπὸν⁷² εἶναι αἱ Γραφαί; Διότι ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σας⁷³, ὅλα ἔχουν καταργηθῆ. Πρὸς ποῖον σκοπὸν εἶναι ἡ ἐκκλησία; Νὰ καταχώσῃ τὰ θεῖα· ἴσως ἡ πρᾶξις αὕτη νὰ μὴ εἶναι ἀντικείμενον τόσον σοβαρᾶς κρίσεως, πρόχρονος τόσον μεγάλης τιμωρίας. Ἐάν κανεὶς καταχώσῃ αὐτὰ εἰς

70. Δευτ. 6, 7.

71. Δηλ. τὸ περὶ θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει προηγουμένως: «ὁ δὲ εὐνοῦχος, καὶ ἐν' ὁμαρίᾳ, καὶ ἐν' ὁμήματι φερόμενος τῇ ἀναστάσει τῶν Γραφῶν προσέειπεν. Ἄλλ' οὐκ ἔστι οὐδεὶς γὰρ ὡς ἐν ὁμίᾳ ἔχει μετὰ χρίστος, ἀλλὰ πάντα μὲλλον ἢ τὸ θεῖον».

72. «Τίνος ἐνεκεν» Περὶ 10 τοῦ Δημοῦ. «τίνος ἐνεκα» [Α' Φιλ. 3].

73. «Τὸ ὑμῖν ὑπερὸν»· Ἐκφρασις πλεονάζουσα ληθῆναι ἐκ τοῦ Πλάτωνος· «Καὶ τὸ σὺν μέρῳ, ὅτι ὅν τόχως, τοῦτο πρόξουσι» (Πλάτ. Κρίτων 5).

τὴν κόπρον, καὶ δὲν ἀκούῃ ταῦτα, δὲν ὑβρίζει τόσοον αὐτά, ὅσον τῶρα (εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν). Δηλαδή εἰπέ μου, ποῦ ἔγκειται ἡ ὕβρις ἐκεῖ; εἰς τὸ ὅτι κατέψαυεν αὐτά.

Ἐδῶ λοιπὸν⁷⁴ εἰς τί συνίσταται ἡ ὕβρις; εἰς τὸ ὅτι δὲν ἀκούομεν⁷⁵ αὐτά. Εἰπέ μου ποῖος κυρίως ὑβρίζεται καὶ πότε; ὅταν, ἐνῷ σιωπᾷ, δὲν ἀποκρίνεται ὁ ἄλλος, ἢ ὅταν, ἐνῷ ὁμιλεῖ· Ἀσφαλῶς ὅταν, ἐνῷ ὁμιλεῖ. Ὡστε εἶναι μεγαλύτερα ἡ ὕβρις τῶρα, ὅταν, ἐνῷ ὁμιλεῖ, δὲν ἀκούσῃ, μεγαλύτερα ἡ καταφρόνησις.

Ἰσως εἶπῃ τις· παλαιότερον οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον εἰς τοὺς προφήτας· «Μὴ λαλεῖτε ἡμῖν»· εἰς δὲ κάμνεται χειρότερα, διότι λέγατε· «Μὴ λαλεῖτε» οὐ ποιοῦμεν (δὲν πράττομεν ἐκεῖνα ποὺ λέγατε)». Ἐκεῖνοι μὲν ἀπέτρεπον αὐτούς, ὥστε νὰ μὴ ὁμιλοῦν, διότι κατὰ τὴν ἀντιλήψιν τῶν ἐκ τῆς ὁμιλίας τῶν προφητῶν θὰ ἐλάμβανον κάποιαν ἀφορμὴν πρὸς εὐλόγησιν, αἰεὶ δὲ λόγω τῆς μεγάλης καταφρονήσεως οὕτε τοῦτο δὲν κάμνεται. Πιστεύσατε τοῦτο· ἐάν εἰς ἡμᾶς εἴχατε φράξει τὰ στόματα, τοποθετοῦντες εἰς αὐτὰ τὰς γείρας σας, δὲν θὰ ἦτο τόσον σοβαρὰ ἡ ὕβρις ὅσον εἶναι τῶρα· διότι, εἰπέ μου, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀκούει καὶ δὲν πείθειται περισσότερον ἐκθρόνῳι καταφρόνησιν, ἢ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος οὕτε ἀκούει;

ε'. Ἀλλὰ ὥς ἐξετάσαμεν τὴν ὑπόθεσιν ἐν σχέσει μὲ τὴν ὕβριν. Ἐάν κανεὶς κρατῇ τὸν ὑβρίζοντα, καὶ φιμώσῃ αὐτόν διότι δὲν δύναται νὰ ὑπομείνῃ τὰς ὕβρεις, ἄλλος δὲ οὐδὲν ἐνδιαφέρεται, οὕτε προσποιεῖται ὅτι ἐνδιαφέρεται, ποῖος δεικνύει περισσότεραν καταφρόνησιν; δὲν δεικνύει περισσότεραν καταφρόνησιν αὐτὸς ὁ τελευταῖος; Διότι ἐκεῖνος (ὁ πρῶτος) δεικνύει ὅτι δέχεται κτύπημα, αὐτὸς δὲ (ὁ δεύτερος) σχεδὸν τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ φράττει.

Ἦσθάνθητε φρίκην διὰ τὸ λεχθῆν· Ἀλλὰ ἄκουε καὶ

74. «Δοι» (ἐντὶ τοῦ θεοῦ) λίαν συνήθης λέξις παρὰ Πλάτωνι.

75. Ὅπως καὶ προηγουμένως αὐτὸ καὶ ἐνιστάτο ὁ θεὸς Ἱερρῆς ἐνῷ ὁμιλεῖ περὶ θεῶν δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν ἀναγνέσκωμεν, ἀλλὰ τὴν λέξιν ἀκούωμεν, δὲ νὰ νοήσῃ αὐτὸς ὅτι αἱ ἅγιαι Γραφαὶ δὲν εἶναι νεκρὸν γράμμα, ἀλλὰ ζῶσα διδασκαλία.

πῶς τοῦτο γίνεται. Τὸ στόμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς ὁμιλεῖ, εἶναι στόμα τοῦ Θεοῦ διότι, ὅπως ἀκριβῶς τὸ στόμα τοῦτο, (τὸ ὁποῖον ἔχομεν) εἶναι στόμα τῆς φω-
γῆς ἡμῶν, ἂν καὶ ἡ φωνὴ κατ' ἐαυτὴν δὲν ἔχει στόμα, οὕτως καὶ τὸ στόμα τῶν προφητῶν εἶναι στόμα τοῦ Θεοῦ.

Ἀκούσατε καὶ φρίξατε. Κοινὸς διάκονος εἶναι ἐ-
κεῖνος, ὁ ὁποῖος ἰσताται ἰσχυρῶς ἀναφωνῶν καὶ λέγων:
«Πρόσχωμεν» καὶ πολλάκις τοῦτο λέγει. Ἐκεῖνη ἡ φω-
νὴ εἶναι κοινὴ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν (φω-
νὴν) οὗτος ἐκπέμπει, καὶ οὐδέ τις προσέχει. Μετὰ ἐκεῖ-
νον (τὸν διάκονον) ἀργίζει ὁ ἀναγνώστης τὴν ἀνάγνω-
σιν τῆς προφητείας τοῦ Ἰσοῦ, καὶ οὕτως τότε προσέ-
χει κανεῖς, ἂν καὶ ἡ προφητεία δὲν λέγει τίποτε τὸ ἀν-
θρώπινον. Ἐπειτα εἰς ἐπήκουον (ὁλοῦν) ἐκφωνεῖ, λέ-
γων: «Τάδε λέγει Κύριος» καὶ οὕτως τότε προσέχει κα-
νεῖς. Τί λέγω; Φοβερά τινα ἐκθέτει (ἡ προφητεία)
καὶ φρικτά, καὶ οὕτως τότε εἶναι κανεῖς, ὁ ὁποῖος προ-
σέχει.

Ἄλλὰ τί λέγουν ἐπ' αὐτοῦ οἱ πολλοί; Πάντοτε,
λέγουν, τὰ ἴδια πράγματα ἀναγινώσκονται⁷⁶. Αὐτὸ
κατ' ἐξοχὴν σὰς καταστρέφει. Ἐάν μὲν λοιπὸν ἄγνω-
ρίζετε αὐτά, κατὰ τὸ πλείστον οὕτως τότε δὲν ἔπρεπε
νὰ ἀπέχετε, ἀφοῦ καὶ εἰς τὰ θεάτρα πάντοτε τὰ ἴδια
γίνονται καὶ ὁμοῦ δὲν χορταίνετε αὐτά. Ποίους λό-
γους ταλμῶς νὰ λέγῃς, ὅτι δηλαδὴ εἶναι τὰ αὐτά, σὺ,
ὁ ὁποῖος οὕτως τῶν προφητῶν τὰ ὀνόματα δὲν γνωρί-
ζεις; Δὲν αἰσγύνεσαι νὰ λέγῃς μὲν ὅτι δι' αὐτὸν τὸν
λόγον δὲν τὰ ἀκούεις, ἐπειδὴ πάντοτε τὰ αὐτά ἀναγι-
νώσκονται, νὰ μὴ γνωρίζῃς δὲ οὕτως τὰ ὀνόματα τῶν
ἀναγινωσκομένων (προφητῶν), καὶ μάλιστα ἐνθ' πάν-
τοτε τὰ α ὡ τ ἄ ἀκούεις; Διότι καὶ σὺ ὁμολόγησας
ὅτι τὰ α ὡ τ ἄ λέγονται.

Ἐάν ἐγὼ ἔλεγον τοῦτο πρὸς κατηγορίαν, σὺ ἔ-
πρεπε νὰ προῆξς εἰς ἀλλήν ἀπολογία, καὶ ὅχι εἰς τὴν
κατηγορίαν τὴν ἰδικήν σου. Εἰπέ μου, σὺ δὲν συμβου-
λεύεις τὸν υἱόν σου; «Ἄν λοιπὸν οὗτος εἴπῃ ὅτι ἐπὶ

τοτε τὰ α ὡ τ ἄ» (ὁλο τὰ ἴδια) λέγεις, ἀρὰ γε δὲν
θεωρεῖς τοῦτο ὅτι ἀποτελεῖ ὕβριν;

Τότε ἦτο δυνατόν νὰ μὴ λέγῃ τις τὰ α ὡ τ ἄ,
ὅταν καὶ αὐτὰ ἐγνωρίζομεν, καὶ διὰ τῶν ἔργων τοῦ-
το ἀπεδεικνύομεν⁷⁷· μᾶλλον δὲ οὕτως τότε εἶναι περι-
τὴ ἡ ἀνάγνωσις. Ποῖος δύναται νὰ ὁμοιάσῃ μὲ τὸν Τι-
μόθεον; Καὶ ὁμοῦ ὁ Παῦλος καὶ εἰς ἐκεῖνον γράφων ἔ-
λεγε: «Π ρ ὁ σ ε χ ε τ ῆ ἄ ν α γ ν ὡ σ ε ι, τ ῆ
π α ρ α κ λ ῆ σ ε ι»⁷⁸. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐ-
ξαντιληθῇ ποτὲ τὸ νόημα τῶν Γραφῶν εἶναι μία πηγὴ,
ἡ ὁποία δὲν ἔχει τέλος, Εἶπεν⁷⁹: «Ἐσοφίσθην», φησί,
«καὶ τότε ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ».

Θέλετε νὰ ἀποδείξω ὅτι δὲν εἶναι τὰ α ὡ τ ἄ;
Πόσοι νομίζετε ὅτι ἔχουν ὁμιλήσει ἐπὶ τῶν Εὐαγγελίων;
Ἄλλ', αὐτοὶ δλοὶ ὁμιλήσαν μὲ πνευματὶ ἀγνωστον
(μέχρι τότε) καὶ νέον διότι ὅσον κανεῖς ἐνδιατρίβῃ
εἰς αὐτά, τόσοι εὐκρινέστερον βλέπει, τόσοι περισσό-
τερον καθαρὸν βλέπει τὸ φῶς. Ἰδοὺ πόσα λέγω; «Τί
εἶναι προφητεία; ἀπαντήσατε» τί εἶναι παραβολή; τί
εἶναι ἀλληγορία; τί εἶναι τύπος; τί εἶναι σύμβολον; τί
εἶναι Εὐαγγέλιον; Τοῦτο λοιπὸν νὰ εἴπῃτε εἰς ἐμέ, τὸ
ὅποῖον εἶναι φανερόν, ὅτι ἔχουν ὀνομασθῇ Εὐαγγέ-
λιας;

Ἄν καὶ πολλάκις ἠκούσατε ὅτι τὰ Εὐαγγέλια⁸⁰ τί-
ποτε σκυθρωπὸν δὲν πρέπει νὰ περιέχουν, αὐτὰ ἐν τοῦ-
τοις εἶναι πλήρη πολλῆς σκυθρωπότητος. «Τὸ πῦρ αὐ-
τῶν οὐ σβεσθήσεται», λέγει, «καὶ ὁ σκόληξ αὐτῶν οὐ
τελευτήσει»⁸¹. Καὶ τὸ ἐξ ἧς: «διδοτομήσει αὐτὸν, καὶ
θῆσει τὸ μέρος αὐτοῦ μὲ τὰ ὀνομαζόμενα»⁸² καὶ τὸ
«εἰρεῖ» οὐκ οἶδα ὅμως, ἀπελθετε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι
τὴν ἀνομίαν⁸³. Ἄρα ἂς μὴ ἀπατώμεθα νομίζοντες ὅτι
αὐτὰ τὰ λέγουν εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν νοστορ-

77. Α' Τιμόθ. 4, 13.

78. «Εἶπεν». Ὁ ἀρσενικός οὗτος εἶναι γυναικός.

79. «Ὅρα, ὅτι ἡ λέξις «εὐαγγέλια» γράφεται μὲ κεφαλαῖον τὸ ἀρ-
χικόν, ὅταν προκοπῇ περὶ τῶν οὐτῶν κολοιμένων θεῶν τῆς Κα-
θολικῆς.

80. Μάρκ. 9, 41 - 48.

81. Ματθ. 24, 51.

82. Ματθ. 7, 23.

76. Πρὸς τὸ παρ' ἡμῶν κοινῶς λεγόμενον: «ὁλο τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια».

πίαν⁸³. "Η τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἀφορᾷ εἰς ἡμᾶς;

Σεῖς ἔχετε καταστή κωφοί, καί, ὡς νὰ εἰσθε ἐμψρόνητοι, κύπτετε πρὸς τὰ κάτω. Τὰ Εὐαγγέλια δὲν πρέπει νὰ περιέχουν οὐδεμίαν ἐκ τῶν ἀπειλομένων πράξεων, ἀλλὰ μόνον ἀγαθὰ νὰ συμβουλεύουσιν ἐν τούτοις αὐτὰ (δηλαδή τὰ Εὐαγγέλια) περιέχουν ἀπείρους ἀπειλομένους πράξεις, ὅσας ἀκρεβῶς εἶναι καὶ αἱ ἐξῆς: «Ἐάν μὴ τὴν μισήσῃ αὐτοῦ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, οὐκ ἔστι μου ἀξίος⁸⁴, καὶ «οὐκ ἦλθεν θελεῖν εἰσῆλθιν ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μόχαιραν⁸⁵ καὶ «θλίβην ἔχετε ἐν τῷ κόσμῳ».

Ὅραία θεοβίως εἶναι αὐτὰ, ἀλλὰ δὲν εἶναι εὐαγγέλια⁸⁶: διότι τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἶναι «αὐτὰ θὰ εἶναι εἰς σὲ ἀγαθὰ» ὅπως καὶ κατὰ τὰς συναναστροφὰς τῶν λέγουσι οἱ ἄνθρωποι μεταξὺ τῶν: «Τί ἐκ τῶν εὐαγγελίων (δηλαδή ποῖα εὐχάριστος εἰδήσις) εἶναι δι' ἐμέ; εἶναι τοῦτο: «Ὁ πατήρ σου θὰ ἔλθῃ, ἢ μήτηρ σου». Δὲν λέγει: «Ποίησον τοῦτο».

Πάλιν εἰπέ μου, κατὰ τί διαφέρουν αὐτὰ (δηλαδή τὰ Εὐαγγέλια) ἀπὸ τὰ προφητικά θεῖα; διατί νὰ μὴ λέγονται καὶ ἐκεῖνα εὐαγγέλια; ἐφ' ὅσον καὶ ἐκεῖνα λέγουσι τὰ ἴδια ὅπως: «ἀλείπει ὡς ἔλαφος ὁ γυῶλος»⁸⁷, «Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις»⁸⁸, «δώσω ὑμῖν οὐρανὸν καινόν, καὶ γῆν καινὴν»⁸⁹. Διατί καὶ ἐκεῖνα νὰ μὴ λέγονται εὐαγγέλια; διατί καὶ τοῦτο νὰ μὴ λέγεται προφητεία; Ἐάν δέ, ἐνθὺ δὲν γνωρίζε-

τε τί εἶναι εὐαγγέλια, τὸσον καταφρονῆτε τὴν ἀναγνώσιν τῶν Γραφῶν, τί νὰ εἰπω εἰς σᾶς;

"Ἄς εἰπω καὶ κάτι ἄλλο: «Διατί εἶναι τέσσαρα Εὐαγγέλια; διατί νὰ μὴ εἶναι δέκα; διατί νὰ μὴ εἶναι εἰκοσι; διατί νὰ μὴ ἐκτελεσθῶσι⁹¹ πολλοὶ νὰ συντάξουν Εὐαγγέλια; διατί ὅχι ἕνας; διατί οἱ μαθηταί; διατί ὅχι οἱ μὴ μαθηταί; διατί δὲ ἐν γένει καὶ αἱ Γραφαί; Καὶ ὅμως τὸ ἀντίθετον λέγει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη: «δώσω ὑμῖν διαθήκην καινὴν»⁹². Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι λέγουσι: «Πάντοτε τὰ αὐτὰ (τὰ ἴδια)»; Ἐάν ἐγνωρίζετε ταῦτα, ὅτι δηλαδή, καὶ ἂν ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος λήσῃ ἀπείρα ἔτη, δὲν εἶναι τὰ αὐτὰ, δὲν ἠθέλητε εἶπει αὐτοὺς τοὺς λόγους⁹³.

Πιστεύσατε, δὲν θὰ εἰπω εἰς σᾶς τίποτε ἐκ τούτων⁹⁴, οὔτε καὶ ἴδιον, οὔτε δημοσίαν, ἀλλὰ ἂν μὲν κανεῖς εὐρη ἀπάντησιν εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐρωτήματα, θὰ τὸ ἐπιβεβαιώσω, ἂν δὲ ὅχι, θὰ ἀφῶσω τὸ ζήτημα. διότι οἷς κατεστήσαμεν ἀχρήστους κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δηλ. πάντοτε λέγοντες τὰ πάντα παρעוּתεῖ καὶ μὴ καταφρονῶντες, ὅταν πρέπη.

"Ἰδοὺ ἔχετε ἀρκετὰ ἐρωτήματα ἑξετάσατε καὶ ἀναφέρατε τὴν αἰτίαν: Διατί λέγονται Εὐαγγέλια; διατί ὅχι προφητεῖαι; διατί εἰς τὰ Εὐαγγέλια ἀναφέρονται αἱ ἐξευθέμεναι πράξεις; Καὶ ἂν ὁ εἰς ἀδυνατίησιν νὰ εὐρη τὴν ἀπάντησιν, εἰς ἐρευνήσῃ τὸ ζήτημα ἄλλος.

81. Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ἔχει ὅτι ὅταν τὴν ἐρώτην τοῦ κατὰ Λουκᾶ Εὐαγγελιστοῦ. Τοῦτο καταφρονεῖται ἐπὶ ἀντιπροσβλεπόμεν τὰ δύο χωρία:

Χρυσοστόμου: ὅστι μὴ κολλᾷ ἐπεχείρησεν ἀντιεῖσεσθαι...

Λουκᾶ: ἐπεδήρησεν πολλοὶ ἐπεχείρησεν ἀντιεῖσεσθαι...

82. Ἰερου. 38, 31.

93. Ἀξιοπαρατήρητα τὰ δύο σχήματα ἐνταῦθα τὸ τῆς παρεχόμενης καὶ τὸ χριστιαν.

α) Παρίχρησις. Εἰ ταῦτα ἴδωτε, ὅτι κἂν μυρία ἔτη ζῆσιν ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι τὰ αὐτὰ, οὐκ ἂν εἴπατε ταῦτα.

Ἐνταῦθα ἐπαρκετὶ τὸ γράμμα τὸ πρὸς ἑξορσιν τῶν ἀντινομιῶν «τὰ αὐτὰ» καὶ «ἐνταῦθα».

β) Χριστιαν.

Εἰ ταῦτα ἴδωτε

οὐκ ἂν εἴπατε ταῦτα

84. Δηλ. ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρότερον τεθέντα ἐρωτήματα, τὰ ὅποια κατόπιν ἐκτελεσθῶσιν.

83. Δηλ. εὐαγγέλια = εὐχάριστοι εἰδήσεις σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῶν εὐαγγελιστῶν (οἱ ὁποῖοι ἀκαλόγητοι «Ἐλπίστε»). Δηλ. παρὰ τοῖς Ἀρχαίοις εὐαγγέλια (ἐκ τοῦ αἰ καὶ ἄγγελλον) ἦσαν αἱ εἰδήσεις, ἐκεῖνα αἱ ὁποῖαι ἀπομαρτυροῦν χαρὸν, ἀλλὰ πράσσειν, παραδεικνύειν καὶ ὅχι χαρὸν αἰεῖναι, πνευματικὴν, τὴν ὁποῖαν δημιουργοῦν τὰ Εὐαγγέλια τῆς Κ. Διαθήκης. Εὐαγγέλια εἰδόμενα ἔσονται καὶ αἱ θεοὶ τὰς ὁποῖας ἐπέκλιν ἐπὶ τῇ κατὰ ἄγγελον. «οὐδὲς ἔ' ἐπεῖδ' ἐκείνοι κατέκλινον, ἐνθὺ τὸ εὐ α γ γ ε λ λ ι α» (Σενωφ. Ἑλλ. 6, 7, 37).

84. Λουκ. 14, 26.

85. Ματθ. 10, 34.

86. Ἰωάν. 18, 33.

87. Δηλ. μὲ τὴν σημασίαν τῆς εὐχαρίστου εἰδήσεως.

88. Ἰω. 35, 8.

89. Ψαλμ. 67, 12.

90. Ἰω. 65, 17.

καὶ νὰ προσφέρετε εἰς ἀλλήλους τὴν ἐκ μέρους σας πνευματικὴν συνδρομήν⁹⁵.

Τοῦ λοιποῦ δὲ ἡμεῖς θὰ σιωπήσωμεν⁹⁶ διότι ἐάν τὰ λεχθέντα οὐδὲως σας ὠφέλησαν, πολλῶ μᾶλλον οὐτε καὶ ἂν προσέσωμεν ἄλλα. Πράγματι εἰς πῖθον⁹⁷ μὲ ὁπὰς ἀντλοῦμεν, ἀπὸ θπου μεγαλύτερα θὰ ἀποθῇ εἰς σὰς καὶ ἡ τιμωρία διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ θὰ σιωπήσωμεν. Τοῦτο δὲ ἀπὸ σὰς ἐξαρτᾶται, νὰ μὴ γίνῃ⁹⁸ διότι ἐάν ἴδωμεν τὴν ἐπιμέλειάν σας, ἴσως πάλιν νὰ ὁμιλήσωμεν, ὥστε καὶ σεῖς ἐπὶ πλεον νὰ προσδεύσεται, καὶ ἡμεῖς διὰ σὰς νὰ εὐχαριστούμεθα, δι' ὅλα δοξάζοντες τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡ μεγαλωσύνη, καὶ ἡ τιμὴ, μετὰ τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτοῦ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Κ' (20)

(Πράξ 9', 10-25)

«Ἦν δὲ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ, ὄνομα Ἰουάνης, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος ἐν ὁράματι· Ἰουάνη! ὁ δὲ εἶπεν· Ἰδοὺ ἐγώ, Κύριε. Ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτὸν εἶπεν· Ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥῆμιν, τὴν καλουμένην Εὐθέαν, καὶ ζήτησον ἐν αὐτῇ Ἰούδα, Σαῦλον ὄνοματι, Ταρεῖα Ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται. Καὶ εἶπεν ἐν ὁράματι ἄνδρα, ὄνομα-

τι Ἀνανίαν, εἰσελθόντα καὶ ἐπιθόντα αὐτῷ χεῖρα, ὥστε ἀναβλεῖσθαι¹.

α'. Διατί λοιπὸν δὲν ἐκάλεσε κανένα ἐκ τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων, οὔτε ἀπέστειλεν αὐτόν διὰ τὴν κατήχησιν τοῦ Παύλου; Διότι δὲν παρίστατο ἀνάγκη δι' ἀνθρώπων νὰ διδοχθῇ, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ διότι καὶ αὐτὸς (ὁ Ἀνανίας) οὐδὲως μὲν ἐδίδοξεν αὐτόν, ἀλλὰ μόνον τὸν ἐβάπτισε. Εὐθὺς δὲ ὡς ἐβaptίσθη, πολλὴν χάριν ἔλαβε τοῦ Πνεύματος, λόγω τοῦ ζήλου καὶ τῆς πολλῆς προθυμίας. Ὅτι δὲ καὶ ὁ Ἀνανίας ἦτο ἐκ τῶν ἐξεχόντων προσώπων, εἶναι φανερόν ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἀποκαλύπτει καὶ λέγει πρὸς αὐτόν ὁ Θεός, καὶ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια πάλιν αὐτὸς (ὁ Ἀνανίας) ἀποκρίνεται, λέγων· «Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἱερουσαλὴμ². Ἐάν λοιπὸν πρὸς τὸν Κύριον ἔφερον ἀντίρρησην, πολλῶ μᾶλλον, ἐάν ἐστεῖλε ἀγγελον. Διὰ τοῦτο οὔτε πρὸς τοῦτο (τοῦ συμβάντος) ὁ Θ(λ)ιππος ἀκούει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ συμβῇ, ἀλλὰ μόνον ἐλπίζει τὸν ἀγγελον, καὶ οὕτω τὸ Πνεῦμα προστάσσει αὐτόν νὰ προσέλθῃ καὶ νὰ προσκαλλήθῃ εἰς τὸ ἔργον³.

Κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν (τοῦ Παύλου) ὁ Θεὸς καταστέλλει τὸν φόβον τοῦ Ἀνανίου, καὶ σχεδὸν τοῦτο λέγει· «Ἰδοὺ προσεύχεται, εἶναι τυφλός, καὶ σὺ φοβεῖσαι»; Οὕτω καὶ ὁ Μωϋσῆς φοβεῖται⁴ ὥστε οἱ λόγοι οὗτοι⁵ εἶναι λόγοι ἀνθρώπου φοβουμένου μᾶλλον καὶ οὐκ ἀπιστοῦντος. Καὶ ἄκουε τοὺς λόγους αὐτούς· «Κύριε ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου⁶. Τί λέγει; Ὁ Θεὸς ὁμιλεῖ καὶ σὺ ἀμφιβάλεις; Τόσον δὲν ἐγνώριζον ἀκόμη τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ.

«Καὶ ὤδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων διή-

95. Δηλ. ἀναντιρρεῖς εἰς τὰ ἔργα τὰς, εἰς τὰ ὅποια δύνασθε νὰ ἀπαντήσετε, καὶ ἀκούοντες ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἀπαντήσεις, τὰς ὁποίας δύνανται ἐκείναι νὰ εὑρεθῇ.

96. Ὁ ῥήτωρ ἐνθάδε τὸν μῶνον τὸν ἀνοφερόμενον εἰς τὸν πῖθον τῶν ἀναλίσκων.

1. Πράξ. 9, 10-12.

2. Πράξ. 9, 13.

3. Πράξ. 9, 28.

4. Πράξ. 9, 13.

5. Πράξ. 9, 13.

σαι πάντας τούς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου»⁶. Πόθεν τοῦτο ἦτο φανερόν; Εἶναι ἐκλογον οὗτοι, ἐπειδὴ κατεῖχοντο ὑπὸ φόβου νὰ ἐξετάζουν τὰ πράγματα μὲ ἐπιμονήν. Δὲν λέγει τούς λόγους τούτους μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν ἐγνώριζεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤπρεε, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνουν αὐτά, τὰ ὁποῖα ἔλεγεν ὁ Κύριος, ἐφ' ὅσον τὰ πράγματα εἶχον οὕτω (ὡς ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ Ἀνανίου). Τοιοιουτρόπως καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν οἱ μαθηταὶ λέγουσι: «Τίς δυνατόν σωθῆναι;»⁷.

Βλέπε δέ, πόσα γίνονται κατ' οἰκονομίαν, διὰ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν ἐργάμενον (ὁ Παῦλος). Τὸν εἶδεν εἰς τὸ ὄνειρον, δηλαδὴ ὁ Θεὸς τὸ προσηγγέειν εἰς αὐτὸν (τὸν Παῦλον), λέγει περὶ αὐτοῦ: «Προσεύχεται»⁸ λοιπὸν νὰ μὴ φοβῆσαι. Καὶ διατί δὲν λέγει εἰς αὐτὸν (τὸν Ἀνανίαν) τὸ ἐπιτελεσθῆναι ἔργον⁹; Ἐπειδὴ θέλει νὰ διδάξῃ ἡμᾶς νὰ μὴ ἐκθέτωμεν τὰ ἔργα ἡμῶν μάλιν δὲ καί¹⁰ ἐπειδὴ εἶδεν αὐτὸν (τὸν Ἀνανίαν) νὰ φοβῆται. Οὕτε εἶπε τοῦτο: «Δὲν θὰ δεῖξῃς ἀπιστίαν», ἀλλὰ τί εἶπε: «Ἀναστάς πορεύθητι· οἶδε γὰρ ἐν ὁράματι ἄνδρα ἐπιβέντα τὰς χεῖρας»¹¹. Διὰ τοῦτο εἰς δρασκα εἶδεν αὐτὸν (ὁ Παῦλος), ἐπειδὴ ἠδολαβὴ ἦτο τυφλός. Καὶ οὕτε τοῦ θούματος τὸ μέγεθος¹² συνήρπασεν τὸν μαθητὴν τόσοι ἐφοβείτο. «Ὅμως δι' αὐτοῦ ἐνήργησεν ὁ Θεός, ὥστε ὁ Παῦλος νὰ ἀναβλέψῃ, ἐνῶ ἦτο τυφλός.

«Εἶπε δὲ ὁ Κύριος πρὸς αὐτὸν Πορεύου, ὅτι σκεῖ-

6. Πρῶτ. 9, 14.

7. Μάρκ. 10²⁰.

8. Πρῶτ. 9, 11.

9. Δηλ. τὴν μεταστροφὴν τοῦ Σαῦλου.

10. «Μᾶλλον δὲ καὶ» συνήθως ἀπερρέει τοῦ ἰα. τοῦ Χρυσοστόμου μετὰ ἡμετέρας εἰς ἐπιστολὰν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Μᾶλλον δὲ καὶ ἐντροπείας» (Ρωμ. 9, 34), «μᾶλλον δὲ καὶ ἐλλήγχε» (Ἐφεσ. 5, 11).

11. Πρῶτ. 9, 12.

12. «Τὸ τοῦ σκότους ἢ ὑπερβολή». Ὁ ἰα. ὁ Χρυσοστόμος γράφει περὶ τοῦ Παύλου, ἐνθαμνίζον, ὡς εἶναι ἐκτεταμένος, ἐκφοβούμενος αὐτοῦ. Ἡ λέξις ὁ π ε ρ β ο λ ῆ χρησιμοποιοῦται συχνάκις ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν. Ἐνταῦθα ὁ πιστὸς Ἐρμηνευτὴς Αἰσὶν ἔχει ἰσχυρὸν ὅτι ὄντι τὴν φράσιν: «Τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἐπικαλούμενων» (Β' Κορινθ. 12, 7).

ος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλείων, υἱὸν τε Ἰσραὴλ· ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν»¹³. Ὅχι μόνον πιστὸς θὰ εἶναι, λέγει, ἀλλὰ καὶ διδασκαλός, καὶ θὰ κάμῃ χρῆσιν μεγάλης ἐλευθερίας λόγου (θὰ ὁμιλήσῃ μὲ πολλὸ θάρρος). «Ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλείων»¹⁴. Τόσην πρόδοον θὰ σημειώσῃ ἡ διδασκαλία του, λέγει, ὥστε νὰ ὑπερβάλλῃ πάντας τὰ ἐθνη καὶ τοὺς βασιλεῖς πάντας.

«Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεῖς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, εἶπε· Σαούλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἀπέσταλκέ με, (Ἰησοῦς ὁ ὁφθεῖς σοι ἐν τῇ ὁδῷ, ἢ ἡρχου), ὥπως ἀναβλέψῃς καὶ πληρωθῇς Πνεύματος Ἁγίου»¹⁵. Ἀμέσως διὰ τῆς ὀνομασίας¹⁶ καθιστᾷ αὐτὸν οἰκίαν. «Ἰησοῦς», λέγει, «ὁ ὁφθεῖς σοι ἐν τῇ ὁδῷ»¹⁷. Καὶ ὁμως δὲν εἶπε τοῦτο εἰς αὐτὸν (τὸν Ἀνανίαν) ὁ Χριστός, ἀλλὰ ἔμαθε τοῦτο ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

«Καὶ εὐθέως ἐνέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὥσπερ λεπίδες, ἀνέβλεψεν τε παραχρῆμα, καὶ ἀναστὰς ἐβαστάσθη, καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσε»¹⁸. Μόνον τὰς χεῖρας εἰς αὐτὸν ἔθεσε καὶ ἀμέσως ἔπεσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ αἱ λεπίδες. Λέγουσι μερικοὶ ὅτι αὐταὶ ἀποτελοῦν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως αὐτοῦ. Καὶ διατί δὲν ἐτόλμωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ; Τοῦτο ἦτο περισότερον παράδοξον· δηλαδὴ ἐνῶ ἦσαν ἀνοικτοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του, δὲν ἐβλέπε· πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔπαθεν

13. Πρῶτ. 9, 15 - 16.

14. Πρῶτ. 9, 15.

15. Πρῶτ. 9, 17.

16. Δηλ. «Σαούλ ἀδελφέ», ἀποκαλέσας ἑλθὼν αὐτὸν ἀδελφόν. θεωρεῖται αὐτὸν τῶν συγγενῶν φίλον. Ἡ ἐκφρασις «τῷ ὀνόματι» χρησιμοποιοῦται ἀπὸ τῶν συγγραφέων, ὅταν πρόκειται νὰ ἐξάρουν ὡς μέσος, πρὸς ἐπίτευξιν σκοποῦ, προσωποερέθειαν ὀνομασίου. Οὕτως ὁ Ἀρριανὸς λέγει: «...αὐτονομία δὲ, εἰς τὴν μὲν Ἑλληνοφασίαν διέβηεν συνεπῶς, τοῦτο δὲ ἀμφὶν ῥέμασι — οὕτω τὸ ὄνοματι τῶν Γραικῶν ἐκπροσώπων — τρεῖς ἡμέρας...» (Ἄρρ. Ἀλεξ. Ἀνθ. 1, 16, 6).

17. Πρῶτ. 9, 17.

18. Πρῶτ. 9, 18.

ἐν σχέσει μὲ τὸν νόμον, μέχρις οὗτο ἐτέθη εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ.¹⁹

«Καὶ εὐθέως», λέγει, «ἐθαππίσθη καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν»²⁰. Ἄρα εἶχεν ἐξασθενήσει καὶ ἐκ τῆς ὀδοπορίας, καὶ ἐκ τοῦ φόβου, καὶ ἐκ τῆς πείνης καὶ ἐκ τῆς ἀθυμίας. Ἐπειδὴ ἤθελε λοιπὸν (ὁ Κύριος) νὰ ἐπιτείνῃ τὴν ἀθυμίαν αὐτοῦ, ἀφῆκε νὰ παραμείνῃ τυφλὸς, μέχρις οὗτο ἦλθεν ὁ Ἀνανίας. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς, διὰ τὴν τυφλωσὶν ἣτο ἀποκύημα φαντασίας, διὰ τοῦτο καὶ παρουσιάσθησαν αἱ λαπίδες. Ἄρα δὲν εἶχεν ἀνάγκην διδασκαλίας, ἀλλὰ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνέθετο εἰς αὐτὸν, ἀπετέλεσε διδασκαλίαν.

«Ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος μετὰ τῶν ὄντων ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινὰς καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν Χριστὸν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»²¹. Βλέπε, ὅτι ἀμέσως κατέστη διδασκαλὸς εἰς τὰς συναγωγὰς. Δὲν ἡσυχύνετο διὰ τὴν μεταβολὴν του, οὐτε ἐφοβεῖτο ἐπειδὴ κατέλυεν αὐτὰ, εἰς τὰ ὁποία προηγουμένως διεκρίνετο. Δὲν ἦτο ἀπλὸς διδασκαλὸς, ἀλλὰ διδασκαλὸς εἰς τὰς συναγωγὰς. Ἐτοί ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς ἦτο κατὰ τρόπον δεδομένον φανερός καὶ ἔτοιμος διὰ φόνους (θανατικές ἐκτελέσεις). Βλέπεις ποῖον καταφανὲς θαῦμα συνέθετο εἰς αὐτόν; Διὰ τοῦτο τοῦ Ἰσίου ἐπίσης πάντας ἐξέπληττε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, δεκνύων τοῦτο, προσθέτει: «Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες καὶ ἔλεγον Ὁχ οὗτός ἐστιν ὁ παρθένος ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλούμενους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὅδε εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐλήλυθεν, ἵνα δεδεμένους ἀναγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς; Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυσσεύετο καὶ συνέχων τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμεισάγων, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός»²². Ἐπειδὴ ἦτο νομομαθὴς, ἀπιστοῦμεν αὐτοὺς καὶ δὲν ἄφηκε νὰ ὁμιλοῦν. Ἐνόμισαν(οἱ

Ἰουδαῖοι) ὅτι εἶχον ἀπαλλαγὴ τῶν συζητήσεων ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων, ἐπειδὴ εἶχον ἀπαλλαγὴ τοῦ Στεφάνου, καὶ ἔδρον ἄλλον μαχητικώτερον αὐτοῦ.

8'. Ἄλλ' ὅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ σχετικά μὲ τὸν Ἀνανίαν. Δὲν εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος: «Διαλέχθητι καὶ κατήχησον αὐτόν» διότι ἂν δὲν ἐπισκεύον αὐτὸν (τὸν Ἀνανίαν), θάταν εἶπε δὲ «εὐχάρις, καὶ εἶδεν ἄνδρα ἐπιθέντα αὐτῷ τὰς χεῖρας»²³, πολλοὺς περισσότερον ἂν ἔλαγε τοῦτο (δηλαδὴ τὸ «διαλέχθητι καὶ κατήχησον αὐτόν»). «Εἶδε», λέγει, «ἐν ὁράματι»²⁴ ὥστε δὲν θὰ δυσπιστήσῃ ἀπέναντί σου μὴ φοβηθῇς λοιπὸν, ἀλλὰ νὰ μεταβῇς ἐκεῖ. Τοιοῦτοτρόπος οὐτε ὁ Φίλιππος τότε δὲν ἤκουσεν ἐκθῶς τὴν διὰν ὑπόθεσιν τῆς ἐντολῆς. ἦν ἑλαβε²⁵.

«Ὅτι σκευὸς ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος»²⁶. Οὗτοί εἰναι λόγοι ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος καθ' ὁλοκληρίαν ἀπομακρύνει τὸν φόβον καὶ πείθει τὸν ἄνθρωπον νὰ εἰσὶν ἄρρος ἂν θεοαῖος οὗτος ἐπρόκειτο νὰ σκέπτεται διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὥστε καὶ νὰ πάθῃ πολλά. «Ὅταν εἶπες δέ: «Σκευὸς», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι φυσικὴ ἡ κακία αὐτοῦ, προσέθετον: «ἐκλογῆς», διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι εἶναι καὶ κατὰλληλος διότι τὸ κατὰλληλον ἐκλέγομεν. Μὴ νομίσῃ λοιπὸν κανεὶς, θάταν ἀκούῃ αὐτὰ, ὅτι λέγει ταῦτα ὁ Ἀνανίας μὴ πιστεύων εἰς τοὺς λόγους ἡ νομίζων ὅτι ἔχει ἀπαρτήθῃ ὁ Χριστός· εἶπε νὰ μὴ σχηματισθῇ τοιαύτη γνώμη»²⁷! Ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο καὶ ἔτρεμεν, οὐτε εἶδεν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, θάταν ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου· τόσοι ἐκ τοῦ

23. Πρῶτ. 9, 11, 12.

24. Πρῶτ. 9, 12.

25. Πρῶτ. 8, 26 καὶ 29. Ἀλλ' ὁ Κύριος δίδει εἰς τὸν Φίλιππον κατ' ἀρχὴν τὴν ἐντολήν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν οἶκον ἱεροσολύμων - Γόζης. Κορίνθιος λέγει εἰς αὐτόν, νὰ πληρώσῃ τὴν ἑμεῖς τὸν Αἰθίορα τοῦ νοῦ. Δὲν λέγει εἰς αὐτόν, διὰ ποῖον σκοπὸν πρέπει νὰ ἐκτελέσῃ τὰς δύο ταύτας ἐντολάς.

26. Πρῶτ. 9, 15.

27. «Μὴ γίνονται». Ἡ ἐκφρασὶς αὕτη πιδων ἐλήφθη ἐκ τῆς Κοινῆς Διαθήκης καὶ διὰ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐνθα εἶναι λίαν συνήθης (Λουκ. 26, 18, Ρωμ. 3, 4, Ρωμ. 3, 8, Ρωμ. 3, 31, Ρωμ. 6, 2, Ρωμ. 8, 15, Ρωμ. 11, 1, Κορ. 6, 15, Γαλ. 6, 14).

19. Δηλ. ἦτο πνευματικὸς τυφλός, ὅς' ὅσον ἐγκαλοῦσε τὸν Ἰουδαϊκὸν νόμον, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῖον ἦτο τὸ ἄρθρον, ὅς' ὅσον δὲν εἶχε λάβει ὅτι ἔργον τὸν νόμον ὡς συνεληλυθὲς ὑπὸ τοῦ Κυρίου.

20. Πρῶτ. 9, 18.

21. Πρῶτ. 9, 19 - 20.

22. Πρῶτ. 9, 19 - 22.

δνόματος αὐτοῦ προκατέλαβεν ὁ φόβος τὴν ψυχὴν του, ἂν καὶ, ἐφ' ὅσον ἤκουσεν ὅτι ἐτύφλωσεν αὐτόν, ἔπρεπε νὰ ἔχη θάρρος. Λέγει: «Καὶ ὦδε εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐλήλυθεν, ὥστε θῆραι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου»²⁸. Ὡς ἐὰν εἴπῃ: «Φοβοῦμαι, μὴ ποτὲ με εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναγάγῃ» τί με εἰς τὸ στομα ἐμβάλῃς τοῦ λέοντος; τί με τοῦτῳ προδιδώρῃς; Φοβεῖται καὶ λέγει τοὺς κάτωθι λόγους, διὰ νὰ μάθωμεν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός· διότι τὸ νὰ λέγωνται μὲν ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων οἱ λόγοι οὗτοι, δὲν εἶναι καθόλου ἀπορίας ἄξιον, τὸ νὰ λέγωνται δὲ ὑπὸ τούτου, ἂν καὶ τόσον ἐφοβήθη, παρουσιάζεται ὡς μεγίστη ἀπόδειξις τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ τούτου: «Ἐσαὺλ ἀδελφέ»²⁹. Ἐδῶ καὶ ὁ φόβος εἶναι μέγας, καὶ ἡ ὑπακοὴ μεγαλύτερα μετὰ τὸν φόβον. Ἐπειτα, ὅταν εἴπῃ «σκεύος ἐκλογῆς», διὰ νὰ μὴ εἴπῃ, ὅτι τὸ πᾶν προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ³⁰, θέλων νὰ σὲ ἀποτρέψῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδέαν, προσθέτει τὸ ἐξ ἡς: «Τοῦ θασάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἔθνων καὶ βασιλέων, ὡς ἰδὼν τε Ἰσραὴλ»³¹. Ἦκουσεν ὁ Ἀνανίας, ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον εἰς μέγαν θαυμὸν ἐπεθύμει, ὅτι δηλαδὴ θὰ ὀρθώθῃ καὶ κατὰ τῶν Ἰουδαίων διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἀπὸ χαρὰν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ θάρρους γεμίζει. «Εγὼ γάρ», λέγει, «ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτόν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος μου παθεῖν»³². Οὕτοι οἱ λόγοι ἐλέγχθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀφ' ἑνὸς διὰ νὰ προδηλώσῃ (τὰ τοῦ Παύλου) καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ νὰ προτρέψῃ (τὸν Ἀνανίαν), ἐὰν ἐκεῖνος μὲν, ὅστις εἶχεν εὐρεθῇ εἰς τοσαύτην μάστιγαν, πρόκειται τὰ πάντα νὰ πάθῃ, οὗτος δὲ οὔτε νὰ θαπτίσῃ δὲν ἐβάλῃ αὐτόν, διὰ νὰ ἀναδείξῃ. Καλῶς εἰπεί, λέγει· ἀφῆκε αὐτόν νὰ εἶναι τυφλός· διὰ τοῦτο τῶ-

ρα εἶναι ἡμερος, ἐπειδὴ εἶναι τυφλός· τί μὲ διατάσεις νὰ ἀνοίξω τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ; διὰ νὰ δέσῃ πάλιν (τοὺς Χριστιανούς); Ἀλλὰ μὴ φοβηθῇ τὸ μέλλον· διότι τὴν ἀνάδελφον δὲν θὰ τὴν χρησιμοποίησιν ἐναντίον ἡμῶν, ἀλλὰ ὑπὲρ ἡμῶν· εἰς τὴν φράσιν «ὡς ἀνασπείρῃ», ἂς προστεθοῦν ἀκόμη καὶ τὰ ἐξ ἡς: Μὴ φοβῆσαι· κανένα κακὸν δὲν θὰ κάμῃ εἰς σὰς, ἀλλὰ καὶ θὰ πάθῃ πολλά. Καὶ τὸ ἀξιοθαύμαστον θεαίως εἶναι, ὅτι προηγουμένως τὰ πάθῃ, καὶ τότε θὰ ριφθῇ εἰς τοὺς κινδύνους. «Ἐσαὺλ ἀδελφέ, ὁ Ἰησοῦς ὁ ὀφθεῖς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἀπέσταλκέ με»³³. Δὲν εἶπεν: «ὁ τυφλώσας», ἀλλὰ «ὁ ὀφθεῖς σοι». Τοιοῦτοτρόπως ἐγνώριζεν νὰ χρησιμοποίησιν ἡλιακὰ ἐκφράσεις καὶ οὐδένα ἀλαζονικὸν λόγον προφέρει. Ὅπως λοιπὸν ὁ Πέτρος εἶπεν ἐν σχέσει μὲ τὸν γαλόν: «Τί ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδὼς δυνάμει ἡ ὀφθαλμία πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν»³⁴, οὕτω καὶ αὐτὸς (ὁ Ἀνανίας) εἶπεν: «Ὁ Ἰησοῦς ὁ ὀφθεῖς σοι». Ὅταν ἐτίθεντο αἱ χεῖρες του ἐπὶ τοῦ Παύλου, εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, καὶ ἔλυετο τὸ φῶς ἐν δύο μορφῶν³⁵.

Ὅταν λέγῃ δὲ ὅτι «λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν»³⁶, δεῖκνυσι ὅτι εἶχεν ἐλασθενηθεῖ καὶ ἐκ τῆς ἀθυμίας λόγω τῆς τυφλώσεως, καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ ἐκ τῆς πείνης· διότι προηγουμένως δὲν ἠδύνάτο νὰ λάβῃ τροφὴν, παρὰ ἀφοῦ ἐθαπτίσθῃ καὶ ἔλαβεν ἀμέσως τὰς μεγάλας (πνευματικὰς) δωρεάς.

Καὶ δὲν λέγει: «Ἰησοῦς ὁ σταυρωθεὶς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ σημεῖα ποιών», ἀλλὰ τί; «Ὁ ὀφθεῖς σοι», λέγων, αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἦσαν γνωστὰ εἰς ἐκεῖνον· διότι καὶ ὁ Χριστὸς τίποτε περισσώτερον δὲν προσέθεσεν, οὔτε εἶπεν: «Εγὼ εἰμι ὁ σταυρωθεὶς, ὁ ἐγερθεὶς, ἀλλ'· ὅν σὺ διώκεις»³⁷. Δὲν εἶπεν· «ὁ δεδιωγμένος», διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι ἦτο πλήρης ἐνθουσιασμοῦ καὶ διὰ ἐγγεῖα διὰ τὸ πάθημα αὐτοῦ (τοῦ Παύλου).

28. Ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ ἀναπύσων τὸ χωρίον τοῦτο (Πρόξ. 9, 14) παρήλλαξε τοῦτο ὀλίγον καὶ εἰς τὴν θέαν τῆς αὐθεντικῆς ὁμοεισεως· καὶ ὦδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων· ἔθηκε τὴν ἐρῶν· καὶ ὦδε εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐλήλυθεν.

29. Πρόξ. 9, 17.

30. Δηλ. ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου.

31. Πρόξ. 9, 15.

32. Πρόξ. 9, 16.

33. Πρόξ. 9, 17.

34. Πρόξ. 9, 12.

35. Δηλ. ἡ σωματικὴ καὶ ἡ πνευματικὴ.

36. Πρόξ. 9, 18.

37. Πρόξ. 9, 8.

«Ὁ ὀφθεῖς σοι», λέγει, «ἐν τῇ ὁδῷ»³⁸. Καὶ ὅμως δὲν παρουσιάσθη ὁ Ἰβιος, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων Του. Καὶ θέλων νὰ ἀποφύγῃ ἀφόρητον μακρολογία, ἀμέσως προσέθεσεν: «Ὅπως ἀναβλήσῃς, καὶ πληρώσῃς Πνεύματος Ἁγίου»³⁹. Δὲν ἦλθε διὰ νὰ ἐλέγξῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶχε συμφῆ, ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ τὴν ὁμαρτίαν, λέγει. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι καὶ οὗτος καὶ ὁ Κορινθίος⁴⁰, ὅταν ἐλέγοντο ὅτι οἱ λόγοι, ἀμέσως ἐκινώνησαν τοῦ Πνεύματος, παρ' ὅτι θεοαίως ἐκείνος, ὁ ὅποιος μετέδιδε τὴν χάριν (εἰς τὸν Παῦλον) δὲν ἦτο ἐκ τῶν δώδεκα. Οὕτω τίποτε τὸ ἀνθρώπινον δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο ἐπ' αὐτοῦ, οὔτε ἐπιτελέσθησαν μὲσω ἀνθρώπου, ἀλλ' ἦτο παρὼν ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἐτέλει αὐτά. Συγχρόνως δὲ διδάσκει αὐτὸν νὰ εἶναι μετριόφρων, μὴ ὁδηγῶν αὐτὸν πρὸς τοὺς ἐλέγοντας Ἀποστόλους, καὶ δεικνύει ὅτι τίποτε τὸ ἀνθρώπινον δὲν εἶναι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Δὲν ἡξιώθη ὅμως τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκείνης, δι' ἣς ἐπιτελοῦνται θαύματα, διὰ νὰ δειγθῇ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ πίστις αὐτοῦ· διότι δὲν ἐπέτελεσε θαύματα.

«Καὶ εὐθέως», λέγει, «ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσας τὸν Χριστόν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»⁴¹. Δὲν ἐκήρυττεν ὅτι ἀνέστη, οὔτε ὅτι ζῇ, ἀλλὰ τί; μὲ μεγίστην ἐπιμέλειαν ἐξέθετε τὸ δόγμα: «Ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ». Ἐκεῖνοι δὲ (οἱ Ἰουδαῖοι) ἐν συνεχείᾳ δυσπιστοῦν, ὅταν ἀκούουν αὐτά, ἐνῷ ἔπρεπεν ὅχι μόνον νὰ πιστεύσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπλήττουνται. Καὶ διὰ τὴν δὲν λέγουσι ἀπλῶς ὅτι ἦτο δυνάστης, ἀλλ' ὅτι κατεδίωκε τοὺς ἐπικολαυμένους τὸ ὄνομα τοῦτο⁴² (δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ); Ἐπειδὴ δι' αὐτῆς τῆς ἐκφοράσεως δεικνύουν τὴν σφοδρὰν μανίαν των. Καὶ δὲν εἶπον «τόν Ἰησοῦν»⁴³, ἐπειδὴ λόγῳ τοῦ φθόνου δὲν ἠνεῖχοντο

οὔτε τὸ ὄνομα Αὐτοῦ νὰ ἀκούουν· τόσον πολὺ εἶχον ἐξαγριωθῇ. «Καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν»⁴⁴. Δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, λέγει, ὅτι προηγουμένως ἀνεστρέφето μὲ τοὺς Ἀποστόλους.

γ'. Βλέπε διὰ πόσων μαρτυριῶν ὁμολογεῖται ὅτι ὁ Παῦλος ἦτο ἐκ τῶν ἐχθρῶν (τοῦ Χριστοῦ). Αὐτὸς δὲ ὅχι μόνον δὲν ἠσχύνετο δι' αὐτά, ἀλλὰ καὶ ὑπερηφανεύετο. «Σαῦλος δὲ μάλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους»⁴⁵ (δηλαδὴ, ἀπεσπάρων αὐτοὺς, δὲν ἄφηνεν αὐτοὺς νὰ εἰπουν λόγον), «συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός». «Διδάσκων», λέγει· ἵνα παρὲς τοῦς⁴⁶ ἐγένετο διδάσκαλος.

«Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν»⁴⁷. Ἰσχυράν ἀπόφασιν λαμβάνουν πάλιν οἱ Ἰουδαῖοι· δηλαδὴ δὲν ἐπιζητοῦν πλέον συκοφάντας καὶ κατηγοροὺς καὶ ψευδομάρτυρας, (διότι δὲν ἀνέχονται πλέον αὐτοῦς), ἀλλὰ τί πράττουν; τοῦ λοιποῦ οἱ Ἰβιοι αὐτοπροσώπως ἐκτελοῦν αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν· διότι, ἐπειδὴ εἶδον τὸ πρᾶγμα (δηλαδὴ ἡ διὰ τοὺς τοῦ Χριστιανισμοῦ) νὰ λαμβάνῃ ἔκτασιν, οὔτε δικαστήριον συγκροτοῦν.

«Ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. Παρετήρουν τε τὰς πόλεις ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀνέλκωσι»⁴⁸. Διὰ τί; Διότι τοῦτο τὸ γεγονός (δηλαδὴ ἡ μεταστροφή τοῦ Σαύλου) ἦτο δι' αὐτοὺς τὸ περισσότερον ἀνυπόφορον ἀπὸ τὰ μέχρι τότε ἐπιτελεσθέντα θαύματα, δηλαδὴ τῆς προσελείσεως εἰς τὸν Χριστιανισμόν τῶν πέντε χιλιάδων, τῶν τριῶν χιλιάδων, καὶ ἀπὸ ὧν ἐν γένει.

Καὶ ὅλως δὲ οὗτος κατ' ἀρχὴν δὲν σώζεται διὰ τῆς χάριτος, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, διὰ τὴν μάθησιν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος καὶ ἀνευ τῆς ἐ-

38. Πράξ. 9, 17.

39. Πράξ. 9, 17.

40. Πράξ. 19, 1 - 48 καὶ 11, 4 - 18.

41. Πράξ. 9, 20.

42. Πράξ. 9, 21.

43. Ἀπλ. εἶπον: «...τοὺς ἐπικολαυμένους τὸ ὄνομα τοῦτο» καὶ ὁ

37: «...τοὺς ἐπικολαυμένους τὸν Ἰησοῦν».

44. Πράξ. 9, 21.

45. Πράξ. 9, 22.

46* «Διδάσκαλος καὶ γὰρ εὐθέως εἶναι: διὰ τῆς προτάσεως τοῦ-
της ὁ ρήμα ἀναφέρεται εἰς τὸ χωρίον Πράξ. 9, 20 ἐνθα γράφει ὁ
Εὐαγγελιστής: «καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσας τὸν Ἰη-
σοῦν»».

47. Πράξ. 9, 23.

48. Πράξ. 9, 24.

πιτελέσεως θαυμάτων λόμπει. «Λαθόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτός, καθήκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι»⁴⁹. Ὁρθῶς ἔπραξαν, ὥστε ἡ ὑπόθεσις αὐτῇ νὰ μὴ ἐπισύρῃ ὑποψίαν.

Τί λοιπόν; ἀφοῦ διέφυγε τοιοῦτον κίνδυνος, ἀρὰ γε ἴσταται; Οὐδόλως ἴσταται, ἀλλὰ ἀπέργεται ἐκεῖ, ὅπου διὰ ἐξωργίζεν αὐτοὺς εἰς μερολήτερον θασμόν διότι ἀκριβῶς τὸ ὅτι ἐπίστευσεν ἦτο ἀκόμη ἀπίστευτον εἰς τοὺς πολλούς. Διὰ τοῦτο μετὰ ἀρκτέας ἡμέρας γίνε-ται τοῦτο. Τί τέλος πάντων εἶναι αὐτό; Εἶναι πῦθάνον αὐτὸς κατ' ἀρχὴν νὰ μὴ ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν, ἵσως ἐπειδὴ πολλοὶ συνεβούλευον αὐτόν ὅταν δὲ ἔμα-θε τὰ εἰς θάρος του σχεδιαζόμενα, τότε ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ νὰ φυγαδεύσουν αὐτόν διότι πα-ρευθὺς καὶ μαθητὰς ἀπέκτησεν. Ὑπαινισσόμενος αὐ-τό, ἔλεγεν «ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρού-ρει τὴν δαμασκηνὸν πόλιν, πιάσας με θέλων»⁵⁰.

Καὶ ἔλεπε ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς τίποτε δὲν λέγει ἐπιδεικτικῶς, οὔτε παρουσιάζει ἐνδοξὸν τὸν Παῦλον, ἀλλὰ μόνον ὅτι ἐξήγγειραν τὸν θαυμάει ἐναντίον του. Μόνον λοιπόν αὐτὸν ἔστευλαν, καὶ κανένα ἄλλον μετ' αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο δὲ ἐγένετο, ὅπως συνέφερεν, ὥστε ὁ ἴδιος νὰ παρουσιασθῇ εἰς τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· μᾶλλον δὲ ἐκείναι μὲν ἔστευλαν αὐτόν, ὥστε κατοπιν ἐν συνεχείᾳ νὰ εὕρῃ τὴν σωτηρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἐκεῖνος δὲ, πράττων τὸ ἀντίθετον, ἐ-πῆδησεν ἀμέσως εἰς τοὺς μαινόμενους. Τοῦτο εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ φλογισθῇ κανεὶς ἐκ τοῦ θείου ζήλου, τοῦτο εἶναι τὸ νὰ θράσῃ κανεὶς εἰς μέγαν θασμόν.

Καὶ νὰ σκεφθῇς πῶς ἀκολουθεῖ, ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τηρῶν τὸ παράγγελμα, τὸ ὅποιον ἤκουσαν οἱ Ἀπόστολοι, τὸ «ἐάν μὴ τις ἀρῇ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήσῃ μοι»⁵¹. Τὸ ὅτι λοιπὸν αὐτὸς ἦλθε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἑλπίαν, μᾶλλον τοῦτο καθίστα αὐτόν προθυ-μότερον. Καὶ δι' ἔργου ἐξεπληροῦτο ἐκεῖνο, δηλαδὴ

τὸ, «ὡς ἀφίεται πολὺ, μᾶλλον ἀγαπήσει»⁵². Ὡστε ὁ-σον πρὸς τὸ τέλος ἦλθε, τόσον περισσότερον ἠγά-πησε. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν προηγούμενον βίον αὐτοῦ κατακρίνων, καὶ πολλάκις στιγματίζων τὸν ἑαυτόν του, ἐνόμιζεν ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἀρκτέον δι' αὐτόν, νὰ καλύψῃ τὰ προηγούμενα. «Συμβεβάζων»⁵³, λέγει δηλαδὴ «διδάσκων μὲ ἐπιεικίαν».

Καὶ παρατήρει: δὲν λέγων εἰς αὐτὸν ὅτι «οὐ εἰ ὁ πορθῶν, τί μεταβέβησαι;» (διότι ἠσθάνοντο ἐντρο-πήν), ἀλλὰ τὸ ἔλεγον μεταξύ των. Διότι θὰ ἔλεγε πολ-ὺ δικαιότερον (ὁ Εὐαγγελιστὴς) ὅτι «τοῦτο κυρίως ἀφείλει νὰ σὰς διδάξῃ, ἐφ' ὅσον καὶ πρὸς τὸν Ἀγρίπ-παν μὲ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἀπολογεῖται».

Τοῦτον, παρακαλῶ, ἀς μιμούμεθα καὶ ἡμεῖς, καὶ ἀς ἡμεῖς ἔτοιμοι νὰ ἀντιταχθῶμεν πρὸς ὅλους τοὺς κινδύνους. Καὶ πῶς, θὰ ἔλεγε τις ἐκεῖνος φεύγει; Δὲν ἦτο χαρακτηριστικὸν δευλίας τὸ πρᾶξθαι ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐφύλαττε τὸν ἑαυτόν του χάριν τοῦ κηρύγματος. Ἐάν ἦτο δευλός, δὲν θὰ ἤρχτο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, οὔτε ἀμέσως θὰ ἀνελάμβανε τὴν διδασκαλίαν, θὰ ἐ-χολάρωνε τὴν μαχητικότητα τοῦ. Ὅχι μόνον δὲν ἦτο δευλός, ἀλλ' ἦτο καὶ συνετός.

Ἐδιδάχθη ἐκ τοῦ πάθους τοῦ Στεφάνου διὰ τοῦτο οὐδόλως ἐθέσθω σπουδαῖον τὸ νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος. (Ἀνθρώπος, ὁ ὁποῖος ἐνὶ δὲν ἤθελε οὔτε νὰ ἴδῃ τὸν Χριστόν, αὐτὸν τώρα εἰς δῶλον κατ' ἐξοχὴν ἤθελε νὰ ἴδῃ), ἐάν δὲν ἐξετελείτο τοῦτο μετὰ πολλῆς ὀφελείας, διότι ἀκόμη δὲν εἶχε συμπληρωθῇ ὑπ' αὐτοῦ ἡ ὑπηρεσία του ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων. Τοιαύτη πρέ-πει νὰ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστιανοῦ.

Β'. Ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἐξομότητός του ἐφαίνεται ὁ χαρακτὴρ τοῦ Παύλου, μᾶλλον δὲ καὶ προ-ηγούμενως διότι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔπραττε ὄχι σύμ-

49. Πρὸς Ε. 9, 25.

50. Β' Κοριν. 11, 32.

51. Ματθ. 10, 38.

52. Λουκ. 7, 47. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐντάθῃ εἶναι παρῆλλοις ἐν ὅν τοῦ Ἱεροσολύμων. Περὶ τῆς ὑποθέσεως, τὴν ὅποια φέρει ὁ ῥήτωρ ὡς παράδειγμα ἵδε Λουκ. 7, 36 - 48. Πρόκειται περὶ τῆς ἀμαρτωλῆς τῆς οὐλομένης τὸν Κύριον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου, ἣς ἡ πρό-ς αὐτὴν ἐνέστησαν εἰς τὴν Κασσάνην τὸν Δοδωναῖον «Κῆρε ἡ ἐν πολλοῖς ἀμαρτίαις».

53. Πρὸς Ε. 2, 22.

φωναί με τὴν ὁρθὴν γινώσκιν, τὰ ἐξετέλει κινούμενος ὁ πῶ ἀνθρωπίνου λογισμοῦ· διότι ἐάν μετὰ τόσον χρόνον δὲν ἦθελε νὰ ἡσυχάσῃ, πολλὰ μᾶλλον κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐμπορίου, ὅταν εἶχεν ἐξέλθει πρὸ ὀλίγου χρόνου ἐκ τοῦ λιμένος⁵⁴.

Δὲν ἀφαρπαρίζει δὲ αὐτὸν ὁ Χριστὸς ἐκ τῶν κινδύνων, ἀλλὰ ἀφίνει αὐτόν, διότι θέλει καὶ μετὰ τὴν ἀνθρωπίνην φρόνησιν νὰ γίνωνται πολλὰ⁵⁵· καὶ δι' ἄλλων λόγων δὲ ἀφίνει αὐτόν, δηλαδὴ διὰ τὰ μάθωμεν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἄνθρωποι, καὶ ὅτι ὅλα εἰς αὐτοὺς δὲν τὰ ἐπετέλει εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἡ χάρις· διότι, ἐάν δὲν συνέβαιεν αὐτό, θὰ ἐθεωροῦντο ἀπλῶς ὡς ξύλα⁵⁶. Διὰ τοῦτο θεοβαίως πολλὰ ζητήματα καὶ οἱ ἴδιοι ἐρρῶθιμον διὰ τῶν πραγμάτων.

Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὡς πράττωμεν, καὶ οὕτω νὰ ἐπιθυμῶμεν τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν. Δὲν εἶναι κατώτερον τοῦ μαρτυρίου τοῦτο, δηλαδὴ τὸ νὰ μὴ ἀποφεύγῃ τις νὰ πόθῃ τὴν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πολλῶν. Τίποτε δὲν εὐχαριστεῖ τόσον τὸν Θεόν.

Πάλιν θὰ εἶπω ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον πολλὰκις εἶπον. Θὰ εἶπω δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ πολὺ ἐπιθυμῶ αὐτό. Διότι καὶ ὁ Χριστὸς τὸ αὐτὸ ἐπαρτά, συμβουλευόμενος περὶ ἀφένσεως ἀμαρτιῶν καὶ λέγων: «Ὅταν προσεῦχησθε ὑμεῖς, ἀφίετε εἰ τι κατὰ τινος ἔχετε»⁵⁷. Πάλιν συζητῶν μετὰ τὸν Πέτρον λέγει: «οὐ λέγω σοι, δὲ ἀφες ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά»⁵⁸. Καὶ διὰ τῶν ἔργων του, συνεχώρησε τὰ ἀπέναντί του διαπραχθέντα παραπτώματα. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ γνωρίζομεν ὅτι τοῦτο εἶναι σκοπὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, πάντοτε διδάσκομεν περὶ αὐτοῦ. Τίποτε δὲν

54. Διὸ ἦτο τοιοῦτος ὁ ὕψος τοῦ Παύλου, ὥστε, ὅπως τότε ἐν ὄψει του εἵσταντο τοὺς Χριστιανούς καὶ δὲν ἔπαινε τὸ ἔργον τοῦτο, πολλὰ μᾶλλον τώρα, ὅταν ἤρριξε ἕνα νέαν ἔργον, διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου.

55. Διὸ, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ αὐτενεργῇ, νὰ ἔχῃ πρωτοβουλίαν.

56. Διὸ, θὰ ἐθεωροῦντο ὡς ὄξυλα ὄντα, ὅπως τὰ ξύλα, τὰ ὁποῖα φέρονται γῆς, κατεῖται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ὕδατος κ.λπ.

57. Ματθ. 5, 23.

58. Ματθ. 18, 22.

εἶναι ψυχρότερον ἀπὸ Χριστιανόν, ὁ ὁποῖος δὲν σώζει ἄλλους. Δὲν δύνανται εἰδὼ νὰ προσβάλῃ τὴν πενίαν· διότι θὰ εἰς κατηγορήσῃ ἡ χήρα, ἡ ὁποία κατέβαλε τὰ δύο λεπτὰ⁵⁹.

Καὶ ὁ Πέτρος εἶπεν· «Ἀργύριον καὶ χρυσὸν οὐχ ὑπάρχει μοι»⁶⁰. Καὶ ὁ Παῦλος τόσον ἦτο πτωχός, ὥστε καὶ νὰ πεινώσῃ πολλὰκις, καὶ νὰ στερηθῇ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς.

Δὲν δύνανται νὰ προσβάλῃ τὴν ταπεινὴν καταγωγὴν· διότι καὶ ἐκεῖνοι ἦσαν ἄσχημοι καὶ κατήγαντο ἐξ ἀσχημῶν γονέων. Δὲν δύνανται νὰ προσβάλῃ ἑλπίων πείρας· διότι καὶ ἐκεῖνοι ἀγράμματοι ἦσαν⁶¹. Καὶ ἂν ἦσαι βούλος, καὶ ἂν ἦσαι δραπέτης, θὰ δυνηθῇς νὰ ἐπιτελέσῃς τὰ ἔργα σου· διότι καὶ ὁ Ὀνήσιμος τοιοῦτος ἦτο. Ἀλλὰ ἐλπέε ποῦ καλεῖ αὐτόν, καὶ εἰς ποῖον θεσμὸν ἀξίας τὸν φέρει: «ἵνα κοινωνῇ μοι», λέγει, «ἐν τοῖς θεσμοῖς μου»⁶².

Δὲν δύνανται νὰ προσβάλῃ ἀσθενείαν· διότι καὶ ὁ Τιμόθεος εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὗρισκετο, δεδομένου ὅτι ὑπέφερε συχνὰ ἀπὸ ἀσθενείας. «Ὅτι ἦτο δὲ ἀσθενής, διὰ τὰ νὰ τὸ μάθῃς, ἀκούσε τοῦτο: «Ὅτιν' ὀλίγω χρόνῳ διὰ τὸν στέμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας»⁶³.

Δύνανται ἕκαστος νὰ ὠφελήσῃ τὸν πλησίον του, ἐάν θέλῃ νὰ ἐπιτελέσῃ τὰ καθήκοντά του. Δὲν θέλετε τὰ δέγδρα τὰ ἄκαρπα πῶς εἶναι λογυρά, ὥραια, μακρά, λεῖα καὶ ὀψηλά; Ἀλλὰ ἐάν ἔχωμεν κήπον, θὰ ἠθέλωμεν νὰ ἔχῃ ροῖδός, εἰλαῖς καρποφόρους πολλὰ μὲλλον παρά τὰ προσανερωθέντα· διότι ἐκεῖνα εἶναι διὰ νὰ εὐχαριστοῦν τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅχι διὰ τὸν ὠφελοῦν

59. Μάρκ. 12, 41 - 44.

60. Πράξ. 3, 6.

61. «Ὅτις ἔχεις δυσγένεσιν εἰπεῖν» καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἄσχημοι ἦσαν καὶ ἐξ ἀσχημῶν. Οὐκ ἔχεις ἱκανοὺς προσβάλλεσθαι καὶ νὰρ ἐκεῖνοι ἀγράμματοι ἦσαν. «Ἴς ἐνταῦθα τὸ σῆμα οὐμνηκῆς (διὰ σῆμα ἐπιστομῆς μετὰ σῆματος ἀντιστοφῆς).

62. Φιλιπ. 1, 10, 13.

63. Α' Τιμόθ. 5, 23. Εἰς τὸ κείμενον ὁ βίσιος Χρυσόστομος ἐξηγουμένης τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου λέγων: «Ἐπεὶ καὶ Τιμόθεος τοιοῦτος ἦν, πυκνὰς ἔχων τὰς ἀσθενείας».

καὶ ἡ ὠφέλεια, ἡ ὁποία προέρχεται ἐξ αὐτῶν, εἶναι μικρά. Τοιοῦτοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι σκέπτονται μόνον τὰ ἰδικά των ζητήματα, μᾶλλον δὲ οὐτε τοιοῦτοι εἶναι (ὅπως τὰ ἀκαρπὰ δένδρα)· οὗτοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι πρὸς καὶ οὖν κατὰλληλοι· διότι ἐκεῖνα εἶναι κατάλληλα καὶ διὰ τὴν οἰκονομίαν οἰκῶν καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν εὐρισκομένων ἐν τῷ αὐτῶν. Τοιαῦτα ἦσαν καὶ αἱ παρθένοι, ἀγαπᾶν μὲν καὶ κόσμους καὶ σώφρονες, ἀλλὰ εἰς οὐδὲνα χρήσιμοι· διὰ τοῦτο καὶ κατακαίονται⁶⁴. Τοιοῦτοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔβρεφον τὸν Χριστὸν· ἔλαβε θηλασθῆναι οὐδὲν κατηγορεῖται διὰ τὰ ἀτομικά του ἀμαρτήματα, οὐτε ὅτι ἐπόρευευσεν, οὐτε ὅτι ἐπιώρκησεν καὶ ἐν γένει βί' οὐδὲν ἄλλο ἀμαρτήμα, ἀλλὰ ὅτι δὲν ὑπῆρξεν εἰς ἄλλον χρήσιμος⁶⁵. Τοιοῦτος ἦτο καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκρυψε τὸ τέλειον, ὁ ὁποῖος ἐδείκνυε μὲν ἀμεμπτον θίον, ἀλλὰ δὲν ἦτο εἰς ἄλλον χρήσιμος⁶⁶.

Πῶς εἶναι Χριστιανὸς ὁ τοιοῦτος; Εἰπὲ εἰς ἐμέ: ἐάν ζῶμιν ἀναμιχθεῖσαι μὲ ὄλεον, δὲν φέρῃ τὸ ὄλεον μείγμα εἰς τὴν κατὰστασιν τὴν ἰδικὴν τῆς, ἀρὰ γε εἶναι ζῶμιν τὸ ὄλεον τοῦτο; Τί δέ; ἐάν μύρον δὲν γεμίσι μὲ εὐωδίας, ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι πλησιάζουσιν αὐτό, θυνάμεθα νὰ καλέσωμεν αὐτὸ «μύρον»;

Μὴ εἴπῃς: «Ἀδύνατον εἰς ἐμὲ εἶναι νὰ παρορμηθῶ ἄλλου». Διότι, ἐάν ἦσαι Χριστιανός, ἀδύνατον νὰ μὴ γίνῃ οὕτω· διότι ὅπως δι' ἐκεῖνα τὰ ὅποια συμβαίνουν εἰς τὴν φύσιν δὲν ὑπάρχει ἀντίρρησης, οὕτω καὶ διὰ ταῦτα· διότι εἰς τὴν φύσιν τοῦ Χριστιανοῦ κεῖται τὸ πρᾶ-

64. Πρόκειται περὶ τῶν μαρτῶν παρθένων τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. 25, 1 - 12).

65. Ματθ. 25, 31 - 48.

66. Ματθ. 25, 14 - 30. Παραπομπὴν πρὸς τὸν θεὸν ἱεράρχης θέτει εἰς τὸ τέλος τῶν προειρημένων τῶν λέξεων χρήσιμος, διὰ νὰ τόνισεν, πῶς πρέπει νὰ εἶναι ὁ γνήσιος Χριστιανός, ἐνθ' ὃν ἀρχὴ ἔχει τὴν λέξιν τριτοῦτος:

Τοιοῦτοι ἦσαν καὶ αἱ παρθένοι, ὄντοί μιν, καὶ κόσμους καὶ σώφρονες, αὐδενὶ δὲ χρήσιμοι.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ μὴ βρωσκόμενοι τὸν Χριστόν... οὐχ' ὅτι ἐπαρκεῖν, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τὴν μὴ γένεσιν χρήσιμος.

Τοιοῦτος ἦν ὁ πρὸ τῶν ἁγίων κατὰ τοὺς ὁλοκλήτους παρεχόμενος μὲν θίον, ἐπὶ τὴν δὲ οὐκ ἄν χρήσιμος.

γμα. Νὰ μὴ ὑβρίζῃς τὸν Θεόν. "Αὐ εἶπῃς ὅτι ὁ ἥλιος δὲν δύναται νὰ φωτίσῃ, ὑβρίζεις τὸν ἥλιον· ἂν εἶπῃς ὅτι ὁ Χριστιανὸς δὲν δύναται νὰ ὠφελήσῃ, ὑβρίζεις τὸν Θεόν καὶ λέγεις αὐτὸν ψεύστην⁶⁷. Διότι εἶναι εὐκολώτερον ὁ ἥλιος νὰ μὴ θερμαίνῃ οὐτε νὰ λάμψῃ, παρὰ ὁ Χριστιανὸς νὰ μὴ φωτίσῃ· διότι εὐκολώτερον εἶναι τὸ φῶς νὰ γίνῃ σκότος, παρὰ νὰ σμῆθι τὸ τελευταῖον⁶⁸. Μὴ λέγῃς λοιπὸν ὅτι εἶναι ἀδύνατον (νὰ ὠφελήσῃς)· ἀδύνατον εἶναι τὸ ἀντίθετον.

Μὴ ὑβρίζῃς λοιπὸν τὸν Θεόν. "Αὐ τὰ ἰδικά μας ζητήματα ρυθμίζομεν καλῶς, διὰ ἐκεῖνα καθ' ὅλοκληρίαν θὰ γίνουσι, καὶ θὰ ἀκολουθοῦν ὡς πρᾶγμα φυσικόν. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μείνῃ ἀπαράτηρητον, δὲν εἶναι δυνατόν λαμπρὰν τὸσον λαμπρὰ νὰ κρυθῇ⁶⁹.

Νὰ μὴ ἡμεῖς λοιπὸν ἀμελείς· διότι ὅπως τὸ κέρδος τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς ἀρετῆς καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τοὺς ὠφελουμένους διαβαίνει, οὕτω καὶ ἐκ τῆς κακίας διπλῇ εἶναι ἡ προκλύπτουσα ζημία, δεδομένου ὅτι διαβαίνει καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι θλιώπονται.

"Ας εἶναι, ἀν θέλῃς, κάποιος ἀπαιδευτός, ὁ ὁποῖος ὀπίστη ἀπειρα κακὰ ἐκ μέρους κάποιου, καὶ ἐκεῖνον ὡς μὴ τὸν ἀποκρούῃ κανεὶς, ἀλλὰ ὡς τὸν εὐεργετῇ· τοῦτο ἀπὸ ποῖαν διδασκαλίαν δὲν εἶναι λοχυρότερον; ἀπὸ πόσους λόγους; ἀπὸ πόσας παραινήσεις; ποῖον θυμὸν δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ σφῆσθι καὶ νὰ καταπραῖνῃ;

Αὐτὰ λοιπὸν, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, ὡς ἀκολουθώμεν τὴν ἀρετὴν, διότι δὲν εἶναι δυνατόν κατ' ἄλλον τρόπον νὰ σωθῶμεν, παρὰ ἀποῦ διανύσωμεν μὲ αὐτὰ τὰ κατορθώματα τὴν ἐδῶ ζωὴν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλοanthρωπίας

67. "Αἰσιοπαρήγητος ἐν τῷ ὅθι ὁ παραλληλισμὸς ἡλίου καὶ Θεοῦ. "Αν εἴπῃς ὅτι ὁ ἥλιος οὐ φαίνει, ὁ θς οὐ φαίνει, ὃν εἶπῃς ὅτι ὁ Χριστιανὸς οὐ δύναται ὠφελεῖν, ὁ θς τὸν Θεόν καὶ τὸν ἥλιον εἶπῃς.

68. «Εὐκολὸν γὰρ τὸν ἥλιον μὴ θερμαίνειν, ἢ δὲ φαίνει, ἢ τὸν Χριστιανὸν μὴ φωτίζειν». "Αποφθεγματικὰ λόγια. "Αἷον προαχθεῖς εἶναι ὅτι διὰ μὲν τὸν ἥλιον χρησιμοποιεῖται τὸ ρ. φ. αἰνεῖν, διὰ δὲ τὸν Χριστιανὸν τὸ ρ. φ. ωτίζειν.

69. Πρὸς Ματθ. 5, 13 - 16.

τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου συγχρόνως μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἶναι ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ' (21)

(Πρόξ. θ', 26-43)

«Παραγενόμενος δὲ ὁ Σάβλος εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐπαιρτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς καὶ πάντας ἐροῦντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μαθητής. Βαρνάβας δὲ, ἐπιλαβόμενος αὐτόν, ἤγαγε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ διηγῆσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῷ ἔθῳ εἶθε τὸν Κύριον»¹.

α'. Ἐδῶ εἶναι ὄχιον νὰ ἀπορήσῃ κανεὶς, πῶς εἰς μὲν τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν λέγει: «οὐκ ἀπῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀλλ' εἰς Ἀραβίαν καὶ Δαμασκόν»², καὶ τὸ ἔξης: «μετὰ τρία ἔτη ἀνέβην εἰς Ἱεροσόλυμα ἰστορήσαι Πέτρον»³ καὶ «οὐδένα τῶν Ἀποστόλων εἶδον»⁴, ἐδῶ δὲ (βηλαδὴ εἰς τὰς Πράξεις) ἀντιθέτως λέγεται ὅτι «Βαρνάβας ἤγαγεν αὐτόν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους»⁵. Ἡ λοιπὸν θέλει νὰ εἴπῃ τοῦτο: «οὐκ ἀπῆλθον ὥστε ἀναθεῖσθαι» (βηλαδὴ δὲν ἀπῆλθον διὰ νὰ μείνω ἐκεῖ) διότι λέγει εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐπιστολὴν «οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι»⁶, «οὐδὲ ἀπῆλθον εἰς Ἱεροσόλυ-

μα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ Ἀποστόλους»⁷, ἢ, ἐάν δὲν συμβαίνει τοῦτο, λέγει ὅτι ἡ ἐπιθυμία, ἡ ὁποία ἐμελετήθη ἐναντίον του εἰς τὴν Δαμασκόν, μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς Ἀραβίας ἐξεδηλώθη, ἔπειτα πάλιν ἡ συνοδος (εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα) ἐπραγματοποιήθη ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἀπὸ ἐκεῖ (βηλ. τὴν Δαμασκόν).

Αὐτὸς λοιπὸν δὲν ἀπῆλθε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ «τοῖς μαθηταῖς ἐπειράτο κολλᾶσθαι»⁸, διότι δὲν ἦτο διδάσκαλος, ἀλλὰ μαθητής. Ἄρα δὲν ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, βηλαδὴ διὰ νὰ μεταβῇ πρὸς τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀποστόλους· διότι οὐτὲ ἐξ αὐτῶν ἔμαθε τίποτε. Ἡ δὲν ἀναφέρει αὐτὴν τὴν συνοδὸν, ἀλλὰ παραλείπει αὐτήν, ὥστε ἡ ὑπόθεσις νὰ ἔχῃ ὡς ἀκολουθῶσα: «Ἀπῆλθεν εἰς Ἀραβίαν, ἦλθεν εἰς Δαμασκόν, εἶτα εἰς Ἱεροσόλυμα, εἶτα εἰς Συρίαν» ἢ, ἐάν δὲν εἶναι τοῦτο, πάλιν οὕτω νὰ ἔχῃ, ὅτι «ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, εἶτα εἰς Δαμασκόν ἐξεπέμφθη, εἶτα εἰς Συρίαν, εἶτα εἰς Δαμασκὸν πάλιν, εἶτα εἰς Καισάρειαν, καὶ τότε διὰ δέκα τεσσάρων ἐτῶν, ἴσως ὅτε τοὺς ἀδελφοὺς ἀνῆγαγε μετὰ Βαρνάβαν», ἢ ἐάν δὲν εἶναι τοῦτο, ἄλλην περίπτωσιν ἐννοεῖ. Διότι ὁ ἱστοριογράφος πολλὰ γεγονότα ἐκθέτει συντόμως καὶ πολλὰς ἐποχὰς ἀναφέρει συνοπτικῶς.

Βλέπε πῶς δὲν εἶναι φιλόδοξος, οὔτε διηγείται τὸ δράμα ἐκεῖνο, ἀλλ' ἀντιπάρειρχεται αὐτό. Πάλιν δὲ τοιοῦτοτρόπως ἀρχίζει, καὶ λέγει: «Παραγενόμενος δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐπειράτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· οἱ δὲ ἐροῦντο αὐτόν»⁹. Καὶ ἐκ τούτου πάλιν δεῖκνυται ὁ ἐνθερμος ζῆλος, ὅχι ἀπὸ τὸν Ἀνανίαν, οὔτε ἀπὸ τοὺς θαυμάζοντας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ συμβῆντα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· διότι ἐκεῖνο (βηλαδὴ ἡ μεταστροφή τοῦ Παύλου) δὲν ἦτο πράγματι σύμφωνον μὲ ἀνθρωπίνην προσδοκίαν.

Καὶ ἐλέπε ὅτι αὐτὸς (ὁ Παῦλος) δὲν μεταβαίνει πρὸς τοὺς Ἀποστόλους λόγῳ τῆς μετριοφροσύνης του,

1. Πρόξ. 9, 26 - 27.

2. Γαλ. 1, 17.

3. Γαλ. 1, 18.

4. Γαλ. 1, 19.

5. Πρόξ. 9, 27.

6. Γαλ. 1, 18. Ἀλλ' ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δὲν ἐξήγγειλεν ἀπὸ ἀνθρώπων συμβουλὴν καὶ καθοδήγησιν διὰ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ κλήσιν αὐτοῦ (ἴδε Κορινθ. Διαθήκην ἐξῆν. ὑπὸ Ἰωάν. Θ. Κοκκινόπουλου).

7. Γαλ. 1, 17.

8. Πρόξ. 9, 26.

9. Πρόξ. 9, 26.

ἀλλὰ πρὸς τοὺς μαθητάς, διότι ἦτο μαθητὴς· διότι δὲν ἐθεωρεῖτο ἀκόμη ὅτι ἦτο ἀξιώσιμος.

«Βαρνάβας δὲ ἐπιλασθόμενος αὐτοῦ, ἤγαγε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς ἐν τῇ ὁ-
δοῦ εἶδε τὸν Κύριον»¹⁰. Ὁ Βαρνάβας αὐτὸς ἦτο εἰς πρῶ-
τος καὶ ἡμέρος ἄνθρωπος. Τὸ ὄνομα τοῦ δὲ ἐρμηνεύεται·
«Υἱὸς παρηγορίας»¹¹ διὰ τοῦτο καὶ κατέστη φίλος τοῦ
Παύλου. Ὅτι ἦτο δὲ πολὺ χρηστός καὶ προσιτός, τοῦ-
το καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ παρόντος χωρίου, καὶ ἐκ
τῶν σχετικῶν μὲ τὸν Ἰωάννην¹².

Διὰ τοῦτο αὐτὸς δὲν φοβεῖται, ἀλλὰ διηγείται πῶς
καθ' ὁδὸν εἶδε τὸν Κύριον, καὶ ὅτι ὠμίλησεν εἰς αὐτόν,
καὶ πῶς εἰς τὴν Δαμασκὸν ὠμίλησεν ἐλευθέρως διὰ τὸν
Κύριον Ἰησοῦν. Διότι ἦτο φυσικὸν ὁ Βαρνάβας καὶ εἰς
τὴν Δαμασκὸν νὰ ἔχη ἀκούσει καὶ σχετικὰ μὲ τὸν Παῦ-
λον. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτά, τὰ ὁποῖα ἔπραξεν εἰς τὴν
Δαμασκὸν, ἀφοῦ τὰ καθιστᾷ ὡς ἐπιβεβαιωτικά ἐκει-
νων, τὰ ὁποῖα συνέβησαν εἰς αὐτόν, διὰ τῶν ἔργων ἐ-
πιβεβαίωσεν ὁ Παῦλος τὰ λεχθέντα.

«Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευό-
μενος ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ παρρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀ-
νόματι τοῦ Ἰησοῦ. Ἐλάλει τε καὶ συζητεῖ πρὸς τοὺς
Ἑλληνιστάς»¹³. Ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ ἐφοβοῦντο αὐτόν,
οἱ δὲ Ἀπόστολοι δὲν ἐπίστευον εἰς αὐτόν, διὰ τοῦτο
διὰ τῶν ἐνεργειῶν τούτων καταπαύει τὸν φόβον αὐ-
τῶν. Λέγει Ἑλληνιστὰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ὠμίλουν
ἑλληνιστῶν¹⁴ καὶ τοῦτο τὸ λέγει μὲ λίαν σοφὴν σκέψιν.
Διότι ἐκείνοι οἱ ὅλοι δὲν ἠθέλησαν οὕτε νὰ ἴδουν αὐ-
τόν, δηλαδὴ οἱ φανατικοὶ Ἑβραῖοι.

«Οἱ δὲ ἐπεγγείρουσαν ἀνελεῖν αὐτόν»¹⁵ τοῦτο ἀπετέ-
λει ἀπόδειξιν τῆς ἐξόχτητος τῶν Ἑβραίων τῆς τελείας

νίκης τῶν Χριστιανῶν, καὶ τοῦ ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἐλυποῦν-
το εἰς μέγαν θαυμὸν δι' ἐκεῖνον, τὸ ὅποιον εἶχε συμβῆ.

«Ἐπιγινόντες δὲ οἱ ἀδελφοί, κατήγαγον αὐτόν εἰς
Καيسάρειαν»¹⁶. Λόγῳ φόβου πράττουν τοῦτο· δηλαδὴ
φοβηθέντες μὴ ἐπὶ τοῦ Παύλου συμβῇ ἐκεῖνον, τὸ ὅποι-
ον συνέβη ἐπὶ τοῦ Στεφάνου, ὁδηγοῦν αὐτόν εἰς τὴν
Καيسάρειαν.

«Καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτόν εἰς Ταρσόν»¹⁷. Ἄν καὶ
διὰ φόβον κάμνουν τοῦτο, ἐν ταῦτοις στέλλουν τὸν
Παῦλον, συγχρόνως καὶ διὰ νὰ κηρύξῃ καὶ διὰ νὰ εὐ-
ρίσκειται ἐν ἀσφαλείᾳ δεδομένου ὅτι θὰ ἦτο εἰς τὴν
πατρίδα του.

Παρατρεῖ δὲ, πῶς διὰ δὲν πραγματοποιοῦνται
διὰ τῆς θείας χάριτος, ἀλλὰ ἐπιτρέπει εἰς αὐτοὺς ὁ
Θεὸς καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν σοφίας νὰ ρυθμίζουν
πολλὰ ζητήματα καὶ κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον¹⁸. Διό-
τι ἐάν συνέβη τοῦτο ἐπὶ τοῦ Ἰδίου¹⁹, πολλῶν μᾶλλον
ἐπ' αὐτῶν. Ἐπιτρέπει λοιπὸν ὁ Θεὸς τοῦτο, διὰ νὰ ἐ-
ξαλείψῃ τὴν σχετικὴν πρόφασιν τῶν ἀκηρῶν²⁰.

«Αἱ μὲν οὖν Ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας
καὶ Σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομοῦμεναι καὶ πο-
ρευόμεναι τῷ φόβῳ Κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ Ἀ-
γίου Πνεύματος ἐπιληθύνοντο»²¹. Πρόκειται νὰ ὁμιλήσῃ

10. Πράξ. 9, 27.

11. Πράξ. 4, 36.

12. Διὰ τὸ Θεὸς δὲν ἐπεμβαίνει παντοῦ θαυματουργικῶς, ἀλλὰ
ἀρκεῖ τὸν ἀνθρώπον εἰς πολλὰ περιπτώσεις νὰ οὐρεθῇ μόνος του
τὸ νὰ πράξῃ, ὅπως εἰς τὴν περίπτωση τοῦ Παύλου· δὲν ἐπεμβαίνει θαυ-
ματουργικῶς τῷ τρόπῳ, δὲ νὰ σώσῃ αὐτόν, ἀλλὰ ἀρκεῖ τοὺς Χριστι-
ανούς, νὰ εὐρύνουν τὸν διασώσεως οὐτὸν ἐκ τῶν χαρῶν τῶν Ἰου-
δαίων. Ὅς ἄνθρωποι λαοὶν ἠγάπησαν ὅτι ὁ μόνος τρόπος ἦτο ἡ φυ-
γάσκειν τοῦ Παύλου.

13. Καὶ ὁ Κύριος εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ζωὴν Του ἐνήργει κατὰ
τρόπον ἀνθρώπινον. Π.χ. ὅταν ἐβλάπεν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν Ἰουδαίων κατ'
ἄνω κινεῖτο εἰς ἐπικίνδυνον θαυμνόν, ἔφειγε καὶ ἐπαύθητο ὅ-
ταν εἶχε πλέον καταναυθῇ αὐτῇ.

14. Ἡ πρόφασις αὕτη ἔγκειται εἰς τὴν γνώμην τοῦ μὴ ὀνημεω-
νίζοντος τὰ ζητήματα ἐνεργῶς, ὅτι ὅταν εἶναι νὰ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος,
θὰ σωθῇ διὰ τῆς θείας ἐπεμβάσεως, ἐπομένως εἶναι μόνον νὰ προ-
σπαθῶμεν ἡμεῖς νὰ πράξωμεν ταῦτο. Τότε ὅμως πλέον ὁ ἄνθρωπος
θὰ κινήται ὁσῶον ὄν καὶ μαρολόρηται.

21. Πράξ. 9, 31.

10. Πράξ. 9, 27.

11. Πράξ. 4, 36.

12. Πράξ. 4, 19 - 36.

13. Πράξ. 9, 28 - 29.

14. Διὰ αὐτοὺς εἰς τὴν Νεοελληνικὴν καλεῖται Ἑλληνοφῶνοι.

Ἡ λέξις Ἑλληνοφῶν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν σημαίνει τὸν καθηγῆτὴν
τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας (Ἀρχελοῦ καὶ Νέας).

15. Πράξ. 9, 29.

περί τοῦ Πέτρου, καὶ ὅτι μεταβαίνει πρὸς τοὺς ἁγίους. Διὰ τὸ μὴ νομίσαι λοιπὸν κανεῖς ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτῆ τοῦ Πέτρου εἶναι ἐκδήλωσης φόβου, διηγείται ὁ Εὐαγγελιστὴς εἰς ποῖαν κατὰστασιν εὐρίσκοντο προηγουμένως αἱ Ἐκκλησίαι, θέλων νὰ δείξῃ, ὅτι, ὅταν ἐξηργεῖτο διαγωγὸς, ὁ Πέτρος εὐρίσκετο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· ὅταν δὲ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας παντοῦ ᾔσαν ἀσφαλῆ, τότε πλέον ἀφήνει καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα· τὸσον κατελείπει συγχρόνως ὑπὸ ζήλου καὶ ὁρμητικότητος. Διότι δὲν εἶχε τὴν γνώμην ὅτι, ἐπειδὴ ἐπεκράτει εἰρήνη, δὲν εἶχαν ἀνάγκην τῆς παρουσίας.

Καὶ διατί, δύναται νὰ εἴπῃ τις, κάμνει τοῦτο καὶ ἔρχεται, ἐφ' ὅσον ἐπεκράτει εἰρήνη, καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Παύλου; Διότι αὐτοὺς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπέβοντο, ἐπειδὴ πολλάκις εὐρέθησαν πλησίον των καὶ ἐθαυμάσθησαν ὑπὸ τοῦ πλήθους²² τὸν Παῦλον δὲ περιφρόνουν καὶ περισσότερον ἐξηγριώνοντο κατ' αὐτοῦ.

Θ'. Εἶδες, πῶς εἰρήνη διαδέχεται τὸν πόλεμον; μᾶλλον δὲ, εἶδες τί ἐκάμην ὁ πόλεμος ἐκεῖνος; Συντέλεσεν εἰς τὸ νὰ διασπαρῶν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δημιουργοὶ τῆς εἰρήνης. Εἰς τὴν Σαμαρείαν κατεσχύνθη ὁ Σίμων²³· εἰς τὴν Ἰουδαίαν συνέθεσαν τὰ σχετικά μὲ τὴν Σάππειραν²⁴.

Δὲν εἶχεν ὁμως ἀνακουφισθῇ ἡ ἐκκλησία ἐπειδὴ ἐπεκράτει εἰρήνη, ἀλλὰ ἦτο τοιαύτη ἡ ἐν λόγῳ εἰρήνη, ὥστε νὰ ἔχουν οἱ Χριστιανοὶ ἀνάγκην παρηγορίας.

«Ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδαν»²⁵. Ὡς στρατηγὸς περιήρχετο τὰ διάφορα τμήματα

ἐξετάζων²⁶, ποῖον μέρος ἦτο συνηνωμένον, ποῖον ἦτο κεκοσμημένον, ποῖον εἶχεν ἀνάγκην τῆς παρουσίας του. Παρατήρει ὅτι παντοῦ αὐτὸς περιτρέχει καὶ πρῶτος ἐξ ὧν εὐρίσκεται. Ὃπου ἔπρεπε νὰ ἐκλεγῇ ὁ Ἀπόστολος²⁷, αὐτὸς ἦτο πρῶτος· ὅταν ἔπρεπε νὰ λαχθῇ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι οἱ Ἀπόστολοι δὲν μεθούουν²⁸, ὅταν ἔπρεπε νὰ θεραπεύουσιν τὸν χωλόν²⁹, ὅταν ἔπρεπε νὰ ὁμιλήσουν³⁰, ὁ Πέτρος προεξέρχεται τῶν ἄλλων· ὅταν ἔπρεπε νὰ ὁμιλήσουν πρὸς τοὺς ἀρχοντας³¹, αὐτὸς ὁμιλεῖ· ὅταν ἔπρεπε νὰ ὁμιλήσουν πρὸς τὸν Ἀνανίαν³², ὅταν ἐκ τῆς σκιάς ἐπετελοῦντο θεραπείαι³³, ὁ Πέτρος παρευρίσκεται καὶ ἐλάμβανεν τὴν πρωτοβουλίαν.

Καὶ, ὅπου μὲν ὀφίστατο κίνδυνος, ὁ Πέτρος παρών, καὶ ὅπου ἔπρεπε νὰ ρυθμισθοῦν ζητήματα· ὅπου δὲ ἐπικρατεῖ γαλήνη, εἰς τὴν αὐτὴν θαβμίδα εὐρίσκονται ὅλοι. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Πέτρος δὲν ἐζήτει τιμὴν μεγαλυτέραν τῆς τιμῆς τῶν ἄλλων³⁴. Πάλιν, ὅταν ἔπρεπε νὰ ἐπιτελεσθῇ θαῦμα, αὐτὸς σπεύδει πρῶτος· καὶ εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν περίπτωσιν πάλιν αὐτὸς ὁ ἴσιος κοπιᾷ καὶ ὀδοιπορεῖ.

«Ἐδρε δὲ ἐκεῖ ἀνθρωπῶν τινα Αἰνείαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κρεβάτου, ὃς ἦν παραληλυμένος· καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος· Αἰνέα, ἰαταί σε Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς· ἀνάστηθι καὶ στρώσον σεαυτῷ. Καὶ

26. «Καθὼς τις στρατηγὸς περιήει τὰς τάξεις, ἐπισκοπῶν...». Ἡ τελευταία φράσις (τὰς τάξεις ἐπισκοπῶν) δείκνυσι ὅτι ὁ θεὸς ἱεράρχης, θεοῦς μελετήης τῶν Ἑλληνικῶν ἔργων τῆς κλασσικῆς φιλολογίας, παρουσιάζει τὸν Πέτρον μὲ στρατηγὴν, ἔχον ὑπ' ὅν τὴν «Κύρου Ἀνάδοσιν»· «Κλέρχος τυχάν τότε τὰς τάξεις ἐπισκοπῶν...». [Σενεφ. Κύρου Ἀνάδοσις 2, 3, 2].

27. Πρὸς. 1, 15 - 26.

28. Πρὸς. 2, 13 - 15.

29. Πρὸς. 3, 2 - 8.

30. Πρὸς. 3, 12 - 26.

31. Πρὸς. 4, 8 - 20 καὶ 5, 29 - 32.

32. Πρὸς. 5, 1 - 11.

33. Πρὸς. 5, 14 - 15.

34. Δὲλ. παρουσιάζετο πρῶτος ἐκεῖ, ὅπου παρουσιάζετο κίνδυνος, ὀνόματι κ.λ.τ., τὸ ὅτι πρῶτος ὁ Πέτρος ἐνημερῶνεν. Ὃταν ὁμως ἐπικράτει εἰρήνη, δὲν εἰκρνε τὸν αὐτὸν του ἀπὸ τοῦ ἄλλου.

22. Δὲλ. οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον συνηθίαι νὰ βλέπουν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς ἄλλους Μαθητὰς εἰς τὰς ἀφορμὰς ἐκδηλώσεως, ἑορτῆς κ.λ.τ., τὸ πλῆθος νὰ ἐκτιμᾷ αὐτοὺς, ἐνθ' ὅν τὸν Παῦλον εἶχον συνηθίαι νὰ τὸν βλέπουν κατὰ ὁδοὺς ὡς τρεῖς, ὅπως καὶ οἱ Χριστιανοί, ἃ δὲ πρόσφορος μεταστροφὴ αὐτοῖς εἰς μὲν τὸς πρῶτους ἐνελεῖται ὁμογν, εἰς δὲ τοὺς δευτέρους διαπιστῶν.

23. Πρὸς. 8, 18 - 24. [Ἰδε ἄλλων ΙΗ' (18) σμ. 30].

24. Πρὸς. 5, 1 - 11.

25. Πρὸς. 9, 32.

εὐθέως ἀνέστη»³⁵. Καὶ διατὶ ὁ Πέτρος νὰ μὴ ἀπομείνῃ τὴν πίστιν, οὐτε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, ἐὰν ἤθελε νὰ θεραπευθῇ; Κυρίως λοιπόν τὸ θαῦμα τοῦτο ἐγένετο καὶ πρὸς παρηγορίαν τοῦ πληθους.

«Ἀκουε λοιπόν καὶ πόσον ἦτο τὸ κέρδος» διότι ὁ Εὐαγγελιστὴς προσθέτει λέγων: «Καὶ εἶδον πάντες οἱ κατοικοῦντες Λύδαν καὶ τὸν Ἀσάραν, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν Κύριον»³⁶.

Ὁρθῶς ὠμίλησεν οὕτως ὁ Πέτρος· διότι ὁ ἀνὴρ ἦτο ἐπίσημος· διὰ τοῦτο καὶ ὡς ἀποδείξειν τοῦ θαύματος παρέχει τὸ ὅτι ἔλασεν εἰς χεῖρας τοῦ ὁ θεραπευθεὶς τὴν κλίνην. Διότι οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἀπῆλλασσαν μόνον ἐκ τῆς ἀσθενείας τοὺς θεραπευομένους, ἀλλὰ μετὰ τῆς ὕγειας παρείχον εἰς αὐτοὺς καὶ σωματικὴν δύναμιν.

Ἄλλως τε τότε δὲν εἶχον παράσχει ἀκόμη ἀποδείξεις τῆς θαυματουργοῦ δυνάμεως τῶν οἱ Ἀπόστολοι, ὥστε εὐλόγως δὲν ἐζητήθη πίστις ἐκ μέρους τοῦ θεραπευθέντος ἀνδρός, ἐφ' ὅσον δὲν ἐζήτησαν οὐτε ἀπὸ τὸν γυῶν. Ὅπως ὁ Χριστός, ὅταν ἤρχιζε τὰ θαύματα, δὲν ἐζήτηε πίστιν, οὕτω καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐζήτησαν. Διότι εἰς μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα εὐλόγως ἐζητεῖτο ἡ πίστις αὐτῶν προσηγομένως· διὰ τοῦτο καὶ ἐκ πίστεως, ὅσοι κατείχοντο ὑπὸ ἀσθενείᾳ, ἐξετέθεντο εἰς τὰς ὁδοὺς, ὥστε, ὅταν διέρχεται ὁ Πέτρος, ἔστω καὶ ἡ σκία τοῦ νὰ πέσῃ εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν³⁷. Ἀπλῶς ἐκεῖ πολλά θαύματα ἐπετελοῦντο, εἰς τὴν Λύδαν δὲ τοῦτο τὸ θαῦμα, εἶναι τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον γίνεται. Διότι ἄλλα μὲν ἐκ τῶν θαυμάτων ἐγίνοντο, διὰ τὰ προσελκύουσιν τοὺς ἄλλους, ἄλλα δὲ πρὸς παρηγορίαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευον.

«Ἐν Ἰόππῃ δὲ τις ἦν μαθήτρια Ταθίθα, ἣ διαρρηγμένη λέγετο Δορκάς. Αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. Λού-

σαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερώῳ. Ἐγγὺς δὲ οὖσης Λύδης τῇ Ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἀνδρας παρακαλοῦντες μὴ ὀκνήσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν»³⁸. Διατὶ ἐπερίμεναν νὰ ἀποθάνῃ; Διατὶ νὰ μὴ κληθῇ ὁ Πέτρος καὶ πρὸ τοῦ θανάτου; Διότι τοῦ λοιποῦ, σκεπτόμενοι ἡμέρας, ἐθεώρουν ἀνάξιον νὰ ἐνοχλοῦν τοὺς μαθητάς διὰ τοιαῦτα ζητήματα καὶ νὰ ἀποσποῖν αὐτοὺς ἀπὸ τὸ κήρυγμα· διότι καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον λέγει ὅτι ἡ Λύδσα ἦτο πλησίον τῆς Ἰόππης, διὰ τὰ δεῖξῃ, ὅτι ἐζήτουν τοῦτο ἀπὸ τὸν Πέτρον ὡς ἔργον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τελουμένου (διότι ἦτο μαθήτρια) οὐκ δὲ ὡς κύριον ἔργον³⁹.

«Ἀναστὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς. Ὁν παραγενομένων ἀνῆγαγον εἰς τὸ ὑπερῶον»⁴⁰. Δὲν παρακαλοῦν, ἀλλὰ ἀφαινοῦν εἰς αὐτὸν τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε μόνος τοῦ νὰ χάριση εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν. Τοιοῦτοτρόπως δὲ παραματοποιεῖται τὸ «Ἐλεημοσύνη ρύεται ἐκ θανάτου»⁴¹.

«Καὶ περιέστησαν αὐτὸν πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίονσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὕσα ἡ Δορκάς»⁴². Ἐκεῖ, ὅπου εἶχε τεθῇ, ἀφοῦ εἶχεν ἀποθάνει, ὀδηγοῦν τὸν Πέτρον, ἵνα ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι παρέχουν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν διὰ σχετικὴν διδασκαλίαν. Ἐἴδες πόση πνευματικὴ πρόδοσις ἔχει σημειωθῇ; Δὲν προστεθῇ δὲ ἀσκόπως τὸ δνομα τῆς γυναικός, ἀλλὰ διὰ τὰ μάρτυρον ὅτι ἐπαξίως ἔφερε τοῦτο, δεδομένου ὅτι τόσοι ἡγρόντη καὶ ἐπρόσεχον, ὅπως ἡ Δορκάς. Διότι πολλὰ ὀνόματα καὶ σκοπιμῶς τίθενται, ὅπως πολλάκις εἰπομεν πρὸς σὰς.

«Πλήρης», λέγει, «ἦν ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει». Εἶναι μέγα τὸ ἐγκώμιον διὰ τὴν γυναῖκα, ἐφ' ὅσον θεοβαίως ἐπετελεῖ καὶ τὰ δύο τόσοι, ὥστε

35. Πράξ. 9, 33 - 34.

36. Πράξ. 9, 35.
37. Πράξ. 5, 15.

38. Πράξ. 9, 36.

39. Δηλ. ἡ πορεία τοῦ Πέτρου ἔκρινεν αὐτὸν πλησίον τοῦ τόπου, ἐνθα ἦτο ἡ Ταθίθα. Τοῦτο ἐθεώρησαν ὡς εὐκαιρίαν, διὰ τὸν ὅτι ἤθελον τὴν διαθήκην τοῦ Πέτρου.

40. Πράξ. 9, 39.

41. Τωβ. 12, 9.

42. Πράξ. 9, 39.

νά είναι πλήρης καὶ ἐκ τῶν δύο. Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι πρῶτον ἐφρόντιζε διὰ τὰ ἔργα καὶ ἔπειτα διὰ τὴν ἐλεημοσύνην.

«Ὅσα ἐποίησε», λέγει, «μετ' αὐτῶν ἡ Ἀορκὰς οὐσα». Πολλὴ ἦτο ἡ ταπεινοφροσύνη των. Διότι δὲν ἐνήργουν, ὅπως ἡμεῖς, ἀλλὰ ἀπὸ κοιντοῦ ὅλοι ἐλάβανον μεγάλην φροντίδα διὰ τὴν ἐλεημοσύνην.

«Καὶ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας ὁ Πέτρος, θείς τὰ γόνατα προσεῦξάτο» καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα εἶπε· Ταβιθά, ἀνάστηθι. Ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισε⁴³. Διατί ἄρα γε ὁποχρῶναι ὅλους νὰ ἐξέλθουν; διὰ νὰ μὴ συγκινηθῇ ἐκ τῶν δακρῶν καὶ ταραχθῇ.

«Καὶ θείς τὰ γόνατα προσεῦξάτο». Τοῦτο δεικνύει ἐκτεταμένην προσευχήν.

«Κρατήσας», λέγει, «τῆς χειρός»⁴⁴. Ἐξῶ δεικνύει ἀπὸ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τὴν ζωὴν, ἀπὸ τῆς ἄλλης δὲ τὴν θύναμιν, ἡ ὁποία εἰσάγεται ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τοῦ λόγου, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς χειρός.

«Δούς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν. Καὶ φωνήσας τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν»⁴⁵. εἰς μὲν τοὺς ἁγίους, διὰ νὰ τοὺς παρηγορήσῃ μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι ἔλαβον πάλιν τὴν ἀδελφὴν, καὶ ὅτι ἐτελέσθη θαῦμα· εἰς δὲ τὰς χήρας, διὰ προστασίαν αὐτῶν⁴⁶.

«Γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστειναν ἐπὶ τὸν Κύριον. Ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μένειν αὐτὸν ἐν Ἰόππῃ παρὰ τινι Σίμωνι θυροεῖ»⁴⁷.

γ'. Παρατήρει τὴν ἑλλειψιν ὑπερφηανείας καὶ τὴν πρωτότητα τοῦ Πέτρου, πῶς δὲν μένει εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ταβιθά, οὔτε εἰς τὴν οἰκίαν ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν

ἐπισήμων, ἀλλὰ εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς θυροσδέφου· διότι δι' ὅλων τῶν ἐνεργειῶν τοῦ παρορμαῖ εἰς ταπεινοφροσύνην τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν ἀφήνει οὔτε τοὺς ἀνήκοντας εἰς ταπεινὴν τάξιν νὰ αἰσχύνωνται, οὔτε τοὺς ἀνήκοντας εἰς ὑψηλὴν τάξιν νὰ ὑπερφηανέωνται· ὁ Πέτρος καὶ διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἔκρινε καλὸν νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ τοῦ τόπου, ἐπειδὴ ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν, εἶχον ἀνάγκην τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ.

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς αὐτά, τὰ ὅποια ἔχουν λεχθῇ. «Ἐπειράτο», λέγει, «κολλῆσθαι τοῖς μαθηταῖς». Ὁ Παῦλος δὲν ἐπιηλίσσεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς μὲ ἀναισχυντίαν, ἀλλὰ μὲ κάποιαν συστολήν. Μαθητὰς δὲ καλεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι δὲν ἀνέχον εἰς τὴν χορείαν τῶν δώδεκα· διότι μαθηταὶ ὅλοι ἐκαλοῦντο τότε λόγω τῆς πολλῆς ἀρετῆς τῶν δηλαδὴ ἢ εἰκὼν τῶν μαθητῶν ἦτο καταφανὴς.

«Καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν», λέγει. Παρατήρει, πῶς ἐφοβοῦντο τοὺς κινδύνους, πῶς ἀκόμη ὁ φόβος ἦτο ἀνεπτυγμένος.

«Βαρνάβας δὲ ἐπυλοσόμενος αὐτοῦ, ἦγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς». Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι ὁ Βαρνάβας ἦτο ἐξ ἀρχῆς φίλος τοῦ Παύλου· διὰ τοῦτο καὶ διηγείται ἅλα τὰ σχετικὰ μὲ αὐτόν. Τίποτε δὲ ἐκ τούτων δὲν λέγει ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος· νομίζω δὲ ὅτι καὶ εἰς τοὺς ὅλους κατόπιν δὲν θὰ ἀνέφερε τίποτε, ἐάν δὲν παρουσιάζετο εἰς αὐτόν κάποια σχετικὴ ἀνάγκη⁴⁸.

«Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ παρρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ». Τοῦτο παρείχε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὴν δυνατότητα νὰ ἔχουν θάρρος. Βλέπετε ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἀμασκὸν καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα οἱ ὅλοι λαμβάνουν πρόνοιαν καὶ φροντίζουν ὥστε νὰ ἀπέλθῃ, καὶ ὅτι ἀκόμη δὲν εἶχε λεχθῇ τὴν θείαν χάριν;

43. Πράξ. 9, 40.

44. Πράξ. 9, 41.

45. Πράξ. 9, 41.

46. Δεδωμένου ὅτι ἡ ἀναστήσις θὰ συνέχευε ἐναντι τῶν χηρῶν τὰ φιλοanthropικὰ αἰσθητὰ ἔργα.

47. Πράξ. 9, 42 - 43.

48. Τοῦτο πρέπει ὁ Παῦλος, ὅταν ὁδηγεῖται ἀπὸ τῶν φονητικῶν Ἰουδαίων ἐναντιον τοῦ κληρύκου (Πράξ. 22, 1 - 21), καὶ ἐναντιον τοῦ Ἀγρίππα (Πράξ. 26, 2 - 23). Περὶ αὐτοῦ ἐπίσης ἀναφέρει καὶ εἰς ἐπιστολὰς του.

Μὲ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς τοῦ Παύλου δεικνύεται θεοβαίως καὶ ὁ ζήλος αὐτοῦ. Καὶ δὲν μοῦ φαίνεται πλὴν ὅτι συνεχίζει τὴν πορείαν του διὰ Ἑβραῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ θαλάσσης. Καὶ τοῦτο δὲ γίνεται κατ' οἰκονομίαν, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ κηρύξῃ ὁ Παῦλος καὶ εἰς τὴν γενέτειράν του. Ἄρα καὶ αἱ ἐπιβουλαι κατ' αὐτοῦ δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, καὶ τὸ ὅτι ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κατ' οἰκονομίαν γίνεται, ὥστε νὰ μὴ ὀφίσταται πλὴν εἰς φόρος του δυσπιστία.

«Ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς. Καὶ εἰχον» λέγει, «εἰρήνην αἱ Ἐκκλησίαι, οἰκοδομοῦμαι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου» δηλαδὴ ἠβύησαν τὴν εἰρήνην, ἐσωτερικὴν θεοβαίως, τὴν πραγματικὴν εἰρήνην. Ἐλλόγως διότι εἰς μέγαν θαθμόν κατεπόνησεν αὐτοὺς ὁ ἐξωτερικὸς πόλεμος.

«Καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπληθύνοντο». Παρηγόρει αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα καὶ διὰ τῶν θαυμάτων καὶ διὰ τῶν ἔργων· πλὴν δὲ τούτων εἰσῆρχετο καὶ εἰς ἡμᾶς πᾶσιν.

«Ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον καταλθεῖν πρὸς Λύδαν. Ἐδρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπον κατακείμενον καὶ εἶπεν αὐτῷ· Λίνεα, ἰδοὺ σε ὁ Χριστός». Αὐτὸς ὁ λόγος δὲν εἶναι ἀνθρώπου ἐπιδεικνυμένου, ἀλλὰ ἔχοντος πεποίθησιν ὅτι θὰ συμβῇ αὐτό, τὸ ὁποῖον λέγει. Ἐγὼ δὲ πιστεύω ἀκραδῶντας, ὅτι ὁ ἀσθενῶν ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Πέτρου καὶ κατέστη ὑγιής.

Ὅτι δὲ ὁ Πέτρος ἦτο ἀπηλλαγμένος ὑπερφαιρίας εἶναι φανερόν καὶ ἐκ τούτων, τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν. Δηλαδὴ δὲν εἶπεν: Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ, ἀλλὰ ὡς θαῦμα μᾶλλον παρουσιάζει αὐτό⁴⁹.

«Εἶδον δὲ οἱ κατοικοῦντες Λύδαν καὶ ἐπέστρεψαν ἐπὶ Κύριον». Ἄρα δὲν εἶλεγον ματαίως ὅτι τὰ θαύματα ἐτελοῦντο, διὰ νὰ κάμουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ πι-

στεύσουν καὶ διὰ νὰ παρηγορήσουν αὐτοὺς.

«Ἐν Ἰόππῃ δὲ τις ἦν μαθήτρια, λέγει, ὀνόματι Ταβιθά». Εἶδες ὅτι παντοῦ τελοῦνται τὰ θαύματα; Δὲν ἀπέθανεν ἀνευ λόγου ἡ Ταβιθά, ἀλλὰ ἀπὸ προσεβλήθη ὑπὸ ἀσθενείας. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν καλοῦν τὸν Πέτρον, μέχρις οὗ ἀπέθανεν.

«Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταί, ἀπέστειλαν παρακαλοῦντες μὴ ὀκνεῖν διελθεῖν ἕως αὐτῶν». Παρατῆρει ὅτι ἄλλους ἀνθρώπους στέλλουν καὶ καλοῦν τὸν Πέτρον. Αὐτὸς δὲ πείθεται καὶ ἔρχεται, μὴ θεωρῶν ὡς προσβολὴν τὴν ἐνέργειαν, δηλαδὴ τὸ ὅτι ἐκλήθη· τὸσον μέγα ἀγαθὸν εἶναι ἡ θλίψις· τοῦτο καταρτίζει τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Ἐκεῖ οὐδῶλος ἀκούεται κοπιότης, οὔτε θρήνος.

«Λούσαντες αὐτήν», λέγει, «ἔθηκαν ἐν ὑπερώϊ»· δηλαδὴ ἐπέτελλεσαν διὰ τὰ σχετικὰ μὲ τὸν νεκρὸν.

«Ἀναστάς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς. Καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸ ὑπερώϊον, θείς τὰ γόνατα προσήξατο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα εἶπεν Ταβιθά ἀνάστηθι». Δὲν ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς διὰ τὰ θαύματα νὰ ἐκτελῶνται μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας. Τοῦτο δὲ ἦτο ὠφέλιμον δι' αὐτοὺς διότι θεοβαίως δὲν ἐφρόντιζε μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἁλλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἰδίων τῶν Χριστιανῶν.

Ἐκαίνας λοιπὸν, ὁ ὁποῖος τόσοις θεραπεύει διὰ τῆς σκιάς του, τώρα κάμνει τόσα διὰ νὰ ἀναστήσῃ τὴν θάνατον. Ἐνίοτε καὶ ἡ πίστις τῶν προσερχομένων συνετελεῖ εἰς τὸ θαῦμα. Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ πρώτη νεκρά, τὴν ὅποιαν ἀνιστᾷ ὁ Πέτρος, καλῶν αὐτὴν διὰ τοῦ ὀνόματός της· ἐκείνη δὲ, ὡς ἴαν ἡγέρθη ἐκ τοῦ ὕπνου, κατ' ἀρχὴν ἠνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, κατόπιν, εὐθὺς ὡς εἶδε τὸν Πέτρον, ἀνεκάθισε, καὶ τέλος κρατηθεῖσα ἀπὸ τῆς χειρὸς ἵσταται στερεῶς.

Σὺ δὲ νὰ ἐξετάσῃς τὸ κέρδος, δηλαδὴ πῶς πόλιν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν λόγων τοῦ Πέτρου δὲν εἶναι πρὸς ἐπίδειξιν. Διὰ τοῦτο θεοβαίως ὁ Πέτρος καὶ ὑποχρεώνει ἄλλους νὰ ἐξέλθουν μισοῦμενος καὶ εἰς τοῦτο

49. Δηλ. ὅταν ὁ Πέτρος ἔλεγεν «ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ» θὰ παρουσιαζοῦν τὸν αὐτὸν του αἰς προνομία, ἐφ' ὅσον θὰ ἐδεικνύον ὅτι ἔχει λάβει τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν παρὰ τοῦ Κυρίου· διὰ τοῦτο λέγει: «Ἰδοὺ σε Ἰησοῦς Χριστός», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ θεραπεία τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι θαῦμα τοῦ Κυρίου.

τὸν Διδάσκαλον⁵⁰. Διότι, ὅπου χύνονται δάκρυα, δὲν πρέπει νὰ τελῇται τοιοῦτον μυστήριον· μᾶλλον δέ, ὅπου τελοῦνται θαύματα, δὲν πρέπει νὰ παρουσιάζωνται δάκρυα.

Ἄκούσατε, παρακαλῶ ἂν καὶ δὲν ἐπιτελεῖται σήμερον τοιοῦτον θαῦμα, ἐν ταῦταις καὶ εἰς τοὺς νεκροὺς τελεῖται μέγα μυστήριον. Εἰπέ μου λοιπὸν ἑάν, ἐνῷ ἡμεῖς καθήμεθα, ὁ Θεοῦ ἐστειλῇ καὶ ἐκδίλῃ κάποιον εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔπρεπε νὰ κλαίωμεν καὶ νὰ θρηνῶμεν; Ἄγγελοι παρουσιάζονται ἐξ οὐρανῶν ἀπεσταλμένοι καὶ ἐρχόμενοι ἀπὸ ἐκεῖ, σταλνέτες ἐκ μέρους τοῦ Ἰδίου τοῦ Βασιλέως διὰ νὰ καλέσουν τὸν σύνδουλόν αὐτῶν, καὶ οὐ κλαίει; Δὲν γνωρίζεις ποίας σπουδαϊότητος μυστήριον εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον συμβαίνει; πόσον φρικτὸν καὶ φοβερόν, καὶ ἀληθῶς ἄξιον ὕμνων καὶ χαρᾶς;

δ'. Θέλεις νὰ μάθης, διὰ νὰ γνωρίσης, ὅτι δὲν εἶναι καιρὸς διὰ δάκρυα; Ὁ θάνατος εἶναι μέγιστον μυστήριον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ ψυχὴ, ὡς νὰ ἀρήνῃ κάποιαν οἰκίαν, προχωρεῖ σπεύδουσα πρὸς τὸν Δεσπότην αὐτῆς· οὐ δὲ πνεθεῖ; Λοιπὸν ἔπρεπε νὰ πράττῃ κανεὶς τοῦτο, καὶ ὅταν γεννᾶται τὸ παιδίον⁵¹, διότι καὶ ὁ θάνατος ἀποτελεῖ γέννησιν ἀνωτέρω τῆς πρώτης. Διότι ὁ ἄνθρωπος προχωρεῖ εἰς ἄλλο φῶς, ἀπολύεται ὡς ἀπὸ μίαν φυλακὴν, ἐξέρχεται ὡς ἀπὸ ἑνα ἀγῶνα⁵².

50. Ματθ. 9, 23 - 24, Μάρκ. 5, 40 - 43 καὶ Λουκ. 8, 54 - 56.

51. Ὁ ἥρως διηγείται περὶ τὸν Τραυλὸν (φυλὴς Θρακικῆς), ὅτι ἐπὶ αὐτὸν διὰ τὸν νεογέννητον ἀναλογιζόμενοι τὰ δεινὰ, τὰ ὅσα ἐπρέκειτο νὰ συναντήσῃ εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὅσοις χαιρόντες καὶ ἠγωνιζόμενοι τὸν θανάτου, ἀναλογιζόμενοι, πόσον περισσότερο θεινὸν ὁ ἀλλότῳ.

52. Λίον ἀποφθεγγόμενοι οἱ λόγοι αὗτοι: «Πρόκειν γὰρ ὅς' ἔπαρον φῶς, ἀπολύεται ὡς ἀπὸ δεσμωτηρίου πνός, ὡς ἀπὸ ἀγῶνος ἔδεικται». Ἡ ἰδέα περὶ τοῦ σώματος ὡς δεσμωτηρίου τῆς ψυχῆς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν «Φαίδωνα» τοῦ Πλάτωνος: «ὡς ἐν τινι προυρῷ ὄντων οἱ ἄνθρωποι» (Πλ. «Φαίδων» 8). «...τὸ χωρίζει ἀπὸ μάλιστα ἀπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν καὶ ἔθισαι αὐτὴν κατ' αὐτὴν ποταγόμεν ἐκ τοῦ σώματος ἀναγομένη καὶ τε καὶ ὁμοιοῦσθαι καὶ οἰεῖται κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἐν τῷ νῦν παρόντι καὶ ἐν τῷ ἑπείτα ῥήνῃ κατ' αὐτὴν ἐκλωμένην ὡς ἀπὸ δεσμῶν ἐκ τοῦ σώματος» (Πλ. «Φαίδων» 3).

Καὶ! δύναται νὰ εἴπῃ τις· ὡς πρὸς μὲν τοὺς ἀγαθούς καλῶς λέγεις αὐτά. Καὶ ποῖαν σημασίαν ἔχει τοῦτο διὰ σέ, ἄνθρωπε; διότι οὐ οὕτε καὶ ἐναντι τῶν ἀγαθῶν δὲν ἐφαρμόζεις τοῦτο, τὸ ὅποιον λέγω⁵³. Εἰπέ μου λοιπὸν, τί ἔχεις νὰ κατακρίνης διὰ τὸ μικρὸν παιδίον; διὰ ποῖον λόγον πνεθεῖς αὐτό; τί ἔχεις νὰ κατακρίνης διὰ τὸν νεοφώτιστον; διότι καὶ ἐκεῖνος εἰς τὴν αὐτὴν κατὰστασιν περιήλθε. Διατί λοιπὸν πνεθεῖς αὐτόν; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ὅπως ὁ ἥλιος καθαρὸς ἀνέρχεται, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἀφοῦ ἐγκαταλείπει τὸ σῶμα μετὰ καθαρᾶς συνειδήσεως, λάμπει μὲ φαιδρότητα; Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃς θασυλὰ μετὰ τῆς σιγῆς νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν, μεθ' ὅσης ἡ ψυχὴ ἀφῆκε τὸ σῶμα καὶ ἀπέρχεται μετὰ τῶν ἀγγέλων. Νὰ σκεφθῇς ποία εἶναι τότε ἡ ψυχὴ, ὑπὸ ποίας ἐκπλήξεως, ὑπὸ ποίου θαυμασμοῦ, ὅπῃ ποίας τέρψεως κατέχεται.

Τί πνεθεῖς; εἰπέ μου· μήπως πράττεις τοῦτο μόνον ἐπὶ ἀμαρτωλῶν⁵⁴; Εἶπε νὰ συνέβαινε τοῦτο καὶ δὲν θὰ ἠμπούδιζον τὰ πένθη· εἶπε νὰ ἦτο τοιοῦτος ὁ σκοπός. Ὁ θρῆνος οὗτος εἶναι Ἀποστολικός, εἶναι καὶ Δεσποτικός· διότι ἔκλαυσε καὶ ὁ Ἰησοῦς τὴν Ἱερουσαλὴμ. Θὰ ἤθελον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ διακρίνωμεν τὰ πένθη. Ὅταν δέ, ἀνακαλούμενος εἰς τὴν ἡμεῖς προβάλλῃς λόγους, δηλαδὴ βῆ πρόκειται περὶ συνηθείας, ὅτι ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν φροντίδος διὰ τὸν νεκρόν, δὲν πνεθεῖς δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀλλὰ προφάσεις διατυπώσεις.

Νὰ πνεθῇς, νὰ στενάξῃς διὰ τὸν ἀμαρτωλόν, καὶ ἐγὼ δάκρυα θὰ χύσω· καὶ ἐγὼ περισσώτερον ἀπὸ σέ θὰ δακρύσω, δι' ὅσον μεγαλυτέραν τιμωρίαν ὑπόλογος εἶναι ὁ ἀμαρτωλός· καὶ ἐγὼ θὰ θρηνήσω μὲ αὐτὸν τὸν σκοπόν. Δὲν πρέπει δὲ σὺ μόνον νὰ θρηνῇς τὸν ἀμαρτωλόν, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ πόλις καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὸν συναντοῦν, ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐδηγοῦνται διὰ θανάτων. Πράγματι ὁ θάνατος αὐτὸς εἶναι κακός, δηλαδὴ ὁ θάνατος τῶν ἀμαρτωλῶν.

53. Δηλ. θρηνηεὶ καὶ ἐν' αὐτοῖς.

54. Παρανομία ἰδίως ἀναφέρει ὁ θεὸς ἱεράρχης καὶ εἰς ἄλλην ὁμιλίαν.

Ἄλλα τὰ ἀντίθετα γίνονται. Αὐτὸς ὁ θρῆνος, ὁ διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, εἶναι ἐνδείξις φιλοσοφίας καὶ παρέχει μεγάλην διδασκαλίαν· ἐκεῖνος δὲ ὁ θρῆνος, διὰ τοὺς ἄλλους, εἶναι ἐκδήλωσις μικροφυλίας. Ἐάν θρηνούμεν διὰ δι' αὐτὸν τὸν λόγον (δηλαδή διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς), θὰ διωρθώναμεν αὐτοὺς ζῶντας.

Ὅπως λοιπὸν, ἐάν εἴχες τὴν δύναμιν νὰ κατασκευάσῃς φάρμακα, τὰ ὅποια νὰ ἡμποδίσουν τὸν θάνατον αὐτὸν τὸν σωματικόν, θὰ ἐπραγματοποιεῖς τοῦτο, οὕτω καὶ τώρα, ἐάν θρῆνεις διὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦ εἰδους, θὰ ἡμποδίζεις νὰ ἐπέλθῃ καὶ εἰς σέ, καὶ εἰς ἐκεῖνον.

Τώρα δὲ εἶναι ἀνιγιματώδες ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συμβαίνει· ἐνῷ ἔχομεν τὴν ἐξουσίαν, νὰ μὴ ἐπιτρέψωμεν νὰ ἐπέλθῃ αὐτὸς ὁ θάνατος, τὸν ἀφῆνομεν νὰ ἐπέλθῃ, ὅταν δὲ ἐπέλθῃ, πενθοῦμεν. Πράγματι εἶναι ἀξίως θρῆνων εἶναι σταθεῖν πρὸ τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ, ποίους λόγους θὰ ἀκούσουν; ποίαις τιμωρίας θὰ ὑποστούν;

Ἀσκόπως ἔζησαν αὐτοί· μᾶλλον δὲ ὄχι ἀσκόπως, ἀλλὰ διὰ κακόν. Καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀρμόζει νὰ εἴπωμεν θὰ ἦτο ὠφέλιμον εἰς αὐτοὺς, ἐάν δὲν ἐγεννῶντο⁵⁵. Διότι, εἰπέ μου, ποῖον εἶναι τὸ ὄφελος νὰ δαπανήσουν τόσον χρόνον διὰ κακόν τῆς καραλῆς ταν; Διότι, ἐάν μόνον ἀσκόπως εἴχε δαπανηθῇ ὁ χρόνος των, δὲν θὰ ἦτο τόσο μεγάλη ἡ ζημία. Εἰπέ μου, ἐάν κάποιος, ὁ ὁποῖος κατέστη μισθωτὸς ἐπὶ εἰκόσιν ἔτη καταπονηθῇ ἀσκόπως, δὲν θὰ κλαύσῃ καὶ δὲν θὰ θρηνήσῃ; καὶ δὲν θὰ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι ἀθλιώτερος ἀπὸ ἄλλους;

Καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς καθ' ὅλην τὴν ζωὴν τοῦ καταπονηθῇ ἀσκόπως, καὶ οὕτε μίαν ἡμέραν ἔζησε διὰ τὸν αὐτὸν του, ἀλλὰ διὰ τὴν τρυφήν, τὴν ἀσέλγειαν, τὴν πλεονεξίαν, τὴν ἀμαρτίαν, τὸν διάβολον. Αὐτὸν λοιπὸν δὲν θὰ τὸν θρηνήσωμεν; εἰπέ μου δὲν θὰ προσπαθῶμεν νὰ διαδῶμεν αὐτὸν ἐκ τῶν κινδύνων; Εἶναι δυνατόν, ἐάν ἐβλέπωμεν, νὰ καταστῇ ἐλαφρὰ ἡ τιμωρία αὐτοῦ. Ἄν λοιπὸν συνεχεῖς προσευχάς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀ-

ναπέμπωμεν, ἐάν παρέχωμεν ἐλεημοσύνην, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἀνάξιος, ὁ Θεὸς θὰ εἰσακούσῃ τὰς προσευχάς ἡμῶν. Ἐάν χάριν τοῦ Παύλου διέσωσεν ἄλλους, καὶ χάριν ἄλλων θὰ λυπηθῇ ἄλλους· πῶς δὲν θὰ ἐπιτελέσῃ τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἡμᾶς;

Ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ ἀποθανόντος, ἐκ τῶν ἰδικῶν σου, ἀπὸ οὗου θέλεις, νὰ δοθῇς αὐτόν; νὰ στάξῃς δι' αὐτὸν ἑλαιον, μᾶλλον δὲ ὕδωρ. Δὲν ἔχει ἱκετικὰς τοῦ ἐλεημοσύνας νὰ ἐπιείλῃ; τοιλάχιον ἂς ἐπιείλῃ συγγενικός. Δὲν ἔχει νὰ δείξῃ ἐλεημοσύνας γενομένης ὅπ' αὐτοῦ; τοιλάχιον ἂς δείξῃ τὰς γενομένας ὑπὲρ αὐτοῦ. Τοιαυτοτρόπως μὲ θάρρος ἡ σύζυγός του θὰ ἰκετεύσῃ τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον κατέθεσε λύτρον δι' αὐτόν.

Ὅσον περισσοτέρων ἁμαρτημάτων ὑπόλογος ἔχει καταστῇ, τόσον μεγαλυτέρα ἀνάγκη ἐλεημοσύνης ὑφίσταται δι' αὐτόν. Ὅχι μόνον δὲ δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἀλλὰ διότι τώρα ἡ ἐλεημοσύνη δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν ἰσχύν, ἀλλὰ πολὺ μικροτέραν. Διότι τὸ νὰ ἐπιτελέσῃ κάποιος ἐλεημοσύνην αὐτοπροσώπως, καὶ τὸ νὰ ἐπιτελέσῃ αὐτὴν ἄλλος ὑπὲρ αὐτοῦ, δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν ἀξίαν. Ὅσον λοιπὸν ἡ ἐλεημοσύνη ἡ δευτέρα εἶναι μικροτέρας ἰσχύος, τόσον μεγαλυτέραν κατὰ τὸ ποσὸν ἂς παρέχῶμεν αὐτὴν.

Ἄς μὴ ἀπογοιλούμεθα μὲ τὴν κατασκευὴν μνημείων καὶ μὲ τὰ ἐντάφια. Νὰ προστατεύσῃς χήρας· τοῦτο εἶναι τὸ σπουδαιότερον ἐντάφιον. Νὰ εἴπῃς τὸ ὄνομα· νὰ παρακαλέσῃς ἄλλας τὰς χήρας νὰ ἀναπέμπωσιν ὑπὲρ τοῦ θανόντος δεήσεις καὶ ἱκεσίας· τοῦτο θὰ ἐξευμενίσῃ τὸν Θεόν, ἂν καὶ δὲν παρεσχέθῃ ἡ ἐλεημοσύνη ὑπὸ τοῦ θανόντος, ἀλλὰ ἄλλος χάριν αὐτοῦ ἐπιτελεῖ τὴν ἐλεημοσύνην. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ.

Χήραι πέραν ἰσάμεναι καὶ δακρύουσαι, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν παρόντα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν μέλλοντα θάνατον δύνανται νὰ διασώσουν τὸν θανόντα⁵⁶. Πολλοὶ ἐκ

55. «Συμῆρον ἦν οἰοίς, εἰ οὐκ ἐγεννήθησαν». Ἐνταῦθα ὁ Ἱερὸς Χρυσοστόμος ὑποναλαμβάνει τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου περὶ τοῦ Ἰούδα (Ματθ. 26, 24 καὶ Μάρκ. 16, 21).

56. Ὑποτίθεται τὴν ἀνάστασιν τῆς Τσιβῆ, ὥστε τὸ δόγμα τῶν χηρῶν ἔσονται πρῶτον αὐτὴν ἐκ τοῦ παρόντος θελ. τοῦ αμαρτωλοῦ θανόντος, ἐφ' ὅσον ὁ Πέτρος ἀνέστησεν αὐτήν.

τῶν ἐλεημοσυνῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο ὑπὸ ἄλλων, ὥφελήθησαν. Διότι, ἂν καὶ ὅχι καθ' ὁλοκληρίαν, εὗρον ἐν τούτοις κάποια παρηγορίαν διότι, ἐάν δὲν συμβαίη τοῦτο, πῶς σῶζονται τὰ παιδία; ἂν καὶ αὐτὰ θεσβαίωσι τίποτε δὲν συνεισφέρουν, συνεισφέρουν ὅμως τὸ πᾶν οἱ γονεῖς τῶν καὶ εἰς τὰς γυναῖκας πολλάκις ἐχαρίσθησαν, παιδία, τὰ ὁποῖα αὐτοπροσώπως τίποτε δὲν συνεισέφεραν.

Πολλὰς ὁδοὺς σωτηρίας ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, μόνον ἅς μὴ δεικνύωμεν ἀμέλειαν.

ε'. Τί δύναται λοιπὸν νὰ προσφέρῃ κανεὶς, θὰ ἐλεγέ τις, ἐάν εἶναι πτωχός; Πάλιν θὰ σᾶς ἀπαντήσω. Ἡ ἔκτασις τῆς ἐλεημοσύνης δὲν κρίνεται μόνον ἀπὸ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δίδονται, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν διάθεσιν. Νὰ μὴ δώσης μόνον ἀλγυνώτερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον δύνασαι καὶ θὰ ἐξαγορίσῃς τὸ πᾶν.

Τί λοιπὸν; δύναται νὰ εἴπῃ τις ἂν κάποιοι εἶναι ἐρμος καὶ ξένος καὶ δὲν ἔχη κανένα; Ἄλλὰ διατί δὲν ἔχει κανένα; εἰπέ μου. Τιμωρεῖται ὅπῃ τοῦ Ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ του, διότι δὲν ἔχει κανένα ἀνθρώπων τόνον φίλον, τόνον ἐνάρτεον. Τοῦτο λοιπὸν συμβαίνει, ὥστε, καὶ ἂν οἱ ἴδιοι δὲν ἡμεθα ἐνάρτεοι, νὰ φροντίζωμεν νὰ ἔχωμεν συντρέφους καὶ φίλους ἐνάρτεους, καὶ γυναῖκα καὶ υἱόν, ὥστε νὰ συναποκομιζώμεν δι' αὐτῶν μίαν ὠφέλειαν μικράν μὲν ὠφέλειαν, ὠφέλειαν ὅμως. Ἄν φροντίσῃς νὰ λάβῃς ὡς σύζυγον γυναῖκα ὅχι πλουσίαν, ἀλλὰ εὐλαβή, θὰ ἐπιτύχῃς αὐτὴν τὴν παρηγορίαν⁵⁷. Ὁμοίως, ἐάν φροντίσῃς, νὰ ἀφήσῃς ὅχι πλούσιον υἱόν, ἀλλὰ εὐλαβή, καὶ θυγατέρα σεμνήν, καὶ τότε θὰ ἐπιτύχῃς αὐτὴν τὴν παρηγορίαν. Ἄν φροντίσῃς δι' αὐτά, καὶ σὺ θὰ καταστής ὁ ἴδιος ἐνάρτεος. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἀρετῆς, δηλαδὴ τὸ νὰ ἐκλέγῃς ἐνάρτεους καὶ φίλους καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα.

Δὲν γίνονται ἀσκόπως αἱ προσφοραὶ ὑπὲρ τῶν ἀπελθόντων, καὶ αἱ ἱκεσίαι, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι· αὐτὰ δὲ λατὰ διέταξε τὸ Πνεῦμα, θέλον νὰ ὠφελοῦμεθα ὁ εἰς

διὰ τοῦ ἄλλου. Δηλαδὴ: Ὁφελεῖται ὁ θανὼν διὰ σοῦ, ὠφελεῖσαι σὺ ἐξ αἰτίας ἐκείνου· περιεφρόνησις τὰ χρήματα, ἐφ' ὅσον προέβῃς εἰς τὴν ἐπιτέλεισιν μιᾶς γενναιοδωρίας· καὶ σὺ διὰ τὸν θανόντα κατέστης αἴτιος τῆς σωτηρίας, καὶ ἐκεῖνος διὰ σέ κατέστη αἴτιος τῆς ἐλεημοσύνης. Νὰ μὴ ἀμειβάλλῃς δι τοῦ νεκροῦ θὰ συναποκομιῇ κάποια ὠφέλειαν.

Δὲν ἀναφανεῖ ἀσκόπως ὁ διάκονος: Ὑπὲρ τῶν ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων, καὶ τῶν τὰς μνείας ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελουμένων (καὶ ὑπὲρ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μνημονεύουν αὐτούς)· δὲν εἶναι ὁ διάκονος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προσφέρει τοὺς λόγους τούτους, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Ἁγίου τοῦτο διὸ τὸ ἀποκαλῶ χάρισμα. Τί λέγεις; Εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἶναι ἡ θυσία, καὶ ὅλα πρὸ αὐτοῦ εὐρίσκονται προητομασμένα· παρίστανται ἀγγελοι, ἀρχάγγελοι· παρειαυρίσκεται ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· μετὰ τούτης ἐρίκης ἴστανται ὅλοι· παρίστανται ἐκεῖνοι θοῶντες, ἐνθ' ὅντας σωποῦν καὶ νομίζει εἶναι τὰ τελοῦμενα τυπικῶς τελούντα; Λοιπὸν καὶ τὰ ἄλλα τυπικῶς τελούνται, καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν προσφερόμενα καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ πληρώματος; Εἴθε νὰ μὴ σχηματισθῇ τοιαυτὴ γνῶμη· ὅλα μετὰ πίστεως τελούνται.

Τί νομίζει εἶναι ἡ ὑπὲρ τῶν μαρτύρων προσφορά, τὸ ὅτι ἐκλήθησαν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν; Καὶ ἂν εἶναι μάρτυρες, καὶ ἂν εἶναι ἀντὶ μαρτύρων, μεγάλη τιμὴ εἶναι νὰ κληθεῖν ὀνομασί, ὅταν ὁ Δεσπότης εἶναι παρών, ἐπιτελῇται ὁ θάνατος· Ἐκείνου, τελῇται ἡ φρικτὴ θυσία, τελώνεται τὰ ἀπατα Μυστήρια.

Διότι, σπουδ, ὅταν κἀσθῇ ὁ θαυσιλεύς, ὅσα θέλει κανεὶς τὰ ἐπιτυγχάνει, ὅταν δὲ ἐγερθῇ, ὅσα καὶ ἂν εἴπῃ, εἰς μάτην θὰ τὰ εἴπῃ, οὕτω καὶ τότε, ἐφ' ὅσον τελούνται τὰ Μυστήρια, μεγίστη τιμὴ εἶναι δι' ὅλους νὰ ἀξιωθοῦν μνημονεύσεως.

Παρατήρει δηλαδὴ: Ἀναγγέλλεται τότε τὸ Μυστήριον τὸ φρικτόν, ὅτι δηλαδὴ ἔδωκε τὸν ἑαυτὸν Του ὁ Θεὸς ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης· μετὰ τοῦ θαυμάσου ἐκείνου, εἶναι κατάλληλος καιρὸς νὰ μνημονευθοῦν, καὶ μνημο-

57. Δηλ., ἐνθ' ὅταν εἶσαι ἐνάρτεος, ἔχῃς σύντροπον ἐνάρτεον, καὶ μετὰ θάνοντος θὰ ὠφελῇς ἡ ψυχὴ σου.

νεύονται εκείνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν διαπράξει ἁμαρτήματα.

Διότι, ὅπως ὅταν ἑορτάζονται τὰ ἐπινίκια τῶν βασιλέων, τότε ἐγκωμιάζονται μὲν καὶ ὅσοι μετέσχον τῆς νίκης, ἀπολύονται δὲ καὶ ὅσοι εὐρίσκονται εἰς φυλακὰς, λόγω τῆς περιπτώσεως, ὅταν παρέλθῃ δὲ ὁ καιρὸς, ὅστις δὲν ἐπέτυχε τίποτε ἀνάλογον, δὲν τὸ ἐπιτυχάνει πλέον, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐδῶ, αὐτὸς εἶναι ὁ καιρὸς τῶν ἐπινικίων.. Διότι λέγει: «Ὁσάκις ἐσθίητε τὸν ἄρτον τούτον, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε»⁵⁸.

Νὰ μὴ προσερχώμεθα λοιπὸν τυπικῶς, οὔτε νὰ νομίζωμεν ὅτι αὐτὰ τελούνται, ὅπως τύχη. Ἄλλως τε φέρομεν εἰς τὴν μνήμην μάρτυρας, καὶ τοῦτο, διὰ νὰ γίνῃ πιστευτὸν, ὅτι δὲν ἀπέθανεν ὁ Κύριος καὶ σημείον τοῦ ὅτι ὁ θάνατος ἔχει νεκρωθῇ εἶναι τοῦτο, τὸ ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἰῆσους κατέστη νεκρὸς.

Αὐτὰ γνωρίζοντες, ὡς ἐπινοῶμεν ὄσους τρόπους παρηγορίας δυνάμεθα διὰ τοὺς ἀπελθόντας, δηλαδὴ ἀντὶ δακρύων, θρήνων καὶ μνημείων, τὰς ἐλεημοσύνας, τὰς εὐχὰς, τὰς προσφορὰς, ἵνα καὶ ἐκείνοι καὶ ἡμεῖς ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπεσχημένα, διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ αἰῶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΒ' (22)

(Πρὸς ε', 1 - 28)

«Ἀνὴρ δὲ τις ἐν Καισαρείᾳ, ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκτονάρχης, ἐκ σπείρας τῆς καλουμένης Ἱταλικῆς, εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιεῖν ἐ-

λεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δέεμενος τοῦ Θεοῦ διὰ πνεύματος, εἶπεν ἐν ὀράματι φανερῶς, ὥστε ἄρα ἐνάτη τῆς ἡμέρας, ἀγγελοῦ Θεοῦ ἐπιστάντος πρὸς αὐτόν, καὶ εἰπόντος αὐτῷ Κορνήλιε. Ὁ δὲ ἀνέστας αὐτῷ, καὶ ἱεροδὸς γενόμενος, εἶπε· Τί ἐστί, Κύριε; Εἶπε δὲ αὐτῷ· Αἱ προσευχαὶ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»¹.

α'. Αὐτὸς δὲν εἶναι Ἰουδαῖος, οὔτε ζῇ σύμφωνα μὲ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, ἀλλὰ ἤδη εἶχεν ἀκολουθήσει ἐκ τῶν προτέρων τοὺς κανόνας τῆς ἱδικῆς μας ζωῆς (τῆς Χριστιανικῆς). Καὶ παρατήρει ὅτι δύο πιστεύουν κατ' ἀρχήν, καὶ ὁ ἐκ Γάλης εὐνοῦχος², καὶ ὁ Κορνήλιος, οἱ ὅποιοι καὶ οἱ δύο εἶχον ἀξιώματα, καὶ ὅτι μεγάλη φροντίς λαμβάνεται δι' αὐτούς. Ἀλλὰ μὴ νομίσῃς, ὅτι τοῦτο ἐγένετο, διὰ τὰ ἀξιώματα αὐτῶν. Ὅχι δι' αὐτὰ εἶπε νὰ μὴ σχηματισθῇ τοιαύτη γνώμη· ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο, διὰ τὴν εὐλάβειαν αὐτῶν τῶν δύο.

Διὰ τοῦτο θεοῖός τις ἀναφέρονται καὶ τὰ ἀξιώματα αὐτῶν, διὰ νὰ δειχθῇ μεγαλυτέρα ἡ εὐλάβειά των. Διότι εἶναι καὶ περισσότερον ἄξιον θαυμασμοῦ τοῦτο, ὅταν δηλαδὴ κανεὶς, ἐνῷ ἔχει θέσιν ἐν μέσῳ πλοῦτου καὶ δυνάμεως, εἶναι ἐνέμετος.

Ἄλλα μέγα ἐγκώμιον ἀποτελοῦν διὰ τὸν εὐνοῦχον τὸ ὅτι ἐπεχείρησε τόσον μακρὸν ἀποδημίαν, καὶ τὸ ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ὁ κατάλληλος καιρὸς, καθ' ὃδὸν ἀνεγίνωσκε, καὶ τὸ ὅτι φερόμενος ἐπὶ ὀρήματος ἐκάλει τὸν Φίλιππον, καὶ πολλὰ ἄλλα· μέγα ἐγκώμιον ἀποτελοῦν καὶ διὰ τὸν Κορνήλιον τὸ ὅτι παρεῖχεν ἐλεημοσύνας καὶ ἀνέπεμπεν εὐχὰς, καὶ τὸ ὅτι ἦτο εὐσεβής, ἐνῷ εἶχε τοιοῦτον ἀξίωμα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ ἀξιώματος τούτου ὁ Εὐαγγελιστὴς καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον γνωστὸν εὐλόγως, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι φέρεται ἡ Ἱστορία τῶν Γραφῶν.

«Ἐκ σπείρας», λέγει, «τῆς καλουμένης Ἱταλικῆς».

58. Α' Κορινθ. 11, 28.

1. Πράξ. 10, 1 - 4.

2. Πράξ. 8, 26 - 38.

Σπειρά είναι εκείνο, τὸ ὁποῖον σήμερον ὀνομάζομεν «ινούμενον»³. «Εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ». Αὐτὰ τὰ λέγει, διὰ νὰ μὴ νομίσης, ὅτι τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν ρυθμίζονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λόγῳ τοῦ ἀξιώματός του.

Ὅταν λοιπὸν ἔπρεπε νὰ προσέλθῃ ὁ Παῦλος εἰς τὸν Χριστιανισμόν, οὐδόλως παρουσιάσθη ἄγγελος, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ Κύριος ἐμφανίζεται· οὐτε στέλλει αὐτὸν πρὸς ἓνα ἐκ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, ἀλλὰ πρὸς τὸν Ἀνανίαν. Ἐδὼ δέ, εἰς τὴν περιπτῶσιν τοῦ Κορινθίου, δὴλαί εἰς τὸν αὐτὸν τὸν Κορυφαῖον⁴, ὅπως ὡδήγησας τὸν Θίμιον πρὸς τὸν εὐνοῦχον, προσαρμόζων τὰς ἐνεργείας του ὁ Κύριος εἰς τὴν ἀβυθαμίαν αὐτῶν, καὶ διδάσκων, πῶς πρέπει νὰ μεταγίγνεται κανεὶς τοὺς ἀνθρώπους αὐτῆς τῆς φύσεως· διότι καὶ ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος παλάκις φαίνεται ὅτι μεταβαίνει πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ὀφίστανται κακὰ καὶ δὲν δύνανται μόνοι των νὰ προσέλθουν εἰς Αὐτόν.

Νὰ παρατηρήσῃς δὲ καὶ ἐδῶ πάλιν ἄλλο ἐγκώμιον περὶ ἐλεημοσύνης, ὅπως εἰς τὴν προηγουμένην περίπτωσιν, δηλαδὴ τὸ θαῦμα τὸ σχετικόν μὲ τὴν Τασιθά.

«Ἀνὴρ», λέγει, «εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ». Ἀς τὸ ἀκούσωμεν αὐτό, ὅσοι παραμελούμεν τοὺς οἰκέλους. Ὁ Κορινθίος καὶ διὰ τοὺς στρατιώτας ἐλάμβανε πρόνοιαν, καὶ εἰς ἅλυν τὸν λαὸν ἐπετέλει ἐλεημοσύνας. Τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ δόγματα καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ εἶχον καταστάθῃ ὀρθά.

«Εἶπεν ἐν ὁράματι φανερώς, ὥσει ὥρα ἐνάντι τῆς ἡμέρας, ἄγγελον Θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτόν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Κορινθίε». Διὰ τί θίλπει τὸν ἄγγελον;

3. Σπειρά κατ' ἀρχὴν ἐκαλεῖτο τμήμα ἀποτελούμενον ἐκ δύο λόγων, ὡς ἡ παρ' ἡμῶν διλοχία. Κατέκειν σπειρ ὁ ἐκαλεῖτο τμήμα ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν ἀρχὴν σημαν, τὸ ὅπολον κανονικῶς ἐκαλεῖτο κορότις (Lat. COHORS - RTIS). Ταυτὴν σπειρὸν ὀνόμαζεν ὁ Εὐαγγελιστής, δεδωμένου ὅτι ὁ Ἀγ. Ἰερώνυμος ἀποδίδει λατινικῶς ταύτην διὰ τῆς λ. COVORS - RTIS. Ὁ Πολύδοτος γράφει: «καὶ τὸ μὲν μέρος ἐκατοὺς ἐκάλεσε καὶ τῶμα καὶ σπειρὸν καὶ σημαν». [Πολύδ. 1, 8].

4. Δηλ. τὸν Πέτρον.

Καὶ τοῦτο γίνεται πρὸς ἐνημέρωσιν τοῦ Πέτρου· μᾶλλον δὲ ὅχι ἐκείνου, ἀλλὰ τῶν ἄλλων τῶν ἀσθενεστέρων.

«Ἐνάντι» δὲ «ὥρα», ὅταν εἶχε παύσει νὰ ἀσχολῇται μὲ φροντίδας, καὶ εὐρίσκετο ἐν ἡσυχίᾳ, ὅταν ἀνεπεμπεν εὐχὰς καὶ εὐρίσκετο ἐν κατανύξει.

«Ἀτενίσας δὲ αὐτῷ καὶ ἐμφοθος γενόμενος, εἶπεν». Παρατήρει ὅτι ὁ ἄγγελος δὲν λέγει ἀμέσως ἐκείνῳ, τὰ ὁποῖα λέγει, ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν ἐξαλείφει τὸν φόβον τοῦ Κορινθίου, καὶ στρέφει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πρὸς τὸν οὐρανόν. Διότι καὶ ἐκ τῆς ἐμφανίσεως προεκλήθη φόβος· ἀλλὰ φόβος μέτριος, τόσοσ, ὅσος ἦτο ἀναγκαῖος μόνον, διὰ νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν του ὁ Κορινθίος πρὸς τὸν ἄγγελον. Κατόπιν αἱ λόγοι τοῦ ἀγγέλου ἀπεμάρκρυναν τὸν φόβον· μᾶλλον δὲ ὁ διὰ τῶν λόγων τοῦ ἐκφρασθεὶς ἔπαινος κατεπράνε τὴν τραχύτητα τοῦ φόβου.

Ἄκουσε δὲ καὶ οἱ ποῖοι εἶναι οἱ λόγοι τοῦ ἀγγέλου: «Αἰ εὐχαλὶ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέστησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Νῦν οὖν πέμψον εἰς Ἰόπην ἄνδρα, καὶ μετακάλεισαι Σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος»⁵. Διὰ νὰ μὴ ἔλθουν πρὸς ἄλλον, ὅχι μόνον ἐκ τῆς ἐπανωμίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τόπου δεικνύον τὸν ἄνδρα. «Καὶ αὐτὸς ἐστὶ ξενιζόμενος πρὸς Σίμωνα· τινα θυροῦσα, ᾧ ἐστὶν οἰκία παρὰ θάλασσαν»⁶. Εἶδες πῶς οἱ Ἀπόστολοι ἐπεδίδωκαν τὰ μέρη τὰ ἀπομακρυνόμενα ἐκ τῶν πόλεων, δεδωμένου ὅτι ἦσαν φίλοι τῆς ἐρημίας καὶ τῆς ἡσυχίας; Τί θὰ ἐγένετο λοιπὸν, ἐὰν συνέπιπτε νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἄλλος ὀνομαζόμενος Σίμων καὶ κατὰ τὸ ἐπάγγελμα θυροδεξὴς; Ἀλλὰ εἶχε καὶ ἄλλο σημεῖον ἀναγνωρίσεως ὁ ἄγγελος, δηλαδὴ τὸ ὅτι ὁ Σίμων ἐκείνος κατῶκε παρὰ τὴν θάλασσαν. Δὲν ἦτο δυνατόν καὶ τὰ τρία⁷ νὰ συμπέσουν.

Καὶ δὲν ἀνέφερον ὁ ἄγγελος τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ πρόξῃ αὐτὰ ὁ Κορινθίος, διὰ νὰ μὴ συντελέσῃ, εἰς τὸ νὰ μὴ χαλαρώσῃ ὁ ἐκατόνταρχος τὸ

5. Πράξ. 10, 4 - 5.

6. Πράξ. 10, 6.

7. Δηλ. ὄνομα, ἐπάγγελμα καὶ τόπος.

εὐσεβὲς ἔργον του· ἀλλὰ φήκεν αὐτόν, ὥστε νὰ καταληφθῇ ὑπὸ ἐπιθυμίας καὶ πόθου νὰ ἀκούσῃ τὸν Πέτρον.

«Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἀγγελὸς ὁ λαλῶν τῷ Κορινθίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῇ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς πάντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰόππην»⁸ Παρατηρεῖς ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν λέγει αὐτὰ ἀσκόπως, ἀλλὰ διὰ τῆς διείξεως ὅτι καὶ οἱ ὑπηρετοῦντες τὸν Κορινθίον ἦσαν αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος;

«Καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς πάντα», λέγει. Παρατήρει τὴν ἑλλειψιν ὑπερφηφανείας. Δὲν εἶπε: Κατέλαστέ μοι Πέτρον· ἀλλὰ διηγῆθι εἰς αὐτοὺς τὰ πάντα, ὥστε καὶ νὰ πείσῃ αὐτούς· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔλαθε πρόνοιαν διὰ τὴν ὑπόθεσιν. Διότι δὲν θεωρεῖ αἴλιον ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του, ὡς κεκτημένου ἀξίωσιν, νὰ σταίλῃ καὶ νὰ καλέσῃ τὸν Πέτρον· διὰ τοῦτο ἐν συνεχείᾳ διηγείται· τόσον μετρίφρων ἦτο ὁ ἀνὴρ· καὶ ὅμως ἦτο δυνατόν νὰ μὴ σχηματίσῃ οὐδεμίαν μεγάλην ἰδέαν περὶ ἀνδρός διαμένοντος εἰς τὴν οἰκίαν θυροσδέφου.

«Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιποροῦντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεῦξασθαι περὶ ὥραν ἑκτην»⁹. Παρατήρει πῶς τὸ Πνεῦμα συνδυάζει τὰς περιπτώσεις, καὶ κάμνει νὰ ἐπιτελεσθῇ τὸ ἔργον τοῦτο ὅχι ταχύτερον οὕτε θραδύτερον.

«Ἀνέβη», λέγει, «ὁ Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεῦξασθαι περὶ ὥραν ἑκτην»· δηλαδὴ κατ' ἰδίαν καὶ ἐν ἡσυχίᾳ, ὅπως εἰς τὸ ὑπεράνω.

«Ἐγένετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθελε γεύσασθαι. Παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέστηεν ἐν' αὐτὸν ἔκστασις, καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον»¹⁰. Τί εἶναι ἔκστασις; Πνευματικὴ, λέγει, ὁπτασία παρουσιάσῃ εἰς αὐτόν ὅπως θὰ ἔλεγε κανεὶς, ἡ ψυχὴ ἐστάθη ἐκτὸς τοῦ σώματος.

«Καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον, καὶ καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκευὸς τι ὡς θόνην μεγάλην, τέσ-

σασιν ἀρχαῖς δεδεμένον καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν· Ἀναστάς, Πέτρε, θύσον καὶ φάγε. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν· Μηδαμῶς, Κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον. Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν· Ἄ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖνου. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς· καὶ πάλιν ἀνελήθη τὸ σκευὸς εἰς τὸν οὐρανόν»¹¹.

8'. Τί τέλος πάντων σημαίνει τοῦτο; Τὸ συμβάν τοῦτο καθίσταται σύμβολον ὅλης τῆς οἰκουμένης. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο ἀπερίμητος, καὶ τίποτε τὸ κοινὸν δὲν εἶχε μετὰ τοὺς Ἰουδαίους. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ κατηγορηθῶσιν ὅλοι τὸν Πέτρον ὡς παρασθᾶν, καὶ τοῦτο ἦτο λίαν προσβλητικόν δι' αὐτοὺς, ἀναγκάως δηγοῦνται ὑπὸ τοῦ Πνεύματος νὰ εἴπῃ: «Οὐδέποτε ἔφαγον»· ὅχι ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ἐφοβήθη, (εἴθε νὰ μὴ σχηματίσῃ τοιαύτη γνώμη), ἀλλὰ, ὅπως εἶπον, ἐπειδὴ κατηυθύνθη ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ὥστε νὰ προσβάλῃ δικαιολογίαν ἀπέναντι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θὰ τὸν κατηγοροῦν, ὅτι ἔφερον ἀντίρρησην διότι οἱ Μαθηταὶ ἐλάμβανον μεγάλην φροντίδα νὰ τηροῦν τὸν Νόμον.

Ὁ Πέτρος ἐστῆλλετο εἰς τὰ ἔθνη νὰ κηρύξῃ. Διὰ νὰ μὴ κατηγοροῦν λοιπὸν καὶ αὐτοὶ αὐτόν, ὅπως εἶπον πρὸ ὀλίγου, συμβιβάζουν αὐτὰ κατ' οἰκονομίαν ἢ καὶ διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ τὸ συμβάν ὡς μία φανταστικὴ ὁπτασία, εἶπε: «Μηδαμῶς, Κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον». Ἀπηυθύνθη δὲ φωνὴ πρὸς αὐτόν: «Ἄ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖνου». Τοῦτο μὲν θεωρεῖται ὅτι λέγεται πρὸς αὐτόν ὁ ὅλος δὲ λόγος ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Διότι, ἐάν ὁ Διδάσκαλος ἐπιτιμᾶται, πολὺ περισσότερο οἱ Μαθηταί.

Ἡ συνδὼν λοιπὸν εἶναι ἡ γῆ· τὰ δὲ ἐπὶ τῆς συνδὼνος θηρία εἶναι οἱ ἔθνικοι· τὸ δὲ «θύσον καὶ φάγε» σημαίνει ὅτι καὶ ἐκεῖνοι πρέπει νὰ προσέλθουν εἰς τὸν

8. Πρὸς. 10, 7 - 8.

9. Πρὸς. 10, 9.

10. Πρὸς. 10, 11 - 11.

11. Πρὸς. 10, 11 - 16.

Χριστιανισμόν τὸ διὰ τὸ τοῦτο τρεῖς φορές συνέβη, δεικνύει τὸ θαπτήσιαμα.

«Μηδαιμῶς, Κύριε, οὐδέποτε ἔφαγον κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον». Καὶ διατί, δύνανται νὰ εἴπῃ τις, ὁ Πέτρος ἔφερε ἀντίρρησην; Διὰ τὴν μὴ εἰρη καλεῖται, ὅτι ἐδοκίμαζεν αὐτὸν ὁ Θεός, ὅπως ἔκαμεν ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ, ὅταν αὐτὸς διετάσσεται νὰ προσφέρῃ ὡς θυσίαν τὸν υἱὸν του ὅπως συνέβη ἐπὶ τοῦ Φιλίππου, ὅταν ἠρωτήθῃ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ: «Πόσους ἄρτους ἔχετε;»· εἶπε δὲ τοῦτο ὁ Κύριος, ὅχι διὰ τὴν μάθησιν, ἀλλὰ δοκιμάζων αὐτόν¹².

Καὶ ὁμοῦ εἰς τὸν Νόμον ὁ Μωϋσῆς ἔκαμε διάκρισιν μεταξὺ καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων ἐκ τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν ἔρηρὸν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ὁμοῦ παρὰ ταῦτα δὲν εἶχε τοιαύτην γινώσκιν¹³.

«Ὡς δὲ ἐν αὐτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος, τί ἂν εἴπῃ τὸ ὄραμα, ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τοῦ Κορινθίου, διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν τοῦ Σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πύλωνα, καὶ φωνήσαντες, ἐπυνθάνοντο, εἰ Σίμων ὁ ἐπικαλούμενος Πέτρος, ἐνθάδε ξενίζεται¹⁴. Ἐνῷ κατείχετο ὑπὸ θάμβους καὶ ἡρώρει διὰ τὸ ὄραμα ὁ Πέτρος, ἔργοντα πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἰς κατάλληλον στιγμήν λύοντες τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ· διότι καὶ τὸν Ἰωσήφ πρότερον ἀφῆκεν ὁ Θεὸς νὰ θορυβῇ, καὶ τότε στέλλει τὸν ἀργάγγελον¹⁵. Διότι ἡ φυχὴ εὐκόλως δέγεται τὴν λύσιν, ὅταν προηγουμένως εὐρεθῇ εἰς ἀπορίαν. Οὕτε διήρκεσε πολὺ ἡ ἀπορία του, οὔτε προηγουμένως ἐγεννήθη αὕτη, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γένματος.

«Τοῦ δὲ Πέτρου διενθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα· Ἰδοὺ ἄνδρες ζητοῦσι σε. Ἀλλὰ ἀναστὰς, κατὰβηθι καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς¹⁶. Καὶ πάλιν τοῦτο ἀποτελεῖ δικαιολογίαν τοῦ Πέτρου πρὸς

τούς μαθητάς, διὰ τὴν μάθησιν ὅτι ὁ Πέτρος καὶ διάκρισιν ἔκαμε (μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἑθνικῶν), ἀλλὰ ἐδιδόχθη νὰ μὴ κάμῃ διάκρισιν.

«Ὅτι ἐγὼ», λέγει, «αὐτοὺς ἀπέσταλκα». Παρατήρει, πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἐξουσία τοῦ Πνεύματος. Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον ἐπιτελεῖ ὁ Θεός, τοῦτο λέγεται ὅτι τὸ ἐπιτελεῖ τὸ Πνεῦμα. Ὁ ἀγγελος θεσπιάς δὲν ὁμιλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· ἀλλὰ ἀφοῦ κατ' ἀρχὴν εἶπεν: «Αἱ εὐχαὶ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου», τότε λέγει: «Ἀποστείλον, διὰ τὴν δέξιόν, ὅτι ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔχει ἀποσταλῆ. Τὸ Πνεῦμα ὁμοῦ, ἐφ' ὅσον εἶναι Κύριον, λέγει: «Ἐγὼ αὐτοὺς ἀπέσταλκα».

«Καταβὰς δὲ ὁ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας, εἶπεν Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι, ὃν ζητεῖτε. Τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν πάρεστε; Οἱ δὲ εἶπον Κορινθίους ὁ ἐκατόνταρχος, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ βίου τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων, ἐχρημάτισθ ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαι σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ¹⁷. Λέγουσιν τὰ ἐγκώμια τοῦ ἀνδρός, ὥστε νὰ πείσουν τὸν Πέτρον, ὅτι παρουσιάσθῃ καὶ ἀγγελοῦ εἰς αὐτόν.

«Εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξέκρινεν¹⁸. Παρατηρεῖς ἀπὸ ποῦ ἀρχίζει ἡ προσέλευσις τῶν Ἑθνικῶν εἰς τὸν Χριστιανισμόν; Ἀπὸ τῆν προσέλευσιν ἀνδρὸς εὐσεβοῦς, ὁ ὁποῖος ἐφάνη δέσους ἐκ τῶν ἔργων του. Διότι ἐάν, παρ' ὅτι ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας συνέβη τὸ γενοῦν, ἐν τούτοις σκανδαλίζονται οἱ Ἰουδαῖοι, ἐάν δὲν συνέβαιναν ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας, τί δὲν θὰ εἶλεγον:

«Εἰσκαλεσάμενος οὖν», λέγει, «αὐτοὺς ἐξέκρινε». Παρατήρει, ποῖα μέτρα ασφαλείας λαμβάνει ὁ Πέτρος. Διὰ τὴν μὴ πάθουν οὗτοι οὐδὲν κακόν, καλεῖ αὐτοὺς νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ μὲ θάρρος ἐν συνεχείᾳ μένει μετ' αὐτῶν.

«Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ὁ Πέτρος, ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰόππης συνήλθον

12. Μάρκ. 8' 38. Ἰωάν. 6. 6.

13. Ἀπλ. θεὸς νὰ κάμῃ τὴν διάκρισιν αὐτήν.

14. Πράξ. 10, 17 - 18.

15. Ματθ. 1, 18 - 21.

16. Πράξ. 10, 19 - 20.

17. Πράξ. 10, 21 - 22.

18. Πράξ. 10, 23.

αὐτῷ, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐσθλῶς εἰς τὴν Καισάρειαν. Ἦτο γνωστότατος ὁ ἀνὴρ, δεδομένου ὅτι εὐρίσκετο εἰς γνωστοτάτην πόλιν. Διὰ καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν συγχρόνως ρυθμίζονται, καὶ ἡ ὑπόθεσις λαμβάνει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν π.χ. τὸ ὅτι ὁ ἄγγελος παρουσιάσθη εἰς τὸν Κορινθίον, ὅχι ἐνὶ ἡμέρᾳ, ἀλλ' ἐνὶ εὐρίσκετο ἐν ἐγγρηγόρει, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν διότι παρουσιάσθη περὶ ὧραν ἐνάτην¹⁹ τὸσον πολὺ ἐπρόσχεν εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ.

Ἄλλὰ ὅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα. «Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος· Αἰ εὐχαὶ σου καὶ αἰ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν, ὅτι διὰ φωνῆς ἐκάλεισεν ὁ ἄγγελος, καὶ οὕτως εἶδεν αὐτὸν ὅπως, ἐάν δὲν τὸν ἐκάλει, δὲν θὰ ἔλεπεν αὐτὸν τὸσον πολὺ ἥτο ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπετέλει.

«Καὶ μετὰ πεμφθαι Σίμωνι τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον». Κατ' ἀρχὴν ὁ ἄγγελος ἐδεῖξεν, ὅτι θὰ καλέσῃ τὸν Πέτρον δι' ἀγαθὸν σκοπόν, διὰ ποῖον δὲ ἀγαθὸν σκοπόν, δὲν λέγει πλέον. Ὁμοίως οὕτε ὁ Πέτρος δὲν ἀφηγεῖται συνολικῶς τὸ συμβῆναι ἄλλα εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τμηματικῶς τὸ δηγιεῖται, ὥστε νὰ ἑλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκούοντων. Τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸν Φίλιππον καλεῖ μόνον εἰς τὴν ἔρημον τὸ Πνεῦμα.

«Ἀνέβη δὲ Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι περὶ ὧραν ἑκτῆς, καὶ ἔπαυσεν ἐπ' αὐτὸν ἑκστασις, καὶ θεωρεῖ σκευὸς τι ὡς ὁθόνην». Νὰ παρατηρήσῃς, ὅτι οὕτε ἡ πείνα δὲν ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν συνδύα. Διὰ νὰ μὴ παρατείνεται περισσότερο ἡ ἀπορία τοῦ Πέτρου, ἀκούει οὕτως φωνήν, ἡ ὁποία ἔλεγε: «Ἀναστάς, Πέτρε, θύσον καὶ φάγε». Ἰσως, ἐνῷ ἦτο γονυπετής, εἶδε τὴν ὀπτασίαν εἰς ἐμὲ δὲ φαίνεται ὅτι ὁ Πέτρος εἶδε αὐτὴν τὴν ὀπτασίαν διὰ τὸ κήρυγμα.

Ὅτι ἦτο δὲ θεῖον ἔκείνο, τὸ ὁποῖον ἐγένετο, εἶναι φανερόν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἶδε τὸ σκεῦος νὰ καταβαίνει ἀνωθεν, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εὐρέθη ὁ Πέτρος ἐν ἑκστασί. Τὸ ὅτι δὲ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ προήλθεν ἡ φωνή, καὶ ὅτι τοῦτο συνέβη τρεῖς φορές, καὶ τὸ ὅτι ἠνοήθη ὁ οὐρανός, καὶ τὸ ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθε τὸ σκεῦος, καὶ τὸ ὅτι πρὸς τὰ ἐκεῖ

πάλιν ἀνηπάγη, ἀποτελοῦν σπουδαίαν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ γεγονός εἶναι θεῖον.

γ'. Διὰ τὴν συμβαίνει τοῦτο; Δι' ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους μετὰ ταῦτα ὁ Πέτρος ἐπρόκειτο νὰ τὸ ἀφηγηθῇ²⁰ διότι ὁ ἴδιος ἤδη εἶχε ἀκούσει: «Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε»²¹. Καὶ νὰ μὴ ἀπορήσῃς. Διότι ἐάν ὁ Παῦλος εἶχεν ἀνάγκην περιτομῆς καὶ θυσίας, πολὺ περισσότερον τότε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος ὑπῆρχεν ἡ ἀνάγκη αὐτῶν, δεδομένου ὅτι οἱ ἀνθρώποι ἐκείνοι τότε ἦσαν ἀσθενέστεροι πνευματικῶς²².

«Καὶ ἰσοῦ οἱ ἄνδρες», λέγει, «οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ Κορινθίου ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πύλωνα καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο, εἰ Σίμων ὁ ἐπικαλούμενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται». Ἐπειδὴ ἡ οἰκία ἦτο ταπεινὴ, ἠρώτων ἀπὸ τὸ κάτω μέρος αὐτῆς, δὲν ἠρώτων τοὺς γείτονας.

«Τοῦ δὲ Πέτρου διενθυμουμένου, εἶπεν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα· Ἀναστάς κατὰθῃ καὶ πορεύου μεθὲν διακρινόμενος διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτοὺς». Πρὸς αὐτὸν τὸ ἐξῆς: Δὲν εἶπε τὸ Πνεῦμα: «Διὰ γὰρ τοῦτο τὸ δρᾶμά σοι ὤφθη», ἀλλὰ εἶπεν: «Ἐγὼ αὐτοὺς ἀπέσταλκα», διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὸν Πέτρον ὅτι ὅπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας πρέπει νὰ πείθεται καὶ νὰ μὴ ζητῇ λόγους. Διότι δι' οἰανδήποτε ἐνημερώσιν του εἶναι ἀρκετὸν τὸ ὅτι ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ἀπὸ τὸν Ἰῶν τὸν Θεόν: «Νὰ πράξῃς τοῦτο, νὰ εἴπῃς τοῦτο, καὶ τίποτε περισσότερον νὰ μὴ ζητῇς».

«Καταθῶς δὲ Πέτρος εἶπεν· Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι, ὃν ζητεῖτε». Διὰ τὴν ἀρὰ γε δὲν ἐδέχθη ἀμέσως αὐτοὺς, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ μάθῃ σχετικῶς; Εἶδεν ὅτι οἱ παρουσιασθέντες ἦσαν στρατιῶται. Διὰ τοῦτο δὲν ἐρωτᾷ ἀπλῶς, ἀλλὰ ἀφοῦ προηγουμένως ἀπήντησαν ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι, τότε ζητεῖ νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπισκέψεως, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι ἐρωτᾷ διὰ τοῦτον τὸν λόγον, δηλαδὴ ἐπειδὴ θέλει νὰ κρατῇ. Καὶ ἐρωτᾷ, ὥστε, ἂν μὲν παρίσταται ἐ-

19. Ματθ. 10, 5.

20. Διὰ τὸ ἦσαν περισσότερο προκεκαλλημένοι εἰς τὴν τοπικὴν ἐπιθέσει τοῦ Νέμου.

μεος ανάγκη, νά ἐξέλθῃ μετ' αὐτῶν, ἂν δὲ δὲν παρίσταται ἄμεσος ανάγκη, νά φιλοξενήσῃ αὐτούς.

Διὰ ποῖον λόγον δὲ λέγουσι ἐκεῖνοι: «Μεταπέμψαι σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ»; Διότι τοῦτο διέταξεν εἰς αὐτούς ὁ Ἐκατόνταρχος. Ἰσως δὲ καὶ διδόντες λόγον ὅπερ αὐτοῦ σχεδὸν λέγουσι: «Οὐδόλως νά μὴ κατηγορήσῃς αὐτόν διότι δὲν μᾶς ἔστειλε μὲ ὑπεροπτικὴν διαθέσιν ἀπέναντί σου, ἀλλὰ διετάχθη νά πράξῃ τοῦτο».

Ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, λέγει, «προσκαλεσόμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους»²¹. Εὐλόγως, διότι δὲν ἦτο δίκαιον νά μὴ ὁδηγήσῃ μεθ' αὐτοῦ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους, εἰς τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἠκολούθει· ἄλλως τε ἐφ' ὅσον θὰ παρειαίρετο καὶ ἐκεῖ θὰ ἤκουον μᾶλλον αὐτόν.

Εἶδετε, πόση εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν καὶ εἰς τὴν παρούσαν; Ἐκείνη ἡ ἐλεημοσύνη²² ἀπῆλλαξεν ἐκ τοῦ προσκαίρου θανάτου, αὕτη²³ δὲ ἀπῆλλαξε τοῦ αἰωνίου θανάτου· αὕτη ἠνοιξε καὶ τὰς θύρας τοῦ οὐρανοῦ.

Παρατῆρει, πόση φροντίς ἐλήφθη, διὰ νά πιστεῦσῃ ὁ Κορνήλιος, ὥστε καὶ ἄγγελος νά σταλῇ, καὶ τὸ Πνεῦμα νά ἐνεργήσῃ, καὶ νά κληθῇ ὁ Κορναφάος τῶν Ἀποστόλων, καὶ νά ἐμφανισθῇ τοιαύτη ὁπτασία, καὶ τίποτε καθ' ὁλοκληρίαν νά μὴ παραλειφθῇ. Πόσοι ἦσαν ἑκατόνταρχοι καὶ χιλιάρχοι, καὶ βασιλεῖς, καὶ κανεῖς ἀπὸ αὐτοῦς δὲν ἐπέτυχεν, ὅσα ὁ Κορνήλιος; Ἀκούσατε δλοῖ, ὅσοι εἰσθε ἑστρατευμένοι, ὅσοι συνοδεύετε τοὺς βασιλεῖς.

«Εὐσεθὴς ἦν», λέγει, «καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν»· καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὅτι ἦτο τοιοῦτου χαρακτήρος. «Μετὰ παντός τοῦ οἴκου αὐτοῦ». Κατὰ τοιοῦτον τρόπον εἶχε καταρτισθῇ καὶ διατεθῇ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα

τοῦτο, ὥστε ὄχι μόνον νά ρυθμίξῃ καλῶς τὰ τῶν οἰκίων του, ἀλλὰ νά πράττῃ τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν δοῦλων του. Διότι δὲν ἐνήργει, ὅπως ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι πράττομεν τὰ πάντα, ὥστε οἱ ὑπηρετοῦντες νά ἔχουν φόβον ἀπέναντι ἡμῶν, δὲν φροντίζομεν ὁμως, νά ἔχουν εὐλάβειαν. Ἀλλ' ὁ Κορνήλιος δὲν φέρεται οὕτως, ἀλλὰ μὲ ὄλον τὸν οἶκον του ἐφοδεῖτο τὸν Θεόν, ὡς κοινὸς πατήρ δι' ὄχι μόνον ὁλων ἐκεῖνων, οἱ ὁποῖοι ἔζων μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του.

Ἄκουε δὲ καὶ τί ἄλλο λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς· δηλ. ἀναγκαίως ἔχει προστεθῇ τὸ «Μαρτυρούμενος ὑπὸ ὄλου τοῦ Ἐθνους», διὰ νά μὴ εἴπῃ κανεῖς: «Διατί λοιπὸν τοιαύτη τιμὴ εἰς αὐτόν, ἐφ' ὅσον ἦτο ἀπερίτμητος;». Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, μαρτυροῦν ὁπὲρ αὐτοῦ.

Ἄρα τίποτε δὲν ὑπάρχει, τὸ ὁποῖον νά ἔχῃ τὴν αὐτὴν ἀξίαν μὲ τὴν ἐλεημοσύνην· μᾶλλον δὲ τόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἰσχὺς αὐτῆς, ὅταν προέργεται ἐκ τιμῶν χρημάτων, ὅσον θεοαίως τὰ ἐξ ἀδικίας διδόμενα ὁμοιάζουν μὲ πηγὴν, ἡ ὅποια ρίπτει θόρβον, τὰ δὲ ἐκ τῶν δικαίων κερδῶν διδόμενα εἶναι ὡς ὕδωρ διαυγές καὶ καθαρὸν εἰς τὸν παρόδιστον, εὐχάριστον μὲν εἰς τὴν θείαν, εὐχάριστον δὲ καὶ εἰς τὴν ἀφῆν, τὸ ὁποῖον ἀνακουφιστικὸν καὶ θροιστικὸν παρέχεται κατὰ τὴν μεσημβρίαν.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη. Πλησίον αὐτῆς τῆς πηγῆς δὲν φέονται λευκαὶ καὶ πεῦκα, οὔτε κυάριασσοι, ἀλλὰ ἄλλα φυτὰ ὑπάρχουν εὐμεγέθη πολὺ ἀνώτερα τῶν πρώτων· δηλαδὴ ἡ φιλία τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔπαινος τῶν ἀνθρώπων, ἡ δόξα ἡ ἀναφερομένη εἰς τὸν Θεόν, ἡ εὐνοία ἐκ μέρους ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἀφανισμὸς τῶν ἁμαρτημάτων, πολὺ θάρρος, ἡ περιφρόνησις πρὸς τὰ χρήματα, ἡ ἐλεημοσύνη, διὰ τῆς ὁποίας τρέφεται τὸ φυτὸν τῆς ἀγάπης. Διότι τίποτε δὲν συνηθίζει νά ἀναπτύσσῃ τόσον τὴν ἀγάπην, ὅσον τὸ νά εἶναι κανεῖς ἐλεήμων.

Ἡ ἐλεημοσύνη τοὺς κλάδους τοῦτου κάμνει νά λαμβάνουν ὕψος· αὕτη ἡ πηγὴ εἶναι ἀνώτερα ἀπὸ ἐκείνην,

21. Πράξ. 10, 24.

22. Δηλ. τῆς τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος λέγει ὅτι ἀπῆλλαξεν αὐτὴν τοῦ προσκαίρου θανάτου, δεδομένου ὅτι ἀνέστησεν αὐτὴν ὁ Πέτρος.

23. Δηλ. τοῦ Κορνήλιου.

ή ὅποια εὐρίσκεται εἰς τὸν Παράδεισον, δεδομένου ὅτι δὲν διαιρεῖται εἰς τέσσαρα μέρη, ἀλλὰ φθάνει εἰς αὐτὸν τὸν Οὐρανόν· αὕτη δημιουργεῖ τὸν ποταμόν, ὁ ὁποῖος καταλῆγει εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν²⁴, εἰς αὐτὴν τὴν πηγὴν ὅταν πέσῃ ὁ θάνατος, ὡς σπινθὴρ ἀφανίζεται ὑπ' αὐτῆς· τὸσον μεγάλη ἀγαθὰ ἐπιτελεῖ, ὅπου καὶ ἂν ρίψῃ νάματα.

Ἡ πηγὴ αὕτη ὡς σπινθὴρα σθύνει τὸν ποταμόν τοῦ πυρός· αὕτη τὸν σκόληκα²⁵ τὸν ἀσπνύγει καθ' ὃν τρόπον τίποτε ἄλλο δὲν δύναται νὰ ἐξουδετερώσῃ αὐτόν. Ὁ ἔχων αὐτὴν δὲν τρίζει τοὺς ὀδόντας. Ἀπὸ τοῦ ὕδατος αὐτῆς ὅταν στάξῃ κανεῖς εἰς τὰ θεσμά του, τὰ διασπᾷ· καὶ ἂν πέσῃ εἰς καμίους τὸ ὕδωρ τοῦτο, τὰς ἐξουδετερώνει ὅλας.

δ'. Ὅπως λοιπὸν ἡ ἐν τῷ παραδείσῳ πηγὴ δὲν ἀναβλύζει τὴν μίαν φορὰν νάματα, καὶ τὴν ἄλλην ἑρραίνεται, (διότι τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ ἦτο πηγὴ), ἀλλὰ πάντοτε ἀναβλύζει, οὕτω καὶ ἡ ἰδικὴ μας πηγὴ πάντοτε ἀφρονώτερον ἅς ρίπτῃ τὸ νᾶμα πρὸς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μεγίστην ἀνάγκην ἐλεημοσύνης, διὰ νὰ παραμένῃ πηγὴ.

Τοῦτο καθιστᾷ φαιδρὸν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος λαμβάνει αὐτὴν· τοῦτο ἀποτελεῖ ἐλεημοσύνην, δηλαδὴ εἶναι μόνον νὰ εἶναι ἀφρονὸν τὸ ρεῖν νάμα, ἀλλὰ νὰ εἶναι καὶ συνεχές. Ἐὰν θέλῃς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ νὰ ρεῖ ὡς ἐκ πηγῶν ἐπὶ σοῦ, καὶ σὺ νὰ ἔχῃς πηγὴν.

Τίποτε δὲν ἔχει τόσην ἀξίαν, ὅσην αὐτὴ ἡ πηγὴ. Ἄν σὺ ἀνοίξῃς τὰ στόματα αὐτῆς τῆς πηγῆς, τοιαῦτα θὰ εἶναι τὰ ἀνοίγματα τῆς πηγῆς τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ ὑπερβοῦν οἰανδήποτε ἀδυσσοῦν²⁶. Ἀφορμὴν ζητεῖ μόνον νὰ λάβῃ ἐκ μέρους ἡμῶν ὁ Θεός, καὶ ἀφάνει νὰ πηγάζουν ἐκ τῶν τοαμείων αὐτοῦ τὰ ἀγαθὰ.

Ὅταν καταναλίσκῃ, ὅταν δαπανᾷ, τότε ἔχει πλοῦτον, τότε ἔχει ἀφρονίαν. Μέγα εἶναι τὸ στόμιον αὐτῆς τῆς πηγῆς· καθαρὸν εἶναι τὸ νᾶμα αὐτῆς καὶ διαυγές.

Ἄν δὲν φράξῃς αὐτήν, οὔτε ἐκείνην τὴν τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ φράξῃς. Οὐδὲν ἀκαρπον δένδρον νὰ μὴ φυτευθῇ πλησίον αὐτῆς, διὰ νὰ μὴ καταναλώσῃ τὴν ὕγρασιν αὐτῆς. Ἔχεις χρήματα; νὰ μὴ φυτεύῃς πλησίον αὐτῆς τῆς πηγῆς λεοκάς· τοιοῦτον δηλαδὴ εἶναι ἡ πολυτέλεια· πολλὰ δαπανᾷ, καὶ τίποτε δὲν ἀναβεκκίνει· ἐφ' ἐαυτῆς, ἀλλὰ καταστρέφει τὸν καρπὸν. Νὰ μὴ φυτεύῃς πεύκην, οὔτε τίποτε ἄλλο ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα δαπανοῦν μὲν, ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δὲν εἶναι χρήσιμα· δηλαδὴ τοιαύτης φύσεως εἶναι ἡ πολυτέλεια τῶν ἐνδυμάτων, ἡ ὁποία μόνον κατὰ τὴν θφιν παρουσιάζει ὠραιοτήτα, εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δὲ δὲν εἶναι χρήσιμος²⁷.

Νὰ γεμίσῃς τὴν περιοχὴν τῆς πηγῆς αὐτῆς μὲ ἀναδενδράδας· ἢ τὰ καρποφόρα νὰ τὰ φυτεύσῃς εἰς τὰς χεῖρας τῶν πεινῶν, οἷανδήποτε θέλεις. Οὐδὲν μέρος ἀπὸ αὐτὴν τὴν γῆν δὲν εἶναι γονιμώτερον ἂν καὶ εἶναι μικρὰ ἢ ἑκταύτης τῆς χειρὸς, ἐν τούτοις τὸ φυτευόμενον εἰς αὐτὴν τὴν γῆν δένδρον φθάνει εἰς αὐτὸν τὸν Οὐρανόν, καὶ ἴσταται σταθερῶς. Τοῦτο εἶναι τὸ νὰ φυτεύῃς γνησίως.

Διότι τὸ μὲν φυτευόμενον εἰς τὴν γῆν, ἂν ὀχι τώρα, ὅμως μετὰ ἑκατὸν ἔτη θὰ ἀφανισθῇ. Τὶ φυτεύεις δένδρα, τῶν ὁποίων δὲν θὰ γευθῇς τοὺς καρπούς, ἀλλὰ, πρὶν τοὺς γευθῇς, ἔρχεται ὁ θάνατος καὶ σὲ ἀρπάζει; Τὰ δένδρον ὅμως τοῦτο (τῆς ἐλεημοσύνης), ὅταν ἀποθάνῃς, τότε δίδει εἰς σὲ τὸν καρπὸν.

Ἐὰν φυτεύῃς, νὰ μὴ φυτεύῃς εἰς τὴν γαστρίμαρον κοιλίαν, διὰ νὰ μὴ καταλῇ ὁ καρπὸς εἰς τὸν ἀφεδρῶνα· ἀλλὰ νὰ φυτεύῃς εἰς τὴν κοιλίαν ἀνθρώπου τεθλιμμένου, διὰ νὰ ἀνέλθῃ ὁ καρπὸς πρὸς τὸν οὐρανόν. Νὰ ἀνακουφίσῃς τὴν εὐρισκομένην εἰς στενοχωρίαν φυχὴν τοῦ πένητος, διὰ νὰ μὴ φέρῃς εἰς στενοχωρίαν θέσιν τὴν ἱδικήν σου, τὴν εὐρισκομένην ἐν ἀνάσσει.

Δὲν ἑλπίεις ὅτι τὰ δένδρα, τὰ ὁποῖα ποτίζονται ὀχι

24. «Τὸν ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον». (Πρβλ. Ἰωάν. 4, 14).

25. Μαρκ. 9, 44, 46, 48.

26. Ἄδυσσος ἐνάσθω εἶναι τὸ πλεῖθος τῶν ἀμαρτημάτων.

27. Δηλ. ἐὼς ὅτι ἡ ἱερὰ Χρυσόστομος παρομοιάζει τὴν πολυτέλειαν μὲ δένδρα, τὰ ὁποῖα δὲν παρέχουν καρπὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὡς εἶναι ἡ πεύκη, ἡ λεοκὴ κ.δ.

μέ τὸ κανονικὸν μέτρον, σήπονται ἀπὸ τῆς ρίζης; ἐκεῖνα δέ, τὰ ὁποῖα ποτίζονται μὲ μέτρον αὐξάνονται; Οὐ-
τω καὶ οὐ λοιπὸν νὰ μὴ ποτίσῃς τὴν γαστέρα σου ὑπὲρ
τοῦ μέτρον, διὰ νὰ μὴ σαπῇ ἡ ρίζα τοῦ δένδρου· νὰ πο-
τίσῃς ἐκείνην, ἡ ὁποία διψᾷ, διὰ νὰ ἀποφέρῃ καρπὸν.

Τὰ κανονικῶς ποτιζόμενα δὲν τὰ καταστρέφει ὁ ἡ-
λιος, τὰ δὲ ὑπὲρ τοῦ μέτρον ποτιζόμενα τὰ καταστρέφει·
διότι τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τοῦ ἡλίου.

Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἡ ἑλλειψὶς μέτρου²⁸ εἶναι
κακὸν διὰ τοῦτο ὅς περισσεύωμεν αὐτὴν, διὰ νὰ ἐπι-
τύχωμεν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ζητοῦμεν.

Λέγεται ὅτι αἱ πηγαὶ δημιουργοῦνται εἰς ὄψηλά
μέρη. Λοιπὸν ὅς καταστῶμεν καὶ ἡμεῖς ὄψηλοι κατὰ
τὴν ψυχὴν, καὶ ταχέως θὰ πηγάζῃ ἡ ἐλεημοσύνη· διό-
τι δὲν εἶναι δυνατόν ἡ ὄψηλὴ ψυχὴ νὰ μὴ εἶναι καὶ ἐ-
λεήμων, καὶ ἡ ἐλεήμων νὰ μὴ εἶναι καὶ ὄψηλ²⁹.

Ἐκεῖνος θεοβαίως, ὁ ὁποῖος περιφρονεῖ τὰ χρήμα-
τα εἶναι ἀνώτερος τῆς ρίζης τῶν κακῶν³⁰. Αἱ πηγαὶ
ὅς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐρίσκονται εἰς ἔρημα μέρη· καὶ
ἡμεῖς ὅς ἐξαγάγωμεν ἀπὸ τοῦ πολλοῦ θορύβου τὴν
ψυχὴν μας, καὶ τότε πλησίον μας θὰ πηγάζῃ ἡ ἐλε-
μοσύνη.

Αἱ πηγαί, ὅσον καθαρίζονται, τόσο ἀφθονώτερον
ὕδωρ παρέχουν· τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ὅ-
σον περισσώτερα δαπανήσωμεν, τόσο περισσώτερον
θλασάνουν τὰ ἀγαθά. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει πηγὴν,
δὲν φοβεῖται· ἀν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὡς πηγὴν ἔχωμεν τὴν
ἐλεημοσύνην, δὲν θὰ φοβώμεθα. Διότι καὶ πρὸς πόσιν,
πρὸς ἀρδευσιν, πρὸς οἰκοδομήν, πρὸς ὅλας τὰς ἀνάγ-

28. Πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων· «Μὴ δὲν ὄν» καὶ «Πὸν μέτρον ὁ-
29. Ἀλλοπαρτήρητον ἐνταῦθα τὸ χυανὸν ὄχημα·

«Οὐ γὰρ ἐστὶ τὴν ὠψιλήν ψυχὴν μὴ καὶ ἐλ ἐ ἡ μ ο ν ο
εἶναι,

καὶ τὴν ἐ λ ἐ ἡ μ ο ν ο μὴ καὶ ὄψηλ».

30. Ρίζα τῶν κακῶν καλεῖται ἡ φιλαργυρία. Οὕτω ὀνομάζει τὴν
τὴν ὁ θεὸς Ἰερόκλη καὶ εἰς ἄλλην ὁμιλίαν του. Καὶ οἱ ἀρ-
χαῖοι ἔδιδον τοιοῦτον χαρακτηρῶν εἰς τὴν φιλαργυρίαν. Οὕτω περὶ
τοῦ διαγίνους λέγεται ὅτι· «Τὴν φιλαργυρίαν εἶπε μητρόκαλι τῶν
κακῶν» (διαγίνους Λαερτίου).

κας θὰ εἶναι χρήσιμος εἰς ἡμᾶς ἡ πηγὴ αὕτη.

Οὐδὲν ποτὸν ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς πηγῆς ταύτης εἶναι ἀ-
νώτερον· δὲν συνηθίζει αὕτη νὰ προκαλῇ μέθην. Προτι-
μότερον εἶναι νὰ ἔχῃς τοιαύτην πηγὴν, παρὰ νὰ ἔχῃς
πηγὰς ρεούσας χρυσόν. Ἀπὸ οὐρανὸς ποτε χρυσοφόρον
γῆν ἀνωτέρα εἶναι ἡ φυγὴ, ἡ ὁποία φέρει αὐτὸν τὸν χρυ-
σόν. Διότι δὲν ἐξέρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα αὐτὰ (τὰ ἐ-
πίγεια), ἀλλὰ μαζὶ μὲ ἡμᾶς προχωρεῖ εἰς τὰ ἐπουρά-
νια. Ὁ χρυσὸς αὐτὸς καθίσταται κόσμημα διὰ τὴν Ἐκ-
κλησίαν τοῦ θεοῦ· ἐκ τοῦ Χριστοῦ τούτου κατασκευά-
ζεται ἡ μάχηρα τοῦ Πνεύματος, ἡ μάχηρα, διὰ τῆς ὁ-
ποίας ἀποκόπτεται ὁ δράκων³¹. Ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης
προέρχονται οἱ πολῦτιμοι λίθοι, οἱ στέφοντες τὴν κε-
φαλὴν τοῦ βασιλέως.

Ἄς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν τόσο μέγαν πλοῦτον, ἀλ-
λά ὅς συνεισφέρωμεν τὴν ἐλεημοσύνην μὲ ἀσθονίαν,
διὰ νὰ καταστῶμεν ἄξιοι τῆς ἐκ μέρους τοῦ θεοῦ φι-
λανθρωπίας, διὰ χάριτος καὶ οἰκτιρμῶν τοῦ Μονογε-
νοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον ἀνήκει πᾶσα δόξα, τι-
μὴ καὶ κράτος, συγχρόνως μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ' (23)

(Πρὸς ι', 23 - 43)

«Τῇ δὲ ἱεραρίῳ ἀναστάς», λέγει, «ὁ Πέτρος, ἦλθεν σὺν
αὐτοῖς· καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰσπάκης συνήλθον
εἰς τὴν Καισάρειαν. Ὁ δὲ Κερνήλιος ἦν προσδεκὸν αὐτοῦς,
συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀνεγκλίους
φίλους¹.

α'. Μετὰ τὴν φιλοξενίαν τῶν ἀνδρῶν, ἐξέρχεται μετ'

31. Δρὴ, ὁ δράκων.

1. Πρὸς. 10, 23 - 24.

αὐτῶν καλῶς ἐνήργησε. Κατ' ἀρχὰς περικυβεῖται αὐτοῦς, δεδομένου ὅτι εἶχον κοπιᾶσαι ἐκ τῆς ὁδοπορίας, καὶ τοὺς καθυποτῶ οἰκείους πρὸς αὐτόν, κατόπιν ἐν συνεχείᾳ ἐξέρχεται με αὐτοῦς.

«Τῇ δὲ ἐπαύριον», λέγει, «ἀναστὰς ὁ Πέτρος, ἦλθε σὺν αὐτοῖς, καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν». Δὲν ἔρχεται μόνος ὁ Πέτρος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἔρχονται μετ' αὐτοῦ· καὶ τοῦ σκοπίμως ἐγένετο, ὥστε μετὰ ταῦτα νὰ ὑπάρχουν μάρτυρες, ὅταν θὰ παρίστατο ἀνάγκη νὰ ἀπολογηθῇ ὁ Πέτρος.

«Ὁ δὲ Κορινθίος ἦν προσδοκῶν αὐτοῦς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους». Τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν φίλου, τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν θεοσεβοῦς, εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς μορφῆς ταύτης νὰ καταστήσῃ μετόχους πρώτους ἐξ ὧν τοὺς ἀναγκαίους φίλους. Εὐλόγως συγκαλεῖ αὐτοῦς, με τοὺς ὁποίους κυρίως εἶχε τὸ θάρρος νὰ συζητῇ περὶ τοιούτων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα κατ' ἀρχὴν ἦτο περιττὸν νὰ ἀνακοινῶσιν εἰς ἄλλους. Εἰς ἐμὲ δὲ φαίνεται ὅτι καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Κορινθίου εἶχον ἐκπαιδευθῇ καταλλήλως ὑπ' αὐτοῦ, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο.

«Ὡς δὲ ἐγένετο τὸ συνέλθεῖν τὸν Πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορινθίος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν. Ὁ δὲ Πέτρος ἤγειρεν αὐτόν, λέγων Ὑψίστη· καὶ γὰρ ἐγὼ ἀνθρώπος εἰμι»². Τοῦτο πράττει ὁ Κορινθίος, διὰ νὰ δείξῃ τὴν ταπεινότητα αὐτοῦ, καὶ διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς ἄλλους, καὶ διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεόν, καὶ διὰ νὰ καταστήσῃ φανερόν ὅτι, ἂν καὶ ἔλαθε σχετικὴν ἐντολήν, ἐν τούτῳ ἀφ' ἑαυτοῦ εἶχεν εἰς μέγαν θαυμὸν τὴν εὐλάβειαν.

Τί λέγει λοιπὸν ὁ Πέτρος; «Ἀνάστηθι· καὶ γὰρ ἐγὼ ἀνθρώπος εἰμι»³. Παρατηρεῖ, πῶς πρὸ τῶν ἄλλων ζητημάτων τοῦτο διδάσκουν αὐτοὺς, νὰ μὴ σχηματίζουν μεγάλην ἰδέαν διὰ τοὺς ἑαυτοῦς των;

2. Πρὸξ. 10, 25 - 28.

3. Τοιοῦτην ταπεινὴν ἔδρανον ἐννοεῖ συνανθρώπου συναντῶμεν καὶ ἐκ μέτρους ἀγγέλων εἰς τὴν «Ἀποκάλυψιν» τοῦ Ἰωάννου. [Γρακ. 19, 10 καὶ 22, 8 - 9].

«Καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθε» καὶ εὐρίσκει συνεληλυθότας πολλοὺς, ἔφη τε πρὸς αὐτοῦς Ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ⁴. Παρατηρεῖ ὅτι ἀμείσως ὁμιλεῖ περὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, καὶ δεικνύει, ὅτι μεγάλα ἀγαθὰ ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς. Δὲν εἶναι δὲ μόνον τοῦτο ἀπορίας ἄξιον, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ τοιούτων ζητημάτων· ἀλλὰ ἐπίσης ἀπορίας ἄξιον εἶναι, πῶς συγχρόνως καὶ περὶ σπουδαίων ζητημάτων ὁμιλεῖ καὶ προσδίδει μέτριον τόνον εἰς τὴν ὁμιλίαν ταύτην. Διότι δὲν εἶπεν: «Ἄνθρωποι μηδὲν καταξιούντες κολλᾶσθαι, ἢλθομεν πρὸς ὑμᾶς»· ἀλλὰ τί εἶπεν; Ὑμεῖς ἐπίστασθε». (Ὁ Θεὸς διέταξε τοῦτο, λέγει), παράνομον εἶναι «κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ».

Ἔπειτα ὁ Πέτρος, διὰ νὰ μὴ ἀποδώσῃ εἰς αὐτόν τὴν χάριν ὁ Κορινθίος⁵, προσθέτει: «Καὶ ἐμοὶ ὁ Θεὸς ἐβείξε μηδένα κοινόν ἢ ἀκόθαρτον λέγειν ἀνθρώπων»⁶. Τοῦτο προσθέτει ὁ Πέτρος, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι κατακεῖται τὸν Κορινθίον.

«Διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπειμφθεῖς»⁷. Διὰ νὰ μὴ νομίσουν, ὅτι, ἂν καὶ τὸ πρῶγμα ἦτο παρανομία, ἐπειδὴ ἦτο ἀρχὸν ὁ Κορινθίος, διὰ τοῦτο ὁ Πέτρος ὀψήκουσεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδώσουν ὅλην τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Θεόν, ἐνῷ δὲν ἐπιτρέπετο εἰς τοὺς Ἰουδαίους διχὸν μόνον νὰ ἔχουν σχέσεις, ἀλλὰ οὐτε καὶ νὰ πλησιάζουν τοὺς ἀλλοφύλους, διὰ τοῦτο λέγει: «Πυνθάνομαι οὖν τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με»⁸.

Δὲν ἐρωτᾷ νὰ μάθῃ, ἐπειδὴ ἀγνοεῖ· διότι ἐγνώριζε τὴν ὅλην ὑπόθεσιν ὁ Πέτρος ἀπὸ τὸ δράμα· ἤκουσε δὲ διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἐκ μέρους τῶν στρατιωτῶν νὰ γίνεται λόγος· ἀλλὰ θέλει καὶ ἀρχὴν οἱ ἴδιοι νὰ ὁμο-

4. Πρὸξ. 10, 27 - 28.

5. Διὸ νὰ μὴ νομίσῃ ὁ Κορινθίος ὅτι ὁ Πέτρος ἀφ' ἑαυτοῦ, παρὰ τὴν ἀπογορευτικὴν διάταξιν τοῦ Μωϋσ. Νόμος ὡς πρὸς τοὺς ἀσέως μετ' ἀλλοφύλους καὶ ἀλλοθάρκαους, ἔκαμεν ἐξαιρέσιν δι' αὐτόν.

6. Πρὸξ. 10, 28.

7. Πρὸξ. 10, 29.

8. Πρὸξ. 10, 29.

λογήσουσι περὶ τῆς ὑποθέσεως, καὶ νὰ καταστήσῃ τοὺς ἰδίους ὑπευθύνους διὰ τὴν πίστιν.

Τὶ ἅπαντ' ἰσχυρὸν ὁ Κορνήλιος; Δὲν εἶπεν: «Οὐ γὰρ εἶπον σοι οἱ στρατιῶται;». Ἀλλὰ παρατήρει μὲ πόσῃ πραότητα καὶ ταπεινότητι διηγεῖται: «Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου» καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔσθη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῇ λαμπρᾷ, καὶ φησὶ Κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ⁹. «Καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν», λέγει, «προσευχόμενος». Τί σημαίνει τοῦτο; Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι διὰ τὸν ἑαυτὸν τὸν εἶχεν ὀρεῖσι ὠρισμένα χρονικὰ σημεῖα, διὰ νὰ διδάγῃ μίαν ζωὴν πλήρη περισσώτεραις ἐπιμελείαις, καὶ κατὰ ὠρισμένας ἡμέρας¹⁰.

Διὰ τοῦτο θεοφιλῶς εἶπεν: «Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας». Παρατήρει, πόσον σπουδαῖον πράγμα εἶναι ἡ προσευχή. Ὅταν προάδευσεν ὁ Κορνήλιος κατὰ τὴν εὐλάβειαν, τότε παρουσιάζεται εἰς αὐτὸν ὁ ἄγγελος. Ἡ ἡμέρα αὕτη εἶναι ἡ μία καὶ ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπῆλθον οἱ ἀποσταλέντες στρατιῶται εἶναι μία ἡμέρα καὶ ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πέτρου, πάλιν εἶναι μία ἡμέρα καὶ τὴν τετάρτην¹¹ παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, ὥστε νὰ εἶναι ἡ δευτέρα ἡμέρα μετὰ ἀπὸ ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν προσυχῆθη.

«Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔσθη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῇ λαμ-

9. Πρὸς 10, 30 - 31.

10. Δηλ. εἶχε καθιερώσει τρόπον τινὰ ἐν πρόγραμμά τῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

11. Δηλ. ἡ μέτρηση τῶν ἡμερῶν ἐντοῦθα τελεῖται ἀνδρομετρικῶς. Δηλ. τὴν πρώτην ἡμέραν ἀποκαλεῖται τ ε τ ρ η ν, ἀρῶμαι ἐκ τῆς ἡμέρας τῆς ἀρῶμαι τοῦ Πέτρου, λογίζων αὐτὴν ὡς πρώτην. Ταύτην αὐτὴν ἐπεκατέκατο καὶ εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν ἡμερολόγιον. Οὕτω λέγοντες: DIE QUARTO ANTE CALENDAS FEBRUARIAS», δηλ. «τὴν τετάρτην ἡμέραν πρὸ τῶν Καλινδῶν τοῦ Φεβρουαρίου», ἡγνῶσιν «πρὸς μέρας πρὸ τῶν Καλινδῶν τοῦ Φεβρουαρίου». Πρώτην ἡμέραν δηλ. ἐλόγιζον τὴν 1ην Φεβρουαρίου, δευτέραν τὴν 31ην Ἰανουαρίου, τρίτην τὴν 30ην Ἰανουαρίου καὶ τετάρτην τὴν 29ην Ἰανουαρίου.

πρᾶ». Δὲν τὸν ἀποκαλεῖ ἄγγελον, τόσον ταπεινὸς εἶναι ὁ Κορνήλιος.

«Καὶ φησὶ Κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Πέμψον οὖν εἰς Ἰέππην, καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος» οὗτος ἐκινεῖται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος θυροῦ παρὰ θύλασσαν¹² ὃς παραγενόμενος λαλήσῃ σοι. Ἐξ αὐτῆς οὖν ἐπεμψα πρὸς σέ¹³ οὐτε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. Νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πάρεσμεν, ἀκούσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ¹⁴.

Διὰ τοῦτο ὁ Πέτρος εἶπε: «Τί νὰ εἴπω μετεπέμψασθέ με;», διὰ νὰ εἴπῃ δηλαδὴ ὁ Κορνήλιος αὐτοὺς τοὺς λόγους.

«Ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα εἶπεν Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός. Ἄλλ' ἐν παντὶ ἐβναι ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἔστι»¹⁵. Δηλαδὴ εἴτε οὗτος εἶναι ἀπερίτμητος, εἴτε περιτετμημένος. Τοῦτο ἐννοεῖ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θύαν λέγει: «Οὐκ ἔστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ»¹⁶.

«Νῦν οὖν πάρεσμεν πάντες ἡμεῖς», λέγει, «ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Εἰσέειπε πόση εἶναι ἡ πίστις καὶ ἡ εὐλάβεια τοῦ Κορνήλιου. Ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Πέτρος δὲν εἶπε τίποτε τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλ' εἶπεν: «Ὁ Θεὸς ἐβείξε μοι». Διὰ τοῦτο λέγει καὶ τὸ «Πάρεσμεν, ἀκούσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ». Τὶ λοιπὸν; εἶναι ἄρα γε δεκτὸς εἰς τὸν Θεὸν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τὴν Περιοῖδα; Ἐάν εἶναι ἄγιος, τότε θὰ γίνῃ δεκτὸς καὶ θὰ ἀξιωθῇ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν πίστιν. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἐξ Αἰθιοπίας εὐνοοῦχον δὲν παρέδωκεν.

Καὶ τί, δύναται νὰ εἴπῃ τις, θὰ εἰπῇ, ὅτι ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι θεοσεβεῖς καὶ κατεφρονήσαν; Ἀπομάκρυνε ἀπὸ σοῦ τοιαύτην ἰδέαν! Οὐδεὶς θεοσεβὴς παρὰβλέπεται. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, δὲν εἶναι δυνατόν

12. Πρὸς 10, 31 - 33.

13. Πρὸς 10, 34 - 35.

14. Ρωμ. 2, 11.

ποτέ να καταφρονηθῇ ἄνθρωπος τοιοῦτου χαρακτήρος.
«Ἐν παντὶ ἔθναι», λέγει, «ὁ φοβούμενος τὸν Θεὸν
καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην». Δικαιοσύνην δὲ καλεῖ
πᾶσαν ἀρετὴν¹⁵.

θ'. Βλέπεις πῶς ταπεινώνει ὁ Πέτρος τὴν Ἰδαίαν¹⁶
αὐτοῦ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ: «Ἐν παντὶ ἔθναι ὁ φοβούμενος τὸν
Θεόν, δεκτὸς αὐτῷ ἔστιν»: ὡς ἐὰν εἴλεγει: «Οὐδένα ἀ-
πομακρύνει, ἔλθουσ τοὺς πιστεύοντας δεχέσθαι».

Ἔπειτα, διὰ τὰ μὴ θεωρηθῆναι ὅτι ἀνέκουν εἰς τὰς
ἐξ ἑνὶ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔχουν παραμεριωθῇ¹⁷, προσθέ-
τει: «Τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, εὐαγ-
γελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· οὗτός ἐστι
πάντων Κύριος»¹⁸. Αὐτὰ τὰ λέγει ὁ Πέτρος χάριν τῶν
παρερισκομένων, ὥστε νὰ πείσῃ καὶ αὐτοὺς νὰ ἀσπα-
σθοῦν τὸν Χριστιανισμόν. Διὰ τοῦτο καὶ προπαρασκευά-
ζει τὸν Κορινθίον νὰ ὁμιλήσῃ σχετικῶς.

«Τὸν Λόγον», λέγει, «ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσρα-
ήλ». Παρατῆρει ὅτι εἰς αὐτοὺς κατ' ἀρχὴν διδίδει τὴν ἐ-
κλογὴν ἔπειτα καὶ τοὺς ἰδίους κατὰ μάρτυρας ἐπικαλεῖ-
ται λέγων: «Ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ρήμα καθ' ὅ-
λης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, με-
τὰ τὸ θάπτισμα ὃ ἐκήρυξε Ἰωάννης»¹⁹.

Ὅτι ἔχει οὕτως ἡ ὑπόθεσις, τὸ θεοσιώνει καὶ διὰ
τῶν ἐν συνεχείᾳ λόγων: «Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Μαζαρέτ, ὡς
ἔχρισεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει»²⁰.

Δὲν εἶπει: «Ἰννορίζετε τὸν Ἰησοῦν», (διότι δὲν ἐ-
γνώριζον αὐτόν), ἀλλὰ διεξέρχεται τὰ ἔργα τὰ ἔπειτα-

15. «δικαιοσύνην δὲ καλεῖ τὴν πᾶσαν ἀρετὴν». Παραμοίαν γνῶ-
μην ἐκφράζουν καὶ οἱ ἄλλοι. Πρβλ. τὸ τοῦ Φωκυλίδου καὶ Θεόγν-
ιδος: «Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλέγεται πᾶς ἀρετὴ ἔστιν» (Φωκυλ. 10
καὶ Θεόγν. 147). Παραλήψεις ἰδέας ἐκφράζει καὶ ὁ Πλάτων εἰς τὸ
συγγράμματόν του.

16. Αὕτη ἐκφράσις διὰ τῆς ἀπονήσεως τῶν ὁσίων ἐβόων εἰς
τὸν Θεόν ἐν οὐρανῷ μὲ τὴν ὁδὸν τὴν παρεχούσαν τὸ διάφορον ὄδον.
(Πρβλ. 10, 14).

17. «Ἐν τούτῳ ἀπαρμένον» κατὰ τὸ κοινὸν λεγόμενον: «πα-
ραπεριμένον».

18. Πρβλ. 10, 38.

19. Πρβλ. 10, 37.

20. Πρβλ. 10, 38.

λαθόντα ὑπ' αὐτοῦ: «Ὅς διήλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰω-
μενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ δια-
βόλου»²¹. Διὰ τῶν λόγων τούτων δεικνύει ὅτι πολλὰ
ἀναπηρία ὑπῆρξαν διαβολικὰ καὶ πολλὰ σωματικὰ
φθορὰ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

«Ὅτι ὁ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ»²². Πάλιν χρησιμοποιεῖ
ταπεινάς ἐκφράσεις, ὅχι ἀσκοπως, νομίζω, ἀλλὰ διὰ
τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν.

«Καὶ ἡμεῖς μάρτυρες πάντων, ὃν ἐποίησεν ἐν τε τῇ
χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ»²³. Καὶ σεῖς,
λέγει, καὶ ἡμεῖς.

«Ὅν καὶ ἀνείλον, κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου»²⁴. Ἐβδ
κηρύττει τὸ Σταυρικὸν Πάθος.

«Τούτον ὁ Θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν
αὐτὸν ἐμφανῇ γενέσθαι ὡς παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυ-
ραι τοῖς προκειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν, οἵτι-
νες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστή-
σαι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν»²⁵. Τοῦτο ἀποτελεῖ σπουδαιότη-
την ἀποδείξειν τῆς Ἀναστάσεως.

«Καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ δια-
μαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὀριζόμενος ὑπὸ τοῦ Θε-
οῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν»²⁶. Σπουδαῖον καὶ τοῦ-
το εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ αὐτοὺς ἀξιόπιστους. Ὁ Πέτρος
δὲ προσθέτει καὶ μαρτυρίαν, λέγων: «Τούτῳ πάντες
οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν ἄφσιν ἁμαρτιῶν λαθεῖν διὰ
τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν»²⁷.
Τοῦτο ἀποτελεῖ προαναγγελίαν ἐκείνου, τὸ ὅποιον πρό-
κειται νὰ συμβῇ μετὰ ταῦτα· τὴν ὅποιαν θεοβίως προ-
αναγγελίαν καὶ διὰ τὰ ἐπιβεβαιώσῃ, ἐπικαλεῖται ἐπὶ τῇ
εὐκαρίᾳ ὡς μάρτυρας τοὺς προφῆτας.

Ἄλλ' ὡς ἰδοίμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Κορ-
νθίον. «Ἀπέστειλεν», λέγει, «εἰς Ἰσθήμην μετακαλέσα-

21. Πρβλ. 10, 38.

22. Πρβλ. 10, 38.

23. Πρβλ. 10, 39.

24. Πρβλ. 10, 39.

25. Πρβλ. 10, 40 - 41.

26. Πρβλ. 10, 42.

27. Πρβλ. 10, 43.

σθαι τὸν Πέτρον». Ἐπίστευσεν ὅτι ὅπως δὴποτε θά ἔλθῃ διὰ τοῦτο καὶ στέλλει ἀνθρώπους του πρὸς αὐτόν. «Καὶ συνομιλῶν αὐτῷ», λέγει, «εἰσῆλθε». Τί λέγων ἔραγε; Νομίζω, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προηγουμένως ἐλέγχεσαν»²⁸.

«Καὶ περὶ ἐπὶ τοὺς πόδας, προσεκύνησεν». Παρατήρει ὅτι ὁ λόγος παντοῦ εἶναι ἀπληλαγμένος ἀπὸ τὴν κολακείαν καὶ πλήρης ταπεινότητος. Ἀπὸ αὐτοῦ δεδυνεύεται ἄξιος καὶ ἐκεῖνος ὁ εὐνοοχός διότι «ἐκέλευσε τῷ Φίλιππῳ ἀναστῆναι καὶ καθῆσαι ἐπὶ τὸ ὄχημα»²⁹, ἀν καὶ δὲν ἐγνώριζε, ποῖος εἶναι ὁ Φίλιππος, παρὰ μόνον ἐζήτησε τοῦτο (δηλαδὴ νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τῆς ἀμάξης), λόγῳ τῆς ἐξετάσεως τοῦ Προφητικοῦ χωρίου³⁰. Ὁ Κορνήλιος δὲ ἐπὶ πλέον ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας του.

Εἶδες χαρακτῆρα ἀνευ ὑπερφησέας; Σὺ δὲ νὰ παρατηρήσῃς, πῶς ὁ Πέτρος ἀποδεικνύει, ὅτι ἐκ Θεοῦ εἶναι ἡ παρουσία αὐτοῦ, μὲ τὸ νὰ λέγῃ: «Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν». Καὶ διατὶ δὲν ἀνέφερεν ἀμέσως τὸ ὅραμα τὸ σχετικόν μὲ τὴν σινδόνα; διότι ἦ-το εἰς μέγαν θαυμὸν ταπεινός; διότι λέγει μὲν ὅτι ἔχει ἀποσταλῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πῶς, δὲν λέγει; ἀλλὰ λέγει τοῦτο, ὅταν παρέστη ἀνάγκη καὶ ὅταν εἶπεν: «Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν Ἰουδαῖοι κολληθῆσαι ἢ προσεργεσθαι ἀλλοφύλῳ» τόσοι μακρὰν τῆς κενοδοξίας ἴστατο.

«Ὑμεῖς ἐπίστασθε». Λέγων τοῦτο, λαμβάνει ὡς ἐπιθεωρῶσιν τῶν λόγων του καὶ τὴν γνώμην ἐκείνων.

Τὶ ἀπαντᾷ λοιπὸν ὁ Κορνήλιος; «Πάρεσμεν», λέγει, «ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ». Δὲν εἶπεν: «Εὐνόμιον ἀνθρώπου», ἀλλὰ «τοῦ Θεοῦ», δεικνύων ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρέπει νὰ προσέχη κανεὶς εἰς τοὺς ὑπηρέτας τοῦ Θεοῦ.

Εἶδετε διάνοιαν, ἢ ὁποῖα εἶχεν ἀφωπνισθῇ πνευμα-

28. Πρὸς Ε. 10, 9 - 16. Δηλ. ἴσως ὁ Πέτρος ἀπηγγέιτο εἰς τὸν Κορνήλιον τὸ ὅραμα τὸ σχετικόν μὲ τὴν σινδόνα.

29. Πρὸς Ε. 8, 31.

30. Πρὸς Ε. 8, 32 - 33.

τικῶς; εἶδετε, πῶς ὁ Κορνήλιος ἦτο ἄξιος δλων αὐτῶν τῶν τιμῶν;

«Ἀνοίξας ἐξέ», λέγει, «Πέτρος τὸ στόμα εἶπεν ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἐστί προσωπολήπτης ὁ Θεός». Τοῦτο τὸ ἔλεγε δικαιολογούμενος καὶ πρὸς τοὺς παρόντας Ἰουδαίους διότι ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο πρὸς αὐτοὺς νὰ ἀπευθύνῃ τὸν λόγον, προτάσσει τοὺς ἀνωτέρω λόγους ὡς δικαιολογίαν. Τί λοιπόν; Πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου ὁ Θεός ἦτο προσωπολήπτης; Εἶθε νὰ μὴ σχηματισθῇ τοιαύτη γνώμη! διότι καὶ πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου ἀπροσωπολήπτης ἦτο ὁ Θεός.

«Πᾶς ὁ φοβούμενος καὶ ἐργαζόμενος», λέγει, «δικαιοσύνην, δεκτός αὐτῷ ἐστί». Γράφον τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ»³¹.

Καὶ δόγμα εἰσάγει καὶ τρόπον ζωῆς ὁ Κύριος διότι ἐάν τούς μάγους δὲν κατεφρόνησεν, οὔτε τὸν Αἰθίοπα, οὔτε τὸν ληστήν, οὔτε τὴν πόρνην, πολλὸ περιωστέρον ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐφαρμόζουσι τὴν δικαιοσύνην, καὶ θύλου τοῦτο, οὐδὲν καταφρονεῖ.

Ποῦ ὀφείλεται λοιπὸν τὸ ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἐπιεικεῖς καὶ ἡμεροὶ καὶ δὲν θέλουν νὰ πιστεύουσιν; Ἰδοὺ: σὺ ἀνέφερες τὴν αἰτίαν, ὅτι δηλαδὴ δὲν θέλουν νὰ πιστεύουσιν ἄλλως τε ἐπιεικῇ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν ἐννοεῖ τὸν πρῶτον, ἀλλ' ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἐφαρμόζει τὴν δικαιοσύνην δηλαδὴ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἰς διὰ εἰς εἰς εὐάρεστος, καὶ εἶναι τοιοῦτος, ὅταν ἔχῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὅπως πρέπει. Τὸν ἄνθρωπον δὲ αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρος μόνον ὁ Θεός γνωρίζει. Παρατήρει, πῶς ὁ Κορνήλιος ἦτο δεκτός μόλις ἤκουσε, καὶ ἐπίσθη.

Καὶ τώρα, δυνατόν νὰ εἴπῃ τις, ἐάν ἤρχετο ἀγγελος, θὰ ἐπίστευεν ἕκαστος, οἰοσθήποτε καὶ ἂν ἦτο. Ἀλλὰ τὰ σημερινὰ θαύματα εἶναι πολὺ σπουδαιότερα ἀπὸ ἐκεῖνα, καὶ ὅμως πολλοὶ ἀπιστοῦν.

Ἐπειτα ἀρχίζει τὴν διδασκαλίαν, καὶ διατηρεῖ

τὴν εὐγένειαν διὰ τοὺς Ἰουδαίους. «Τὸν Λόγον», λέγει, «ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, εὐαγγελιζόμενον εἰρήνην, οὗτος ἐστὶ Κύριος πάντων». Κατ' ἀρχὴν ὁμιλεῖ περὶ τῆς Κυριότητος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ διὰ λίαν ὑψηλῶν ἐκφράσεων, ὅσον ἦτο δυνατόν, διότι εὗρισκετο ἀπέναντι φυγῆς, ἡ ὁποία ἦδη εἶχε καταστή ὑψηλὴ καὶ ἐδέχετο θερμῶς τὰ ὑπὸ τοῦ Πέτρου παραδιδόμενα· ἔπειτα, ἀποδεικνύων πῶς ὁ Θεὸς εἶναι Κύριος ὧν, προσθέτει καὶ λέγει: «Ὅν ἀπέστειλεν εὐαγγελιζόμενον»· δηλαδὴ: «καλοῦντα περὶ ἀγαθὰ καὶ ἄχι ἐνεργοῦντα κρίσιν».

γ'. Διὰ τούτων τῶν λόγων ὁ Πέτρος δεικνύει ὅτι ὁ Λόγος κατ' ἀρχὴν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἔχει σταλῆ· ἔπειτα ἀποδεικνύει τοῦτο συγχρόνως καὶ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποία ἐπετέλεσεν εἰς ἄλλην τὴν Ἰουδαίαν, καὶ λέγει: «Ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ρῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας»· καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ: «ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας μετὰ τὸ θάπτισμα», ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης.

Κατ' ἀρχὴν ἀνέφερε τὸ ἔργον Αὐτοῦ, καὶ κατόπιν λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς πατρίδος Αὐτοῦ: «Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ». Τόσον ἐγνώριζεν ὅτι ἡ πατρίς ἐδημιούργει σκάνδαλον³².

«Ὡς ἔγνων αὐτὸν ὁ Θεὸς Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ δυνάμει». Πάλιν φέρει ἀπόδειξιν· δηλαδὴ, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς: «Καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι τοῦτο φανερόν;» προσθέτει λέγων: «Ὅς διήλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταθυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου».

Ἐπειτα ὁ Πέτρος μαζὶ μὲ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποία ἐπετέλεσεν ὁ Κύριος, δεικνύει ὅτι καὶ ἡ δύναμις Αὐτοῦ ἦτο πολλή· διότι, ὅταν ὑπερτερῇ τοῦ διαβόλου, εἶναι δύναμις πολλή καὶ μεγάλη. Καὶ λέγει ὅτι ἡ αἰτία ἦτο «ὅτι ὁ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ».

Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγαν: «Οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος»· οὐδεὶς γάρ ταυ-

τα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν, ἂν μὴ ᾗ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ³³. Ἐπειτα ὁ Πέτρος, ὅταν ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τότε λέγει ὅτι ἐθανατώθη, διὰ νὰ μὴ φαντασθῇς τίποτε παράλογον.

Βλέπεις ὅτι αὐτοὶ οὐδαμοῦ κρύπτουν τὸν σταυρὸν, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα ἀναφέρουν καὶ τὸν τρόπον τῆς θανατώσεως: «Ὅν καὶ ἀνέβλιν», λέγει, «κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλῳ. Καὶ ἔβωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν»· καὶ ὁμοῦς θεσβαίως δὲν ἐξέλεξεν αὐτοὺς ὁ Ἰδοῦς, ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἀφήνει εἰς τὸν Θεόν.

«Τοῖς προχειροτονημένοις» λέγει. Παρατήρει ἀπὸ ποῦ ἐπιθεβαίνει τὴν Ἀνάστασιν ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ Κύριος ἔφαγε³⁴. Ἄλλα διατί, ὅταν ἀναστήθῃ, δὲν ἐπέτελεσεν οὐδὲν θαῦμα, ἀλλ' ἔφαγε καὶ ἔπιεν; Διότι καὶ ἡ Ἀνάστασις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἦτο σπουδαῖον θαῦμα· οὐδὲν ἄλλα συμβᾶν δὲν ἀποτελεῖ τόσον σπουδαῖον ἀπόδειξιν διὰ τὴν Ἀνάστασιν, ὅσον τὸ γεγονός ὅτι ὁ Κύριος ἔφαγε καὶ ἔπιεν.

«Διαμαρτύρασθαι» λέγει. Ἐβῶ ὁμιλήσας καὶ κατὰ τρόπον ἐμπνέοντα φόβον, διὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν ἀγωνίαν (ὡς μέσον δικαιολογίας). Καὶ δὲν εἶπεν ὅτι «αὐτὸς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», ἀλλὰ, πράγμα τὸ ὁποῖον εἰς μέγιστον θαῦμα προεκάλει εἰς αὐτοὺς φόβον, εἶπεν ὅτι «αὐτὸς ἐστὶν ὁ ὠρισμένος ὑπὸ Θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν».

Κατόπιν ἀκολουθεῖ ἡ κυρία ἀπόδειξις, ἡ προερχομένη ἐκ τῶν προφητῶν (διότι ἐκεῖνοι εἶχον μεγάλην ὑπόληψιν. «Τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν».

Ὅταν διὰ τοῦ φόβου ἐτάραξεν αὐτοὺς, τότε προσθέτει τὴν συγχώρησιν ἄχι ἀναφερομένην ὑπ' ἑκείνου, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Προφητῶν. Καὶ τὸ μὲν πρόξενον φόβου,

33. Ἰωάν. 3, 2.

34. «Ὅτινες συνεφάγον καὶ συνεπίον αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστήναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν» Πράξ. 10, 41. Ἰδε καὶ Λουκ. 24, 41 - 43.

32. Ἰωάν. 1, 47. Ματθ. 13, 57 - 58, Λουκ. 4, 24 - 30 καὶ Ἰωάν. 4, 44.

ἐκ μέρους Ἐκείνου ἐλέγγοτο· τὸ δὲ πρόξενον ἐπισκεΐας, ἐκ μέρους τῶν Προφητῶν.

Ὅσοι ἐπετύγχευον αὐτὴν τὴν ἀρεσκίαν, ὅσοι κατέστητε ἀξιοὶ τῆς πίστεως, ἀφοῦ ἐμάθετε τὴν σπουδαιότητα τῆς Δωρεᾶς, παρακαλῶ, φροντίσατε νὰ μὴ ὑβρίζετε τὴν Ἐοργῆν· διότι ἐπετύγχευον τὴν ἀρεσκίαν τῶν ἀμαρτιῶν, ὅχι διὰ νὰ γίνωμεν χειρότεροι, ἀλλὰ καλύτεροι καὶ ἀνώτεροι.

Κανείς νὰ μὴ εἴπῃ λοιπὸν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι εἰς ἡμᾶς αἴτιος κακῶν, ἐφ' ὅσον οὔτε ποινὴν μᾶς ἐπέβαλεν οὔτε τιμωρίαν· διότι, εἰπέ μου, ἐάν εἰς ἀρχῶν, ἀφοῦ συλλάβῃ φονέα, ἀπολύσῃ αὐτόν, θεωρεῖται αὐτὸς ὁ ἀρχὼν ὅτι εἶναι αἴτιος τῶν μετὰ τὴν ἀπολύσειν τοῦ φονέως διαπραχθέντων ὑπ' αὐτοῦ φόνων; Οὐδὲν ὡς.

Καὶ πῶς ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ἐνῶ, δι' ἐκείνων τὰ ὅποια τολμῶμεν νὰ πράττωμεν, ἐπιτρέπομεν εἰς τὰς γλώσσας τῶν ἀθέων νὰ ὑβρίζεται ὑπ' αὐτῶν ὁ Θεός, δὲν φοβούμεθα οὔτε φρίττομεν; Διότι τί δὲν θὰ εἴπουν; τί δὲν θὰ ἀναφωνήσουν;

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τὸ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτούς, δύνανται νὰ εἴπουν, διότι ἐκρεπε, ἐφ' ὅσον ἦσαν ἀξιοὶ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ, καὶ μὴ τοὺς τιμᾷ, οὔτε νὰ τοὺς στεφάνῃ, οὔτε νὰ μεταδίδῃ εἰς αὐτοὺς τὰ πρωτεία, ἀλλὰ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς αὐτοὺς ποινὰς καὶ τιμωρίας. Οὐτος δέ, ἐνῶ δὲν πράττει οὐδὲν τοιοῦτον εἰς ἑαυτὸν αὐτῶν, ἀλλὰ ἀντὶ τούτων τιμᾷ αὐτούς, τοιοῦτος καθιστᾷ αὐτούς.

Κανείς, παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω, νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ λεχθοῦν ταῦτα περὶ ἡμῶν. Εἶναι χύλιας φορὰς προτιμότερον νὰ ταφθῶμεν³⁵, παρὰ νὰ ἀκούσῃ ὁ Θεὸς τοὺς λόγους τούτους ἐξ αἰτίας ἡμῶν.

Εἶπον εἰς Αὐτόν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι: «Ὁ καταλύων τὸν ναόν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρων αὐτόν, ὡς οὖν σεαυτὸν»³⁶, καὶ πάλιν: «Εἰ γὰρ εἰ τοῦ Θεοῦ, κατάθεα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ»³⁷. Ἀλλὰ θεωρεῖται ἀπὸ ἐκείνας τὰς

35. «Βέβαιον καταρρυθῆναι μαρτυρεῖται. Πρὸς τὴν σημερινὴν ἑκκλῆσιαν: «Καλύτερα νὰ θνήσκῃ ἢ γῆ καὶ νὰ μὴ καταστῇ».

36. Ματθ. 27, 40.

37. Ματθ. 27, 40.

ἐλασφημίας εἶναι ἡ ἐλασφημία αὐτῇ, (ἡ ὅποια ἀνεφέρθη πρὸ ἄλλου).

Διὰ νὰ μὴ ἐπιτραπῇ λοιπὸν νὰ ἀποκαλῆται ἐξ αἰτίας ἡμῶν ὁ Κύριος διδασκαλὸς πονηρίας, οὕτε ἕνεκα αὐτῆς ταύτης τῆς ἐλασφημίας νὰ καταστῶμεν ὑπόδι-κοι διὰ τὴν κόλασιν, (διότι λέγει: «ὅτι ὁμᾶς τὸ ὄνομα μου ἐλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν»³⁸), ὅς κάμωμεν ὥστε νὰ λέγονται τὰ ἀντιθέτα, ἀφοῦ διὰ γίνωμεν εἰς ἀντάξιον πρὸς τὸν Καλοῦντα ἡμᾶς, καὶ ἀφοῦ προσερχώμεθα εἰς τὸ θάπτισμα τῆς υἱοθεσίας διότι μεγάλη πράγματι ἡ δύναμις τοῦ θάπτισματος, ἄλλους ἀντὶ ἄλλων καθιστᾷ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μετέσχον αὐτῆς τῆς Δωρεᾶς, καὶ δὲν ἀφήνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶναι σωματικῶς μόνον ἄνθρωποι³⁹.

Κάμε τὸν Ἑθνικὸν νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος, ὅτι μετέπλασε τὸν ἄνθρωπον, ὅτι μετέβαλεν αὐτόν. Τί ἀναμένεις τὴν τελευταίαν σου πνοήν, ὡς δραπέτης, ὡς κοκούργος, ὡς ὀφειλὼν ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ ζήσῃ; διὰ τί ἔχεις τοιαύτην διάθεσιν ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ὡς θὰ εἴχης ἀπέναντι ἐνὸς ἀπηνόου καὶ σκληροῦ δεσποτοῦ;

Τί φυγρότερον, τί ἀθλιότερον εἶναι δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐλαβον τὸ θάπτισμα τότε⁴⁰:

Φίλον σὲ κατέστησεν ὁ Θεός, καὶ σὲ ἤξιώσεν ὅλων τῶν ἀγαθῶν, διὰ νὰ ἐπιδείξῃς καὶ σὺ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ φίλου. Εἰπέ λοιπὸν εἰς ἐμέ, ἐάν διέπραξες μεγάλην ἀδικίαν κατὰ τινος καὶ τὸν ὑβρίζεις, καὶ ἀφοῦ περιέβαλλες αὐτόν μὲ σπείρους φόβους ἐπιπτες εἰς τῆς χεῖρας τοῦ ὑβρισθέντος, ἐκείνος δὲ ἀντὶ τούτων σὲ

38. Ρωμ. 2, 24.

39. «Οὐκ ὀφείλον εἶναι ἄνθρωποις τοὺς ἄνθρωποις»· Παρατήρησεν τὴν φαινομένην ἀντίθετον. Ὁ θεὸς ἱερόδουλος ἔνεκεν ὅτι διὰ τοῦ θάπτισματος οἱ Χριστιανοὶ δὲν εἶναι μόνον σαρκοὶ ἀλλὰ καὶ πνευματικὸν ὄντοισιν.

40. Ἐπειδὴ τότε δὲν ἦτο διαδεδομένη ὁ νηπιοβάπτισμός, ἀλλ' ὁ βαπτίζοντο εἰς ἱκανὴν προεχωρημένην ἡλικίαν, πολλοὶ ἐλάμβανον τὸ θάπτισμα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς των, πρὶν νὰ ὀνομαζοῖτο ὁ ἱερόνους ὁ Χρυσόστομος, ὅτε καὶ Α' ὁμιλίαν εἰς τὰς Πράξεις παρ. ζ'.

έτιμα καὶ μετέδιδεν εἰς σέ ἐξ ὧλων τῶν ἱδικῶν του, καὶ ἔναντι τῶν ὄψεων τὰς ὁποίας ἐδέχθη σὲ ἐστεφάνωνε μεταξὺ τῶν φίλων καὶ ἔλεγεν ὅτι σὲ ἔχει ὡς γνήσιον υἱόν, κατόπιν ἀμέσως ἀπέθνησκε, δὲν θὰ ἐθεώρεις ὡς ζημίαν τὸ γεγονός; δὲν θὰ ἔλεγες: «Ἦθειλον νὰ ζῇ αὐτός, διὰ νὰ ἤμην εἰς θέσιν νὰ ἀνταποδώσω τὴν εὐεργεσίαν, νὰ ἀνταποδώσω τὰ ἴσα, νὰ μὴ φανῶ κακὸς πρὸς τὸν εὐεργετήν»;

Κατόπιν τούτων ἔναντι μὲν τοῦ ἀνθρώπου οὕτως φέρεσαι, ἔναντι δὲ τοῦ Θεοῦ φροντίζεις νὰ ἀπέλθης, διὰ νὰ ἀποδώσης εἰς τὸν Εὐεργετήν τὰς τόσας δωρεάς; Καὶ θεοβιάς τότε νὰ προσέλθης εἰς Αὐτόν, ὅταν δύναισι νὰ ἀνταποδώσῃς τὰ ἴσα.

Διατὶ φεύγεις; Γιατὶ δύνανται νὰ εἴπῃ τις, ἀλλὰ δὲν δύναισι νὰ τηρῶσι τὰς διδασκόμενας. Λοιπὸν τὰ ἀδύνατα διέταξεν ὁ Θεός; Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δια ἔχουν ἀνατραπῇ, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ οἰκουμένη ἔχει διασφραγῇ, δι' οὗτο εὐχέλεις ἔχει θέσεις ὡς σκοπὸν νὰ ζῇ σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Οἱ μὲν γατηγοῦμενοι λοιπὸν ἐνῶ φροντίζουν δι' αὐτό, δὲν λαμβάνουν μέριμναν νὰ ζοῦν ὀρθῶς, ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὁποῖοι ἦδη ἐβαστατίσθησαν, ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν ἐπειρή, εὐρισκόμενοι εἰς παιδικὴν ἡλικίαν, ἔλαβον τὸ θάπτισμα, ἄλλοι δὲ ἐνῶ ἦσαν ἀσθενεῖς, καὶ ἀφοῦ ἀνέρωσαν, ἐπειρή δὲν εἶγον οὐδεμίαν προθυμίαν νὰ ζήσουν κατὰ Θεόν, οὔτε οὗτοι λαμβάνουν συνεκτικὴν φροντίδα. Ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ἑποῖοι ἔλαβον τὸ θάπτισμα ὑγιαίνοντες, καὶ αὐτοὶ ὀλίγην φροντίδα λαμβάνουν, καὶ ἐνῶ πρὸς στιγμὴν ἔφερον ἐνθέρμον διδόντες, μετὰ ταῦτα καὶ αὐτοὶ ἀπέθλον τὸν συνεκτικὸν ζῆλον.

Μήπως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀσπασθῇσαι μὲ ὑποθέσεις; μήπως σὲ ἐμποδίζω ἀπὸ τὴν σύζυγον; σὲ ἀποτρέπω ἀπὸ τὴν πορνείαν⁴¹. Μήπως σὲ ἐμποδίζω ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν χρημάτων; σὲ ἀποτρέπω ἀπὸ τὴν

πλεονεξίαν καὶ τὴν ἀρπαγὴν. Μήπως σὲ ἀναγκάζω ὅλα τὰ ὑπάρχοντά σου νὰ σκορπίσῃς; σὲ συμβουλεύω νὰ δώσῃς ὀλίγα ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά σου εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην (τὸ ὅμων περίσσευμα), λέγει, «εἰς τὸ ἐκείνων ἐστέρημα»⁴²· οὔτε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν οἶς πείθωμεν. Μήπως σὲ ἀναγκάζομεν νὰ γαστρίῃς; Σὲ ἐμποδίζομεν ἀπὸ τὴν μέθην καὶ τὴν γαστριμαργίαν. Ἀποκλείομεν αὐτά, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν εἰς σὲ ἀσχημίαν, καὶ δύνανται νὰ ἀποφευχθοῦν ἥδη ἀπὸ ἐδῶ πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς γεννήσεως, καὶ διὰ τὰ ὁποῖα σὺ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖς εἶναι μισητά. Μήπως σὲ ἐμποδίζομεν νὰ εὐχαριστήσῃαι καὶ νὰ χαίρῃς; Σὲ ἀποτρέπομεν νὰ ἀπολαύῃς τούτων κατὰ ἀσχημον καὶ ἀνάξιον τρόπον.

Β'. Διατὶ ἔχεις ἐνδοιασμούς; διατὶ φοβεῖσαι; διατὶ τρέμεις⁴³; Ὅπου εἶναι γάμος, ὅπου ἀπόλαυσις τῶν χρημάτων, ὅπου λαμβάνεται τροφὴ κανονικὴ, ποιά ἀφορμὴ ὀφίσταται δι' ἀμαρτίαν;

Καὶ ὅμως οἱ μὴ Χριστιανοὶ τὰ ἀντίθετα διατάσσουσιν, καὶ ὑποκαθεῖναι εἰς αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι· διότι δὲν ζητοῦν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλὰ λέγουσιν ὅτι «τόσον πρέπει νὰ δώσῃς» καὶ ἂν προσβάλλῃς ὡς ἐμπόδιον τὴν πτωχείαν σου, οὔτε τότε ὑποχωροῦν.

Ὁ δὲ Χριστὸς δὲν ζητεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ λέγει: «Δώσε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔχεις καὶ θὰ σὲ κατατάξῃ εἰς τὴν πρώτην τάξιν».

Οἱ ἔθνηκοι πάλιν λέγουσιν: «Ἐάν θέλῃς νὰ ἀποκτήσῃς καλὴν φήμην, νὰ ἐγκαταλείψῃς τὸν πατέρα, τὴν μητέρα, τοὺς συγγενεῖς, τοὺς οἰκείους, καὶ νὰ εἰσὶ πηλοῖον τῶν ἀνακτόρων, κοπτόμενος, ταλαιπωρούμενος, δουλεύων, θλιβόμενος, πάσχων ἄπειρα κακά»· ὁ δὲ Χριστὸς δὲν λέγει οὕτως, ἀλλὰ λέγει: «Νὰ ἦσαι εἰς τὴν οἰκίαν σου μετὰ τῆς γυναίκος σου, τῶν τέκνων σου, καὶ νὰ ἀσκήῃς καὶ νὰ ρυθμίζῃς τὰ ἱδικὰ σου πράγματα, ὥστε νὰ διηγῇς ἡσυχον καὶ ἀνευ κινδύνων βίον».

41. Ἄβυσσος ἐστὶν τὸ σῆμα ἐνταφύσεως ἐνθα ἡ αὐτὴ λέξις (εἰργα) ἔχει δύο διάφορα συνθετικά: Μὴ γὰρ νῆς γυναικὸς σε διείργω; Πορνεία σε ἀπειργα.

42. Β' Κορινθ. 8, 14.

43. Ἄβυσσος ἐστὶν ἐνταῦθα τὸ κλεμματον σῆμα. «Τὶ δόδεκα; τί φοβῇ; τί τρέμεις?».

Ναί! δύναται νά εἴπῃ τις, ἀλλ' ὁ πρῶτος ὑπόσχε-
ται χρήματα. Ἄλλ'. ὁ Χριστὸς ὑπόσχεται θαυμάσια,
μᾶλλον δὲ καὶ χρήματα μαζὶ μὲ αὐτὴν διότι λέγει:
«ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα
προστεθήσεται ὑμῖν»⁴⁴.

Καὶ ὁ πρῶτος μὲν ὑπόσχεται χωρὶς οὔτε μέρους
προσθήκης⁴⁵, ὁ δὲ Κύριος καὶ προηγουμένης ὑπόσχε-
ται αὐτά. «Ἠεώτερος ἐγενόμην», λέγει· «καὶ γὰρ ἐγή-
ρασα, καὶ οὐκ εἶδον εἰκαῖον ἐγκαταλείμενον, οὐδὲ
τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἀρτους»⁴⁶.

Ἀς ἀρχίζωμεν λοιπόν, ὡς κάμωμεν ἀρχὴν τῆς ἀ-
ρετῆς, ὡς φροντισώμεν δι' αὐτὴν μόνον, καὶ θά τῃς ποῖα
εἶναι τὰ ἀγαθὰ μήπως ἐκεῖνα (τὰ ἐπιγεια) τὰ ἐπιτυγ-
χάνεις ἄνευ κόπου, καὶ δι' αὐτὸ δεικνύεις ἀμείλειαν ἀ-
πέναντι τούτων (τῶν πνευματικῶν); Ναί! δύναται νά
εἴπῃ τις, ἐκεῖνα κατορθοῦνται ἄνευ κόπου, αὐτὰ δὲ με-
τὰ κόπου. Νά ἀποδόλῃς αὐτὴν τὴν ἰδέαν! δὲν συμβαί-
νει αὐτό, δὲν συμβαίνει! ἀλλὰ, ἐάν εἴναι ἀνάγκη νά εἴ-
πωμεν τὴν ἀλήθειαν, τὰ πρῶτα μᾶλλον εἶναι συνδεδε-
μένα μὲ κόπους, καὶ μὲ μεγαλύτερον κόπον ἐπιτυγχά-
νονται, τὰ τελευταῖα δέ, ἐάν θέλωμεν, ἐπιτυγχάνονται
εὐκόλως.

Ἄς μὴ ἀπομακρυνώμεθα λοιπόν, παρακαλῶ, ἀπὸ
τὰ θεῖα μυστήρια· νά μὴ παρατηρήσῃς αὐτό, δηλαδὴ ὅ-
τι ὁ θαπτιοθεὶς πρὶν ἀπὸ ἐσέ ἔχει καταστῆ φαῦλος καὶ
ἔχει χάσει τὴν ἐλπίδα του, καὶ οὕτω καταστῆς ἀμελέ-
στερος ἀπὸ πρὶν διότι καὶ μετὰ τῶν στρατιωτῶν
παρατηροῦμεν ἄλλους μὲν νά μὴ ἐπιτελοῦν καλῶς τὰ
στρατιωτικὰ τῶν καθήκοντα, ἄλλους δὲ νά διακρίνω-
νται εἰς αὐτά, καὶ δὲν προσέγινεν εἰς τοὺς ὀκνηροὺς,
ἀλλὰ συναγωνιζόμεθα ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι σημειῶνουν
ἐπιτυχίαν.

Πλὴν τούτων νά σκεφθῇς πόσοι μετὰ τὸ θάπτισμα
ἔχουν καταστῆ ἀντὶ ἀνθρώπων ἄγγελοι. Νά φοβηθῇς
τὴν ἀβεβαίαν κατάστασιν τοῦ μέλλοντος. Ὡς κλέπτης

κατὰ τὴν νύκτα, ἔρχεται ὁ θάνατος⁴⁷· καὶ οὐκ ἀπλῶς
ὡς κλέπτης, ἀλλὰ προσβάλλει ἡμᾶς, ἐνῶ κοιμώμεθα,
καὶ ἀφοῦ μᾶς παραδόθῃ, ἐνῶ δεικνύομεν ἀμείλειαν,
ἀπέρχεται.

Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς κατέστησεν ἄγνωστον τὸ μέλ-
λον, ὥστε μὲ τὴν ἀναμονὴν τοῦ ἀγνώστου πάντοτε νά
ζώμεν ἐναρέτως.

Ἄλλὰ εἶναι φιλόθεωρος ὁ Θεός, δύναται νά εἴ-
πῃ τις. Μέχρι πότε θά λέγωμεν αὐτὸν τὸν ψυχρὸν καὶ
ἄξιον γέλωτος λόγον; Ἐγὼ δὲν λέγω μόνον ὅτι εἴ-
ναι φιλόθεωρος ὁ Θεός καὶ δὲν παύω νά τὸ λέγω,
ἀλλὰ ὅτι τίποτε φιλοθεωρότερον δὲν ὑπάρχει ἀπὸ
Αὐτόν, καὶ ὅτι ρεθμίζει ὅλα τὰ ἀφορῶντα εἰς ἡμᾶς
κατὰ τρόπον χρησιμοῦν.

Πόσους ἐλέεις εἰς οἰανδήποτε ἡλικίαν νά ὑποφέ-
ρουν ἀπὸ ἐλεφαντίσιν; πόσους ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας
μέχρι τοῦ γήρατος νά εἶναι τυφλοὶ, ἄλλους μετὰ ταῦ-
τα νά καθίστανται τυφλοὶ, ἄλλους νά καθίστανται πτω-
χοί, ἄλλους νά εὐρίσκωνται εἰς τὸ δεσποτήριον, ἄλλους
νά ἔχουν καταδικασθῇ εἰς μεταλλευτικὰς ἐργασίας,
ἄλλους νά ἔχουν συγχρόνως καταχρῶθῃ, ἄλλους εἰς
πολέμους νά ἔχουν ἀφανισθῇ.

Αὐτὰ δὲν εἶναι ἔργα φιλοθεωρίας; εἰπέ μου· αὐ-
τὰ δὲν ἠδύναντο ὁ Θεός νά τὰ ἐμποδίσῃ, ἐάν ἠθέλην;
ἀλλὰ τὰ ἐπιτρέπει. Ναί! δύναται νά εἴπῃ τις· ἀλλὰ σὺ,
εἰπέ μου, βιασθὲ νά ὑπάρχουν οἱ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας τυ-
φλοὶ; Δὲν θά σοῦ ἀπαντήσω, ἕως ὅτου μοῦ ὑποσχεθῇς,
ὅτι θά φωτισθῇς, καὶ ὅτι ὅταν φωτισθῇς θά ζήσῃς, ὅ-
πως πρέπει.

Δὲν εἶναι εἰς σὲ νόμιμον νά λύῃς τοιαῦτα ζητήμα-
τα· διότι ὁ λόγος δὲν γίνεται χάριν τέλειως· διότι καὶ
ἀν λύσω τοῦτο τὸ ζήτημα, ἄλλο ζήτημα θά παρουσια-
σθῇ· διότι ἡ Γραφὴ εἶναι ἀβυσσὸς πλήρης ζητημάτων.
Ὡστε νά μὴ συνηθίζετε μόνον τοὺς ἑαυτοὺς σας εἰς τὸ
νά ζητεῖτε τὴν λύσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νά μὴ ζητᾶτε
καθόλου τὴν λύσιν· ἐπειδὴ οὐδέποτε θά συνηθίσω-

44. Ματθ. 6, 33.

45. Διὸ, ἐπὶ πλείον ὁμοῦν, πλὴν τῶν ὑποσχεμένων.

46. Ψαλμ. 36, 25.

47. Β' Πέτρ. 3, 10.

μεν νὰ ζητῶμεν λύσεις διαφόρων προβλημάτων διότι ἰδοὺ, ἂν λύσω τοῦτο τὸ ζήτημα, θὰ παρουσιάσω πλῆθος ἄλλων ζητημάτων.

Ὡστε ὡς μάθωμεν μᾶλλον αὐτὸ νὰ ζητῶμεν, παρὰ νὰ λύωμεν τὰ παρουσιασθέντα ζητήματα διότι οὐτὲ ἐάν τὰ λύωμεν, θὰ τὰ λύσωμεν καθ' ὁλοκλήριον, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸν ἀνθρώπινον λογισμόν, ἀποκλειστική λύσις τῶν τοιοῦτων ζητημάτων εἶναι ἡ πίστις, τὸ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὅλα κατὰ τρόπον δίκαιον, φιλόανθρωπον καὶ συμφέροντα τὰ ἐπιτελεῖ ὁ Θεός, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συλλάβωμεν τὴν λογικὴν ἐξήγησιν αὐτῶν. Μία λύσις ὀφίσταται, δηλαδὴ αὕτη, καὶ ἀπὸ αὐτὴν δὲν ὑπάρχει ἄλλη καλυτέρα. Κατ' οὐδένα τρόπον νὰ μὴ ζητῆς περαιτέρω τὴν λύσιν ἐκείνου τοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἔχει λυθῇ. Καὶ ἂν ὡς πρὸς τοῦτο πείσης τὸν ἑαυτὸν σου, ὅτι δηλαδὴ διὰ προνοίας τοῦ Θεοῦ τὰ πάντα διοικούνται, ὁ Ὅποιος ὅλα μὲν ἐπιτρέπει, διὰ τὸν λόγον τὸν ὁποῖον Ἐκεῖνος γνωρίζει, ὅλα δὲ ἐνεργεῖ ὁ Ἰδιος, θὰ ἀπαλλαγῇς τῆς τάσεως τοῦ νὰ ζητῆς λύσιν, καὶ θὰ λάβῃς τὸ κέρδος τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς λύσεως.

Ἄλλ' ὡς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ θέμα. Ἀφοῦ ἐλέπεις λοιπὸν τόσους νὰ ὀφίστανται τιμωρίας⁴³, αὐτὰ δὲ ὅλα τὰ ἐπιτρέπει ὁ Θεός, νὰ ἐκμεταλευθῇς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματός σου διὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς.

Ἄλλα δὲ εἶπης: «Διὰ τί ὀφίσταται δι' ἐμὲ ἀνάγκη κόπων καὶ ταλαιπωρίας, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν ἀνευ κόπων ὅλα νὰ τὰ λύσω;». Ἄλλ' οὕτε αὐτὸ θεοβαίως εἶναι φανερόν διότι συμβαίνει ὅχι μόνον νὰ μὴ τὰ λύσῃς ἀνευ κόπου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπέλθῃς θεσθαρημένως μὲ ὅλα. Ἄλλα καὶ ἂν τοῦτο εἶναι φανερόν, οὔτε ὁ λόγος σου ἐκεῖνος εἶναι ἐπιτηραμένος.

Εἰς ἀγῶνας σὲ προσκαλεῖ ὁ Θεός⁴⁴ ὅπλα χρυσᾶ ἔ-

χουν τεθῇ. Ἐνῶ πρέπει νὰ λάβῃς αὐτὰ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποίησῃς, σὺ θέλεις ἀδόξως νὰ σωθῇς, καὶ νὰ μὴ ἐπιτελέσῃς οὐδὲν ἀγαθόν.

Εἰπέ μου ἐάν διεξήγγοτο πόλεμος καὶ ἦτο παρὼν ὁ θασυλεύς, καὶ ἄλλους μὲν τοὺς ἐδελτες νὰ πίπτουν εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρικῶν φαλάγγων καὶ νὰ κατακόπτουν τοὺς ἐχθρούς, καὶ νὰ δημιουργοῦν ἀπείρους τραυματίαι, ἄλλους νὰ μονομαχοῦν, ἄλλους νὰ πηδοῦν, ἄλλους νὰ γοροπηθοῦν ἐπὶ τῶν ἵππων καὶ νὰ ἐκπαινοῦνται ὑπὸ τοῦ θασυλέως, νὰ θαυμάζωνται, νὰ ἐπευφημῶνται, νὰ στεφανώνωνται⁴⁵ ἄλλους δὲ πάλιν νὰ θεωροῦν ἄρκετόν νὰ μὴ πάθουν οὐδὲν κακόν, καὶ νὰ κρατοῦν τὴν τελευταίαν γραμμὴν τῆς παρατάξεως καὶ νὰ κᾶθηνται⁴⁶ ἔπειτα μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἐάν ἐδελτες τοὺς μὲν πρώτους νὰ καλοῦνται, νὰ γίνονται δεκτοὶ μὲ σπουδαῖα δῶρα, καὶ νὰ ἐκφωνῇται τὸ ὄνομα τῶν τῶν δευτέρων δὲ οὔτε τὸ ὄνομα νὰ μὴ ἀναφέρεται, ἀλλὰ ἡ ἀνταπόδοσις τῶν ἀγαθῶν δι' αὐτοὺς νὰ περιορίζεται εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν μεταξὺ ποίων θὰ ἦβελαις νὰ συγκαταλεχθῇς;

Διότι καὶ ἂν ἦσο λίθινος, ἢ νωθρότερος ἀπὸ τὰ ἀνίσθητα καὶ τὰ ἀνυχα, δὲν θὰ ἐπιβυόμην χιλιάς φορὰς νὰ ἀνῆκῃς εἰς τοὺς πρώτους;

Ναί, παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω. Διότι ἐάν ἦτο ἀνάγκη νὰ πῆσῃ μαχόμενος, δὲν ἔπρεπε προθύμως νὰ προτιμήσῃς τοῦτο; Δὲν ἐλέπεις ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι πίπτουν εἰς τοὺς πολέμους, πῶς εἶναι ἀπιστανεῖς καὶ ἐνδοξοὶ; καὶ ὅμως γεύονται θάνατον, μετὰ τὸν ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τιμηθοῦν ὅσο τοῦ θασυλέως.

Ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ πολέμου ἐκείνου (τοῦ πνευματικοῦ) δὲν συμβαίνει τοῦτο, ἀλλὰ θὰ εἶσαι καταφρονῆς ὅπως ὁποτε ὅτι ἔχεις τοὺς μὲλῶσπας, τοὺς ὁποῖους εἶπε νὰ καταστῇ δυνατόν νὰ ἐπιβεῖξωμεν καὶ ἀνευ διωγμῶν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μετὰ τοῦ Ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

43. Ἐννοεῖ ὁ Ἱερεὺς Χρυσόστομος τοὺς προαναφερθέντας τυφλοὺς, κύνες, καταδίκους κ.λπ. [Ἀπὸ πρῆτης ἡλικίας τυφλῶντας μέχρι νῆρας, ὅλοιον ἐν περὶ αὐτὸ γεγονόσους, ἄλλους ἐν πνίγι, ἄλλους ἐν βεραῖσι, ἔτρευν ἐν μεταλλοῖς, ὅλους ὁμοῦ καταμαρτυνώντας, ὅλους ἐν πολέμοις ἀνακαθόντας].

ΟΜΙΛΙΑ ΚΔ' (24)

(Πράξ. ι', 44 — ια', 18)

«Ἐν λαλοῦντας τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἔπαυε τὸ Πνεῦμα καὶ ἄγον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. Καὶ ἐξέστησαν πιστοί, ὅσοι συνήλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκκέχεται» ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλοῦντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν Θεόν¹.

α'. Παρατήρει τοῦ Θεοῦ τὴν οἰκονομίαν. Δὲν ἀφῆκε νὰ ὁλοκληρωθῇ ὁ λόγος, οὔτε διὰ προτάγματος τοῦ Πέτρου νὰ τελεσθῇ τὸ θάπτισμα, ἀλλὰ, ὅταν οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Πέτρου εἶδον ὅτι ἡ διάνοια αὐτῶν ἦτο ἀξιοθαύμαστος, καὶ οὕτως ἐπραγματοποιήθη ἡ ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι πάντως τὸ θάπτισμα ἀποτελεῖ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, τότε ἦλθεν ἐπ' αὐτῶν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς προητοίμαζε διὰ τὸν Πέτρον σημαντικὴν ἀπολογίαν.

Δὲν λαμβάνουν δὲ ἀπλῶς τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ ὥμιλουν ἑνῶς γλώσσας, πρᾶγμα, τὸ ὅποιον, τὸ ὅποιον καὶ ἐξέπληττε τοὺς συγκεντρωθέντας ἐκεῖ. Διὰ αὐτὸν αὐτὸν τὸν τρόπον ρυθμίζεται ἡ ὑπόθεσις: Διὰ τοὺς Ἰουδαίους· διότι καὶ εἰς μέγαν θαυμὸν ἀπηχθάνοντο τοῦτο² διὰ τοῦτο παντοῦ τὸ πᾶν ἐπιτελεῖται ὁπὸ τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ὁ Πέτρος σχεδὸν ἀπλῶς μόνον παρουργεῖται διδασκόμενος ὅτι πρέπει τοῦ λοιποῦ ἐκεῖνοι (οἱ Ἰουδαῖοι) νὰ εἰθύνοντο εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς Ἑθνικούς.

1. Πράξ. 10, 44 - 46.

2. Διὰ τὴν διδασκαλίαν εἰς τοὺς Ἑθνικούς καὶ ἐν γένει πρὸς σχετικὰς μὲ αὐτοὺς.

καὶ ὅτι δι' αὐτῶν (τῶν Ἀποστόλων) πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο.

Καὶ νὰ μὴ ἐπορήσῃς· εἰδὼς, ὅταν μετὰ τόσα συμβάντα καὶ εἰς τὴν Καισαρείαν καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπακολουθεῖ διαφωρία, τί δὲν θὰ ἐπικαλούθῃ, ἐάν δὲν ἠκολούθουν τὰ τελευταῖα συμβάντα; Διὰ τοῦτο καὶ κατὰ ἐξαιρετικὸν τρόπον συμβαίνει αὐτά.

Παρατήρει δὲ πῶς καὶ ὁ Πέτρος ἀπολογεῖται, ἀφοῦ ἔλαβεν ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο. Διὰ νὰ θεσπισθῇ δὲ ὅτι ὁ Πέτρος ἀποκρίνεται, ἀφοῦ ἔλαβεν τὴν ἐν λόγῳ ἀφορμὴν, ἀκούει τί διηγείται καὶ λέγει ὁ Εὐαγγελιστής: «Τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος μὴ τί τὸ ὕψω καλῶσαι δύνανται τις τοῦ μὴ θαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔλαβεν ὡς καὶ ἡμεῖς;»³. Εἶδες ποῦ ἀνήγαγε τὴν ὑπόθεσιν καὶ πῶς προσεπάθει νὰ ἐκφράσῃ τοῦτο⁴; Τόσον εἶχε τὴν γνώμην ταύτην ἥδη πρὸ πολλοῦ.

«Μὴ τὸ ὕδωρ», λέγει, «καλῶσαι δύνανται τις;». Δηλαδὴ σχεδὸν οἱ λόγοι αὗτοι εἶναι ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος ἐγείρεται κατ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐμποδίζουν καὶ λέγουσι ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο (δηλαδὴ τὸ θάπτισμα). Τὸ πᾶν εἶχε γίνῃ, λέγει, τὸ ἀναγκαϊότερον εἶχε γίνῃ, δηλαδὴ τὸ θάπτισμα, τὸ ὅποιον καὶ ἡμεῖς ἐδέχθημεν.

«Προσέταξέ τε αὐτοὺς θαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁵.

Μετὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ὁ Πέτρος, τότε προσέταξεν αὐτοὺς νὰ θαπτισθῶν, διδάσκων αὐτοὺς δι' αὐτῶν τῶν γεγονότων· τόσον πολὺ ἀπηχθάνοντο τοῦτο οἱ Ἰουδαῖοι. Διὰ τοῦτο προηγουμένως ἀπολογεῖται, ἄν καὶ

3. Πράξ. 10, 47.

4. Διὰ τὴν ἐκείνην τὴν Πέτρον, νὰ θαπτισθῶν, οἱ ὅποιοι ἤκουον τὸν Πέτρον, νὰ θαπτισθῶν.

5. Παρατηρήσατε τὸ ἄξιον ἀντιστοίχισμα καὶ τὸ κληρονομίαν, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς ἱεράρχης ἐξοίει τὸ θάπτισμα:

Τὸ πᾶν γέγονε, φησὶ, τὸ ἀναγκαϊότερον γέγονε.

6. Πράξ. 10, 48.

τὰ πράγματα ὠμίλουν ὅφ' ἑαυτῶν⁷, καὶ κατόπιν προσέταξε νὰ θαπτισθοῦν.

«Τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινὰς»⁸. Ἐνεκα τούτου εὐλόγως λαμβάνει θάρρος τοῦ λοιποῦ ὁ Πέτρος καὶ μένει ἐπ' ὀλίγον πλησίον αὐτῶν.

«Ἦκουσαν δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοί, οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. καὶ ὅτε ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱερουσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν ὡς ἐκ περιτομῆς, λέγοντες ὅτι πρὸς ἀνδρας, ἀκροβυστίαν ἔχοντας, εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς»⁹.

Μετὰ τόσα θαύματα «διεκρίνοντο οἱ ἐκ περιτομῆς», ὅχι οἱ Ἀπόστολοι. Ἵτι σημαίνει: «διεκρίνοντο»; Ἐσκανδαλίζοντο, λέγει, εἰς μέγαν θαβμόν.

Καὶ παρατήρει, τί ἀντιτάσσουσιν. Δὲν λέγουν: «διατί ἐκήρυξες;» ἀλλὰ: «διατί συνέφαγες;». Ὁ δὲ Πέτρος δὲν δίδει ἀπάντησιν ὡς πρὸς τοῦτο τὸ ἀσήμενον (διότι πράγματι ἦτο ἀσήμενον), ἀλλὰ ὡς πρὸς ἐκεῖνο τὸ σημαντικόν, λέγουν ὅτι «ἐφ' ὅσον καὶ αὐτοὶ ἔλασεν Πνεῦμα Ἅγιον, πῶς δὲν ἔπρεπε νὰ μεταδοθῇ εἰς αὐτοὺς τὸ θάπτισμα; Πῶς λοιπὸν ἐπὶ τῶν Σαμαρειτῶν δὲν ἐδημιουργήθη τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀλλὰ συνέβη τὸ ἀντίθετον;» διότι ὅχι μόνον πρὸ τοῦ θαπτίσματος δὲν ἐδημιουργήθη ζήτημα, ἀλλὰ οὐτε μετὰ τὸ θάπτισμα, καὶ δὲν ἠγανάκτησαν, ἀλλὰ ἀπειναντίας ὅταν ἤκουσαν ἑστεῖλαι Ἀποστόλους διὰ τὸν σκοπὸν τούτου¹⁰.

Ἀλλὰ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν διατυπώνουν κατηγορίαν ὡς πρὸς τὸ θάπτισμα, (διότι ἐγνώριζον ὅτι ἦτο ἔργον τῆς Θεῆας Χάριτος), ἀλλὰ «διὰ τί», λέγουν, «συνέφαγες;».

Ἀλλως τε πολλὴ καὶ μεγίστη εἶναι ἡ διαφορά μεταξὺ Σαμαρειτῶν καὶ ἔθνων ἢ συμβαίνει κατ' οἰκονομίαν νὰ κατηγορηθῇ ὁ Πέτρος, διὰ νὰ ἐνημερωθοῦν οἱ

κατηγοροῦντες· διότι οὕτω δὲν θὰ ὠμίλει ἀπλῶς ὁ Πέτρος.

Παρατήρει δὲ τὴν ἁλλοφειν ὑπερφηφανείας καὶ κηνοδοξίας ἐκ μέρους τοῦ Πέτρου· διότι λέγει ὁ Εὐαγγελιστής: «Ἀρξάμενος Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθέξης λέγων Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος»¹¹. Καὶ δὲν λέγει διὰ ποῖον λόγον ἦτο, καὶ μὲ ποῖαν ἀφορμὴν.

«Καὶ εἶδον ἐν ἐκτάσει ὄραμα, καταβαίνον τι σκεῦος ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρσιν ἄρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ὅχις ἐμοῦ¹² εἰς ἡν ἀτεινίας κατενοῦν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετά, καὶ τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ, ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι Ἀναστάς, Πέτρε, θύσον καὶ φάγε»¹³. Τί θέλει νὰ εἴπῃ διὰ τούτων τῶν λόγων; Ἀρκετὸν ἦτο, λέγει, καὶ τοῦτο νὰ μὲ πείσῃ, τὸ ὅτι δηλαδὴ εἶδον τὴν ὀθόνην ἄλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ φωνὴ προσετέθη.

«Εἶπον δὲ Μηθαμῶς, Κύριε· ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου»¹⁴. Βλέπετε; Ἐπρωῖα ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον ἐξηρητάτο ἀπὸ ἐμὲ, λέγει· εἶπον ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπάντησιν πρὸς αὐτὸ, τὸ ὅποῖον Ἰλαγον ἐκείνοι, δηλαδὴ ὅτι «εἰσῆλθες καὶ συνέφαγες αὐτοῖς».

Τοῦτο δὲ δὲν τὸ λέγει πρὸς τὸν Κορνήλιον, διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη.

Ἐπεκρίθη δὲ μοι ἐκ δευτέρου φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· Ἄ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖνου. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἀπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν, ἐν ἣ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρὸς με¹⁵.

Ὁ Πέτρος διηγεῖται ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἦσαν ἀναγκαῖα, τὰ ἄλλα δὲ τὰ παρασιωπᾷ· μᾶλλον δὲ δι' ἐκεῖνων

7. Πράξ. 10, 44 - 48.

8. Πράξ. 10, 48.

9. Πράξ. 11, 1 - 3.

10. Πράξ. 8, 14.

11. Πράξ. 11, 4 - 5.

12. Πράξ. 11, 5 - 7.

13. Πράξ. 11, 8.

14. Πράξ. 11, 9 - 11.

τὰ ὁποῖα διηγείται καὶ τὰ παραλειπόμενα ἀποδεικνύει.

Καὶ παρατήρει πῶς ἀπολογεῖται, καὶ δὲν θεωρεῖ ἄξιον νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ ἀξιώματος τοῦ διδασκάλου· διότι ἐγινώριζεν ὅτι, ὅσον πρᾶτερον ὁμολεῖ, τόσον περισσότερον πίπτει αὐτοῦς.

«Οὐδέποτε εἰσῆλθε», λέγει, «εἰς τὸ στόμα μου κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον». Ταιουτοτρόπως ὅλη ἡ ἀπολογία ἦτο ἔργον Οἰκονομίας.

«Καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπιστήσαν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ἡ ἡμῃν. Εἶπε δέ μοι τὸ Πνεῦμα συνελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενον»¹⁵.

6'. Εἰλέπεις ὅτι ἡ νομοθεσία εἶναι ἔργον τοῦ Πνεύματος; «Ἦλθον δὲ οὖν ἐμοὶ καὶ οἱ ἕξ ἀδελφοὶ οὗτοι»¹⁶. Τί ταπεινότερον δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀδελφῶν ἐπικαλεῖται;

«Συνῆλθον δέ μοι ἕξ ἀδελφοί, καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρός. Ἀπήγγελλε δὲ ἡμῖν, πῶς εἶδε τὸν ἀγγέλον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Ἀπόστειλον εἰς Ἰόταπην ἄνδρος, καὶ μετὰπειμῃ Σίμωνα, τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρὸς σέ, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου»¹⁷.

Καὶ δὲν ἀνέφερεν ὁ Πέτρος τὰ ἐκ μέρους τοῦ ἀγγέλου λεχθέντα εἰς τὸν Κορινθίον: «Αἶ εὐχαὶ σου καὶ αἰ ἐλεημοσύνας σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»¹⁸, διὰ νὰ μὴ προσβάλῃ αὐτοῦς, ἀλλὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν περιέχον τίποτε σημαντικόν: «Λαλήσει ῥήματα πρὸς σέ, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου». Παρατηρεῖς πῶς σπεύδει διὰ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποῖους ἀνέφερον προηγουμένως;

Καὶ τίποτε δὲν λέγει περὶ τῆς πρᾶττης τοῦ ἀνδρός. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ Πνεῦμα ἐστειλεν εἰς τὸν Πέτρον τὸ δρᾶμα, ὁ ἑαυτοῦ τὸν διέταξεν, ἀφοῦ ἐκάλεσεν αὐτὸν

διὰ τοῦ ἀγγέλου ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ τὸν ὤθει ἀπὸ τοῦ μέρους, οὔτου ἦτο, καὶ οὕτω ἔλυε τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν πραγμάτων¹⁹· τί ἐπρεπε νὰ κάμῃ; Δὲν λέγει ὅμως τίποτε ἐκ τούτων, ἀλλὰ ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ ἐπιθεωροῦναι· πράγμα, τὸ ὁποῖον καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀπετέλει ἀναμφισβήτητον μαρτυρίαν.

Καὶ διατί, δύναται νὰ εἴπῃ τις, νὰ μὴ συμβῇ τοῦτο μόνον (δηλαδὴ τὸ θάπτισμα, ἀνεῖ τὸν προσηγνητὸν σημείων); Συνέσθωσαν ἐπιπροσθέτως αὐτὰ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀποδείχῃ ὅτι καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς κηρύξεως εἰς τὰ Ἑθνη δὲν ἐγένετο ἐκ μέρους τοῦ Ἀποστόλου.

Ἐάν δὲ μετέβαινεν ὁ Πέτρος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κορινθίου οἰκεία βουλῇ, εἰς μέγαν θαυμὸν θὰ ἠσθάνοντο προσεβηλμένον· ὥστε ἐξ ἀρχῆς καθιστᾷ εὐνοικίην τὴν διάνοιαν αὐτῶν, λέγων πρὸς αὐτοὺς: «Οἷτινες τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς». Καὶ πάλιν: «Ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαι με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπ' αὐτοῦς, ὥστε καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ»²⁰.

Καὶ δὲν ἀρκεῖται εἰς αὐτὸ ὁ Πέτρος, ἀλλὰ ὑπενθυμίζει καὶ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου: «Ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος Κυρίου ὡς ἔλεγεν· Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ»²¹. Ὡστε δὲν συνέβη τίποτε νεώτερον, ἀλλ' ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον προεῖπεν ὁ Κύριος.

Ἄλλὰ δὲν ὤφιστο ἀνάγκη νὰ θαπτίσῃ, δύναται νὰ εἴπῃ τις· διότι εἶχε συντελεσθῇ τὸ βάπτισμα, ἐφ' ὅσον εἶχεν ἐπιφοίτησι εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ Πέτρος δὲν λέγει: «Ἐκέλευσα πρότερον αὐτοὺς βαπτισθῆναι, ἀλλὰ τί; Μή τι τὸ ὕδωρ κωλύσαι δύναται τις, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους;», ἀποδεικνύουν δι' αὐτῶν τῶν λόγων, ὅτι τίποτε δὲν ἔπρα-

15. Πρὸς 11, 11 - 12.

16. Πρὸς 11, 12.

17. Πρὸς 11, 12 - 14.

18' Πρὸς 10, 4.

19. Διὰ τὴν διαφορὰν, ἣτις ὤφιστο μεταξὺ τῶν ἀποφειν τοῦ Πέτρου (ὡς πρὸς τὰς ὁμοειδέας μὲ τὰς Ἑθνεῖας καὶ τὴν διδασκαλίαν εἰς αὐτοὺς) καὶ τῆς ἐνταλῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν.

20. Πρὸς 11, 15.

21. Πρὸς 11, 16. Ματθ. 3, 11 καὶ Πρὸς 1, 5.

ξεν ἄφ' ἑαυτοῦ. Ἐκεῖνο ἀκριβῶς λοιπόν, τὸ ὁποῖον ἔχομεν λάβεῖν ἡμεῖς, ἔλαβον καὶ ἐκεῖνοι.

«Εἰ οὖν τὴν ἰσὴν δωρεάν», λέγει, «ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεός, ὡς καὶ ἡμῖν, πιστεύουσαι ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν, ἐγὼ τίς ἦμιν δυνατός καλεῖσθαι τὸν Θεόν;»²².

Διὰ τὴν κλεισθὴ ἐμπροσθέντος τὰ στόματα τῶν κατηγορούντων αὐτὸν ὁ Πέτρος, διὰ τοῦτο προσέθεσε: «Τὴν ἰσὴν δωρεάν». Παρατηρεῖς, πῶς δὲν ἀφήνει αὐτοὺς νὰ εὐρίσκωνται εἰς κατωτέραν μοῖραν, οἱ ὁποῖοι ἀπαξ ἐπίστευσαν; «Τὴν ἰσὴν δωρεάν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεός ὡς καὶ ἡμῖν, πιστεύουσαι ἐπὶ τὸν Κύριον» ὥστε Αὐτός ὁ Θεός καθαρίζει αὐτούς. Καὶ δὲν λέγει: «Υμῖν», ἀλλὰ «ἡμῖν» καθιστῶν καὶ διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης ἡπιώτερον τὸν λόγον.

Διατὶ λοιπὸν ἀγανακτεῖτε, ὅταν ἡμεῖς ἀποκαλώμεν αὐτοὺς μετόχους τῆς θείας χάριτος;

«Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἠκούασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, λέγοντες: Ὅρα γὰρ καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ Θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωὴν²³. Βλέπεις, πῶς ἀπὸ τὴν δημηγορίαν τοῦ Πέτρου τὸ πᾶν ἔρχεται ἐκθεσιν, ἐφ' ὅσον ἀνήγγειλε τὰ συμβάντα; Διὰ τοῦτο καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν, διότι ἔδωκε τὴν μετάνοιαν καὶ εἰς τοὺς ἔθνηκούς τόνον ἑταπεινώθησαν οἱ ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοὶ ἀπὸ τούτων λόγων τούτων τοῦ Πέτρου. Ἀπὸ τοῦ γεγονότος τούτου ἠνοιχθῆ τοῦ λοιποῦ ἡ θύρα πρὸς τὰ ἔθνη.

Ἄς ἴδωμεν δὲ, ἂν φαίνεται καλόν, ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα. Δὲν εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι «διεκρίθη Πέτρος», ἀλλ' εἶπεν: «οἱ ἐκ περιτομῆς» διότι ὁ ἴδιος ἐγνώριζεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προητοιμάζεται. Καὶ ὅμως οἱ ἐκεῖνο ἔπρεπε νὰ ἀπορήσουν, δηλαδὴ πῶς καὶ ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν.

Λοιπὸν τίποτε μὲν δὲν ἔπαθον, ὅταν ἤκουσαν ὅτι ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν, ἀλλὰ ὅταν ὁ Θεός ἐδῶρθε τὸ Πνεῦμα, ὅταν ὁ Πέτρος ἐξέθετε τὰ τῆς ἐκκατάσεως αὐ-

τοῦ, λέγων: «Ὁ Θεὸς ἐδεῖξέ μοι μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἀνθρώπινον. Τοιοῦτοτρόπως ἐξ ἀρχῆς ἐγνώριζε τοῦτο διὰ τοῦτο καὶ προετοιμάζει τὸν ὑπὲρ πάντων ἔθνων λόγον, ἀποδεικνύων ὅτι τοῦ λοιποῦ οὔτε ἔθνη οἱ θὰ ἀπῆρχον, ἐφ' ὅσον θὰ ἐπεκράτει ἡ Χριστιανικὴ πίστις.

Οὐδόλως λοιπὸν εἶναι ἀπορίας ἄξιον, ἂν ἔλαβον τὸ Πνεῦμα πρὸ τοῦ βαπτίσματος; καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἔχει συμβῆ ταῦτα. Ἐδῶ δεικνύει ὁ Πέτρος ὅτι δὲν ἐβαπτίσθησαν καθ' ὃν τρόπον οἱ λοιποὶ Χριστιανοί, ἀλλὰ κατὰ πολὺ ἀνώτερον τρόπον. Διὰ τοῦτο δὲ ρυθμίζεται τόσον ἡ ὑπόθεσις διὰ προσθέτων σημείων, ὥστε νὰ μὴ δύνανται τίποτε νὰ λέγουν, ἀλλὰ τοιαύτην κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ θεωροῦν οἱ βαπτισθέντες τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἰσους μὲ τοὺς ἐκ περιτομῆς. «Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν», λέγει, «ἐπιμεῖναι».

Βλέπεις πῶς οἱ ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοὶ δὲν εἶχον εὐνοϊκὴν διάθεσιν ἀπέναντι τοῦ Πέτρου; εἶδες τὸν ζῆλον, τὸν ὁποῖον εἶχον ὑπὲρ τοῦ νόμου; Δὲν ἐσεδάσθησαν τὸ ἄλγισμα τοῦ Πέτρου, οὔτε ἔλαβον ὅτ' ὅλην τὰ ἐπιτελεσθέντα θαύματα, οὔτε τὸ κατόρθωμα, ὅσον μέγα ἦτο, δηλαδὴ τὸ ὅτι τὰ ἔθνη ἐδέχθησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἐδημιούργουν ἀμφισβήτησεις δι' ἐκεῖνα τὰ ἀσημάντα; διότι ἂν δὲν συνέβαινε τίποτε ἐκ τῶν προαναφερθέντων, δὲν θὰ εἶχεν ἐπιτελεσθῇ ἀρκούντως τὸ ἐπιτευχθέν ἔργον.

Ἀλλὰ δὲν ἀπολογεῖται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Πέτρος; διότι ἦτο συνετὸς μᾶλλον δὲ οἱ λόγοι αὐτοῦ δὲν ἀπετέλουν ἔργον τῆς συνέσεως Αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ Πνεύματος. Καὶ δεικνύει διὰ τῆς ἀπολογίας του ὅτι εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δὲν εἶναι αἴτιος αὐτὸς διὰ τὰ συμβάντα, ἀλλὰ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ὁ Θεός ἐπιτελεῖ αὐτά.

Καὶ σχεδὸν τοῦτο λέγει πρὸς αὐτούς: «Ἐν ἐκστάσει με γενέσθαι αὐτὸς ἐποίησεν» (ἐγὼ γὰρ ἀπλῶς προσευχόμενος ἦμην) τὸ σκεῖος αὐτὸς ἐδειξεν ἐγὼ ἀντεῖπον πόλιν αὐτὸς εἶπε, καὶ οὐδὲ οὕτως ἤκουσα τὸ Πνεῦμα ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν, καὶ ὅμως ἀπελθὼν οὐκ ἐπιδράμον εἶπον ὅτι ὁ Θεός ἐπέμπε καὶ μετὰ ταῦτα οὐδὲ

22. ΠρὸΕ. 11, 17.

23. ΠρὸΕ. 11, 18.

οὕτως ἐθάπτισα, ἀλλὰ πάλιν ὁ Θεὸς τὸ πᾶν εἰργάσατο. Ἄρα Θεὸς αὐτοὺς ἐθάπτισεν, οὐκ ἐγώ».

Καὶ δὲν εἶπε: «Ἐφ' ὅσον συνέβησαν διὰ αὐτά, δὲν ἔπρεπε κατόπι, νὰ προσθέσωμεν τὸ ὅδωρ», ἀλλὰ, ὡς νὰ μὴ ὑπελείπτο τίποτε ἄλλο, λέγει «ἐγὼ τίς ἤμην κωλύσαι τὸν Θεόν»;

Ὅποια ἀπολογία! διότι δὲν εἶπε: «Ταῦτα οὖν εἰδότες ἡσυχάζετε», ἀλλὰ τί; Δέχεται τὴν ἐπιβουὴν αὐτῶν, καὶ ἐνῷ τὸν κατηγοροῦν ἀπολογεῖται πρὸς αὐτοὺς λέγων: «Τίς ἤμην δυνατός κωλῆσαι τὸν Θεόν;» (διατυπῶν τὴν ἀπολογία του κατὰ τρόπον λίαν ἐλεγυκὸν καὶ θαρρύν). «Οὐκ ἠδυνάμην κωλῆσαι». Διὰ τοῦτο ἐν συνεχείᾳ φοβηθέντες ἡσυχάσαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν.

γ'. Οὕτω πρέπει καὶ ἡμεῖς λαμβάνοντες ὅπ' ὅφιν τὰ ἀγαθὰ τῶν συνανθρώπων μας νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεόν, καὶ νὰ μὴ κατηγορῶμεν αὐτοὺς, ὅπως ἀκριβῶς οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν νεοφωτιστῶν διατυπώνουν κατηγορίας, ὅταν ἴδουν ἄλλους νὰ ἔχουν φωτισθῇ καὶ ἀμέσως νὰ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν Πίστιν.

Πρέπει νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεόν, καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ἐπιτρέπει νὰ μένωμεν ἀδρανεῖς. Ὅθεν καὶ σὺ, ἐάν θέλῃς, λαμβάνεις μεγαλυτέραν δωρεάν, δὲν ἐννοῶ ὡς πρὸς τὸ θάπτισμα, (διότι ἡ τοιαυτὴ δωρεὰ καὶ τοῦ Κορινθίου καὶ σὺ, εἶναι ἡ αὐτή), ἀλλὰ ὡς πρὸς τὸ δι-τι Ἐσθες προθεσμίαν διὰ πνευματικὴν πρόοδον.

Ἐκείνος ἐνεδόθη τὴν στολὴν καὶ δὲν τοῦ ἐδόθη ἡ θανάτοτης νὰ διακριθῇ μὲ αὐτὴν, εἰς αὐτὴν ἐκείνος εὐκαιρίαν ὁ Θεὸς νὰ χρησιμοποίησιν τὰ ὄπλα, ὅπως πρέπει, καὶ νὰ λάβῃς τὴν πείραν αὐτῶν ἀπὸ ἐδῶ· ἐκεῖνος ἀπέρχεται, ἔχων μόνον τὸν μισθὸν τῆς πίστεως, σὺ ἔχεις σταθῇ εἰς τὸ στάδιον τῶν ἔργων, δυνάμενος νὰ λάβῃς πολλὰς ἀμοιβάς, τόσον λαμπρότερος νὰ φανῇ τοῦ Κορινθίου, ὅσον εἶναι ὁ ἥλιος λαμπρότερος τοῦ πλέον μικροῦ ἀστέρου, ὅσον ὁ στρατηγὸς τοῦ τελευταίου στρατιώτου, μᾶλλον δὲ ὅσον ὁ βασιλεὺς.

Τὸν ἑαυτὸν σου λοιπὸν νὰ κατηγορῇς, μᾶλλον δὲ νὰ μὴ τὸν κατηγορῇς ἀλλὰ νὰ διορθώνῃσαι πάντοτε (διότι δὲν ἀρκεῖ ἡ κατηγορία), καὶ εἶναι δυνατόν νὰ

μάχεσθαι ἐκ νέου. Κατεβλήθης; ὑπέστης κακὰ; Νὰ σηκώθῃς πάλιν, νὰ γίνῃς πάλιν κύριος τοῦ ἑαυτοῦ σου ἀκόμη ἱστούσαι εἰς τὸ στάδιον, ἀκόμη οἱ θεαταὶ εἶναι συγκεντρωμένοι. Δὲν ἐλάτεις πόσοι νικηθέντες κατὰ τὴν πάλιν, κατόπιν ἠγωνίσθησαν ἐκ νέου; Μόνον νὰ μὴ καταπέσῃς ἐκουσίως.

Μακαρίζεις ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀπῆλθε; Πολὺ περισσότερον νὰ μακαρίσῃς τὸν ἑαυτὸν σου. Συνεχωρήθῃ ἐκεῖνος διὰ τὰ ἁμαρτήματα; Ἀλλὰ, ἐάν θέλῃς σὺ, ὅχι μόνον τὰς ἁμαρτίας σου θὰ ἐκπύλῃς, ἀλλὰ καὶ κατορθώματα νὰ ἐπιτελέσῃς, πράγμα τὸ ὅποιον εἰς ἐκεῖνον (τὸν Κορινθίου) δὲν ἦτο δυνατόν· εἶναι δυνατὸν ἡμεῖς νὰ ἐπαυξήσωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὴν εὐθειαν ὁδόν.

Σπουδαῖα εἶναι τὰ φάρμακα τῆς μετανοίας· κανεῖς νὰ μὴ ἀπελπίζεται διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ἐκεῖνος πράγματι εἶναι ἄξιος ἀπογνώσεως, ὁ ἀπελπιζόμενος διὰ τὸν ἑαυτὸν του· ἐκεῖνος δὲν ἔχει πλέον ἐλπίδα σωτηρίας. Δὲν εἶναι κακὸν τὸ νὰ φθάσῃ κανεῖς εἰς τὸ κατὰ τὸν σμῆλον τῶν κακῶν, ἀλλὰ, ἀφοῦ εἴθῃ, νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ²⁴.

Εἰπέ μου: ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον ὀφείλεις νὰ λαμβάνῃς μέριμναν, τὸ καταφρονεῖς; Ἐνῷ τόσα τραύματα ἔχεις, ἐπείσας πάλιν; Οὐδὲν τραῦμα τῆς ψυχῆς εἶναι ἀνίσταν, ἀλλὰ ἐπὶ μὲν τοῦ σώματος καταφέρονται πολλὰ τραύματα ἀνίσταν, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐδὲν ἀνίσταν²⁵· καὶ διὰ μὲν τὰ τραύματα τοῦ σώματος δὲν παύομεν νὰ λαμβάνωμεν φροντίδα, διὰ τὰ τραύματα δὲ τῆς ψυχῆς ἀδιαφοροῦμεν.

Δὲν ἐλάτεις τὸν ληστὴν πῶς ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἐπέτυχεν, ἐκεῖνο πού ἔπρεπε; δὲν ἐλάτεις τοὺς μάρτυ-

24. Λίαν ἀποφειγματοὶ οἱ λόγοι οὗτοι: «Οὐ τὸ εἰς βάθος κακῶν εἶδεν δεινόν, ἀλλὰ τὸ κείσθαι μετὰ τὸ εἶδέναι».

25. Ἐνταῦθα ὁ ἱερός Χρυσόστομος χρησιμοποιοῖ τὸ λεκτικὸν σῆμα τοῦ κύκλου, δὲ νὰ παύσῃ ὅτι δὲν ὑπάρχει ψυχικὸν τραῦμα ἀνίσταν: «Οὐδὲν ἐστὶ ψυχικὸν ἀνίσταν τραῦμα, ἀλλ' ἐπὶ μὲν σώματος πολλὰ τοιαῦτα, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐδέν».

ρας πῶς ἐντέος ἐλέγγου ἐπέτυχον τὸ πᾶν²⁶; Δὲν εἶναι τώρα ἐποχὴ μαρτυρίου; Ἀλλὰ εἶναι ἐποχὴ ἀγώνων, πράγμα τὸ ὁποῖον πολλὰκις εἶπον, ἐάν θέλωμεν διδοῖν λέγει: «Οἱ θέλοντες εὐσεβεῖς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωκθήσονται»²⁷.

Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εὐσεβεῖς πάντοτε διώκονται καὶ ἐάν δὲν διώκονταν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, διώκονται ὁμοῦ ὑπὸ τῶν θαιμάνων, καὶ ὁ διωγμὸς θεθαίως αὐτὸς εἶναι ἀγριώτερος²⁸. Καὶ πρῶτον τὸν διωγμὸν τοῦτον ὀφίστανται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνέσεως οἱ μὴ ἀγρυπνοῦντες. Ἡ νομίζει δτι ἀποτελεῖ μικρὸν διωγμὸν τὸ νὰ εὐρίσκειαι ἐν ἀνέσει; Τοῦτο εἶναι ἀπὸ δὲα θερύτερον, τοῦτο εἶναι χειρότερον καὶ ἀπὸ τὸν διωγμὸν διότι ὡς ρεῖμα ἐπερχόμενον ἡ ἀδιαφορία νερκῶνει τὴν ψυχὴν, καὶ οἷα σχέσις ὑπάρχει μεταξύ θέρους καὶ χειμῶνος, τοιαύτῃ ὀφίσταται μεταξύ διωγμοῦ καὶ ἀνέσεως.

Διὰ νὰ μάθῃς διὰ καὶ δι' ἄλλων ἐπὶ πλέον ἐπιχειρημάτων δτι ὁ διωγμὸς αὐτὸς εἶναι χειρότερος, νὰ τὸ ἐξετάσῃς ἐκ τῶν κάτωθι: Ὑπὸν ἐπιφέρει εἰς τὴν ψυχὴν, γάσμησον πολὺ καὶ ἀμείλιον προκαλεῖ, διεγείρει τὰ πάθη ἐκ πάσης πλευρᾶς, ὁπλίζει τὴν ἀλαζονείαν, τὴν ἡδονὴν, τὸν θυμὸν, τὸν φθόνον, τὴν κενοδοξίαν, τὴν ζηλοτυπίαν.

Ἀλλὰ ἐν καιρῷ διωγμοῦ οὐδὲν ἐκ τούτων τῶν παθῶν δύναται νὰ ἐναγλήσῃ τὸν Χριστιανόν, ἀλλὰ ἀφοῦ παρέμβῃ ὁ φόβος, ὡς ἐάν ἐκτύπησεν ἰσχυρῶς διὰ μάστιγος κύμα ὑλακτοῦντα, ἐλα αὐτὰ τὰ πάθη δὲν τὰ ἀφῆναι οὔτε εἰς τὸ ἐλάχιστον νῆ ἐμφανισθῶν.

Ποῖος δύναται ἐν καιρῷ διωγμοῦ νὰ ἐπιδείξῃ κενοδοξίαν; ποῖος δύναται νὰ καταλήφῃ ὑπὸ ἡδονῆς; Οὐδεὶς· ἀλλὰ τρόμος ἐπικρατεῖ καὶ φόβος, προκαλῶν

26. Ἀεισημεῖται ἐνταῦθα οἱ δύο ρητορικαὶ ἐρωτήσεις συνοδεύονται ὑπὸ τοῦ σχήματος ἐναγορίας:

Οὐχ ὅρας τὸν ἱσπῆν, πῶς ἐν θραξί χρόνῳ κατάρθωσαν;
οὐχ ὅρας τοὺς μάρτυρας, πῶς ἐν θραξί τὸ πᾶν ἦνυσαν;

27. Β' Τιμῶν, 3, 12.

28a. Ὅτι περὶ τοῦ λέγει ὁ Νικόδημος ὁ Ἀγαπῆς εἰς τὸ σῆμα γράμμι του «Ἀόρατος πόλεμος».

πολλὴν γαλήνην, διαμορφῶνων γαλήνιον τὸν λιμένα, καθιστῶν εὐλαθεῖ τὴν ψυχὴν.

Ἦκουσα κάποτε τοὺς πατέρας ἡμῶν νὰ λέγουν(εἶθε νὰ μὴ συμβῇ εἰς τὴν ἐποχὴν μας! διότι διατασσόμεθα νὰ μὴ ζητῶμεν δοκιμασίαν), δτι κατὰ τὸν παλαιὸν διωγμὸν ἦτο δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς ἀδύνατον πράγματι Χριστιανούς· διότι κανεὶς δὲν ἐφρόντιζε διὰ χρήματα, κανεὶς διὰ τὴν σύζυγον, κανεὶς διὰ τὰ τέκνα, κανεὶς διὰ τὴν οἰκίαν, κανεὶς διὰ τὴν πατρίδα, ἀλλὰ μίαν φροντίδα ἐλάμβανον ὅλοι, νὰ σώσουν τὴν ψυχὴν αὐτῶν.

Ἄλλοι μὲν ἐκρύπτοντο εἰς μνήματα καὶ τάφους, ἄλλοι δὲ εἰς ἐρήμους· ἔχι μόνον δὲ ἀνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ἀπαλαί καὶ τρυφερὰ ἐκρύπτοντο μερόμενοι ἐναντίον συνεχοῦς πείνης. Νὰ σκεφθῇς λοιπόν, ἐάν ποτὲ κατέλασθαι ἐπιθυμία πολυτελείας ἢ τρυφηλῆς ζωῆς γυναῖκα κρυπτομένην πηλοῖον λάρνακος²⁹ καὶ ἀνασπένδονσαν τὴν θεραπεινίαν, διὰ νὰ ἔλθῃ φέρουσα θεῖπνον, καὶ φοβομένην μήπως συλληφθῇ, καὶ εὐρισκομένην ἐντὸς τάφου, ὡς νὰ εὐρίσκεται ἐντὸς καμίνου· εἰς γὰρ θελαθεῖ ἡ ἀναλογισθῇ αὐτὴ δτι κάποτε ὤπρξεν ἐποχὴ τρυφηλοῦ θίου καὶ ἐν γένει δτι ὑπάρχει κόσμος:

Παρατηρεῖς δτι τώρα περισσότερον μαίνεται ὁ διωγμὸς, δεδομένου δτι τὰ πάθη ὡς θηρία ἐπιτίθενται καθ' ἡμῶν ἀπὸ παντοῦ; Τώρα ὀφίσταται ὁ ἀγριὸς διωγμὸς, καὶ διὰ τοὺς ὡς ἀνω λόγους, καὶ διότι οὔτε θεωρεῖται διωγμὸς· διότι καὶ τοῦτο τὸ δυσάρεστον ἔχει αὐτὸς ὁ πέλεμος, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται εἰρήνη, διὰ νὰ μὴ ὁπλιζώμεθα ἐναντίον αὐτοῦ, οὔτε νὰ ἐξεγειρώμεθα· κανεὶς δὲν φοβεῖται, κανεὶς δὲν τρέμει.

Ἐάν δὲ δὲν πιστεῖτε, τοὺς Ἐθνικοὺς ἐρωτήσατε, τοὺς δώκτας, πότε οἱ Χριστιανοὶ ἐδείκνυνον μεγαλύτεραν ἐπιμέλειαν, πότε ὅλοι ἦσαν γνησιώτεροι; Ὅλιγον μὲν τότε ἦτο τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἀλλὰ μέγας ὁ πλοῦτος τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ³⁰· διότι, εἰπέ μου, τί τὸ θελεὺς νὰ

28. Λάρναξ = κιβώτιον, λειψανοθήκη.

29. Νῆαν ἐμπνευματικὰ οἱ λόγοι αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, χαρακτηρίζοντες τοὺς Χριστιανούς τῆς ἐποχῆς τῶν διωγμῶν:

«Εἰς ὅλγον μὲν περιεσπῆται τότε τὸ πλῆθος εἰς πᾶν δὲ ἀρετῆς πλοῦτον ἦν».

ὕπαρξιν πολλὸς χόρτος, ἐνῶ εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχουν λίθοι πολῦτοιμοι; Τό πλῆθος τῶν Χριστιανῶν δέν ἔγκειται εἰς τήν ἀριθμητικὴν ποσότητα, ἀλλ' εἰς τήν γνησιότητα τῆς ἀρετῆς.³⁰

Εἰς ἧτο ὁ ἥλιος, ἀλλ' ὁ κόσμος δέν ἦτο ἀντάξιός πρὸς αὐτόν· καὶ ὅμως ὁ κόσμος ἀποτελεῖται ἀπὸ μυριάδες, ἀλλὰ δέν εἶναι μυριάδες, ὅταν δέν ἐξιῶνονται οἱ τε μετ' ὅν ἔνα. «Κρείσσον εἰς, ποῶν τὸ θέλημα Κυρίου, ἢ μύριοι παράνομοι»³¹. Τοῦτο καὶ κάποιος σοφὸς ὕπαινοσόμενος λέγει: «Μὴ ἐπιθῶμι πλῆθος τέκνων ἀχρήστων»³². Οἱ ἄνθρωποι αὐτῆς τῆς φύσεως περισσότερον κινεῖν ἐλασσημιάν κατά τοῦ Θεοῦ, παρά ἔν ὃν δέν ἦσαν Χριστιανοί.

Ποία ἡ ἀνάγκη εἰς ἐμὲ τοῦ πλῆθους; Ἀποτελεῖ μεγαλῦτέραν τροφοδοσίαν διὰ τὸ πῦρ. Τοῦτο δύνασαι καὶ ἐκ τοῦ σώματος νά γνωρίσης, ὅτι δηλαδὴ προτιμότερα εἶναι μετρία τροφή μετ' ὕγιαν, παρά πολυτέλεια μετ' κακοπάθειαν. Ἡ πρώτη εἶναι τροφή περισσότερα, ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἢ πρώτη ἀποτελεῖ τροφήν, ἢ δεύτερα ἀσθενεῖαν.

Τοῦτο καὶ εἰς τὸν πόλεμον δύναται τις νά ἴδῃ, ὅτι δηλαδὴ εἶναι προτιμότερον νά ὑπάρχουν δέκα ἐμπειροὶ καὶ γυννοὶ δίνδρες, παρά μύριοι ἀνευ πείρας. Αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι ἐκτός τοῦ ὅτι δέν ἐπιτελοῦν ἔργα καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπιτελοῦν αὐτά, τοὺς ἐμποδίζουν. Τοῦτο καὶ εἰς πλοῖον δύναται νά εὕρῃ τις, ὅτι δηλαδὴ προτιμότερον εἶναι νά ὑπάρχουν δύο ναῦται ἐμπειροὶ παρά πλῆθος μυρίων ἀνευ πείρας· διότι αὐτοὶ καὶ θά κατορθώσονται τὸ πλοῖον.

Ὅ· Αὐτά τὰ λέγω, ὅχι διότι διακείμεαι ἐχθρικῶς πρὸς τὸ πλῆθος σος, ἀλλὰ διότι θέλω εἶναι νά εἰσθε

γνήσιοι Χριστιανοί, καὶ νά μὴ ἔχετε πεποῖθησιν εἰς τὸ πλῆθος. Πολὺ περισσότεροι εἶναι οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν γένειαν· ἀλλὰ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὴν εἶναι ἡ θασιλεία, καὶ ἂν ἐλθῇ ὀλίγους.

Τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων ἦτο ὡς ἡ ἄμμος, ἀλλὰ εἰς ἔωσαν αὐτοὺς. Εἰς ἦτο ὁ Μωσῆς, καὶ ἀπὸ ὅλους περισσότερα ἡδυνήθη νά ἐπιτελέσῃ· εἰς ἦτο ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπὸ τὰς ἐξασκοσίας χιλιάδας περισσότερα ἡδυνήθη νά πράξῃ.

Ἄς μὴ προσπαθῶμεν τοῦτο, πῶς θά προσελκύσωμεν περισσότερους μόνον, ἀλλὰ πρὸ τούτου πῶς θά εἶναι οὗτοι κατὰλληλοι νά δεχθοῦν τὴν ἀλήθειαν ὅταν τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπιτευχθῇ, τότε θά ἐπιδοῶμεν καὶ ἐκεῖνα.

Κανεῖς δέν θέλει κατ' ἀρχὴν νά κατασκευάσῃ εὐρύχωρον οἰκίαν, ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἰσχυράν καὶ κατὰλληλον, καὶ ἔπειτα εὐρύχωρον· κανεῖς δέν θέτει θεμέλια, διὰ νά γίνῃ ἀντικείμενον γέλωτος.

Πρῶτον ὡς ζητῶμεν τοῦτο (δηλαδὴ τὴν καταλληλότητα), καὶ ἔπειτα ἐκεῖνα (δηλαδὴ τὴν ποσότητα). Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει τὸ πρῶτον, εἶναι εὐκόλουν καὶ τὸ δεύτερον ὅταν δὲ τὸ πρῶτον δέν ὑπάρχει, καὶ ἂν ἀκόμη ὑπάρχῃ τὸ δεύτερον, οὐδέμια ὠφέλεια προκύπτει.

Διότι, ἐφ' ὅσον μὲν ὑπάρχουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δύναται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νά λάμψουν, συντόμως θά ὀπάρξῃ καὶ πλῆθος· ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ δέν ὑπάρχουν, τὸ πλῆθος οὐδέποτε θά εἶναι ἀξίον.

Πόσοι νομίζετε ὅτι εἶναι εἰς τὴν πόλιν οἱ σαρζόμενοι; Δυσάρεστον μὲν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον πρόκειται νά εἶπω, ἀλλὰ θά τὸ εἶπω. Δέν εἶναι δυνατόν μεταξύ τῶσων μυριάδων νά εὕρῃ κανεῖς ἑκατὸν σαρζομένων· ἀλλὰ καὶ διὰ τούτους ἔχω ἀμφιβολίαν.

Εἰπέ μου· πόση κακία ἐπικρατεῖ εἰς τοὺς νέους, πόση ἀμείλεια εἰς τοὺς γέροντας; Κανεῖς δέν λαμβάνει, ὅπως πρέπει, φροντίδα διὰ τὸ τέκνον του· κανεῖς δέν ἔχει τὸν ζῆλον στρέφειν τὴν προσοχὴν του εἰς γέροντα νά τὸν μιμηθῇ. Τὰ ὑποδείγματα ἔχουν ἐκλείψει· διὰ τοῦτο οὐτε οἱ νέοι καθίστανται θαυμαστοί.

Νά μὴ μοῦ εἴπῃς ἐκεῖνον τὸν λόγον, δηλαδὴ «ἀπο-

30. «Ὅκ ἐν τῷ πλῆθει τοῦ ὄρεθμοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ δοκίμῃ τῆς ἀρετῆς τὸ πλῆθος ἔστιν».
Παρά τὸ ρητόν: «Ὅκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πλῆθος».

31. Σοφ. Σερ. 18, 3.

32. Σοφ. Σερ. 18, 1.

τελούμεν μέγα πλήθος. Ὁ λόγος οὗτος ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν ψυχρῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ μὲν τοὺς ἀνθρώπους εὐλόγως δύναται νὰ λέγεται, διὰ δὲ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀνάγκην ἡμῶν, δὲν δύναται. Διὰ τὰ θεσπισθῆς δὲ ὅτι καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ψυχρὸς ὁ λόγος οὗτος, ἀκουσε: Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει πολλοὺς δοῦλους, ἀν ὅσοι εἶναι διεφθαρμένοι, πόσα κακὰ θὰ πάθῃ! Καὶ δι' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει κανένα δοῦλον, τοῦτο θεωρεῖται ὅτι εἶναι κακόν, ὅτι θηλασθὴ δὲν ὑπηρετεῖται, δι' ἐκεῖνον δὲ, ὁ ὁποῖος ἔχει τοὺς κακοὺς δοῦλους, τὸ κακόν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι καὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀφανίζει μὲ ἐκείνους καὶ οὕτω μεγαλυτέρα εἶναι ἡ ζημία! διότι πολὺ δυσκολώτερον ἀπὸ τὸ νὰ ὑπηρετῇ κανεὶς τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἶναι τὸ νὰ μάχεται καὶ νὰ πολεμᾷ μὲ ἄλλους.

Αὐτὰ τὰ λέγω, διὰ νὰ μὴ θαυμάζῃ κανεὶς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ διὰ νὰ φροντίζωμεν νὰ καταστήσωμεν αὐτὸ ἄξιον· νὰ φροντίζῃ ἕκαστος διὰ τὸ ἀτομὸν του, ὥστε διὰ τοὺς φίλους, οὐτε τοὺς συγγενεῖς, οὐτε τοὺς γείτονας μόνον, ἀλλὰ καὶ ξένους νὰ προσελκύῃ.

Οὕτω: τελεῖται προσευχὴ· εὐρίσκονται γονυπετεῖς νέοι ψυχροὶ καὶ γέροντες· οἱ τελευταῖοι περισσότερον ἀποβλήματα παρὰ οἱ νέοι, δεδομένου ὅτι γελοῖον, καγχάζουν, συζητοῦν (διότι καὶ τοῦτο ἦκουσα νὰ συμβαίνει) καὶ σκώπτουν ἀλλήλους, ἐνῷ γονυπετοῦν· οὐ ὁ ὁποῖος εἶσαι παρὼν εἴτε νέος εἴτε γέρων, νὰ ἐπιπλήξῃς, ἐάν ἴδῃς νὰ συμβαίνει τοῦτο, νὰ ἐπιπλήξῃς σφοδρότερον, καὶ ὅταν δὲν ἀνέγεται τοῦτο ὁ ἀκούων, νὰ καλέσῃς τὸν διάκονον, νὰ ἀπειλήσῃς, νὰ πράξῃς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ· καὶ ἐάν τολμήσῃ νὰ διαπράξῃ κάτι εἰς ὄφρος σου, ὁπωσδήποτε θὰ ἔχῃς πολλοὺς μὲ τὸ μέρος σου· διότι ποῖος θὰ εἶναι τόσοσιν παράλογος, ὥστε, ὅταν σὲ ἴδῃ νὰ κατηγορεῖς διὰ τοιαῦτα ζητήματα καὶ ἐκεῖνους νὰ κατηγοροῦνται, νὰ μὴ ταχθῇ μὲ τὸ μέρος σου; Νὰ ἀπέλθῃς, ἀφοῦ λάβῃς τὴν ἀμοιβήν ἐκ τῆς προσευχῆς.

Εἰς οἰκίαν θεσποτικὴν κρίνομεν ἐκ τῶν δοῦλων ἐνοικωτέρους τούτους, οἱ ὁποῖοι δὲν παραστέλλουν οὐδὲν

σκεῦος, τὸ ὁποῖον κεῖται οὐχὶ εἰς τὴν θέσιν του. Εἰπέ μου λοιπόν: ἐάν ἴδῃς εὐρισκόμενος εἰς οἰκίαν τὸ ἀργυροῦν σκεῦος νὰ ἔχῃ ριφθῇ ἐξω αὐτῆς, καὶ ἀν ἀκόμη δὲν ἔχῃς λάβει σχετικὴν ἐντολήν, δὲν θὰ τὸ περισυλλέξῃς καὶ δὲν θὰ τὸ εἰσαγάγῃς εἰς τὴν οἰκίαν; ἐάν ἴδῃς ἐνδυμα νὰ ἔχῃ ριφθῇ ἐξ ἀπροσεξίας, καὶ ἀν δὲν ἔχῃς σχετικὴν φροντίδα ἀναλάβει, καὶ ἀν ἦσαι ἐχθρὸς τοῦ ὁμοκυθίου, λόγω θμῶς τῆς ἐνόησας ἀπέναντι τοῦ δεσπότη τοῦ δὲν θὰ τοποθετήσῃς τοῦτο εἰς τὴν πρέπουσαν θέσιν;

Τοιοῦτοτρόπως συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς προσευχῆς. Αὐτὰ ἐδῶ σκευὴ ἀποτελοῦν ἐάν ἴδῃς αὐτὰ νὰ κείνται ἀτάκτως, νὰ τὰ διευθετήσῃς· νὰ προσέλθῃς εἰς ἐμέ, δὲν ἀρνοῦμαι· νὰ τὸ εἴπῃς εἰς ἐμέ, νὰ τὸ καταστήσῃς φανερόν· δὲν δύνωμαι εἶναι νὰ τὰ θλέπω, καὶ νὰ μὲ συγχωρήτῃ δι' αὐτό.

Βλέπετε, πόση κακία κατέχει τὴν οἰκουμένην. Μήπως ἀδίκως εἶπον ὅτι ἀποτελοῦμεν πλῆθος χόρτου καὶ ἄτακτον πῆλαγος; Δὲν λέγω ὅτι οὗτοι ἢ ἐκεῖνοι διαπράττουν τοιαῦτα, ἀλλ' ὅτι τοιοῦτος ὕψους καταλαμβάνει τοὺς εἰσεργόμενους εἰς τὸν ναόν, ὥστε οὐτε αὐτὰ νὰ μὴ διορθώσονται.

Πάλιν θλέπω ἄλλους ἱσταμένους νὰ συζητοῦν, ἐνῷ ἀναπέμπεται ἡ εὐχή· οἱ δὲ περισσότερον ἀπρόσεκτοι ἀπὸ αὐτοὺς συζητοῦν διὰ μόνον ὅταν ἀναπέμπεται ἡ εὐχή, ἀλλὰ καὶ ὅταν εὐλογῇ ὁ ἱερεὺς. Ὅποια τὸλμη! πότε θὰ ὑπάρξῃ σωτηρία! Πότε θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐξεμνήσωμεν τὸν Θεόν;

Ὅταν μεταβῇς εἰς παίγνιον, θὰ ἴδῃς πολλοὺς νὰ χορεύουν μὲ κανονικὸν ρυθμόν, καὶ τίποτε νὰ μὴ ἔχῃ παραμεληθῇ. Ὅπως λοιπόν εἰς λύραν παραμῶνιον καὶ διερρυθμισμένην κατὰ ποικίλον τρόπον συντίθεται μία εὐχος συμφωνία ἐκ τῆς ὁρθῆς τοποθετήσεως ἐκαστῆς ἐκ τῶν συντεταγμένων χορδῶν, οὕτω καὶ ἐδῶ (θηλασθὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν) ἔπρεπεν ἐξ ὧν νὰ συντίθεται μία σύμφωνος ἁρμονία· διότι μία Ἐκκλησία ἔχομεν καταστή, διατελούμεν μετὰ ἡνωμένα μῦες κεφαλῇ, ἐν ὧν ἔχομεν καταστή ὅλοι· ἀν ἀμεληθῇ οὐδὲν ἑκαστοῦ τοῦ σώματος, τὸ πᾶν παραμελεῖται καὶ καταστρέ-

φεται. Τοιουτοτρόπως τὴν εὐταξίαν τῶν πολλῶν καταστρέφει ἡ ἀταξία τῶν ἐνός.

Καὶ τὸ φοβερόν θεοβίως εἶναι ὅτι ἐδῶ δὲν ἔρχεσθαι διὰ τὴν χορεύσιν εἰς παίγνιον ἢ χορόν, καὶ ἵστασθαι ἀτακτος. Δὲν γνωρίζεις ὅτι ἵστασαι μετὰ ἀγγέλων; μαζὶ μὲ ἐκείνους ἄδεις, μαζὶ μὲ ἐκείνους ἀναπέμπεις ὁμους, καὶ ἵστασαι γελῶν:

Ὅτι θέλεις δὲν ἐξαπολύεσαι κεραυνός, οὐκ μόνον ἐναντίον ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον ἡμῶν, δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον; διότι ἡ διαγωγή αὕτη ἀξία κατακεραυνώσεως. Εἶναι παρὼν ὁ βασιλεὺς, παρατηρεῖ τὸ σπράτευμα, σὺ δὲ ὑπὸ τὰ βλέμματα ἐκείνων ἵστασαι γελῶν ἢ παραβλέπων τὸν γέλωτα;

Ἄλλὰ μέχρι πότε θὰ ἐπιτιμῶμεν; μέχρι πότε θὰ μεμφόμεθα; Δὲν ἔπρεπεν οἱ τοιοῦτοι, ὡς καταστροφῆς, δὲν ἔπρεπεν ὡς φθορεῖς, δὲν ἔπρεπεν ὡς ὀλέθριοι καὶ διαφθαρμένοι καὶ πλήρεις ἀπειρῶν κακῶν νὰ ἀπομακρύνονται ἐκ τῆς Ἐκκλησίας;

Πότε θὰ συγκρατήσουν τὸν γέλωτα αὐτοί, οἱ ὅποιοι γελοῦν ἐν ὥρᾳ φρίκης; πότε θὰ ἀποσχοῦν τῆς φιλαρίας ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι συζητοῦν καθ' ἕνα χρόνον ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ; δὲν ἐντρέπονται τοὺς περυσισκομένους; δὲν φοβοῦνται τὸν Θεόν; διότι δὲν ἀρκεῖ εἰς ἡμᾶς ἡ ἀμέλεια κατὰ τὴν σκέψιν, οὐτε ὅτι ἐνῶ προσευχόμεθα πλανῶται ὁ νοῦς μας εἰς ἄλλας ὑποθέσεις, ἀλλὰ προσθέτομεν καὶ γέλωτα καὶ πολὺν καγχασμόν; μήπως ἐδῶ τὰ τοῦ νοοῦ ἀποτελοῦν θέατρον; Ἄλλὰ, νομίζω, τὰ θέατρα δημιουργοῦν τοῦτο, δηλαδὴ καθίσταναι εἰς ἡμᾶς τοὺς περισσotέρους ἀπειθάργους καὶ ἀτάκτους. Ἐκεῖνα, τὰ ὅποια οἰκοδομοῦμεν ἐδῶ, ἐκεῖ καταστρέφονται· καὶ δὲν συμβαίνει μόνον τοῦτο, ἀλλὰ εἶναι ἐπόμενον οἱ τοιοῦτοι χαρακτήρες νὰ καθίστανται πλήρεις καὶ ἀλλῆς ἀκαθαρσίας.

Καὶ παρόμοιον συμβαίνει μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον θὰ συνέβαινε, ἐάν κανεὶς ἠθέλει νὰ καθαρῶσιν ἓνα τόπον, ἐνῶ εὐρίσκεται πηγὴ ἀνωθεν αὐτοῦ, ἐκ τῆς ὁποίας πηγαίνει ὁ ὁρρόρος· διότι ὅσον καὶ ἀν καθαρῶσιν τὸν τόπον αὐτόν, πόλιν ἄλλον ὁρρόρον ρίπτει ἡ πηγὴ.

Τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐδῶ· δηλαδὴ ὅταν καθαρῶ-

σῶμεν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἰσέρχονται ἀπὸ τὰ θέατρα, κομίζοντες ἀκαθαρσίαν, ἀφοῦ ἀπέλθουν πάλιν εἰς τὰ θέατρα, μεγαλυτέραν ἀκαθαρσίαν δέχονται, ὡς νὰ ζοῦν ἐπίτηδες διὰ τοῦτο, δηλαδὴ διὰ νὰ παρέχουν εἰς ἡμᾶς κόπους, καὶ ἔρχονται πάλιν κρατοῦντες πολλὴν κόπον κατὰ τὰ ἦθη, τὰ κινήματα, τοὺς λόγους, τὸν γέλωτα, τὴν ἀδιαφορίαν.

Ἐπειτα πάλιν ἡμεῖς ἐξ ἀρχῆς σκάπτομεν, ὡς νὰ σκάπτομεν ἐπίτηδες διὰ τοῦτο, δηλαδὴ ἀφοῦ στελεχίζομεν αὐτοὺς καθαρούς, νὰ ἴδωμεν πάλιν αὐτοὺς νὰ συγκεντρώουν τὸν ὁρρόρον διὰ τοῦτο οἷς παραβίδω εἰς τὸν Θεόν.

Καὶ τώρα πλεον ἐβλήν εἰς σᾶς τοὺς ὀγισίνοντας διὰ τὸ προκαλεῖσθαι εἰς ἔσθρας σας κρίσιν καὶ κατάκρισιν, ἐάν κανεῖς, ὅταν ἴδῃ ἀτακτοῦντα ἢ συζητοῦντα κυρίως κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην στιγμὴν, δὲν νοουβήτησιν ἢ δὲν ἀνακαλέσῃ αὐτὸν εἰς τὴν τάξιν τοῦτο εἶναι προτιμότερον ἀπὸ τὴν προσευχὴν. Νὰ ἀφήσῃς τὴν προσευχὴν σου καὶ νὰ ἐπιτιμήσῃς ἐκείνον. Τοιουτοτρόπως καὶ ἐκεῖνον θὰ ὠφελήσῃς, καὶ σὺ θὰ καρδίῃς· οὕτω καὶ θὰ δυνηθῶμεν ὅλοι νὰ σωθῶμεν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, τὴν ὅποιαν εἶπε νὰ συμβῇ ὅλοι ἡμεῖς νὰ γευθῶμεν διὰ χάριτος καὶ φιλοφρονείας τοῦ Ἰησοῦς ἡμῶν Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ δεῖ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ' (25)

(Πρξ. ια', 19-30)

«Οἱ μὲν οὖν διασπαρμέντοι ἀπὸ τῆς ἑλίδος, τῆς γενομένης ἐπὶ Σαράφῳ, ἐβλήθησαν εἰς Φοινίκας καὶ Κύπρον καὶ Ἀντιοχείας, μετὰ τὴν λαλοῦντας τὸν λόγον, εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίους»¹.

1. Πρξ. 11, 19.

α'. Ὁ διωγμός δὲν συνείργησεν ὀλίγον εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ λόγου· τοῖς γὰρ ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ, λέγει, «εἰς ἀγαθόν»². Ἐὰν θεοσεβῶν ἡμεῖς ὡς στερεώσῃ τὴν Ἐκκλησίαν, τίποτε ἄλλο δὲν θά ἐπράττον, παρὰ τοῦτο· ἐννοῶ δὲ τὴν διασποράν τῶν διδασκάλων. Καὶ παρατρέπει, καὶ ἐπιζητᾷ τὸ κήρυγμα.

«Διήλθον», λέγει, «ὡς Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας, μηδὲν λαλοῦντες τὸν λόγον, εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίους». Ἐλέπεις ὅτι κατ' οἰκονομίαν συνέστησαν ὅλα τὰ σχετικά μὲ τὸν Κορινθίον; Τοῦτο δὲ εἶναι καὶ πρὸς δικαίωσιν τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς κατηγορίαν τῶν Ἰουδαίων.

Ὅπως λοιπὸν ὁ Στέφανος ἐθανάτωθη, ὅταν ὁ Παῦλος δύο φορές ἐκινδύνευσεν³, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι ἐμαστιγώθησαν, ὅταν πολλάκις ἐξεδιώχθησαν, τότε οἱ ἔθνικοι ἐδέχθησαν τὸν λόγον, τότε οἱ Σαμαρεῖται. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ Παῦλος διακηρύττει, λέγων: «Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαλῆσθαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπώθεισθε αὐτόν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη»⁴.

Περιώθειον λοιπὸν διδάσκοντες καὶ τοὺς ἐθνικούς.

«Ἦσαν δὲ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, ὅτινες, ἐλθόντες εἰς Ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εὐαγγελιζόμενοι τὸν Κύριον Ἰησοῦν. Καὶ ἦν χεῖρ Κυρίου μετ' αὐτῶν· πολὺς τε ἀριθμὸς πιστεῦσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν»⁵. Παρατρέπει: κηρύσσον τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Ἕλληνας· διότι εἶναι εὐλογον ἐκεῖνοι νὰ ἐγνωρίζον τὴν Ἑλληνικήν, καὶ πολλοὶ νὰ ἦσαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν οἱ Ἕλληνίζοντες.

«Καὶ ἦν χεῖρ Κυρίου», λέγει «μετ' αὐτῶν» δηλαδή: «Θεαύματα ἐπέτελουν». Βλέπεις, διὰ ποῖον λόγον

παρέστη καὶ τώρα ἡ ἀνάγκη τῶν θαυμάτων, διὰ νὰ πιστεύουσιν;

«ἤκουσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὅσα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς οὐσῆς ἐν Ἱερουσαλὺμοις, τὰ περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν διελθεῖν ἕως Ἀντιοχείας»⁶. Διατί ἄρα γε, ἐνῷ μία τοιαύτη πόλις δέχεται τὸν Θεῖον Λόγον, δὲν ἦλθον οἱ ἱεροὶ οἱ Ἀπόστολοι, ἀλλὰ στέλλουν τὸν Βαρνάβαν; Ἐνεκα τῶν Ἰουδαίων.

Ἄλλ' ὁμοῦ ἡ ὑπόθεσις ρυθμίζεται κατὰ σπουδαῖον τρόπον ὥστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐλθῇ ἐδῶ ὁ Παῦλος· οὕτε ἀσκόπως, ἀλλὰ κατὰ λίαν προνοητικὸν τρόπον μάλιστα ἀποστρέφονται αὐτόν, διὰ νὰ μὴ μείνῃ σιωπηλὴ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἡ φωνὴ τοῦ κηρύγματος, ἡ σάλπιγξ τῶν οὐρανῶν.

Εἶδες πῶς εἰς πόσας περιπτώσεις ὁ Χριστὸς ἐχρησιμοποίησε τὴν κακίαν αὐτῶν, ὅπως ἦτο ἀνάγκη καὶ ὅπως ἤθελεν ὁ ὢσις, καὶ τὸ μῖσος κατὰ τοῦ Παύλου τὸ κατηύθυνε πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν προερχομένης Ἐκκλησίας; Ἀλλὰ ἴδε καὶ τοῦτον τὸν ἅγιον, ἐννοῶ τὸν Βαρνάβαν, πῶς δὲν ἡσχολήθη μὲ τὰς ὑποθέσεις του, ἀλλ' ἔτρεξεν εἰς τὴν Ταρσόν.

«Ὅς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ Κυρίῳ· ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης πνεύματος Ἁγίου καὶ πίστεως. Καὶ προσετέθη δῆλος ἱκανὸς τῷ Κυρίῳ. Ἐξῆλθε δὲ εἰς Ταρσόν ὁ Βαρνάβας ἀναζητῆσαι Σάβλον, καὶ εὐρὰν ἠγάγεν αὐτόν εἰς Ἀντιόχειαν»⁷. Ὁ ἀνὴρ οὗτος (ὁ Βαρνάβας) ἦτο πολὺ χρηστός καὶ ἀγαπῶν καὶ φίλος τοῦ Παύλου· διὰ τοῦτο καὶ ἦλθε πρὸς τὸν ἀθλητὴν, τὸν στρατηγόν, τὸν μοναχόν, τὸν λέοντα· (δὲν γνωρίζω ποῖαν ἐκφράσιν νὰ χρησιμοποίησιν· διότι σὰς ἐκφράσεις καὶ ἂν χρησιμοποίησιν, θὰ ὑπολείπεται ὁ λόγος μου τῆς ἀξίας τοῦ Παύλου)· ἦλθε πρὸς τὸν θρησκευτικὸν κύνα, τὸν φονεύοντα τοὺς λέοντας, τὸν ταύρον τὸν ἰσχυρόν, τὴν φαίδραν

2. Ρωμ. 8, 28.

3. Πρὸς 21, 27 - 31 καὶ 23, 12 - 35.

4. Πρὸς 13, 46.

5. Πρὸς 11, 20 - 21.

6. Πρὸς 11, 32.

7. Πρὸς 11, 23 - 25.

λαμπάδα, τὸ στόμα τὸ ὠφέλιμον διὰ τὴν οἰκουμένην.

Πράγματι διὰ τοῦτο εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὀνομασθήσαν Χριστιανοί, διότι θηλασθὶ ὁ Παῦλος τόσον χρόνον ἔμεινε εἰς αὐτὴν. «Ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐν αὐτὸν ὄλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὅλον ἱκανόν, χρηματίζον τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητάς Χριστιανούς*. Τὸ ἐγκώμιον τοῦτο δὲν εἶναι μικρόν διὰ τὴν πόλιν.

Τοῦτο ἔναντι ὄλων δύναται νὰ ταχθῇ, θηλασθὶ ὅτι πρώτη ἡ Ἀντιόχεια ἐξ ὄλων τῶν ἄλλων πόλεων ἦκουσε τόσον χρόνον τὸ στόμα ἐκεῖνον διὰ τοῦτο καὶ πρῶτον ἐδῶ ἡλιώθησαν τῆς ὀνομασίας τῶν Χριστιανῶν. Παρατηρεῖς εἰς πόσον ὕψος ἀδήγησε τὴν πόλιν καὶ τὴν κατέστησεν ἐνδοξότεραν; Τοῦτο ἀποτελεῖ κατόρθωμα τοῦ Παύλου.

Ἐκεῖ οὖν ἐπίστευσαν τρεῖς χιλιάδες, πέντε χιλιάδες, τόσον πληθὺς, οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη, ἀλλὰ ἀκόμη μόνον περὶ τῆς «δόξου» ἤκουσαν ἐδῶ δὲ ὀνομασθήσαν Χριστιανοί.

«Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατήλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν⁹. Ἐπειδὴ ἔπρεπε καὶ ὁ καρπὸς τῆς ἐλεημοσύνης ἐδῶ νὰ φυτευθῇ, ρυθμίζεται, ὥπως ἦτο ὠφέλιμον, νὰ ἔλθουν οἱ προφῆται. Σὺ δὲ παρατήρει πῶς οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καθίσταται καὶ εἰς αὐτοὺς διδάσκαλος; διότι εἶχον Κυρίου διδασκάλους, καὶ Κυρηναίους, καὶ τὸν Παῦλον, (ὃν καὶ αὐτὸς ὑπερέβαλλεν ἐκεῖνον), ὥπως ἀκριβῶς ὁ Παῦλος τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Ἀνανίαν ἀλλὰ οὐδὲν ἕνεκα τούτου ὑπῆρξε κατώτερος, εἶχεν δὲ μαθήδους καὶ τὸν Χριστόν.

8. Πρὸς 11, 26.

9. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐν τῇ 10ῇ ἐπιτομῇ αὐτοῦ εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἐρμηνεύων τὸ χωρίον τῶν Πράξεων 9, 1 - 2 καὶ εἰδικώς τὴν φράσιν: «Ἄλτι ἐπιστολάς παρ' αὐτοῦ, ὅπως ἂν τις εὖ τῆς ἐκκλησίας ὄντας», λέγει περὶ τῆς ὁδοῦ τὸ ἐξῆς: «Ὅσον ποὺς περὶ τὸν καιρὸν καλεῖ, οἱ παρὰ πόσιν οὕτως ἀναλαμβάνοντες, ἵνα καὶ τὸ τὴν ὁδὸν ἔχοντες τὴν εἰς οὐρανὸν φέρουσιν». (Ὁμιλία 19 Β').

10. Πρὸς 11, 27.

«Ἀναστὰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν, ὀνόματι Ἀγαθος¹¹, ἐσήμαινε διὰ τοῦ Πνεύματος λιμὸν μέγαν μέλλειν ἐσοθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην» ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου¹². Ἀναγκαιῶς ἐδῶ σημαίνει ὅτι πρόκειται νὰ ἐνοικήσῃ μέγας λιμός, ὁ ὁποῖος θεσθαίως καὶ ἐνέσκηφεν, ὥπως προσελέγχῃ περὶ αὐτοῦ. Διότι, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ μερικὸν ὅτι δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐνέσκηφεν ὁ λιμός, ἐπειδὴ θηλασθὶ ἦλθεν ὁ Χριστιανισμός, καὶ ἀπεχώρησαν οἱ δαίμονες, προλέγει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ συμβῇ, ὥπως καὶ ὁ Χριστὸς προεῖπε πολλὰ, καὶ ἐπραγματοποιήθησαν.

Δὲν συνέβη δὲ ὁ λιμός διὰ τοῦτον τὸν λόγον, ἐπειδὴ θηλασθὶ ἔπρεπε ἐξ ἀρχῆς νὰ συμβῇ, ἀλλὰ διὰ τὰ κακά, τὰ γινόμενα εἰς ἕαρος τῶν Ἀποστόλων ὅταν δὲ καὶ αὐτὰ συνέβησαν, κατ' ἀρχὴν ἐμακροθύμει ὁ Θεός, ἐπειδὴ δὲ συνέχισον τὴν ἀνάρμοστον συμπεριφορὰν των, ἐπέρχεται λιμός, προμηνῶν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὰ κακά, τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐξ αἰτίας τῶν Ἰουδαίων ἦτο ὁ λιμός, διὰ τοὺς ἄλλους ἔπρεπε, καὶ ὅταν ἦτο, νὰ παύσῃ διότι ποῖαν ἀδικίαν διεπραξάν οἱ Ἕλληνες, ὥστε ἂν καὶ δὲν ἠδίκησαν νὰ συμμετάσχουν τῶν κακῶν; Ἐὰν δὲ δὲν ἐγένετο ἐξ αἰτίας τῶν Ἰουδαίων, ἔπρεπε θεσθαίως ἐκεῖνοι καὶ περισσοτέρων φήμην νὰ ἀποκτήσουν, διότι ἕκαστος κατὰ τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἔπραττε, θηλασθὶ τὸ δὲ ἐφόρευον, ἐτιμῶρουν, ἐξεδικοῦντο, ἐκ πάσης πλευρᾶς ἐδίωκον.

Καὶ παρατήρει, πότε ἐνοικήπει ὁ λιμός; ὅταν καὶ οἱ ἔθνικοι πλεόν ἐδέχθησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

8'. Ἀλλὰ, δύναται νὰ εἴπῃ τις, ἂν συνέβη ὁ λιμός ἕνεκα τῶν διαπραττομένων κακῶν, ἔπρεπε οἱ ἔθνη καὶ νὰ ἐξαίρεθον. Διατί; εἰπέ μου δὲν εἶπεν ἐκ τῶν προτέρων εἰς τοὺς Μαθητάς ὁ Χριστός: «Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θλίβῃν ἔξετε»;¹³ Σὺ δὲ, λέγων τὰ ἀνωτέρα, ἵσως νὰ εἴπῃς καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν ἔπρεπε οὔτε νὰ μαστι-

11. Πρὸς 21, 10.

12. Πρὸς 11, 28.

13. Ἰωάν. 16, 33.

γωθούν. Ἀλλὰ παρατῆρει ὅτι ὁ λιμός καθίσταται εἰς αὐτοὺς αἰτίας σωτηρίας, ἀφορμὴ ἐλεημοσύνης, πρόξενος πολλῶν ἀγαθῶν ὥστε καὶ εἰς ἡμᾶς θὰ καθίστατο οὕτω, ἐάν ἡθέλετε, ἀλλὰ δὲν ἡθέλησατε.

Προλέγεται δὲ ὁ λιμός, (ὥστε τοῦ λοιποῦ νὰ παρασκευασθῶν διὰ τὴν ἐλεημοσύνην), διότι ἔπασχον δεῖν ὁ εὐρισκόμενοι εἰς τὰ ἱεροσόλυμα¹⁴ προηγουμένως δὲ δὲν ὑπέφερον ἐκ πείνης. Καὶ ἀποστέλλονται ὁ Βαρνάβας καὶ ὁ Παῦλος, διὰ νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των.

«Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ἠμπορεῖτο τις»¹⁵. Εἶδες ὅτι συγχρόνως καὶ πιστεύουν καὶ ἀποφέρουν καρποὺς ὅχι μόνον εἰς τοὺς ἰδικούς των, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μακρὰν εὐρισκόμενους; Μοῦ φαίνεται ὅτι ἐδῶ ἔννοεῖ αὐτό, τὸ ὅποιον καὶ ὁ Παῦλος εἰς ἄλλο μέρος λέγει, δηλαδὴ ὅτι «δεξιὰς ἐβώκαν ἡμεῖς καὶ Βαρνάβας κοινωνίας, μόνον ἵνα τῶν πτωχῶν μνημονεύωμεν»¹⁶.

Τόσον ὠφέλησεν ὁ λιμός. Καὶ παρατῆρει ὅτι κατὰ τὴν θλίψιν αὐτὴν δὲν ἔκοπουν εἰς θρήνους καὶ δάκρυα, ὅπως ἡμεῖς, ἀλλ' ἐπιδίδονται εἰς μέγα ἔργον καὶ ἀγαθὸν δηλαδὴ μὲ μεγαλυτέραν ἐλευθερίαν ἐκήρυττον τὸν λόγον. Καὶ δὲν εἶπον «Ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι εἰμὲθα Κυρηναῖοι καὶ Κύπριοι, ὅς εἰσβάλλομεν εἰς πόλιν τοιαύτην λαμπρὰν καὶ μεγάλην», ἀλλὰ πιστεύοντες εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκείνῳ ἐπελήθθησαν τῆς διδασκαλίας, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἀντιοχείας δὲν ἐθεώρησαν ἀνάξιον νὰ μάθουν κάτι ἀπὸ ἐκείνους.

Παρατῆρει ὅτι ὅλα τὰ ἔργα καταρτίζονται διὰ τῶν μικρῶν, ὅτι τὸ κληρυμα αὐξάνεται, ὅτι οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὰ ἱεροσόλυμα φροντίζουν ἐξ Ἰσου δι' ὅλους, ἔχοντες τὴν οἰκουμένην ὡς μίαν οἰκίαν.

Ἦκουσαν ὅτι ἡ Σαμαρεία ἔχει δεχθῆ τὸν λόγον, καὶ ἔστειλαν τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην¹⁷ ἡκουσαν δὲ συμφάναται εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ στέλλουν τὸν Βαρνάβαν διότι ἦτο μέγα τὸ δόγμα τῆς ὁδοῦ, καὶ μέχρι

τότε δὲν ἔπρεπε οἱ Ἀπόστολοι νὰ χωρισθῶν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶν ὅτι εἶναι φυγάδες καὶ ὅτι ἀπεμακρύνθησαν ἀποφεύγοντες τοὺς ἰδικούς των.

Τότε δὲ ἀναγκασίως χωρίζονται, ὅταν τοῦ λοιποῦ ἐφαίνοντο οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι εἶναι ἀδιόρθωτοι, ὅταν ἐν συνείχεῃ ἐξεργάγη ὁ πόλεμος, καὶ ἔπρεπε ἐκεῖνοι νὰ ἀφανισθῶν, ὅταν ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη διότι, ὅσον ὁ Παῦλος δὲν μετέβαινεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐκεῖ ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι. Ἐξέρχονται δὲ, ὅχι διότι ἐφοβούντο τὸν πόλεμον διότι πῶς θὰ ἐφοβούντο αὐτοί, οἱ ὅποιοι μετέβαινον πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ ἐπιφέρουν τὸν πόλεμον; Καὶ ὁ πόλεμος δὲ ἐκρήγνυται πλέον, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι ἀπέθανον, καὶ πραγματοποιεῖται τὸ λεχθὲν περὶ ἐκείνων «Ἐφάσεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος»¹⁸.

Ὅσον λοιπὸν ἀσχημότεροι ἦσαν, τόσον περισσότερον ἔλαμπεν ἡ χάρις, ἡ ὁποία διὰ φανῶν ἀνθρώπων ἐπετέλει σπουδαία ἔργα.

Ἀλλὰ ὅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα. «Παρεκάλει πάντας», λέγει, «προσμένειν τῷ Κυρίῳ» ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθός. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι ἀγαθὸν ὁ Εὐάγγελιστὴς ἔννοεῖ τώρα τὸν ἀπλοῦν, τὸν ἀνυπόκριτον, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος πολὺ ἐπιθυμεῖ τὴν σωτηρίαν τοῦ πλησίον. Δὲν ἦτο δὲ μόνον ἀνὴρ ἀγαθός ὁ Βαρνάβας ἀλλὰ καὶ «πλήρης Πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως» διὰ τοῦτο καὶ μὲ τὴν διδασκίαν τῆς καρδίας τοῦ προέτρεπεν ὅλους νὰ μένουν πιστοὶ εἰς τὸν Κύριον δηλαδὴ προέτρεπε μετὰ ἐγκωμίου καὶ ἐπαίνου.

Καὶ παρατῆρει πῶς ὡς γῆ γόνιμος ἐδέχθη ἡ πόλις αὕτη τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπέφερε πολὺν καρπὸν.

Ἀλλὰ διὰτὶ ὁ Βαρνάβας ἀπεμάκρυνε τὸν Παῦλον ἀπὸ τὴν Ταρόαν καὶ τὸν ἔφερεν ἐδῶ; Δὲν τὸ ἐπραξεν ἀσκόπως, ἀλλὰ διότι ἐδῶ καὶ καλὰ ἐλπίδες ὄφισταντο διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κηρύγματος, καὶ μεγαλυτέρα ἦτο ἡ πόλις, καὶ πολὺ ἦτο τὸ πλῆθος.

Εἶδες ὅτι τὰ πάντα ἐπιτελεῖ ἡ χάρις, ὅχι ὁ Παῦλος,

14. Πρὸς Ε. 11, 29.

15. Γαλ. 2, 9 - 10.

16. Πρὸς Ε. 8, 14.

17. Α' Θεο. 2, 18.

καὶ πῶς διὰ τῶν ἀφανῶν ἀνθρώπων ἤρχισε τὸ ἔργον, ὅταν δὲ κατέστη ἐμφανές, τότε στέλλουσι τὸν Βαρνάβαν· Καὶ διατὶ προηγουμένως δὲν ἔστειλαν αὐτόν; Μεγάλην πρόνοιαν ἐλάβαντες διὰ τοὺς αὐτοὺς των, καὶ δὲν ἤθελον νὰ κατηγοροῦν αὐτοὺς οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ἐδέχοντο τοὺς ἐθνικοὺς· καὶ ὁμοῦ διὰ τὸν λόγον ὅτι ἀναγκαίως ἤρχοντο εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ αὐτοὺς, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐγερθῇ ἀμφισβήτησις μεταξὺ ἐκείνων, προηγήθησαν τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Κορινθίον.

Τότε λοιπὸν λέγουσι ἐπίσης: «Ἵνα ἡμεῖς μεταβῶμεν εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περικομὴν»¹⁸.

Καὶ παρατῆρει πῶς εἰς κατὰλληλον περιστάσειν ἢ ἐκ τῆς πείνης ἀνάγκη εἰσήγαγε τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ἐθνικῶν ἐκ τῆς βοηθείας τῆς σταλείσης ἐκ μέρους αὐτῶν πρὸς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· διότι δέχονται τὰ ἀποσταλμένα ἐκ μέρους ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν διήρχοντο τὰς συμφορὰς μὲ θρήνους, ὥσως ἡμεῖς, ἀλλὰ μὲ περισσοτέραν ἀσφάλειαν ἔζων, δεδομένου ὅτι εὐρίσκοντο μακρὰν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἠμπούουν αὐτοὺς, καὶ ἦσαν μεταξύ ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐφοβούντο τοὺς Ἰουδαίους· καὶ τοῦτο δὲ ἐπίσης συνέβαλλεν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν Κύπρον ᾗδον, ὅπου πολλὴ μὲν ἦτο ἡ ἀσφάλεια, περισσοτέρα δὲ ἡ ἀμεριμνησία.

«Οὐδενὶ δὲ τὸν λόγον», λέγει, «εἰ μὴ Ἰουδαίους ἐλάλουν». Δὲν ἔπαιρτον τοῦτο διὰ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων, τὸν ὅποιον οὐδὲως ὑπελόγιζον, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐτήρουν τὸν νόμον καὶ ὕψιμενον ἀκόμη αὐτοὺς.

«Ἦσαν δὲ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι. Αὐτοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν ἐφρόντιζον διὰ τοὺς Ἰουδαίους.

«Οἵτινες ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς, εὐαγγελιζόμενοι τὸν Κύριον Ἰησοῦν». Ἰσως, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζον τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ἐκάλουν αὐτοὺς Ἑλληνας.

18. Ἐντοῦτο κατὰ σχῆμα μετωνυμία διὰ μὲν τῆς ἐκφράσεως «ἔθνη» ὁ ῥήμαρ ἐννοεῖ τοὺς ἐθνικοὺς, διὰ δὲ τῆς ἐκφράσεως «περικομή» τοὺς Ἰουδαίους.

«Παραγενόμενος δέ», λέγει, «Βαρνάβας, καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, (ὅχι τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἀνθρώπων), «παρεκάλει αὐτοὺς προσμένειν τῷ Κυρίῳ». Ἰσως μὲ τὸ νὰ ἐπαίνη τὸ πλῆθος καὶ νὰ τὸ ἐπιδοκιμάζῃ, ἐπαναφέρει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς περισσοτέρους εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου.

Καὶ διατὶ δὲν γράφουν εἰς τὸν Παῦλον, ἀλλὰ στέλλουσι τὸν Βαρνάβαν; Δὲν ἐγνώριζον ἀκόμη τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός· διὰ τοῦτον καὶ μόνον τὸν λόγον κανονίζεται νὰ μεταβῇ ὁ Βαρνάβας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πλῆθος ὤπηρχε, καὶ κανεὶς δὲν ἦτο, ὁ ὁποῖος θὰ ἔφερεν ἐμπόδια, εὐλόγως ἀνεπιτόχη ἡ πίστις, καὶ κυρίως διότι ἐδῶ δὲν ὑπέστησαν οὐδεμίαν δοκιμασίαν, καὶ διότι ὁ Παῦλος κηρύττει, καὶ δὲν ἀναγκάζεται πλέον νὰ φεύγῃ.

Καλῶς δὲ δὲν ὁμιλοῦν οἱ ἱσίοι περὶ τοῦ λιμοῦ, ἀλλ' οἱ προφῆται, διὰ νὰ μὴ φανοῦν μερικοὶ ἐξ ἐκείνων ἐνοχλητικοί. Καὶ εἰναὶ ἄξιον νὰ ἀπορρῇ κανεὶς, πῶς δὲν ἠγωνίστησαν οἱ Ἀντιοχεῖς μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι παρεβλήθησαν ἀλλὰ εἶναι ἱκανοποιημένοι μὲ τοὺς διδασκάλους· τὸσον πρόθυμοι ἦσαν ὅσοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ λόγου. Αὐτοὶ δὲ δὲν ἀνέμεναν νὰ ἐνοκήσῃ ὁ λιμός, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως αὐτοῦ ἔστειλαν βοήθειαν, «καθὼς ἠμπορεῖτο τις»¹⁹.

γ'. Καὶ παρατῆρει ὅτι μεταξὺ τῶν Ἀποστόλων μὲν ἄλλοι ἀναλαμβάνουν τοῦτο, ἐδῶ δὲ τὸ ἀναλαμβάνει ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας. Τοῦτο δὲ ἐπετίλει σημαντικὸν τρόπον ρυθμίσεως τοῦ ζητήματος, ἄλλως τε διὸ ἦτο καὶ ἀρχὴ καὶ τότε δὲν ἔπρεπε νὰ σκανδαλισθῇ κανεὶς.

Ἄλλὰ τὰρα κανεὶς δὲν κάμνει τοῦτο, ἂν καὶ ὁ λιμός αὐτὸς εἶναι σοβαρώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον διότι δὲν εἶναι ὅμοιον τὸ νὰ ὑπομένουν ἀπὸ κοινοῦ τὴν συμφορὰν μὲ τὸ νὰ πεινοῦν οἱ πτωχότεροι, ἐνῷ ὅλα ὑπάρχουν ἐν ἀσθενίᾳ.

Τότε μόνον λιμός ἐπεκράτει, καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι

εἶχαν δώσει ἐσθφείαν, ἦσαν πτωχοί· (διότι λέγει· καθὼς ἡτορεῖτο τις αὐτῶν)· τώρα δὲ ὁ λιμὸς εἶναι διπλοῦς, ὅπως ἡ ἀφθονία εἶναι διπλή, λιμὸς σκληρός, λιμὸς ὄχι ὡς πρὸς τὴν ἀκρόασιν τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὸ νὰ τραφῇ κανεὶς δι' ἐλεημοσύνην.

Τότε ἱκανοποιήθησαν καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πτωχοί, καὶ οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, οἱ ὅσοι ἐχορήγησαν χρήματα, καὶ οἱ τελευταῖοι ἱκανοποιήθησαν περισσότερον ἀπὸ τοὺς πρώτους· τώρα δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πτωχοὶ κατεχόμεθα ὑπὸ λιμοῦ, οἱ μὲν πτωχοὶ, διότι στεροῦνται τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, ἡμεῖς δὲ διότι ἔχομεν ἑλλειψιν ὡς πρὸς τὸ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ελεος. Τίποτε δὲ ἀναγκαιότερον δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν τροφήν.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀφίσταται κανεὶς δυσαρέστους συνεπείας ἐκ τῆς πλημονῆς, δὲν εἶναι δυνατόν τὸ περισσεύμα αὐτῆς τῆς τροφῆς εἰς τὸν ἀφεδρῶνα νὰ προχωρήσῃ.

Τίποτε ὠραιότερον καὶ τίποτε ὑγιεινότερον δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία τρέφεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατανικᾷ οἰανδήποτε ἀσθένειαν, πείναν, ἀνωμαλίαν καὶ κακὴν σωματικὴν κατάρτασιν· κανεὶς δὲν θά δύνηθι νὰ καταβάλῃ αὐτὴν, ἀλλὰ, ὅπως δὲν δύναται ὁ σίδηρος νὰ πληῇ ἀδυσμάντινον σάμα, οὕτε τίποτε ἄλλο, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία ἔχει σταθεροποιηθῇ ὑπὸ τῆς ἐλεημοσύνης, τίποτε δὲν θά δύνηθι καθ' ὁλοκληρίαν νὰ καταβάλῃ.

Διότι, εἰπέ μου, τί θά δύνηθι νὰ καταβάλῃ αὐτὴν; ἡ πτωχεία; δὲν εἶναι δυνατόν, διότι ἔχει ἐναποτεθῇ εἰς τὰ θεσμικά ταμεία. Μήπως ληστῆς καὶ διαρρήκτης; Ἄλλ' ἐκείνους τοὺς τοίχους οὐδεὶς εἶναι εἰς θέσιν νὰ τοὺς διατρύψῃ. Μήπως ὁ σκόληξ; Ἄλλὰ καὶ τοῦτο τὸ καταστροφικὸν μέσον τὸ κατανικᾷ ὁ θησαυρὸς οὗτος. Μήπως ἡ κακεντρέχεια καὶ ὁ φθόνος; Ἀλλὰ οὕτε ὑπὸ τούτων καταβάλλεται. Μήπως αἱ συκοφανταὶ καὶ αἱ ἐπιβουλαι; οὕτε αὐτά· διότι ὁ θησαυρὸς εἶναι ἀσύλλητος.

Ἀλλὰ εἶναι ὁσχημον, ἐάν δεῖξω μόνον αὐτὰ ὡς προσοιδιαζόμενα εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ ὄχι ἐπίσης τὰ

ἀντίθετα· διότι δὲν ἔχει θεβαίως μόνον ἀπαλλαγὴ τοῦ φθόνου, ἀλλὰ καὶ χαίρει πολλῆς εὐλογίας καὶ ἐκ μέρους τῶν μὴ εὐεργετηθέντων· διότι ὅπως οἱ ὅμοι καὶ οἱ σκληροὶ ἔχουν ἐχθροὺς ὄχι μόνον τοὺς ἡδικοημένους, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐνθ' οὐδὲν ἔπαθον, συμπονοῦν τοὺς ἡδικοημένους καὶ κατηγοροῦν τοὺς ἀδικούντας, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐπετίλεσαν μεγάλην καλὰ, ἔχουν ἐπαινέτας ὄχι μόνον τοὺς εὐεργετηθέντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὐδὲως εὐεργετηθέντας.

Καὶ διατὶ ἀναφέρω ὅτι εἶναι ἀπαραλλογήν τοῦ φθόνου; Καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιβουλευόντας ἔχει ἀπαλλαγὴ, καὶ ἀπὸ τοὺς ληστὰς, καὶ ἀπὸ τοὺς διαρρήκτας. Δὲν ἔχει μόνον τοῦτο τὸ καλόν, ἀλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι δὲν ἐλαττοῦται ἐπὶ πλέον αὐξάνεται καὶ πληθύνεται.

Τὶ ὁσχημότερον ὑπῆρξεν ἀπὸ τὸν Ναβουχοδονόσωρ; τί δυσμορφώτερον; τί παρανομώτερον; Ἀσέθης ἦτο αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος²⁰, ἀπείρους ἀποδείξεις καὶ θάμματα εἶδε καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ σωφρονισθῇ, ἀλλὰ ἔρριψε τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ εἰς κᾶμινον, ἂν καὶ μετὰ ταῦτα προσεκύνῃσιν.

Τὶ λέγει λοιπὸν ὁ Προφήτης; «Βασιλεῦ, ἡ θουλή μου ἀρεσάτω σοί· τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσον, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων· ἵνα ἔσται συγγνώμῃ τοῖς παραπτώμασί σου»²¹. Τὸν λόγον τοῦτον διετύπωσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὄχι ἐπειδὴ ἀμφέβαλλε, (διότι ἦτο λίαν πεπεισμένος), ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐμβάλῃ τὸν θαυμάσιον εἰς μεγαλύτερον φόβον, καὶ περισσότεραν ἀνάγκην νὰ πράξῃ αὐτά· διότι ἐάν ὁ Προφήτης διετύπωνε τὸν λόγον του

20. «Ἀσέθης ὁ ἄνθρωπος ἦν». Ἡ ἔκφρασις «ὁ ἄνθρωπος» χρησιμοποιοῦται μετὰ καταφρονήσιν ἐνδόθεν· συχνά εἶναι ἡ χρῆσις αὐτῆς παρὰ διανοήσιν (ἐν τῷ τῷ ὄφθον μετὰ τοῦ α ὀφίσταται κρᾶνον, δηλ. «ἀνθρώπος»). Π.χ. «...μὴ πανούργος ὢν καὶ βανός ἄνθρωπος χρῆσθαι τοῖς πράγμασι» (Α' Ὁλιβ. 3)· «Ὅρατε γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ πράγματα, αἰ προσέλαβεν ἀσελγείας ὁ ἄνθρωπος» (Α' Φιλιππηκός, 8).

21. Ἀν. 4, 24.

κατὰ τρόπον δεικνύοντα θεσθεϊότητα, ὁ βασιλεὺς θά καθίστατο ἀμειλίστερος²².

Τοιοιούτρόπως καὶ ἡμεῖς τότε κυρίως ἀναγκάζομεν μερικοὺς νὰ κάμουν δι, τι πρέπει, ὅταν λέγωμεν: «Νὰ παρακαλέσῃς τὸν τάδε» καὶ δὲν προσθέσωμεν ὅτι «ὅπως δὴποτε θά σέ ἀκούσῃ», ἀλλὰ δι, τι «ἴσως νὰ σέ ἀκούσῃ»· διότι ὁ φόβος καθιστάμενος μεγαλύτερος ἐκ τῆς ἀμφισβολίας, περισσότερον ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ πράξῃ τοῦτο.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ὁ Δανιὴλ δὲν καθιστᾷ εἰς τὸν Βασιλέα φανερόν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὑποδουκισμένων πράξεων τοῦ.

Τί λέγεις; διὰ τόσας ἀσεβεῖς πράξεις θά ὑπάρξῃ συγγνώμη; Ναί. Δὲν ὑπάρχει ἀμαρτία, τὸ ὅποιον νὰ μὴ δύναται νὰ καθαρίσῃ ἡ ἐλεημοσύνη, τὸ ὅποιον νὰ μὴ δύναται νὰ ἐξαλείψῃ· οἰαδήποτε ἁμαρτία εἶναι κατωτέρα ἀπὸ αὐτὴν· εἶναι φάρμακον κατὰλληλον δι' οἰοδήποτε τραῦμα.

Τί χειρότερον ἦτο ἀπὸ τὸν Τελώνην; Εἶναι ἔδρα πάσης ἀδικίας· ἀλλὰ δι, τι αὐτὴν ἀπέπλυνεν ὁ Ζαχαρίας. Παρατήρη· πῶς τοῦτο δεκνύει καὶ ὁ Χριστός, μὲ τὸ νὰ φροντίσῃ νὰ ἔχῃ κιθώτιον εἰσφορῶν καὶ νὰ συγκεντρῶν τὰ ριπτόμενα εἰς αὐτό.

Καὶ ὁ Παῦλος δὲ λέγει: «Μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν»²³. Καὶ ἐκτεταμένος λόγος γίνεται διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν εἰς πᾶν σημεῖον τῶν Γραφῶν. «Λύτρον ψυχῆς ἀνδρός», λέγει, «ὁ Ἰησοῦς πλουτοῦς»²⁴ καὶ ὁ Χριστός: «Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι»²⁵. Τοῦτο εὐλόγως ἀποτελεῖ τελειότητα. Ἡ Ἐλεημοσύνη

δὲ δὲν συνίσταται εἰς τὴν παροχὴν χρημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιτέλειον ἔργων. Ἀναφέρω ἐν παράδειγμα: «Εἶναι δυνατόν καὶ νὰ προστατεύσωμεν, εἶναι δυνατόν καὶ νὰ δώσωμεν τὴν χεῖρα»· πολλάκις εἰς ἀνώτερον βαθμὸν καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα σώζει ἡ δι' ἔργων προστασία.

δ'. Λοιπὸν ἐμπρὸς δι, τι ἐνεργήσωμεν κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν διὰ τὰ εἶδη τῆς ἐλεημοσύνης. Δύνασαι διὰ χρημάτων; μὴ διστάζῃς. Δύνασαι διὰ προστασίας; Μὴ εἴπῃς δι, τι, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν χρήματα, δι, τι τοῦτο (ἡ προστασία) δὲν εἶναι τίποτε· καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ σπουδαῖον· νὰ ἔχῃς τοιαύτην διάθεσιν, ὥς νὰ ἐδώκῃς χρήματα.

Δύνασαι διὰ θεραπείας; Καὶ αὐτὴν νὰ ἐπιτέλῃς. Π.χ. εἰσαι ἱατρός κατὰ τὴν ἐπιστήμην; Νὰ φροντίσῃς διὰ τοὺς ἀσθενούντας· καὶ τοῦτο εἶναι σπουδαῖον ἔργον.

Δύνασαι διὰ συμβουλῆς; Τοῦτο τὸ ἔργον πολὺ σπουδαιότερον ἀπὸ δι, τι· ἡ συμβουλή εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ δι, τι, ἢ καὶ μεγαλύτερα, ὅσον μεγαλύτερον κέρδος ἀποφέρει· διότι δὲν ἐξαλείφεις πέναν, ἀλλὰ θαρύνει τὸν θάνατον.

Ἐκ τοιαύτης ἐλεημοσύνης ἦσαν ἀσθένειαι πεπληρωμένοι καὶ οἱ Ἀπόστολοι· διὰ τοῦτο τὴν καταβολὴν τῶν χρημάτων ἀνέθεσαν εἰς τοὺς κατωτέρους αὐτῶν, δεομένους δι, τι οἱ ἴδιοι παρέχον τὴν διὰ τῶν λόγων συνδρομήν.

Ἡ νομίζεις δι, τι εἶναι μικρά ἐλεημοσύνη, μίαν ψυχὴν ἀπορον, διατρέγουσαν τὸν ἔσχατον κίνδυνον καὶ φλεγομένην, νὰ δευθῇς νὰ τὴν ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν;

Π.χ. θέλεις φίλον νὰ κατέχεται ὑπὸ φιλαργυρίας; νὰ ἐλεῇς αὐτόν. Πνίγεται; νὰ σῇσῃς τὴν φλόγα αὐτοῦ. Τί νὰ κάμω λοιπὸν, ἐάν δὲν πείθεται; Σὺ νὰ ἐπιτελέσῃς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ, καὶ νὰ μὴ διστάσῃς. Εἶδες αὐτὸν νὰ κρατῆται ὑπὸ δεσμῶν; (διότι πράγματι δεσμός εἶναι τὰ χρήματα). Νὰ μεταβῇς πρὸς αὐτόν, νὰ ἐπισκεφθῇς αὐτόν, νὰ τὸν παρηγορήσῃς, νὰ προσπαθῇς νὰ ἀπαλλάξῃς αὐτόν ἐκ τῶν

22. Δι, τι ὅπως βλέπομεν εἰς τὸ προαναφερθὲν χωρίον, ὁ Προφήτης προσθέτει τὴν λέξιν «ἴσως» αὐτῇ λέγει εἰς τὸν Ναυεουδοβόνο: «Ὅπως ἐπὶ συγγνώμῃ τοῖς παραπτώμασι σου». Ἐνθ, ὡς λέγει ὁ Χρυσόστομος, ἦτο θέξις ὁ Προφήτης περὶ τῆς συγχωρήσεως τῶν παραπτωμάτων, παρουσιάζει ὅμως τοῦτον ὅχι ὡς θεοῖαν, ἀλλ' ὡς βανέν.

23. Γαλ. 2, 10.

24. Παροιμ. 13, 8.

25. Ματθ. 19, 21.

δεσμών' ἂν δὲν θέλῃ, ἐκείνον θά θαρύνη τὸ σφάλμα.

Εἶδες γυμνὸν καὶ ξένον; (διότι πράγματι γυμνὸς καὶ ξένος ἀπὸ τούτων οὐρανῶν εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν φροντίζει διὰ τοῦτον ὁρβόν). Λάβε αὐτὸν εἰς τὸ κατάλυμά σου, νὰ τὸν περιβάλλῃς μὲ τὰ ἐνδύματα τῆς ἀρετῆς, νὰ δώσῃς εἰς αὐτὸν τὴν πόλιν τὴν εὐρισκομένην εἰς τὸν οὐρανόν.

Τί λοιπόν; ἂν εἶμαι ἐγὼ γυμνός; δύνανται νὰ ἐρωτήσῃ τις. Καὶ τὸν αὐτὸν σου νὰ ἐνδύσῃς πρῶτον, ἂν γνωρίζῃς ὅτι εἶσαι γυμνὸς τελείως, καὶ ὅτι ὀφείλεις νὰ ἐνδύσῃς. Ἐάν γνωρίζῃς θεσβαίως τῆς γυμνότητος αὐτῆς τὸν τρόπον, θὰ δυνηθῇς νὰ γνωρίσῃς εὐκόλως καὶ τὴν καταστολήν αὐτῆς.

Πόσαι γυναῖκες φοροῦν μεταξωτὰ ἐνδύματα, πράγματι δὲ εἶναι γυμναὶ ἀπὸ τὰ ἐνδύματα τῆς ἀρετῆς; Αὐτὰς ἂς περιβάλλουν οἱ ἄνδρες. Δὲν δέχονται τὰ ἱμάτια ἐκεῖνα (τῆς ἀρετῆς), ἀλλὰ θέλουν αὐτὰ (τὰ μεταξωτά); Κατὰ πρῶτον νὰ κάμῃς τοῦτο· νὰ ἐμβάλλῃς εἰς αὐτὰς τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνων τῶν ἱματίων, νὰ δειξῇς ὅτι εἶναι γυμναί, νὰ ὁμιλήσῃς περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως· νὰ εἴπῃς: «Ἐκεῖ ἔχομεν ἀνάγκην ἄλλων ἱματίων καὶ ὅχι αὐτῶν.

Ἐάν δὲ μὲ ἀνέχεσθε, θὰ δεῖξω καὶ ἐγὼ τὴν γυμνότητα. Ὁ γυμνός, ὅταν ἐπικρατῇ φόβος, παγώνει καὶ τρέμει καὶ ἱσताται συνεσταλμένος, ἀφοῦ συστελῇ τοὺς θροαχίονας, ὅταν δὲ εἶναι θέρους, δὲν εὐρίσκεται πλέον εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν.

Ἐάν λοιπὸν δεῖξω ὅτι καὶ οἱ πλουτοῦντες καὶ οἱ πλουτοῦσαι τόσοι περισσότερον εἶναι γυμναί, ὅσον περισσότερον περιβάλλονται μὲ ἱμάτια, νὰ μὴ δυσαρεστηθῇτε. Τί λοιπόν; εἰπέ μου: ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ γεέννης καὶ τῶν θρασυσητηρίων ἐκεῖνων, δὲν τρέμουν αὐτοὶ καὶ δὲν παγώνουν περισσότερον ἀπὸ τοὺς γυμνοὺς ἐκείνους; δὲν στεναίνουσιν πικρά καὶ δὲν καταδικάζουν τοὺς αὐτοὺς τῶν; Ὅταν δὲ προσέρχωνται εἰς τὸν τάδε καὶ τοῦ λέγουσιν: «νὰ προσευχῇς δι' ἐμέ», δὲν λέγουν τοὺς αὐτοὺς λόγους μὲ τοὺς γυμνοὺς;

Ἄλλὰ τώρα μὲν, ὅσα καὶ ἂν εἴπωμεν, ἀκόμη δὲν εἰ-

ναι καταφανὴς ἡ γυμνότης, θὰ γίνῃ δὲ καταφανὴς ἐκεῖ. Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Ὅταν, ἀφοῦ θὰ ἔχουν χαθῇ τὰ μεταξωτὰ αὐτὰ ἐνδύματα καὶ οἱ πολῦτοιμι λίθοι, θὰ φαίνωνται ὅλοι ἀπὸ τὰ ἱμάτια τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας· ὅταν οἱ μὲν πτωχοὶ θὰ ἔχουν ἐνδυθῇ μεγάλην δόξαν, καὶ οἱ πλούσιοι γυμνοὶ καὶ ἀσχημονοῦντες σύρωνται πρὸς τὰ κολαστήρια.

Τί πολυτελέστερον ἦτο τοῖς πλουτοῦσι, ὁ ὁποῖος ἐνεδύετο τὴν πορφύραν; τί πτωχότερον δὲ ἀπὸ τὸν Λάζαρον; Εἰπέ μου: Ἐάν κανεὶς περιβάλλῃ τὴν οἰκίαν μὲ πολλὰ παραπέτασματα, ὁ ἴδιος δὲ κάθηται ἐντὸς αὐτῆς γυμνός, ποῖον εἶναι τὸ κέρδος; Οὕτω συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν ὁλησθὲ τὴν μὲν οἰκίαν τῆς ψυχῆς, ἐννοῶ τὸ σῶμα, τὴν περιβάλλουν μὲ πολλὰ, ἡ δὲ οἰκοδόσποινα κάθηται ἐντὸς αὐτῆς γυμνῇ.

Χορηγήσατέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, καὶ θὰ δεῖξω εἰς σὰς τὴν γυμνότητα τῆς ψυχῆς. Τί εἶναι ὁλησθὲ τὸ ἱμάτιον τῆς ψυχῆς; Εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι ἡ ἀρετὴ. Τί εἶναι δὲ ἡ γυμνότης; ἡ κακία. Διότι, ὅπως ὅταν κάποιος ἐκδύσῃ ἓνα ἐκ τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων, οὕτως αἰσχύνεται καὶ συστελλεται καὶ φεύγει, οὕτω θεσβαίως καὶ ἡ ψυχὴ, ἂν θέλωμεν νὰ στρέψωμεν τὸ βλέμμα μας εἰς αὐτήν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τὰ ἱμάτια αὐτά, ἐρυθριᾷ.

Πόσαι, νομίζεις τώρα, ὅτι αἰσχύνονται καὶ κατέρχονται εἰς τὸ θάθος, ὥς νὰ ἐπιζητοῦν παραπέτασμα καὶ προκάλυμμα, διὰ νὰ μὴ ἀκούουν αὐτοὺς τοὺς λόγους; Ἐκεῖναι δὲ, οἱ ὁποῖαι συναποσθάνονται ὅτι δὲν ἔχουν διαπράξει οὐδὲν κακόν, ἀγάλλονται, χαίρουν, εὐχαριστοῦνται καὶ ὑπερηφανεύονται διὰ τὰ λεγόμενα.

Ἄκουσε, τί λέγεται περὶ τῆς μακαρίας Ἑλένης. Ἐκείνη, διὰ νὰ ἴδῃ τὸν Παῦλον, καὶ τὰ χρυσὰ αὐτῆς ἔδωκε· οὐ δὲ, διὰ νὰ ἴδῃ τὸν Χριστόν, οὕτε ὀβολόν δὲν δίδεις, ἀλλὰ θαυμάζεις μὲν τὰ πεπραγμένα ὑπὸ ἐκείνης, δὲν προσπαθεῖς ὁμως νὰ τὴν μιμηθῇς.

Δὲν ἀκούεις πῶς ὁ Λόγος μακαρίζει τοὺς ἐλεήμο-

νας: «Μακάριοι οἱ ἐλεῆμονες», λέγει, «ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται»²⁶.

Ποῖον εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα; μέχρι πότε θὰ θλέπωμεν μὲ ἀνοικτὸν στόμα αὐτὴν τὴν στολήν; Ἄς ἐνδυθώμεν τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, ἅς περιβληθώμεν τὸ κάλλος ἐκεῖνο, ὥστε καὶ ἐδῶ νὰ ἐπαινεθώμεν, καὶ ἐκεῖ νὰ τῷωμεν τὸν αἰωνίον ἀγαθὸν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΣ' (26)

(Ἰωάν. 5, 1-17)

«Καὶ ἔκειθεν δὲ τὸν κρινὸν ἐπέβαλεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς κακῶσαι τινὰς τῶν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας. Ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα. Καὶ ἔθεν ὅτι ἀρεστὸν ἔστι τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον. Ἦσαν δὲ αἱ ἡμέραι τῶν Ἀζύμων».

α'. Ποῖος εἶναι ὁ καιρὸς ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἐνοεῖ; Πάντως ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ. Ἄλλ' ἐδῶ μὲν λέγεται ὅπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, εἰς ἄλλην περίπτωσιν δὲ ὅπ' διαφορετικὴν ἔννοιαν διότι, ὅταν ὁ Ματθαῖος λέγῃ: «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίγνεται Ἰωάννης κηρύσσων»³, τὸ λέγει ὅχι διὰ νὰ δεῖξῃ τὰς μετὰ ταῦτα ἡμέρας, ἀλλὰ ἐκεῖνας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν ἐκεῖνα, τὰ ὁποία διηγεί-

ται· διότι ἐπικρατεῖ συνήθεια εἰς τὴν Γραφὴν νὰ χρησιμοποῖ αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως, καὶ ἄλλοτε μὲν τὰ ἐν συνεχείᾳ συμβαίνοντα νὰ ἐκθέτῃ, ἄλλοτε δὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πρόκειται μετὰ ταῦτα νὰ συμβοῦν νὰ τὰ ἀναγγέλλῃ ὡς ἀκολουθοῦντα.

Καλῶς δὲ λέγει: «Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς»· διότι αὐτὸς δὲν ἦτο ὁ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἰδοὺ ἄλλος πειρασμός. Καὶ παρατηρεῖ ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς εἶπον, δηλαδὴ πῶς τὰ πράγματα πλέκονται, πῶς ὁφαινόμεναι διὰ τῆς ἀνέσεως καὶ τῆς θλίψεως. Ὅχι πλέον οἱ Ἰουδαῖοι, οὔτε τὸ συνέδριον, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἤπλωσε τὰς χεῖρας, διὰ νὰ συλλάβῃ τινὰς καὶ νὰ ἐλάθῃ αὐτοὺς.

Μεγαλύτερα εἶναι ἡ ἐξουσία, ἀγριώτερος ὁ πόλεμος, ὅσον ἐγένετο καὶ πρὸς χάριν τῶν Ἰουδαίων. «Ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα». Ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυγεν. Ἐάν δὲ κανεὶς ἐρωτήσῃ, διατί τὸ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός, θὰ ἀπαντήσωμεν ὅτι τὸ ἔκαμεν ὁ πᾶρ αὐτῶν τῶν ἰδίων δηλαδὴ πρῶτον μὲν, διὰ νὰ πείσῃ αὐτοὺς ὅτι, καὶ ὅταν ἀκόμη φονεύονται, ἐπικρατοῦν, πράγμα τὸ ὁποῖον συνέβη καὶ ἐπὶ τοῦ Στεφάνου, δεῦτερον δὲ, διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν δυνατότητα μετὰ ἀπὸ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ θυμοῦ τῶν νὰ συνέλθουν ἀπὸ τὴν μανίαν, καὶ τρίτον, διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι τοῦτο συνέβη κατὰ παραχώρησιν Αὐτοῦ.

Ἐἰδὼν δὲ ὅτι ἀρεστὸν ἔστι τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον. Πόσον μεγάλη μιαιότης! Διὰ ποίους λόγους ἐθεικνύετο ὁ Ἡρώδης ἀρεστὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, διαπράττων φόρους ἀσκόπως καὶ ἀλογίστως;

«Ἦν δὲ ἡμέρα τῶν Ἀζύμων». Πάλιν ἀκολουθεῖ ἐδῶ ἡ περιττὴ ἀκριβολογία τῶν Ἰουδαίων; δὲν ἡμποδοῦν μὲν τὸν βασιλεῖα νὰ θανατώσῃ, ἐπρασττον δὲ τοιαῦτα ἐν καιρῷ ἑορτῆς³.

«Ὅν καὶ πείσας ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδούς

26. Μαθ. 5, 7.

1. Πράξ. 12, 1-3.

2. Μαθ. 3, 1.

3. Ἀξιοπαρατήρητος ἐντοθεῖ ἡ ὀντοθεῖα μετὰ παρηγήσεων:

«Ἀνελεῖν μὲν αὐτὸν ἐκέλευον

ἐν δὲ καιρῷ τοιαύτῃ τοιαῦτα ἐπρασττον».

τέσσαροι τετραβίους στρατιωτῶν⁴. Ἡ πράξις αὕτη ἀπετέλει ἐκδήλωσιν καὶ τοῦ θυμοῦ καὶ τοῦ φόβου.

«Ἀνεῖλε», λέγει, «Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόν Ἰωάννου μαχαίρα». Εἶδες τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν; θεῶτι, διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς ὅτι διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἀκινδύνως καὶ ἀφόβως δεικνύουν τὴν ἐναντίαν τοῦ θανάτου, ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Θεὸς σώζει αὐτοὺς ἐκ τούτου, διὰ τοῦτο ἑκείνους ἐπιτρέπει νὰ θανατωθοῦν, καὶ μάλιστα οἱ κορυφαῖοι, διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἰδίους τοὺς φονεῖς, ὅτι οὐτε ἡ θανάτωσις ἀπομακρύνει καὶ ἐμποδίζει ἐκείνους ἀπὸ τὸ ἔργον των.

«Ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτῆρειτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενής, γινομένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεόν ὑπὲρ αὐτοῦ⁵. Ὁ ἀγὼν πλέον ἦτο διὰ τὰ ἔσχατα (περὶ ζωῆς ἢ θανάτου)· διότι καθίστα τοὺς Χριστιανοὺς πλήρεις φόβου καὶ τὸ ὅτι ἐθανατώθη ὁ Ἰάκωβος καὶ τὸ ὅτι εἶχε ριφθῇ εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Πέτρος.

«Ὅτε δὲ ἐμῆλλε προάγειν αὐτὸν ὁ Ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξύ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἀλύσει βυσί· φάλακας τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακὴν. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου, ἤγειρεν αὐτόν, λέγων· Ἀνάστα ἐν τάχει. Καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν⁶. Παρατῆρει ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἤρπασεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου αὐτὸν ὁ Θεός.

«Καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ ὁ Πέτρος ὅτι ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀγγέλου εἶναι φανταστικὴ ὀπτασία· διότι ἐάν, ἐνῶ συνέβη πράγματι τοῦτο, παρὰ ταῦτα τὸ ἐθεώρει ὡς φανταστικὴν εἰκόνα. Ἐπειδὴ ἦτο ἀπροσδόκητον, πολὺ περισσότερον, ἐάν δὲν συνέβαινε· τὸσον ἀντιμετώπιζε τὸν θάνατον. Τοῦτο τὸ δημιουργεῖ θεσθαίως τὸ γεγονός τὸ ὅτι ἐνῶ ἔμεινε ἐκεῖ πολλὰς ἡμέρας δὲν ἐσώθη.

Καὶ διατί, δύναται νὰ εἴπῃ τις, δὲν ἀφῆκεν αὐτόν

ὁ Κύριος νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἡρώδου, καὶ τότε νὰ ἀφῆρπαιζεν αὐτόν; Διότι ἐκεῖνο μὲν θὰ προεκάλει ἐκπληξιν, τοῦτο δὲ, τὸ ὅποιον συνέβη, ἀπέβη ὑπὲρ αὐτῶν· διότι δὲν θὰ ἐθεωροῦντο ὅτι εἶναι ἀνθρώποι, ἐάν ὅλα τὰ ἐπετέλει ὁ Κύριος κατὰ θεῖον τρόπον. Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ τοῦ Στεφάνου τί δὲν ἐπετέλεσε; δὲν εἶδει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς αὐτοὺς ὡς πρόσωπον Ἀγγέλου;

Τὶ εἶπες δὲ τελείως καὶ ἐδῶ; «Εἶπέ τε ὁ ἀγγελος πρὸς αὐτόν· Περιζῶσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου⁷. Πάλιν ἐδῶ δεικνύει ὅτι τὸ γεγονός δὲν συνέβη μὲν κακὴν πρόθεσιν διότι κανεὶς, ὁ ὅποιος διάζεται, καὶ θέλει νὰ διατροπύσῃ τοῖον, καταβάλλει τὴν φροντίδα, ὥστε καὶ τὰ σανδάλια αὐτοῦ νὰ λάβῃ καὶ νὰ ζωσθῇ. Ἔκαμε δὲ ὁ Πέτρος, ὅπως τὸν βίαζαν ὁ ἀγγελος.

«Καὶ λέγει αὐτῷ· Περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολουθεῖ μοι. Καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ⁸· καὶ οὐκ ἦδει ὅτι ἀληθὲς ἐστὶ τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου· ἐδόκει δὲ δράμα διέπειν. Διελθόντες δὲ πρῶτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν οὐδερᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτῃ ἠνοίχθη αὐτοῖς⁹.

Ἰδοὺ δευτέρον θαῦμα. Ὅταν ἀνεχώρησεν ὁ ἀγγελος, τότε ἐνόησεν ὁ Πέτρος τὰ γενόμενα. «Καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ρύμην μίαν, καὶ εὐθέως ὁ ἀγγελος ὑπ' αὐτοῦ ἀπέστη. Καὶ ὁ Πέτρος, γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἶπε· Νῦν οἶδα ὅτι ἀληθῶς ἐξαπέστειλεν ὁ Κύριος τὸν ἀγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων¹⁰.

«Νῦν ἔγνω», λέγει, ὅχι τότε. Ἀλλὰ διατί συμβαίνει τοῦτο, καὶ ὁ Πέτρος δὲν εἶναι ἐν ἐπιγνώσει τῶν συμβαπόντων, ἀν καὶ εἶχε πλέον ἐπιτοχὴν τοιαύτην ἀπολλυαγὴν, καθ' ἣν ὅλοι ἀπολλύονται; Ὁ Κύριος θέλει ἢ ἀπολλυαγὴ νὰ γίνῃ εἰς τὸν Πέτρον ἀφινδίας, καὶ

4. Πράξ. 12, 4.

5. Πράξ. 12, 5.

6. Πράξ. 12, 6 - 7.

7. Πράξ. 12, 8.

8. Πράξ. 12, 8 - 10.

9. Πράξ. 12, 10 - 11.

ἀφ' οὗ ἀπαλλαγῇ, τότε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ συμ-
θαντός. Τό ὅτι δέ ἔπαισαν αἱ ἀλώσεις ἀπό τῶν χειρῶν
του ἀποτελεῖ σημαντικὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι δὲν ἔφυγεν¹⁰.

«Συνιδὼν τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μη-
τρὸς Ἰωάννου, τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν
ἱκανοὶ συνηθροασμένοι καὶ προσευχόμενοι. Κρούσαντος
δὲ τοῦ Πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παι-
δίσκη ὑπακούσαι, ὀνοματι Ρόδῃ· καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν
φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυ-
λῶνα»¹¹. Παρατῆρει ὅτι ὁ Πέτρος δὲν ἀναχωρεῖ ἀμέ-
σως, ἀλλὰ προηγουμένως ἀναγγέλλει τὴν εὐχάριστον
εἰδοσιν εἰς τοὺς ἰδιούκους του.

«Εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἐστάναι τὸν Πέτρον
πρὸ τοῦ πυλῶνος. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον· Μαίνη. Ἡ δὲ
διαχυρίζετο οὕτως ἔχειν».

θ'. Γιαρὰ τῆς ὅτι καὶ αἱ νεαραὶ θεραπαινίδες ἦ-
σαν πλήρεις εὐλαθείας. Ἐκ τῆς χαρᾶς δὲν ἤνοιξε τὸν
πυλῶνα· ἐκεῖνοι δέ, καὶ τοῦτο ὅταν συνέβῃ, τὸ ἀπέ-
κλεισαν.

«Ἡ μὲν», λέγει, «διαχυρίζετο οὕτως ἔχειν, οἱ δὲ
ἔλεγον· Ὁ ἀγγέλος αὐτοῦ ἐστιν. Ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμι-
νε κρούων. Ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτόν, καὶ ἐξέστησαν.
Κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐ-
τοῖς, πῶς ὁ Κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς.
Εἶπε δέ· Ἀπαγγεῖλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταύ-
τα. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον»¹².

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀκολουθίαν τῶν
λεχθέντων. «Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν», λέγει, «ἐπέθα-
λε τὰς χεῖρας τὸ βασιλεὺς Ἡρώδης κακῶσαι τινὰς ἀ-
πὸ τῆς Ἐκκλησίας». Ὡς θηρίον ἀνατίως καὶ ἀλογί-
στως ἐπείθετο ἐναντίον δλων.

Τοῦτο εἶναι, τὸ ὅσιον ἔλεγεν ὁ Χριστός· «Τὸ μὲν
ποτήριον, ὃ μέλλω πίνειν, πίεσθε, καὶ τὸ φάτισμα, ὃ

ἐγὼ θαπτίζομαι, θαπτισθήσεσθε»¹⁴. «Ἀνέβη δέ», λέ-
γει, «Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαγαίρα». Καὶ
πῶς, δύναται νὰ εἴπῃ τις, δὲν ἐθανάτωσεν ἀμέσως τὸν
Πέτρον; Εἶπε τὴν αἰτίαν ὁ συγγραφεὺς· «ἡμέραι γάρ»,
λέγει, «ἦσαν τῶν ἀζύμων» καὶ ἤθελε νὰ δημιουργήσῃ
μεγαλύτερον πάταγον μὲ τὴν σφαγὴν αὐτοῦ.

Οἱ ἴδιοι μὲν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι κατόπιν τῆς συμ-
βουλῆς τοῦ Γαμαλιᾶ¹⁵ τοῦ λοιποῦ ἀπέειχον ἀπὸ τοὺς
φόνους (ἄλλως τε ἐν εὕρισκον αἰτίας), ἀλλὰ παρε-
σκεύαζον τοὺς δι' ἄλλων προσώπων.

Ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς
τοῦ Κυρίου, διὰ τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔκαμε διευκρί-
νησιν λέγων· «Τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου».

Βλέπεις ὅτι ἡ ὅλη ὑπόθεσις ἦτο δι' αὐτοὺς τοὺς
τρεῖς, κυρίως δὲ διὰ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον; Τοῦ-
το κυρίως ἀπέβλεπε κατὰ κρῖν δι' ἐκείνους· διότι ἀπε-
δεικνύετο πλέον τὸ κήρυγμα ὅχι ἀνθρώπινον, καὶ εἰς
τὴν πραγματικότητά ἐξεπληροῦτο ἐκείνη ἡ προφητεία,
ὅτι «εὐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς»¹⁶.

«Ἰδὼν δὲ ὅτι ἀρεστόν ἐστι», λέγει, «τοῖς Ἰουδαί-
οις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον». Ἀρεστόν πρᾶ-
γμα ἦτο ὁ φόνος, καὶ ὁ φόνος ἀδίκος ἦτο¹⁷. Μεγάλη ἡ α-
νοησία τοῦ Ἡρώδου· ἐξυμνᾷ τὰς ἀλογίους ἐπιθυ-
μίας τῶν Ἰουδαίων διότι ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὸ ἀντίθε-
τον καὶ νὰ ἀνακόμῃ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν· ἀλλ' ἐκείνος ἐ-
πέτεινε αὐτήν, ὥς νὰ ἦτο εἰς δῆμιος τῶν ἀσθενούντων
καὶ ὅχι ἱατρός, ἂν καὶ εἶχεν ἀπειρα παραδείγματα τοῦ
πάππου καὶ τοῦ πατρὸς Ἡρώδου, καὶ πῶς ἐκείνος μὲν
διὰ τὴν θανάτωσιν τῶν παιδίων ἔπαθε μέγιστα κακά,
οὕτως δὲ, θανατώσας τὸν Ἰωάννην, προεκάλεισεν ἄγρι-
ον πόλεμον.

14. Μάρκ. 10, 39.

15. Πράξ. 5, 34 - 39.

16. Ψαλμ. 43, 23.

17. Ἀδιορατήρητος ἡ ἀντίθεσις ἦν ἐκφράζεται καὶ κατὰ χρι-
στὸν σχῆμα:

Ἄρεστόν φόνος
καὶ φόνος δίκος.

10. Ἐν ἡρόνισσ νὰ φόνε.

11. Πράξ. 12, 12 - 14.

12. Πράξ. 12, 14 - 15.

13. Πράξ. 12, 15 - 17.

«Ὁν καὶ πιάσας», λέγει, «ἔβετο εἰς φυλακὴν». Ἐφοβεῖτο μήπως ἕνεκα τοῦ φόνου τοῦ Ἰακώβου ἀναχωρήσῃ ὁ Πέτρος, καί, θέλων νὰ κρατῇ αὐτὸν ἀσφαλῶς, τὸν ἔρριψεν εἰς τὸ δεσμωτήριον.

Ὅσον ἐπιμελεστέρα εἶναι ἡ φρουρήσις, τόσον θαυμασιωτέρα εἶναι ἡ ἐπίδειξις. Τοῦτο δὲ ἦτο ὑπὲρ τοῦ Πέτρου, διότι ἕνεκα τούτου κατέστη περισσότερον ἐνάρετος, καὶ ἔδεικνε τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ.

«Προσευχὴ δὲ ἦν», λέγει, «ἐκτενὴς γινομένη». Εἶναι δεῖγμα φιλοστοργίας ἡ προσευχή. Ὅλοι ἐζήτουν Πατέρα, καὶ Πατέρα ἤμερον. «Ἐκτενής», λέγει, «ἦν προσευχή, γινομένη ὑπὲρ αὐτοῦ». Ἀκούσατε ποῖαν διάθεσιν εἶχον ἀπέναντι τῶν διδασκάλων. Δὲν ἐστασίασαν, δὲν ἐθορυβήθησαν ἀλλὰ ἐστράφησαν εἰς τὴν προσευχὴν, τὴν πράγματι συμμαχίαν τὴν ἀκαταμάχητον εἰς αὐτὴν κατέφυγον.

Δὲν ἔλεγον: «Ὁ ταπεινὸς ἐγὼ καὶ μεθαιμένος ὑπὲρ ἐκείνου εὐχομαι!» διότι, ἐπειδὴ ἐξ ἀγάπης ἐνῆργουν, δὲν ἐσκέπτοντο τίποτε ἐκ τούτων.

..Θέλεις νὰ μάθῃς πόσα ἐπετέλεσαν οἱ διδῶνται καὶ παρὰ τὴν θέλησίν των; Τούς μὲν διδασκάλους τοὺς ἀνέδειξαν σταθερωτέρους, τοὺς δὲ μαθητάς κατέστησαν ἐπιμελεστέρας¹⁸.

Καὶ παρατηρεῖ ὅτι κατὰ τὴν ἐορτὴν ἐπέρχονται αἱ δοκιμασίαι, διὰ νὰ φανοῦν αὐτοὶ σταθερώτεροι.

«Ὅτε δὲ ἐμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ Ἡρώδης», λέγει, «τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος καθεύδων». Παρατηρεῖ ὅτι ὁ Πέτρος κοιμάται, καὶ δὲν εὗρίσκεται εἰς ἀγωνίαν, οὔτε ὑπὸ φόβου καταλαμβάνεται. Κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπρόκειτο νὰ ὀδηγηθῇ διὰ τὴν θανάτωσιν, ἐκοιμάτο, ἐμπιστευθεὶς τὴν ὁλὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Θεόν. Δὲν ἐκοιμάτο δὲ ἀπλῶς ἀλλὰ μεταξὺ στρατιωτῶν καὶ δεδεμένων διότι λέγει: «μεταξὺ δύο στρατιωτῶν κοιμώμενος ἦν, δεδεμένος ἀλύσει δυνί». Παρατηρεῖς μὲ πόσῃ ἐπιμέλειαν ἐνεργεῖται ἡ

φρουρήσις; «Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη», λέγει, «λέγων Ἀνάστα ἐν τάχει». Ἐκοιμῶντο συγχρόνως καὶ οἱ φρουροὶ διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἀντιλαμβάνοντο τίποτε ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα. Φῶς δὲ λαμβάνει, ὥστε καὶ νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἀκούσῃ ὁ Πέτρος, καὶ νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι εἶναι φανταστικὴ ὁπτασία.

Διὰ νὰ μὴ χρονотριβήσῃ δὲ, πατάσσεται καὶ εἰς τὴν πλευράν. Καὶ δὲν ἀκούει μόνον τὸ «Ἀνάστα» ἀλλὰ καὶ τὴν προσθήκην: «ἐν τάχει»· τόσον θαθέως ἐκοιμάτο.

«Ἐδόκει δὲ δράμα θάλειπιν», λέγει, «διῆλθε δὲ πρῶτην καὶ δευτέραν φυλακὴν». Ποῦ εἶναι τώρα οἱ αἰρετικοί; Πῶς διῆλθεν ὁ Πέτρος; ὅς ἀπαντήσουν εἰς ἡμᾶς ἀλλὰ δὲν θὰ ῥδύναντο.

Καὶ θαθαίως διὰ τοῦτο ὁ ἄγγελος διατάσσει τὸν Πέτρον καὶ νὰ ζωσθῇ καὶ νὰ φέρῃ τὰ ὑποδήματα, διὰ νὰ πείσῃ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αὐτόν, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ φαντάσματος, καὶ διὰ νὰ ἀποτινάξῃ ἀπ' ἐαυτοῦ τὸν ὕπνον, καὶ διὰ νὰ γνωρίσῃ ὅτι τὸ συμβαίνον εἶναι πραγματικόν.

Διὰ τοῦτο καὶ εὐθὺς ἀνέπεσον αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἀπὸ τῶν χειρῶν, καὶ ἀκούει: «ἀνάστα ἐν τάχει». Ἡ ἐνέργεια δὲ αὕτη δὲν ἀποτελεῖ ἴσων θορυβοῦντος, ἀλλὰ παύοντος καὶ μὴ σημειωθῆ ἀναβολῇ.

«Καὶ οὐκ ἦδε», λέγει, «ὅτι ἀληθὲς ἐστὶ τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου ἐδόκει δὲ δράμα θάλειπιν». Εὐλόγως συνέβη τοῦτο, λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικοῦ χαρακτήρος τῶν συμβαινόντων.

γ'. Παρατηρεῖς πόσον μέγας εἶναι ὁ θαῦματος τοῦ θαύματος; πῶς ἐκπλήττει ἐκείνον, ὁ ὁποῖος τὸ παρατηρεῖ; πῶς δὲν παρέχει τὴν δυνατότητα εἰς ἐκείνον νὰ τὸ πιστεύσῃ; Διότι, εἰς τὸν Πέτρον ἐνόμιζεν ὅτι θάλειπιν ὁπίσταν ἐντὸς τέσσαυ χρόνιου διαστήματος, (ἐν καὶ ὁ ἴδιος ἐζώσθη καὶ ἐφόρεσε τὰ ὑποδήματά του), τί δὲν θὰ ἐπασγεν ἄλλος;

«Διελθόντες δὲ», λέγει, «πρῶτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν σιθηράν καὶ ἐξεληθόντες προῆλθον ρύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ». Ἐκεῖνα μὲν, τὰ ὁποῖα συνέβησαν ἐν

18. Παρατρεῖ τὸν κατὰ πόρῃον σῆμα παραλληλισμὸν:

«Ἐκείνους δοκιματέρους ἀπέδειξαν, τοὺτους ἀπουδιατέρους ἐποίησαν».

τὸς τοῦ δεσμοτηρίου, ἦσαν περισσότερον ἀξιοθαύμαστα· τοῦτο δέ, τὸ ἐποίουν ἀκολουθεῖ ἐν συνεχείᾳ, ἢ το περισσότερο συμφωνῶν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

Ὅταν δὲν ὀφίστατο οὐδὲν ἐμποδίων, τότε ἀνεχώρησεν ὁ ἄγγελος· διότι δὲν θὰ προεχώρει ὁ Πέτρος, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχον τόσα ἐμπόδια· ἡ λαοβή πρόγνῃσι τοῦτο τὸ γεγονός ἀπετέλει ἐκκλησίαν¹⁹.

«Νῦν ἔγνων», λέγει, «ὅτι ἀληθῶς ἀπέστειλεν ὁ Κύριος τὸν ἄγγελόν αὐτοῦ, καὶ ἐξέλειτό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων». «Νῦν», ὅχι τότε, ὅτε εὐρισκόμην εἰς τὸ δεσμοτήριον.

«Συνιδὼν τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου», λέγει. Τί σημαίνει: «Συνιδὼν»; Σημαίνει: ἀφοῦ ἀνελαγίσθη, ποῦ εὐρίσκετο. Ἡ λοιπὸν τοῦτο κατενόησεν, ἢ ὅτι δὲν πρέπει μόνον νὰ ἀπέλθῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀμείψῃ τὸν εὐεργέτην· πράγμα τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἐσκέφθη καλῶς, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας. Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Ἰωάννης; Ἰσως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πάντοτε συναναστρέφετο με αὐτούς· δι' αὐτὸν θεοβαίως τὸν λόγον προσέθεσεν ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ τὴν ἐπιφώνημα αὐτοῦ²⁰.

Παρατῆρει, πόσον μέγα ἀγαθὸν εἶναι ἡ θλίψις, πόσον προβάδουν προσευχόμενοι, πόσον ἀγρύπνους κατέστησεν αὐτούς τοῦτο! Εἶδες πόσον ἦτο τὸ κέρδος, τὸ ὁποῖον προέκυψε ἀπὸ τῶν φόνων τοῦ Στεφάνου; εἶδες πόση ἦτο ἡ ὠφέλεια, ἡ ὅποια προέκυψε ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου τούτου²¹;

Διότι ὁ Θεὸς ἀναδεικνύει μέγα τὸ Εὐαγγέλιον ὁχὶ ἐπερχόμενος κατὰ τῶν ἀδικούντων, ἀλλὰ με αὐτοὺς τοὺς ἀδικούντας, χάρις νὰ πάσχουν οὐδὲν κακόν, ἀπο-

δεικνύει ὅτι αἱ θλίψεις αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἀποτελοῦν κατὰ τὸ σπουδαῖον, διὰ νὰ μὴ ζητῶμεν ἀπαραιτήτως τὴν ἀπαλλαγὴν ἐξ αὐτῶν, οὔτε τὴν ἐκδίκησιν.

Ἐξέτασε δέ, πῶς καὶ αἱ νεαρὰ θεραπεινίδες αὐτῶν τοῦ λοιποῦ εἶχον τὴν αὐτὴν ἀξίαν με αὐτοῖς. «Ἀπὸ τῆς χαρᾶς», λέγει, «οὐκ ἤνοιξε». Ὁρθῶς καὶ τοῦτο συνέθε, διὰ νὰ μὴ ἐκπλαγοῦν καὶ ἐκείνοι ἀμέσως, ὅταν τὸν ἴδουν, καὶ εἰς πιστεύσουσιν, ἀλλὰ νὰ ἀσκηθῇ πρῶτον ἡ σκέψις αὐτῶν. Καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνηθίζεται ἐκ μέρους ἡμῶν, εὐρέθη νὰ τὸ πράττῃ καὶ ἡ θεραπεινὴς· δηλαδὴ ἐσπευδε νὰ φέρῃ τὴν εὐχάριστον ἀγγελίαν· διότι πράγματι ἦτο εὐχάριστος ἡ ἀγγελία.

«Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὴν Μαίην» ἡ δὲ διςχυρίζετο οὕτως ἔχειν· οἱ δὲ εἶπον ὅτι Ἀγγελος αὐτοῦ ἔστιν. Ἐκ τούτου προκύπτει ἡ ἀλήθεια, ὅτι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἔχει ἄγγελον. Καὶ ἀπὸ ποῖαν αἰτίαν ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν νὰ ὑπονοήσουν τότε ὅτι εἶναι ἄγγελος; Ἐκ τῆς περιστάσεως ἐσχημάτισαν αὐτὴν τὴν γνώμην.

«Ὡς δὲ ἐπέμενε κρούων», λέγει, «ἀνοιξαντες εἶδον αὐτόν, καὶ ἐξέστησαν. Ὁ δὲ, κατασεισας τῇ χειρὶ, ἐπέβαλεν ἄκραν ἡσυχίαν, ὥστε νὰ ἀκούσουν τὰ ἐκ μέρους αὐτοῦ λεγόμενα. Τοῦ λοιποῦ ἦτο πολὺ περισσότερον ποθητὸς εἰς τοὺς μαθητάς, ὅχι μόνον ἕνεκα τοῦ ὅτι ἐσώθη, ἀλλὰ καὶ διότι παρουσιάσθη καὶ ἐπισκέφθη αὐτούς.

Μανθάνουν ἐν συνεχείᾳ καὶ οἰκεῖαι του τὰ συμβάντα με ἀκριβῆσιν, τὰ μονέανουν καὶ οἱ ξένοι, ἐὰν θεοβαίως ἤθελον νὰ πιστεύσουν· ἀλλὰ δὲν ἠθέλησαν. Τοῦτο συνέθε καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ.

«Ἀπαγγεῖλαι», λέγει, «ἰακώφῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα». Παρατῆρει πῶς δὲν εἶναι κενόδοξος· διότι δὲν εἶπε: «Τοῖς ἀπανταχοῦ ἐβλάπη ποιήσατε ταῦτα», ἀλλὰ «τοῖς ἀδελφοῖς».

«Καὶ ἀνεχώρησεν εἰς ἕτερον τόπον» διότι δὲν ἐδοκίμαζε τὸν ἑαυτόν, οὔτε ἔρριπτεν εἰς δοκιμασίας τὸν ἑαυτόν του· διότι, ὅταν ἔλαβον σχετικὴν ἐντολήν, ἔπραξαν τοῦτο· δηλαδὴ λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς τοὺς σχετι-

19. «Ὅπως γὰρ, ὅπως ἐκκλησίᾳ ἦν». Παρατῆρει τὸ σχῆμα ὁνομασίας πρὸς ἑαυτὸν (βλ. τὴν ἐναντίωσιν τῆς λέξεως «ὄντως»).

20. βλ. τὴν φράσιν: «τοῦ ἐπικαλούμενου Μάρκου» (Πράξ 12, 12).

21. Ἀξιοπαρατήρητα τὸ σχῆμα ἐπινοητικὸν καὶ τὸ πόρσιον: «Εἶδες ποῦ φόνος Στεφάνου ὁσον τὸ κέρδος; εἶδες ποῦ δεσμοτήριον τοῦτο ὅση ἡ ὠφέλεια».

κούς λόγους: «εἰσελθόντες ἐν τῷ ἱερῷ λαλεῖτε τῷ λαῷ»²².

Ἦκουσαν καὶ ἁμέως ἐπέσθην. Τοῦτο δὲ δὲν τὸ εἶπεν ὁ ἄγγελος, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ἀναχωρήσῃ ἐν σιγῇ καὶ νὰ τὸν ἐξαγάγῃ κατὰ τὴν νύκτα, ἔδωκε τὴν δυνατότητα εἰς τὸν Πέτρον νὰ φύγῃ. Καὶ τοῦτο δὲ γίνεται, διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι πολλά πράγματα ἐρρυθμίσθησαν καὶ κατὰ ἀνθρώπινον τρόπον, ὥστε ὁ Πέτρος νὰ μὴ πέσῃ πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν δικαίων διότι, διὰ νὰ μὴ εἰπουν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πέτρου ὅτι εἶναι ὁ ἄγγελος αὐτοῦ, προηγουμένως λέγουν αὐτὸ, καὶ κατόπιν ἐλέπουν τὸν ἴδιον νὰ ἀνατρέψῃ τὴν γνώμην ἐκείνην.

Ἐάν ἦτο ὁ ἄγγελος, δὲν θὰ ἔκρουε τὴν θύραν, αὐτὸ θὰ ἀνεχώρει εἰς ἄλλον τόπον. Καθιστὰ δὲ αὐτοὺς θεοαίους καὶ τὸ ὅτι δὲν συνέβη ἐν καιρῷ ἡμέρας. Οἱ μὲν ἐλεύθεροι προσήρχοντο, ὁ δὲ δεδωμένος ἐκοιμᾶτο· ἂν ἐνόμιζεν ὅτι τὸ συμβαίνειν ἦτο πραγματικόν, καὶ θὰ ἐξέπλησσετο καὶ δὲν θὰ τὸ ἐνεθυμεῖτο· τώρα δὲ, ὡς νὰ ἐβλεπεν ὄνειρον, ἦτο ἀτάραχος.

«Ἠλθον», λέγει, «ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρὰν». Παράτρει πόσον ἰσχυρὰ ἦτο. «Διελθόντες δὲ», λέγει, «πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρὰν». Καὶ διατί, δύνανται νὰ εἰπῇ τις, δὲν τελεῖται τοῦτο ὑπὸ αὐτῶν τῶν ἰδίων μόνον; Διατί; Διότι καὶ διὰ τοῦτου τοῦ τρόπου τιμᾷ αὐτοὺς ὁ Θεός, δηλαδὴ μὲ τὸ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτοὺς δι' ἁγγέλων.

Διατί λοιπὸν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Παύλου δὲν ἐξετυλίσθη ἡ ὑπόθεσις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον; Ἐκεῖ δικαίως, διότι ἔπρεπε νὰ πιστεῖται ὁ δεσμοφύλαξ, ἔδω δὲ νὰ ἀπελευθερωθῇ μόνον ὁ Ἀπόστολος· ἄλλως τε ὁ Θεὸς ἐλα τὸ ρυθμίζει καὶ κατὰ διαφορετικὸν τρόπον. Ἐκεῖ μὲν ὁ Παῦλος ὤμει²³, ἐδῶ δὲ ὁ Πέτρος ἐκοιμήτο.

Ἄς μὴ κρύπτωμεν λοιπὸν τὰ θαύματα τοῦ Θεοῦ,

ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἰδικήν μας ὠφέλειαν νὰ σπεύδωμεν νὰ διακηρύσσωμεν αὐτά, καὶ διὰ τὴν θελήσειν τῶν ἀνθρώπων διότι ὅσον ὁ Πέτρος εἶναι ἀξιοθαύμαστος, ἔπειδ' ὁ σκοπεῖ εἰς τὸν Πέτρον ἀπόστασιν, αὐτὸν εἶπε ὅτι προετίμησε νὰ ριφθῇ εἰς τὸ δεσμοκτήριον, τὸσον περισσότερον ἀξιοθαύμαστος εἶναι, διότι δὲν ἀνεχώρησε, παρὰ ἀφοῦ ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς οἰκείους τοῦ ἐλα τὰ συμθάντα.

Καὶ εἶπε, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, τοῦ ἐξῆς: «Εἶπατε τῷ Ἰσκάριω καὶ τοῖς ἀδελφοῖς». Διατί λοιπὸν δίδει ἐντολὴν νὰ ἀναφέρουν τὸ συμβάν; Διὰ νὰ χαροῦν, διὰ νὰ μὴ ἀποσχαλοῦνται μὲ αὐτὸ τὸ πρόβλημα, διὰ νὰ μαυθάνουν ἐκείνι δι' αὐτῶν καὶ οὐκ αὐτοὶ δι' ἐκείνων· τὸσον ἐφρόντιζε διὰ τὴν ταπεινότεραν τάξιν.

Ἄρα δὲν ὑπάρχει τίποτε καλύτερον ἀπὸ τὴν μετρίαν θλιβὴν. Πῶς νομίζεις ὅτι ἦτο τότε ἡ ψυχὴ ἐκείνων; ἀπὸ πόσον εὐχαρίστησιν ἦτο γεμάτη;

Ποῦ εἶναι τώρα αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι καθ' ὅλην τὴν νύκτα κοιμῶνται; ποῦ εἶναι δὲ οἱ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι οὐδὲν στρέφονται ἐπὶ τῆς κλῆσης;

Βλέπεις διὰ τὴν ψυχὴν ἐκείνων ἦτο ἀγρυπνος; Μετὰ γυναικῶν, τέκνων καὶ θεραπεινίδων ὕμνουσι τὸν Θεόν, καθιστάμενοι διὰ τῆς θλίψεως καθαρώτεροι ἀπὸ τὸν ὁρατὸν. Δὲν ὑπῆρχε τίποτε λαμπρότερον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην.

Ἄς μνησθῶμεν αὐτοὺς, ὅς συναγωνισθῶμεν μὲ αὐτοὺς. Ἡ νύξ δὲν ἐξημυρνήθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, διὰ νὰ κοιμώμεθα συνεχῶς καὶ νὰ μένωμεν ἀργοί. Καὶ τοῦτο τὸ μαρτυροῦν οἱ χειροτέχναι, οἱ ὀνηλάται, οἱ ἔμποροι, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐγείρεται ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου.

Νὰ ἐγερθῇς καὶ σὺ καὶ νὰ ὠρῇς τὴν χορείαν τῶν ἁστρον, τὴν εὐθείαν σιγὴν, τὴν ἄκραν ἡσυχίαν· νὰ μείνῃς ἐκθαμβὸς πρὸ τῆς οἰκονομίας τοῦ Δεσπότη. Καθαρώτερα τότε εἶναι ἡ ψυχὴ· ἐλαφρότερα καὶ λεπτότερα· μᾶλλον εἶναι, μετέωρος καὶ ἐλευθέρα· αὐτὸ τὸ σκότος, ἡ θαθεῖα σιγὴ εἶναι ἱκανὰ νὰ σὲ ὀδηγήσουν εἰς κατάνυξιν. Ἄν δὲ ὠρῇς καὶ τὸν ὁρατὸν διασκεοσημένον μὲ ἄπειρα ἄστρα ὡς ὀφθαλμοὺς, θὰ αἰ-

22. Πράξ. 5, 20.

23. Πράξ. 19, 25.

σθανέτης οίαντέποτε εὐχαρίστησιν, ἐφ' ὅσον συνέλαβες ἀμέσως τὴν ἐννοιαν τοῦ δημιουργοῦ.

Ἄν σκεφθῇς ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας κράζουσιν, γελοῦν, σκιρτοῦν, πηδοῦν, ἀδικοῦν, πλεονεκτοῦν, ἀπειλοῦν, ἀπειρα κακὰ ἐπιφέρουν, αὐτοὶ νῦν οὐδόλως διαφέρουν ἀπὸ τούτων νεκρῶν, θὰ καταδικάσῃς διπλὴν τὴν ἀνθρωπίνην ἀλαζονείαν.

Ἐρχεται ὁ ὕπνος καὶ κατανικᾷ τὴν φύσιν εἶναι εἰκὼν θανάτου, εἰκὼν συντελείας²⁴. Ἄν στρέψῃς τὸ βλέμμα σου εἰς τὸν στενὸν δρόμον, δὲν θὰ ἀκούσῃς οὔτε φωνήν· ἂν στρέψῃς τὸ βλέμμα σου εἰς τὴν οἰκίαν, θὰ ἴδῃς διπλούς τοὺς ἀνθρώπους νὰ κείνται ὡς εἰς τάφον. Αὐτὰ διὰ εἶναι ἀρκετὰ νὰ ἐξυμνήσουν τὴν ψυχὴν, καὶ νὰ τὴν οδηγήσουν εἰς τὴν σκῆψιν τῆς συντελείας, δ'. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ λόγος ἐκ μέρους μου καὶ πρὸς τοὺς ἀνδρας καὶ πρὸς τὰς γυναῖκας. Νὰ κάμψῃς τὰ γόνατα, νὰ στενάξῃς, νὰ παρακαλέσῃς τὸν Δεσπότην σου νὰ καταστῇ μακρόθυμος· περισσότερον κάμπεται εἰς νυκτερινὰς προσευχάς, ὅταν τὸν καιρὸν τῆς ἀναπαύσεως τὸν καταστήσῃς καιρὸν θρήνων.

Νὰ ἐνθυμηθῇς τὸν βασιλέα, τοῖους λόγους ἔλεγεν: Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμαῷ μου, λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσι μου τὴν στρωμνὴν μου θρέξω²⁵. Ὅσον καὶ ἂν ζῇς εἰς τρυφὴν, δὲν ζῇς εἰς μεγαλύτεραν ἀπὸ ἐκεῖνον ὅσον καὶ ἂν ᾖσαι πλούσιος, δὲν εἶσαι πλουσιώτερος ἀπὸ τὸν δασυῖ. Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος λέγει: Ἐμεσονύκτιον ἐξηγειρόμεν τοῦ ἐξομολογεῖσθαι σοὶ ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου²⁶.

Τότε (ἐηλασθὲ κατὰ τὴν νύκτα) δὲν σὲ παρενοχλεῖ ἡ κενοδοξία· διότι πῶς εἶναι τοῦτο δυνατόν, ὅταν ὅλοι κοιμῶνται καὶ δὲν θάλλουσι²⁷, τότε δὲν σὲ

24. Ἰδοὺ πῶς χαρακτηρίζει τὸν ὄντον ὁ θεὸς ἱεράρχης: «Εἰκὼν ὅσι θανόντων, εἰκὼν ὅσι συντελείας».

25. Ψαλμ. 6, 7.

26. Ψαλμ. 118, 62.

27. Διότι ἡ κενοδοξία εἰς ἐπιδειξὶν καὶ καυχολογίαν πρὸς τοὺς ἄλλους, πράγματα τὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατόν, ὅταν ἐκεῖνοι κοιμῶνται.

προσβάλλει οὔτε ἡ ὀκηρία, οὔτε τὸ χάσημμα· διότι πῶς εἶναι δυνατόν, ὅταν ἡ ψυχὴ ἀφυπνίζεται ὑπὸ τῶσαν σκέψεων;

Τοῦτο νὰ πράξῃς καὶ σὺ ὁ ἀνὴρ, ὅχι μόνον ἡ γυνή. Ἡ οἰκία ἂς εἶναι ἐκκλησία, συνισταμένη ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Νὰ μὴ νομίσῃς δηλαδὴ ὅτι ἀποτελεῖ κώλυμα τὸ ὅτι σὺ μόνος εἶσαι ὁ ἀνὴρ, οὔτε ὅτι αὕτη μόνη εἶναι ἡ γυνή: «Ὅπου γάρ εἰσι δύο εἰς τὸ ἑμὸν ὄνομα», λέγει, «συνηγημένοι, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν»²⁸.

Ὅπου εὐρίσκεται ὁ Χριστὸς εἰς τὸ μέσον, εἶναι ἐπόμενον νὰ ὑπάρχουν καὶ ἄγγελοι, καὶ ἀρχάγγελοι καὶ αἱ ἄλλαι δυνάμεις. Ἄρα δὲν εἴθε μόνον ὅταν ἔχετε τὸν Δεσπότην τῶν πάντων. Καὶ πάλιν ἀκούε τὸν Προφῆτην, ὁ ὁποῖος λέγει: «Κρείσσον εἰς, ποιῶν τὸ θέλημα Κυρίου, ἡ μωροὶ παρόνομοι»²⁹.

Τίποτε ἀσθενέστερον δὲν εἶναι ἀπὸ πολλοὺς παρὰ νόμους, τίποτε ἰσχυρότερον ἀπὸ ἕνα, ὁ ὁποῖος ζῇ κατὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ἐὰν ἔχῃς καὶ παιδία, νὰ ἀφυπνίσῃς καὶ αὐτά, καὶ νὰ καταστῇ ἡ οἰκία καθ' ὅλοκληρίαν ἐκκλησία κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός· ἐὰν δὲ τὰ τέκνα εἶναι λεπτὰ καὶ δὲν ὁπομεύουν τὴν ἀγρυπνίαν, κράτησέ τα μέχρι μᾶς εὐχῆς ἢ καὶ δευτέρας, καὶ κατόπιν ἀφῆρθε τα νὰ ἀναπαυθῶν μόνον νὰ ἐγερθῇς, μόνον εἰς τοῦτο νὰ συνθῇς τὸν αὐτὸν σου.

Τίποτε ὀνότερον δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ διαμέρισμα, τὸ ὅποion δάχτυλα τοιαύτας εὐχάς. Ἄκουε τὸν Προφῆτην, ὁ ὁποῖος λέγει: «Εἰ ἐμνημονεύον σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, ἐν τοῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σὺ»³⁰.

Ἄλλὰ ἐγὼ κοπιάσκω, δύναται νὰ εἴπῃ τις, πῶς κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ δὲν δύναμαι. Αὐτὰ ἀποτελοῦν δικαιολογίαν καὶ πρόσφασιν· διότι ὅσον καὶ ἐὰν κοπιᾷς, δὲν θὰ κοπιᾷς ὅπως ὁ χαλκοουργός, ὁ ὁποῖος

28. Ματθ. 18, 20.

29. Ἰσο. Σειρ. 16, 3.

30. Ψαλμ. 62, 7.

καταφέρει τόσον θάρρειαν σφύραν από μεγάλου θόλου εις τοὺς σπιθήρας καὶ δέχεται τὸν καπνὸν μὲ δόλον τὸ σῶμα του, καὶ ἐν τούτοις τὸ μεγαλύτερον μέρος τὸ δαπανᾷ εἰς αὐτὴν τὴν ἐργασίαν.

Γνωρίζετε καὶ σεῖς αἱ γυναῖκες, ἐὰν κάποτε παρῆσθ ἀνάγκη εἰς ἡμᾶς νὰ θαλάσσωμεν εἰς τὸν ἀγρόν, ἢ νὰ μετασθώμεν εἰς ὁλονυχτίαν, πῶς ἐκείνοι ἀγρυπνοῦν καθ' ἑλπὴν τὴν ὑψίκα.

Καὶ σὺ λοιπὸν νὰ ἔχῃς χαλκουργεῖον πνευματικόν, ὅχι διὰ νὰ κατασκευάζῃς χύτρας καὶ λέβητας, ἀλλὰ διὰ νὰ διαμορφώσῃς τὴν ψυχὴν σου, ἣ ὅποια εἶναι πολὺ ἀνωτέρα καὶ ἀπὸ τὰ κατασκευάσματα καὶ τοῦ χαλκουργοῦ καὶ τοῦ χρυσοῦ.

Τὴν ψυχὴν, ἣ ὅποια κατέστη παλαιὰ ὑπὸ τῶν ἀμαρτημάτων, νὰ εἰσαγάγῃς εἰς τὴν γεωμετρίαν τῆς ἐξομολογήσεως· νὰ καταφέρῃς τὴν σφύραν ἀπὸ μεγάλου θόλου· ἐηλασθὲ τοὺς καταδικαστικούς λόγους³¹· νὰ ἀνάψῃς τὸ πῦρ.

Ἐξασκεῖς πολὺ ἀνωτέραν τέχνην. Δὲν διαμορφώνεις χρυσοὺ σκεύη, ἀλλὰ τὴν πολυτιμωτέραν παντός χρυσοῦ ἀντικειμένου ψυχὴν, ὅπως ὁ χαλκουργὸς τὸ σκεῦός· δὲν διαμορφώνεις σωματικὸν σκεῦος, ἀλλὰ ἀπομακρύνεις τὴν ψυχὴν ἀπὸ οἰανδήποτε φαντασίαν τῆς παρουσίας ζωῆς.

Ἄς εὐρίσκαται πλησίον σου λύχνος, ὅχι αὐτός, ὁ ὁποῖος καίεται, ἀλλ' ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁ Προφήτης, λέγων περὶ αὐτοῦ: «Λύχνος γὰρ τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου»³².

Νὰ διαπυρώσῃς διὰ τῆς προσευχῆς σου τὴν ψυχὴν· ἂν ἴδῃς ὅτι εἶναι ἱκανή, νὰ τὴν ἐξαγάγῃς ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Πνευματικοῦ, καὶ νὰ τὴν διαμορφώσῃ σύμφωνα μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει³³.

31. «Τῶν ῥημάτων τὴν κατὰγνωσιν». Ἐννοεῖ τοὺς λόγους, ἐν ᾗ ὁ ἐξομολογούμενος κατακρίνεται τὴν ἑαυτοῦ διὰ τὰ ἀμαρτήματα, τὰ ὅποια ἐκθέτει κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν.

32. Ψαλμ. 118, 105.

33. Ἀλλ' ἀνάλογον μὲ τὴν κλίαν, τὴν ὅποιαν ἔχεις (τὸ ἐκ θεοῦ τάλαντον), ριθμὸς καὶ τὴν ψυχὴν σου, ὥστε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιτελεῖς, νὰ εἶναι πρὸς δόξαν θεοῦ.

Πίστευσε, ὅτι δὲν ἔχει τὸ ἴδιωμα τὸ πῦρ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν σκωρίαν εἰς τόσον θαυμάσιον εἰς ὅσον ἡ νυκτερινὴ προσευχὴ ἐξαλείφει τὴν σκωρίαν τῶν ἀμαρτημάτων μας.

Ἄς ἐντραπώμεν, ἂν ὅχι ἄλλον, τοὺς νυκτερινούς φύλακας. Ἐκεῖνοι χάριν τοῦ ἀνθρωπίνου νόμου περιέρχονται ἐν καιρῷ φύχους ἐκβάλλοντες δυνατὰ κραυγὰς, καὶ διὰ τὸν σπενωπὸν θαδίζοντες, θροεῖται πολλὰκις, παγώμενοι διὰ σέ καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἰδικὴν σου, καὶ διὰ τὴν φύλαξιν τῶν χρημάτων σου.

Ἐκεῖνος διὰ τὰ χρήματά σου λαμβάνει τόσην φροντίδα· σὺ δὲ δὲν λαμβάνεις φροντίδα οὔτε διὰ τὴν ψυχὴν σου.

Καὶ ὁμως ἐγὼ δὲν σὲ ἀναγκάζω νὰ περιέρχῃς ἐν ὑπαιθρῷ, ὅπως ἐκεῖνος, οὔτε νὰ ἐκβάλλῃς κραυγὰς καὶ νὰ διαρρήγγυσαι, ἀλλὰ εὐρισκόμενος εἰς αὐτὸ τὸ δωμάτιόν σου, εἰς αὐτὸν τὸν κοιτῶνα, νὰ κάμῃς τὰ γόνατά, νὰ παρακαλέσῃς τὸν Δεσπότην.

Διὰ τὴν ὁμοίαν τὸν Χριστὸς διενυκτέρευεν εἰς τὸ δόρυ· δὲν τὸ ἔκαμα διὰ νὰ καταστῇ ὑπόδειγμα εἰς ἡμᾶς.

Τότε ἀναπνεύειν τὰ φυτὰ, ἐννοῶ κατὰ τὴν ὑψίκα· τότε καὶ ἡ ψυχὴ κατὰ τὸ πλείστον περισσώτερον ἀπὸ ἐκεῖνα δέχεται ὁρόσον. Ἐκεῖνα, τὰ ὅποια κατὰ τὴν ἡμέραν ὁ ἥλιος κατέκαυσεν, αὐτὰ κατὰ τὴν νύκτα ὑποσίζονται. Περισσότερον ἀπὸ ἑλπὴν τὴν ὁρόσον τὰ δάκρυα τῆς νυκτὸς κατέρχονται καὶ κατὰ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ καθ' οἰουδήποτε φλογισμοῦ καὶ καύσωνος καὶ δὲν ἀφήνουν νὰ πάθωμεν κάτι δυσάρεστον. Ἄν δὲ δὲν γευθῇ τὴν ὁρόσον ἐκείνην, κατὰ τὴν ἡμέραν θὰ κατακαῇ.

Ἄλλα εἶπε νὰ μὴ συμβῇ νὰ καταστῇ κανεὶς ἀπὸ σᾶς θύμα τοῦ πυρὸς ἐκείνου, ἀλλὰ, ἀφοῦ ὑποσώθῃς καὶ ἐπιτύχωμεν τὴν ἐκ μέρους τοῦ θεοῦ φιλοanthρωπείαν, οὕτω νὰ ἐλευθερωθῶμεν εἰς ἡμεῖς ἀπὸ τὸ φορτίον τῶν ἀμαρτημάτων διὰ χάριτος καὶ φιλοanthρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύ-

ματος ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΖ' (27)

(Πράξ. ιδ', 18 — ιγ', 3)

«Ἐνομένης δὲ ἡμέρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. Ἡρώδης δὲ, ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὐρὺν, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι» καὶ καταλθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν διέτριβε¹.

α'. Πολλοὶ ἀποροῦν πῶς ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε τότε δι' αὐτὸν οἱ παῖδες νὰ θανατωθῶν², καὶ τώρα πάλιν οἱ στρατιῶται διὰ τὸν Πέτρον, ἂν καὶ ἦτο δυνατόν εἰς αὐτὸν μετὰ τοῦ Πέτρου νὰ ἐξαγάγῃ καὶ ἐκείνους. Ἀλλὰ ἐὰν μετὰ τοῦ Πέτρου ὁ ἀγγελος ἐξῆγε καὶ τοὺς στρατιώτας, θὰ ἐθεωρεῖτο τὸ γεγονός τοῦτο ὅτι ἦτο ἔργον φυγῆς.

Διὰ τί λοιπὸν δὲν ἐρρώθμιοι τὸ ζήτημα κατὰ διάφορον τρόπον ὁ Θεός; δύναται νὰ εἴπῃ τις θηλαθὴ ποῖα ζημία τώρα ἔχει συμβῆ; Ἄν ἴδωμεν ὅτι ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ὑπέστησαν κάτι ὀδύνην καὶ κακόν, οὐδὲν ἐβλάστησαν, δὲν θὰ διατυπώσωμεν τὴν ἀπορίαν ταύτην.

Διὰ τί θηλαθὴ δὲν ἐρωτᾷ καὶ περὶ τοῦ Ἰακώβου, διὰ τί δὲν ἐξῆγαγε καὶ αὐτὸν (ὅπως τὸν Πέτρον); Ἄλλως τε δὲν ἦτο ἀκόμη ὁ καιρὸς τῆς κρίσεως ὥστε νὰ ἀποκρίνῃ εἰς ἕκαστον τὴν ἀνάλογον ἀμειβήν.

Ἀλλὰ οὐτε ὁ Πέτρος ἐρρίψε αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἡρώδου. Περισσότερον θεσπάζει ἐλπίει αὐτὸν

τὸ ὅτι ἐνεπαίχθη, ὅπως ὁ πάππος αὐτοῦ, ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν μάγων, περισσότερο συντελεῖ τοῦτο εἰς τὸ νὰ ὀργίζεται καὶ νὰ γίνεται καταγέλαστος.

Καλὸν δὲ εἶναι νὰ ἀκούσῃ κανεὶς καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ συγγραφέως: «Ἐνομένης», λέγει, «ἡμέρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. Ἡρώδης δὲ, ἐπιζητήσας αὐτὸν, καὶ μὴ εὐρὺν, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι». Καὶ ὅμως ἤκουσεν ἐκ μέρους αὐτῶν τὰ γεγνημένα, (διότι τοὺς ἀνέκρινε), θηλαθὴ καὶ ὅτι αἱ ἀλώσεις ἐγαλαρώθησαν καὶ ἔπεσαν, καὶ ὅτι ὁ Πέτρος ἔλασεν τὰ σκεῦη, καὶ ὅτι μέχρι τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἦτο μετ' αὐτῶν.

Ἀλλὰ τί ἀπέκρυψαν; διὰ τί λοιπὸν νὰ μὴ φύγουν καὶ ἐκείνοι; Καὶ ὅμως ὁ Ἡρώδης ἔπρεπε δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους νὰ θαυμάσῃ καὶ νὰ ἐκπλαγῇ. Ἐν συνεχείᾳ διὰ τοῦ θανάτου αὐτῶν καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ θαῦμα καθίσταται φανερόν, καὶ ἡ κακία ἐκείνου γίνεται καταφανής.

Παρατρίαι πῶς ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν κρύπτει αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἐνθυμεῖται μίαν ἱστορίαν, διὰ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς. Ἐπειτα λέγει: «Καὶ καταλθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν διέτριβε». Ἦν δὲ ὁ Ἡρώδης θυμομαγὼν Τυρίους καὶ Σιδωνίους ὁμοθυμαδὸν τε παρήσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πείσαντες βλάσαν τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ἤτουντο εἰρήνην διὰ τὸ διατρέφεσθαι αὐτῶν τὴν γῶραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. Τακτὴ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρώδης, ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικήν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ θήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς· ὁ δὲ ὄμιλος ἐπεφώνει· Θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώπου. Παραγρήμα δὲ αὐτὸν ἐπάταξεν ἀγγελὸς Κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ Θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκόεστος ἐλέφηνεν. Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ἤρξε καὶ ἐπληθύνετο³.

Οὕτε τοῦτο εἶναι ἀσημαντόν. Ἀμέσως ἔδρεν ἡ τιμωρία τὸν Ἡρώδη, ἂν καὶ ὅχι διὰ τὸν Πέτρον, ἀλλὰ

1. Πράξ. 12, 18 - 19.

2. Ματθ. 2, 16 - 18.

3. Πράξ. 12, 19 - 24.

διὰ τὴν μεγαλαυχίαν. Καὶ ὁμοῦς, δύνανται νὰ εἴπῃ τις, ἔφ' ὅσον ἐκεῖνοι ἐφώνησαν⁴, ποία εὐθύνη θαρύνει αὐτόν; Διότι ἐδέχθη τὰ ἐκφωνηθέντα, διότι ἐθεώρησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅτι εἶναι ἀξίος αὐτῆς τῆς κολακείας.

Διὰ τοῦ συμβάντος τοῦτου διδάσκονται κυρίως ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κολακεύουν ἀλογίστως. Παρατῆρει πάλιν ὅτι καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἐκεῖνος εἶναι ἀξίος τιμωρίας, ἀλλὰ αὐτὸς τιμωρεῖται· διότι δὲν εἶναι τώρα ὁ καιρὸς τῆς κρίσεως, ἀλλὰ τὸν κυρίως ὑπεύθυνον, αὐτὸν τιμωρεῖ, ἀφοῦ ἀφῆνει ἐκείνους νὰ ὀφεληθοῦν ἀπὸ αὐτοῦ.

«Καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἠῤῥξανε», λέγει, «καὶ ἐπληθύνετο»· δηλαδὴ ὅταν συνέβη τοῦτο. Εἶδες τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ;

«Βαρνάβας δὲ καὶ Σαῦλος ὁπέστρεψαν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαράλαβόντες καὶ Ἰωάννην, τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον»⁵.

«Ἦσαν δὲ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν Ἑκκλησίαν προφῆται καὶ διδασκαλοὶ, ὃ τε Βαρνάβας καὶ Συμεὼν, ὁ καλούμενος Νίγερ, καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μανᾶν τε Ἡρώδου τοῦ τετραρχοῦ σύντροφος, καὶ Σαῦλος»⁶.

Ἀκόμη τὸν Βαρνάβαν πρῶτον μνημονεῖ· διότι ὁ Παῦλος ἀκόμη δὲν ἦτο ἐπιφανής, δὲν εἶχε ἐπιτελέσει ἀκόμη οὐδὲν θαῦμα.

Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ καὶ νηστεύοντων, εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον, ὃ προσέκλημαι αὐτούς. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν»⁷.

Τί σημαίνει: «Λειτουργούντων»; σημαίνει: Κηρυττόντων. «Αφορίσατέ μου», λέγει, «τὸν Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον». Τί σημαίνει: «Αφορίσατέ μου»; σημαίνει: διὰ τὸ ἔργον, διὰ τὴν ἀποστολήν. Παρατῆρει πάλιν, ὅπῃ τίνων τελείται ἡ χειροτονία ὑπὸ τοῦ Λουκίου τοῦ Κυ-

ρηναίου καὶ τοῦ Μανᾶν, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος· διότι ὅσον τὰ πρόσωπα εἶναι κατώτερα, τόσο ἐυκρινέστερα φαίνεται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Χειροτονία τελεῖται ἐν συνεχείᾳ⁸ διὰ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, ὥστε νὰ κηρύττουν μὲ κύρος. Πῶς λοιπὸν ὁ Ἰσὺς ὁ Παῦλος λέγει: «Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπων»⁹. Τὸ μὲν «οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων», εἶπε, διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν ἐκάλεσεν αὐτὸν οὔτε τὸν ἔφερεν εἰς τὴν πίστιν ἄνθρωπος, τὸ δὲ «δι' ἀνθρώπων», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἐστάλη ὑπὸ τοῦ χειροτονήσαντος, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς προσέθεσεν: «Ὅσοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, κατήλθον εἰς τὴν Σευλῆκειαν, ἐκείθεν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κύπρον»¹⁰.

Ἄς ὅωμεν δὲ ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα: «Ἡμέρας δὲ γενομένης», λέγει, ἦν ταραχος οὐκ ὀλίγος διὰ τὸν Πέτρον, καὶ ἀνακρίνας τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι. Ὁ Ἡρώδης δὲ ἀντελήφθη τόσοσιν ὅτι ἐπιχειρεῖ καὶ ἀδίκως νὰ τιμωρήσῃ.

Ἰδοὺ ἐγὼ λαμβάνω τὸν λόγον ὑπὲρ τῶν φύλακων. Τὰ δεσμὰ ὤψηρον, οἱ φύλακες ἦσαν ἐντός, τὸ δεσμοτήριον ἦτο κεκλεισμένον, εἰς οὐδὲν μέρος ὤψηρχε τοῖχος ὁ ὅποιος νὰ εἶχε διατρυπηθῇ, ὅλοι τὰ αὐτὰ εἶεγον, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ἀνηρπάγη διὰ τὴν καταδικάζειν αὐτούς; ἴαν ἤβελον νὰ τὸν ἀπολύσουν, θὰ τὸν ἀπέλυον προηγουμένως καὶ κατόπιν θὰ ἐξήρχοντο μαζί. Μηπως ἔλαθον χρήματα; Ἐκ ποίας χρηματικῆς πηγῆς θὰ ἔβιδε χρήματα εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν εἶχε οὔτε εἰς τὸν πτωχὸν νὰ δώσῃ¹¹; Διότι οὔτε συνεντρίβησαν αἱ ἀλύσεις οὔτε εἶχον λυθῇ.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο ἐν συνεχείᾳ νὰ ὑπομῆσθαι μίαν ἱστορίαν, διὰ τοῦτο ἀναφέρει καὶ τὰ ὀνόματα, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι κατὰ πάντα λέγει τὴν ἀλήθειαν. «Καὶ πείσαντες Βλαστόν», λέγει, «τὸν ἐπὶ

4. Δηλ. τὸ «φῶνὴ Θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου» (Πρὸς 12, 22).

5. Πρὸς 12, 25.

6. Πρὸς 13, 1.

7. Πρὸς 13, 2 - 3.

8. Δηλ. μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν.

9. Γαλ. 1, 1.

10. Πρὸς 13, 4.

11. Πρὸς 3, 6.

τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλείως ἦτοῦντο εἰρήνην». Τοῦτο πράττουσιν, ἐπειδὴ ἐπεκράτει πείνα. «Τακτὴ δὲ ἡμέρα καθίσας ὁ Ἡρώδης ἐπὶ τοῦ θήματος ἐδημηγόρει», λέγει. «Παρασχῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἀγγέλος Κυρίου καὶ γενόμενος σκωληκόθερτος ἐξέβηκεν».

Β'. Τοῦτο λέγει καὶ ὁ Ἰώσηπος, ὅτι δηλαδὴ κατελήφθη ὑπὸ μακρᾶς νόσου. Οἱ μὲν πολλοὶ θεθαίως τοῦτο δὲν τὸ ἐγνώριζον, ὁ δὲ Ἀπόστολος ἀναφέρει αὐτό. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ ἀγνοία ἦτο ἀφέλιμος, ἐφ' ὅσον ἀσκέπτοντο αὐτοὶ ἐπὶ τὸ σχετικόν μὲ τὸν Ἡρώδη συνέβη ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ φόνου τῶν στρατιωτῶν.

Παρατῆρει: ὅταν μὲν ἐσφαγίσατε τὸν Ἀπόστολον¹², δὲν ἐδυσκολεῖσθε νὰ ὀμιλήσῃ, ὅταν δὲ ἐθανάτωσεν αὐτούς, τοῦ λοιποῦ εὐρίσκετο εἰς δυσκολίαν νὰ ὀμιλήσῃ σχετικῶς. Ἀφοῦ λοιπὸν εὐρίσκετο εἰς ἀπορίαν τί νὰ εἴπῃ καὶ ἡσχύνετο διὰ τὰ πεπραγμένα, κατήλθεν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν.

Εἰς ἐμὲ φαίνεται, ὅτι, ἐπειδὴ ἤθελε καὶ ἐκεῖνος νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ τιμωρήσῃ, ἦλθε διὰ νὰ ζητήσῃ ἀπολογία ἀπὸ αὐτούς: διότι ὀργίζεται κατ' ἐκείνων, ἐξυπηρετῶν οὕτως τοὺς Ἰουδαίους. Παρατῆρει πόσον κενόδοξος εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ ὥρεάν εἰς αὐτούς, ἐδημηγόρησεν. Ὁ δὲ Ἰώσηπος λέγει, ὅτι εἶχε περιβληθῇ καὶ ἐνδυμασίαν λαμπράν κατεσκευασμένην ἐξ ἀργύρου.

Παρατῆρει καὶ πόσον κίλικας ἦσαν αὐτοί, καὶ τὸ φρόνημα τῶν Ἀποστόλων ἐκείνων, τὸν ὁποῖον ὀλόκληρον ἔθνος ἀλάτρευσε, οἱ Ἀπόστολοι τὸν περιφρόνουσιν.

Πόλιν δὲ δημιουργεῖται ἀνακούφισις αὐτῶν καὶ ἀπειρα ἀγαθὰ ἐκ τῆς τιμωρίας ἐκείνου προέρχονται. Ἐάν δὲ ὁ Ἡρώδης, ὅταν ἤκουσεν ὅτι ἐφώνη Θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου, ἄν καὶ δὲν εἶπε τίποτε, ἔπαθε τοιαῦτα, πολὺ περισσότερον θὰ ἔπασεν αὐτὰ ὁ Χριστός, ἂν δὲν ἦτο ὁ Ἰδιος Θεός, ἐφ' ὅσον εἶπε πάντοτε

ὅτι «τὰ ρήματα τὰ ἐμὰ οὐκ ἔστιν ἐμὰ»¹³, καὶ «οἱ ὕπηρεται ἂν οἱ ἐμοὶ ἡγωνίζοντο»¹⁴, καὶ ἄλλους τοιοῦτους λόγους.

Ἐκεῖνος δὲ κατὰ τρόπον ἐπαίσχυντον καὶ ἀθλιὸν ἐτελείωσε τὴν ζωὴν του, καὶ οὐτε τοῦ λοιποῦ παρουσιάζεται. Παρατῆρει δὲ ὅτι πείθεται καὶ ὑπὸ τοῦ Βλάστου, καὶ ἐπειδὴ θεθαίως ἦτο ταλαίπωρος, εὐκόλως ὀργίζεται, καὶ πάλιν συνεδιστάζεται, καὶ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἦτο δοῦλος τοῦ πλήθους, καὶ δὲν εἶχεν οὐδὲν γνῶρισμα ἐλευθέρου ἀνθρώπου.

Παρατῆρει δὲ καὶ τὸ κύρος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Λειτουργοῦντων δὲ αὐτῶν», λέγει, «τῷ Κυρίῳ, καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον Ἀφορίσατε ἡμεῖς τὸν Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον». Ποῖος θὰ ἐτόλμα νὰ εἴπῃ αὐτὰ, ἂν δὲν εἶχε τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν;

Τοῦτο δὲ γίνεται, ὥστε οἱ Ἀπόστολοι νὰ μὴ εἶναι μαζί. Εἶδεν αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα νὰ ἔχουν μεγαλυτέραν δύναμιν, καὶ νὰ δύνανται πολλοὺς νὰ βοηθήσουν. Πῶς ὀμίλησε δὲ εἰς αὐτούς; Ἰσως διὰ προφητῶν. Διὰ τοῦτα ὁ Εὐαγγελιστὴς, πρὶν ἀναφέρει αὐτά, εἶπεν ὅτι ἦσαν καὶ προφῆται, καὶ ἐνήστευον καὶ ἐλειτούργουν, διὰ τὰς μάθης ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη πολλῆς νηφαλιότητος.

Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν χειροτονεῖται, ὅπου κηρύττει. Διὰ τὸ Πνεῦμα νὰ μὴ εἴπῃ: «τῷ Κυρίῳ ἀφορίσατε», ἀλλ' «ἐμοί». Δεικνύει ὅτι μία εἶναι ἡ ἐξουσία καὶ ἡ δύναμις.

Βλέπει πόσον σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι ἡ νηστεία; Δεικνύει ὅτι δια τὰ ἐπατέλει τὸ Πνεῦμα. Μέγα ἀγαθὸν εἶναι ἡ νηστεία, δὲν περιορίζεται ὑπὸ ὀρίῳ. Ὅταν ἔπρεπε νὰ χειροτονήσουν αὐτούς, τότε νηστεοῦν καὶ δταν ἐνήστευον, ὀμίλησεν εἰς αὐτούς τὸ Πνεῦμα.

Ἡ νηστεία δὲ δὲν ἔγκειται μόνον εἰς τοῦτο (δηλαδὲ εἰς ἀποχὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς), ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἀπέχηται ἀπὸ τῆς τρυφῆς εἶδος νηστείας.

Τοῦτο μόνον ἐγὼ προτρέπω νὰ μὴ νηστεύετε, ἀλλ'

13. Ἰωάν. 14, 10.

14. Ἰωάν. 18, 36.

λά νά ἀπέχετε ἀπὸ τὴν τρυφήν. Ὡς ζητῶμεν τροφάς, ὅχι κατατροφὴν ὡς ζητῶμεν τροφάς, ὅχι δημιουργοὺς νόσων σωματικῶν καὶ ψυχικῶν ὡς ζητῶμεν τροφήν, ἡ ὁποία προκαλεῖ εὐχαρίστησιν, ὅχι τρυφήν, ἡ ὁποία εἰναι πλήρης θηδίας¹⁵· τὸ πρῶτον ἀποτελεῖ τροφήν, τὸ δεῦτερον καταστροφήν· τὸ πρῶτον φέρει εὐχαρίστησιν, τὸ δεῦτερον πόνον· τὸ πρῶτον εἶναι σύμφωνον μετὰ τὴν φύσιν, τὸ δεῦτερον ἐνάντιον πρὸς αὐτήν¹⁶.

Εἰπέ μου: ἂν κανεῖς σοῦ εἶδιδε νά πῆς κώνειον¹⁷, δὲν θά ἦτο ἐνάντιον πρὸς τὴν φύσιν; ἂν κανεῖς σοῦ εἶδιδε ξύλα καὶ λίθους, δὲν θά τὰ ἀπεστρέφου; Τοιοῦτον εἶναι καὶ ἡ τρυφή· διότι ὅπως εἰς πόλιν, ὅταν ἐνεργηθῇ πολιτοκρία, πολλοὺς θόρυβους γίνεται καὶ ταραχή, ὅταν εἰσβάλλουν οἱ πολεμιοί, οὕτω καὶ εἰς τὴν ψυχὴν, ὅταν εἰσβάλῃ οἶνος καὶ τρυφή¹⁸. «Τίνι οὐαί; τίνι θόρυβοι; τίνι ἀθόλαι καὶ λέσσαι; τίνι κρίσις; τίνος πελιδνοὶ οἱ ὀφθαλμοί, οὐχὶ τοῖς ἐγγυρονίζουσιν ἐν οἴνῳ;»¹⁹.

Ἄλλὰ θεθαίως, ὅσα καὶ ἂν εἴπωμεν, δὲν θά ἀπομακρύνωμεν ἐκ τοῦ πάθους τῶν τοῦς ἐπιδοσκόμους εἰς τὴν τρυφήν, ἂν δὲν φέρωμεν τὸ πάθος εἰς ἀντίθεσιν πρὸς κάτι ἄλλο.

Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὡς ἀπευθυνθῇ ὁ λόγος ἡμῶν πρὸς τὰς γυναῖκες. Τίποτε ἀσχημότερον δὲν ὑπάρχει

15. Ὅρα τὴν συμμετρικὴν ἀντίθεσιν:

Τροφήν ζητῶμεν ὥσθιν ἔσουσιν,

μή τρυφήν ὥσθιν γένουσιν.

Ὁ θεὸς ἱεράρχεις ἀγορεύοντες μετὰ τὰς θεὰς ἀντιθέτους σημασίας: τὴν «τροφήν» (τὴν ἀναγκαίαν διὰ τὴν συντήρησιν) καὶ τὴν «τρυφήν» (τὴν τρυφήν, τὴν φιληδονίαν, προερχομένην ἐκ τῆς πολυτελείας ἐπιδοσκειν).

16. Ὅρα τὴν ἀντίθεσιν:

«Τοῦτο κατὰ φύσιν,

ἐκεῖνο παρὰ φύσιν».

17. Δηλητήριον, τὸ ὅπολον παρὰ τοῖς ὀρεαίοις Ἀθηναίοις ἀπεκρίνοντο νά πῶσιν οἱ κατόδικοι εἰς θάνατον, ὡς ὁ Σακράτης.

18. Ἰσὺν βελανιδιῶν ὁ παρακληθὲς αὐτός:

«Καθὼς γὰρ ἐν πόλει, πολιτοκρία γενεστής, πολλοὺς θόρυβους γίνεται καὶ ταραχὴ, οὕτω καὶ τὸν πολεμικὸν ἀπεικονίζοντες, οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ γίνεται οἶνος καὶ τρυφῆς ἐπεισελεύσεις.

19. Παροιμ. 23. 29 - 30.

ἀπὸ γυναῖκα κατεχομένην ἀπὸ φιληδονίας καὶ ἀπὸ μέθην ἀμαυροῦται ἡ ἀνθηρότης τοῦ προσώπου της, θολοῦται ἡ ἡρεμία καὶ ἡ ἡμερότης τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς μία νεφέλη νά διήλθῃ κάτω τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Τὸ πρᾶγμα εἶναι χαρακτηριστικὸν ἀνελευθέρου καὶ δοῦλου καὶ καταγομένου ἐκ κατωτέρου γένους.

Πόσον ἀσχημὲν εἶναι ἡ γυνή, ἡ ὁποία ἀποπνέει ὁσμὴν οἴνου ἡλλοιωμένου, ἐκπέμπει ἐκ τοῦ στόματος χυμὸν κρεάτων κατηναλωμένων, θαρύνεται καὶ δὲν δύναται νά ἐγερθῇ, εἶναι ἐκρυβὴ περισσότερον τοῦ κανονικοῦ, συνεχῶς χαμᾶται καὶ κατέχεται ὑπὸ μεγάλης σκοτοδίνης. Ἄλλὰ δὲν παρουσιάζει τοιαύτην εἰκόνα ἡ γυνή, ἡ ὁποία ἀπέχει τῆς τρυφηλότητος, ἀλλὰ σιμνή, σώφρων καὶ εὐμορφος· διότι καὶ τὸ σῶμα τὸ περιβάλλει μετὰ πολλὴν ὀρατότητα ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς. Μὴ νομίσης θεθαίως ὅτι τὸ κάλλος ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τῆς σωματικῆς μορφῆς. Ὑπόθεσε ὅτι μία εὐμορφος κόρη εἶναι παραγμένη, ὀλύταρος, ἐμπαίκτηρια, μέθυσος, πολυτελής, δὲν καθίσταται ἀσχημότερα ἀπὸ οἷανδὴποτε ἀσχημον γυναῖκα; Ἐάν θέῃ ἀισχύνηται, σιωπῇ, μανθάνῃ νά ἐκρυβῇ, νά ὀμιλῇ μετρίως, νά ἐπιβέβηται εἰς νηστείας, τὸ κάλλος της θά εἶναι διπλοῦν, περισσότερα ἡ ἀνθηρότης, περισσότερον ποιεῖται ἡ ὥρις της, διότι εἶναι πλήρης σωφροσύνης καὶ κοσμιότητος.

Θέλεις ἐν συνεχείᾳ νά ὀμιλήσωμεν καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν; Τί ἀσχημότερον ὑπάρχει ἀπὸ τὸν μεθύοντα; ὁξὺς γλωττός ἐκ μέρους τῶν δοῦλων καὶ τῶν ἐχθρῶν, ὁξὺς οἶκτος ἐκ μέρους τῶν φίλων, ὁξὺς ἀπειρὸν κατακρίσεις, εἶναι ἥτριον μάλλον παρὰ ἄνθρωπος· διότι τὸ νά τρώγῃ κανεῖς πολὺ εἶναι ἴδιον τῆς παρδολεως, τοῦ λέντος καὶ τῆς ἀρκτου. Εὐλόγως· διότι ἐκεῖνα δὲν ἔχουν ψυχὴν λογικὴν.

Καὶ ὅμως καὶ ἐκεῖνα, ὅταν φάγουν περισσότερον ἀπὸ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ μέτριον τὸ καθωρισμένον εἰς αὐτὰ ἀπὸ τῆς φύσεως, καταστρέφουν διὰ τὸ σῶμα· πολὺν περισσότερον ἡμεῖς. Διὰ τοῦτο ὁ θεὸς περιόρισε εἰς ἡμᾶς τὴν γαστέρα εἰς μικρὸν χῶρον, διὰ τοῦτο ὁλόγον μέτρον τροφοῖς ὥρισε, διὰ νά μὴς ἐκπαιδεύσῃ νά φροντίζωμεν διὰ τὴν ψυχὴν.

Υ'. "Ας μάθωμεν καλῶς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἰδίου ἡμῶν σώματος, καὶ θὰ ἴδωμεν ὅτι ἐν μόνον μέρος αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς ἐπιτελεῖ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν διότι τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἔχει ὀρίσθαι διὰ ὁμοίας, ὁ φάρυγξ διὰ τὴν φωνήν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς φύσεως ἰδέσμευσεν ἡμᾶς, διὰ νὰ μὴ ἐμπλεκώμεθα οὐτε παρὰ τὴν θέλησιν μας εἰς περιττὰς ἀσχολίας.

Ἐπειδὴ, ἐάν ἡ τρυφή δὲν ἐθιμιούργει, οὐτε νόσους οὐτε ἀσθενείας, θὰ ἦτο τοῦτο ὑποφερτόν, τώρα ἔθεσεν εἰς σὲ ὁ Θεὸς ὁρια τῆς φύσεως, διὰ νὰ μὴ τὰ ὑπερβαίῃς. ὅταν ἐπιθυμῇς. Δὲν ζητεῖς, ἀγαπητέ, εὐχαρίστησιν; θὰ τὸ εὖρης ἀπὸ τὴν αὐτάρκειαν. Δὲν ζητεῖς ὠγείαν; Καὶ τοῦτο θὰ εὖρης ὁμοίως. Δὲν ζητεῖς ἀμεριμνησίαν; Καὶ τοῦτο ὁμοίως. Δὲν ζητεῖς ἐλευθερίαν, σωματικὴν εὐρωστίαν, εὐεξίαν, νηφαλιότητα τῆς ψυχῆς, ἐγρήγορσιν;

Τοιοιούτῳ ὁμοίως ὅλα τὰ καλὰ εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτάρκειαν εἰς τὴν τρυφήν δὲ εὐρίσκονται τὰ ἀντίθετα, δηλαδὴ ἀγρία, καχεξία, νόσος, ἀνελευθερία, δαπάνη. Ἐκ ποίας αἰτίας λοιπόν, δύναται νὰ εἴπῃ τις, τρέχοντες πρὸς αὐτὴν ὁδοί; Ἐκ τῆς νόσου. Διότι, ἐπεὶ μοι, διατὶ ὁ ἀσθενῶν ἐπιζητεῖ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐλπίζει αὐτόν; δὲν εἶναι ὁμοίως καὶ αὐτὸ σημεῖον τῆς νόσου; Διατὶ ὁ ὡχλὸς νὰ μὴ θαδίζει ὁρᾶ; τοῦτο δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ὁκνηρίας του καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δὲν μεταβαίνει εἰς τὸν ἱατρόν;

Διότι ἐκ τῶν πραγμάτων ἄλλα μὲν παρέχουν πρόσκαιρον εὐχαρίστησιν, συνεχὴ δὲ τὴν τιμωρίαν, ἄλλα δὲ ἀντιθέτως, τὴν μὲν καρτερίαν προσκαίρουν, συνεχὴ δὲ τὴν ἀπόλαυσιν.

Ἐκεῖνος λοιπόν, ὁ ὁποῖος εἶναι νωθρὸς καὶ ὁκνηρὸς εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε νὰ μὴ καταφρονῇ τὰς εὐχαριστήσεως τοῦ παρόντος χάριν τῶν τοῦ μέλλοντος ταχέως καταβάλλεται. Εἰπέ μοι, ὁ Ἰησοῦς ἐκ ποίας αἰτίας κατεβλήθη; ἐκ ποίας αἰτίας προετίμησε τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ παρόντος ἀντὶ τῆς τιμῆς τοῦ μέλλοντος; Ἐνεκα τῆς νωθρότητος καὶ τῆς ἀδυσκατοσύνης.

Τὸ ἐλάττωμα δὲ τοῦτο πόθεν προέρχεται; δύναται νὰ ἐρωτήσῃ τις. Ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους· καὶ εἶναι φανε-

ρὸν ἐκ τούτων δηλαδὴ, ὅταν θέλωμεν, ἀστυνάζομεθα, καὶ γινώμεθα καρτερικοί. Ἐάν λοιπὸν κάποτε παρουσιασθῇ μία ἀνάγκη, πολλάκις δὲ καὶ ζῆλον μόνον ὅταν δεῖξωμεν, γνωρίζομεν καλῶς τὸ χρῆσμον.

"Ὅταν λοιπὸν ἔχῃς πρόθεσιν νὰ ἐπιδοθῇς εἰς τρυφήν, νὰ σκεφθῇς τὸ πρόσκαιρον τῆς ἡδονῆς, τὴν ζημίαν, (διότι ζημίαν πράγματι μαζί με τὴν ἰδίαν καταστροφὴν νὰ βλαπῇς τόσα χρήματα), τὰς νόσους, τὰς ἀσθενείας, καὶ νὰ καταφρονήσῃς τὴν τρυφήν.

Πόσους θέλεις νὰ σοῦ ἀπαριθμῶσι οἱ ὁποῖοι ἔπαθον κακὰ ἐκ τῆς τρυφῆς; Ὁ Νῶε ἐμεθύσθη καὶ ἐγυμνώθη, καὶ παρατήρησε πόσα κακὰ προέκυψαν ἐκ τούτου ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῆς λαιμαργίας παρέδωκε τὰ πρωτόκια, καὶ ἠθέλησε νὰ προθῇ εἰς ἀδελφοκτονίαν.

Ὁ λαὸς ὁ τοῦ Ἰσραὴλ ἐκάθισε φαγεῖν καὶ πίνειν, καὶ ἀνέστησαν παίξουσιν²⁰. Διὰ τοῦτο λέγει: «Φαγῶν καὶ πίων, μνησθήσετι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου»²¹. διότι εἰς κρημνὸν πίπτουν, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι περιπίπτουν εἰς τρυφήν. «Ἡ γῆρας», λέγει, «ἡ σκαταλώδης, ζωσας τέθηγκε»²², καὶ πάλιν: «Ἐλπίσθη, ἐπαχύνθη, καὶ ἀπελάττισεν ὁ ἡγαπημένος»²³, καὶ πάλιν ὁ Ἀπόστολος: «Τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίαν»²⁴.

Δὲν διατάσσω τὴν νηστείαν, (διότι δὲν ὑπάρχει οὐτε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἔκουε τοῦτο), ἀλλὰ ἀποκλείω τὴν σκατάλην, ἀπορρίπτω τὴν τρυφήν διὰ τὴν ἰδικήν σας ὠφέλειαν διότι ὡς χειμάρρος ὅλα τὰ ἀνατρέπει ἡ τρυφή· διότι τίποτε δὲν ἐμποδίζει αὐτὴν βασιλείας καταλύει. Τὴν περισοῦτερον;

Θέλεις νὰ ἐπιδοθῇς εἰς τρυφήν; Δώσε εἰς τοὺς πτωχοὺς, κάλεσε τὸν Χριστόν, ὥστε καὶ ὅταν τὸ τραπέζι σηκωθῇ, νὰ δύνασαι νὰ εὐρίσκεισαι εἰς τρυφήν

20. ΨΑΛ. 32. 6.

21. Αευ. 6. 12.

22. Α' ΤΙΜ. 5. 6.

23. Αευ. 32. 15.

24. Ρωμ. 13. 14.

διότι τώρα μὲν δὲν δύνασαι· διότι δὲν μένουν τὰ παρόντα· τότε δὲ θὰ δυνηθῇς.

Θέλεις νὰ εὐρεθῇς εἰς τρυφήν; Νὰ θρέψῃς τὴν ψυχὴν σου, νὰ δάσῃς εἰς αὐτὴν τροφήν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι συνηθισμένη²⁵· μὴ ἀφήσῃς αὐτὴν νὰ λιμοκτονήσῃ (στερουμένη τῆς πνευματικῆς τροφῆς).

Εἶναι καιρὸς πολέμου, καιρὸς ἀγώνος, σὺ δὲ κάθῃσαι ἐπιβιβόμενος εἰς τρυφήν· δὲν ἐλπίζεις ὅτι καὶ ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν λάθει εἰς χεῖρας τῶν τῶ σκῆπτρα²⁶, κατὰ τὰς ἐκστρατείας ζοῦν μὲ λιτότητα;

«Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα»²⁷, σὺ δὲ τρέφεις λιπαρῶς τὸν ἑαυτὸν σου, ἐνῷ πρόκειται νὰ παλαίῃς; Ὁ ἀντίπαλος ἵσταται τρίζων τοὺς ὀδόντας καὶ σὺ κατὰ τύχην εὐρίσκεις εἰς ἀποχαυνώσεις καὶ δίδεις προσοχὴν εἰς τὴν τράπεζαν.

Γνωρίζω ὅτι ἀσκόπως τὰ λέγεις αὐτὰ, ἀλλὰ οὐκ εἰς ὄλους. «Ὁ ἔχων ὕτα ἀκούειν, ἀκουέτω»²⁸. Ὁ Χριστὸς ἐκ τῆς πείνης τήκεται²⁹, σὺ δὲ ἐκ τῆς γαστριμαργίας διαλύεις τὸν ἑαυτὸν σου· δύο καταστάσεις μακρὰν τοῦ κανονικοῦ μέτρου εὐρισκόμεναι³⁰.

Ποῖον κακὸν δὲν προκαλεῖ ἡ τρυφή; Εἶναι ἀντίθετος πρὸς ἑαυτὴν διὰ τοῦτο δὲν γνωρίζω, πῶς ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα³¹· ἀλλὰ, ὅπως ἡ δόξα ἐνῷ εἶναι ἐλλειψίς τιμῆς, καὶ ὁ πλοῦτος, ἐνῷ εἶναι πτωχεῖα, ἔχουν λάθει αὐτὰς τὰς ὀνομασίας, οὕτως καὶ ἡ τρυφή ἔχει λάθει αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν, ἐνῷ ἀποτελεῖ ἀηδίαν.

Μήπως δυνάμεθα νὰ θυσιασθῶμεν, ἐπειδὴ καθιστώμεν παγεῖς τοὺς ἑαυτοὺς μας; Τὶ παρέχεις εἰς τὸν σκώληκα λαμπρὰν τράπεζαν; Τὶ καθιστᾷς περισσό-

25. Διὰ τὴν πνευματικὴν τροφήν.

26. Ὡς ἐμβλήματα τῆς ἐξουσίας. Διὰ τοῦτο καὶ μεταφορικῶς σκῆπτρον καλεῖται ἡ ἐξουσία, τὸ δέλωμα.

27. Ἐφεσ. 6, 12.

28. Λουκ. 8, 9.

29. «Υπὸ λευροῦ τήκεται». Κατὰ τὴν κοινὴν ἑκκέρσιν «Λεύει· ὁ πὸ τὴν αἰῶνα».

30. Διὰ τὴν μὲν πρώτην (τοῦ λευροῦ) κῆτον τοῦ κανονικοῦ μέτρου, ἡ δὲ δευτέρα (τῆς γαστριμαργίας) ὄντω τοῦ κανονικοῦ μέτρου.

31. Διὰ τὴν «τρυφήν» σημαίνει τὴν ἀπαλότητα καὶ τὴν μαλθακότητά, οἱ ὁποῖοι φωνητικῶς παρέχουν εὐχρηστίστην, ἀλλὰ τὸ ἐπικολούθα εἶναι δυσόρεστο.

περα τὰ ὄντα τῆς σήμεως; Τὶ δημιουργεῖς πηγὰς ἰδρωτῶν³², καὶ ἀποθέτεις δυσωδίας; Τὶ καθιστᾷς τὸν ἑαυτὸν σου κατὰ πάντα ἀχρηστον;

Θέλεις ὁ ὀφθαλμὸς σου νὰ γίνῃ ἰσχυρὸς; Νὰ καταστήσῃς τὸ σῶμα σου εὐκίνητον· διότι καὶ εἰς τὰς χορδὰς ἡ μὲν παχέια καὶ ἀκαθάρτατος, ἀχρηστος εἶναι διὰ τὰς μελωδίας, ἡ δὲ παντοῦ ἐξεσμένη εὐκίνητος εἶναι καὶ λιαν ἁρμονικὴ.

Διατὶ καταχρῶνεις τὴν ψυχὴν σου; διατὶ δημιουργεῖς τοῖχον παχύτερον; διατὶ καθιστᾷς πολὺν τὸν καπνὸν καὶ τὴν νεφέλην, ὅταν ἄτμοι ἀπὸ παντοῦ ὡς ἀγλὸς ἀναδίδωνται; Ἄν οὐκ κανεῖς ἄλλος, οἱ ἀβλήται νὰ σὲ διδάσκουν ὅτι τὸ ἰσχυρότερον σῶμα εἶναι ἰσχυρότερον.

Καὶ ἡ ψυχὴ λοιπὸν, ἡ ὁποία φιλοσοφεῖ, εἰς τι περισσότερο εὐκίνητος· διότι ὁμοιάζει μὲ ἥνιοχον καὶ ἵππον. Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ παρατηρῶμεν, ὅπως ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι προσέχουν εἰς τὴν τρυφήν καὶ εἶναι εὐσαρκοί, οὕτω καὶ τοὺς εὐσαρκούς ἵππους ὅτι εἶναι δυσκίνητοι καὶ ὅτι παρέχουν πολλὰς δυσκολίας.

Καλὸν εἶναι κανεῖς ἔχων χαλινωγούμενον καὶ εὐκίνητον ἵππον νὰ λάθῃ τὸ θρασίειον. Ὅταν δὲ ἀναγκάζεται ὁ ἥνιοχος νὰ ἄλκῃ τὸν ἵππον, καὶ, ὅταν καταπέσῃ, ἐνῷ πολλάκις τὸν κεντρίζει, νὰ μὴ ἐγείρῃ αὐτόν, καὶ ἀν ἀκόμη ὁ ἵππος εἶναι λιαν ἔμπειρος, θὰ κτερεθῇ τῆς νίκης.

Νὰ μὴ ἐλέπωμεν λοιπὸν μὲ ἀδιαφορίαν τὴν ψυχὴν ἡμῶν νὰ ἐλάπτεται ἐξ αἰτίας τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἐκείνην νὰ τὴν καταστήσωμεν περισσότερο διορατικὴν ὥς καταστήσωμεν τὸ πτερόν αὐτῆς ἑλαφρόν, καὶ χαλαρώτερα τὰ δεισμά· ὥς τρέφωμεν αὐτὴν μὲ λόγους, μὲ αὐτάρκειαν, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον μόνον νὰ ὑγιαίνῃ τὸ σῶμα, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἶναι εὐρωστον, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ χαίρῃ καὶ νὰ μὴ πονῇ, οὕτως ὥστε, ἀφοῦ ρυθμιζόμεν καλῶς τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς ἑαυτοὺς μας, νὰ δυνηθῶμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ὕψιστον

32. Ἡ ἐπιθροῦς εἶναι συχνότερα εἰς τοὺς παγεῖς ὁθρώπους.

σπουδίων τῆς ἀρετῆς, καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθά διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγκρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 77

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΙΕ' — ΚΖ'
(ΚΕΦ. 6 — 13)

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

«Τὰ ἐκτισκόμενα ἅπαντα τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον». Τόμος Γ', Ἀθῆναι 1874, σελ. 154 - 284.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΙΕ'. 15.

(Κεφ. ζ'. στίχ. 8.) — « Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. »

§. α'. Ὅρα πῶς καὶ ἐν τοῖς ἐπτά ἦν τις πρότερος καὶ τὰ προ-
ταῖα εἶχεν· εἰ γὰρ καὶ ἡ χειροτονία κοινὴ, ἀλλ' ἡμῶς οὗτος ἐπιστά-
σας χάριν πλείονα. Πρὸ τούτου δὲ οὐκ ἐποίησεν σημεῖα, ἀλλ' ἐπὶ δη-
λως γέγονεν, ἵνα δευχθῇ ὅτι οὐκ ἀρκεῖ μόνῃ ἡ χάρις, ἀλλὰ δεῖ καὶ
τῆς χειροτονίας· ὥστε προσέθετο Πνεύματος ἐγένετο. Εἰ δὲ καὶ πρὸ
τούτου πλήρεις Πνεύματος ἦσαν, ἀλλὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ λουτροῦ. « Ἀ-
νέστησαν δὲ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς. » Πάλιν ἀνίστασιν
τὸν παρεξομῆν αὐτῶν λίγαι καὶ τὴν ἐργίην. Ὅρα καὶ ἐνταῦθα πο-
λὺ τὸ πλῆθος· μᾶλλον δὲ πῶς ἔτιον τῆς κατηγορίας τὸ σχῆμα.
Ἐπιπλὴ γὰρ ἐκάλυσεν αὐτοὺς Γαμαλιήλος μηδὲν ὑπὲρ ἐκείνου ἐγ-
καλεῖν, ἔτιον κατηγορίαν εἰσάγουσιν. « Ἀνέστησαν δὲ τινες,
φησὶ, τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς, τῆς λεγομένης Λιβερτίνων καὶ
Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρίων, καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀ-
σίας, συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ· καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστηναι τῇ
σοφίᾳ καὶ τῷ Πνεύματι, ᾧ ἐλάλει. Τότε ὑπέβαλον ἄνδρας, λέ-
γοντας ὅτι ἀκροόμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα
εἰς Μωσὴν καὶ τὸν Θεόν. » Ἵνα τὴν κατηγορίαν συστήσῃσι,
« κατὰ τοῦ Θεοῦ, » φησὶ, « καὶ κατὰ Μωσέως λαλεῖ. » Διὰ τοῦτο
καὶ συνεζήτουν, ἵνα ἀναγκάσωσιν αὐτόν τι εἰπεῖν. Ὁ δὲ γρηνότερον
λοιπὸν διαλέγετο, καὶ τὴν πᾶσαν ἰσως Ὀίαν τοῦ νόμου μόνον, ἣ
οὐκ Ὀίαν μὲν, ἐνέτιττο δὲ· ἵπαι, εἰ Ὀίαν φανερώς, οὐκ εἴαι τῶν
ὑποβλητῶν ἀνδρῶν, οὐδὲ τῶν ψευδομαρτύρων. Διάφοροι δὲ αἱ συν-

αγωγὰ ἦσαν Λιβερτίνων καὶ Κυρηναίων. Ἀλλὰ Κυρηναῖοι μὲν οἱ ἐπέκεινα Ἀλεξανδρείας εἰσίν, (οἱ καὶ ἐκεῖ κατὰ τὰ ἔθνη εἶχον συναγωγάς· ἴσως δὲ καὶ ἐκεῖ ἦσαν, ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται συναχθεὶς ἀποδημεῖν.) Λιβερτῖνοι δὲ οἱ Ῥωμαίων ἀπαιδευτοὶ οὕτω καλοῦνται. Ὡςπερ δὲ φέκον ἐκεῖ πολλοὶ ἔθνη, οὕτω καὶ συναγωγὰς εἶχον, ἐνθα ἔβη-τὸν νόμον ἀναγινώσκουσιν καὶ εὐχὰς γίνονται. Σὺ δὲ μοι σκόπει πῶς καὶ οὗτος ἀναγκάζομενος ἐδίδασκεν ἐπιχειρεῖ, κἀκείνους πάλιν διὰ τὰ στήματα εἰς ὁσόνον οὐ μόνον κινεῖσθαι, ἀλλὰ, ἐπεὶ καὶ λόγῳ ἐπράτι, καὶ ἀρρήτος ἦν αὐτοῖς, φειδομαρτυρίας συνιστῶσιν· οὐκ ἐβούλοντο γὰρ ἀπλῶς ἀναίρειν, ἀλλὰ μετὰ ψήρου, ἵνα καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν βλάψῃσι· καὶ ἐκείνους ἀφέντες, ἐπεὶ τοὺτας ἔρχονται, ὡς ταύτῃ καταπληγέμενοι κἀκείνους· εἰ καὶ οὐκ εἶπον ὅτι «λαλεῖ», ἀλλ'· «οὐ παύεται λαλεῖν,» αἰσθόμενος τὴν κατηγορίαν. «Συνεικνισθὰν τε τοὺς προσκυνητέους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντας συνήρπασαν αὐτόν, καὶ ἔγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ἕστησάν τε μαρτυρίας ψευδεῖς, λέγοντας· Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλασφημεῖ λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τοῦ νόμου·» (ἐ οὐ παύεται,» φασίν, ὡς ἔργον αὐτοῦ ποικιμένον διὰ τοῦτο ἡλωσέναι)· ἀπκρόσαμεν γάρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τούτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη, ἃ παρεβόσκον ἡμῖν Μωϋσής.·» «Ἰησοῦς,» φασίν, «ὁ Ναζωραῖος,» καὶ δεισιδαιμονικῶς, «καταλύσει τὸν τόπον τούτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη.» Τούτο, καὶ τοῦ Χριστοῦ κατηγοροῦντες, λέγουσιν· «Ὁ καταλύνων τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. αζ'. 40.)· πολλὴ γάρ ἦν αὐτοῖς· ἡ εὐλάβεια περὶ τὸν ναόν, ἅτε καὶ μετουικνεῖν βουλομένοις, περὶ τε τὸ ἔθνος Μωυσεῖς. Καὶ ἔρε· πῶς διπλὴ ἡ κατηγορία. «Καταλύσει,» φασί, τὸν τόπον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη· «οὐ μόνον δὲ διπλῆ, ἀλλὰ καὶ πικρά, καὶ κινδύνων γήμωσα.·» Καὶ ἀπεινούσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντας οἱ καθιζόμενοι ἐν τῷ συνέδριῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὥστε πρόσωπον ἀγγέλου.· Ὁ δὲ οὕτως ἐστι καὶ ἐν ὁλότῳ ὄντας βαρβαρὸν λάμπειν. Τί γάρ, εἰπέ μοι, τῶν Ἀποστόλων οὕτως ὁλαττεῖν ἔρχεν· οὐχὶ στήματα εἰργάσατο· οὐ πολλὴν ἐκείδειναι τὴν παρρησίαν·· «Εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὥστε πρόσωπον ἀγγέλου,» φησί. Τούτο ἄρα ἡ χάρις ἦν, τούτο καὶ ἡ δόξα Μωυ-

σεῖας ἦν. Ἐπίχαρον δὲ αὐτὸν δοκεῖ μοι ποιῆσαι τὸν Θεόν, τάχα ἐκεῖ ἐμειλλέ τινα ἔρεῖν, καὶ ἵνα εὐθέως τῇ προσέβῃ καταπλήξῃ αὐτοῖς· (ἐστὶ γὰρ, ἐστὶ καὶ πρόσωπον, χάριτος γήμωσα πνευματικῆς, ἐκείνησιν τοῖς ποθοῦσιν εἶναι, καὶ αἰδέσθαι τοῖς μωσοῦσι καὶ φοβερά·) ἢ καὶ ὡς αἰτίαν τούτου εἶπε, δι' ἣν ἠνέχεοντο τῆς δημαγωγίας αὐτοῦ. Τί δαὶ ὁ ἀρχαίως·—

(Κεφ. Γ'. στίχ. 1.)· «Εἰ ἄρα, φησί, ταῦτα εὐτως ἔχει·· Ὅρθῃ πῶς μετὰ ἐπικυρίας ἡ ἐρωτήσεως, καὶ οὐδὲν τίνας φορτικῶν ἔχουσα·· Διὰ τούτο καὶ αὐτὶς ἀπὸ προσηκίας ἀρχεται τῶν βημάτων, καὶ φησιν·· «Ἀνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούστατα· Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὥρθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρρὰν.·» Εὐθὺς ἐκ τοῦ προομίου τὴν δόξαν αὐτῶν ἀναιρεῖ, καὶ κατασκευάζει δι' αὐτὸν φησιν ἀνυπόπτως ὅτι τε οὐδὲν ἐστὶν ὁ ναὸς ἡγίου αὐτοῦ, οὐδὲ τὰ ἔθνη, καὶ ὅτι οὐ περιέσσονται τοῦ κρηγίσματος, καὶ ὅτι ἐξ ἀμνηστῶν δαὶ ὁ Θεὸς πάντα πικρὰ καὶ κατασκευάζει. Ὅρα γοῦν διὰ τούτων ὑπεκρινέν· τὴν δημαγωγίαν καὶ ἀποδεικνύουσιν ὅτι, πολλῆς ἀπολαύσαντες αἱ φιλανθρωπίας, τοῖς ἐκλεκτοῖς τὸν εὐεργετήν ἡμεῖς φασί, καὶ ὅτι ἀδυνατοῖς ἐπιχειροῦσιν.· «Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὥρθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἂν σοι δείξω.·» (Γέν. ιβ'. 1.).

§. β'. Καὶ ναὸς οὐκ ἦν, καὶ θυσία οὐκ ἦν, καὶ θίσις ἐφέως ἤξιστο Ἀβραάμ, καὶ προγόνους Πέρσης εἶχε, καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ ἦν. Καὶ τί δόχητος ἀρχαίως τὸν Θεὸν τῆς δόξης Θεὸν ἐκαλεῖσιν·· Ἐπειδὴ τοὺς ἀτίμους ἐνδοῦς παροίηκα, καὶ ἵνα διδάξῃ ὅτι, εἰ ἐκείνους ἐδίδασκε, πολλῶ μᾶλλον αὐτοῖς. Ὅρθῃ πῶς αὐτοῖς ἀπάγει τῶν σωματικῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου πρῶτον, ἐπειδὴ περὶ τόπου ὁ λόγος ἦν·· «Ὁ Θεὸς τῆς δόξης,·» Εἰ δόξης Θεός, εὐθὺς ὅτι οὐ δείκται τῆς παρ' ἡμῶν δόξης, οὐδὲ τῆς διὰ τοῦ ναοῦ· αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ τῆς δόξης πηγή. Μὴ τοίνυν νομίσητε ταύτῃ δοξάζειν αὐτόν. Καὶ πῶς, φησὶν, ἡ Γραφὴ τούτου λέγει περὶ τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ·· Ὅτι οὐκ ἐστὶ πρὶς τὰ μὴ σφόδρα ἀναγκαῖα περιττὴ· ὁ μὲν γάρ ἦν χρηστὸς μακάριος, τοῦτο μόνον ἡμᾶς εἰδέναι, ἐπὶ ἀπὸ τῆς ἐφέως τοῦ αἵος συνεζήλθεν αὐτῷ, τὸ δὲ πλεον τούτου παρλιπὸν ἀδελφίτην διὰ τὸ ὅτι· τὸν ἀποκινεῖν μετὰ τὸ κατοικῆσαι αὐτόν ἐν Χαρρὰν.· «Ἐξέλθε ἐκ

τῆς συγγενείας σου. » Ἐνταῦθα δείκνυσιν ὅτι οὐκ εἰσὶν οὗτοι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ. Πῶς; Ὅτι ἐκεῖνος παιθῆνός ἦν, οὗτοι δὲ ἀπειθεῖς· μᾶλλον δὲ, ἔξ ὧν ποιεῖ κελευόμενος, μαρτύρονται ὅτι ἐκεῖνος μὲν τοὺς πόνους ὑπέμεινε, οὗτοι δὲ τοὺς καρποὺς ἑρπύονται, καὶ ὅτι πάντες οἱ πρόγονοι ἐν κακουχίᾳ. « Καὶ ἐξεληθὲν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατέβηκεν ἐν Χαρρὸν· κακώκεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μεταφύσεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε » καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός. » Ὅρα πῶς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς ἀνάγει· οὐ γὰρ εἶπε· Ὁ δόσσει, » ἀλλ' « οὐκ ἔδωκε, » δηλῶν ὅτι πάντα παρ' ἐκείνου καὶ οὐδὲν παρ' αὐτῶν· ἦλθε γάρ, καὶ συγγίνεσκον ἀφ' οὗ κατεβίβα. διὰ τί οὖν οὐκ ἔδωκεν; Ὅτι τύπος ἦν ἑτέρας γῆς, καὶ ἐπηγγέιλαιο δοῦναι αὐτῇ αὐτῷ. Ὅρῃς ὅτι οὐχ ἀπλῶς ἐπλῖν τὸν λόγον ἀναλαμβάνει; « Οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ, » φησί. « Καὶ ἐπηγγέιλαιο καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτοῦ τέκνου. » Πάλιν τὸ δυνατόν ἐντιθεὶν δείκνυσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἔξ ἀμυχάνων πάντα ποιεῖν· τὸν γὰρ ἐν Παρθίᾳ καὶ τοσοῦτον ἀπύχοντα, τοῦτον ἔρρηι κύριον τῆς Παλαιστίνης ποιήσαν. Ἄλλ' ἴδωμεν ἀνοθεῖν τὰ εἰρημίνα. « Ἀτενίσκοντες εἰς αὐτόν, φησὶν, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὥσει πρόσωπον ἀγγέλου. » Πόθεν ἡ χάρις τῷ Στεφάνῳ ἐπένθη; ἀρ' οὐκ ἀπὸ τῆς πίστεως; Εἰδὼλον τὸν ἡμαρτύρησι γὰρ αὐτῷ ἄνω ὅτι κλήρης πίστειος ἦν. Ἔστι δὲ χάριν ἔχειν καὶ οὐκ ἐν ἰσότητι· διὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος, « ὃ μὲν χάρις ἔδιδόται, » φησὶν, « ἰαμάτων, ἀλλ' ὃ δὲ λόγος σοφίας. » (Ἀ'. Κορινθ. ιβ'. 8. 9.). Ἐνταῦθα δὲ μοι δοκεῖ καὶ ἐπιχαρὶν αὐτοῖς εἶναι ἀντίτισθαι τῷ λέγειν· « Εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὥσει πρόσωπον ἀγγέλου » ὃ καὶ Βαρνάβας μαρτυρεῖται. Ὅθεν τοὺς ἀκλόστοις τι καὶ ἀπονήρους μάλιστ' ἱκανὴν θαυμαζομένους, καὶ τούτους μᾶλλον ἐπιγάρματα ἔντα· « Τότε υπέβαλον ἄνδρας, λέγοντας ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα. » Ἐπὶ μὲν τῶν Ἀποστόλων εἰπὼν ὅτι τὴν ἀνάστασιν κατήγγελλον, καὶ ὅτι πολλὸς ὄχλος ἐπείρρει, ἐνταῦθα δὲ ὅτι ἐθεραπεύοντο. Ὡς τῆς ἀνοίας! ὕπὸ ὧν εὐχρηστοῖν βίβει, ὑπὲρ τούτων ἡμέραντο, καὶ τοὺς διὰ τῶν ἔργων κρατούμενους κρατῶσιν διὰ τῶν λόγων, (ἔπαρ καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἰπείσου,) καὶ αἰεὶ εἰς λόγους αὐτοῦ

ἐνέβαλλον· ἀρπάσει γὰρ αὐτοὺς ἀπλῶς ἡσχύνοντο, οὐδὲν ἐχόντες ἐγκαλεῖν. Καὶ ὅρα πῶς οὐδὲ αὐτοὶ οὐ δικάζοντες μαρτυροῦσιν, (ἡ- λέγηθησιν γὰρ ἄν.) ἀλλ' ἀπλῶς ἑτέρους μισθοῦνται, ἵνα μὴ διέξῃ ἐπερείαι εἶναι τὸ πρῆγμα. Τὸ αὐτὸ γεγονός βίβει τις ἂν καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. Εἴδες τοῦ κληρονομικοῦ τὴν δύναμιν, καὶ πῶς οὐχὶ μεστοζομένων μόνον, ἀλλὰ καὶ λησζομένων κρατεῖ, οὐδὲ εἰς δικαστήριον ἀγομένῳ, ἀλλὰ καὶ ἑανομομένῳ πάντοθεν; Ἐντιθεῖν, καὶ ψευδομαρτυροῦντων αὐτῶν, οὐ μόνον οὐκ ἐκράτους, ἀλλ' οὐδὲ ἀντοστήσαν ἰσχυον, καίτοι σφόδρα ἀναίσχυντοι ἔντις· οὕτως αὐτοὺς κατὰ κράτος εἶλα, καὶ ταῦτα πολλὰ πρᾶττοντας ἀπείκασα (ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ), οἱ καὶ πάντα πρὸς θάνατον ἐπαρττον τὴν αὐτοῦ, ὡς λοιπὸν θελον γενέσθαι πᾶσιν ὅτι οὐκ ἦν ἀνθρωπινῇ ἡ μάχη, ἀλλὰ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους. Σκόπει δὲ καὶ τί φασιν οἱ συστάντες ψευδομαρτύρες ἐπὶ τῶν ρησέων συναρπασάντων αὐτοὺς εἰς τὸ συνέδριον. « Ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς Μωσῆν καὶ τὸν Θεόν. » Ὡς ἀναίσχυντοι! πρᾶγματα ποιεῖτε βλάσφημα εἰς τὸν Θεόν, καὶ οὐ φροντίζετε, καὶ Μωσέως φροντίζων προσποιεῖσθαι· διὰ τοῦτο πρόσκειται Μωσῆς, ἐπειδὴ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐ σφάρα αὐτοῖς ἡμεῖς, καὶ ἔνω καὶ κάτω Μωσέως μέμνηνται, « ὁ Μωσῆς, » λέγουσιν, « οὗτος δὲ ἐξ ἡ γαγεν ἡμᾶς » (Πράξ. ζ'. 40.), τὸ εὐρίσκειν τοῦ ὄχλου ἀναρπάζοντας. Καίτοι πῶς ἀνθρώπος βλάσφημος ἂν παραμύσει; πῶς δὲ καὶ ὁ οὗτος βλάσφημος σημεῖα ἐποίησεν ἐν τῇ λαῷ; Ἀλλὰ τοιοῦτον ἡ βασιλεία, ἐκτροπὴς τοὺς ἀλόντας πικρῶς, ὡς μηδὲ ἀ φθίγγονται συναρπῇ. « Ἀκηκόαμεν αὐτοῦ, φασὶ, λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς Μωσῆν καὶ τὸν Θεόν, » καὶ πάλιν· « Οὗτος ὁ ἀνθρώπος οὐ παύεται ῥήματα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ νόμου, » καὶ μετὰ προσθήκης· « Ὁ παρῆδεν ἡμῖν Μωσῆς; » οὐαὶ τὸ Θεός.

§. γ'. Ὅρῃς πῶς ἐπὶ ἀνταρτοῇ πολυταίας καὶ ἀτιθείας αὐτοῦ κατατηροῦσιν; Ὅτι δι' οὐκ ἦν τοῦ τοιοῦτου τοιαῦτα ἔλκειν καὶ ὁρασίως, παντὶ που θελόν· οὕτως ἡμεῖς καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου ἦν. Ἐνθα μὲν οὖν οὐκ ἐσκευαζοντο, οὐδὲν τοιοῦτόν φησιν ἡ Γραφή, ἐπεὶ δὲ τὸ πᾶν ἐνταῦθα συκαφανία ἴσται, εὐδώς αὐτὴν διορθοῦται ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄλλοι τῆς ὁρέας. Ἀρα οἱ Ἀπόστολοι οὐκ ἐσκευα-

τοῦτο, ἀλλ' ἐκωλύοντες αὐτοὺς δι' οὐκαρνεύεσθαι· διὰ τὴν τοῦτο καὶ πρὸ πάντων ἡ εἰς ἀπολογίαται. Τάχα τοῦτο καὶ τὸν ἱερέα ἐνέτραψεν. Εἰπὼν δι' οὗ ἐπηγγείλατο, ὡς δέκνυται τὴν ἐπαγγελίαν πρὸ τοῦ τοῦτο γινεσθαι, πρὸ τῆς παροχής, πρὸ θυσίας, πρὸ τοῦ ναοῦ· καὶ οὗ κατ' ἀξίαν οὗτοι λαβόντες οὐδὲ περιτομὴν οὐδὲ νόμον, ἀλλὰ τῆς ὑπακοῆς μόνως μισθὸς ἦν· ἡ γὰρ (ἀλλ') οὐδὲ, τῆς περιτομῆς δοθείσης, ἡ ἐπαγγελία πληροῦται· καὶ οὗτοι οὕτως ἦσαν, καὶ τὸ τὴν πατρίδα ἀρεῖναι, τοῦ Θεοῦ κληρούμενος, καὶ συγγένειαν, (ἐκείνη γὰρ πατρίς, ἐνθα ἂν ᾔγεσται Θεός), καὶ τὰ κληρονομία ἐνταῦθα μὴ λαβεῖν καὶ οὗτι, εἰ τις ἀκριβὲς ἐξετάζει, Πέρσαι εἰσὶν οἱ Ἰουδαῖοι· καὶ οὗτι χωρὶς σημείων πιστεύουσι διὰ τὸ Θεῷ λόγοντι, καὶ ἐκείνους συμβαίνει· ἐπεὶ καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ τὸν τάρων καταλαβὼν τὸν πατῆρα καὶ πάντα, ἐκείνους τὸ Θεῷ. Εἰ δὲ οὗτοῦτο πατὴρ οὐκ ἐκκινώμενος αὐτῷ τῆς ἐπὶ Παλαιστίνῃ ἀποδοχῆς τῷ ἀπιστοῦ εἶναι, πολλὰ μᾶλλον τὰ παιδιὰ οὐ κοινωνήσουσι, καὶ ἐπὶ πολλὸ ὁλοοῖται τῆς ἰδοῦ, τὴν τοῦ πατρὸς μὴ ζηλώσαντα ἀρετὴν. «Καὶ ἐπηγγείλατο αὐτῷ δοῦναι αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, φησὶ, μετ' αὐτόν. α. Παλλὴ ἐνταῦθα καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλοφροσύνη δείκνυται, καὶ τοῦ Ἀδραμῆ ἡ πίστις· τὸ γὰρ, ὡς οὐκ ἔστος αὐτῷ τέκνον, ὡς παῖσθαι, τοῦτο δέκνυται καὶ τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν πίστιν, καίτοι γε τὰ γινόμενα τοῦναντίον ἐκείνων· εἰναι, μετὰ τὸ ἐλθεῖν οὐκ εἶχε βῆμα ποδός, καίτοι οὐκ εἶχεν, ἀπερ ἐναντία ἦν τῇ πίστι. Ταῦτα δὲ κατανόουσαι καὶ ἡμεῖς, ἀπερ ἂν ἐπαγγιλλῆται ὁ Θεός, δεχόμεθα, καὶ οὗ ἐναντία ἡ τὰ γινόμενα, καίτοι ἐφ' ἡμῶν οὐκ ἔστιν ἐναντία, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀελοῦσα· ἐνθα μὲν γὰρ ἂν ὥσιν ὑποσχέσκει, ὅταν τὰ ἐναντία γίνηται, ἐναντία ἔστιν ὅταν, ἐφ' ἡμῶν δὲ τοῦναντίον· ἐνταῦθα μὲν θάλαμν ἔπειν, ἐκεῖ δὲ ἀπιστιν. Τί συγγένομα τοὺς καιροὺς; τί τὰ ἀνω κάτω ποιοῦμεν; Ὡλέθῃ, εἰπέ μοι, ὅτι ἐν πνίφει ἐσθίει, καὶ βορρῇ διὰ τοῦτο; Μὴ βορρῶ· βορρῶ γὰρ ἄξιον, εἰ ἐκεῖ μὲλλουσιν Ὡλεσθαι· αὐτῇ γὰρ ἡ Ὡλέτης, ἀνέστω αἰτία. «Ἢ ἀσθένεια αὕτη, φησὶν, οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον.» (Ἰωάν. ια'. 4.). «Ἐκείνη ἡ Ὡλέτης, κἀλασσε· αὕτη, παιδεία καὶ διόρθωσις. Ἀγὼν ἔστιν ὁ παρὼν καιρὸς, οὐκ οὐδὲν τοῦ πνευματικοῦ χρεῖα· πόλεμος ἔστι καὶ μάχη. Οὐδέ τις ἐν πόλεμῳ ζητεῖ ἀσθενεῖν, οὐδέ τις ἐν πόλεμῳ ζητεῖ τραπῆναι, οὐδέ τις ὑπὲρ χρημάτων μεμνησθῆναι,

ὑπὲρ γυναικὸς οὐδέ τις προσηύξει, ἀλλ' εἰς ἐν ὁρᾷ μόνον, ὅπως περιγίνοιντο τῶν ἐχθρῶν. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· καὶ ἂν περιγινώμεθα καὶ ἐπαρδιώμεθα μετὰ τροπαίων, πάντα ἡμῖν ὁ Θεὸς βούσι. Τοῦτο μόνον ἡμῖν σπουδαῖσθαι, πῶς περιγινώμεθα τοῦ διαβόλου· μέλλον δι' οὗ τῆς ἡμετέρας τὸ πᾶν· ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἔστι τὸ πᾶν. «Ἐν ἡμῖν σπουδαῖσθαι, ὅπως ἐπισπουσώμεθα αὐτοῦ τὴν χάριν, ὅπως Ὡλεώμεθα πρὸς ἐκείνους τὴν βοήθην ἐκείνην. α. Εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;» (Ῥωμ. ι'. 31.), φησὶν. «Ἐν μόνον σπουδαῖσθαι, ὅπως οὗτος ἡμῖν μὴ ἐχθρὸς γίνηται, ὅπως ἡμεῖς μὴ ἀποστραφῇ.

§. 8. Οὐ τὸ Ὡλεσθαι κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀμαρτάνειν κακόν. Ἢ χαλεπὴ Ὡλέτης τοῦτο ἔστι, καὶ ἐν τρωπῇ διάγωμεν οὐ λίγω ἐν τῷ μέλλοντι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι· πῶς γὰρ εἴτι τὸ συνειδὸς ἡμῶν δέκνυται; ποίας βασιλείας οὐκ εἶναι χεῖρον; Ἐδουλόμην μετὰ ἀκριβείας ἰσχυρῆσαι τοὺς ἐν τοῖς κακοῖς ζῶντας, εἰ μὲν ποτε εἰς ἔκτασιν ἔρχονται τῶν οὐκ αἰμαρτημάτων, εἰ μὴ τρέμοντες, εἰ μὴ δεδούκασι, εἰ μὴ ὀδυνώμενοι, εἰ μὴ μακαρίζουσι τοὺς ἐν νηστείᾳ, τοὺς ἐν ἔρει, τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ ζῶντας. Βούλει ἀσπιν εἶρεν ἐκεῖ; Ὡλέθῃ ἐνταῦθα διὰ τὸν Χριστὸν οὐδὲν ταύτης τῆς ἀνέστω ἔστιν. Ἐχάρων ὁ Ἀπόστολος μαρτυροῦμαι. Παῦλος τοῦτο παραινέει, λέγων· «Καίρεται ἐν Κόριθ. α. (Φίλιπ. 3. 4.). Καὶ οὗτοι ἐν χεῖρον, φησὶν, ἐνθα δεσπᾷ, ἐνθα βασανῶν, ἐνθα δικαστήρια; Μάλιστα ἐνταῦθα χεῖρον ἐν. Πᾶς δι' ἐν χεῖρον, ἐνθα ταῦτα, μάθωσι. Ὁ μὲν ἐκείνῃ συνειδὸς μίγα πως ἡσθίεται, ὥστε, ὅταν ἂν εἴπῃς τὴν Ὡλέτην, ποιοῦμεν λίγους τὴν ἡσθίαν· εἰπὶ γὰρ μοι, ὁ μισθὸς τῶν πραγμάτων λαβὼν στρατιώτης καὶ ἐπανῶν ὅρ' οὐχὶ μετὰ πολλῆς ἐπανήξει τῆς ἡσθίης, (καμμένης ὑπὸ τῶν ἔχων τὰ τραύματα,) λαμπρότερος τε καὶ εὐδοκίμωτος; Καὶ οὗ, ἂν ὀδυνῆς ῥῆξαι τὴν βοήθην ἐκείνην, ἢν Παῦλος, ὅτι «τὰ στήγματα τοῦ Ἰησοῦ βαστάζω» (Γαλ. 6. 17.), ὀδυνῆς μίγας γινώσκει καὶ λαμπρὸς καὶ εὐδοκίμος. Ἀλλ' οὐκ ἔστι διωγμός; Στῆθι πρὸς ὀδυνῶν καὶ εἴπῃ τις ἐναντίον τι, μὴ ὀδυνῆς ἀκούσαι κακῶς διὰ Χριστόν· στῆθι πρὸς τύπον τυραννείας, στῆθι πρὸς ὀμὸν μάχην, στῆθι πρὸς ἐπιθυμίας βασάνων. Καὶ ταῦτα στήγματα ἔστι, καὶ αὐτὰ βασάνων· εἰπὶ γὰρ μοι, τί τὸ ἐκείνων τῶν βασάνων; ὅρ' οὐχ ὅτι ἡ ψυχὴ

ἀλλ' οὐ καίεται· Ἐκεῖ μὲν γὰρ κεν τὸ σῶμα μαρίζεται, ἐνταῦθα δὲ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἔστι. Παρὶ αὐτῆς ἡ ἐδόνη, ὅταν ὀργίζηται, ὅταν βασκαίνῃ, ὅταν τι τοιοῦτον ποιῇ, μᾶλλον δέ, ὅταν πάσχει· οὐ γὰρ ποιεῖν τοῦτο ἔστιν, ἀλλὰ πάσχειν, τὸ ὀργίζεσθαι, τὸ φθόνον ἔχειν διὰ τοῦτο καὶ πάθῃ καλεῖται ψυχῆς, καὶ τραύματα, καὶ ὠτειλαί. Ὅντως γὰρ πάθος ἐστὶ, καὶ πάθους χαλεπωτέρον.

Ἐνοήσατε οἱ ὀργιζόμενοι ὅτι πᾶσι ταῦτα ποιεῖτε· οὐκοῦν ὁ μὴ ὀργιζόμενος οὐ πάσχει. Ὅρθε εἰσι τὸ ὀβριζόμενος οὐ πάσχει, ἀλλ' ὁ ὀβριζων, ὅπερ ἔργον καὶ ἦλθ· Ὅτι γὰρ πάσχει ὁθλον μὲν καὶ ἀπὸ τοῦ πάθους καλεῖσθαι τὸ τοιοῦτον, ὁθλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ σώματος· ταῦτα γὰρ ἀπὸ ὀργῆς τίκονται· τὰ πάθη, ἀμύλωνσις, παραπλήξια, καὶ κυρία ἑτερα· Ἀλλὰ τὸν παιδα ὀβρισε, ῥησὶν, ἀλλὰ τὸν οἰκίστην. Μὴ νομίσης εἶναι ἀσθενεῖν τὸ μὴ καὶ αὐτὸς τοῦτο ποιῆσαι· εἰπέ γὰρ μοι, καλῶς γέγονεν· Οὐκ οἶμαι εἰπεῖν· οὐκοῦν μὴ ποιήσης τὸ μὴ καλῶς γινόμενον. Οὐδὲν οἶαι ἐν τοῖς τοιοῦτοις αἱ ἔργα τίκονται. Τί οὖν, ἂν καταρροῇ, ῥησὶν, ἂν πάλιν εἴπῃ· Ἐλεγετο, ἐκτίμησον, παρακάλασον, (πράττειται ὀργὴ λίσσεται), προσελθὼν ἐγκάλασον· ὅπερ μὲν γὰρ τῶν εἰς ἡμᾶς οὐδὲ τοῦτο ποιεῖν χρή, ὅπερ δὲ τῶν ἄλλων καὶ ἀνάγκη τοῦτο δεῖ ποιεῖν. Μὴ βίβαν ὄβριον νομίσης τὸ τὸν παιδα ὀβρισθῆναι· κεν ἀλγῆς ὅπερ ἐκείνου, καὶ ὡς αὐτὸς ὀβρισθεὶς· οὐ γὰρ ἐκείνῃ ὁ παῖς κακῶς ἐπαθεῖν, ὀβρισθῆς σύ, ἀλλ' ὁ ποιήσας κακῶς. Σβίσσον τὴν μάχαιραν τὴν δεξιάν, ἐν τῇ θήρῃ κτείσθω. Ἄν ἔχωμεν αὐτὴν γυμνὴν, πολλὰς καὶ οὐκ ὄντος καιροῦ χρησόμεθα, ἐρηλάμενοι ὅτ' αὐτῇ· ἂν δὲ ἢ κεκοιμημένη, κεν χρεια γίνηται, οσσεθήσεται ἡ ὀργή. Ἐπερ αὐτοῦ οὐ βούλεται ἡμᾶς ὀργίζεσθαι ὁ Χριστός, (ἀκούουσιν γὰρ τί ρησι πρὸς τὸν Πέτρον· « Ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκα ») (Ματθ. κς'. 52.), καὶ σὺ ὅπερ παῖς ὀργίζῃ· διδάσκον καὶ τὸν παιδα φιλοσοφεῖν, εἰπὶ αὐτῷ τὰ τοῦ δισπότου παθήματα, μίμησάι σου τὸν διδάσκαλον. Ὅτι ἐμελλόν καὶ αὐτοὶ ἀμαρτάνεσθαι, οὐκ εἰπεν ὅτι « ἐκδικήσω », ἀλλὰ τί· « Ἐμεῖ δὲ διώξωμεν », καὶ ὑμεῖς διώξευσι. » (Ἰωάν. ις'. 20.). « Οὐκοῦν φέριτε γυναικας· σὺ γὰρ ἐμεῖς βελτίους ὑμεῖς. » Ταῦτα καὶ σὺ πρὸς τὸν υἱόν καὶ τὸν πατέρα εἰπὶ· « Οὐκ εἰ τοῦ δισπότου σου βελτίον. » Ἀλλὰ χήρας εἶναι δοκεῖ τὰ ῥήματα τῆς φιλοσοφίας. Οἶμαι, ὅτι λόγῳ παραστῆσαι οὐκ εἶναι, ὡς ὑπὸ τῆς πίστεως

αὐτῆς διδασχῆται ἐκαστοί! Καὶ ἵνα μάθῃς, ἐν μέσῳ δύο ἐστὼς διαμμεχόμενος, γένου τῆς μερίδος τῶν ἀδικουμένων, καὶ μὴ τῶν ἀδικούντων, ἂν μὴ παρὰ σπουτὴ τὰ νικητήρια βῇς, ἂν μὴ λαμπροὺς λάβῃς στεφάνους. Ὅρα πῶς ὀβρίζεται ὁ Θεός, καὶ πῶς ἀπεκρίνεται πρὸς καὶ ἡμῶς. « Ποῦ ἐστι, ῥησὶν, Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; » (Γέν. δ'. 9.). Καὶ τί ἐκείνος; « Μὴ φύλαξέ με γὰρ εἰμι τοῦ ἀδελφοῦ μου; » (Λούθ. 10.). Τί αὐθαδέστερον τοῦτο; κεν παρὰ γε υἱὸς ἦκουσεν ἂν τις· εἰ γὰρ παρὰ ἀδελφοῦ, οὐχ ὄβριον ἀν ἡγήματο τὸ τραῦμα; Ἀλλ' ὁ Θεός πάλιν ἡμῶς ἀποκρίνεται· « Φωνή αἰματός τοῦ ἀδελφοῦ σου, ῥησὶ, βοᾷ πρὸς με. » (Λούθ. 10.). Ἀλλ' ὁ Θεός ἀνώτερος ἐστὶν ὀργῆς, ῥησὶν. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο κατηγγίνεν ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός, ἵνα οἱ θεὸν ποιήσῃ κατὰ δύναμιν τὴν ἀνθρωπίνην. Ἀλλ' οὐ δύναμαι, ῥησὶν, ἀνθρώπος ὢν. Οὐκοῦν φέρι ἀνθρώπους σοι παραγγέλλω. Καὶ μὴ με νομίσης Παῦλον ἔπειν μὲν Πέτρον, ἀλλὰ τινας τῶν ἐλαττωμένων καὶ σφόδρα κατωτέρων. Τὸ παιδάριον ἦλθι τὴν Ἀναν ὄβρισε, λέγον· « Περιελοῦ τὸν οἶνον σου. » (Α'. Βασιλ. α'. 14.). Τί τοῦτο ὀβριστικώτερον; Τί οὖν ἐκείνη; « Γυνὴ ἐν σκληρᾷ ἡμέρᾳ ἐγὼ εἰμι. » (Λούθ. 15.). Οὐδὲν ὄντως θάλαμος ἦσαν φιλοσοφίας μέγιστος ἐστίν. Ἡ αὐτὴ δὲ αὐτὴ, καὶ τὴν ἀντίκλινον αὐτῆς ἔχουσα, οὐχ ὄβρισην αὐτὴν, ἀλλὰ τί· Πρὸς τὸν Θεὸν καταρροῦν, καὶ ἐκχυμένην οὐδὲ μείνηται αὐτῇ, οὐδὲ λένει· « Ἐπειδὴ θυνδίζεαι με ἡ δεινὰ, ἐκθύμηνέ με »· οὕτω φιλόσοφος ἦν ἡ γυνή. (αἰσχυρόμενοι οἱ ἄνδρες,) καίτοι ἔστε εἰς τὴν ζήλον ἦσαν οὐδὲν.

§. ε'. Ὁ τιλῶντης, ὀβρισθεὶς παρὰ τοῦ Φαρισαίου, οὐκ ἀνδρίζεται, (καίτοι γε, εἰ ἐβόλευτο, ἤθλωνται), ἀλλὰ φιλόσοφος ἦν γὰρ, λέγων· « Ἰλδίσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. » (Λουκ. ιη'. 13.). Ὁ Μαρκεῖος δὲ, ὑπὸ τοῦ διούλου κατηγορηθείς καὶ συκοφαντηθείς, οὐδὲν οὐδὲν εἶπεν, οὐτε ἐπαῖνον εἰς αὐτὸν τι πονηρόν, οὐδὲ ἐπὶ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. (Β'. Βασιλ. ις'. 3.). Βούλει καὶ πόρνης ἀκούσαι φιλοσοφίας; Ἀκούουσιν τοῦ Χριστοῦ λέγοντες, ἡνίκα ταῖς θρεῖν αὐτῆς τοὺς πύδας ἀπέμαστο· « Τελῶναι καὶ ἐόρμαι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν. » (Ματθ. κα'. 31.). Εἰδὼς αὐτὴν ἰσχυρὰν καὶ θαυρούσαν, καὶ τὰ οἰκία ἁμαρτήματα ἀπολουμένην; Ὅρα πῶς καὶ πρὸς τὸν Φαρισαῖον οὐκ ὀργίσθη θυνδίζεσθαι· εἰ ἦν γὰρ, φη-

σίν, ὅτι ἀμαρτανῶδες ἐστὶν αὕτη ἡ γυνή, οὐκ ἂν ἔβλεπον αὐτήν. Καὶ οὐκ εἶπε πρὸς αὐτόν· « Τί γάρ; εἰπέ μοι· σὺ καθαρὸς ἀπὸ ἀμαρτημάτων εἶ; » ἁλλὰ κλίον ἔπαυσε, κλίον ὤδωρετο, καὶ θεραπεύει τὰ δάκρυα ἡρώ. Εἰ δὲ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ πόρνοι φιλοσοφοῦσι, καὶ ταῦτα πρὸ τῆς χάριτος, τίνας ἐσθμεῖαι ἡμεῖς ἔξοι συγγνώμης, μετὰ τὴν τοσαύτην χάριν θνητῶν μᾶλλον ἐκπολεμούμενοι, δάκνοντες καὶ λακτίζοντες; Οὐδὲν αἰσχυρότερον θυμοῦ, οὐδὲν ἀτιμώτερον, οὐδὲν βιαιότερον, οὐδὲν ἀπρόσεκτον, οὐδὲν βλαβερώτερον. Ταῦτα λέγου, οὐχ ἵνα πρὸς ἀνδράς ὡς ἡμεῖς μόνον, ἀλλὰ, καὶ γυνὴν λάλος ᾗ, ἵνα φέρῃς ἔστω σοι παλαιότερα καὶ γυναικείων ἡ γυνή. Πῶς γὰρ οὐκ ἀποποι, γυνάσκει μὲν ἀναβίχουσα οὐδὲν κέρδος ἔχοντα, ἐνθα ὀλιγομέν τὸ σῶμα, γυνάσκει δὲ μὴ πνεῖν οἰκασθε, καὶ πρὸ τῶν ἀγώνων στείρανεν ἑμὲν παρέχοντα; Ἐγέρῃς ἡ γυνή; Μὴ γένη σὺ γυνή; γυναικῶδες γὰρ τὸ ὀβριζέιν· νόσος ἐστὶ ψυχῆς, ἐλπίτωσά ἐστι. Μὴ νομίσης ἀνάξιόν σου εἶναι, ἐταν ἡ γυνὴ ὀβρίση. Ἀνάξιον, ἐταν σὺ μὲν ὀβρίζῃς, ἐκείνη δὲ φιλοσοφῇ· τότε ἀσχημονεῖς, τότε ὀβρίσθης· ἂν δὲ ὀβριθεὶς ἐνίκαρ, τῆς ἰσχύος τῆς σὺ πολλὴ ἡ ἐπίδειξις. Οὐ τὰς γυναῖκας ἐνάγων εἰς ὀβριε, ταῦτα λέγω, μὴ γίνεσθαι· ἀλλ' εἰ σου καὶ συμβαίῃ κατὰ στανικὴν περιστάσιν, ἵνα φέρῃται. Ἀνδρῶν ἐστι τὸ φέρειν τῶν ἰσχυρῶν τοὺς ἀσθενεῖς. Καὶ οἰκίτης ἀντίψις, φιλοσοφῶσιν σὺ· μὴ, τί ἐκείνος ἀξιὸς ἐστὶν ἀκούσθαι, εἴη τις ἡ πράξις, ἀλλὰ τί δὲ σὺ καὶ ποιεῖται καὶ εἰπαῖν. Μηδέποτε, κέρην ὀβρίζων, εἰσέρχῃ ῥήμα ἐκβάλλει· μηδέποτε οἰκίτης μωρὸν εἰπῇ. Καίτις οὐχ ὀβρίσθῃ, ἀλλὰ σὺ. Οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ εἶναι τὸν ὀβριζόμενον, ὥσπερ οὐδὲ πηλαγὸς κυμαίνόμενος, ἢ πηγὴν μένειν καθαράν, βορβόρον πῶθεν ἔμπροσθεν αὐτῆς· οὕτως πάντα ἀναμίξῃ, μᾶλλον δὲ οὕτως πάντα ἄνω καὶ κάτω γίνεσθαι. Καὶ τυττήρης, καὶ διαμρῆτης τὸν χιτωνώσαν, σὺ μελίζοντα τὴν βλάβην ὑπάρχοντα· ἐκείνη μὲν γὰρ περὶ τὸ σῶμα καὶ περὶ τὴν ἰσθμὴν ἡ πληγὴ, σὺ δὲ περὶ τὴν ψυχὴν. Ἐκείνην δεικνύεις, ἐκείνην ἔτρωσας, τὸν ἥνυχον ἐσθλὸς ἀπὸ τῶν ἑπώνων καίτω, βέτιον σφίσσει παρισκώσας· καὶ ταῦτα γίνεσθαι, ὅταν ἡνίοχος εἴρωμ ὀβριζόμενος ἴσως· ἂν σφίσθῃ. Καὶ ἐπιπλήττης, καὶ νομειτῆς, καὶ ἀνὴρ πειθῆς, ἀργὸς χωρὶς καὶ θυμῶ· εἰ γὰρ ὁ ἐπιπλήττων ἱατρός ἐστι τοῦ ἀμαρτανώοντος, πῶς ἂν δύνατο θεραπεύσαι ἕτερον, ἑαυτὸν

πρότερον κακώσας, ἑαυτὸν μὴ θεραπεύειν; Εἴ τις, εἰπέ μοι, ἱατρός πορεύοιτο ἕτερον θεραπεύειν, πρότερον τὴν χεῖρα τραυματίσας τὴν ἑαυτοῦ, πρότερον τοὺς ὀφθαλμοὺς πηρώσας, οὕτως ποιεῖται ἐκείνου τὴν ἱατρειάν; Οὐχί, φησὶν. Οὕτως καὶ σὺ καὶ ἐπιπλήττης, καὶ νομειτῆς, καθαρὰ βλέπώσας σου οἱ ὀφθαλμοί. Μὴ θαλῶσης τὸν νοῦν, ἐκεῖ πῶς ἡ θεραπεία γιγνέσθαι; Οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ αὐτῇ γαλήνῃ εἶναι ἀόργητον εἶναι καὶ ὀργίζεσθαι. Τί, τὸν διδάσκαλον ἀπὸ τοῦ θρόνου καταστρέφεις, οὕτως διαλέγῃ τῷ χαμῶ καμίνῳ; Οὐχ ἔρξῃ τοὺς δικάζοντας, οἱ, ἐταν μέλλωσι κρίνειν, καθίζονται ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἐν σχήματι τῷ προσήκοντι; Οὕτως καὶ σὺ ποιήσων· ἀσχημονεῖ τὴν ψυχὴν ἰσθμὴν δικαστικῇ, (αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἐπαικία), καὶ τότε ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαστῆς καθίσων. Ἀλλ' οὐ φοβηθήσεται, φησὶ. Μᾶλλον φοβηθήσεται. Τότε, καὶ δικαία λέγῃς, τῷ θαμῷ λογιέται· οἰκίτης· ἂν δὲ μετὰ ἐπαικίας, ἑαυτοῦ καταγνώσεται, τὸ δὲ προηγούμενον, ἀποβέβηται σὺ ὁ Θεός, καὶ οὕτως συνήθη τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ ὀλιανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΣΤ'. 16.

(Κεφ. Γ' στίχ. 6.) — « Ἐβόλησε δὲ οὕτως ὁ Θεός, λέγων ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πόροιον ἐν γῇ ἁλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτό, καὶ κακώσουσιν ἐν τῇ τετρακόντι· καὶ τὸ ἔθνος, ὃ ἐὰν δουλεύσῃ, κρινῶ ἐγώ, εἰπεν ὁ Θεός· καὶ μετὰ ταῦτα ἡλεείσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῇ τόπῳ τούτῳ. »

§. α'. Ὅρα πρὸ πάντων ἐτῶν ἡ ἐπαγγελία καὶ ὁ τῆς ἐπαγγελίας τρόπος, καὶ οὐδαμῶς θυσία, οὐδαμῶς περιτομή. Ἐνταῦθα δείκνυσιν ὅτι οὗτος αὐτοὺς ἥρως κακῶς πόλιν, καὶ ἐπὶ οὐκ ἀτιμωρητὴ ταῦτα ἐστὶν. « Τὸ δὲ ἔθνος, ὃ ἐὰν δουλεύσῃ, κρινῶ ἐγώ, εἰπεν ὁ Θεός. » Ὅρῃς; ὁ ἐπαγγελούμενος, ὁ δὲ τὴν γῆν, πρότερον τὰ κακὰ συγχωρεῖ· οὕτω καὶ νῦν, εἰ καὶ βασιλείαν ἐπαγγελίαται, ἀλλ' ἀρίστου ἐγγενεῖσθαι τοῖς πειρασμοῖς. Εἰ ἐνταῦθα μετὰ τετρακόντα ἐτῇ ἡ ἐλευθερία, τί θαυμαστόν, ἐπὶ τῆς βασιλείας εἰ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι; Ὅμως γούν ἐποίηται, καὶ οὐκ ἰσχυρὸν ἔχοντος ὡς φεσθὲ λέγει.

ἔειπεν τὸν λόγον, καίτοι οὐ τὴν τοιοῦτον δουλείαν ἠθέλησαν. Οὐ μὴν οὐδὲ μέχρι τῆς τιμωρίας τῆς ἐκείνων ἔσται, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς χρηστὰ ἐπαγγέλλεται. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ διὰ τούτων αὐτοὺς καὶ ἀνεμαρνήσκειν τῆς εὐρυθείας, ἧς ἔτυχον. «Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διατίθεσθαι περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ. » Ἐνταῦθα λοιπὸν καθυρίσκει. «Καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καὶ ὁ Ἰσαάκ τὸν Ἰακώβ, καὶ ὁ Ἰακώβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας. Καὶ οἱ πατριάρχαι, ζηλώσαντες τὸν Ἰωσήφ, ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον. » Τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ γέγονε· καὶ γὰρ αὐτοῦ τύπος ὁ Ἰωσήφ· διὰ καὶ αἰνιττικῶς, τὴν ιστορίαν δι' αὐτοῦ ἐπιείκειν οὐδὲν γὰρ ἔχοντες ἐγκαλεῖν, ἀλλ' ὀφθέντα ἐπὶ προφητὴν τὴν αὐτῶν κακῶς διέτηκεν. Καὶ ὅρα ὅτι καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἐπαγγέλλει μακαρίαν, καὶ ἡμῶς τίλος λαμβάνει. «Καὶ ἦν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ· » τοῦτο καὶ ὑπὲρ αὐτῶν. «Καὶ ἐξήλειτο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν βλέψαντων αὐτοῦ. » Ἐνταῦθα δείκνυσιν εἶναι οὐκ εἰδότες συνέχευον τῇ προφητείᾳ, καὶ οἱ αὐτοὶ αἴτιον ἔχοντες, καὶ τὰ κακὰ εἰς αὐτοὺς περιτρέποντο. «Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντι Φαραὼ βασιλεῦς Αἰγύπτου. » Χάριν ἔδωκε, καὶ ταῦτα ἐπὶ βαρβάρῳ ἀνδρὶ, τῷ δούλῳ καὶ αἰχμαλωτῷ, ἐν οἷ μὲν ἀέλοισι ἀπείδοντο, ἐκεῖνος δὲ ἐτίμησεν. «Ἐγένετο δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν γῆν Αἰγύπτου καὶ Χαναάν, καὶ βλίψκει μεγάλη, καὶ οὐχ εὐρέσκειν χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. Ἀκούσας δὲ Ἰακώβ ὄντα οὕτως ἐν Αἰγύπτῳ, ἔπεμψεν τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον. Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγκρίσθη Ἰωσήφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. » Κατήλθον ἀντιφύονται, καὶ ἐκείνους ἐν χρεὶ κατέστησαν. Τί οὖν αὐτοῖς; Οὐ μίσηται τοῦτον τὴν φιλικήν τιμωρίαν ἐπέβλητο, ἀλλὰ καὶ τῷ Φαραὼ ἐγνώρισε, καὶ αὐτοὺς κατήγαγε. «Καὶ φανερόν ἐγένετο τῷ Φαραὼ τὸ γένος τοῦ Ἰωσήφ. Ἀποστείλας δὲ Ἰωσήφ, μετακλήσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰακώβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ἐδόμοι-
κοντα καὶ πάντα ψυχὰς. Κατέβη δὲ Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν. Καὶ μετετέθησαν εἰς Συχέμ, καὶ ἐτάφησαν ἐν τῷ μνήματι, ὃ ἀνίστατο Ἀβραάμ τιμὴς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἐφραὴμ τοῦ Συχέμ. Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἀπαγγελίας, ἧς ἠμωσεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ἤρπυσεν ὁ λαὸς, καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, ὥστε οὐ

ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. » Πάλιν ἄλλῃ ἀναποστή· πρώτη μὲν ὁ λιμὸς, δευτέρα τὸ ἡμεῖς εἰς χεῖρας τοῦ ἀέλου, καὶ τρίτη τὸ ἀναμειβόμενον φέρειν δοθῆναι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ἡμῶς διωσόμενοι τούτων ἀπάντων. Εἴτα, τὸ εὐμήχανον δεικνύς τοῦ Θεοῦ, φησὶν· «Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς, καὶ ἦν δασυεὶς τῷ Θεῷ. » Εἰ ἐκεῖνο θαυμαστόν, εἰ ὑπὸ ἀέλων ἐπράθη, ἀλλὰ τοῦτο θαυμαστότερον, εἰ βασιλεὺς ἔπαυεν αὐτόν, τὸν μάλιστα καθάρειν αὐτοῦ τὴν ἀρχήν, αὐτὸς δὲ μάλιστα ἀπύλωται. Ὅρῃς πανταχοῦ τῶν καιρῶν σχεδὸν διατυπώμενην τὴν ἀνάστασιν· καίτοι οὐκ ἔστιν ἴσον αὐτόν τι τὸν Θεὸν ποιῆν, καὶ ἀπὸ προαιρέσεως ἀνθρωπίνης τὴν γενέσθαι. Ταῦτα γοῦν οὐκ ἀπὸ προαιρέσεως ἀνθρωπίνης ἦν. «Καὶ ἦν δυνατός ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ. » Τοῦτο εἶπα, κἀκεῖνον σωτήρα καὶ τούτους περὶ τὸν εὐεργέτην ἀγνώμονας δεικνύς. Καθάπερ οὖν τότε ὑπὸ τοῦ κακῶς παθόντος, τοῦ Ἰωσήφ, ἐσώθησαν, οὕτω καὶ νῦν ὑπὸ τοῦ κακῶς παθόντος ἐσώθησαν, τοῦ Μωϋσέως λίγω· τί γὰρ, εἰ μὴ ἀνέλεον αὐτὸν τῷ πρῆγματι; Τῷ λόγῳ ἀνέλεον, ὥστερ κἀκεῖνον. Καὶ ἐκεῖνον μὲν ἐκ τῆς αὐτοῦ εἰς ἀλλοδαπήν καὶ ἔξωθεν ἀπέδοντο, οὗτοι δὲ ἐκ τῆς ἀλλοτρίας εἰς ἀλλοτρίαν φυγαδεύονται, καὶ ἐκεῖ μὲν προσην ἀπορίοντες, ἐνταῦθα δὲ συμβουλεύοντα δι' ὧν ἔσονται μετὰ Θεοῦ. Οὕτως ἀληθὲς καὶ ἔκ τῶν νῦν οἰκονομώμενων ἐκεῖνο τὸ ὑπὸ τοῦ Γαμαλιελῆ εἰρημνῶν, εἰ, «ἐάν ἦ ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὐ δύνασθε καταλύσαι αὐτό.» (Πράξ. ε'. 39.). Σὺ δὲ, τοὺς ἐπιβουλεύοντες τῶν ἐπιβουλεύοντων αἰτίους σωτηρίας γνωμένους μαρτύρων, ἐκλήγηται τοῦ Θεοῦ τὸ εὐμήχανον καὶ τὴν σύνεσιν· εἰ μὴ γὰρ ἐκεῖνοι ἐπιβουλεύθησαν, οὐκ ἂν οὗτοι ἐσώζοντο. Λιμὸς ἦν, καὶ οὐκ ἀνάλεον αὐτοὺς. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνον ἐσώθησαν τοῦ προσδοκῆντος ἀπελαλῆναι. Πρόσταγμα βασιλικόν, καὶ οὐκ ἡράσκειν αὐτοὺς, ἀλλὰ τότε μᾶλλον ἤρθετο τὸ πλῆθος, εἰτι ἐκεῖνος ἀπέθανεν ὁ εἰδὸς αὐτοῦ. Τὸν Σωτήρα αὐτῶν ἡβουλήθησαν ἀνελπεῖν, καὶ οὐδὲ οὕτως ἔτυχον.

§ β'. Ὅρῃς εἰτι, δι' ὧν ὁ διάβολος ἐπεχείρει καταλῆναι τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τούτων ἤρθετο; Τοῦτο καὶ αὐτοὺς ἔμαρτε τότε εἰπεῖν, εἰτι εὐμήχανός ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ ἀναγαγεῖν ἡμᾶς δυνατός ἐστιν· ὅτι τὸ γὰρ εὐμήχανον τοῦ Θεοῦ μάλιστα τοῦτο [ἦν], εἰτι καὶ ἐν τῇ ἀποστορῇ ἤρθετο τὸ ἔθνος, δουλοῦμενον, καὶ κακοῦμενον, καὶ ἀνα-

ροῦμον. Τὸ μέγα τῆς ἐπαγγελίας τοῦτο ἔστιν· εἰ γὰρ ἐπὶ τῆς αὐτῶν ἡδύτης, οὐχ οὕτως θαυμαστὸν ἦν. Καὶ οὐδὲ μικρὸν χρόνον ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας ἦσαν, ἀλλὰ τετρακόσια ἔτη. Ἐνταῦθα μανθάνομεν ὡς φιλοσοφίαν ἐκιδέξαντο μεγάλῃ· καὶ γὰρ οὐχ ὡς δεσπόται δούλους αὐτοὺς ἔχρυντο, ἀλλ' ὡς ἔχθροι καὶ τῆραν. Διὸ καὶ προέβην ἐνταῦθα ἐν Δαυιδίῳ ἔσονται μεγάλῃ· τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ «λατρεύσουσί μοι», καὶ ὅτι ἐνταῦθα ἐπαυλαῖσονται, καὶ οὐκ ἀπαιμαρτίζονται. Καὶ ὅρα πῶς δοκεῖ μὲν τι χαρίζεσθαι τῇ περιτομῇ, οὐδὲν δὲ διδόνειν· εἰ γὰρ μὴν ἐπαγγελία πρὸ ταύτης, αὕτη δὲ μετὰ ταῦτα. «Καὶ οἱ πατριάρχαι, φησί, ἠρώσαντας.» «Ἐνθα οὐ βλέπεται, χαρίζεται αὐτοῖς. Πατριάρχας δὲ φησι τοὺς προγόνους, ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς τοῖς μέγα ἔρρουν· ἄλλως δὲ καὶ δείκνυσιν ὅτι οἱ ἄγιοι οὐχὶ ἐκτὸς ἦσαν θλίψεως, ἀλλὰ, καὶ ἐν αὐταῖς ὅπως μέσας ταῖς θλίψεσι, βοήθειας ἐτόγγαζον. Οἱ δὲ οὐ μόνον οὐκ ἔβλεπον, ἀλλὰ καὶ συνάπταντο τοῖς θλίβουσιν, ῥαίοντες μᾶλλον αὐτάς διακόπτειν. Ὡς οὖν οὗτοι τὸν Ἰωσήφ ἐνδοξέστερον ἰσοῖησαν ἀποδέμενοι, οὕτως ὁ βασιλεὺς τὸν Μωσῆν, κελύμενος ἀναπαύσθαι τὰ παιδία· εἰ μὴ γὰρ ἐκείλευσεν, οὐκ ἂν τοῦτο ἐγένετο. Καὶ σκεπτεῖ Θεοῦ κηδεμονία. Ἐκεῖνος ρυπαδεῖ τὸν Μωσῆν· ὁ δὲ οὐ καυλῶν, τὸ μῆλλον οἰκονομεῖν, ἔνα ἐκεῖ τῆς θείας τύχῃ, ἄξιος γινόμενος. Οὕτως καὶ τὸν δούλον τὸν πρᾶξιντα ποιῶν ἐκεῖ βασιλεῖα, ἐνῷα ἐνομιζέτο δούλος εἶναι. Ὡς οὖν οὗτος ἐκεῖ βασιλεῖς, ἐνῷα αὐτὸν ἐπάλησαν, οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ θανάτῃ τὴν δύναμιν ἐπιδείκνυσται. Τοῦτο οὐχὶ τιμῆς μόνον ἦν ἀλλὰ καὶ τοῦ θαρρῆναι τῇ οὐκείᾳ δυνάμει. Ἀλλ' ἴδομεν ἄνωθεν τὰ εἰρημνία. «Καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγουμένον ἐπ' Αἰγυπτου καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ.» «Ὅρα διὰ λαμὸν οὐκ κατασκευάσει.» «Ἐν ἐδόξασαντο καὶ πέντε ψυχὰς κατέθη, φησὶν, Ἰακώβ εἰς Αἰγυπτου. Καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν. Καὶ μετετέθησαν εἰς Συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι, ὃ ἀνήκατο Ἀβραάμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμέρ τοῦ Συχέμ.» Δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ μὴτι παρὴς κίριος ἦσαν. «Καθὼς δὲ ἤγγεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας, ἡς ὤμασεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ἤγγισεν ὁ λαός, καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, ἀχρὶς οὐκ ἀνίστη βασιλεὺς ἕτερος, δὲ οὐκ ἤδει τὸν Ἰωσήφ.» «Ὅρα ὅτι οὐδὲ ἐν τοῖς τοσοῦτοις ἔτεσιν αὐτοὺς αἴξει, ἀλλ' ὅτι ἡμεῖς

ἔγγειον τὸ τέλος, καίτοι ἤδη τετρακίσια ἔτη ἦν παρελθόντα καὶ πλείονα ἐν Αἰγύπτῳ. Τὸ γοῦν θαυμαστὸν τοῦτο ἔστιν. «Ὁυτος, φησί, κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζῶον γενέσθαι.» «Κατασοφισάμενος ὁ εἶπεν, αὐτὸνόμενος τὴν λάθρα ἀναίρειν· οὐ γὰρ ἴδοιτο φανερῶς αὐτοὺς ἀναίρειν· διὸ καὶ ἐπήγαγε, τοῦτο δηλῶν· «Ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη.» «Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωσῆς, καὶ ἦν ἀστέρας τῷ Θεῷ.» Τοῦτο δὲ θαυμαστὸν, ὅτι, ὁ προστασίας μίλλων ἐστῶν, αἰτὶ μετὰ ταῦτα οὐδὲ πρὸ τούτου, ἀλλ' ἐν αὐτῷ μίση τῷ θυμῷ τίκεται. «Καὶ ἀνακρέμεται μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς.» «Ὅτι τοῦν τὰ ἀνθρώπων ἀπληρότητα καὶ ἐξέβην αὐτὸν, τότε τοῦ Θεοῦ ἡ οἰκονομία ἐδείχθη διαλάμπουσα.» «Ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνέλετο ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, καὶ ἀνετρέφετο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν.» Οὐδαμῶς ναός, οὐδαμῶς θυσία, τοσοῦτων οἰκονομῶν γενομένων. Καὶ ἀνετρέφη ἐν οἴκῳ βασιλευσῶν. «Καὶ ἐπαιδεύθη Μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων· ἦν δὲ δυνατός ἐν λόγοις καὶ ἔργois.» «Ἐκεῖ θαυμάζειν ἐπείχεται, πῶς τεσσρακόντα ἔτη ἦν ἐκεῖ, καὶ οὐχ ἑλῶν ἐκ τῆς περιτομῆς· μᾶλλον δὲ, πῶς, ἐν ἀσφαλείᾳ ὄντας, τὰ αὐτῶν παροῦσι καὶ οὗτοι καὶ ὁ Ἰωσήφ, ἔνα καὶ ἑτέρους σώσωσιν. «Ὡς δὲ ἐπληρούτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκεψάσθαι τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ τοῦς υἱούς Ἰσραὴλ. Καὶ ἰδὼν τινα ἀδικοῦμένους ἡμύνετο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονεμένῳ, πατάξας τὸν Αἰγύπτιον. Ἐνόμιζε δὲ συνείναι τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ ὅτι ὁ Θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ διδόνειν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν.» «Ὅρα πῶς τίως οὐ δοκεῖ φορτικῶς, ἀλλὰ τοσαῦτα ἐπηγγαίει, καὶ ἀκούειν ἀνέχονται· οὕτως αὐτοὺς τῇ τοῦ προσώπου χάριτι εἰλεν. «Ἐνόμιζε, φησί, συνείναι τοὺς ἀδελφούς· καίτοι διὰ τῶν ἔργων ἡ προστασία ἐγένετο, καὶ οὐκ ἦν συνίστως ἐνταῦθα χρεῖα, ἀλλ' ἔμως οὐδὲ οὕτως συνίσαν. Ὅρξ· πῶς μετὰ ἐπικεικίας διαλέγεται, καὶ πῶς, δείξας τὸν ἡμῶν ἐπ' ἐκείνῳ, δίκνυσιν τὸ ἡμερον ἐπὶ τούτῳ; «Τῇ τε ἐπισούῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένους, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών· Ἀνδρες, ἀδελφοί ὄστε, ἴνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; Ὅ δὲ ἀδικῶν τὸν πλείον ἀπέσπαστο

αυτόν, εἰπὼν· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς; Μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνέλες χθές τὸν Αἰγύπτιον; » Ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης τὰ αὐτὰ καὶ πρὸς τὸν Κρηστὴν φαίνεται λέγοντας· «Ὁὐκ ἔχομεν βασιλείαν, εἰ μὴ Κεῖσαρεα.» (Ἰωάν. 19. 15.). Οὕτως ὡς αἱ ποιεῖν Ἰουδαῖοι καὶ εὐαγγελιστοὶ μῆνεις. Εἶδες ἄρα; τὸν μιλῶντα σὺν αὐτοῖς διαβάλλουσι δι' ὧν φασιν· «Ὁν τρόπον ἀνέλες χθές τὸν Αἰγύπτιον.» καὶ ἔφυγε Μωϋσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· καὶ ἐγένετο πάροχος ἐν γῇ Μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱὸς δύο. καὶ φεύγει, καὶ οὐδεὶς ἡ φυγὴ ἐπέσει τὴν εἰκονομίαν, ὥσπερ οὖν οὐδεὶς ὁ θάνατος. » Καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ἔβη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος Κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. »

Σ. γ'. Ὁρᾷς πῶς οὐδεὶς χρόνῳ διακρίνεται ἡ εἰκονομία; ἐν γὰρ φυγῇς ἦν, ὅτε ἕνος, ὅτε πολλὸν χρόνον ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας παροίηκεν, ὡς καὶ παῖδας ποιῆσαι δύο, ὅτε οὐαίτι προσεδόχουν ἀναστρέφειν, τότε ἄγγελος αὐτῷ ἐπαρτάται. Τὸν Πῶν τοῦ Θεοῦ ἄγγελον καλεῖ, καθάπερ καὶ ἀνθρώπον. Καὶ ποῦ φαίνεται; Ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐκ ἐν ναφ. Ὁρᾷς πόσα γίνεται θαύματα, καὶ οὐδαμοῦ ναός, οὐδαμοῦ θυσία; Καὶ οὐδεὶς ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐν τῇ βάτῳ. «Ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὄραμα· προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοήσας, ἐγένετο φωνὴ Κυρίου » (ἰδοὺ καὶ φωνὴς ἡβώθη)· «Ἐγὼ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ. » Οὐ μόνον ἐνταῦθα διακρίνεται ὅτι ὁ ἐρήμῳ αὐτῷ ἄγγελος ἦν ὁ μεγάλῃς βουλῆς Ἀγγέλος, ἀλλὰ δείκνυσιν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ὅσῃ ποιεῖται ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἱερρακίας. «Ἐντρομος δὲ γενόμενος Μωϋσῆς, οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Κύριος· Ἀἶσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ ἑστῆκας, γῆ ἁγία ἐστίν. » Οὐδαμοῦ ναός, καὶ ὁ τόπος ἁγίος τῇ ἱερρακίᾳ καὶ ἐνιργείᾳ τοῦ Χριστοῦ. Πολλὰ θαυμασιώτατον τοῦτο τοῦ τόπου ἐν τοῖς Ἀγίοις τῶν ἁγίων· ἐκεῖ γὰρ οὐδαμοῦ ἐράνη οὕτως ὁ Θεός, οὐδαμοῦ οὕτως ἐντρομος γίγνεται Μωϋσῆς. Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν; Ὅρα λοιπὸν καὶ τὴν κηδεμονίαν. «Ἰδὼν εἶδον τὴν κώκεσιν τοῦ λαοῦ μου, ρηαί, τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελεῖσθαι αὐτούς. Καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστείλω σε εἰς

Ἀγυπτῶν. » Ὅρα πῶς δείκνυσιν ὅτι καὶ δι' ἐνιργειῶν, καὶ διὰ κώκεσιν, καὶ διὰ θαυμάτων ἐκήτετο αὐτούς· οἱ δὲ οἱ αὐτοὶ ἦσαν. Οὕτως ἐνταῦθα μανθάνομεν ὅτι πανταχοῦ παρῶν ὁ Θεός. Ταῦτα ἀκούοντες, καὶ ἡμεῖς ἐν ταῖς ἐλπίσι πρὸς αὐτὸν καταρτίζομεν· καὶ τοῦ στεναγμοῦ γὰρ αὐτῶν, ρηαί, ἤκουσα. » Οὐχ ἀπλῶς εἶπεν· «Ἦκουσα,» ἀλλὰ «διὰ τὰς συμφοράς.» Εἰ δὲ τις λέγῃ· «Καὶ τίνας ἐνεκεν αὐτοῖς εἶπες καταρτίζαι οὕτως;» ἀκούεται ὅτι μάλιστα μὲν οὖν παντὶ δικαίῳ αἰ κακώσεσι αἰτιαί μισθὸν γίνονται, ἡ καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἀρῆαι κακοῦσθαι, ἵνα τὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ ἐνταῦθα δεῖξῃ διαλάμπουσιν, κἀκείνους δι' ὧν ἐκακοῦντο εἰς πάντα παιδεύσῃ φιλοσοφεῖν. Ὅρα γὰρ, ὅτε ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐ μόνον διαμείνησαν, ἐπαγνήθησαν, ἐκπαγνήθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐγκατέλειπον τὸν Θεὸν πανταχοῦ γὰρ ἡ ἀνομία, ἀσχηματὶ, κακόν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐξ ἀρχῆς τῷ Ἀδάμ Διαγεν· «Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φάγη τὸν ἄρτον σου.» (Γέν. γ'. 19.). Ἵνα τοίνυν, ἐκ τῆς πολλῆς κακώσεως εἰς ἄνοιαν ἰδόντες, μὴ ὑβρίζουν, ὠλίσθησι αὐτοὺς συγχωρῇ· μέγα γὰρ ἡ θλίψις ἀγαθὴ. Καὶ οἱ ἀγαθοὶ, ἀκούει τοῦ θαυτοῦ λέγοντος· «Ἀγαθὸν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με.» (ψαλμ. 137. 71.). Εἰ δὲ τοῖς μεγάλους καὶ θαυμαστοῖς ἀνδράσι μέγα ἡ θλίψις, πολλὰ μὲν ἔχουσιν. Εἰ βούλεσθε δὲ, καὶ αὐτὴν ἐρ' ἐκινήσῃ τὴν θλίψιν ἐπεισάγομεν. Ἔστω τις χαίρων σφόδρα καὶ γιγνηδὺς καὶ διαχόμενος· τί ἀσχημονέστερον, τί ἀνοητέστερον τούτου; Ἔστω τις ἀλγῶν καὶ ἀθυμῶν, τί τούτου φιλοσοφώτερον; διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς παρακαλεῖ, λέγων· «Κρεῖττον εἰς οἰκίαν πένθους εἰσελθεῖν, ἢ εἰς οἰκίαν γέλωτος.» (Ἐκκλησ. 7. 3.). Τάχα καὶ διαμακάθηται τὰ λεγόμενα. Πλὴν θεωμεν, εἰς τὴν ὁ Ἀδάμ ἐν παραδείσῳ, καὶ εἰς μετὰ ταῦτα ἦν· οἷος ἦν ὁ Κἀν πρὸς τοῦτο, καὶ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα. Οὐχ ἑστῆκεν ἐπὶ τῆς οἰκίας ἰδὼς ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ τινος πνέματος αἱρεται τῆς ἡδονῆς καὶ κυριεύεται, οὐδὲν ἔχουσα βίβαν· καὶ γὰρ καὶ πρὸς ἐπαγγελίας ἐστὶν εὐαλός, καὶ πρὸς υποσχέσεις πρόχειρος, καὶ πολὺς ὁ σάλος τῶν λογισμῶν. Ἐνταῦθα δακρυὸς γέλωτος, φαιδρότης, οὐκ ἔχουσα λόγον, βηματῶν ὄλος πάλος καὶ παρρησίας. Καὶ τί λέγω τοῖς ἄλλους; Τῶν ἁγίων ἔνα προχωροῦμεθα, καὶ ἱσχυρῶς εἰς μέν τῃ ἐν ἡδονῇ ζῶν, τίς δὲ πάλιν ἐν ἀθυμίᾳ. Βούλεσθε οὖν τὸν αὐτὸν

Θωμαν· Ὅτε τοῖνυν οὗτος ἐν ἡδονῇ ἦν καὶ ἐν χαρᾷ ἀπὸ τῶν πολλῶν τροπαίων, ἀπὸ τῆς νίκης, ἀπὸ τῶν στεφάνων, ἀπὸ τῆς τροφῆς, ἀπὸ τοῦ θαυμάσιου, ἔρα οἷα καὶ εἶπε καὶ ἐπαρεῖν· « Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθυμίᾳ μου· Οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα. » (ψαλμ. κθ'. 7.). Ἐπειδὴ δὲ ἐν θλίψει γέγονεν, δακρυοσπέρτης λέγει· « Καὶ ἐὰν εἴπω μοι· Οὐ τεθέληκά σε, ἰδοὺ ἐγὼ, ποιῶμαι μοι τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. » (Β'. βασιλ. ιβ'. 26.). Τί τοῦτων φιλοσπορώτερον τῶν βρυχάτων· Ὅτι, ἂν ᾖ τῷ Θεῷ, φρενί, φίλον, ταύτη ἔστω. Καὶ πάλιν τῷ Σαούλ διαγεν· « Εἰ δὲ Κύριος ἐπιστεῖται σε ἐπ' ἐμὲ, ὁσπρανθεῖται ἡ θυρία σου. » (Α'. βασιλ. κς'. 19.). Καὶ τότε μὲν ἐν θλίψει ὦν, καὶ ἐχθρῶν ἐραϊέτο, μετὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ φίλων, οὐδὲ τῶν ἡδικοκλήτων οὐδέν. Πάλιν ὁ Ἰακώβ, ὅτε ἐν θλίψει γέγονεν, διαγεν· « Ἐάν θῶ μοι Κύριος ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἰμάτιον περιβαλέσθαι. » (Γέν. κη'. 20.). Καὶ ὁ τοῦ Νῶε υἱὲς πρὸ μὲν τούτου οὐδὲν τοιοῦτον ἐπαίησεν, ἐπειδὴ δὲ ἀπαγγέλλεται ὑπὲρ τῆς σωτηρίας, ἀκούεις οὗτος γέγονεν ὁμοιωτής. Καὶ ὁ Ἐξάκιος, ὅτε μὲν ἦν ἐν θλίψει, ἔρα οἷα ἐποίησεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας, (σοῦκον γὰρ περιβάλλεται, καὶ εἰς γῆν ἐκθέσκει), ἐπειδὴ δὲ γέγονεν ἐν ἡδονῇ, ἔκτισεν ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς καρδίας αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ Μωϋσῆς παραινεῖ, λέγων· « Φαγεὼν καὶ πίνων καὶ ἐμπλήσθε, μνησθήτη Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. » (Δευτερ. γ'. 12.). ἀποκρημνὸς γάρ ἐστιν ὁ τόπος ὁ τῆς τροφῆς, καὶ λήθην τοῦ Θεοῦ ἀμυνοῦ. Ὅτε ἐβόλυντο οἱ Ἰσραηλῖται, πολλὰ πλάσεις ἐγένοντο· ἐπειδὴ δὲ αὐτοὺς εἶσπε, τότε πάντες ἀπόλυντο. Καὶ τί λέγω ἀπὸ τῶν παλαιῶν τὰ παραδείγματα· Ἰδοὺμεν ἀρ' ἡμῶν, εἰ δοκεῖ. Ἡμῶν ὅταν ἐν εὐπαρεΐᾳ ὦμεν οἱ πλείους, τετραμμένοι γίνονται, πᾶσιν ἐχθροί, ἐργίλοι τῆς ἐξουσίας περσοῦται· ἀπαρεθείσης δὲ, ἡμεῖς, ταπεινοί, πρῶτοι, τῆς οὐκείας φύσεως εἰς ἐνοσίαν ἔρχονται. Καὶ οἱ οὕτως ἔχει, δείκνυσιν καὶ ὁ Δαυὶδ, λέγων· « Ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφανία εἰς τέλος· ἐξελεῖσεται ὡς ἐκ στεάτου ἡ ἀδικία αὐτῶν. » (ψαλμ. οβ'. 6. 7.). Ταῦτα δὴ μοι εἴρηται, ἵνα μὴ ἐκ παντὸς ἀπείπον τὴν χαρὰν ζητῶμεν. Καὶ πῶς, φησὶν, ὁ Παῦλος λέγει· « Χαίρετε πάντοτε· » (Φιλιπ. δ'. 4.). Οὐχ ἀπλῶς εἶπε· « Χαίρετε, » ἀλλὰ προσέθηκεν· « Ἐν Κυρίῳ. » (Αὐτόθι).

§. 6. Ἀπὸ τῆς μεγίστης χαρᾷ τοιαύτην καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἔχαρον. Χαρὰ, κέρδος φέρουσα, ἢ ἀπὸ θεωματικῶν, ἢ ἀπὸ μαθημάτων, ἢ ἀπὸ ὠγαμῶν, ἢ ἀπὸ τοῦ κακοῦ ἀκούειν, ἢ ἀπὸ τῶν λυπηρῶν πάντως ἔχουσα τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ῥῆξιν καὶ τὴν ὁπίσθεσιν· ὅθεν καὶ εἰς χρηστὸν ἀπαντᾷ τέλος. Ἡ δὲ τοῦ κόσμου τοῖναντίον ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῶν ἡδῶν, τελευτᾷ δὲ εἰς τὰ λυπηρά. Οὐδὲ ἐγὼ καλῶς χαίρειν κατὰ Κύριον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα παραινῶ. Ἐμαστιζόντο οἱ Ἀπόστολοι, καὶ ἔχαρον· ἰδοὺντο, καὶ εὐχαριστοῦν· διελθόντο, καὶ ἐκθύοντο. Ταύτην καὶ ἐγὼ βούλομαι τὴν χαρὰν ἀπ' οὐδενὸς σωματικοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχει, ἀλλ' ἀπὸ πραγμάτων πνευματικῶν. Οὐκ ἔστι τὸν κατὰ κόσμον χαίροντα ἡμῶς καὶ κατὰ Θεὸν χαίρειν πᾶς γὰρ ὁ κατὰ κόσμον χαίρων, ἐπὶ πλοῦτον χαίρει, ἐπὶ τροφῇ, ἐπὶ δέξῃ καὶ δυναταίᾳ, ἐπὶ ἀλαζονείᾳ· ὁ δὲ κατὰ Θεόν, ἐπὶ ἀτιμίᾳ τῇ δὲ αὐτόν, ἐπὶ πνίγι, ἐπὶ ἀκρημοσύνῃ, ἐπὶ νηστείᾳ, ἐπὶ ταπεινοφροσύνῃ. Ὅρθε· οἱ ἐναντίαι αἱ ὑποβολαί· Ὅσοι ἔσω χαρὰς εἰσιν ἐν ταῖς καὶ λύπῃς· καὶ οἱ ἐξω λύπης ἐν ταῖς καὶ ἡδονῇς. Καὶ οὕτως ταῦτά ἐστι τὰ ποιοῦντα ἀληθῆς χαρὰν, ἐπὶ ἐκείνῃ δομα μόνον ἔχει χαρὰς, τὸ δὲ πᾶν ἐν λύπῃ καίται. Πόσην ἀνίαν ὁ ἀλαζὼν ἔχει! πῶς διακόπτεται ἐν αὐτῷ τῷ ἀλαζονεῖσθαι, μῆρας ἐκτὸς μηχανώμενος ὕβρις, πολὺ τὸ μένος, μεγάλην τὴν ἀπέχθειαν, πολλὴν τὴν φθόνον, πολλὴν τὴν βασανίαν! κἂν γὰρ παρὰ τῶν μεζύων ὕβρισθῇ, ἀλγῇ! κἂν μὴ πάντων κατεχόμενος, δύναιται. Ὁ δὲ ταπεινὸς ἐν πολλῇ ἐστὶ τῇ ἡδονῇ, παρ' οὐδενὸς προσδοκῶν τιμὴν· ἂν μὲν οὖν τιμηθῇ, ἥσθη, ἂν δὲ μὴ τιμηθῇ, οὐκ ἠλγισεν, ἀλλ' ἀγαπᾷ, ὅτι οὐκ ἐτιμήθη. Ἀρ' οὖν ἐκ τοῦ μὴ ζητεῖν τιμὴν καὶ τιμασθαι, πολλὴ ἡ ἡδονή. Ἐκεῖ δὲ τοῖναντίον, καὶ ζητεῖ τιμὴν, καὶ οὐ τιμᾶται. Οὐχ ἡμεῖς δὲ ἤθετα τιμὴν ὁ ζητῶν καὶ ὁ μὴ ζητῶν. Οὗτος, ὅσον ἂν λάθῃ, οὐδὲν ἡγείται· εὐχάριον· ἐκεῖνος, κἂν τὸ μικρὸν ᾄῃ, ὡς τὸ πᾶν εὐχάριος δέχεται. Πάλιν ὁ τροφῶν μῆρας πράγματα ἔχει, κἂν εἰς εὐκολίας καὶ ὥσπερ ἀπὸ πηγῶν αὐτῷ τὰ τῶν προσδιδῶν ἐπιβήῃ, τὰ ἀπὸ τῆς τροφῆς ἐκινᾷ δέξομαι, καὶ τὸ δέηλον τοῦ μιλλοντος· οὗτος δὲ αἶν ἐν ἀσφαλείᾳ ἐστὶ καὶ ἐν ἡδονῇ, ἵθις αὐτὸν ἐν λιτότητι διαίτης. Οὐ γὰρ οὕτως αὐτὸν ταλαιώνει, ὅτι μὴ μετέχει τροφῆς πολυτελοῦς, ὡς τροφῇ τὸ τοῦ μιλλοντος δέηλον μὴ δεδοκώς. Τὰ δὲ ἐκ τῆς τροφῆς δεσφαινοῦ, οὐδεὶς ἀγνοεῖ· ἀναγκαῖον δὲ

καὶ νῦν εἰπεῖν. Διπλοὺς ὁ πόλεμος, τοῦ σώματος, λέγω, καὶ τῆς ψυχῆς, διπλοὺς ὁ χιμῶν, διπλὰ τὰ νοσήματα καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἐπὶ καὶ ἀνιάτα, καὶ μεγάλας φέρουσι ταῦτα τὰς συμφορὰς. Ἀλλ' οὐχ ἡ εὐτέλεια τοιοῦτον, ἀλλὰ διπλὴ ἡ ὑγίεια, δεκάδ' τὰ ἀγαθὰ. «Γένος ὑγείας, γρησίη, ἐν ἐντέρῳ ματρίφ.» (Σοφ. λθ'. 20.). Πανταχοῦ γὰρ τὸ μὲν σώματον ποθεῖον, τὸ δὲ ἄμετρον οὐκ εἶναι. Ὅρα γάρ. Σπινθὴρ μικρὴ πολλὴν ἔβλεπεν ἐπίβας φορυτόν, καὶ οὐκ αἶτις πῦρ τὸ λάμπων, ἀλλὰ καπνὸν ὄφει σφόδρα ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς λίαν ἰσχυρῶ καὶ μεγάλῳ φορτίῳ ἐπίβας τὸ τὴν ἰσχὺν ὑπερβαῖνον, καὶ ὄφει μετὰ τοῦ φορτίου χαμαὶ καίμενον καὶ ἰθὺς μείνεον πολλὴν τὸν φόρτον ἐβάβαλε τῷ πλοίῳ, καὶ χαλεπὸν εἰργάσατο τὸ ναυάγιον. Τοιοῦτο δὴ τὸ καὶ ἡ τρομὴ ἐστὶ καλῶς γὰρ εἶναι τὸν ὑπερ-ἀνέλων πλοῖον πολλὺς ὁ θέρμερος τῶν ναυτῶν, τοῦ κυβερνήτου, τοῦ πρωμῆρος, τῶν ἐπιβατῶν, τὰ μὲν ἀναθεὶν ῥηπουμένων εἰς τὸ πλοῖον, τὰ δὲ κάτωθεν, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τὰ μὲν ἀναθεὶν ῥηπουμένων, τὰ δὲ κάτωθεν, καὶ λαυτοὺς διαρθεύοντες, ἀπόλλυνται. Καὶ τὸ δὴ πάντων αἰσχυρότερον, ἐπὶ αὐτὸ τὸ στόμα τὴν χρῆσιν ἀναλαμβάνει τῶν ὅσων ἐν μέρει, καὶ γίνεται ἐκείνων ἀμειψότερον. Εἰ δὲ ἐν τῷ στόματι τοσαύτη ἀσχημασίη, ἐννοήσῃ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ γὰρ ἐπὶ πάντα γνώρος, πάντα θύλακα, πάντα σκότος, πολλὰ τῶν λογισμῶν σύγχυσις, παροξύνει, ὀλεσθεῖον, τῆς ψυχῆς αὐτῆς τὴν ἐπίβασιν βρώσης. Ἐνταῦθεν καὶ αὐτοὶ εἰ γαστριζόμενοι ἀλλήλους αἰτιούνται, δυσχεραίνουσι, σπείδουσι τὴν ἑξοὺς ἀπαρτίβασθαι κόπον. Ὅμως καὶ μετὰ τὸ ῥῆσθαι, οὐδὲ οὕτως ὁ σῶλος παύεται, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἐνταῦθεν καὶ νόστι. Ναί, φησὶ, νοσοῦσι καὶ ἀσχηματίζονται λόγος εἰσὶ ταῦτα διεξιόν, καὶ νόσους ἔχουσιν καταλέγων νοσῶ γὰρ ἐγώ, καὶ σπῶμαι ἐγώ, καὶ ἀσχηματῶ ἐγώ, ὁ μὴ ἔχωσιν φαίνεσθαι τοὺς τοὺς πρῶτοντας ἐστὶν εὐπαθεύοντας ἰδεῖν, σφριγῶντας, χαίροντας, φερόμενους ἐφ' ἱππων. Ὅμοι' ὁρῶντες γὰρ εἴη ταῦτα τὰ ῥήματα. Τοὺς δὲ πειθαγυόντας, τοὺς ἐπὶ εἴρῃσι φερόμενους, τοὺς καταδισκομένους, πόθεν ὁρῶμεν; εἰπέ μοι. Καὶ εἰ μὴ τὸ πρῶτον ὄρεν ἐνὸς, καὶ δειδοιστικῶς με ταῦτα λέγων ἠγοῦντο, ἦδη δὲ καὶ ὁνομαστὶ περὶ ἡγῶν αὐτούς. Ἀλλ' εἰσὶ τινες, οἱ καὶ ὑγιαίνουσιν, φησὶν. Ἐπειδὴ μὴ μόνον τρομῇ προσεσπένχοντο, ἀλλὰ καὶ πόνοις ἐπὶ δόξ' ἀνθρώπων διὰ παντὸς πατιόμενοι,

ἀνεύρηγον καίμενον, μῆδεν ποιοῦντα, ἰδεῖν ὑγιαίνοντα. Ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποις· καὶ γὰρ μύριον ἱατρῶν πληθὺς συνελθὼν, ἔξελατο αὐτὸν οὐ μὴ θνητῇ τῶν νοσημάτων, διηγεκῶς γαστριζόμενον· οὐδὲ γὰρ ἔχει τὸ πρῶτον φύσιν. Ἐγὼ δὲ καὶ ἱατρικὸν ἔμην ἐρῶ λόγον· τῶν εἰς τὴν γαστέρα καταβαλλομένων οὐ τὸ πᾶν γίνεται τροφή· ἐπὶ μὴ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ τῆς τροφῆς φύσει τὸ πᾶν ἐστὶ τρέφειον, ἀλλ' ἐστὶ τὸ μὲν αὐτῆς εἰς διαχωρήσιν μεριζόμενον, τὸ δὲ εἰς τροφήν. Ἄν μὲν οὖν σύμμετρα δοῖς τίλειον κατεργασθῇ, τοῦτο γίνεται, καὶ τὴν οὐκ εἰς ὅλας χώραν, καὶ τὸ μὲν ὑγίαι καὶ χρηστὸν εἰς τὸν οἶκον ἀνδράμα τόπον, τὸ δὲ περὶ τὸν αἶμα ἀσχηστὸν ὑπερήλθε καὶ ἐξεχώρησεν· ἂν δὲ πληθύνῃ καὶ ὅσον αὐτὸ τρέφειον, καὶ τοῦτο γίνεται βλαβερὸν. Ὡς ἐπὶ ὑποδιήγματος δὲ τοιοῦτον ἐρῶ, ἵνα σαφέστερον, ὁ λέγων, ἔμην γίνεται· τοῦ σίτου τὸ μὲν ἐστὶ σμιθάλαις, τὸ δὲ ἄλευρον, τὸ δὲ πίτυρον· ἂν μὲν οὖν ἡ μὴν λάβῃ ἢ δύναται ἀλεῖν, ἀπάρκα ταῦτα πάντα, ἂν δὲ τίλειον ἐπαβῇ, πάντα συγκέχεται. Πάλιν ὁ εἶνος ἂν τῆς προσεκούσης κατεργασίας τύχη, καὶ τῆς τῶν ὥρων ἀρετίας, πρότερον μὲν πάντα ἔραο γίνεται, μετὰ δὲ ταῦτα τὸ μὲν αὐτοῦ εἰς τρύφην ὀρεῖται, τὸ δὲ εἰς ἄρρην ἀνατρέχει, τὸ δὲ μείνει ἀπλῆστατος τῶν μετεχόντων, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ χρηστὸν, καὶ οὐκ ἂν ποτε ταχίως τοῦτο τραπέη· πρότερον δὲ οὕτω εἶνος ἐστίν, οὕτε τρύφῃ, πάντων μεχθέωνται. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς θαλάττης εἶσι τινες ἄνθρωποι, ὅταν ὑπερβολὴ χρωμῶνς γίνηται. Καθ' ἑκάστη οὖν τότε τοὺς ἰχθύας ὁρῶμεν νεκροὺς ἐπιπλέοντας τοὺς ὑπὸ τοῦ φύχους εἰς τὸν βυθὸν δύναι μὴ θνητῆρας, οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν γίνεται· ὅταν γὰρ πολλὸς ἀνῶθεν ἐπιβύσει τῆς λαμπριᾶς ὁ ἐκτός, πάντα μακαρινήσας, νεκροὺς ἐπιπλεῖν ποιεῖ τοὺς λογισμοὺς τοὺς τίως ὑγιαίνοντας, καὶ ἐν ἡμῖν ἡμευόμενους. Ἐπὶ οὖν ἐκ τοιοῦτων ὑποδιηγημάτων ἡμῖν ἀποδείσσεται πολλὰ ἡ βλάβη, παυσάμεθα μακαρίζοντας τοῦτο, ἐφ' οἷς ταλαιπῶν ἐρχη, διακρινόμενος δὲ αὐτούς, ἐφ' οἷς μακαρίζων εἶμι, καὶ τὴν αὐτάρκειαν ἀνακῶμεν. Ἡ οὐκ ἀκούετε καὶ ἱατρῶν λεγόντων ἐπὶ ἐνδοκίᾳ μήτηρ ὑγείας; Ἐγὼ δὲ οὐχὶ τῆς σωματικῆς ὑγείας μήτερά τὴν ἐνδοκίαν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχικῆς λέγω. Ταῦτα καὶ Παύλος βοᾷ, ὁ ὄντως ἱατρός, «ἔχοντες,» λέγων· «διατροφὰς καὶ σκεπασματα, τοῦτοὺς ἀρεσιεπιδόμαθ.» (Α'. Τιμῶν ζ'. 8.). Πειθώμεθα τούτων αὐτῶν, ἵνα ὑγιαίνοντες

πράττωμεν, ἃ δεῖ ποιεῖν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μετ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δοξα, κράτος, τιμὴ, ὡς καὶ αἱ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΖ'. 17.

(Κεφ. Γ'. στίχ. 35.) — «Τούτων τὸν Μωϋσῆν, ὃν ἠρώσαντο, εἰπόντες· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς; τούτων ὁ Θεὸς ἀρχηγὸν καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλε σὺν χειρὶ ἀγγέλου, τοῦ ὁφθέντος αὐτῷ ἐν βάτρῃ. »

§. α'. Ερώδης τοῦτο κατέλληλεν πρὸς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν. «Τούτων τὸν Μωϋσῆν, » φησί. «Τούτων » ποῖον; Τὸν ἐκδικῶσαντα ἀπολύσθαι, τὸν ὑπ' αὐτῶν ἐξουθενήσιντα, «ὃν ἠρώσαντο, εἰπόντες· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα; » (Ἐξοδ. β'. 14.)· καθάπερ καὶ τῷ Χριστῷ ἔλεγον «Οὐκ ἔχομεν βασιλείαν, εἰ μὴ Καίσαρα.» (Ιωάν. 19. 15.). «Τούτων ὁ Θεὸς ἀρχηγὸν καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλε σὺν χειρὶ ἀγγέλου, » τοῦ εἰπόντος αὐτῷ «Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ. » (Ἐξοδ. γ'. 6.). Ἐνταῦθα καὶ τὰ γενόμενα θαύματα διὰ Χριστοῦ δείκνυσιν γεγενῆσθαι. «Οὗτος, » τούτστιν, ὁ Μωϋσῆς, (καὶ ἔρα πῶς δείκνυσιν αὐτὸν λαμπρύν.), «ἐξήγαγεν αὐτοὺς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτα τεσσαρᾶκοντα. Οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς, ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· Προφῆτην ἡμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὡς ἐμέ » (Δευτερ. 18. 15.), τούτστιν, «ἐξουθενήσας, ἐκδικουμένην » καὶ γὰρ ἠδουλήθη καὶ τοῦτον ἀνέλεν Ἡρώδης, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ δεσώθη, καθάπερ καὶ ἑλπίος, παιδίον ὢν, ἐπιδοβούλουτο. «Οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου, τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινῶ, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν. » Πάλιν οὐδαμῶς ναῖς, οὐδαμῶς θυσία. «Μετὰ τοῦ ἀγγέλου, φησὶν, ἐδέξατο δοῦναι λόγια ζῶντα ἡμῖν. » Ἐνταῦθα δείκνυσιν ὅτι οὐχὶ σημεῖα ἐποίησε μόνον, ἀλλὰ καὶ νόμον ἔθεκεν, ὥστε ὁ Χριστός. Καθάπερ οὖν οὗτος πρῶτον σημεῖα ποιῆ, καὶ τότε νομοθετεῖ, οὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστός. Ἀλλ' οὐκ ἔκρουσεν αὐτοῦ, μαθόντις αἱ ἀποθεῖναι, μετὰ τὰ σημεῖα, μετὰ τὰ θαύματα, τὰ ἐν τισ-

σερᾶκοντα ἔτσι. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν παντὶν ἐπέειλέντο· ὁ καὶ δηλῶν ἐπήγαγεν· «Ὁ οὐκ ἠθέλησεν ὑπέχειν γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπόσταντο, καὶ ἐστράφησαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, εἰπόντες τῷ Ἀερῶν· Ποίησον ἡμῖν θεός, οἱ προσπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὗκ οὐδαμῶς τί γέγονεν αὐτῷ. » (Ἐξοδ. 16. 1.). Καὶ ἔμοσχοποιήσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίας τῷ εἰδωλῷ, καὶ ἐβρωοῦντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ἔστρεψε δὲ ὁ Θεός, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βιβλῳ τῶν προφητῶν· Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσήγαγέ μοι ἐπὶ τεσσαρᾶκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραὴλ; (Ἀμώς 4. 25.). Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ ἐκτὸς ἡμῶν Ἐμμένον, τοὺς τύπους, ὡς ἐποκῆσατε προσκυνοῦν αὐτοῖς. Καὶ μετεσκεύη ἡμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος. » Τὸ «παρέδωκεν » ἐνταῦθα, «ἐκασιν » ἐστίν. «Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διατάχεται ὁ λαλῶν τῷ Μωϋσεῖ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον, ὃν ἐώρακεν. » (Ἐξοδ. 26. 40.). Καὶ σκηνῆς οὗτης, οὐσίας οὐκ ἦσαν. Ὅτι δι' οὐκ ἔσαν ὁ Προφήτης δηλῶν ποιῆ, τοῦτο λέγμεν· «Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσημένά μοι;» Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν, καὶ οὕτως ὥρλησεν αὐτοὺς, ἀλλ' ἀνηλίσκοντο. Οὕτε δι' πρὸ τούτου αὐτοὺς τὰ σημεῖα, οὕτε μετὰ ταῦτα ὥρλησεν τι. «Ἦν καὶ εἰσῆγαγον διαδεχόμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν. » Ὅρας ἐπὶ ἐκεί τῶπος ἁγίος ἐστίν, ἐνθα ἀν' ἡ ὁ Θεός· διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ » εἶπεν, ἵνα τόσον τόπον συνηρίην. Εἶτα ἡ εὐαγγελία. «Καὶ εἰσῆγαγον, φησί, διαδεχόμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἔθνων, ὧν ἔξωθεν ὁ Θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν ἕως τῶν ἡμερῶν Δαυὶδ, ὃς εὖρε χάριν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠτήσατο εὐρεῖν σπένδιον τῷ Θεῷ Ἰακώβ. » (ψαλμ. 134. 5.). Ἡτήσατο οὐκ οὐδαμῶς ὁ Δαυὶδ, καὶ οὐ λαμβάνει ὁ μόνος, ὁ θαυμαστός· ἀλλ' οὐκ οὐδαμῶς ὁ ἀπεβήμενος ὁ Σολομών. διὰ τοῦτο φησὶ· «Σολομών δὲ ἐφοδόκειν αὐτῷ οἶκον· ἀλλ' οὐχ ὁ Ἰψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ. » Ἐδείχθη μὲν τοῦτο καὶ διὰ τῶν ἡτῆς λεχθέντων, δείκνυσται δὲ καὶ διὰ

φωνῆς προφητικῆς· καὶ ὅπως, ἄκουε τῶν ἐξῆς· «Καθὼς καὶ ὁ προφήτης λέγει· Ὁ οὐρανὸς μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Καὶ ποῦν οἶκον οἰκοδομήσατέ μοι, λέγει Κύριος· ἡ τίς τόπος τῆς κατακαυστέως μου ἐστίν; οὐχί· ἡ χεὶρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα· » (Ἠσαϊ. 66· 1.). Μὴ θαυμάζετε, φησί, εἰ τοὺς παραιτουμένους αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ Χριστὸς εὐαγγελτεῖ, εἰ γε καὶ ἐπὶ Μωϋσέως τοῦτο γέγονε· καὶ γὰρ οὐχ ἀπλῶς αὐτοὺς ἐξέλετο, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ διάγοντας. Ὅρξες οὐκ εἶ· αὐτοὺς καὶ ἐκείνη τὰ σημεῖα· Ὁ τῷ Θωψὶ σὺν διαλαλεῖς, ὁ ἐκ παραδείξου σωθεῖς, ὁ τοσαῦτα ἐργασάμενος καὶ θνητῆς, δείκνυσιν οὐ πάντως πληρωθῆναι διὰ τὴν προφητείαν, καὶ οὐα ἰκανοποιεῖται ἑαυτοῦ. Ἄλλ', ἔβωμεν ἀνωθεν τὰ ἐρμήνευ. « Οὐτός ἐστι, φησί, Μωϋσῆς, ὁ εἰπὼν Μροφήτην ὑμῶν ἀναστήσει Κύριος, ὡς ἔειπ'. » Πρὸς τοῦτο οἰμαι τὸν Χριστὸν εἰπεῖν ἀναγείροντα· « Ἐκ τῶν Τουδαίων ἡ σωτηρία ἐστίν » (Ἰωάν. 8· 2.), ἑαυτὸν αἰνυτόμενον. « Οὐτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ· » Ἰδοὺ πάλιν αὐτὸν δείκνυσιν τὴν νόμον δεδοκέναι, εἰ γε μετ' αὐτοῦ ἦν ἐν τῇ ἐκαλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ὁπίμακτος ὑπομνησθῆται μέγαλον, τοῦ ἐν τῷ ἔρει γενημένου. « Ὅς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν. » Πανταχοῦ θαυμαστὴς ὁ Μωϋσῆς, καὶ πλὴν οὐ νομοθετῆς εἴη. Τί ἐστι· « Λόγια ζῶντα; » Ἦτοι ὧν τὸ τέλος διὰ λόγων ἐβέβαιον, ἥτοι τὰς προφητείας λέγει· Εἴτα τὸ ἐγκλημα τίως ἐπὶ τοῖς πατριάρχα, μετὰ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, μετὰ τὸ λαβεῖν λόγια ζῶντα· « Ὡς οὐκ ἠβέλησαν, φησί, ὑπὸ τοῖς γενέσθαι. » Καλῶς δὲ « λόγια ζῶντα » εἶπεν, ἵνα δείξῃ οὐκ εἶναι καὶ οὐ ζῶντα. Περὶ ὧν καὶ Ἰακωβὶλ φησιν, ὡς, ὅταν λέγῃ· « Καὶ ἰδὼμα ὑμῶν προστάγματα οὐ καλὰ » (Ἰακωβ. 2· 25.). Πρὸς τὰ τοιαῦτα οὐκ εἶπεν τὰ « ζῶντα, » ἀλλ' « Ἄλλ' ἀπέσταντο, καὶ ἐστράφησαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον » ἐνθα ἐστίν, ἐνθα ἰδῶν, θέν τὸν Θεὸν ἐκάλουν. « Καὶ εἶπον τῷ Ἀαρὼν Ποίησον ἡμῖν θεοὺς, εἰ προπορεύσονται ἡμῶν. »

§ β'. Ὡς ἀνείκε! « Ποίησον, φησιν, ἵνα προπορεύσονται ἡμῶν. » Ποῦ; Εἰς Αἴγυπτον. Ὅρξες πῶς δυσπιστοπέτως εἶχον τῶν ἰθὺν τῶν Αἰγυπτιακῶν; Τί λόγους; οὐα ἀναμείνας τὴν ἐξαγαγόντα, ἀλλὰ ἀρνή τὴν εὐαγγελισίαν, καὶ τὸν εὐαγγέτην φεύγεις; Καὶ ἔρα πῶς

ἰδρῶνται· « ὁ γὰρ Μωϋσῆς αὐτός, φησί, ὃς ἐξήγαγεν ἡμῖς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. » Οὐδαμῶς Θεοῦ ὄνομα, ἀλλὰ πάντα τῷ Μωϋσεὶ ἐπέγραφον. Καὶ ἔνθα μὲν αὐτοὺς εὐχαριστοῖν ἦν, Μωϋσῃ φέρουσιν εἰς μέσον, ἐνθα δὲ πεισθῆναι νόμον, οὐκ ἐπὶ Μωϋσῃ δγουν· καὶ μὴν οἶεν οὐκ ἀνίστην ὥστε λαβεῖν τὸν νόμον, οἱ δὲ οὐδὲ παροράκοντα ἡμέρας ὑπῆμιναν. « Ποίησον ἡμῖν θεοὺς. » Οὐκ εἶπεν· « Θεοὶ, » ἀλλὰ « θεοὶς »· οὕτως ἀνεπαχρῶθησαν, ὅτι οὐδὲ ἴσταν, ἀ λῆγουσι. « Καὶ ἔμοσχοποιήσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θεοὺς τῷ εἰδώλῳ. » Εἶδες ἀνείκες ὑπερβολήν; Ἐνθα ἐράνη Θεὸς τῷ Μωϋσεὶ, μοσχαπισοῦσιν αὐτοὶ καὶ θέουσι. « Καὶ εὐφραίνοντο, φησί, ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. » Ἐρ' οὐκ εἶδη ἐγκαλύπτου, ἔχαρον. Καὶ τί θαυμαστόν, εἰ γε ἀγνοεῖται Χριστὸν, ὅπου καὶ τὸν Μωϋσά, καὶ τὸν Θεὸν τὸν ἐκλήθηεν διὰ τοσοῦτον σημείους; Οἱ δὲ οὐκ ἠγνόησαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὕβρισαν ἑτέρως τῷ εἰδώλῳ ποιῆσαι. « Ἐστράφη δὲ ὁ Θεός, καὶ παρεδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατείᾳ τοῦ οὐρανοῦ. » Ἐνταῦθεν λοιπὸν τὰ εἶη ταῦτα, ἐνταῦθεν αἱ θυσιαι· αὐτοὶ πρῶτον ἐποίησαν θυσίαι τοῖς εἰδώλοις. Τοῦτο καὶ ἀπὸ δι' ἱστορικῶν λόγων· « Καὶ ἐποίησαν μόσχον ἐν Χωρήβ, καὶ προσκύνησαν τῷ γλυπτῷ. » (ψαλμ. 105· 19.). Ἐπὶ πρὸς τοῦτον οὐδαμῶς θυσιαι ὄνομα, ἀλλὰ προστάγματα ζῶντα, καὶ λόγια ζῶντα· οὐδαμῶς τελεταί, ἀλλὰ θαύματα καὶ σημείων ἐπίδειξις. « Καθὼς γέγραπται ἐν βιβλίῳ τῶν προφητῶν· Ἐνταῦθα τὴν μαρτυρίαν οὐχ ἀπλῶς παρήγαγεν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ τὸ μὴ εἶναι χρεῖαν θυσιῶν. Καὶ ἔρα τί φησιν· « Μὴ σπένγια καὶ θυσιαι προσηγέκατέ μοι ἐπὶ τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ· καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μωϋσέως, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν Ῥεμαρὴν, τοῦς τύπους, οὓς ἐποίησατε προσκυνοῦν αὐτοῖς. » Ἐμφαντικῶς ἐκτρέψατο τῇ λέξει. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτο ἐστίν· « Οὐκ ἔχετε εἰπεῖν οὐκ ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ θέαν κακίαν ἐθέτε· » καὶ ταῦτα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐνθα μάλιστα αὐτῶν προσητήκη. « Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μωϋσέως. » Ἡ αἰτία τῶν θυσιῶν αὐτῇ. « Καὶ μετὰ τοῦ ὅμως ἐπέκεινα Βαβυλῶνος. » Οὕτω καὶ ἡ αἰγματολογία κατηγορεῖ τῆς κακίας. Καὶ πῶς ἡ σκηνή, φησιν, ἦν τοῦ μαρτυρίου; « Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦν, ἵνα μάρτυρα τὸν Θεὸν ἔχουσιν. Οἰκιστὴς εἰς τοῦτο μόνον ἦν· « κατὰ τὸν τύπον γὰρ, φησί, τὴν δε-

χθόντα σοι ἐν τῷ ἔρει» (Ἐξοδ. κ'. 40.)· ὥστε ἐν τῷ ἔρει ἡ ὑπερηφάνη γέγονε· καὶ αὕτη δὲ ἐν τῇ ἑρήμῳ περιφρονητὴ ἦν, καὶ οὕτως ἐν τόπῳ καμμένη. Μαρτυροῦν δὲ σαφηνῇ οἱ ἄλλοι τινὲς χάριν, ἡ τῶν θαυμάτων καὶ τῶν προσταγμάτων καλεῖ. Ὅμως γοῦν καὶ αὐτὴ καὶ ἐπεὶ οὐκ εἶχον ναόν. Ἄρα καὶ τὸν τύπον αὐτὸν αὐτοῖς ὁ ἀγγελος ἐβόων. «Ἐως τῶν ἡμερῶν, φησί, Δαυὶδ.» Ὡστε οὐκ ἦν ναὸς ἄχρι τότε, καίτοι καὶ τὰ ἱθὺς ἐξέωστο, περὶ ὧν φησιν· «Ἦν ἐξωστὸς ὁ Θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν.» Ταῦτο δὲ εἶπε, δείκνυς πάλιν ὅτι οὐκ ἦν τότε ναὸς. Τί λίγω; τοσαῦτα θαύματα, καὶ οὐδαμῶς ναὸς; Οὕτως καὶ πρώτη ἡ σαχηή, καὶ οὐδαμῶς ναὸς. Καὶ ἦρπσεν εὐραὴν χάριν ἐνέειπον τοῦ Θεοῦ. Ἦρπσεν, καὶ οὐκ ἐκδομένον· οὕτως οὐκ ἦν μέγα τι ὁ ναός, εἰ καὶ ἐνέμισαν τινες μέγαν εἶναι τὸν Βασιλευντα τῷ τῶν ναῶν εὐδομήσει, οἱ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν προετίθεσαν. Ὅτι δὲ οὐχὶ βελτίων ἦν τοῦ πατρὸς, ἀλλ' οὐδὲ ἴσος, μόνον δὲ ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν ὑπολήψεως, δὴλον αὐτὸ ἐπιόησεν, ἐπαγαγόν· «Ἀλλ' οὐχ ὁ Ὑψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ Προφήτης φησιν· Ὁ οὐρανὸς μοι ἱερὸς, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου.» Οὐδὲ γὰρ ταῦτα εἴπα Θεοῦ, εἰ γε ποιήματα ἔστιν, εἰ γε τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἔργα. Ὅρα πῶς αὐτοὺς κατὰ μέρος ἀνάγει· δείκνυσθαι γὰρ εἰς τοῦ Προφήτου ὅτι οὐδὲ ταῦτα Θεοῦ εἴπα λέγων. Καὶ τινὲς ἐναρεν, φησίν, ἐνταῦθα καταρρεκὼς τῷ λόγῳ κίχνηται; Πολλὴ ἦν ἡ παρόρροια μιλῶντος αὐτοῦ ἀποδιδόντα· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο οἶμαι αὐτὸν ἐξ ἀποκαλύψεως εἰδέναι. «Σαλτροτραχηλοὶ καὶ ἀπερίτμητοι τοῖς καρδίαῖς καὶ τοῖς ὤσι.» Καὶ τοῦτο προφητικῶς· οὐδὲν αὐτοῦ ἴδον. «Τρεῖς αἶε τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ ὑμεῖς.» Ὅτι οὐκ ἐβούλετο θυσίας εἶναι, ἡμεῖς ἐθέτε· ἐπεὶ βούλεται, πάλιν οὐ θέτε· ὅτι οὐκ ἤθελε δοῦναι ἡμῖν παραγγέλματα, ἐπιστάσεις· ἐπεὶ ἐλάβετε, ἡμελιήσασθε. Πάλιν, ἐπεὶ εἰστέθει· ὁ ναός, εἰς αὐτὸν ἐθεραπεύετε· ἐπεὶ βούλεται χωρὶς ναοῦ θεραπεύεσθαι, τὸ ἐναντιὸν ποιεῖτε. Ὅρα, οὐκ εἶπε· «Τῷ Θεῷ ἀντιπίπτετε,» ἀλλὰ· «τῷ Πνεύματι·» οὕτως οὐδαμῶν εἶδε διαφοράν. Καὶ τὸ μείζον, «ὡς οἱ πατέρες ἡμῶν,» φησίν, «καὶ ὑμεῖς.» Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἀνιέμενος, ἐπειδὴ μεγάλα αἶε ἐπὶ τοῖς πατράσιν ἔργον. «Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίδωκεν οἱ πατέρες ἡμῶν; Καὶ ἀπέκτειναν

τοὺς προκαταγγεῖλκοντας περὶ τῆς ἐλευσίαις τοῦ Δαυὶδ. «Ἐπεὶ καὶ τοῦ Δαυὶδ» λέγει, βουλόμενος αὐτοὺς κατατεῖλαι. «Ὁ δὲ νῦν ὑμεῖς προδότες καὶ φονεῖς γεγέννησθε.» Αὐτὸς αὐτοὺς ἐγκαλεῖ, ὅτι τε ἠγάπησαν, καὶ ἐπὶ ἐρέωνσαν. «Ὅστινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διακονίαν ἀγγέλου, καὶ οὐκ ἐβουλάσθε.»

Σ. Υ'. Τί ἐστὶ τοῦτο; Τινὲς ἔρασι τὸν ὄν' ἀγγέλου λέγων διαταχθέντα. Οὐκ ἐστὶ δέ· ποῦ γὰρ ἀγγελοὶ νόμον ἐράνησαν διατάσσοντας; ἀλλὰ διαταχθέντα νόμον λέγει, τὸν ἐγγχυρισθέντα αὐτῷ ἐκ' ἀγγέλου, τοῦ ἐφέντος αὐτῷ ἐν τῇ βίᾳ· μὴ γὰρ ἀνθρώπος ἦν ἱ Οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν τοῦτο, ἐκείνα πεφραντας, φησί, καὶ ταῦτα ποιήσαι. Εἰ τοὺς καταγγέλλοντας ἀνέλεται, πολλῶν μᾶλλον αὐτόν. Ἐνταῦθα καὶ Θεῷ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ τοῖς προφήταις; καὶ τῷ Πνεύματι, καὶ πᾶσι δείκνυσθαι ἀπειθούσας, καθὼς καὶ ἐπὶ τῷ φησιν ἡ Γραφή· «Κύριε, τοὺς προφῆτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θεσιαστήριά σου κατέσκαψαν.» (Γ'. Βασιλ. 10.). Οἱ τοίνυν ἀντιποιοῦμενοι λόγῳ τοῦ νόμου ἔλεγον· «Εἰς Μωϋσῆν βλασφημεῖ.» (Πράξ. 5'. 11.). Ὁ δὲ δείκνυσθαι ὅτι αὐτοὶ βλασφημοῦσι μᾶλλον οὐ μόνον εἰς Μωϋσῆν, ἀλλὰ καὶ εἰς Θεόν, καὶ ἐπὶ αὐτὸν ἄνωθεν τισοῦσα ποιοῦσι, καὶ ἐπὶ αὐτῷ τὰ ἱθὺς κατελύσαν, καὶ ἐπὶ οὐ χρεῖα τούτων λοιπὴν, καὶ ἐπὶ, ἐγκαλῶντες καὶ λήγοντες Μωϋσεὶ ἐναντιοῦσθαι αὐτόν, αὐτοῦ τῷ Πνεύματι ἠναντιοῦντες, (καὶ οὐχ ἀπῶς, ἀλλὰ καὶ μετὰ φόβου,) καὶ ἄνωθεν εἶχον τὴν ἔχραν· Ὅρα· ὅτι καὶ Μωϋσεὶ καὶ πᾶσι δείκνυσθαι ἐναντιοιμένους αὐτούς, καὶ τὸν νόμον μὴ φυλάττεντας; Καίτοι γε Μωϋσῆς εἶπε· «Προφήτην ἡμῖν ἀναστήσεις Κύριος» (Δευτερ. 18.). καὶ οἱ ἄλλοι δὲ τοῦτον ἐλευσέσθαι προέλεγον, καὶ ὁ Προφήτης, λέγων· «Ποῖον οἶκον οικοδομήσετε μοι;» καὶ πάλιν· «Μὴ σπράγκα καὶ θυσίας προσηγάγκατέ μοι ἐπὶ τεσσαράκοντα;» Ταῦτο παῖθρησι ἀνδρός, τὸν στυγρὸν ἔχοντος. Μιμώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς ταύτην, εἰ καὶ πολλῶν οὐκ ἐστὶ κακός, ἀλλὰ παῖθρησις αἰ κακός ἐστιν· «Ἐλάλουν γὰρ, φησίν, ἐν τοῖς μαρτυρίαις σου ἐναντίον βασιλείων, καὶ οὐκ ἡσχυνόμην.» (ψαλμ. 119'. 46.). Ἄν τούτων Ἑλλήσι συμπλεκώμεθα, οὕτως αὐτοὺς ἐπιστομίζωμεν χωρὶς θυμοῦ, χωρὶς τραχύτητος· ἀν μὲν γὰρ μετὰ θυμοῦ τοῦτο ποιεῖμεν, οὐκ ἐστὶ παῖθρησις, ἀλλὰ πάθος εἶναι δοκεῖ, ἀν δὲ ἐπιστομῶς, οὕτως

ἐστὶν αὕτη παῖρσις· οὐ γὰρ δυνατόν ἑμοῦ κατὰ ταύτην καὶ κατέρ-
 θωμα εἶναι καὶ ἐλάττωμα. Ἡ παῖρσις κατέρθωμα· ὁ θυμὸς ἐλάτ-
 τωμα. Δεῖ τοίνυν ἡμᾶς, εἰ μέλλομεν παῖρσιον εἶναι, καθαρὸς εἶ-
 ναι τοῦ θυμοῦ, ἵνα μὴ ἐκείνῳ τις λογιστῇ τὰ ῥήματα. Κἀν δίκαια
 λίγῃς μετὰ θυμοῦ, τὸ πᾶν ἀπώλεσας, κἀν παῖρσις αἴσῃ, κἀν νοου-
 τῆς, κἀν οἰοῖτο πρῶτην. Ὅρα τὸν ἀνδρᾶ τοῦτον οὐ μετὰ θυμοῦ
 διαλεγόμενον· οὐ γὰρ δὴ ὤρεται, ἀλλὰ προσηρτικοῦ αὐτοῦς ἀνάνη-
 σι λόγου. Ὅτι γὰρ οὐκ ἦν θυμὸς δεῖξιν, ὅτι κακῶς ἔπασχε, τότε
 ὑπὲρ αὐτὸν εὐχόμενος καὶ λέγων· «Μὴ στήσῃς ἀπὸ τοῖς τῇν
 ἁμαρτίαν ταύτην.» (Πρᾶξ. Γ'. 60.). Οὕτως, οὐκ ἀργηόμενος
 αὐτοῖς, ἀλλὰ ἀλγῶν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ θαυμάζοντας, ταῦτα ἐρῶντες
 ἐπαι καὶ παρὰ τῆς ὀφείας διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι «εἰδὼν τὸ πρόσω-
 πον αὐτοῦ ὡς αἰ πρόσωπον ἀγγέλου» (Αὐτῶν. ζ'. 15.),
 ἔ' αὐτοὺς ἐπελάμβαντο. Καθαροὶ τοίνυν θυμοῦ ὄντες. Οὐ κατοικεῖ τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐνθα θυμὸς ἐπακατέρωτος ὁ θυμώδης. Οὐα ἔστιν
 οὐδὲν ὑγιὲς προσελθεῖν, ὅτεν θυμὸς εἴσιν· καθάπερ γὰρ ἐν χειμῶνι
 θαλαττῶν πολλὸς ὁ θόρυβος, μεγάλη ἡ κραυγὴ, καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις
 καρὸν φιλοσοφεῖν, οὕτως οὐδεὶς ἐν θυμῷ. Ἀλλ' εἰ μέλλει τις φιλοσο-
 φῆν ἢ λέγων ἢ παιδευόμενος ψυχῇ, ὀρεῖται πρότερον ἐν λυμῇ εἶναι.
 Οὐχ ἔρξας τῷς, ὅταν βουλόμην περὶ τινος ἀναγκαῖον διαλεχθῆναι,
 τότεως θορόδου καθαρὸς παραπροῖον, ἐνθα ἡσυχία, ἐνθα γαλήνη,
 ἵνα μὴ ἐκερυνώμεθα. Εἰ δὲ ὁ ἐξωθεν ἐκπορεύς θόρυβος, πολλῶν μέλ-
 λον ἢ ἐνδον παραχῇ. Κἀν εὐχεται τις, εὐχὴ εὐχεται, μετὰ ὀργῆς καὶ
 θυμοῦ τοῦτο πᾶν· κἀν φθίγγεται, καταγέλαστος ἔσται· κἀν οἰσθῇ,
 πάλιν ἡμῶς· κἀν ἐσθῇ, καὶ οὕτως ἐβλάδῃ· κἀν πίνῃ, κἀν μὴ πίνῃ,
 κἀν καθίζῃται, κἀν στήκῃ, κἀν βελίζῃ, κἀν καθυδῇ· καὶ γὰρ ἐν
 τοῖς θυμῶσι τοιαῦτα φανταίνονται. Τί γὰρ τῶν τοιούτων οὐκ ἀποπον-
 ὶ; Ὁρθαλμοὶ ἀνέβη, στόμα διαστραμμένον, μέλη κινηθέντα καὶ οἰ-
 δαίνοντα, γλῶσσοι ἀκατάτῃς καὶ οὐκ ἐνός τοῦ ἐκείνου, διάνοια ἐξε-
 στραμμένη, σχῆμα ἀπρεπές, πολλὴ ἡ ἀήθεια. Ἴδε μοι τῶν δαιμονίων
 τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν μεθυστῶν καὶ μαινόμενων, τί διεστῆ-
 κας ἀλλήλων· οὐχὶ μανία τὸ πᾶν ἐστὶ; Τί γὰρ, εἰ πρὸς καρὸν
 τοῦτο γίνονται; Καὶ γὰρ ὁ μαινόμενος πρὸς καρὸν κατεχεται τοῦ-
 του δὲ τί χεῖρον; Καὶ οὐκ αἰσχύνομεθα ἐπὶ τῇ ἀπολογίᾳ· Οὐκ
 ἤθελον, « φησὶ, « τί εἶπον. » Καὶ διὰ τὴ μὴ ἤθελον τοῦτο ὁ λογικὸς

ἀνθρώπος, ὁ λογισμὸν ἔχων· διὰ τί τὰ τῶν ἀλόγων ποιεῖς, καθά-
 περ ἵππος ἄγριος, ἀπὸ θυμοῦ καὶ ὀργῆς συναρπαγίς; Καὶ μὴν ἡ
 ἀπολογία, ἐγκαλήματος ἄλξι. Εἴθε γὰρ ἤθελον, ὁ ἄγιος. Τοῦ θυμοῦ,
 φησὶν, ἐστὶ τὰ ῥήματα, οὐκ ἔμα. Πῶς ἐκείνου; Καὶ μὴν ὁ θυμὸς
 οὐκ ἔχει ἰσχύν, ἂν μὴ παρὰ σοῦ λάβῃ. Ὡς καὶ ἂν εἴποι τις· «Τῆς
 χειρὸς ἐστίν, οὐκ ἔμα τὰ τραύματα.» Τί οἱ μάστιγα διδοῖται θυ-
 μοῦ; οὐχὶ πόλεμον καὶ μάχην; Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἂν μετὰ θυμοῦ τι
 γίνεσθαι, τὸ πᾶν διεσθῆναι καὶ ἀπώλῃ· μάλιστα γὰρ τοῖς μαχο-
 μένοις θυμοσθῆναι οὐ χρεὶ· μάλιστα τοὺς ὀρεζόντας θυμοσθῆναι οὐ
 χρεὶ. Καὶ πῶς ἐν μάχῃσιν; φησὶ. Λόγῳ, ἐπεικεῖα· μάχῃ γὰρ ἐστὶ
 τὸ ἐξ ἐναντίας στήναι. Ἡ οὐχ ἔρξας καὶ τούτους τοὺς πολέμους νό-
 μῳ καὶ διατάξει· καὶ καιροῖς ὀριζομένους; Θυμὸς γὰρ οὐδὲν ἐστίν,
 ἢ ἱερὰ ἀλογος· ἀλόγῳ δὲ οὐδὲν λογικὸν γινώσκει δυνατόν.

§. 8. Ἐπὶ καὶ οὗτος τοιαῦτα ἐρῶντες, καὶ οὐκ ἔθιμοι. Καὶ
 ὁ Ἰάκωβος λέγει· «Ἔως πότε χωλεῖσθε ἐν ἀμφοτέραις
 ταῖς ἰγνύσας ἡμῶν;» (Γ'. Βασιλ. ιη'. 21.), καὶ οὐκ ἔθιμοι. Καὶ
 ὁ Φωκὴς ἐπαρεῖ, καὶ οὐκ ἔθιμοι (Ἀρθε. κ'). γὰρ θυμὸς
 οὐκ ἀρήσιν ἰσθί, ἀλλὰ, καθάπερ ἐν νυκτομαχίᾳ πάντα συνδύσας,
 καὶ ὀρεζομένους καὶ ὅλα, οὕτως ἄγχι, ὅπου περ ἂν ἐθέλῃ. Ἀπαλλυ-
 γῶμεν οὖν τοῦτου τοῦ δαιμονίου ἀρχόμενον αὐτὸν καταστυλιώμεν·
 τὴν σπαργίδα ἐπιβόμεν τῷ στήθει, καθάπερ τινὰ χαλινόν. Κύων
 ἐστὶν ἀναδῆς ὁ θυμὸς· ἀλλὰ μαθήσεαι ἀκούειν τοῦ νόμου. Ἄν ἡ κύων
 ἐν πολέμῳ οὕτως ἄγριος, ὥς μὴ πείθεσθαι προτάσσοντι τῷ βουκόλῳ,
 μηδὲ ἐπιγινώσκαι αὐτοῦ τὴν ρωνήν, πάντα ἀπώλῃ καὶ διεσθῆ-
 ναι. Μετὰ τῶν προδόντων νίμεται· ἀλλὰ, ἐκ ἀπογύνεται τῶν προ-
 δόντων, ἀχρηστὸς ἐστὶ καὶ κατατράπτεται. Εἰ ἡμᾶς ἀκούειν σου,
 θρίψον τὸν κύων· χρησμός ἐστι κατὰ τὸν λύκον, κατὰ τὸν κυρ-
 τῶν, κατὰ τοῦ ληστάρχου ὀλακτῶν, οὐ κατὰ προδόντων, οὐδὲ κατὰ
 οἰκίων· ἂν μὴ ἀκούῃ, πάντα διασθῆναι· ἂν μάθῃ καταπρηνεῖν, πᾶν-
 τα ἀπολλύει. Τὸ τοῖνον ἔθιμον τὸ ἐν σοὶ μὴ ἀναλίσκω, ἀλλὰ φυ-
 λαττέτω ὁ θυμὸς, καὶ πῶς ποιεῖται· φυλάξει δὲ, καὶ ἐν ἀπολείῃς πολ-
 λῇ νίμωσι καταστῆσαι, ἂν τοὺς μισοῦσιν λογιστοὺς καὶ τοὺς πονη-
 ροὺς καταναλίσκῃ, ἂν τὸν διάβολον ἐνὶ πανταχόθεν. Οὕτως ἐπι-
 κίμια διασώζεται, ὅταν μηδὲν τῷ πληροῖν κακῶν τι λογίζωμεθα·
 οὕτως αἰδέσθαι γινώμεθα, ὅταν μὴ μακρόθεν ἀναισχυνοῖται· οὐδὲν

γὰρ οὕτως ἀναίσχυντον ποιεῖ, ὡς πονηρὸν συνιδέει. Διὰ τί αἱ πόρ-
ναι ἀναίσχυντοὶ εἰσι; διὰ τί αἱ παθήσαι αἰσχυντήλαι; Οὐκ ἀπὸ τῆς
ἁμαρτίας ἐκείναι; οὐκ ἀπὸ τῆς σωφροσύνης αὐταί; Οὐδὲν γὰρ οὕτως
ἀναίσχυντον ποιεῖ, ὡς ἁμαρτία. Καὶ μὴν τοῦναντίον, φησί, κατ[αν]-
αισχύνει. Ναί, τὸν καταγρόντα ἑαυτοῦ· τὸν δὲ ἀπαραλθισμένον, καὶ
ἐταπεινότερον ἐργάζεται· ὁ γὰρ ἀπογρόντος ἑαυτοῦ, θραύς γίνεται· «ἀ-
στεῖς γὰρ, φησί, ἐλθὼν εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ.»
(Παροιμ. ιη'. β.). Ὁ δὲ ἀναίσχυντος, καὶ ἱταμὲς ἀν εἶη· ὁ δὲ ἱτα-
μὲς, καὶ θραύς. Βούλει μαθεῖν πότι ἀναίσχυνται ἐπεικεια; Ὅταν
πονηροὶ λογισμοὶ αὐτὴν διαμασῶνται. Ἀλλὰ, εἰ καὶ τοῦτο συμβαί-
νει, ὅτι μὴ ὁ κύων ἐσθῆται μέγα ὕλακτων, οὐδὲ οὕτως ἀπογυμνάζει
χρῆ. Ἔστι γὰρ ἡμῖν καὶ σφινδὼν καὶ λίθος, (ἵστε τὸ λεγόμενον,) ἵστιν
ἡμῖν καὶ ὄρου, καὶ μαῖονδρα, καὶ σκαῖς, ἐν ᾧ φυλάττομεν τοὺς
λογισμοὺς ἀσυνεῖς. Ἄν ὁ κύων σφινὴν μὲν τὰ πρόβατα, ἀγγαίην
δὲ κατὰ τῶν ἔξω καὶ ἀγρυπνῇ, τοῦτο ἀρετὴ κυνός, καὶ λυμώτης,
μὴ γυῖσθαι τῶν προβάτων, καὶ ἐν πληρομυῇ ᾗ, μὴ φοιδοῦναι τῶν
λύκων. Τοιοῦτον καὶ ὁ θυμὸς· καὶ δάκνεται, τῆς ἐπεικείας μὴ ἀρί-
στασθαι, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ ᾗ, διεγείρεσθαι πρὸς τοὺς πονηροὺς λογι-
σμούς, καὶ τὸ μὲν εὐαῖον καὶ πληττον μὴ καταλαμβάνειν, ἀλλ' ἐπι-
γνώσκειν, τὸ δὲ ἀλλότριον καὶ σαθὸν λυμάνισθαι. Σαῖνι ὁ διαδο-
λος πολλὰς, ὡς ὁ κύων, ἀλλὰ γινώσκῃ πᾶς ὅτι ἀλλότριός ἐστιν.
Οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς τὴν ἀρετὴν, καὶ λυπῇ, σπίνωμεν καὶ τὴν κα-
κίαν, καὶ εὐφραίνῃ, ἀποτρεφόμεθα. Μὴ γινώμεθα χείρους τῶν
κυνῶν, οἱ μασιζόμενοι καὶ ἀγγέμενοι, οὐκ ἀρίστανται. Ἄν δὲ αὐ-
τοὺς καὶ τρέφῃ ὁ ἀλλότριος, πῶς οὐ μάλλον βλαψήσουσι; Ἔστιν οὖν
χρήσιμος ὁ θυμὸς, ἀλλ' ὅταν ὕλακτῃ κατὰ τῶν ἀλλοτρίων. Τί
ἐστίν; Ὁ ὀργιζόμενος «ὡς ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰρή;» (Ματ.
ε'. 22.). Ἄντι τοῦ «μὴ ἄμυνε σκευῇ, μηδὲ ἐκδίδει· ἀν ἑταρον ἔβης,
ἀπολλύμενον, ὀρεῖται χεῖρα.» Οὐκ ἐπὶ θυμῷ λοιπὸν τοῦτο ἐστιν,
ὅταν τῆς οἰκίας συμπαθείας ἀπηλλαγμένος ᾗ. Ἐλαβεν ὁ Δαυὶδ
τὸν Σαούλ, καὶ οὐκ ἐθυμώθη, οὐδὲ ἐνέτηξεν τὸ ὄρου, τὸν ἐχθρὸν λα-
βὼν (Α'. Βασιλ. κς'. 7—10.), ἀλλ' ἡμῶντο τὸν διαβόλον. Ὁ
Δαυὶδ ᾗ, ὅτι μὲν ἀλλότριον ἀδικούοντα εἶδε, καὶ ἀνέλεν, ὅτι δὲ οὐ-
κ αὐτόν, οὐκ ἔτι· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀδικήλους κατήλλαττον, ἐκείνους δὲ
καὶ ἀπαμύετο. (Ἐξοδ. δ'. 11—14.). Καίτοι πρῶτον αὐτόν ἡ

Γραφὴ μαρτυρεῖ, ἀλλ' ἡμῶς ἦν καὶ διεγερθεῖν. (Ἀρθμ. ιθ'. β.).
Ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς· ἀλλὰ, ἐνθα μὲν πρῶτητα ἐπιδείκνυσθαι χρῆ, πάν-
των θηρίων ἱσμεν ἀγριώτεροι, ἐνθα δὲ διαγερθῆναι, πάντων νοθέ-
στεροι καὶ ὑποηλότεροι. Ἐπὶ οὖν οὐκ εἰς δέον καυχόμεθα τοῖς ἐν
ἡμῖν, διὰ τοι τοῦτο καὶ εἰς οὐδὲν δέον ὁ βίος ἡμῶν ἀνάσταται. Οὕτως
καὶ ἐν σκαῖσιν, ἐὰν ἄλλω ἄλλως χρησθῇται τις, τὰ πάντα ἀνελ-
λυσιν· οἶον, ἀν, μάχαιραν λαβὼν τις, ἐνθα αὐτῇ χρῆσθαι δεῖ, μὴ
χρῆσθαι, ἀλλὰ τῇ χειρὶ τοῦτο ποιῆ, οὐδὲν πλέον ἐργάζεται, ὥσπερ
καὶ ὁ ἐνθα τῇ χειρὶ χρῆσασθαι χρῆ, τὴν μάχαιραν μεταχειρίζων,
πάντα ἀν ἀπολέσων· οἶον μὴ καὶ ἱατρός, ἐνθα ἀν τέμνειν δεῖ,
μὴ τέμνειν, καί, ἐνθα ἀν μὴ χρῆ τέμνων, πάντα διαφθείρει. Διό,
παρακαλῶ, ἡμεῖς εἰς καιρὸν χρώμεθα τῷ πράγματι· θεοῦ γὰρ
καιρὸς οὐδαμῶς, ὅταν ἑαυτοῖς βοηθῶμεν· ἀν δὲ ἑτέρους βοηθῶσαι
χρῆ, τότε μάλιστα αὐτῷ χρῆσθαι δεῖ, ἵνα ἑτέρους ἐξαπαύσωμεν.
Οὕτω καὶ ἰσθίει ἐσθίμεθα, τὸ ἀργητόν πανταχοῦ διαφθείροντες,
καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτοκίεμαθα ἀναθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ οὐ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ
Πνεύματι, δοῦκα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΗ'. 18.

(Κεφ. 7. στίχ. 54.) — «Ἀκούοντες δὲ ταῦτα, διαπρίοντο
ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρουχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν»
Σ. α'. Πῶς οὖν ἐλαβον ἐκ τῶν ἐργαζμένων ἀπομνη εἰς τὸ ἀνελθεῖν
αὐτὸν, ἀλλ' ἐπὶ μαίνονται καὶ ἱζητοῦν αἰτίαν, θυμολογῶντες. Οὐ-
τως αἱ ἐν κακοῖς εἰσιν οἱ ἀδικούντες. Καθάπερ οὖν οἱ ἀρχιερεῖς ἀπο-
ροῦντες ἔλεγον «Τί ποιήσωμεν ταῖς ἀνθρώποις τούτοις;»
(Πράξ. δ'. 16.), οὕτω δὴ καὶ οὗτοι διαπρίονται. Καὶ μὴν ὁ θυμολο-
γῶν ἀρεταῖαν ἐκείνους ᾗ, ὁ μὴδὲν μὲν ἀδικήσας, τὰ δὲ τῶν ἡδικητέ-
ων παθὼν καὶ συκοφαντούμενος. Ἀλλ' οἱ συκοφάνται μάλλον ἐλέγ-
χονται καὶ ταῦτα· οὕτως ἀληθές, ὅπερ αἱ ὁλογοῦν, ὅτι «τὸ πικρὸν κα-
κῶς, τοῦτο ἐστὶ τὸ πάσχον κακῶς»· καίτοι αὐτοὶ οὐδὲν ἐσυκοφάν-
την, ἀλλ' ἀπίσθη. Οὕτως, ὅταν ὀρεζώμεθα ἐν οὐ οὐ συνειδή-
ματι, οὐδὲν πάσχοντες. Ἐβόλυντο μὲν οὖν ἀνελθεῖν, ἀλλ' οὐ ποιεῖσι
τοῦτο, αἰτίαν θέλοντες εὐλογον περιθῆναι τῷ τολμήματι. Τί οὖν; ἡ

ὅθρις οὐκ ἦν εὐλογος· Οὐκ ἦν αὐτοῦ ἡ ὁδός, ἀλλὰ τοῦ Προφήτου κατηγορία· ἡ ἐκόντες καὶ ἀνεδέλλοντο, ὥστε μὴ δέξαι διὰ τὰ εἰς αὐτοὺς αὐτὴν ἀνελθῆναι, ὥστε οὐκ καὶ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ ὅς' ἀπέλειπεν. Τοῦτο δὲ εὐσεβείας ἦν τὸ ῥῆμα. Διό, μετὰ τοῦ ἀνελθῆναι ἐπιχειροῦντες καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ βλάψαι, εἰ διαπρόντοι· ἢ ἐροῦντο γὰρ, μὴ πάλιν καίνον τι περὶ αὐτὸν ἄλλο γίνεσθαι. Ἔστα, ὅσοι ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ποιῶσι, τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Στεφάνου καὶ καθάπερ ἐκεῖ, ἐπειδὴ εἶπεν «Ὁ φέσθε ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον» (Ματ. κς'. 64.), βλασφημῶν τὸν πρῶτον ἄγγελον, καὶ μάρτυρας τοῦ ὁχλοῦ ἐποίουν, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. Ἐκτὶ διέβηξαν τὰ ῥήματα· ὥδε τὰ ὅσα συνέσχον. α' Τσιόρχων δὲ πλήρης Πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶδε δόξαν Θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεργημένους, καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ Θεοῦ. Κραζήσαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὅσα αὐτῶν, καὶ ὤρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως, ἐλιθοβόλουν. ε Καὶ μὴν, εἰ ἐμείδeto, ὡς μακόμενον ἔδει ἀρῆσαι. Ὁ δὲ οὕτως εἶπε, βουλόμενος αὐτοὺς ἐπαγγεῖσθαι. Καὶ ἐπειδὴ, εἰπὼν περὶ τοῦ θανάτου μόνου, περὶ ἀναστάσεως οὐδὲν διελέχθη, καὶ τοῦτο λοιπὸν εὐκαίρως προστίθησι τὸ ῥῆμα. Οὕτω δὲ αὐτῷ λέγει φωνήν, ὡς περὶ εἰδέναι, ἵνα καὶ οὕτω εἰδέναι τὸν λόγον, ὅς, ἐπὶ τὸ εἰπεῖν καθέσθαι φορτικὸν αὐτοῖς ἦν, τίως τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως κακὸν λόγον, καὶ φησὶν αὐτὸν ἵστασθαι. Ἀπὸ τούτου στοιχεύομαι καὶ τὸ πρόσκωπον αὐτοῦ διδοξάμεναι· ἡ γὰρ Θεός, φιλόφρωνος ὢν, δι' ἃν ἐπιθυλοῦντο ἐκτελεῖν, δι' αὐτῶν ἐβούλετο αὐτοὺς ἐκκαλίσασθαι, εἰ καὶ μαρὴν πλὴν ἐγίνετο. ε Καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως, ἐλιθοβόλουν. ε Πάλιν ἔγω τῆς πόλεως ὁ θάνατος, ὥστε ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ θανάτῳ ἡ ὁμολογία καὶ τὸ κήρυγμα διεργαλλόμενον. ε Καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθαντο τὰ ῥήματα αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου, καλουμένου Σαύλου, καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλοῦμενον [τὸν Θεόν], καὶ λέγοντα· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. ε Δεικνύοντος ἑμὲ τοῦ καὶ διδάσκοντος αὐτοὺς ὅτι οὐκ ἀπόλλυται. ε Καὶ θεὸς τὰ γόνατα, ἐκραξε φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν

ταύτην. ε Ὡστερ ἀπολογούμενος ἐπὶ οὐδὲ τὰ πρότερα θυμὸς ἦν, φησὶ· ε Κύριε, ε ἡ καὶ βουλόμενος αὐτοὺς ταύτῃ ἐπιστάσασθαι· τὸ γὰρ ἀρεῖναι μὴ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἀργὴν τῷ φόνῳ, καθαρὰν εἶδει δὲ τὴν ψυχὴν τοῦ πάθος, εὐπαράδεικτον ἑταίῳ τὸν λόγον.

(Κεφ. ι'. στίχ. 1.)— Σαῦλος δὲ ἦν συνευδῶν τῇ ἀκακείᾳ αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱερουσαλήμ. ε Οὐχ ἀπλῶς οὕτως ὁ διωγμὸς, ἀλλ' οικονομικὸς δοκεῖ μοι συμβῆναι. ε Καὶ πάντες διεσπάρηνσαν κατὰ τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, πλὴν τῶν Ἀποστόλων. ε Ὅρῳ πῶς πάλιν παραμυθεῖς συγχωρεῖ ὁ Θεὸς γίνεσθαι· Ἄλλ' ἴδε μοι ἐντιθεῖν καὶ ὅπως οικονομεῖται τὰ πράγματα. Ἐθαυμάσθησαν διὰ τὰ σημεῖα, μαστιγιθέντις οὐδὲν ἐπαθον, κατίσθησαν ἐπὶ τῶν χωρῶν, ἤλθετο ὁ λόγος· λοιπὸν συγχωρεῖ κώλυμα γίνεσθαι μέγα. Καὶ γίνεται διωγμὸς οὐχ ὁ τυχόν, ὥστε ἑμὲ καὶ τούτους φρενῆν, (ἐροῦντο γὰρ ὁραυτέρως αὐτοὺς γενομένους,) καὶ πᾶσι ἐβλην ὑπάρχειν ὅτι ἄνθρωποι ἦσαν· εἰ φοβούμενοι καὶ φεύγοντες. Ἴνα γὰρ μὴ οὐ μὲτὰ ταῦτα λέγῃς ὅτι χάριτι μόνον κατέφθονον, καὶν ἐβίβαντο, καὶ αὐτοὶ διειδότες γινώσκουσιν, καὶ ἐκείνῳ ὁραυτέρως. ε Καὶ πάντες διεσπάρηνσαν, πλὴν τῶν Ἀποστόλων, ε φησὶ. Οὐκ ἀρα μάρτην ἄλλων ὅτι οικονομίας ὁ διωγμὸς ἦν· εἰ μὴ γὰρ γέγονεν, οὐκ ἂν εἰ μαθηταὶ διεσπάρηνσαν. ε Συνεκόμηνσαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐπειθήσαντο κοπετόν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. ε Ἡ οὕτω ἦσαν τίλειαι, ἡ ἐπὶ ἐπίχειρας ἦν καὶ αἰδέσματος, ἐπὶ καὶ κέτετονται αὐτόν. Ἀμα δὲ τοῦτο δείκνυσιν καὶ ἀνθρώπων αὐτοὺς ὄντας οὐχὶ ὁ εἶδος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ λύπη, καὶ ὁ κοπετός.

§ β'. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐκλαυον, ὁρῶν τὸν ἡμέρον ἐκείνον, τὸ ἄνιν, ληθλευστον γινόμενον καὶ καίμενον νεκρόν· Ἰκάνον αὐτοῖς ὑπέρτιρον διετήλην ὁ Εὐαγγελιστής, ε καὶ θεὸς τὰ γόνατα, ε εἰπών, ε καὶ κροῖξας φωνῇ μεγάλῃ. ε ε Καὶ ἐποίησαν κοπετόν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. ε Ἄλλ' ἴσομεν ἀνοθεῖν τὰ εἰρημαῖα. ε Ὑπάρχων πλῆρης Πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶδε δόξαν Θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεργημένους. Καὶ συνέσχον τὰ ὅσα αὐτῶν, καὶ ὤρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν. ε Καίτοι

ποῦ ταῦτα κατηγορίας ἔξει· Ἄλλ' ἑμῶς τὸν σημεῖα τοιαῦτα τῷ λόγῳ ἐργασάμενον, τὸν πάντων κρατοῦντα τῷ λόγῳ, τὸν τοιαῦτα διαλεγόμενον, λαβόντες, ὥσπερ ἰδούλοντο, οὕτω τὸν θεὸν τὸν ἐκτεῶν ἐκλήρουσι. « Οἱ δὲ μάρτυρες ἀπέθνητο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου, καλοῦμένου Σαύλου. » Ὅρα πῶς ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Παύλου ἐξηγῆται, ἵνα σοι δείξῃ τὸ ἐν αὐτῷ ἔργον Θεοῦ γινόμενον μετὰ ταῦτα. Τίως δὲ οὐ μόνον ἐκείνος οὐ πιστεύει, ἀλλὰ καὶ μυρίασι αὐτὸν χροὶ βάλλει τῶν φονέων διὰ καὶ τοῦτο ἐγὼ λέγω· « Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναίρεσει αὐτοῦ. » Οὐχ ἁπλῶς δὲ εὐχεται ὁ μακάριος οὗτος, ἀλλὰ μετὰ προσυχῆς· « θεὸς γάρ, φησί, τὰ γόνυατα. » Ὅθεν θεὸς αὐτοῦ καὶ ὁ θάνατος γίγνεται· μέχρι γάρ τούτου συγκαχώρητο ταῖς ψυχαῖς ἐν τῷ ᾄδῃ εἶναι. « Πάντες δὲ διασπαρίσσαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας. » Ἀδελφοί ἐπιμύνηνται τῇ Σαμαρείᾳ λοιπὸν οἱ ἀκούσαντες· « Εἰς εὐδὸν ἰθὺς μὴ ἀπέλθῃτε. » (Ματθ. ι'. 5.). « Πλὴν δὲ τῶν Ἀποστόλων » λέγει, διευκλίνεις ὅτι καὶ ταύτῃ προσηγορίᾳ βουλόμενοι τοὺς Ἰουδαίους τὴν πόλιν οὐκ ἀπέλιπον, ἣ καὶ ἐτέρους γενέσθαι θάρρους αἴτιοι. « Σαῦλος δὲ ἐλιμαίνετο τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορεύμενος, σύρων τε ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, παρεδίδου εἰς φυλακὴν. » Πολλὴ ἡ μακία, τὸ καὶ μόνον αὐτὸν εἶναι, τὸ καὶ εἰς τοὺς οἴκους εἰσέρχεται· οὕτω τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθεκεν ὑπὲρ τοῦ νόμου. « Σύριον, φησὶν, ἀνδρας καὶ γυναῖκας. » Ὅρα καὶ τὴν παρθρίαν, καὶ τὴν ὅβριον, καὶ τὴν μαριάν. Τοὺς ἐμπέπνυντας ἀπαντας μυρίας διετίθει κακοῖς, ἀπὲ ἀπὸ τῆς σφαγῆς ταύτης ἱεροσυλτορος γεγονώς. « Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διήλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον. Φίλιππος δὲ, κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, ἐκτίρυσεν αὐτοὺς τὸν Χριστόν. Προσελθὼν τε οἱ ὄχλοι τοὺς λεγομένους ὑπὸ τοῦ Φιλιππου ὁμομαθεῖν ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα, ἃ ἐποίει. Πολλῶν γάρ ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βουδντα φωνῇ μεγάλῃ, ἐξήρχετο· πολλοὶ δὲ καὶ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν. Καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἀνὴρ δὲ τις, ὀνόματι Σίμων, προσηγορεύων ἐν τῇ πόλει μαγῶν καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων εἶναι τινα ἐαυτὸν μέγαν· ὃ

προσελθὼν πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ μεγάλη. » Ἴδε μοι καὶ ἕτερον περπαθεῖν, τὸν τοῦ Σίμωνος. « Προσελθὼν δὲ αὐτῷ, φησί, οἱ ὄχλοι διὰ τὸ ἰκανῶ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστραμέναι αὐτούς. Ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ, εὐαγγελιζόμενον τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. Ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς, ἦν προσκαρτερεῖν τῷ Φιλίππῳ. Θεωρῶν δὲ δυνάμεις μεγάλας καὶ σημεῖα γινόμενα, ἐξίστατο. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱερουσαλὺμας Ἀπόστολοι ὅτι δίδεσθαι ἡ Σαμαρεία τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπὺς καταβάντας προσεφθάνετο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι Πνεῦμα ἄγιον· εὐδόμεν γάρ ἦν ἐπ' οὐδὲν αὐτῶν ἐκπεπαισμένος, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπάρχοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Τότε ἐπετίθειν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάβανον Πνεῦμα ἄγιον. Ἰδὼν δὲ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων δίδεται τὸ Πνεῦμα τῷ ἄγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα, λέγων· Δότε καὶ μοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ὡς ἂν ἐπιβῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ Πνεῦμα ἄγιον. « Πῶς οὖν, φησί, Πνεῦμα οὐκ ἔλαβον οὕτως; Πνεῦμα ἔλαβον τὸ τῆς ἀρετῆς, καὶ τὸ τῶν σημείων οὕτω ἦσαν λαβόντες. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις, καὶ τὸ πᾶν σημείων Πνεῦμα οὐκ ἔλαβον, ἔρα πῶς, ἰδὼν ὁ Σίμων, προσήλθε, τοῦτο αἰτῶν. Εἰ καὶ ἐνίσχυσε δὲ τότε μάλιστα ὁ διωγμὸς, ἑμῶς ὁ Θεὸς πάλιν αὐτοῖς ἐξέλετο, ἐπιτυχίους αὐτοῖς τὰ σημεῖα. Οὐ μὴν ὁ θάνατος δὲ Σιπάρου ἐδεδίον ἐκείνων τὴν θυμὸν, ἀλλ' ἐπείκει μᾶλλον, διὸ καὶ σεορῶνται οἱ διδασκαλοὶ, ὥστε πλείονα γινέσθαι τὴν μαθητείαν. Ἄλλ' ἔρα καὶ πάλιν διαδιδόμενα αὐτοὺς τὰ χρηστά, καὶ ἐν χαρᾷ ὄντας· « χαρὰ γάρ, φησὶν, ἐγένετο ἐν τῇ πόλει μεγάλῃ· » καὶ οἱ καὶ κοπιῶντες ἐγένετο μέγας. Οὕτως εἰσθε ποιῶν διὰ ὁ Θεός, καὶ τοῖς λειτουργοῖς τὸ εὐχαρίσταντα μινύοναι, ἵνα καὶ μᾶλλον θαυμάζηται. Ἀφ' ἱκανοῦ δὲ χρόνου τὸ νόημα ἦν Σίμωνι, διὸ οὐδὲ οὕτως αὐτοῦ ἀπαλλάττεται. Πῶς δὲ αὐτὸν καὶ ἐδάπτυνεν; Ὅσπερ καὶ τὸν Ἰούδαν ὁ Χριστὸς ἐξέλετο. Οὗτος, θεωρῶν σημεῖα γινόμενα, ἐξίσταται μὲν, οὐ τοιαυτὰ δὲ τὴν χάριν τῶν σημείων αἰτῆσαι, ἐπειδὴ ἤξει

οὕτω λαβόντας οὐδὲ τοὺς ἄλλους. Πῶς οὖν αὐτὸν οὐκ ἀνέκλινον, ὡς περ Ἀνανίαν καὶ Σάπριαν; Ὅτι καὶ τὸ παλαιόν, ὃ τὰ ἔλλα συλλέξας, ἀναιρεθεὶς εἰς ἑτέρων σωρηγοισμὸν, οὐκ αἶτις ἕτερος τὸ αὐτὸ πέπυνθεν. Οὕτω καὶ ὁ νῦν Πέτρος ποιῶν, καὶ καλῶσας ἐκείνους, τοῦτον οὐ καλεῖται, ἀλλὰ ρησι πρὸς αὐτόν· «Τὸ ἀργυρίον σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπόλυσιν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτῶσαι.»

§. γ'. Καὶ διὰ τὸ οὐκ ἦσαν οὗτοι λαβόντας Πνεῦμα ἅγιον βαπτισθέντες; Ἦτοι τῷ μὴ δοῦναι Φιλίππον, τοῦτον τιμῶντα τάχα τοὺς Ἀποστόλους, ἥτοι τῷ μὴ ἔχειν χάρισμα τοῦτον, (τῶν ἑπτὰ γὰρ ἦν,) ἔπει καὶ μελλόν ἐστὶν εἰπεῖν. Ὅσον μοι δοκεῖ οὗτος ὁ Φίλιππος τῶν ἑπτὰ εἶναι, ὁ Στεφάνου δεύτερος. Διὸ καὶ βαπτίζων, Πνεῦμα τοῖς βαπτιζομένοις οὐκ εἶδεν· οὐδὲ γὰρ εἶχεν ἐξουσίαν· τοῦτο γὰρ τὸ δῶρον μόνον τῶν δώδεκα ἦν. Σάπρι δὲ. Ἐκείνῳ οὐκ ἔφησαν, φανερομῆθη τούτους ἐξελεῖν, αἱ καὶ ὑστέρουν τῆς χάριτος διὰ τὸ μήπω λαβεῖν Πνεῦμα ἅγιον· ζήναμεν μὲν γὰρ ἑλθόν πνεῦν σημεῖα, οὐχὶ δὲ καὶ Πνεῦμα δοῦναι ἑτέροις. Ἄρα τοῦτο ἦν τῶν Ἀποστόλων ἐκείρων· δὲν καὶ τοὺς κορυφαίους, οὐκ ἄλλως τινὰς ἐστὶν ἰδεῖν τοῦτο ποιούντας. «Ἰδὼν δέ, ρησί, Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων δίδεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.» Οὐκ ἂν οὕτως εἶπεν, εἰ μὴ αὐθιγόν τι ἐγίνετο. Τοῦτο καὶ Παῦλος ἐποίησεν, ὅτε ταῖς γλώτταις ἐλάλων. Εἰδὼς τὴν μαριάν τοῦ Σίμωνος· Χρήματα προσήγαγε, καίτοι οὐκ εἶπεν αὐτὸν χρημάτων αὐτὸ ποιόντα· ὥστε οὐκ ἦν ἀγνοίας τὸ πρῆγμα, ἀλλὰ περᾶντος καὶ βουλομένου κατηγορίᾳ περιβαλεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ ἀκούει· «Οὐκ ἐστὶ σου μερίς, οὐδὲ κληρὸς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἐστὶν εὐθεία ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.» Παλιν τὰ ἐν τῇ ἐκκλήσει εἰς μέσον ἄγει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος λαυδᾷσιν ἐνόμιζε. «Μετανόησον σὺν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεξιθεὶ τοῦ Κυρίου, εἰ ἄρα ἀφαιρήσεται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου· εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας θεωρῶ σε ὄντα.» Ἀποκρίθεὶς δὲ Σίμων εἶπε· Δεξιθεὶ ὡμῆς ὑπὲρ ἡμεῶν πρὸς τὸν Κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἡμᾶς ὡς ἐν εἰρηκτά. » Δίον ἀπὸ καρδίας μετανοήσαι, δίδον κλυῖσαι, ὃ δὲ ἀπορώσει μόνον τοῦτο ποιῶν. «Εἰ ἄρα ἀφαιρήσεται σοι.» Τοῦτο εἶπεν, οὐχ ὡς οὐ συγχωρηθέντος ἂν αὐ-

τῷ, εἰ ἐκλασεν, ἀλλ' ὅπως καὶ ταῖς πρεσβυτέραις μόνον ἀπαγορεύειν, καὶ μὴ λέγειν· «Ἐάν δι τούτου ποιήσῃς, συγχωρησάται σοι, » ἀλλ' ὅτι «πάντως ἐστὶν ἡ τιμωρία.» Σὺ δὲ μοι θαύμασον καὶ πῶς ἐν καιρῷ συμφορᾶς οὐκ ἐμειλόσιν, ἀλλὰ τὸ ἀπρόσχητος ἔχοντες, καὶ πῶς, καθάπερ ἐπὶ Μωσέως, ἀπὸ συγχερίσεως ἐγίνετο τὰ θαύματα, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. Μαγεία ἦν, καὶ ὅμως φανερά ταῦτα τὰ σημεῖα ἦν, καίτοι οὐδὲνα βεβαίως εἶναι ἐκείνους δαμονώνοντες, εἰ γὰρ ἰκανῶ χρόνῳ ἦν ταῖς μαγείαις ἐξιστῶν αὐτούς· ἐπεὶ δὲ πολλοὶ αἱ δαμονώνοντες, πολλοὶ αἱ παραλύοντες, ἐκείνα οὐκ ἀλέθια ἦν. Οὕτως δὲ οὐχὶ σημεῖαι μόνον, ἀλλὰ καὶ λόγῳ αὐτοὺς προσήγατο, περὶ βασιλείας καὶ Χριστοῦ διαλαγόμενος. «Ὁ δὲ Σίμων, ρησί, βαπτισθείς, ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλιππῷ.» Οὐ πίστωμα ἐνικεν, ἀλλ' ὥστε γενέσθαι τοιούτος προσηκατέριε. Οἱ δὲ καταβαίντες, προσήλταντο περὶ αὐτοῦ, ὅπως λάβωσι Πνεῦμα ἅγιον· οὐδέπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδέν αὐτῶν ἐπιπεπτακός. Τότε ἐπέτιθεν τῆς χειρὸς ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον Πνεῦμα ἅγιον. «Ὅρξαι ὅτι οὐκ ἀπλῶς, ἀλλὰ πολλῆς βεβαίας δυνάμεως, ὥστε δοῦναι Πνεῦμα ἅγιον; Ὁ γὰρ ἐστὶν ἴσον ἀρίστως τυχεῖν, καὶ λαβεῖν δύνανται τοιούτην.» Θεωροῦμενος δὲ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων δίδεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα. » Μὴ γὰρ τοὺς ἄλλους εἶδε τοῦτο ποιούντας; μὴ γὰρ Φίλιππον; μὴ γὰρ ἐνέμιζεν αὐτοῖς οὐκ εἰδέναι μὴ ὅπως ἐκείνους προσήγει; διὰ καλῶς Πέτρος καὶ δωρεὰν καλεῖ τὸ πρῆγμα, λίγων· «Τὸ ἀργυρίον σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπόλυσιν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτῶσαι.» Ὅρξαι πανταχοῦ καθαρὸς αὐτοὺς χρημάτων ὄντας; «Οὐκ ἐστὶ σου μερίς οὐδὲ κληρὸς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἐστὶν εὐθεία ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.» Ὡς ἀπὸ τῆς κακίας πάντα ἐπραττε, καὶ μὴν ἀρετὴ εἶναι εἶναι. «Μετανόησον σὺν· εἰς γὰρ χολὴν πικρίας, καὶ σύνδεσμον ἀδικίας θεωρῶ σε ὄντα.» Πᾶλλοι ὁμοῦ τὰ ῥήματα. Οὐ καλᾶς δὲ αὐτόν, ἵνα μὴ λυπεῖν ἀνάγκη ἡ πίστις ἦ, ἵνα μὴ τὸ πρῆγμα ὡρῶν εἶναι δοῖται, ἵνα τὰ τῆς μετανοίας εἰσαγάγῃ, ἡ καὶ ὅτι ἔρκει εἰς διόφυσιν τὸ πλεῖστα, τὸ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ εἰπεῖν, τὸ ἐκείνους ἐμειλογησάσθαι ὅτι ἐλάλῃ· τῷ γὰρ εἶπεν ὅτι· «δεξιθεὶς ὡμῆς ὑπὲρ ἡμεῶν, » τοῦτο ἐστὶν ἐμειλογηθέντος ἡμεῶν καὶ δεικνύντος. Ὅρα πῶς, καίτοι

μαρὸς ὢν, ἡμᾶς, ὅτε ἡλίχθη, τότε ἐπίστευσεν, ὥσπερ καὶ ταπεινὸς γίγνεται, ὅτε πάλιν ἡλίχθη. « Θεοῦδωρ σημαίνει γινόμενα, ἐξίστατο, » δεικνύς τὸ πᾶν φεύδος. Οὐ, « προσῆλθεν, » εἶπεν, ἀλλ' « ἐξίστατο. » Καὶ τὶ δῆποτε ἐκεῖνο εὐδὲς οὐ πικρὶ; Ἐνόμει δύνανθαι λανθάνειν, ἐνόμει τέχνην εἶναι τὸ πρῆγμα· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἴσχυσε λαθεῖν τοὺς Ἀποστόλους, προσῆλθε. « Πολλῶν γὰρ ἐχόντων πνεύματα ἀκαθάρτα, βουδάνη φωνή μεγάλη, ἐξήρχετο. » Τοῦτο τοῦ ἐξελεῖν σημαίνει φανερόν, τὰ δὲ τῶν μάγων ἀπ' ἐναντίας· μᾶλλον γὰρ ἐκεῖνοι καὶ ἐλέσμον. « Πολλοὶ τε παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν. » Οὐκ ἦν ἐνταῦθα ἀπάτη· περιπατῆσαι γὰρ εἶβι καὶ ἐνεργήσει. « Προσείχον δὲ αὐτῷ πάντες, λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ. » Ἐνταῦθα πληροῦται τὸ παρὰ τοῦ Χριστοῦ εἰρημῶν· « Πολλοὶ ἐλεύσονται ψευδοχριστοὶ καὶ ψευδοπροφῆται ἐπὶ τῷ ἐνόματί μου. » (Μάρκ. γ'. 22.) Διὰ τὶ δὲ οὐκ εὐθέως αὐτὸν ἡλεγαν; Ἠρείσθησαν τῷ καταγνώσει αὐτὸν ἑκαστοῦ καὶ γὰρ καὶ τοῦτο διδασκαλίας ἦν. Ἐπειδὴ δὲ ἀντιστήναι οὐκ ἴσχυεν, ὑποκαίονται ὥσπερ καὶ οὐ μάγον, ὅτε εἶπεν· « Τοῦτο δ' ἀκατ' ἔστι Θεοῦ. » (Ἐξέδ. η'. 19.) Ἐνὰ δὲ μὴ καὶ ἀπεισθῇ πάλιν, διὰ τοῦτο καὶ προκαρτεῖρε τῷ Φιλίππῳ, καὶ οὐκ ἐχωρίζετο.

§. 8. Σὺ δὲ μοι σκόπει ὅσα οἰκονομῶμαι διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Στεφάνου. Διασπείρονται κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, εὐαγγελίζονται τὸν λόγον, κηρύσσουν τὸν Χριστόν, σημαίνει ἐπιτελεῖν, κατὰ μικρὸν λαμβάνουσι τὴν δωρεάν οὗτοι. Τοῦτο διὰ πολλῶν σημείων ἦν· τὸ τε γὰρ ἐκείνους δοῦναι, τὸ τε τούτῳ μὴ δοῦναι σημαίνει μίγιστον ἦν. « Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυροῦμενοι καὶ λαλῆσαντες τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσόλυμα, καὶ πολλὰς κώμας τῶν Σαμαρειτῶν εὐαγγελίσαντο. » Καλῶς οὕτως εἶπε· « Διαμαρτυροῦμενοι » διαμαρτυρήσαντες γὰρ ἴσως δὲ αὐτόν, ἵνα μὴ ἀπαυδῶνται, ἵνα λοιπὸν ἐν ἀσφαλείᾳ ᾧσιν, ἵνα μὴ ἐξ ἀπείρας πολλὰς συναρπάγῳσι. « Ἐπέστρεψαν εἰς Ἱερουσόλυμα. » Διὰ τί πάλιν ἀπίσταν ἐκεῖ, ἐνθα ἡ τυραννὴς ἦν, ἐνθα ἡ ἀρχὴ τῶν κακῶν, ἐνθα οὐ μέλιτος φωνήεντες; Καθότι ἐν τοῖς πολλοῖς οἱ στρατηγοὶ ποιοῦσι, καὶ τὸ πονεῖν τοῦ πολέμου μέγας καταλαμβάνουσι, τὸ αὐτὸ καὶ οὗτοι ἐργάζονται. Ὅρα πάλιν οὐχὶ προηγου-

μῶς ἐρχομένους εἰς Σαμαρείαν, ἀλλὰ διωκομένους τοὺς μαθηταίς, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοὺς Ἀποστόλους πρὸς τοὺς πιστεύσαντας ἦδη τῶν Σαμαρειτῶν λοιπὸν ἐκποστελλομένους. « Ἀκούσαντες δὲ, φησὶν, οἱ ἐν Ἱερουσόλυμας Ἀπόστολοι, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην. » Τί δῆποτε ἀποστελλόνται; Ὅσπερ ἀπαλλάττει μαγικάς αὐτούς, ὥστε τῆς διδασχῆς ἀναμνησθῆναι, ἦν παρὰ Χριστοῦ ἡμαρτον, ὅτι πρῶτον ἐπίστευσαν. Δίον οὖν τούτων τῶν αἰτησῶν, ἵνα λάβῃ Πνεῦμα ἅγιον, ὃ δὲ, ἐπειδὴ οὐκ ἔμελλεν αὐτῷ τούτου, ἵνα διδῷ ἑτέρους αἰτεῖ· καίτοι ἐκεῖνοι οὐκ ἔλαβον τοῦτο, ὥστε διδόναι, ἀλλ' ἤλελεν αὐτούς Φιλίππου γενέσθαι λαμπρότερος, ὃ ἐν τοῖς μαθηταῖς ὢν. « Τὸ ἀργυρέον σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπόλυσιν. » Οὐκ ἐπαρωμένον τυτὰ ἐστίν, ἀλλὰ παιδεύοντος· ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἴσον αὐτῷ οὐκ ἐχρήσατο, « σὺ, » φησὶν, « ἔστω τῷ τοιούτῳ. » Ὡς ἂν εἴποι τις· « Συνάπτεοντα ματὰ τῆς προαίρεσίν σου, εἰς οὗτω μικρὰ φρονεῖς περὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, ὅτι προσεδόχης ὡς ὡς ἀνθρώπων εἶναι τὸ πρῆγμα· οὐκ ἐστὶ τοῦτο. » Εἰ γοῦν προσῆλθεν, ὡς εἶμι προσελθὼν, κἂν ἀπειδέθῃ, κἂν ὡς λογικὸς οὐκ ἡλῆσθῃ. Ὅρθε δὲ οἱ μικρὰ περὶ μεγάλων φρονεῖντες διπλᾶ ἡμαρτάν· ὅσοι τοίνυν αὐτῷ κατέστη· « Μετακινῶνται καὶ διετρίβηται, εἰ ἄρα ἀρεθίσταται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. » Οὕτως ἦν ἐπινοήσας τὴν πονηρίαν. Διὰ τοῦτο καὶ εἶπεν· « Εἰ ἄρα ἀρεθίσταται σοι, » ὅτι ἦδει ἀδιάρητον ὄντα. Ὅ ἐτι πάλιν διδοίμεν τὸ πληθὺν, καὶ φροεῖται ἀρητρεσθῆναι καίτοι, εἰ μὴ ἐννοεῖσθῃ, εἶπεν ἂν εἴ· « οὐκ ἦλθεν δὲ ἀρελῶς ἐπίθετα » ἀλλ' ἡλικιᾶν, πρῶτον μὲν ἐκεῖνον, ὅτι ἐλάω τοὺς σημαίους, διετρίβῃ δὲ τούτῳ, τῷ τὰ ἐν τῇ δικαιοῇ αὐτοῦ φανερὰ γενέσθαι. Διὰ τοῦτο μακρὰν καὶ ἀγίαν λοιπὸν εἰς τὴν Ῥώμην, ὡς εὐ θράσυνος ἐκεῖ τοῦ Ἀποστόλου. « Πολλὰς τε, φησὶ, κώμας τῶν Σαμαρειτῶν εὐαγγελίσαντο. » Ὅρα πῶς καὶ αἱ ἐδοὶ αὐτοῖς ἡμεκταὶ ἦσαν· ἀλλ' οὐχὶ ἀπλῶς ἐπισυνέον αὐτάς. Τεῖς αὐτάς καὶ ἡμεῖς ἀποδημίας εἶμι ποιούμεθα. Καὶ τὶ λίγω ἀποδημίας; Πολλοὶ κώμας ἔχουσιν καὶ χωρία, καὶ οὐ μέλει αὐτοῖς, οὐδὲ ποιοῦνται τινα λόγον, ἀλλὰ, ὅπως μὲν βαλάντιον γένεται, καὶ ὅπως τὰ τυμῆματα ἐπιταβείη, καὶ ὅπως αὐλαί, καὶ ὅπως οἰκοδομήματα κατασκευασθῇ, πολλὰν σπουδὴν ποιοῦνται, ὅπως δὲ ψυχὰν γεωγῇεν, οὐκ εἶμι. Καὶ σὺ μὲν, ἂν ἀκάνθας παρὰ τὴν ἀρουραν βῇς.

τίμους, καίεις, ἀπαύσεις, ὥστε τὴν γῆν ἀπαλλάξει τῆς ἐντοῦθεν λύπης, ἔρῳν αὐτοὺς διὰ τοὺς γεωργούς ἀκαθάρτους γίμοντας, καὶ οὐκ ἐκείμηνον, οὐ δίδουκας καὶ φρίττεις, εἰπὶ μοι, τὴν μέλλοντά σε καὶ ὑπὲρ τούτων ἀπειτεῖν λόγους; Οὐ γὰρ ἐχρῆν ἕκαστον τῶν πιστῶν ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖν, διδάσκαλον λαμβάνειν πρὸς τὸ συναϊροῦσθαι, πρὸ πάντων τοῦτο σκοπεῖν, ὥπως ἅπαντες εἴεν Χριστιανοί; Πῶς, εἰπὶ μοι, Χριστιανὸς ἔσται ὁ γεωργός, ἔρῳν σὲ οὕτως ἀμυλοῦντα τῆς αὐτοῦ σωτηρίας; Οὐ δύνασαι ποιῆσαι σπασίᾳ καὶ πείσῃ; Οἷς ἔχεις πιστὸν, φιλικήνθρωπὸν, προσηπτόν, ἡμερότιμον, κολακασίαν, τοὺς ἄλλους ἄπεισι. Καὶ ἀγαρὸς μὲν καὶ βαλανεῖα ποιοῦσιν οἱ πολλοί, ἐκκλησίας δὲ οὐχί· καὶ πάντα μάλλον, ἢ τοῦτο. Διὰ παρακαλῶ, καὶ ἀντιβολῶ, καὶ χάριν αἰτέω, μάλλον δὲ καὶ νόμον τίθημι, ὥστε μηδένα δοθῆναι ἔργμον ἐκκλησίας χωρὶν ἔχοντα. Μὴ μοι εἴπῃς « Πλησίον ἐστίν, ἐκ γειτόνων ἐστὶ » πολλή ἐστιν ἡ διακονία, οὐ πολλή ἡ πρόσθετος. Εἴ τι ἔχεις εἰς πείνητας ἀναλῶσαι, ἐκεῖ ἀνάλωσον· βέλτιον ἐκεῖ, ἢ ἐνταῦθα· θρόνον διδάσκαλον, θρόνον δικάζον καὶ ἱερατικὸν σύστημα. Ὅτανεὶ γυναικα ἀγαγὼν ἢ νόμῳ, ἢ δούλῳ θυγατέρα, οὕτω τῇ Ἐκκλησίᾳ δίδασκο· πρὶν αὐτοῦ αὐτῇ. Οὕτω σοι εὐλογίας τὸ χωρίον πληρωθήσεται· τί γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ τῶν ἀγαθῶν; μικρόν, εἰπὶ μοι, τὴν ληρὴν εὐλογισθεὶς; μικρόν, εἰ ἔλκων τῶν καρπῶν τῶν σὺν τῶν Θεῶν πρότερον ἀπέμαρκαν καὶ ἀπαρχὰς λαμβάνουν; Πρὸς εἰρήνην τὴν γεωγρόντων τοῦτο χρῆσιμον. Αἰδέσιμος ἔσται καὶ ὁ πρεσβύτερος λαϊκόν, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ χωρίου συμβαλεῖται τοῦτο. Εὐχαὶ ἐκεῖ θεητικαὶ διὰ σέ, θηνοὶ καὶ συναίσεις διὰ σέ, προσφορά καθ' ἑκάστην Κυριακὴν. Οἷον ἐστιν εἰς θεομαχίαν, τοῦ τῆρου μὲν ἐκείνου οἰκοδομητοῦ λαμπρούς, ἵνα οἱ μετὰ ταῦτα ἀκούσωσι ὅτι ὁ δίδων φαεινότητα, σὲ δι' ἐκκλησίας ἀναστήσει! Ἐνόησον ὅτι μέχρι τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας σὺ τὸν μισθόν ἔχεις, ὁ ἀναστήσας ὁμοιωσάμενος τοῦ Θεοῦ.

§. ε'. Εἰπὲ γάρ μοι, εἰ βασιλεὺς σε ἐκείλυσεν οἰκοδομητοῦ οἴκου, ἵνα ἐκεῖ καταλύῃ, οὐκ ἀν πάντα ἐπιστήσεις; Νῦν οὖν βασιλεὺς ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ τῆς ἐκκλησίας ἡ οἰκοδομή. Μὴ τὸ ἀνάλωμα ἔλθῃ, ἀλλὰ τὸν καρπὸν λήψαι· γεωργοῦσιν ἐκεῖνοι τὴν γῆν, οὐ γεωργῶσιν αὐτῶν τὰς ψυχὰς· φέρουσι σοι καρποὺς ἐκείνου, οὐ εἰς τὸν οὐρανὸν αὐτοὺς ἀνάγει. Ὁ τὴν ἀρχὴν δούς, οὗτος καὶ τῶν ἄλλων

αἰτίους πάντων. Ἄρα καὶ σὺ αἰτίος ἔσθι τῶν κατηχεμένων ἐκεῖ, τὸν ἐν τοῖς χωρίοις τοῖς πλησίον· καίτοι τὰ μὲν βαλανεῖα μαλακώτερους ποιεῖ τοὺς γεωργούς, τὰ κατηλεία τρυφηλότερους, ἀλλ' ἅμας ποιεῖ ταῦτα διὰ βίαν. Αἱ ἀγοραὶ καὶ αἱ πανηγύρεις πάλιν ἱταμούς· τὰ δὲ ἐνταῦθα πᾶν τὸν ἀνάντιον. Ἠλίον γάρ ἐστιν ἔξεν προσβύτερον εἰς εἰκόνα βαδίζοντα τοῦ Ἀδραμά, πολὺν, ἀνελωμένον καὶ σκᾶπτοντα καὶ αὐτογεγονότα! Τί τοῦ ἀγροῦ ποθινότερον ἐκείνου; Ἐνταῦθα μῖζον ἢ ἀρετὴν. Οὐκ ἐστὶν ἀσφάλεια ἐκεῖ, ἀλλ' ἀπειλήσκει· οὐκ ἐστὶ μίση καὶ τρυφή, ἀλλ' ἐξορίσκει· οὐκ ἐστὶ καινοδοξία, ἀλλ' ἐσθεσι· τὸ τῆς εὐνοίας πλὴν ἐκεῖ διαλάμπει διὰ τὴν ἀφίλειαν. Οἷον ἐστὶν ἀπειθεῖν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ οἰεῖσθαι ὅτι αὐτὸς αὐτὸν φαεινότερον, καὶ βίβας ἐκείνου ὅπτιον, καὶ μετὰ τὴν αἰώραν τὴν σωματικὴν καὶ λυχνακοῖς καὶ ἰωθινοῖς θρανίς παραγενέσθαι, ἡμετραπίζον ἔχειν τὸν ἱερέα, συνμιλοῦντα εὐλογίας ἀπολαύειν, ἑτέρους ἔρῃ ἐργαζομένους ἐκεῖ; Τοῦτο τειχὸς, τοῦτο ἀσφάλεια ἀγροῦ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἀγρός, περὶ οὗ φησιν· « Ὁ σμὴ ἀγροῦ πλήρους, ἐν εὐλόγησεν Κύριος. » (Γέν. κζ'. 27.). Εἰ καὶ χωρὶς τούτου καλὸς ὁ ἀγρός διὰ τὴν ἡσυχίαν, διὰ τὸ ἀπραγμοσύνης γίμειν, ἔταν καὶ τοῦτο ἔχῃ, τίς οὐκ ἔσται ἄτος; Ἀγρός γάρ, ἐκκλησίαν ἔχων, τῷ παραδείσῳ ὅμοιος τοῦ Θεοῦ. Οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ κραιπνή, οὐκ ἐστὶ θύρουσι, οὐκ ἔχρησι διέφοροι, οὐχ ἀπείσεις· πάντας φίλους ἐστὶν ἰδεῖν, τῶν αὐτῶν δογματῶν κοινωνούς. Ἄγει σε εἰς φιλοσοφίαν ἢ ἡσυχίαν; λαβὼν σε ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας ταύτης ὁ πρεσβύτερος, θεραπεύσει εὐαλόως. Ἐνταῦθα μὲν γάρ, ὅσα ἐάν λήγωμεν, ἢ ἀγρός ἐκταρούς, ἐκεῖ δὲ, ἅπαν ἀν ἀκούσθῃ, πιπτόγῃτα ἔχεις ἐν τῇ διαβολῇ, ἔτερος ἐν τῷ ἀγρῷ ἔσθι δι' ἐκείνων καὶ ἐκείνων δι' ἐκείνην, καὶ ἔσται φίλας τῷ.τε παρῖναι, τῷ τε βουβαῖν αὐτοῦς. Πίσον δὲ ἐστὶ καὶ τὸ ἀνάλωμα; εἰπὶ μοι. Ποίησον τίνας μικρὸν οἶκον ἐν τάξει ναοῦ, ὁ μετὰ σέ ποιήσει σταδόν, ὁ μετ' ἐκείνου ἑτέρα προσθήσει, καὶ οὕτω σοὶ λογισθήσεται τὸ πᾶν. Σὺ δίδως μικρόν, καὶ τοῦ παντός λαμβάνεις τὸν μισθόν. Οὐκ οὖν ἀρχὴν ἐπίβας, θεμίλλων καταβάλε· μάλλον δὲ ἀλλήλους παρακαλῶσαι, ἀμύλλων ποιῆσαι τοὺς πράγματας. Νῦν δὲ, ἵνα μὲν ἄρχων καὶ οἶκον καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀποθέσθαι διὰ, εὐαλόως οἰκοδομοῦσιν, ἵνα δι' συλλεγῶναι χρὴ ψυχῶν γεννήματα, οὐδαμῶς φροντί-

ζουσιν, ἀλλ' ἀναγκάζονται μωροῖς σταδίους βαδίζειν, καὶ μακρὰς ἀποστάσεις στείλλεσθαι, ἵνα εἰς ἐκκλησίαν ἀπίωσιν. Ὅσον δὲ ἐστὶν ἀγαθὸν μετὰ πολλῆς ἡσυχίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸν ἱερέα παραγίνεσθαι, ἵνα προσῇ τῷ Θεῷ, καὶ λέγῃ ὑπὲρ τῆς κώτης καὶ ἐκείτης ἡμέραν, ὑπὲρ τοῦ κατεχμένου! Μωρόν ἐστίν, εἰπεῖ μοι, τὸ καὶ ἐν ταύτῃ ἀγίᾳ ἀναπαύεσθαι καὶ τὸ θυμὸν σου ἡσυχάζειν, καὶ καθ' ἐκεῖ στήν ἡμέραν ὑπὲρ τῆς κώτης εὐχὰς γίνεσθαι πρὸς τὸν Θεόν; πόσον σοὶ καὶ εἰς τὰ ἄλλα τοῦτο λυσιτελεῖ! Συμβαίνει τινὰς ἐκ γειτόνων οὐκὰν καὶ ἔχειν ἐπιτρόπους· πρὸς οὐ μὲν οὖν τὸν πέντηρα οὐκ ἀξιώσει τις ἐκείνων οὐδὲ ἰδεῖν, τὸν δὲ προσβύτιον ἔσως καὶ καλέσει· καὶ τραπίζης κοινωνὸν ποιήσει. Ὅρῃς πόσα ἐντεθεὶν γινέσεται καλὰ; Πόσης ἔσται τιμὴ ἡ κώην πορνείας ἐπιφύας διωθίαν· οὐδὲ ἀνδρόγονος, οὐδὲς κλοπῆς ἔνεκεν ἡραλείας, οὐδὲς τοιούτων οὐδὲν ὑποπίπτει. Ἔχουσι καὶ ἑτέραν παραμυθίαν, ἂν νόσος παρακολουθήσῃ, ἂν θάνατος. Οὐχ ἀπώδω, οὐδὲ ὡς ἐτυχὲ καὶ αἱ φίλοι γίνονται τῶν ἐκεί παρ' ἀλλήλους ἵκνουν· καὶ αἱ σύνοδοι δὲ γινέσονται πολλῶν τῶν ἐν ταῖς πεινηγύρεσι ἡδύς. Οὐ μόνον δὲ αἱ σύνοδοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ πρεσβύτεροι διὰ τὸν πρεσβύτερον αἰδεσιμώτεροι ἔσονται. Πάντως ἀκούεις ὅτι τὰ Ἰερουσόλυμα παρὰ τὰς ἄλλας πόλεις τιμωτέρα ἦν παρὰ τὴν παλαιότητα· ἀλλ' οὐχ ἀπώδω, ἀλλὰ διὰ τὴν τότε κρατοῦσαν εὐσεβείαν. Δὴ τοῦτο, ὅσα τιμᾶται Θεός, οὐδὲν ἐστὶ πονηρόν· ὥστερ πάλιν, ἔνθα οὐ τιμᾶται, οὐδὲν ἀγαθόν. Πολλὴ ἀπράξια ἐστὶ καὶ παρὰ Θεῷ καὶ παρὰ ἀνθρώποις. Ναί, παρακαλῶ, μὴ παρήργως, ἀλλὰ προθύμως τοῦ πράγματος ἀντιλάβεσθαι· εἰ γὰρ οὐ ἐξόγουν τιμὴν ἐξ ἀναξίας, ὡς στέμμα τοῦ Θεοῦ ἔσται (Ἰερμ. κ'. 19.), ὁ τοσαύτας ψυχὰς τὰς τε οὐσας, τὰς τε ἐσόμενας ἕως τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ὠρεῖων καὶ ἀνακατῶντος πόσης οὐκ ἀπολείπεται εὐνοίας παρὰ τοῦ Θεοῦ! Φρούριον κατασκευάσαν κατὰ τοῦ διαβόλου· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία. Ἐκείθεν ἐρημάτωσαν αἱ χεῖρες εἰς κάματον· πρῶτον ἀναινεύτωσαν αὐτάς εἰς εὐχάς, καὶ τότε ἀπίωσαν εἰς τὴν ἔργασίαν. Οὕτως ἐστὶ αὐτοῖς ἰσχυρὸς σῶματος, οὕτως ἐστὶ ἡ γυνή· πολλή, ὅσως πάντα ἐκτός ἐστι τὰ κακὰ. Οὐκ ἐστὶ τὴν ἡδονὴν τὴν ἐντεθεὶν λέγειν παραστήσαι, ἕως ἂν ἔργῳ μὴ γίνηται. Μὴ τοῦτο ἔβλεψεν, ὅτι οὐδεμίαν ἔχει πρόσδον· ὥστε, εἰ οὕτως ποιῇ, μὴ ποιήσει, εἰ μὴ νομί-

ζει πρόσδον λαμβάνειν παντός τοῦ χωρίου μαζῶνα· εἰ μὴ οὕτως δαίκασι, μὴδὲ ἐργάσῃ· εἰ μὴ ὑπὲρ πάντα προστήναι σου ὑπολαμβάνειν τὸ ἔργον τοῦτο. Τί τῆς προσόδου ταύτης μαζῶν, τοῦ εἰς τὴν ἄλυσιν τὴν ἐν οὐρανῷ εὐαγγελίῳ ψυχάς; Οἴμοι! ὅτι οὐκ ἔτε πόσον ἐστὶ τὸ κερδάνειν ψυχάς. Ἄκου τί φησὶ πρὸς τὸν Πέτρον ὁ Χριστός· «Εἰ φιλεῖς με, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.» (Ἰω. κ'. 16.). Εἰ βασιλικὰ πρόβατα θεοσάμενος ἡ ἵππων ἀγίλην, παρὰ τὸ σπῆν μὴ ἔχειν, εἰς ἐπιβουλὴν προκείμενα, λαθὼν αὐτὰς σπῆν τε φασαδόμενος καὶ ἱππῶνα, ἡ καὶ τοιμὴν ἐπιστήσας, τίνα οὐκ ἂν σε ἡμάρματο ὁ βασιλεὺς; Νῦν τὴν ποιμήν τοῦ Χριστοῦ συνάγει, καὶ ποιμένα ἐρωτᾷ, καὶ οὐχ ἡγῆν μάκα τι ἐργάζεσθαι; Τί λέγεις; Εἰ ὁ σκανδαλίζων καὶ ἵνα ἀπυλὴν ἔχει τοσαύτην ὑποστήναι τιμωρίαν, ἡ σώζων τοσαύτους, εἰπεῖ μοι, οὐχὶ ταυθῆσται; Εὐθελὸν εἶπ. Ποῖον ἔξει γὰρ λοιπὸν ἁμαρτίαν, ἡ κἂν ἔχοι, οὐκ ἐξαλείψει ταύτης; Ἀπὸ τῆς τιμωρίας τοῦ σκανδαλίζοντος μάθε τὸ ἐπιβλεῖν τοῦ εὐζήοντος. Εἰ μὴ περισπούδαστον ἦν τῷ Θεῷ καὶ μᾶς ψυχῆς σωτηρία, οὐκ ἂν τοσαύτην ἐργὴν ἐποίησεν αὐτοῦ ἡ ἀπόλλυια. Ταῦτα οὖν εἰδόντες, ἐχθροὶ ἡδὴ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ πνευματικοῦ, καὶ ἡμεῖς καλοῦσθαι ἑαυτοὺς, καὶ ἡμεῖς συναντιληφθῆναι τὰ δυνατό. Καὶ εἰ μὲν πρῶς εἰναι οἱ κακῆται, ἐκ συνουρηθῆναι πνεύματος, εἰ δὲ εἰς, καὶ τοὺς ἄλλους ἀνατίσει τοὺς πλησίον. Μένον τοῦτο κατορθώσαι σπουδάζετε, παρακαλῶ, ἵνα, πάντοτε ἐμμελῶς τῷ Θεῷ, τῶν αἰώνων ἀγαθὸν ἐπιτύχωμεν χάριτι καὶ ἐλεησύνῃ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὲν οὐ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ 16^η. 19.

(Κεφ. η'. στίχ. 26.) — «Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐλάλησε πρὸς Φίλεππον, λέγων· Ἀνάστηθι καὶ πορεύου πρὸς μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδόν, τὴν καταδικνούσαν ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ εἰς Γαζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος. Καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη.»

§. α'. Ἐμοὶ δοκεῖ ταῦτα, ὅν ἐν Σαμαρείᾳ, προετίθεσθαι, ὅτι ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ οὐ πρὸς μεσημβρίαν τις ἀπίειν, ἀλλὰ πρὸς βορρην· ἀπὸ δὲ Σαμαρείας πρὸς μεσημβρίαν. «Αὕτη ἐστὶν ἔρημος.»

Τούτο λέγει, ὥστε μὴ φοβῆσθαι τῶν Ἰουδαίων τὴν ἐπιστάσιν. Καὶ οὐκ ἠρώτησε· « Διὰ τί; » ἀλλ' « ἀνίστας ἐπορεύθη. » « Καὶ ἰδοὺ, φησὶν, ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος, δυνάστης Κανδαίκης τῆς βασιλείας Αἰθιοπίας, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς Γαζῆς αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλὴμ. Ἦν δὲ ὑποστρέφων καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν Προφήτην Ἠσαΐαν. » Μεγάλα ἐγνώμακ' ἐπὶ τούτῳ εἰρημέναι· εἴ γε καὶ ἐν Αἰθιοπίᾳ μένων, καὶ τοσοῦτοις κυλούμενος πράγμασι, καὶ ἐορτῆς οὐκ οὐσίας, καὶ ἐν τῇ δουλείῳιμον πάλαι ὢν, ἤρχετο προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλὴμ. Πολλὴ τε ἡ σπουδὴ, ὅτι, καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἄρματος, ἀνεγίνωκεν. « Εἶπεν δὲ τὸ Πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ· Πρόσελθε καὶ κολληθῆτι τῷ ἄρματι τούτῳ. Προσδραμών δὲ ὁ Φίλιππος, ἤκουσεν αὐτοῦ ἀνεγινώσκοντος Ἠσαΐαν τὸν Προφήτην, καὶ εἶπεν· Ἄρα γε γινώσκεις, ὃ ἀνεγίνωσκεις; Ὁ δὲ εἶπε· Πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μὴ τις ὁδηγήσῃ με. » Ὅρα πάλιν ἄλλην οὐλόθειαν. Τίνα ταύτην; Ὅτι οὐκ εἰδὼς ἀνεγίνωκεν, εἴτα μετὰ τὸ ἀνεγινῶναι ἐξετάζει. « Παρακαλίψει δὲ τὸν Φίλιππον ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. Ἦ δὲ περιουχὴ τῆς Γραφῆς, ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη· Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῇν ἵχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἀφώνος· οὕτως οὐκ ἀνίσγει τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. Τὴν δὲ γενεάν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἵρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. (Ἠσαΐ. γγ'. 7. 8.). Ἀποκρίθεις δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπε· Δέομαι σου, περὶ τίνας ὁ Προφήτης τοῦτο λέγει; περὶ αὐτοῦ, ἡ περὶ ἑτέρου τινός; Ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γραφῆς ταύτης, εὐαγγελίστατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν. » Ὅρῃ πῶς οἰκονομεῖται τὰ κατ' αὐτόν; Πρότερον ἀναβάντας καὶ ἀγνοῶν, εἴτα ἀνεγινώσκων τίνα τὴν περιουχίην, εἶτα ἦν τὸ πάθος, καὶ ἡ ἀνάστασις, καὶ ἡ ζωαία. « Ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθεν ἐπὶ τὸν ὕδωρ· καὶ φησιν ὁ εὐνοῦχος· Ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι; » « Εἶδεν προομίαν; εἶδεν ἀρεσίαν; » « Ἐκέλευσέ τε στήναι τὸ ἄρμα, καὶ κατέβησαν εἰς τὸ ὕδωρ ἀμφοτέρω, ὃ τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἰδόντες αὐτόν. Ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ ὕδατος, Πνεῦμα Κυ-

ρίου ἤρπασε τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτόν οὐκ εἶτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδόν αὐτοῦ χαίρων. » Διὰ τί, φησὶν, ἦρπεν αὐτόν Πνεῦμα Κυρίου; Διότι ἐμίλλε καὶ ἄλλας πόλεις διελθεῖν καὶ εὐαγγελισθῆαι. Ὡς τε οὖν ὕστερον αὐτὸν θαυμασθήναι τοῦτο ἐγένετο, ὥστε μὴ ἀνθρώπινον τὸ περὶ αὐτόν, ἀλλὰ θεῖον νομίσαι. « Φίλιππος δὲ ἐορέθη εἰς Ἀζύον, καὶ διαρχόμενος εὐαγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας, ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτόν εἰς Καισάρειαν. » Καὶ ἐκ τούτου δηλόν ὡς αὐτος τῶν ἐπὶ ταῦτα καὶ γὰρ καὶ ὕστερον ἐκεῖ ἐορέκεται ἐν Καισαρείᾳ. Συμμετρώντας οὖν ἤρπασεν αὐτόν τὸ Πνεῦμα, ἐπὶ ἤλυσεν ἂν καὶ συναπελθεῖν αὐτῷ ὁ εὐνοῦχος· ἐν καὶ Ὀλύμπῳ ἂν ἐκεῖνος, ἀνανούσας καὶ ἀνενσώμτους, οὐδέποτε καιροῦ ὄντος. Εἶδεν ἀγγέλους συναπιδμαδανόμενους τῷ κηρύγματι, καὶ αὐτοὺς μὲν οὐ κηρύττοντας, τοὺς δὲ καλοῦντας; Τὸ δὲ θαυμαστόν καὶ ἐνταῦθεν δείκνυται· ὅπου γὰρ πάλαι σπάνιον ἦν καὶ μάλιστα ἐγένετο, τοῦτο ἐνταῦθα μετὰ πολλῆς γίνεται ἀφώνιας. Ἄλλως δὲ καὶ προσπαρρησιόεις τις τὸ γεγενῆς ἦν τοῦ τῶν ἀλλοφύλων κρατῆσαι αὐτοῦ· καὶ γὰρ τὸ τῶν πιστευόντων ἀξιώσιμον ἱκανὸν τοῖς μαθηταῖς πᾶσι καὶ πρὸς τὸν ἴσον καὶ αὐτοὺς ἱσθῶν διαναστήναι. Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ἐπορεύετο χαίρων, ὥστε, εἰ ἠπίστατο, οὐκ ἂν ἤσθη. Τί δὲ ἐκώλυε, φησὶ, πάντα αὐτὸν ἀκρίτως μαθεῖν καὶ ἐν τῷ ἄρματι ὄντα, καὶ μάλιστα ἐν ἐρήμῳ; Ὅτι οὐκ ἦν τὸ πρῶγμα ἐπιβελίξ. Ἄλλ' ἴσμεν ἀνῶθεν τὰ ἀνεγνωσμένα. « Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος, φησὶ, δυνάστης τῆς βασιλείας Αἰθιοπίας Κανδαίκης. » Ἐκ τούτου δηλόν ὡς ὑπὸ ταύτης ἔρχοντο· καὶ γὰρ γυναῖκες ἐκέρτουν τὸ παλαιόν, καὶ οὗτος ἦν νέμος παρ' αὐτοῖς. Οὕτως οὐκ ἦβει Φίλιππος τίνας ἐκεῖθεν περιγίνετο εἰς τὴν ἔρημον, ὅτι καὶ οὐκ εἰσὶν ἀγγελοι, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα αὐτὸν ἠρπάζει. Οὐδὲν δὲ τούτων οὐτε ὁρᾷ ὁ εὐνοῦχος, (ἀπέλθῃς ἐπὶ ὦν, ἡ δὲ καὶ ταῦτα οὐ τοῖς σωματικαῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ τοῖς πνευματικαῖς ἰσθῶν), οὐτε μήν, ὃ Φίλιππος ἐκδοδασκεται· μαρτυρεῖται. Καὶ διὰ τί μὴ ἐκεῖνον φαίνεται ὁ ἀγγελος, καὶ ἀγὶ αὐτὸν πρὸς Φίλιππον; Ὅτι ἴσως οὐκ ἂν ἐπίσθῃ, ἀλλὰ καὶ ἐπελάτῃ μαλλόν. Ὅρα τὴν τοῦ Φιλίππου φιλοσοφίαν· οὐ καταγέρθηεν, οὐκ εἶπεν· « Ἀγνοεῖς, ἐγὼ σε διδάσκω » οὐκ εἶπεν· « Ἐγὼ ταῦτα ἀκρίτως εἶδα » οὐκ ἐκώλυσε, καὶ εἶπεν αὐτῷ· « Μακάριος εἰ ἀναγνώσκων. » Οὕτως ἦν

καὶ ὁρατότητος ἐκτὸς καὶ καλακείας τὸ ῥῆμα, καὶ μᾶλλον κηρυγμολογικοῦ καὶ φιλοανθρώπου· ἵδρι γὰρ αὐτὸν αἰτῆσαι, ἵδρι αὐτὸν ποθεῖν. Ἐμφαίνοντες δὲ ἔστιν, ὡς εἶπεν, ὅτι οὐδὲν ἤβρι ἐκείνος, τῷ εἰπεῖν· « Ἀπό γε γινώσκεις, ἃ ἀναγινώσκεις ; » καὶ ὅμα διονύσιος πολλὸν τὸν θεσσαυρὸν ἐγκαίμενον.

§. β'. Ἄλλ' ἔρα πῶς συνειπὶς καὶ ὁ εὐνοχὸς ἀπολογεῖται. « Πῶς γὰρ ἄν, φησί, δυναίμην, ἐάν μὴ τις ὁδηγήσῃ με ; » Οὐκ αἶδεν εἰς τὸ σχῆμα, οὐκ εἶπε· « Εὐ τίς εἰ ; » οὐκ ἐμμέλητο, οὐκ ἀλαζονεύεταί, οὐ λέγει εἰδέναι, ἀλλ' ὁμολογεῖ ἀγνοεῖν· διὸ καὶ μανθάνει. Ἐπειδὴ οὖν τὸ τραῦμα τῷ ἱερτῷ, συνίσιν ἐτι καὶ εἶδε ταῦτα καὶ βούλεται διδάξαι. Εἶδε τὸ ἄτυρον· οὐδὲ γὰρ λαμπρὸν ἐπαρέματο σχῆμα. Οὕτως ἦν φιλήκοος καὶ τοῖς λόγοις προσέχων, ἐτι καὶ τὸ « ὅ ζητῶν εὐρίσκει » (Ματθ. ζ'. 8.) ἐπ' αὐτοῦ ἐκληρότο. « Παρακάλεισε δέ, φησί, τὸν Φίλιππον ἀναβάντα καθίσει σὺν αὐτῷ. » Εἶδες τὴν σπουδὴν ; εἶδες τὸν πόθον ; Παρακαλεῖ ἀναβάντα συγκαθίσει αὐτῷ· οὕτως οὐκ ἦβρι τί ἡμελλεν αὐτῷ εἶπεν, ἀλλ' ἐνόμιζεν ἀπλῶς προσηρτεῖν τινὰ ἀκούσεσθαι. Καὶ αὕτη δὲ μείζων τιμὴ, τὸ μὴ ἀπλῶς ἀνταγορεῖν, ἀλλὰ παρακαλέσασθαι. « Προσδραμών δὲ ὁ Φίλιππος, ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος. » Καὶ ὁ ῥήματος σημεῖν βουλομένων εἰπεῖν, καὶ ἡ ἀνάγκη σπουδῆς. Ἐν τοιοῦτῳ γὰρ ἀνιγνίσκει καιρῷ, ἐν ᾧ σφοδρότερον ποιεῖ τὸ καλεῖν ὁ ἥλιος. « Ἡ δὲ περιοχὴ ἦν αὕτη· Ὡς πρόβατον ἐπὶ σπαρχῇ ἤρπυζι. » Καὶ τοῦτο αὐτοῦ δείγμα τῆς ἐπιμαθείας, τὸ τὸν Προφήτην τοῦτον μετὰ χεῖρας ἔχειν, τῶν ἄλλων ὄντα ὀφηλότερον. Διὸ καὶ οὐ μετὰ σφοδρότητος αὐτῷ διηγείται, ἀλλ' ἡμέρως· μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὕτω φέγγεται πρότερον, ὥς ὅτι ἡρωτήθη, ὥς ἐκείνος παρεκάλειν· ὥστε, τὸ αὐτὸ πάλιν ποιῶν, φησί· « Δέομαί σου, παρὶ τίνος ὁ Προφήτης λέγει τοῦτο ; » Ἐμοὶ δοκεῖ ἐτι οὐκ ἤβρι, ὡς περὶ ἄλλων λέγουσιν οἱ προφῆται· ἤ, εἰ μὴ τοῦτο, ὅτι περὶ αὐτῶν διαλέγονται ἐν ἑτέρῳ προσώπῳ ἡγήσει. Αἰσχυνόμενον καὶ πίνητες καὶ πλουτοῦντες ἐκείνον τὸν ταμίαν ! « Εἰτα ἦλθεν ἐπὶ τὴν ὕδωρ, καὶ φησιν· Ἰδοὺ ὕδωρ. » Ἐρδὲρα ψυχῆς τοῦτο ἰκαίμενός, « Τί κωλύει με βαπτισθῆναι ; » Ὅρξῃ αὐτοῦ τὴν ἐπιθυμίαν ; Οὐ λέγει· « Βάπτισόν με, » οὐτε σιωπῇ, ἀλλὰ μέσον τι καὶ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς εὐλαθείας φέγγεται, λέγων· « Τί κωλύει με βα-

πτισθῆναι ; » Ὅρα πῶς τὰ δόγματα ἀπρητισμένη εἶχε· καὶ τὰρ ὁ Προφήτης πάντα παραίχε, τὴν σάρκασιν, τὸ πάθος, τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἀνάληψιν, τὴν κρίσιν τὴν μέλλουσαν, ἃ εἴη καὶ πολλὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῷ μάλιστα ἐναποίχουν. Αἰσχυρόντης ἐσο ἀρώτιστοι τυγχάνει ! « Καὶ ἐκέλευσε, φησί, στήναι τὸ ἄρμα. » Ἄρμα εἶπα καὶ ἐπίταξι, πρὶν ἢ ἀκούσθ. « Ὡς δὲ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ ὕδατος, Πνεῦμα Κυρίου ἤρπασε τὸν Φίλιππον. » Καλῶς, ἔνα θεῖον δείχνει τὸ γινόμενον, καὶ ἔνα μὴ νομῆν ὅτι ἀνθρωπείος ἐστὶν ἀπλῶς. « Καὶ ἐπορεύετο, φησί, τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. » Τοῦτο εἶπα, δείκνυς ἐτι ἁλυτῆρ ἄν, εἰ ἔργον· οὕτως ὑπὸ τῆς πολλῆς χαρᾶς, καίτοι Πνεύματος καταξιώθεως, οὐδὲ ἴσρα τὰ παρόντα. « Καὶ εὐρίσθη, φησί, εἰς Ἄμαζον. » Μέγα ἐντεῖθεν καὶ ὁ Φίλιππος ἐκρίσκειν· ὅτι γὰρ ἤκουεν περὶ τῶν προφητῶν, περὶ Ἀμδακούμ, περὶ Ἰεζεκιὴλ καὶ τῶν ἄλλων, εἶπεν ἐπ' αὐτοῦ γινόμενον, ὅς ἐν ἀκαρεῖ δείκνυται πολλὰν ὁδὸν ἀπαιλῶν, εἰ γε ἐν Ἀζώτῳ εὐρίσθη καὶ ἐκεῖ λοιπὸν ἵσταται, ἔλθε αὐτὸν καὶ ἐναγγελίσασθαι ἵδρι.

(Κεφ. 9. στίχ. 1.)— « Σαῦλος δέ, ἐτι ἐμπνέων ἀπαιλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητάς τοῦ Κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ἤτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως, ἂν τινες εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ. » Εὐκαίρως παρενέβαλε τὰ περὶ τοῦ ζήλου τοῦ Παύλου, ἔνα δείξῃ ὅτι ἐν μέσῳ τῷ ζήλῳ ὀκτεῖται· οὐδὲ γὰρ κερσθεὶς τῷ φόνῳ Στεφάνου, οὐδὲ ἐμπλησθεὶς τῷ θυμῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῇ ἐκαστοῦ, πρόσσιτοι τῷ ὀργισμῷ. Ἐνταῦθα πληροῦται τὸ παρὰ τῷ Χριστῷ πρὸς τοὺς μαθητάς εἰρημείον, « Ἐρχεται ὥρα, ἔνα πᾶς ὁ ἀποκτείνων ὁ μὲς δόξῃ λειτουργίαν προσφέρειν τῷ Θεῷ. » (Ἰωάν. ιγ'. 2.). Οὕτως μὲν οὖν οὕτως ἐπείει, οὐχ ὡς Ἰουδαῖοι, μὴ γίνονται ! (ἐτι γὰρ ζήλον ἐποιεῖ, ὅθλον ἐκ τοῦ καὶ εἰς τὰς ἑξὼ πόλεις ἀπέναι), ἐκείνους δὲ οὐτε κἀν τῶν ἐν Ἱερουσαλὲσι ἐρρόντισαν, ἀλλ' ἐνὸς ἐγένοντο μόνου, τοῦ τμηθῆς ἀπολαύειν. Διὰ τί δὲ εἰς Δαμασκὸν ἐπορεύετο ; Μεγάλη ἡ πόλις ἦν, βασιλικὴ ἦν· ἐρροβίτες μὴ καὶ ἐκείνη προκαταληρθῇ. Καὶ ἔρα τὸν πόθον καὶ τὴν σφοδρότητα πῶς νομικῶς ἐπαρτεν. Οὐ προσέρχεται ἄρχοντι, ἀλλὰ τῷ ἀρχιερεῖ. « Αἰτεῖ ἐπιστολὰς παρ' αὐτοῦ, ὅπως, ἂν τινες εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας. »

Ὁδὸν τοὺς πιστεύοντας καλεῖ, εἰ παρὰ πᾶσιν οὕτως ὠνομαζόντο τότε, ἴσως διὰ τὸ τὴν ὁδὸν τίμειναι, τὴν εἰς οὐρανὸν φέρονσαν. Διὰ εἰ δὲ μὴ εἰλαθεν ἔξουσιν· ἐκεῖ τιμαρῆσθαι αὐτοὺς, ἀλλ' εἰς Ἱερουσόλυμα εἶναι; Ὡστε ματὰ πλείονος τῆς ἐλπίδος ἐνταῦθα τὰ τῆς τιμαρίας ποιῆσαι. Καὶ ἔρα οὖν κινδὸν ἐπιβήσαντες ἑαυτὸν, ὅμως καὶ οὕτω φερέσθαι μὴ τι πῶθι κακόν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἄλλους λαμβάνει μετ' ἑαυτοῦ, τὸν φόβον ταχὺ ὑποτιμάνμενος· ἢ καὶ ἐπὶ κατὰ πολλῶν ἀπῆκε, πολλοὺς λαμβάνει, ὅπως θεωρησιώτερον εἴη εἰς τὴν εὐρήν ἀνδράσι καὶ γυναῖκασι, δεδαιμένους ἀγάπῃ ἐν Ἱερουσαλὴμ. « Ἀλλως τε καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ πᾶσιν αὐτοῖς δείξαι ἐξοδεῖται αὐτοῦ τὸ πᾶν ὅν· οὕτως ἐκτείνει οὐκ ἐσπούδαζον τοῦτο. Καὶ ἔρα αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἐμβαλλόντα καὶ πρὸς τοῦτο. Ἐκτείνει μὲν οὖν οὐκ ἔχουσαν, οὕτως δὲ ἔχουσαν ἀπὸ τῆς προλήμας. « Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίξιναι τῇ Δαμασκῷ καὶ ἐξαίρνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παθεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, ἤκουσε φωνῆς λεγούσης αὐτῷ· Σαούλ, Σαούλ, τί με θιβάεις; »

Σ. γ'. Διὰ τί μὴ ἐν Ἱερουσαλὴμοις, διὰ τί μὴ γέγονεν ἐν Δαμασκῷ; Ὡστε μὴ εἶναι ἄλλους ἄλλως αὐτὸ διηγῆσθαι, ἀλλ' αὐτοῖς ἀξιόπιστος ἢ διηγούμενος ὁ διὰ τοῦτο ἀπὸν. Τοῦτο γοῦν λέγει καὶ πρὸς Ἀγρίππαν ἀπολογούμενος. Πάσχει δὲ καὶ τὰς ἑξῆς, διότι εἰ ὑπερβολὴ τοῦ φωτὸς κλητέται εἰσὼν· μέτρα γὰρ ἔχουσιν εἰ ἐρεθασμένοι. Λέγεται δὲ καὶ φωνὴ ὑπερβολὴ κωφῶν ποιεῖν καὶ ἀποπληγῆσαι. Ἀλλὰ τοῦτον μόνον ἔφησε, καὶ ἔδοκεν αὐτοῦ τὸν ὡμὸν τῷ φόβῳ, ὥστε αὐτὸν ἀκούσαι τὰ λεγόμενα. « Σαούλ, Σαούλ, ἤσθι, τί με θιβάεις; » Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· « Πίστευσόν, » οὐ δὲ ἄλλο τι τισὶν οὐδὲν, ἀλλ' ἔγκλειτ' ἡ μονοφωνία γὰρ τοῦτο φησι δι' ὧν ἐγκαλεῖ· « Τί παρ' ἑμοῦ μάτα ἡ μακρὸν ἡλικιάνους ταῦτα ποιεῖς; » « Εἶπες δέ· Τίς εἰ, Κύριε; » Τίως ἀπελόγησεν ἑαυτὸν δούλον. Ὁ δὲ Κύριος εἶπεν· « Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ θιβάεις. » Ὡταί λέγει· « Μὴ νομίσης πρὸς ἀνθρώπους εἶναι σοὶ τὸν πόλεμον. » Ὁ δὲ συνένεκε αὐτῷ τὴν φωνὴν μὲν τοῦ Παύλου ἔχουσαν, οὐδὲν δὲ ἀνταρῶν, πρὸς δὲ ἀπακρίνατο. Εἰκότως· τῶν γὰρ κατατόνων αὐτοῦ ἐποίησαν ἀκρατοῦς· εἰ γὰρ τῆς φωνῆς ἤκουσαν ἐκείνης, καὶ ἡσίστησαν· τὸν δὲ Παῦλον ὁρώμενος ἀποκρινόμενον, ἐπαύμιζον. Ἀλ-

λὰ εἰ ἀνάστη, καὶ εἰσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεται σοι, τί σε δεῖ ποιεῖν. » Ὅρα πῶς οὐκ εὐθέως πάντα αὐτῷ ἀποκαλύπτει, ἀλλὰ μόνον προμαλᾷται αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ δι' ὧν παρακαλεῖται ποιεῖν αὐτόν, παραγῆμα δίδωσιν αὐτῷ χρηστὰς ἐλπίδας, καὶ εἰ ἀναβλέψει. « Οἱ δὲ ἀνδρες, εἰ συνοδεύοντες αὐτῷ, εἰστήκεισαν ἐννοεῖ, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. Ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεγερμένους τε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδένα ἔβλεπε. Χειραγωγούμενος δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. » Τὸ λέγουσιν τοῦ ἐαδῶντος, τὰ σκεῖν αὐτοῦ, καθάπερ πόλιός τις ἡ μητροπόλεως ληθεύσης, εἰσάγουσι. Καὶ τὸ δὲ θαυμαστόν, αὐτοὶ οἱ πολέμοι καὶ ἐχθροὶ εἰσῆγαγον αὐτόν, πάντων ἐρώντων. « Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιε. » Τί τοῦτο ἴσον γένετο; Ἐν; Ἀντίρροπος τῆς ἐπὶ Στεφάνῳ ἀθμιᾶς παράκλησις ἡ Παύλου προσεγγιγῆ γίνεσθαι, ἔχουσα μὲν καὶ αὐτὸθεν παραμύθιον τὸ οὕτως αὐτὸν ἀπυλῆναι, λαβούσα δὲ καὶ ταύτην, καὶ αἱ Σαμαρειτῶν δι' ἐκείνη προσερχίζονται, μεγίστην παρέσχον παράκλησιν. Καὶ διὰ τί, ἤσθι, μὴ ἐξ ἄρχῃς τοῦτο γέγονεν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα; Ἵνα δευθῇ ὅτι ὅπως ἀνίστη ὁ Χριστός· ὁ γὰρ ἑλάνων αὐτόν, καὶ ἀποστῶν αὐτοῦ τῇ τελευτῇ καὶ τῇ ἀναστάσει, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ δώκεαν, οὕτως πᾶσιν, εἰπέ μοι, ἀν' ἐπίστευσιν, εἰ μὴ πολλὰ ἦν τοῦ σταυρωθέντος ἡ ἰσχὺς Ἔστω· ἐκτείνει αὐτῷ ἐχαρῶντο, τί ἐρεῖ πρὸς τοὺς; Ἀλλως δὲ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν ἀνάστασιν προσήλθε, καὶ οὐκ εὐθέως, ἵνα σαφέστερος αὐτοῦ θυχεθῇ ὁ πόλεμος· ὁ γὰρ οὕτω μακνόμενος, ὥς καὶ αἵματα ἔχειν, καὶ εἰς θεσμοτήρια ἐμβαλλεῖν, ἀφρόνιστος. Οὐκ ἔρειται τὸ μὴ συγγινώσκειν τῷ Χριστῷ, ἀλλ' εἶναι καὶ πολυμηθῆναι σφοδρῶς ὑπ' αὐτοῦ τοὺς πιστοὺς· οὐδαμῶς κατελίπειν ὑπερβολὴν μαρτύρας, πάντων σφοδρότερος οὗτος ἦν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπαρώθη, τότε τῆς δεσποτείας αὐτοῦ τὰ τεκμήρια καὶ τῆς φιλανθρωπίας γνωρίζει, ἢ καὶ ἵνα μὴ τις εἴπῃ ὅτι ὑπεκρίναντο· πῶς γὰρ ὁ αἱμάτων ἐπιθυμῶν, ὁ τοῖς ἱεροῖς προσελθὼν, ὁ εἰς κινδύνους ἑαυτοῦ ἐπιβήτων, καὶ τοὺς ἔξω ἐλάνων καὶ τιμαρῶντος; Οὕτως οὖν μετὰ ταῦτα πάντα τὴν δεσποτείαν ἐμολογεῖ. Διὰ τί δὲ οὐκ ἔνθεν ἐν τῇ πόλει περιήστραψεν τῷ φωτί, ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς; Ὅτι οὐκ ἐν ἐπιστεύσαν οἱ πολλοί, ἀλλὰ καὶ ἐχλεύασαν ἐν, ἔπου γε καὶ ἐκεῖ, ἀνθεν ἐνεχθείσης φωνῆς

μνησίων ἡγέρθησαν· μάλλον δὲ ταῦτα πάντα εἶπεν αὐτῷ ὁ Φίλιππος, μόνον ὑπόβλεψεν λαβὼν ἀπὸ τοῦ Προφήτου. Μήγα οὕτως ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις. Οὕτως ἐκείνῳ ἐπληρώθη, τὸ παρὰ τοῦ Μωσέως ἐρημίον· «Καθεζόμενος, καὶ κοιταζόμενος, καὶ διανοιτίζόμενος, καὶ περιπατῶν, μέμνησο Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.» (Δευτερ. ζ'. 7.). Μάλιστα γὰρ αἱ οἰοί, ὅταν ἔρμαιο ὦσι, καὶ πρὸς τὰς ἐνοσίας ἡμῶν καρὴν διδόναι, οὐδένος ἔντος τοῦ παρενοχλοῦντος. Καὶ οὕτως ἐν ὁδοῖ πιστεύει, καὶ Παῦλος ἐν ὁδοῖ ἀλλὰ τοῦτον οὐδέ τις οἶμαι, ἀλλ' ὁ Χριστός. Μελὼν ἡ κατὰ τοὺς Ἀποστόλους τοῦτο ἦν· τὸ ἐκ μείζον, ὅτι, τῶν Ἀποστόλων ἔντων ἐν Ἱερουσολύμοις, καὶ οὐδένος ἔντος ἐκ τούτων ἐν Δαμασκῷ, ἐπανήκει ἐκείνῳ πιστεῖς, καὶ οἱ ἐν Δαμασκῷ ᾗδον ἐτι οὐκ ἀπὸ Ἱερουσολύμων ἦλθε παπισμῖνος· ἑπιστολὰς γὰρ ἔβριον, ὥστε θῆραι τοὺς πιστεύοντας. Καθάπερ ἐν τῇς ἑρμηνείαις, ἀμαζύοντες ἐτι τοῦ πυρετοῦ, τὸ βοήθημα αὐτῷ ἐπήγαγεν ὁ Χριστός· εἶπε γὰρ αὐτὸν μεταξὺ μαριόμων καταστεινῆναι. Τότε μάλιστα κατέπεισε, καὶ κατέγνω αὐτοῦ, ὡς δεινὰ τολμῶντος. Ἀλλὰ πάλιν καλὸν πρὸς ἡμᾶς τὸν λόγον ἐπαναλαβεῖν. Τίνος ἔσκεν, εἰπὶ μοι, αἱ Γραφαί; Τὸ γὰρ ἡμέτερον μέρος, πάντα ἀνήρηται. Τίνος ἔσκεν ἐκκλησίαι; Κατάχουστον τὰ βιβλία· τάχα οὐ τοιοῦτον κῆμα, οὐ τοιαύτη κέλευσις. Εἰ τις κατάχουστον αὐτὸ ἐν κόπρῃ, καὶ μὴ ἀκούει αὐτῶν, ὅχι οὕτως αὐτὰ ὀρύζει, ὡς νῦν. Τί γὰρ, εἰπὶ μοι, τὸ ὀβρισητικὸν ἐκεῖ; Ὅτι αὐτὰ κατέχουσιν. Τί δαὶ ἐνταῦθα; Ὅτι οὐκ ἀκούον αὐτῶν. Εἰπὶ μοι, τίς ποτε μάλιστα ὀρύσσεται; ὅταν σιωπῶντος μὴ ἀπακρίνηται, ἢ ὅταν λήγοντος; Πάντως ἔστιν λήγοντος. Ὅποτε μείζων ἡ ὁδὸς νῦν, ὅταν καὶ πτεγομένῳ μὴ ἀκούσῃ, μείζων ἡ καταπρόντης. «Μὴ ἡ λαλεῖτε ἡμῖν,» φησί, πάλαι Ἰουδαῖοι τοῖς προφῆταις ὡγαγόν· ἡμεῖς δὲ χεῖρον ποιεῖτε, λήγοντες· «Μὴ λαλεῖτε» οὐ ποιοῦμεν. «Ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἀπίστειρον αὐτοὺς μὴδὲ φθίγγεσθαι, ὡς ἀπὸ τῆς φωνῆς δεχόμενοι τινα εὐλαδίας ἀπορρίψῃ, ἡμεῖς δὲ ἐκ πολλῆς καταπρόντης οὐδὲ τοῦτο ποιεῖτε. Πιστεύσατε, εἰ τὰ στόματα ἡμῶν ἐνερπάζετε, τὰς χεῖρας ἐπιθέντες, οὐκ ἦν τοσαύτη ἡ ὁδὸς, ὅση νῦν· εἰπὶ γὰρ μοι, ὁ ἀκούων καὶ μὴ πιθόμενος μείζονος καταπρονεῖ, ἢ ὁ μὴδὲ ἀκούων;

§. ε'. Ἀλλὰ γάρ ἐπὶ ὁδῶν τὸ πρῶτον ἐξετάσωμεν. Εἰ τις τὸν

ὀρύσσοντα κατέχει, καὶ ἐπιστομαῖζι ὡς ἀλγῶν ταῖς ὁδοῖς, ἕτερος δὲ μὴδὲ φρονεῖται, μὴδὲ προσποιεῖτο, τίς μάλλον καταπρονεῖ; οὐχ οὗτος; Ἐκείνους μὲν γὰρ ἡμαρτίναι ἐτι πληγὴν ἐκτεταται, οὗτος δὲ μονοσυγὴ τὸ στόμα ἡμαρτίναι τοῦ Θεοῦ. Ἐρριζοῦται τὸ βέλδι· Ἀλλ' ἔκουσ καὶ πῶς τοῦτο γίνεται. Τὸ στόμα, εἰ' οὐ ὁ Θεὸς φθγγέται, στόμα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· καθάπερ γὰρ τοῦτο τὸ στόμα τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἐστὶ, καίτοι ψυχῆς οὐκ ἔχουσας στόμα, οὕτω καὶ τὸ στόμα τῶν προφητῶν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. Ἀκούσατε καὶ φησὶτε. Κοινὸς διδάσκων ἔστηκεν ὁ διδάσκων, μέγα βοῶν καὶ λέγων· «Πρόσχωμεν» καὶ τοῦτο πολλάκις. Ἐκείνῃ ἡ φωνὴ κοινὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐστίν, ἣν οὕτως ἀρήσει, καὶ οὐδεὶς ὁ προσέχων. Μετ' ἐκείνων ἄρχεται ὁ ἀναγνώστης τῆς προφητείας Ἠσαίου, καὶ οὐδὲ οὕτω προσέχει τις, καίτοι προφητεία οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔχει. Εἶτα εἰς ἐπήκουον ἑαρωμένοι, λέγων· «Τάδε λέγει Κύριος,» καὶ οὐδὲ οὕτω προσέχει τις. Τί λέγω; Φοβερά τινα διεξήραται καὶ ἡρηκώθη, καὶ οὐδὲ οὕτως ἐστὶ τις ὁ προσέχων. Ἀλλὰ τίς ὁ λόγος τῶν πολλῶν; Ἀεὶ, φησί, τὰ αὐτὰ ἀναγνώσκασται. Τοῦτο μάλιστα ἡμᾶς ἀπολλύουσι. Εἰ μὲν οὖν ᾗδουσι αὐτὰ, μάλιστα μὲν οὐδὲ οὕτως ἀπείχεσθαι εἶαι, ἐπὶ καὶ ἐν τοῖς θεάτροις αἰ τὰ αὐτὰ γίνεσθαι, καὶ ὅμως οὐ λαμβάνετε κέρων. Ποῖα τὰ αὐτὰ τολμᾶς εἶπεν ὁ μὴδὲ τῶν προφητῶν τὰ δόγματα εἰδώς; Οὐκ αἰσχρόν, λέγων μὲν διὰ τοῦτο μὴ ἀκούειν, ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ καὶ ἀναγνώσκασται, οὐκ εἰδώς δὲ οὐδὲ τὰ δόγματα τῶν ἀναγνωσκωμένων, καὶ ταῦτα αἰ τὰ αὐτὰ ἀκούων; Καὶ γὰρ οὐ ἀπολλύγησιν ἐτι τὰ αὐτὰ λέγεσθαι. Ἐγὼ εἰ ὡγαγὼν εἰς κατηγορίαν προφῆρων τοῦτο, οὐ ἔχρη ἔρ' ἐτίρην ἀπολογία ἐλθεῖν, μὴ ἐπὶ τὴν κατηγορίαν τὴν σὴν. Εἰπὶ μοι, σὺ οὐ παραναῖς τῷ ὡφ' τῷ σφ'; Ἄν οὖν οὕτως εἴπῃ ἐτι· «αἰ τὰ αὐτὰ,» ὅρα οὐχ ἡγῆ ὕβριν εἶναι; Τότε ἐνὶ μὴ λέγων τὰ αὐτὰ, ὅτε αὐτὰ καὶ ᾗδουμαι, καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐπεδικνύμεθα· μάλλον δὲ οὐδὲ τότε περὶ τὴν ἡ ἀνάγνωσις. Τί Τιμοθέου ἰον; Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκείνῳ γράψον ὁ Παῦλος ὡγαγ'· «Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει.» (Α'. Τιμόθ. β'. 13.). Οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ὅτιν ἐξαντληθῆναι ποτε τὸν νοῦν τῶν Γραφῶν ἡγῆ ἐτι ἐστίν, οὐκ ἔχουσα πέρας. Εἰπον· «Ἐσπρίσθη,» φησί, «καὶ τότε ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ.» Βούλεσθε εἰδῆναι ἐτι οὐκ ἐστὶ τὰ αὐτὰ; Πόσους νομίζετε εἰρηναίαν εἰς τὰ Εὐαγγέλια; Ἀλλ' οὐ-

τοι πάντες ξένους καὶ καινῶς εἶπον· ὅρα γὰρ ἄν τις αὐτοῖς ἐνδιαιτρί-
 δη, τοσούτῃ δέουτερον βλέπει, τοσούτῃ πλέον ἔρῃ τὸ φῶς καθαρὸν.
 Ἰδοὺ πόσα λέγω· «Τί ἐστι προφητεία; εἰπατε· τί ἐστι διηγημα-
 τία; τί ἐστι παραβολή; τί ἐστιν ἀλληγορία; τί ἐστι τύπος; τί ἐστι
 σκόβολον; τί ἐστιν Εὐαγγέλιον; Τοῦτο δὴ μόνον εἰπατέ μοι τὸ ρα-
 νερὸν, διὰ τὴν Εὐαγγέλιον εἰρηται;» Καίτοι πολλάκις ἠκούσατε ὅτι
 τὰ εὐαγγέλια οὐδὲν ἔχουν ὁμοίαν σκωδωσάν, ταῦτα δὲ πολλὰς γί-
 νημι σκωδωπότητος. «Τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, ροαί,
 καὶ ὁ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσῃ» (Μάρκ. 9. 41.
 48.)· τὸ τε «διεχοτομήσει αὐτόν, καὶ θήσῃ τὸ μέρος
 αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν» (Ματ. κβ'. 51.)· τὸ τε «εἰρεῖ·
 Οὐκ οἶδα ὑμῶς, ἀπείλθετε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι
 τὴν ἀνομίαν.» (Λούθ. Γ. 23.). Ἄρα μὴ ἀπατώμεν ἑαυτοὺς,
 νομίζοντες ταῦτα Ἐλληνοῦσι τῆν λέγειν. Ἡ οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς τού-
 των· ἤμεῖς κακώροισθ, καὶ οἷον ἀποπληκται τυγχάνοντες καὶ
 κύπτεται. Τὰ Εὐαγγέλια οὐδὲν ἔχουν διὰ τῶν πρακτικῶν, ἀλλὰ μόνον
 ἀγαθὰ συμβουλεύειν ταῦτα δὲ μυρία ἔχει πρακτικά, οἷον ἐστὶ καὶ
 τὰ τοιαῦτα· «Ἐάν μὴ τις μισήσῃ αὐτόν τὸν πατέρα καὶ
 τὴν μητέρα, οὐκ ἔστι μου ἄξιος» (Λουκ. ιδ'. 26.), καὶ
 «οὐκ ἔλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μά-
 χαιραν» (Ματ. ι'. 34.), καὶ «Θλίψιν ἔξετε ἐν τῷ κόσμῳ.»
 (Ἰωάν. ιγ'. 33.). Καλὰ γε· οὐ γὰρ ταῦτα εὐαγγέλια· τὸ γὰρ εὐα-
 γγέλιον τοῦτό ἐστι· «Τὰς σοὶ ἐστὶν ἀγαθὰ»· καθάπερ καὶ ἐν τῇ
 συνήθειᾳ φασι πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνθρωποι· «Τί μοι τὸν εὐαγγε-
 λίον; Ὁ πατήρ σου ἤξει, ἡ μήτηρ σου.» Οὐ λέγει· «Τὸς ποιή-
 σον.» Πάλιν εἰπέ μοι, τί διδόνται ταῦτα τῶν προφητικῶν; διὰ τί μὴ
 καὶ ἐκεῖνα εὐαγγέλια λέγονται; καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνα τὰ αὐτὰ λέγουσιν·
 οἶον, «ἀλείψαι ὡς Ἐλεος ὁ Χωλός» (Ἠσαϊ. λβ'. 6.), «Κό-
 ριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιστοῦσιν» (Ψαλμ. Εξ'.
 12.), «δώσω ὑμῖν οὐρανὸν καινόν, καὶ γῆν καινὴν.»
 (Ἠσαϊ. ξβ'. 17.). διὰ τί μὴ καὶ ἐκεῖνα εὐαγγέλια λέγονται; διὰ τί
 μὴ καὶ τοῦτο προφητεία; Εἰ δέ, μηδὲ τί ἐστιν εὐαγγέλιον εἰδότες,
 οὕτω καταρροεῖται τῆς τοῦ Γραμμῶν ἀναγνωσκῶς, τί ὡς ἐρῶ;
 Εἶπω τι καὶ ἕτερον· «διὰ τί τόσαρ Εὐαγγέλια; διὰ τί μὴ ὅσα;
 διὰ τί μὴ εἰκοσι; διὰ τί μὴ πολλοὶ ἐπιχειροῦσαν συντάξασθαι Εὐ-

αγγέλιον; διὰ τί μὴ εἰς; διὰ τί οἱ μαθηταί; διὰ τί οἱ μὴ μαθηταί;
 διὰ τί δὲ Ἰωαν καὶ αἱ Γραφαί;» Καίτοι γε τοῦναντίον ρησὶν ἡ Πα-
 λὰ· «Δώσω ὑμῖν διαθήκην καινὴν.» (Ἰερ. λη'. 31.). Ποῦ
 εἰσιν οἱ λέγοντες· «Αἶ τὰ αὐτά;» Εἰ ταῦτα ἤδειτε, εἴ, κἀν μυ-
 ρία ἐτη ζήτησιν ἀνθρώπος, οὐκ ἐντι τὰ αὐτά, οὐκ ἐν εἰπατα ταῦτα.
 Πιστεύσατε, οὐκ ἔρῳ ὡς οὐδὲν τούτων, οὐκ ἰδῶ, οὐ κοινῇ, ἀλλὰ,
 εἰ μὲν τις εἴρῃ, ἐπεισώσω, ἂν δὲ μὴ, ἐάσω· οὕτω γὰρ ὡμᾶς ἐπεισθα-
 μεν ἀχρεῖστους, ἀπὶ πάντα ἐξ ἱτοῦμου λέγοντες, καὶ εἰτε χρὴ οὐκ
 ἀνακρίνομεν. Ἰδοὺ ἔχετε ζητήματα ἱκανά· σαφέαθη, εἰπατε τὴν
 αἰτίαν. διὰ τί εὐαγγέλιον; διὰ τί μὴ προφητεία; διὰ τί τὰ πρακτικά
 ἐν τοῖς Εὐαγγέλοις; Κἀν οὕτως ἀπαρῆσθ, ἕτερος ζηταίτω, καὶ τὰ
 παρ' ἑαυτῶν ἀλλήλους συνομνέτω. Αὐτῶν δὲ ἡμεῖς συγέσθωμεν· εἰ
 γὰρ τὰ εἰρημὰ οὐδὲν ὡμᾶς ὤνησε, πολλὰ μὲλλον οὐδ' ἂν ἕτερος
 προσέθημεν. Ὅντως εἰ πῶς ταρπυκαίμεν ἀντιλογίαν, ἔθεν μί-
 ζων· ὡς καὶ ἡ κόλασις· οὐκοῦν διὰ τοῦτο συγέσθωμεν. Ὅσοι
 μὴ γίνονται, ὡμᾶς κέρου· εἰ γὰρ θεασάμεθα ὡς τὴν σπουδῇ, ἰσως
 πάλιν ἐροῦμεν, ἵνα καὶ ὡμᾶς ἐπὶ πλέον εὐδοκίμηται, καὶ ἡμεῖς ἐρ'
 ὡς ἐρρακνώμεθα, ἐπὶ πᾶσι διδάζοντες τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα· τοῦ
 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ ἡ δόξα, καὶ τὸ πρῶτος, καὶ ἡ μα-
 γαλοσύνη, καὶ ἡ τιμὴ, σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ
 Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Κ'. 20.

(Κεφ. 9. στίχ. 10.) — «Ἦν δὲ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ,
 ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος ἐν ὁράματι·
 Ἀνανία. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἰδοὺ ἐγώ, Κύριε. Ὁ δὲ Κύριος πρὸς
 αὐτὸν εἶπεν· Ἀναστάς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥώμην, τὴν καλοῦ-
 μένην Εὐθείαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα, Σαῦλον ὀνόματι,
 Ταρακ· ἰδοὺ γὰρ προσέχεται. Καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνθρω-
 πον, ὀνόματι Ἀνανίαν, εἰσελθόντα καὶ ἐπληθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως
 ἀναβλέψῃ.»

§. α'. Τί δέοντα οὐδὲν τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων οὕτε ἐκ-
 λισεν, οὕτε ἀπέστειλε πρὸς τὴν τοῦ Παύλου κατήχησιν; Ὅτι οὐκ
 ἔχρησεν δι' ἀνθρώπων ἐνταγεῖν, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ· ἐπὶ
 καὶ οὗτος ἐβόατο μὲν αὐτῶν οὐδὲν, ἐδάπτει δὲ μόνον. Ἀμα γοῦν

τῷ βαπτισθῆναι ἐπιστάσαντο πολλὴν τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν ἀπὸ τοῦ ζήλου καὶ τῆς προθυμίας τῆς πολλῆς. Ὅτι δὲ καὶ ὁ Ἀναστάσιος τῶν σφόδρα ἐπιστήμων ἦν, ὤλην ἐξ ὧν ἐμνησθῆται καὶ λέγει πρὸς αὐτόν, καὶ ἐξ ὧν πάλιν αὐτὸς ἀποκρίνεται, λέγων· «Κύριε, ἀκρίκω ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησεν τοὺς ἀγίους σου ἐν Ἱερουσαλὲμ.» Εἰ τούτων πρὸς Κύριον ἀντίειπε, πολλῷ μᾶλλον, εἰ ἀγγίλον ἐπαμφε. Διὰ τοῦτο οὐδὲ πρὸς τοῦτο φιλιππος ἀκούει τὸ ἐσόμενον, ἀλλὰ μόνον ὁρᾷ τὸν ἀγγιλον, καὶ οὕτω τὸ Πνεῦμα προτάττει προσελθεῖν, καὶ κολληθῆναι τῷ ἄρματι. Τίνας δὲ ἐνταῦθα τὴν φῶσιν αὐτοῦ ὑποτίμνεται, καὶ μονονοῦχί τοῦτο φησι τῷ ἐπιστῇ· «Τοῦ προσέχεται, τυρλὸς ἐστὶ, καὶ σὺ δίδουκας.» Οὕτως καὶ Μωϋσῆς φοβέται· ὥστε τὰ ῥήματα ροδουμένου μᾶλλον ἐστίν, οὐκ ἀπιστευτός. Καὶ ἴσους τῶν ῥημάτων αὐτῶν· «Κύριε, ἀκρίκω ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου.» Τί λέγει; ὁ Θεὸς λέγει, καὶ σὺ ἀμφοβάλλεις; Οὕτως οὐκ ὄψεσιν τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ. «Καὶ ὥς ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τοῦ ἀρχιερέως δοῦναι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου.» Πόθεν τοῦτο ὤλην; Εἰκαὶ ἦν αὐτοὺς ἐν φόβῳ ὄντας περὶ τοῦτο. Οὐχ ὡς οὐκ εἰκότως οὖν τοῦ Χριστοῦ ταῦτα λέγει, ἀλλ' ἀπορρόντες εἶ, ταῦτα ὄντων, πῶς δοκῶνιν ταῦτα γινώσκον. Οὕτω καὶ ἀλλοτρίως ἐπικληταὶ λέγουσι· «Τίς δύναται ἐμωθῆναι;» (Μάρκ. ι'. 26.). Ἄλλ' ὅρα πῶς αἰκονομεῖται, ἕνα πιστὴν τῷ ἄρματι. Ἐν ὁμίῳ εἶπε, προσμήνησιν αὐτῷ, «προσέχεται,» ἢ φησὶν οὐκ εἶναι μὴ φοβῶ. Καὶ διὰ τὸ οὐ λέγει αὐτῷ τὸ κατὰθεῖμα τὸ γινόμενον; Παθεῖν ἡμᾶς μὴ λέγειν ἡμῶν τὰ κατὰθεῖμα· μᾶλλον δὲ καὶ φοβούμενον ἰδόν. Οὐδὲ οὕτως εἶπεν· «Οὐκ ἀπιστήθησιν,» ἀλλὰ τί; «Ἀναστάσιος παρεῖθι»· εἶπε γὰρ ἐν ὁράματι ἄνθρωπος ἐπιβήναι αὐτῷ χεῖρας. «Διὰ τοῦτο ἐν ὁράματι, ἐπειδὴ πῶρς ἦν. Καὶ οὐδὲ τοῦ θεάματος ἡ ὑπερβολὴ εἶπε τὸν μαθητὴν· οὕτως ἐροῖτο. Ὁ μὲν δὲ αὐτοῦ Παῦλον τυρλὸν ὄντα ἀναβλέψαι ὁ Θεὸς ἐποίησεν. «Εἶπε δὲ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν· Πορεύου, δεῖ σεαυτοῦ ἐκλογῆς μαί εἶσιν οὗτος, τοῦ βασιτάσαι τὸ ὄνομά μου ἐν ὁμίῳ ἐθῶν καὶ βασιλεύειν, υἱὸν τῆς Ἰσραὴλ· ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.» Οὐ μόνον πιστὸς ἐσται, φησὶν, ἀλλὰ καὶ διδασκαλός, καὶ πολλῇ χρησεται τῇ παρ-

μῆρι. «Ἐνώπιον ἐθῶν καὶ βασιλεύειν.» Οὕτως ἐποῦσε ἡ διδασκαλία, φησὶν, ὡς καὶ ἰθὺν καὶ βασιλῶν ἀπάντων κρατήσαι. «Ἀπῆλθε δὲ Ἀναστάσιος, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπῆλθε ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, εἶπε· Σαουλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἀπέσταλκέ με, (Ἰησοῦς ὁ ὁρθεῖς σοι ἐν τῇ ὁδῷ, ἢ ἥρπου.)» ὅπως ἀναβλέψης καὶ πλησθῇς Πνεύματος ἁγίου. «Εὐθὺς αὐτὸν ἐκκοῦται τῷ ὀνόματι.» Ἰησοῦς, φησὶν, ὁ ὁρθεῖς σοι ἐν τῇ ὁδῷ. Καὶ μὴν τοῦτο οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Χριστός, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Πνεύματος ἔφαθε. «Καὶ εὐθὺς ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψε τε παραχρῆμα, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη, καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσε.» Μένον αὐτῷ τὰς χεῖρας ἐπέθηκε, καὶ εὐθὺς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀπέπεσον αἱ λεπίδες. Ταῦτας τοὺς φησὶν τῆς περὶ αὐτοῦ εἶναι αἰτίας. Καὶ διὰ τὴν μὴ ἐπέρουσιν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς; Τοῦτο παραδοξότερον ἦν· καὶ γὰρ ἀνεπηγμένων οὐκ ἔβλεπεν· ὅπως ἔπαθεν ἐπὶ τοῦ νόμου, ἕως τὸ ὄνομα ἐπετίθη τοῦ Ἰησοῦ. «Καὶ εὐθὺς, φησὶν, ἐβαπτίσθη, καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν.» Ἄρα καὶ ἐξηθηνικῶς ἦν ἀπὸ τοῦ τῆς ὁδοπορίας, ἀπὸ τοῦ φόβου, ἀπὸ τοῦ ἡμῶς καὶ τῆς ἀθρείας. Βουλόμενος οὖν αὐτοῦ ἐπιτελεῖν τὴν ἀθρείαν, τυρλὸν μόνον ἔατεν, ἕως ἤλθεν Ἀναστάσιος. Καὶ ἕνα μὴ νομίσῃσαν τις εἶναι τὴν πῆρυν, διὰ τοῦτο αἱ λεπίδες. Ἄρα οὐκ ἐπῆλθε διδασκαλὸς ἐπίρας, ἀλλὰ τὸ συμπᾶν γέγονε διδασκαλία. «Ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος μετὰ τῶν ὄντων ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμῶν πῶρς· καὶ εὐθὺς ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκέρουσεν τὸν Χριστόν, δεῖ αὐτὸς ἐστὶν ὁ Τύς τοῦ Θεοῦ.» Ὅρα, εὐθὺς διδασκαλὸς ἦν ἐν ταῖς συναγωγαῖς. Οὐκ ἤσχετο τὴν μεταβολήν, οὐκ ἰδεοῖται, ἐν εἰς ἡν λαμπρὸς πρότερον, ταῦτα καταλύν. Οὐχ ἀπλῶς ἦν διδασκαλός, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς. Οὕτως ἐκ προσώμων θανάτων ὁ ἀθρείας ἦν, καὶ πρὸς φόνους παρασκευασμένος. Ὅρῃς οὖν γίγνεται σημεῖον εἰς αὐτὸν ἐναργίς; Τούτῳ αὐτῷ καὶ πάντας ἐξέλεγε. Διὸ, καὶ τοῦτο δηλῶν, ἐπάγει, λέγων· «Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορῆρας ἐν Ἱερουσαλὲμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὥς εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐλήλυθεν, ἕνα δεδωμένους ἀναγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς; Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχευε τοὺς Ἰουδαί-

ους, τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβαδίζων, ὅτι αὐτοὺς ἔστιν ὁ Χριστός. » Ἄτι νομαμεθὲς ὦν, ἐπιστάμεν αὐτοὺς, καὶ οὐκ εἴς φθίγγεσθαι. Ἐνόμισαν ἀπηλλάχθαι τῆς ἐν τοῖς τσιούσις διαλέξεως, ἀπαλλαγίντες Σιταίνου, καὶ Σιταίνου σοφοῦτερον εὐρον ἕτερον.

Σ. β'. Ἄλλ' ἴδωμεν ἀνοῦναι τὰ κατὰ τὸν Ἀνακίαν. Οὐκ εἶπα πρὸς πάντας « Διαλέγῃθαι καὶ κατήχησον αὐτόν » εἰ γάρ, εἰπὼν ὅτι « εὐχεται, καὶ εἶδεν ἄνδρα ἐπιθέντα αὐτῷ τὰς χεῖρας, » οὐκ ἔκτισον, πολλῶν μάλλον, εἰ τοῦτο εἶπεν. « Εἶδε, φησὶν, ἐν ὁράματι » ὥστε οὐδὲ διαπιστῆται σοι μὴ τῶν ὁμοίων, ἀλλὰ παύσαι. Οὕτως οὐδὲ Φιλιππος τότε τὸ πᾶν εἰδὼς ἀκούει. « Ὅτι σκευὸς ἐκλογῆς μοί ἔστιν οὗτος. » Ἐκ περιουσίας τὸν φόβον λένοντός ἐστι τοῦτο, καὶ θαρρῖν πειθόντος· εἰ γὰρ οὕτω μιλῶν τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ φρονεῖ, ὥς καὶ παθεῖν πολλά. Εἰπὼν δὲ « Σκευὸς, » ὥστε δείξει ὅτι οὐκ ἐστὶ φυσικὴ αὐτοῦ ἡ κακία, « ἐκλογῆς » ἀποδείχθη, ἵνα δηλώσῃ ὅτι καὶ δοκίμης ἐστὶ τὸ δοκίμων γὰρ ἐκλεγόμεθα. Μὴ δὲ νομίσῃ τις, ταῦτα ἀκούων, ὅτι ἀπιστῶν τοῖς λεγομένοις ταῦτά φησιν Ἀνακίας, ἢ ἡκατέσθαι νομίζων τὸν Χριστόν, μὴ γίνετο! ἀλλὰ δοκίμους καὶ τρέμων, οὐδὲ προσέχει τοῖς εἰρημαίνοις, ἀκούσας τὸ ὄνομα Παύλου· οὕτω προκαταλαβὼν ὁ φόβος ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, καίτοι, ἀκούσας ὅτι ἐπύρωσεν αὐτόν, οὐκ θαρρῖν. « Καὶ ὡς εἰς αὐτό, ρητὶ, τοῦτο ἐλήλυθεν, ὥστε δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. » Πρὶν εἰπεῖν « Φοβούμαι, μὴ ποτὶ με εἰς Ἰερουσόλυμα ἀναγᾶν » τί με εἰς τὸ σῆμα ἐμβάλλεις τοῦ λένοντος; τί με τούτῳ προδίδεις; « Φοβεῖται, καὶ ταῦτα λέγει, ἵνα μάθωμεν πάντοτε τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός· τὸ μὲν γὰρ παρὰ Τουδαίου ταῦτα λίσσεται, οὐδὲν θαυμαστόν, τὸ δὲ παρὰ τούτου, καὶ οὕτω φοβηθέντος, μέγιστον τακμήριον τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως δείκνυται τοῦτο. « Σαουλ ἀδελφε, » Ἐνταῦθα καὶ ὁ φόβος γίνεται μέγας, καὶ ἡ ὑπακοὴ μείζων κατὰ τὸν φόβον. Εἶτα, ἐπιθεὶς « σκευὸς ἐκλογῆς » εἶπεν, ἵνα μὴ εἰσῇ τὸ πᾶν εἶναι Θεοῦ, ἀπάγων σι τούτου, προστίθῃ τὸ εἶπε, λέγων « Τοῦ βασιτάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἔθνων καὶ βασιλεύειν, οἶδον τε Ἰσραὴλ. » Ἦκουσεν, δ' ὁφθαλμοὶ ἐπὶ τοῦ Ἀνακίου, ὅτι καὶ κατὰ Τουδαίαν στήσεται· διὸ καὶ οὐ μένον χερσὶς, ἀλλὰ καὶ θέρους πλη-

ροῦται. « Ἐγὼ γάρ, φησὶν, ὑποδείξω αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτόν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος μου παθεῖν. » Προδηλωτικῶς ταῦτα εἰρηται ἡμᾶς καὶ ἐντροπικῶς, εἰ ἑαῖνος μὲν πάντα ποιεῖται « οὕτω μακρῶς, αὐτοὺς δὲ οὐδὲ βαπτίσαι αὐτὸν θέλει, ὅπως ἀναβλέψῃ. Καλῶς ἔχει, φησὶν » ἀρεὰς αὐτὸν πεπρωμέναι διὰ τοῦτο νῦν ἡμῶς, ὅτι τυχεῖς ἐστί· τί με καλεῖται ἀνοῖξαι αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς; ἵνα πάλιν δῇται; Ἀλλὰ μὴ φοβηθῇ τὸ μάλλον· τῇ γὰρ ἀνοῖξει οὐ κατ' ἡμῶν, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν χρήσεται· πρὸς τὸ « ὅπως ἀναβλέψῃ, » ἐτι καὶ ταῦτα προσκίσθω. Μὴ φοβού· οὐδὲν ἐργάζεται ἡμεῖς θεῖον, ἀλλὰ καὶ ποιεῖται πολλά. Καὶ τὸ δὲ θαυμαστόν, ὅτι πρότερον ποιεῖται, καὶ τότε ἐμφέρεται εἰς τοὺς ἀκούοντας. « Σαουλ ἀδελφε, » Ἰησοῦς ὁ ὁρθεὶς σοι ἐν τῇ ὁδῷ, ἀπέσταλκά με. » Οὐκ εἶπεν « Ὁ πῆρσας, » ἀλλ' « ὁ ὁρθεὶς σοι » οὕτως ἔχει μετατρέχειν, καὶ οὐδὲν φθίγγεται πῶς ἀλαοικονεῖ. Ἄσπερ οὖν ὁ Πίτρος ὤλεεν ἐπὶ τοῦ χωλοῦ· « Τί ἡμῖν προσέχετε, ὥς ἰδίᾳ δύναμαι ἢ εὐσεβεῖς πεποιθῆναι; ὅστις τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; » (Πράξ. γ'. 12.), οὕτω καὶ οὗτος « Ὁ Ἰησοῦς ὁ ὁρθεὶς σοι. » Τῶν χειρῶν ἐπικειμένων, ταῦτα ἐφθίγγεται, καὶ διελθὼς πῆρσας ὤλετο. Εἰπὼν δὲ ὅτι « λαβὼν τροφὴν ἐπίσχυσεν, » εἰδῶσιν ὅτι παρεμένον ἦν καὶ ἀπὸ τῆς ἀθυρίας ὑπὲρ τῆς πῆρσας, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου, καὶ ἀπὸ τοῦ λαμοῦ· οὐδὲ γὰρ ἠνέχετο πρότερον μετασχεῖν τροφῆς, ὥς ἐτι βαπτιστικῆς τῶν μεγάλων εὐδὲς ἐτυχῇ δωρεῶν. Καὶ οὐ λίσσεται Ἰησοῦς ὁ σταυρωθεὶς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ σωματικῶς, « ἀλλὰ τί; » Ὁ ὁρθεὶς σοι, « ἀπὸ τῶν ἐκείνῳ γνωρίμων· ἐπὶ καὶ ὁ Χριστὸς οὐδὲν πλέον προσείληεν, οὐδὲ εἶπεν « Ἐγὼ εἰμι ὁ σταυρωθεὶς, ὁ ἐγερθεὶς, » ἀλλ' « ὅς σὺ δούλεις. » Οὐκ εἶπεν « Ὁ δεινὸς ἡμῶν, » ἵνα μὴ δόξῃ ὡς ἐπινουστῆς καὶ ἐπαγγελῆν. « Ὁ ὁρθεὶς σοι, φησὶν, ἐν τῇ ὁδῷ. » Καὶ μὴν οὐκ ὤφθη, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων ὤφθη. Καὶ ὅλων συνεκρίσας τὸ φορτικὸν τοῦ λόγου, οὕτως ἐπήγαγεν « Ὅπως ἀναβλέψῃς, καὶ πλησθῇς Πνεύματος ἁγίου. » Οὐχὶ ὀλίγῃς ἤλθε τὸ γενηνόμενον, ἀλλὰ δοῦμαι τὴν δωρεάν, φησὶν. Ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τοῦτον καὶ τὸν Κορνήλιον εὐδὲς, τούτων λεγομένων τῶν ἡμετέρων, τοῦ Πνεύματος μετασχεῖν, καίτοι γὰρ ὁ διδοὺς οὐκ ἦν τῶν δωδεκά. Οὕτως οὐδὲν ἀνιούμενον πάντων τῶν ἐν' αὐτῷ, οὐδὲ δὲ ἀνιούμενον ἐγένετο, ἀλλ' ὁ Θεὸς παρῆν ὁ ταῦτα ποιῶν. Ἄμα δὲ πόντον καὶ με-

νους διακρίνει, οὕτως ἀπὸ τῆς κακίας διακλῆ πάλιν ἡ ζῆμια, εἰς τε ἡμᾶς, εἰς τε τοὺς βλαπτομένους διακρίνουσα. Ἔστω τις, εἰ βούλει, ἰδιώτης, μυρία παρὰ τινος παθὼν κακά, καὶ μηδεὶς ἐκείνον ἀμυνέσθω, ἀλλὰ καὶ ἐπεργαζέτω, πόσῃς τοῦτο διδασκαλίαις οὐκ ἰσχυρότερον; πόσων λόγων, πόσων παραίνεσις; τίνα οὐχ ἱκανὸν εἴδωσι θυμὸν καὶ μελαγχολίαν; Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἐχόμεθα τῆς ἀρετῆς, ὥς οὐκ ἐνὶν ἐτίμως σωθῆναι, ἢ μετὰ τούτων τῶν καπορθωμάτων τὴν ἐνταῦθα ζωὴν διακρίσαντας, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν χάριτι καὶ φιλοφρονίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ὅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ'. 21.

(Καρ. θ'. τίτλ. 26.). — « Παραγενόμενος δὲ ὁ Σάββας εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐπειράτω κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβούντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντας ὅτι ἐστὶ μαθητῆς. Βαρνάβας δὲ, ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ, ἤγαγε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ διεγῆσαστο αὐτοὺς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν Κύριον. »

§. α'. Ἄξιον ἐνταῦθα διακρίσθαι πῶς ἐν μὲν τῇ πρὸς Γαλιλάτας φησὶν ὅτι « οὐκ ἀπῆλθεν εἰς Ἱερουσόλυμα, ἀλλ' εἰς Ἀραβίαν καὶ Δαμασκόν » (Γαλιλ. α'. 17.), καὶ ὅτι « μετὰ τρία ἔτη ἀνέβη ἐν εἰς Ἱερουσόλυμα ἱστορήσας Πέτρον » (Λύτ. 18.), καὶ ὅτι « εὐδέναι τῶν Ἀποστόλων εἶδον » (Λύτ. 19.), ἐνταῦθα δὲ τούτων ἐστὶν ὅτι « Βαρνάβας ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους. » Ἡ τοῖνον τοῦτο φησιν, ὅτι « οὐκ ἀπῆλθεν ὥστε ἀναστῆναι, » (λίγην γὰρ ἐκεῖ ὅτι « οὐ προσανεθίμην σαρκὶ καὶ αἵματι » (Λύτ. 16.), « οὐδὲ ἀπῆλθεν εἰς Ἱερουσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ Ἀποστόλους ») (Λύτ. 17.), ἢ, εἰ μὴ τοῦτο, ὅτι ἡ ἐπιβουλὴ, ἣ ἐν Δαμασκῷ, μετὰ τὸ εἶλθαι αὐτὸν ἀπὸ Ἀραβίας γέγονε, φησὶν, εἶτα πάλιν ἡ ἀφοδος μετὰ τὸ ἐκείθεν εἶλθαι. Αὐτὰς γοῦν οὐκ ἀπῆλθε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ « τοῖς μαθηταῖς ἐπειράτω κολλᾶσθαι, » ὥς οὐ διδασκαλίας ὄν, ἀλλὰ μαθητῆς. Ἀρα οὐ διὰ τοῦτο ἀνῆλθεν, ἵνα πρὸς τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀπῆλθῃ· οὐδὲ γὰρ παρ' αὐτῶν τι ἔμαθεν. Ἡ ταύτην τὴν ἀνοδὸν οὐ λέγει, ἀλλ' ἀρίστην, ὥστε εἶναι οὕτως· « Ἀπῆλθεν εἰς Ἀραβίαν, εἶτα

ἦλθεν εἰς Δαμασκόν, εἶτα εἰς Ἱερουσόλυμα, εἶτα εἰς Συρίαν, » ἢ, εἰ μὴ τοῦτο, πάλιν οὕτως, ὅτι « ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα, εἶτα εἰς Δαμασκὸν ἐξημέρησεν, εἶτα εἰς Συρίαν, εἶτα εἰς Δαμασκὸν πάλιν, εἶτα εἰς Καισάρειαν, καὶ τότε διὰ ἑκατὸς τεσσάρων ἔτων, ὥς ὅτι τοῖς ἀδελφοῖς ἀνῆγαγε ματὰ Βαρνάβαν, » ἢ, εἰ μὴ τοῦτο, ἔτιρον λέγει καιρὸν· ὁ γὰρ ἱστορηφόρος πολλὰ ἐπιτίμει, καὶ πολλοὺς συνάγει καιροὺς. Ὅρα τοὺς οὐκ ἐστὶ φιλότιμος, οὐδὲ διηγεῖται τὴν ὁδὸν εἰσίνη, ἀλλὰ παρατίχει. Πάλιν δὲ οὕτως ἀρχεται, καὶ φησιν « Παραγενόμενος δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐπειράτω κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· οἱ δὲ ἐφοβούντο αὐτόν. » Καὶ ἀπὸ τούτου πάλιν τὸ θυμὸν τοῦ Παύλου δείκνυσται, οὐκ ἀπὸ Ἀνανίου, οὐδὲ ἀπὸ τῶν συμμαζόντων αὐτὸν ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Ἱερουσόλοις· οὐ γὰρ ἦν ὄντως προσδοκίας ἀνθρωπίνης ἐκείνου. Καὶ ἔρα αὐτὸν οὐ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους αἰδούντα διὰ τὸ μαρτυρεῖν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς μαθητάς, αἵτε μαθητὴν ὄντα· οὕτως γὰρ ἐνομιζέτο ἀξιόπιστος εἶναι. « Βαρνάβας δὲ, ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ, ἤγαγε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ διεγῆσαστο αὐτοὺς, πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν Κύριον. » Ὁ Βαρνάβας οὕτως ἐπαικτικῶς καὶ ἡμῶς ἀνθρώπων ἦν. « Τίς δὲ παρακλησίσεως » τὸ ἵσχυρα ἐξηγνέσθαι· ὅταν καὶ φοβῶς τῷ Παύλῳ γέγονεν. Ὅτι δὲ χρηστὴ ἦν σοφία καὶ αὐπρόσδοκον, τοῦτο καὶ ἐκ τῶν μετὰ χεῖρας, καὶ ἐκ τῶν κατὰ Ἰωάννην δηλόν ἐστιν. Ὅθεν οὕτως οὐ φοβέσθαι, ἀλλὰ διηγεῖται « πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν Κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαρρόησάσθαι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ » εἰκὸς γὰρ αὐτὸν καὶ ἐν Δαμασκῷ ἀκροάσας τὰ κατ' αὐτόν. Διὸ, καὶ ταῦτα ἐκείνων κατασκευαστικὰ ποιῶν, διὰ τῶν ἔργων διεδικαίωσε τὰ λεγθέντα. « Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εὐπροσευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ παρρόησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, ἔλαλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς Ἐλληνηστὰς. » Ἐπειδὴ οἱ μαθητὰ ἐφοβούντο αὐτόν, οἱ δὲ Ἀπόστολοι οὐκ ἐπίστευον αὐτῷ, διὰ τοῦτο αὐτῶν ἐκείθεν λόγῳ τὸ εἶος. « Ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει, φησὶ, πρὸς τοὺς Ἐλληνηστὰς. » Ἐλληνηστὰς τοὺς Ἐλληνιστὰς φηγομένους λέγει· καὶ τοῦτο σφόδρα σαφὲς ἐκείνῳ γὰρ οἱ ἄλλοι οὐδὲ ἴδον αὐτόν ἠθέλησαν εἰ βαθεῖς ἑρῆσαι. « Οἱ δὲ ἐπεχείρουν ἀναλεῖν αὐτόν » τῆς σφοδρότητος καὶ τῆς κατὰ

μένους. Θία δὲ μοι κἀνταῦθα πάλιν διαημοσύνης ἄλλο ἐγκώμιον, ὡς περ ἐκεί διὰ τῆς Ταβίθας. « Ἀνὴρ, φησὶν, εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, » Ἀκούμεναι, ὅσοι τῶν οἰκείων ἀμολοῦμαι. Ὅσους δὲ καὶ στρατιωτῶν ἐπαμειβετο, ποῦναι τὸν διαημοσύνας παντὶ τῷ λαῷ· οὕτως καὶ τὰ ἐγκήματα καὶ ὁ βίος αὐτῷ διώρρωτο. « Εἶδεν ἐν ὁράματι φανερώς, ὥστε ὄρα ἐννάτῃ τῆς ἡμέρας, ἄγγελον Θεοῦ εἰσπλέοντα πρὸς αὐτόν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ Κορινθίαις. » Διὰ τί βλέπει τὸν ἄγγελον; Καὶ τοῦτο εἰς πληροφορίαν Πέτρου· μάλλον δὲ οὐκ ἐκείνου, ἀλλὰ τῶν ἄλλων τῶν ἀσθενεστέρων. « Ἐνόητῃ δὲ ὄρα, » ὅτι φροντίζων ἡγίατο, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ὅτι ἐν εὐχαίς καὶ ἐν καταψύξει. « Ἀτενίσας δὲ αὐτῷ καὶ ἐμφοδος γενόμενος, εἶπεν. » Ὅρα τὸν Ἄγγελον οὐκ εὐθέως λέγοντα, ἀ λέγοντα, ἀλλὰ πρότερον λύοντα τὸν φόβον, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ μεταωρίζοντα· καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς ὀφείας φόβος ἐγένετο, ἀλλὰ φόβος σύμμετρος, ὅσον ἐπιστηρίβει μόνον. Εἶτα τὰ ῥήματα τὸν φόβον ἔλυσε, μάλλον δὲ ἢ δι' αὐτῶν ἐπαυσε τὸ τοῦ φόβου τραχὺ κατελίσκον. Ἄκουε δὲ καὶ οἱ αἱ τὰ ῥήματα· « Αἶ προσευχή σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέστησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Νῦν οὖν πέμψον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετακάλῃσαι Σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος. » Ἰνα μὴ ἐπ' ἄλλων διδῶσιν, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ πόσου δηλοῖ τὸν ἄνδρα. « Καὶ αὐτοὺς ὅσοι ἐξηκίζμενος πρὸς Σίμωνα ἵνα τακταῖς βυροῖς, ᾧ ὅστιν οἰεῖται παρὰ θαλάσσαν. » Εἶδες πῶς τὰ ἀνακαχωρημένα τῶν πύλων ἐβίβανον οἱ Ἀπόστολοι, ἱεργίαις ὄντες φίλοι καὶ ἡσυχίας; Τί οὖν, εἰ συνέβη καὶ ἄλλων εἶναι Σίμωνα καὶ βυροῖς; Ἄλλ' εἶχε καὶ ἄλλο σημεῖον, τὸ παρὰ θαλάσσαν οἰεῖν. Τὰ τρία οὐκ ἦν δυνατόν συμπνεῖν. Καὶ εἶπε, διὰ τί, ἵνα μὴ ἐκλύσῃ αὐτόν, ἀλλὰ ἄρῃται, ὥστε ἐν ἐπιθυμίᾳ καὶ πόθῳ τῆς ἀποστάσεως γενέσθαι. « Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος, ὁ λαλῶν τῷ Κορινθίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς πάντα, ἀπέστειλεν αὐτούς εἰς τὴν Ἰόππην. » Ὁρᾷς ὅτι οὐχ ἀπλόως ταῦτα λέγει, ἀλλ' εἰ καὶ οἱ προσκαρτεροῦντες αὐτῷ τοιοῦτοι ἦσαν ἵνα δείξῃ; « Καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς πάντα, » φησὶν. Ὅρα τὸ ἄμωρον. Οὐκ εἶπε· « Καλέσατέ μοι Πέτρον, » ἀλλ'

ὥστε καὶ αἶσαι, ἐξηγήσατο ἅπαντα· οὕτως οἰκονομίας ἦν· οὐ γὰρ ἤξιον ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος αὐτὸν μεταπέμψασθαι, διὰ τοῦτο ἐξηγῆται λοιπόν. Τοιοῦτον ἦν μέτρος ὁ ἀνὴρ, καίτοι οὐδὲν μέγα ἦν φαντασθῆναι περὶ ἀνδρός, καταγεγραμμένον παρὰ βυροῖς. « Τῇ δὲ ἐπαύριον, ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δάμα προσευξάσθαι περὶ ὄραν ἑκτην. » Ὅρα πῶς τοὺς καιροὺς συνέγινε τὸ Πνεῦμα, καὶ οὕτω θάπτεται, οὕτω βραδύτερον ποιεῖ τοῦτο γενέσθαι. « Ἀνέβη, » φησὶν, ὁ Πέτρος ἐπὶ τὸ δάμα προσευξάσθαι περὶ ὄραν ἑκτην· » τοῦτοισι, « κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ, ὡς ἂν ἐν ὑπνῷ. » « Ἐγένετο δὲ πρόσπιον, καὶ ἤθελε γεύσασθαι. Παρασκευάζοντων δὲ ἐκείνων, ἐπάσασεν ἐπ' αὐτὸν ἑστασας, καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεμψόμενον. » Τί ἐστιν ἑστασας; Πνευματικῇ, φησὶ, θεωρεῖ γίνεσθαι αὐτῷ τοῦ σώματος, ὡς ἂν εἶποι τις, ἐξέστη ἡ ψυχὴ. « Καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεμψόμενον, καὶ καταβαίνειν ἐπ' αὐτὸν σκαῖβος τι ὡς ἐβόηεν μεγαλῶν, τέσσαρον ἄρχαίς δεδεμένον καὶ καθήμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετραπόδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετά, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἔγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν· Ἀναστὰς, Πέτρε, ὕσων καὶ φαγε. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε· Μηδαμῶς, Κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκαθάρτον. Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν· Ἄ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖνου. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ πάλιν ἀνελήφθαι τὸ σκαῖβος εἰς τὸν οὐρανόν. »

§. β'. Τί ποτε τοῦτο ἐστὶ; Σύμβολον τῆς οἰκουμένης ἀπάσης τὸ πρᾶγμα γίνεται. Ὁ ἀθρῶπος ἀκρόβωτος ἦν, καὶ οὐδὲν κοινὸν εἶχε πρὸς Ἰουδαίους· ἐπὶ οὖν ἡμεῶν αὐτοῦ κατηγορεῖν ἅπαντες ὡς παραβάτου, καὶ τοῦτο πᾶσι αὐτοῖς προσέταται, ἀναγκαίως οἰκονομεῖται εἶπαι· « Οὐδέποτε ἔφαγον, » οὐχὶ αὐτοὺς διδοικώς, μὴ γένοιτο! ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ὡς ἔφη, οἰκονομούμενος, ἐν ἔχῃ ἀπελογίας πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας ὅτι καὶ ἀνταῖα· πᾶσι γὰρ αὐτοῖς ἔμελλε τοῦ τὸν νόμον φυλάττεσθαι. Εἰς ἔθνη ἐπέμπετο. Ἰνα οὖν μὴ καὶ οὗτοι αὐτοῦ κατηγοροῦνται, ὡς ἔθνη εἰσὺν, ταῦτα οἰκονομεῖται, ἦ, καὶ ἵνα μὴ δοῖται φαντασία τις εἶναι, εἶπε· « Μηδαμῶς, Κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον κοινὸν ἢ ἀκαθάρτον. Ἐγένετο δὲ φωνὴ πρὸς αὐτόν· Ἄ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖνου. » Τοῦτο δε-

καὶ μὴν πρὸς αὐτὸν λέγεσθαι, τὸ δὲ πᾶν πρὸς Ἰουδαίους λέγεται· εἰ γὰρ ὁ διδάσκαλος ἐπιτιμᾷται, πολλοὶ μᾶλλον οὕτως. Ἦ οὖν συνάδει, τοσούτου ἔστιν ἡ γῆ· τὰ δὲ ἐν αὐτῇ θύραι, αἱ ἐξ ἰθύνων τὸ δὲ ἐϋσυν καὶ φαίγε, α ἔτι κἀκαίους διὰ προσέειναι· τὸ δὲ τρίτον τοῦτο γενέσθαι, τὸ βάπτισμα δηλοῖ. «Μηλαμῶς, Κύριε, οὐδέποτε ἔφαγον κοινὸν ἢ ἀκαθάριστον. » Καὶ διὰ τί, φησὶν, ἀντίειπεν· Ἰνα μὴ τις εἴπῃ ἐπὶ ἐπιράξῃ· ὁ Θεὸς αὐτὸν, ὡς περ ἐπὶ τοῦ Φιλίππου, οὕτε, α πῶ- λυς σου εἶπεν· ἔχε·ε· (Ματθ. ιϛ'. 34. καὶ Ἰωάν. ζ'. 5. 6.), ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ῥωτήθη, οὐχ ἵνα μάθῃ, ἀλλὰ παροῖκων αὐτόν. Καὶ μὴν ἐν τῷ νόμῳ περὶ καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων διωσιταῖοι Μωσῆος τῶν τε ἐν γῇ τῶν τε ἐν θαλάσσῃ, καὶ ὅμως οὐδεὶς οὐκ ἔβρι. α Ὡς δὲ ἐν αὐτοῖς διηπόρει ὁ Πέτρος, οἱ ἄν εἴη τὸ δοκίμα, ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου, διαρωτήσαντες τὴν οἰκίαν τοῦ Σίμωνος, ἐπιστάσαν ἐπὶ τὸν πολῶνα, καὶ φωνήσαντες ἐπισυνέκλινον, εἰ Σίμων ὁ ἐπι- καλούμενος Πέτρος ἐνέειδε ἡμεῖς. α Θωμῶν μὲν καθ' ἑαυ- τὸν καὶ διαποροῦντι τῷ Πέτρῳ, ἔρχονται εἰ ἄνδρες, εὐκαίρως τὴν ἀπορίαν λύοντες· ἐπὶ καὶ τὸν Ἰωσήφ πρότερον εἶπαι θεορρηθῆναι, καὶ τότε τὸν ἀρχάγγελον πέμψαι· εὐκάλως γὰρ ἡ ψυχὴ δέχεται τὴν λύσιν, πρότερον ἐν ἀπορίᾳ γενομένη. Οὕτω οὖν ἐπὶ πολλὴ γίνεται αὐ- τῷ τὰ τῆς ἀπορίας, οὕτε πρὸ τούτου, ἀλλὰ περὶ τὸν καιρὸν τοῦ ἀ- ρίστου. α Τοῦ δὲ Πέτρου διενθυμιωμένου περὶ τοῦ δράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα· Ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσί σε. Ἀλλὰ ἀναστὰς καταβῆθι καὶ παρισὺν σὺν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμε- νος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. α Καὶ πάλιν τοῦτο ἀπολογία Πέτρου πρὸς τοὺς μαθητάς, ἵνα μάθωσιν ὅτι καὶ διεκρίθη, καὶ ἐπι- δεῖξθαι μηδὲν διακρίνεσθαι. α Ὅτι ἐγὼ, φησὶν, αὐτοὺς ἀπέσταλ- κα. α Ὅρα ὅτι τοῦ Πνεύματος ἡ ἐξουσία. Ὁ δὲ ποιεῖ ὁ Θεός, τοῦ- το λέγεται τὸ Πνεῦμα ποιεῖν. Ὁ μὲν οὖν ἀγγελοῦ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ, πρῶτον εἰπὼν· α Εἰ εὐχαὶ σου καὶ ἐλεημοσύναι σου, α τότε φη- σὶν· α Ἀποστείλον, α ἵνα δείξῃ ἐπὶ ἐκείθεν ἀπέσταλται· τὸ δὲ Πνεῦμα ἐπὶ Κύριον· α Ἐγὼ αὐτοὺς ἀπέσταλκα. α Καταβὰς δὲ ὁ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας, τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου πρὸς αὐτόν, εἶπεν· Ἰδοὺ, ἐγὼ εἰμαι, ὃν ζητεῖτε· τίς

ἡ αἰτία, δ' ἦν πάρεστε· Οἱ δὲ εἶπον· Κορνήλιος ὁ ἑκατοντάρ- χης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ λαοῦ τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπαμφασθῆαι σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥή- ματα παρὰ σοῦ. α Λέγουσι τὰ ἐγκώμια, ὥστε πείσαι ὅτι καὶ ἁγ- γελος ὡσθὲν αὐτῷ. α Εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξέειπεν. α Ὅρα πότεν ἡ ἀρχὴ γίνεται τῶν θνῶν· Ἀπὸ ἀνδρὸς εὐσεβοῦς, ἁ- λίου φανερότεος ἀπὸ τῶν ἔργων· εἰ γὰρ καὶ τούτο γέγονε, καὶ ὅμως σκανδαλίζονται, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τί οὐκ ἂν εἶπον Ἰουδαῖοι· α Εἰσ- καλεσάμενος οὖν, φησὶν, αὐτοὺς ἐξέειπε. α Θέα πόση ἀσφάλεια. Ὅστε μηδὲν αὐτοὺς παθεῖν δυνόν, εἰσκαλεῖται, καὶ μετὰ παρηγορίας λυσιπνευδιστῶν. α Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ὁ Πέτρος ἐξ- ἤλθε σὺν αὐτοῖς, καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰσπανίας συν- ἦλθον αὐτῷ, καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν Καισαρείαν. α Ἐπίσημος ἦν ὁ ἀνὴρ, ὡς ἐν ἐπιστομῇ πάλαι τυγχάνον· διὸ καὶ ἐπ' αὐτῷ πάντα ὅμοι ἐκονομεῖται, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἀρχὴν λαμ- βάνει τὸ πρῆγμα· οἶον, τὸ μὴ ὑποβῆναι ἐφ' ἑσθίαν, ἀλλ' ἐργηρότι, τὸ ἐν ἡμέρᾳ περὶ ἐνάτην γὰρ ὥραν· οὕτως ἐκαστῷ προσέειπεν. Ἀλ- λ' ὅσῳ ἀνῶθεν τὰ ἐργαζόμενα. α Καὶ εἶπεν ὁ ἀγγελοῦ· Αἱ εὐχαὶ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνὶ σίμῳ τοῦ Θεοῦ. α Ἐντεῦθεν ἔβηλον εἰς διὰ φωνῆς ἐκέλευσεν ὁ ἀγγελοῦ καὶ οὕτως εἶπεν αὐτόν· ὡς, εἰ μὴ ἐκέλευσεν, οὐδ' ἂν εἶπεν· οὕτω συν- τεταμένος ἦν ἀπὸ τοῦ πράγματος, ἐν ᾧ ἦν. α Καὶ μεταπαμφασθὲν Σίμων, τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον. α Τίως, ἐπὶ ἐπὶ χρηστοῖς αὐτὸν μετακαλεῖται, ἐδέχασε· πένους δὲ χρηστοῦ, οὐκ ἔτι. Οὕ-τως οὐδὲ Πέτρος λέγει τὸ πᾶν, ἀλλὰ πανταχοῦ ἐκ μέρους τὰ διη- γήματα, ὥστε διεγείρει τοὺς ἀκούοντας. Οὕτω καὶ Φίλιππον καλεῖ μόνον εἰς τὴν ἔρημον. α Ἀνέβη δὲ Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύ- ξασθαι περὶ ὥραν ἑκτην, καὶ ἔπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἑκστασις, καὶ θεωρεῖ σκεδὸς τι ὡς δόξιν. α Σκόπιε ἐπὶ οὐδὲ ἡ πῆμα ἡνάγκα- σεν αὐτὸν προσεβῆναι τῇ συνόδῳ. Ἰνα δὲ μὴ ἐν πλείον ἀπορίᾳ ὁ Πέτρος ἦ, ἀκούει λεγομένης φωνῆς· α Ἀναστὰς, Πέτρε, ὕσων καὶ φαίγε. α Ἰσως ἐπὶ γόνυ καίμενος, εἶδε τὴν ὁπτασίαν· ἡμῶς δὲ δοκεῖ διὰ τὸ κήρυγμα ταύτην ἑωρακεῖναι. Ὅτι δὲ καὶ θῆεν ἦν τὸ γινόμενον ἐβλῆν ἐκ τε τοῦ ἀνωθεν βλεῖν καταβῆναι, ἐκ τε τοῦ ἐν

ἐκασταί γε γινώσκειν τὸ θεῖον καὶ φωνὴν ἐκείθεν ἀνεχθῆναι, καὶ τὸ πρὸς τοῦτο γινώσκειν, καὶ τὸ οὐρανὸν ἀναγρῆθαι, καὶ τὸ ἐκείθεν ἔλκειν, καὶ τὸ ἐκεῖ ἀναρροσθῆναι πάλιν, μίαν δειγμάτων τοῦ θεοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα.

§. γ'. Διὰ τί δὲ τοῦτο γίνεται; διὰ τοὺς μετὰ ταῦτα, εἰς μάλιστα ἐξηγησάμενοι ἐκεῖ αὐτοὺς ἦδη ἀκούσαμεν ἦν ὅτι « εἰς ἐξόν ἐθνῶν μαὶ ἀπέβλητε. » (Ματθ. ι'. 5.). Καὶ μὴ θαυμάσῃς· εἰ γὰρ περιτομῆς ἐδεήθη καὶ ἡτοῖος Παῦλος, πολλὰ μάλλον τότε ἐν ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος, ἀσθενεστέρων ὄντων αὐτῶν, τοῦτων ἔδει. « Καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες, φησί, οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ Κορινθίου, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα· καὶ φωνήσαντες ἐπυθάνοντο εἰ Σίμων, ὁ ἐπικαλούμενος Πέτρος, ἐνθάδε ζευζέται. » « Ἀτε ὡς εὐταλὴ οὐκ ἔστιν, ἀκούοντες ἐπυθάνοντο, οὐ τοὺς γυνόντας ἑρῶτων. » Τοῦ δὲ Πέτρου διενθυμουμένου, εἶπεν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα· Ἀναστὰς κατὰβηθι, καὶ πορεύου μὴδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. » Ὅρα. Οὐκ εἶπε· « ἀπὸ γὰρ τοῦτο τὸ ἔραμά σοι ὤφρην; » ἀλλ' « ἐγὼ αὐτούς ἀπέσταλκα, ὁ θεοῦ ὅτι οὕτω δεῖ παῖσθαι, εὐθὺς οὐκ ἀπαυτοῦνται· ἀρκεῖ γὰρ πρὸς πᾶσαν πληροφάνειαν τὸ ἀκούσαι παρ' αὐτοῦ. » Τότε πύρρον, τότε λάλησον, καὶ μὴδὲν πλέον ζητεῖν. « Καταβὰς δὲ Πέτρος εἶπεν· Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι, ὃν ζητεῖτε. » Τί δῆποτε οὐκ ἐνλίω αὐτούς ἐβέβατο, ἀλλὰ πυνθάνεται; Εἶδε στρατιώτας ὄντας τοὺς ἐπιστάλκας· διὸ οὐκ ἀπλῶς ἔρωτᾷ, ἀλλὰ, πρότερον ἐμελογίσσας αὐτοὺς εἶναι, τότε τὴν εἴσαν πυνθάνεται· τῆς ἀρίστως, ἵνα μὴ νομισθῇ διὰ τοῦτο πυνθάνεσθαι, ὡς θεὸς ἔβλεπεν ἑαυτὸν κατακρύβειν. Καὶ πυνθάνεται, ἵνα, ἐν μὲν ἐλλείψει καταπαύῃ, καὶ συνεκλύθῃ· ἐν δὲ μὴ, ἵνα ἐνίσχῃ. Τίνος δὲ ἔκρινεν ἐκεῖνοι λίγους; « Μετακρίμματαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ; » Ὅτι τοῦτο αὐτοῖς ἐκέλευσε. Τάχα δὲ καὶ ὡς ἀπολογούμενοι ὑπὲρ αὐτοῦ μονονοχί λίγους; « Μηδὲν καταγράφῃς οὐχ ὡς καταπρονῶν ἐπεμψεν, ἀλλ' ἐκλείψῃσθι οὕτως. » « Ὅ δὲ Κορινθίους ἦν προσδοκῶν αὐτούς, φησί, προσκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους. » Εἰκότως· οὐ γὰρ ἔδεικνεν ἦν καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους μὴ συνεπάσθαι· ὥλλως δὲ καὶ ἐκεῖ παρόντες μάλλον αὐτοῦ ἤκουσαν ἂν. Εἴδετε πόση τῆς ἐλεημοσύνης ἡ δύναμις καὶ ἐν τῇ προτίμῳ διαλέλει καὶ ἐνταῦθα; Ἐ-

καὶν θανάτου ἀπέλλαξε τοῦ προσκαίρου, αὕτη τοῦ αἰωνίου· αὕτη καὶ ὅρας ἀνέμειν οὐρανοῦ. Ὅρα δὲ πῶς περὶ πολλοῦ γιγνῆται τὸ πιστεῦσαι Κορινθίους, ὡς καὶ ἀγγέλων πεμθῆναι, καὶ Πνεῦμα ἐνεργῆσαι, καὶ τὸν κορυφαῖον μεταπεμθῆναι τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἔξιν φανθῆναι τοιαύτην, καὶ μὴδὲν ἑλπίς ἐλαιοθῆναι. Πόσοι ἦσαν ἐκαστὸνταρχοί, καὶ χιλιάρχοι, καὶ βασιλεῖς, καὶ οὐδὲς τούτων ἐπέτυχεν, ὢν οὗτος; Ἀκούσατε πάντες, ὅσοι ἐν στρατείαις ἐστέ, ὅσοι βασιλεῖσι παρεστήκατε! « Εὐσεβὴς ἦν, φησί, καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν, » (καὶ τὸ μάλλον ὅτι τοιοῦτος ἦν,) « μετὰ παντός τοῦ οἴκου αὐτοῦ. » Οὕτως ἦν συγκεκριμένος πρὸς τοῦτο καὶ διακείμενος, ὡς μὴ μόνον εὖ τίθεσθαι τὰ οἰκία, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκειότητος τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῆν· οὐ γὰρ ὡς ἡμεῖς, οἱ, ὅπως μὲν ἡμῖν φοδοῖ οἱ ὑποτασσόμενοι ἐσονται, πάντα ποιούμεν, ὥπως δὲ εὐλαβέει, οὐκ εἶ. Ἀλλ' αὐτὸς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μετὰ τῆς οὐκίας ἀπάσης τὸν Θεὸν ἐφοβεῖτο, οὐ μόνον ὡς περ κοινὸς πατὴρ πάντων τῶν μετ' αὐτοῦ ὢν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν. Ἄκουε δὲ καὶ τί φασιν ἑταίρον· ἀναγκαίως γὰρ προστίθεται τὸ « μαρτυρούμενος ὑπὸ ἑλλοῦ τοῦ ἔθνους, » ἵνα μὴ εἰς ἑπὶ; « Τί γάρ, εἰ ἀκρέδιστος ἦν; » Καὶ ἐκεῖνοι, φησί, μαρτυροῦσιν αὐτῷ. Ἀρα οὐδὲν ἐλεημοσύνης ἔσεν· μάλλον δὲ οὕτω μεγάλη τοῦ πράγματος ἡ ἰσχὺς, ὅταν ἐκ καθαρῶν προχέηται ταμίαι, ὡς τὰ γε προχέομενα ἐξ ἀδίκων βόρβορον ἐσκαίν ἀμείψῃ πηγῇ, τὰ δὲ ἐκ δικαίων κερδῶν, καθάπερ νῆμα διηλῆς τε καὶ καθαρὸν ἐν παραδείσῳ, ἦν μὲν εἶδεν, ἦν δὲ ἀφίστατο, κοφόν τε καὶ ἰσχυρὸν ἐν μεσημέρῳ διδόμενον· οὕτως ἐστὶν ἡ ἐλεημοσύνη. Παρὰ ταύτην τὴν πηγὴν οὐκ αἰγίρει καὶ πύκται, οὐδὲ κυπάρσσει, ἀλλ' εἴρα τούτων πολλὰ βελτίως φυτὰ εὐμήχη ἐστέ· φιλία Θεοῦ, ἔκτασις ἀνθρώπων, εἰς τὴν ἡ εἰς Θεόν, οὕτως παρὰ πάντων, ἀμαρτημάτων ἀφανισμός, καὶ βήρσις πολλή, χρημάτων ὑπερήφια, ἐλεημοσύνη, ἐκ τῆς ἀγάπης τὸ ρυτὴν τρέφεται· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀγάπην τρέφειν ἐφικόν, ὡς τὸ ἐλεημοσύνη εἶναι τινος· αὕτη τοὺς κλέπτους εἰς ὕψος αἵρεσις ποιεῖ· αὕτη βελτίως ἡ πηγὴ τῆς ἐν τῷ παδείσῳ, οὐκ εἰς τίςσας ἀρχὰς διαμετρίμενη, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν αὐτὸν ἀφικνουμένη· αὕτη εἰς τὴν ποταμὸν ἐκείνον, τὸν ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον (Ἰωάν. 8'. 14.)· εἰς ταύτην θάνατος ἐμπεσών, καθάπερ σπινθὴρ ἀναλίσσεται ἀπὸ τῆς πηγῆς· οὕτως, ὅπου

παρ ἂν ἐπιστάξῃ, μέγιστα ἐργάζεται αγαθά· αὕτη τοῦ παρὸς τὸν ποιητὴν εὐάννοισιν ὡς σπινθήρ· αὕτη τὸν σκόληκα οὕτως ἀποπνίγει, ὡς οὐδὲν. Ὁ ταύτην ἔχων οὐ βροῖει τοὺς δόδοντας. Ἀπὸ τοῦ θάνατος ταύτης ἂν ἐπιστάξῃ εἰς τὰ δεσμά, διακρίνῃ αὐτά· κἀν εἰς τὰς καρμίνους ἡμίστην, πάσας σθένουσιν.

§. δ'. Ὡσπερ οὖν ἡ ἐν παραδείσῳ πηγὴ οὐ νῦν μὲν προχέει νόματα, νῦν δὲ ἔρηρσινται, (ἐπεὶ οὐκ ἂν εἴη λαμπρὴ πηγὴ), ἀλλ' αἰ ἀνακλιζοι, οὕτω καὶ ἡ ἡμετέρα αἰὶ θαφιλότερον προχέει τὸ νόμα πρὸς τοὺς μέλυστα ἐπιδοκίμους ὁλίους, ἢ μὲν πηγὴ. Τοῦτο λατὸν ποιεῖ τὸν λαμβάνοντα· τοῦτο ἐλεημοσύνη, μὴ σφοδρὸν μόνον προχέειν τὸ νόμα, ἀλλὰ καὶ δεηναίε. Εἰ βούλει, ὥσπερ ἐκ πηγῶν οὐν ἐκπορεύει τοῦ Θεοῦ τὸν ἴσον, καὶ σὺ πηγὴν ἔχει. Οὐδὲν ταύτης ἔστι. Ἄν οὐ ταύτης τῆς πηγῆς ἀνέλθῃς τὰ στόματα, τῆς πηγῆς τοῦ Θεοῦ τοιαῦτα ἔστιαι τὰ στόματα, ὥστε πᾶσαν ἀδύσσοις νικῆσαι. Ἀφορμὴν ζητεῖ μόνον παρ' ἡμῶν λαθεῖν. Ὁ Θεός, καὶ προχέειται ἐκ τῶν ταμείων αὐτοῦ τὰ αγαθά. Ὅταν ἀναλίσκῃ, ὅταν διαπανθῇ, τότε πλοῦται, τότε εὐπρεπεί. Μὲγα ἐκινήσῃ τὸ στόμα τῆς πηγῆς καθάρων τὸ αὐτῆς νόμα καὶ διαιδέει. Ἄν μὴ ταύτην ἀποτρέψῃς, οὐδεῖ ἐκείνην. Μηδὲν ἄκαρπον στήκναι παρ' αὐτὴν δένδρον, ἢ καὶ τῆς νοτίου αὐτῆς καταναλώσῃ. Ἐχεις χρήματα; Μὴ φύτιαι αἰγίρους ἐκεί· τοιοῦτον γὰρ ἡ τρυφή· πολλὰ ἀναλίσκει, καὶ οὐδὲν δεικνύει ἐν ἑαυτῇ, ἀλλὰ ἀποβλύει τὴν καρπὸν. Μὴ φυτεύσῃς πύκνην, μὴ πύκνην, μηδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, τῶν ἀναλίσκόντων μὲν, οὐδὲ μοῦ δὲ χρησίμων· τοιοῦτο γὰρ ἡ τῶν ἱματιῶν τρυφή, ἵδεν μόνον καλὸν, οὐδὲ μοῦ δὲ χρήσιμον. Ἀναθενόρεθων κλέπτουσιν πάντα τὰ κάρματα φύτιον ἐν ταῖς τῶν πνιγνῶν χερσίν, ἅπαν ἂν θύλῃ. Οὐδὲν ταύτης λιπαρώτερον τῆς γῆς· κείτοι μικρὸν ἐστὶ τὸ διασπῆμα τῆς χειρὸς, ἀλλ' ἕως πρὸς αὐτὸν φθάει τὸν οὐρανὸν τὸ φυτεύματι δένδρον, καὶ βέβαιον ἔσται. Τοῦτό ἐστι φυτεύσαι· τὸ μὲν γὰρ φυτεύμενον ἐν τῇ γῇ, κἀν μὴ νῦν, μετὰ ἐκείνῃ ἐστὶ ἀπολείπει. Τί φυτεύεις δένδρον, ὃν οὐκ ἀπολείπῃς, ἀλλὰ, πρὶν ἢ ἀπολείπειν, ὁ θάνατος ἐκλήθην προπαύει σε; Τοῦτο τὸ δένδρον, ὅταν ἀποθῇ, τότε σε δίδωσι τὴν καρπὸν. Εἰ φυτεύεις, μὴ ἐν τῇ τῆς γαστριμαργίας φυτεύσῃς κοιλίᾳ, ἢ καὶ εἰς ἀφρόδωνα ὁ καρπὸς ἐκδῇ, ἀλλὰ φυτεύσον ἐν τελλιμμένη νηδίᾳ, ἢ καὶ πηδύσῃ πρὸς τὸν οὐρανὸν ὁ

καρπὸς. Ἀνάπαυσον τὴν στενωχωρουμένην ψυχὴν τὴν τοῦ πένητος, ἢ καὶ τὴν εὐρύχωρον θλίψεως τὴν στήν. Οὐχ ὅρθος ἐστὶ τὰ ποιούμενα τῶν δένδρων ἀμέτρος, ἀπὸ τῆς βίτης στήνεται, τὰ δὲ μετὰ συμμετρίας αὐξάνει; Οὕτω δὲ καὶ σὺ μὴ τὴν αὐτοῦ ποτίσῃς ἀμέτρος γαστήρα, ἢ καὶ σαθρὴ ἢ βίβα τοῦ δένδρου ποτίσῃς τὴν διψῶσαν, ἢ καὶ καρπὸν ἐνέγκῃ. Τὰ συμμετρως ποτιζόμενα οὐ στήναι ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἀμέτρος στήναι· τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ ἡλίου φύσις. Πανταχοῦ ἡ ἀμετρία κακὴ· διὸ περιεφόμενον αὐτὴν, ἢ καὶ ἡμεῖς τύχωμεν, ὢν αἰτούμεν. Ἐν τοῖς βήλοισι τῶν χωρίων αἱ πηγαὶ λήγονται τίποτεσθαι· οὐκ οὖν γενόμεθα βήλοισι καὶ ἡμεῖς τὴν ψυχὴν, καὶ ταχέως ἡ ἐλεημοσύνη ῥέουσι· οὐ γὰρ ἐστὶ τὴν βήλῳ ψυχὴν μὴ καὶ ἐλεήματα εἶναι, καὶ τὴν ἐλεήματα μὴ καὶ βήλῳ. Ὁ τοῦν χρημάτων ὀπισθρῶν, τῆς βίτης ἀνωτέρος ἐστὶ τῶν ἁκῶν. Αἱ πηγαὶ ἐν ἐρημίαις εἰσὶν ὡς τὰ πολλὰ· καὶ ἡμεῖς τὴν ψυχὴν τῆς πολυλογίας ἐλαγώγωμεν, καὶ πηγᾶσι παρ' ἡμῶν ἡ ἐλεημοσύνη. Αἱ πηγαὶ, ὅσα ἂν καθάρωνται, ἀσθενώτεροι γίνονται· οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς, ὅσα ἂν ἀναλώσωμεν, τοσούτω βλαστάνει τὰ καλὰ. Ὁ πηγὴν ἔχων οὐ δίδωκεν· ἂν τοῖνον καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἐλεημοσύνην πηγὴν, οὐ φοβηθήμεθα· καὶ γὰρ πρὸς πτόν, πρὸς ἀφείαν, πρὸς οὐκδομήν, πρὸς πάντα ἡμῶν χρήσιμος αὕτη ἡ πηγὴ. Οὐδὲν τοῦ πῆματος τοῦτου βέλτιον· οὐκ οὐδὲν αὕτη μίθην ἐργάσασθαι βέλτιον τοιαύτην ἔχειν πηγὴν, ἢ χρυσὸν πηγῆς ἐπιφέρειν. Πᾶσις χρυσείτιδος γῆς βελτίον ἡ τοῦτον φέρουσα τὴν χρυσὴν ψυχὴν· οὐ γὰρ εἰς ταῦτα τὰ βασιλεῖα, ἀλλὰ τὰ ἀνα ἡμῶν συνεχώρει. Ὁ χρυσός, κόσμος γίνεται τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ· ἀπὸ τούτου τοῦ χρυσοῦ ἡ μάχηρα κατασκευάζεται τοῦ Πνεύματος, ἡ μάχηρα, δι' ἣς ὁ δράκων ἀποτέμνεται. Ἀπὸ ταύτης τῆς πηγῆς οἱ λίθοι προέρχονται οἱ τίμιαι, οἱ περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλεῖος. Μὴ δὲ ἀμελῶμεν τοσούτου πλούτου, ἀλλ' εἰσράγωμεν τὴν ἐλεημοσύνην μετὰ θαφιλίας, ἢ καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἀξιωθῶμεν χάριτι καὶ εὐαγγελίᾳ τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, ὃ πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ κράτος, ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ'. 23.

(Κεφ. ι'. στίχ. 23.) — « Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς, φησί, ὁ Πέτρος, ἦλθε σὺν αὐτοῖς· καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰόππης συνῆλθον εἰς τὴν Καισαρείαν. Ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους. »

§. α'. Μετὰ τὸ ξενίσαι τοὺς ἀνδρας ἐξέρχεται σὺν αὐτοῖς καλῶς. Πρώτερον φιλορρονεῖται ὅτι ἀπὸ καμαίου ὄντας αὐτούς, καὶ οἰκιστὴν αὐτῶν, εἶτα λοιπὸν καὶ συνίεται. « Τῇ δὲ ἐπαύριον, φησί, ἀναστὰς ὁ Πέτρος, ἦλθε σὺν αὐτοῖς, καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν. » Οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἔρχονται μετ' αὐτοῦ· καὶ τοῦτο οἰκονομικῶς, ὥστε εἶναι μάρτυρας μετὰ ταῦτα, ὅταν ἀπολογισθῇ δὲ πάλιν Πέτρον. « Ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους. » Τοῦτο φίλους, τοῦτο θεωρεῖτο, ἐν τοῖς τεινοῦσι ἀγαθοῖς πρὸ πάντων ποιῆσθαι κοινωνοὺς τοὺς ἀναγκαίους φίλους. Εἰκότως τούτους συγκαλεῖ, ὡς ἰθαῖφαι αὐτῷ περὶ τεινοῦτων διακεκτομένοις μάλιστα, καὶ περὶ τῶν τῶν πρὸς ἄλλους ἐκινητικῶν. Ἐμοὶ δὲ καὶ φίλοι καὶ συγγενεῖς παρ' αὐτοῦ δοκοῦσι ἰβήσθαι. « Ὡς δὲ ἐγένετο τοῦ συναλθεῖν τὸν Πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνήλιος, ποιεῖν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν. Ὁ δὲ Πέτρος ἤγειρεν αὐτόν, λέγων· Ἀνάστηθι· καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι. » Τοῦτο ποιῶν, τὸ ταπεινὸν αὐτοῦ δεικνύς, καὶ παιδεύων τοὺς ἄλλους, καὶ τῷ Θεῷ εὐχαριστῶν, καὶ δηλῶν ὡς, εἰ καὶ ἐκλείβηθαι, ὅμως οὐκ ἐπὶ πολλῶν εἶχε τὴν εὐλάβειαν. Τί οὖν ὁ Πέτρος; « Ἀνάστηθι· καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι. » Ὁρᾷ πῶς πρὸ πάντων ἄλλων τοῦτο αὐτοῦ ποιεῖν, μὴδὲν μέγα περὶ αὐτῶν φαντασθῆναι; « Καὶ συναμύνοντες αὐτῷ, εἰσῆλθον, καὶ εὐρέσκει συναληθεύσας πολλούς, ἔφη τε πρὸς αὐτούς· Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ὀλέμενοι ἔστιν ἄνθρωπος Ἰουδαίῳ κολληθῆναι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ. » Ὅρα, εὐθὺς περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλελευθροῦς διαλέγεται, καὶ δείκνυσιν ὅτι μεγάλα αὐτοῖς ἐχαρίσθη ἀγαθὰ. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο θαυμάζειν ἐνταῦθα ἐν, εἰ τινα τεινοῦτα διαλέγεται, ἀλλ' ὅτι πῶς ἑμὲ καὶ μεγάλα φέγγεται, καὶ μετρίξει· οὐ γὰρ εἶπεν· « Ἀνθρώποι, μὴδὲν καταζητούντες κολληθῆναι, ἤλωμεν πρὸς ἑμᾶς, » ἀλλὰ τί; « Ὑμεῖς ἐπίστασθε »

(ὁ Θεὸς τοῦτο ἐβούλετο, φησί) « παρανομον εἶναι κολληθῆναι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ. » Εἶτα, ἵνα μὴ ἐπ' αὐτῷ τὴν χάριν θῇ, ἐπάγει· « Καὶ ἐμοὶ ὁ Θεὸς ἐδειξε μηδένα κοινόν ἢ ἀκαθάρτον λέγειν ἄνθρωπον. » Τοῦτο προστίθεται, ἵνα μὴ βῆξαι καταλείναι αὐτὸν. « Διὸ καὶ ἀνανυρρήτως ἦλθον μεταπεμψθεῖς. » Ἴνα μὴ νομισώσιν ὅτι, εἰ καὶ παρενομία ἦν τὸ πρῆγμα, ἐπειδὴ ἄρχων ἦν, διὰ τοῦτο ἐπῆκουσεν, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῷ Θεῷ λογιζόμενοι, οὐ μόνον οὐ κολληθῆναι, ἀλλ' οὐδὲ προσέρχεσθαι ἔξεν, φησί. « Πυνθάνομαι σὺν, τίνα λόγῳ μεταπέμψασθαι με; » Οὐκ ἀγνοῶν πυνθάνεται, (βῆξαι γὰρ τὸ πᾶν ὁ Πέτρος ἀπὸ τοῦ ἱεράματος) ἤκουσι δὲ καὶ παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ βούλεται πρώτον αὐτοὺς ἐμελογηθῆσαι, καὶ ὑπακούοντες ποιῆσαι τῇ πίστει. Τί οὖν ὁ Κορνήλιος; Οὐκ εἶπεν· « Οὐ γὰρ εἶπὼν σοι οἱ στρατιῶται; » ἀλλ' ἔρα πῶς πρῶτος καὶ ταπεινός· « Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου· καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἐστὶν ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῇ λαμπρᾷ, καὶ φησὶ· Κορνήλιε, εἰσκούσθη σου ἡ προσευχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. » « Καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν, φησί, προσευχόμενος. » Τί ἐστὶ τοῦτο; Ἐμοὶ δοκεῖ καὶ καμρὸς ὠκεῖναι αὐτῷ βίου ἀρεσκτεῖρα, καὶ ἐν τισιν ἡμέραις διὰ γὰρ τοῦτο εἶπεν· « Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας. » Ὅρα πόσον ἐστὶν εὐχῆ. Ὅτι ἐπειδὴκεν εἰς εὐλάβειαν, τότε φαίνεται αὐτῷ ὁ ἀγγέλος. Αὐτῇ μίᾳ ἡμέρᾳ· καὶ ἦν ἀπῆλθον οἱ παρελθόντες, μία· καὶ ἦν ἦλθον, πάλιν μία· καὶ τῇ τετάρτῃ ἐβῆναι, ὡς εἶναι δευτέραν μίαν ἢ προστίκται. « Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἐστὶν ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῇ λαμπρᾷ. » Οὐ λίαν ἀγγέλου, οὕτως ἐστὶν ἄνθρωπος. « Καὶ φησὶ· Κορνήλιε, εἰσκούσθη σου ἡ προσευχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· πέμψον οὖν εἰς Ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρον· οὗτος ξενίζεται ἐν οἴκῳ Σίμωνος βουστῆος παρὰ θάλασσαν· ὃς παραγόμενος λαλήσει σοι. Ἐξαιτῆς οὖν ἐπεμψα πρὸς σέ· σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγνόμενος. Νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ἀπὸ τοῦτο εἶπα· « Τίνα λόγῳ μεταπέμψασθαι με; » ἵνα ταῦτα οὕτως εἶπῃ τὰ ῥήματα. « Ἀνοῖξας δὲ Πέτρος τὸ

στόμα εἶπεν· Ἐπ' ἀληθείας καταλαβάνομαι ὅτι οὐκ ἐστὶ προσωπολήπτης ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνηι ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὴς αὐτῷ ἐστι. » Τευτίσιν, « ἂν τι ἀφ' οὐδὲν ἐστὶν, ἂν τε ἡμεριτέμας. » Τοῦτο καὶ Παῦλος ἐδήλων, « οὐ γὰρ ἐστὶ προσωπολήπτης παρὰ τῷ Θεῷ » (Ῥωμ. 6. 11.) λέγει. « Νῦν οὖν πάρεσμεν πάντες ἡμεῖς, φησὶν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. » Ὅρα ὅση ἡ πίστις, ὅση ἡ εὐλάβεια. Ἦδει ὅτι οὐδὲν ἀνθρώπων εἶπεν ὁ Πέτρος, εἰ ὁ Θεὸς ἐδειξέ μοι, καὶ εἰπὼν διὰ καὶ τὸ ἐ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰ λέγει. Τί οὖν; ἀρα δεκτὴς αὐτῷ ἐστὶ ὁ ἐν Περσίδι; Ἄν ἢ αἴτιος, αὐτῇ δεκτὴς ἐσται τῷ καταβῆναι τῆς πίστεως. Ἐντεῦθεν καὶ τὸν ἐξ Αἰθιοπίας εὐνοῦχον οὐ περιεβίβει. Καὶ τί, φησὶν, ἂν εἴποις περὶ τῶν θιερῶν καὶ περὶ τῶν περὶ τῶν ἀνθρώπων ποτὶ. « Ἐν παντὶ ἔθνηι, φησὶν, ὁ φοβούμενος τὸν Θεὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην. » Δικαιοσύνην τὴν πᾶσαν ἀρετὴν καλεῖ.

Σ. β'. Ὅρῃς πῶς καταστύλλει αὐτοῦ τὸ ῥόνημα τῷ εἰπεῖν· « Ἐν παντὶ ἔθνηι ὁ φοβούμενος τὸν Θεόν, δεκτὸς αὐτῷ ἐστὶν; » ὥστε διαγεν· « Οὐδένα ἀπωθῆναι, πάντας προσίειν τοὺς πιστεύοντας. » Εἶτα, ἵνα μὴ διδῶσιν ἐν τάξει ἀπεβήμενων εἶναι, ἐπάγει· « Τὸν Λόγον, ὃν ἀπίστευε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ οὗτός ἐστι πάντων Κύριος. » Ταῦτα λέγει διὰ τοὺς παρόντας, ἵνα καὶ ἐκείνων πίστις. Διὰ τοῦτο παρασκινᾷ καὶ τὸν Κορινθίον εἰπεῖν. « Τὸν Λόγον, φησὶν, ὃν ἀπίστευε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. » Ὅρα, τούτοις διδοῖται τίς τὸ ἐξαίρετον εἶτα καὶ αὐτοὺς μάρτυρας ἐπάγειται, λέγων· « Ὑμεῖς οἰδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξαμένου ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα ὁ ἐκκήρυξεν Ἰωάννης. » Ὅτι οὕτως ἔχει, τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ ἐξῆς βεβαίον· « Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ, ὃς ἔχρυσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει. » Οὐκ εἶπεν· « Ἰστέ Ἰησοῦν, » (οὐδὲ γὰρ ᾔδεισαν), ἀλλὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐργασμένα διέδεικνεν· « Ὅς διήλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰάμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου. » Ἐντεῦθεν δείκνυσιν πολλὰς πρῶσις διαβολικὰς καὶ δια-

στροφήν σώματος, ὑπ' ἐκείνου γενομένας. « Ὅτι ὁ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ. » Πάλιν ταπεινὰ φηγγεται εὐχὰ ἀπλῶς, ὅμως, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀνθρώπων. « Καὶ ἡμεῖς μάρτυρες πάντων, ὧν ἐποίησεν ἐν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ. » Καὶ ἡμεῖς, φησὶ, καὶ ἡμεῖς. « Ὅν καὶ ἀνέλιπον, κρημασμένοι ἐπὶ βύλου. » Ἐνταῦθα τὸ πάθος κηρύττει. « Τοῦτον ὁ Θεὸς ἡγάρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἐδεικνεν αὐτὸν ἐμφανῶς γινώσκειν οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι, τοῖς προκακηροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπόμεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστήναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. » Τοῦτο ταμάρων τῆς ἀναστάσεως μέγιστον. « Καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύττειν τῷ λαῷ καὶ διαμαρτυροῦσθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὠρεσμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. » Μίγα καὶ τοῦτο πρὸς τὸ διδοῖν ἀπιστοῦσιν. Ὅ δὲ καὶ μαρτυρίαν ἐπάγει, λέγων· « Τούτῳ πάντες οἱ προφηταὶ μαρτυροῦσιν ἁμαρτιῶν λαθεῖν διὰ τὸ ἐνόηματο αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. » Τοῦτο τοῦ μιλλοντος εἶσθαι μετὰ ταῦτα προανερῶνσις· ἦν δὲ καὶ βεβαίον, τοὺς προφῆτας ἐνοκαίρους μάρτυρας παρῆγει. Ἄλλ' ἰδομεν ἀνοίγειν τὰ κατὰ τὸν Κορινθίον. « Ἀπίστευε, φησὶν, εἰς Ἰσπανίαν μετὰ καλεσθέντα τὸν Πέτρον. » Ἐπίστευσεν ὅτι πάντως ἦεν διὰ καὶ ἀποστύλλει. « Καὶ συνομιλῶν αὐτῷ, φησὶν, εἰσῆλθε. » Τί ἀρα ἡμῶν; Ταῦτα, εἰμαι, εὐαγγέλιος, ἅπαν ἔμπροσθεν εἴρηται. « Καὶ πείσιν ἐπὶ τοὺς πόδας, προσεκύνησεν. » Ὅρα κολακείας ἀπληλαγμένον τὸν λόγον πανταχῶς, καὶ ταπεινότητος ἥμενον. Ἐντεῦθεν αἴτιος δείκνυσιν καὶ ἐκείνος ὁ εὐνοῦχος· « ἐκίλευσε γὰρ τῷ Φιλίππῳ ἀναβῆναι καὶ καθίσει ἐπὶ τὸ ὄχημα » (Πράξ. 11. 31.), καίτοι οὐκ εἰδὼς ὅστις ἐστίν, ἢ ἀπὸ τῆς ἀπαγγελίας μόνον τῆς τοῦ Προφῆτου. Οὕτως δὲ καὶ ἐπειὶ ἐπὶ τοὺς πόδας. Εἰδὼς ἦτος ἄτυρον; Σὺ δὲ μοι εὐδοκίᾳ πῶς δείκνυσιν Πέτρος οὐκ αὐτοῦ τὴν παρουσίαν τῷ λέγειν· « Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμετόν ἐστι. » Καὶ διὰ τί μὴ εἴπει τὴν συνδὸν αὐτῶν; Ὅτι ἀκονοδόξος ἦν σφῶν· ὅτι μὴ γὰρ ἀπέσταλται ὑπὸ Θεοῦ λέγει, τὸ δὲ πῶς, οὐκ εἶπεν ἀλλ' ἐπὶ ἀνάγκῃ γέγονεν, οὐ καὶ εἶπεν· « Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμετόν ἐστιν Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεται ἄλλοφύλῳ » οὕτως ἦν πᾶσι κανονοδόξος. « Ὑμεῖς ἐπίστασθε. » Τοῦτο λέγων, καὶ

τὴν ἐκείνων καταγρυφᾶται γνώμη. Τί δαί Κερνήλιος; ἡ Πάρεσση, φησὶν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀκούσαι πάντα τὰ προσεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. ὡς οὖν εἶπεν· «Ἐνώπιον ἀνθρώπου,» ἀλλὰ ἐπὶ Θεοῦ, ὁ δεικνύς ὅτι οὕτως δαί προσήκειν τοῖς τοῦ Θεοῦ δούλοις. Εἴθετε δεικνύναι διηγηγήμεναι; ἀθετε πῶς εἰς τὴν πάντων τούτων; ἢ Ἀνοήτως δέ, φησὶ, Πάτρος τὸ τόμα εἶπεν· Ἐπ' ἀληθείας κατακαυχόμενοι ὅτι οὐκ ἐσσι προσωπολήπτης ὁ Θεός. Ὁ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς παρόντας Ἰουδαίους ἀπολογούμενος διὰ τὴν μίλλων γὰρ πρὸς αὐτοὺς μετακαυχῶν τὸν λόγον, ὥσπερ ἀπολογίαν πρότερον τίθησι. Τί οὖν; πρὸ τούτου προσωπολήπτης ἦν; Μὴ γένοιτο! ἐπεὶ καὶ πρὸ τούτου οὕτως ἦν. ἢ Πῶς ὁ φοβούμενος καὶ ἐργαζόμενος, φησὶ, ἀκακοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστί. Ὁ τοῦτο καὶ Παῦλος τρέφει λέγει· «Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, εὐσεβεῖ τὰ τοῦ νόμου ποιῇ.» (Ρωμ. 6. 14.). Καὶ δόγμα εἰσάγει καὶ πολεμεῖν· εἰ γὰρ μέγας οὐ περιβέει, οὐδὲ Αἰθίοπα, οὐδὲ ληστὴν, οὐδὲ πόρνην, πολλὰ μᾶλλον τοὺς ἐργαζομένους δικαιοσύνην, καὶ βουλομένους πάντως οὐ περιβέεται. Τί οὖν, ὅτι εἰς τὴν ἐπικαιρίαν καὶ ἡμεροὶ ἀνθρώποι, καὶ πιστεύει οὐ βούλονται; Ἰδοὺ οὐ τὴν αἰτίαν εἶπες, ὅτι οὐ βούλονται· ἄλλως δὲ ἐπικαίη ἔνταθα, οὐ τὸν πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ τὸν δικαιοσύνην ἐργαζόμενον τουτίσθαι, τὸν ἐν πᾶσι εὐαρίστητον, ὅς τότε τοιοῦτός ἐστιν, ὅταν ἔχῃ τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον ὡς χρῆ. Τὸν δὲ τοιοῦτον ὁ Θεὸς οἶδε μόνος. Ὅρα πῶς ἦν οὗτος δεκτός· ὅμα ἤκουσε, καὶ ἐπιστή. Καὶ νῦν, εἰ ἀγγελος ἦλθε, φησὶν, ἐπιστῇ ἂν ἑαυτοῦ, ὅστις ἂν ἦν. Ἀλλὰ πολλὰ τὰ νῦν σημεῖα ἐκείνων ἐστὶ μαζὶ, καὶ ὅμως ἀπιστοῦσι πολλοί. Εἰτα ἀρχεται τῆς διδασκαλίας, καὶ τρεῖς τῆς εὐγύναιαν τοῖς Ἰουδαίοις. «Τὸν Λόγον, φησὶν, ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, εὐαγγελιζόμενον εἰρήνην, αὐτός ἐστι Κύριος πάντων.» Πρῶτον περὶ τῆς κυριότητος αὐτοῦ διαλέγεται, καὶ σπέρμα ὀφθαλμοῦ, ὡς ἐν ἡμῖν, ἐκαστὸν καὶ πρὸς ψυχὴν εἶχεν ὀφθαλμὸν ἥδη γενομένην καὶ πάντα θερμῶς δεχομένην τὰ ὑπ' αὐτοῦ περιγυρόμενα· εἴτα, κατασκευάζων πῶς Κύριος ἀπάντων, ἐπάγει καὶ λέγει· «Ὅν ἀπέστειλεν εὐαγγελιζόμενον» ὁ τουτίσθαι· «Ἐπ' ἀγαθῶς ἀκούοντα, οὐ κρίνιν ἀπάγωντα.»

§. γ'. Ἐνταῦθα δεικνύμεν ὅτι οὗτος ἀπὸ Θεοῦ Ἰουδαίους πρῶτον ἀπέσταλται· εἴτα ἄρ' ὃν κατέρωθον καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας τοῦτο

συναποδείκνυσι, καὶ λέγει· «Ῥαγεῖς οἶδατε τὸ γεγόμενον ῥήμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας;» καὶ τὸ θαυμαστόν, ἡ ἀρδύμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας μετὰ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐκέρχισεν Ἰωάννης. Ὁ πρότερον εἶπεν αὐτοῦ τὸ κατέρωθον, καὶ τότε θαρρεῖ περὶ τῆς αὐτοῦ πατριδος εἰπεῖν· «Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.» Οὕτως ἔβη ὅτι σκάνδαλον ἢ πατρί. «Ὡς ἔχρυσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς Πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει.» Παῦλον κατασκευῇ· ἵνα γὰρ μὴ τις εἴπῃ· «Καὶ πῶς οὗτος δῆλον;» ἐπάγει, λέγων· «Ὅς διήλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰωμένων πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου.» Εἴτα μετὰ τῶν ἀγαθῶν, ὃν ἐποίησε, δείκνυσι καὶ τὴν δύναμιν, ὅτι πολλή· ὅταν γὰρ τοῦ διαβόλου περιγίνηται, πολλή τις ἐστὶ καὶ μεγάλη. Καὶ ἡ αἰτία· ὅτι ὁ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ, φησὶ. Διὰ τοῦτο καὶ Ἰουδαῖοι οὕτως ἐλεγαν· «Οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐληλύθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτο τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν, ἂν μὴ ἦ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ.» (Ἰωάν. γ'. 2.). Εἴτα, ὅτι εἴδειν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἀπέσταλται, τότε λέγει ὅτι ἀνῆλθε, ἵνα μὴ τι ὁποῖον φαντασθῇ. Ὅρῃς αὐτοὺς οὐδαμῶς κρότοντας τὸν σπέρμα, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων τιθέντας καὶ τὸν τρέφον; «Ὅν καὶ ἀνέβλιν, φησὶ, κρεμάσαντες ἐπὶ ὄβλου. Καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἑμαυτῇ γενέσθαι οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν·» καίτα γε αὐτὸς αὐτοῖς ἐξελίχεται, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀνατίθηται τῷ Θεῷ. «Τοῖς προεχειροτονημένοις,» ἢ φησὶν. Ὅρα πῶς τὴν ἀνάστασιν βεβαιοῦται ἀπὸ τοῦ φαγεῖν. Διὰ τί δὲ μὴ τὴν ἀνάστασιν ἐπικαίη σημεῖον, ἀλλ' ἔφαγε καὶ ἔπει; «Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάστασις καθ' ἑαυτὴν μέγα σημεῖον ἦν· ταύτης δὲ οὐδὲν οὕτως εἰς ἀπέδειξιν μαζῶν, ὡς τὸ φαγεῖν καὶ πίνειν. ἡ Διαμαρτυροῦσθαι,» φησὶν. Ἐνταῦθα καὶ φοβεῖρος εἶπεν, ἵνα μὴ ἔχουσιν εἰς ἀγνοίαν καταργεῖν. Καὶ οὐκ εἶπεν ὅτι· «αὐτός ἐστιν ὁ Πῶς τοῦ Θεοῦ,» ἀλλὰ, ὁ μάλιστα αὐτοῖς ἐπέδει, ὅτι ἡ αὐτός ἐστιν ὁ ἀρρησμένος ὑπὸ Θεοῦ κριτῆς ζώντων καὶ νεκρῶν. «Εἴτα ἡ κυρία κατασκευὴ ἡ ἀπὸ τῶν προφητῶν (μεγάλην γὰρ εἶχον δοξάν ἐκείνην)· Ὁ τοῦτο πάντες εἰ προφητῶν μαρτυροῦσιν.» Ὅτι τῷ ῥήματι κατέσπειρε, τότε ἐπάγει τὴν συγχώρησιν, οὐ παρ' αὐτοῦ λεγομένην, ἀλλὰ παρὰ τῶν προφητῶν. Καὶ τὸ μὲν φοβεῖν, παρ' αὐτοῦ· τὸ ἡμερον δὲ, ἀπὸ

τῶν προφητῶν. "Ὅσοι τῆς ἀρέσκειας εὐύχετε ταύτης, ὅσοι τῆς πίστεως κατηξιώθητε, μὴδὲν τῆς δωρεᾶς τὸ μέγεθος, παρακαλῶ, σπουδαίετε μὴ ὑβρίσαι εἰς τὸν εὐεργέτην· εὐύχοντες γὰρ ἀρέσκους, οὐκ ἔνα χεῖρους γινώμεθα, ἀλλ' ἓνα ἀμείνους πολλῶν καὶ βελτίους. Μηδεὶς τοίνυν εἰπῇ ὅτι ὁ Θεὸς ἥλιν αἰτίους κακῶν, μὴ κολάσας μὴ δὲ τιμωροῦσάμενος· εἰπέ γὰρ μοι, ἂν ἄρχων λαδὼν φονεῖ ἀρῇ, τῶν μετὰ ταῦτα φόνων αὐτοῖς αἰτίος εἶναι κρίνεται; Οὐδαμῶς. Καὶ πῶς αὐτοί, ταῖς ἀθέοις γλώσσαις διδόντες ὑβρίζουσι τὸν Θεὸν δι' ὃν τιμωρῶμεν, οὐ δεδοικαμεν οὐδὲ φρίττοντες; Τί γὰρ οὐκ ἔροῦσι; τί δὲ οὐ φρίττονται; Ἀθὼς αὐτοῖς ἐπέτρεψε, φησὶν ἔχρησ' γὰρ ἀξίους ὄντας κολάσαι, οὐ τιμῆν, οὐδὲ στεφανῶν, οὐ τῶν πρωτείων μεταδίδουσι, ἀλλὰ κολάζειν καὶ τιμωρίζουσι. Ὁ δὲ μὴδὲν τι τοιοῦτον αὐτοῖς ποιῶν, ἀλλ' ἀντὶ τούτων καὶ τιμῶν, τοιούτους αὐτοὺς ἀπαργάζεται. Μή, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, μηδεὶς ταύτην περὶ ἡμῶν ἀρῇ τὴν φωνήν. Βέλτιον κατορυγῆσαι μυριάκις, ἢ ταῦτα τὸν Θεὸν ἀκούσαι δι' ἡμᾶς. Εἶπον αὐτῶ καὶ Ἰουδαῖοι· «Ὁ καταλύων τὸν ναδὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρων αὐτόν, σῶσον σκαμπόν»· (Ματθ. κγ'. 40.), καὶ πάλιν· «Εἰ Γίός εἰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ δὲ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ»· (Αὐτῶ). Ἀλλὰ ταῦτα ἐκείνων χαλεπώτερα. Ἐν' οὖν μὴ ἐξῇ δι' ἡμᾶς πονηρίας αὐτὸν διδάσκαλον λίγισθαι, μηδὲ αὐτῶ τούτῳ τῷ βλασφημηθῆαι ὑπεδρακεῖ τῇ κολάσει γινώμεθα, («δι' ὅμως γάρ, φησὶ, τὸ δνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι») (Ρωμ. 6. 24.), τάναντίς πορῶμεν λίγισθαι, ἀξίως τοῦ καλῶντος πολετωμένους, καὶ τῷ τῆς υἱοθεσίας προσόντες βαπτίσματα· ὄντας γὰρ μεγάλη τοῦ βαπτίσματος ἡ δύναμις, ἄλλους ἀντ' ἄλλων ποιεῖ τοὺς μετασχόντας τῆς δωρεᾶς, οὐκ ἀρίστην εἶναι ἀνθρώπου τοὺς ἀνθρώπους. Ποίησεν τὸν Ἕλληνα πιστεύοντι ὅτι μεγάλη τοῦ Πενήματος ἡ δύναμις, ὅτι μετέπλασεν, ὅτι μετεβίβησεν. Τί τὰς ἰσχυράς ἀνεκνοὰς ἀναμένεις, ὡς δραπέτης, ὡς κακοῦργος, ὡς οὐκ ἀρεῖαν τῷ Θεῷ ζῆσαι; τί ὡς πρὸς ἀπὴν τινα καὶ ὡμὸν ἔχων ἀσπότην οὕτω διακίεσαι; τί φοβηρότερον, τί ταλαιπωρότερον τῶν τότε λαβόντων, τὸ φώτισμα; Φίλον σε ἐποίησεν ὁ Θεός, καὶ πάντων ἤξιωσεν τῶν ἀγαθῶν, ἔνα καὶ αὐτὸς ἐπιβεῖη τὰ τοῦ φίλου. Εἰπέ δὲ μοι, εἰ τὰ μέγιστα ἠθέλησας εἰς τινα καὶ ὕβρισας, καὶ μυρίαὺς αὐτὸν ὀνειδίετε περιβαλὼν, εἰς τὰς

χεῖρας ἐπέπεσε τοῦ ὑβρισθέντος, ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἐτίμησε, καὶ τῶν αὐτοῦ μετέδωκεν ἀπάντων, καὶ ἐν τοῖς φίλοις ἐρ' ὃν ὑβρίσθη, ἐπὶ τούτων σε ὑπερέκρινον, καὶ ἐρῆσεν ὡς υἱὸν ἔχον γνήσιον, εἰς αὐθιὰς ἀπέθανεν, οὐκ ἂν ζῆσαι τὸ πᾶν ἂν ἐνόμισας; οὐκ ἂν εἶπας· «Ἐβουλόμην αὐτὸν ζῆναι εἶναι, ἔνα θυνηθῶ ἀποδοῦναι τὰς ἀμοιβάς, ἔνα ἀμείψωμαι, ἔνα μὴ κακὸς φανῶ περὶ τὸν εὐεργέτην»· «Εἴτα ἐπ' ἀνθρώπου μὲν οὕτως, ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ σπουδαίσεις ἀκαλίβη, ἔνα μὴ ἀμείλῃ τὸν εὐεργέτην τῶν τοσούτων δωρεῶν; Καὶ μὴν τότε πρόσθε, ἐπεὶ αὐτὸν δύνασαι τοῖς ἰσοῖς ἀμείψασθαι. Τί φεύγεις; Ναί, φησὶν, ἀλλ' οὐ δύναμαι φυλάξαι. Οὐκ οὖν τὰ ἀδύνατα ἐπιταῖν ὁ Θεός; Ἀπὸ τούτου πάντα ἀνατίετραται, ἀπὸ τούτου τὰ τῆς οἰκουμένης διεφθάρτα, ἐπὶ οὐδεὶς οὐδὲν σκοπεῖ κατὰ Θεὸν ζῆν. Οἱ μὲν οὖν κατηχοῦμενοι, τοῦτο σπουδαίοντες, οὐδεμίαν ποιῶνται ἐπαμύλιαν ὀρθοῦ βίου, εἰ δὲ ἤδη φατισθέντες, οἱ μὲν ἐπαί, παῖδες ὄντες, τοῦτο ἔλαβον, οἱ δὲ ἐν ἀβυσσότη, καὶ ἀνεκτανέντες, ἐπειδὴ μὴ εἶχον προημίαν τινὰ ζῆσαι διὰ Θεόν, οὐδὲ οὕτω σπουδῇ τιθένται, οἱ δὲ ἐν ὑγίαι λαβόντες, ἐλίγγν ταύτην καὶ αὐτοὶ ἐπιδοκίμουνται, καὶ πρὸς τὸ παρὸν διατεθέντες ἱεροὶ, μετὰ ταῦτα καὶ οὕτω τὸ πῦρ ὁδοῦσιν. Μὴ γὰρ οὐκ ἐπὶ πρόματι χρῆσθαι; μὴ γὰρ τῆς γυναικὸς σε διόργω; Πορνείας σε ἀπώργω. Μὴ γὰρ τῶν χρημάτων ἀπολαύσεις; Πλεονεξίας καὶ ἀρπαγῆς. Μὴ γὰρ ἀναγνώζω πάντα κενῶσαι; Ὅλγὰ ἀπὸ τῶν ἐόντων δοῦναι τοῖς ἐκείνοις· («τὸ ὁμῶν» περίσσευμα, φησὶν, εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα») (Β'. Κορινθ. γ'. 14.)· καὶ οὐδὲ οὕτω πείθεμαι. Μὴ γὰρ νηστεῖν βιάζομαι; Μελίαν κολλώμεν καὶ γαστριζέσθαι. Ταῦτα περιαιρούμεν, ἃ ἀσχηρῶς σὺ φέρεις, ἃ καὶ πρὸ τῆς γέννησιν ἐντέλλεν ἡδὲ φρονεῖν καὶ μυστὰ καὶ αὐτὰς εἶναι συνημολογεῖς. Μὴ γὰρ ἤθεσας καὶ χαίρεις; Ἀλλὰ μὴ αἰσχρῶς, μηδὲ ἀναίτιως.

§. 6. Τί δίδωμεν; τί φοβῇ; τί φέρεις; Ἐνθα γάμος, ὅθα γυναιμάτων ἀπέλαυσις, ὅθα τροφὴ σύμμετρος, ποία ἀμαρτίας ὑπόθεσις; Καὶ μὴν εἰ βῶλον τὰ ἐναντία ἐπατάττουσι, καὶ ἀκούονται· οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐόντων ἀπαυτοῖσι, ἀλλὰ λίγουνσι ἐπὶ τοσούτοις δοῦναι βέλτερον προβάλλῃ κενίον, οὐδὲ οὕτως ἀρίστητον. Ὁ δὲ Χριστὸς οὕχ οὕτως, ἀλλ'· «ἀφ' ὃν ἔχεις ὅς, καὶ εἰς τὴν πρώτην σε καταλίξω τάξιν.» Πάλιν ἐκείνῳ· «Εἰ βούλει,» φησὶ, «ἐνδοκίμειν, καταλίξαι

πατέρα, μητέρα, συγγενεῖς, οἰκίους, καὶ προσέδραμε τοῖς βασιλείαις, κοπιήσας, ταλαιπωρούμενος, δουλεύων, σπώμενος, μυρία πάσχων κακῶν· ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ οὕτως, ἀλλ' «ἐστὶ ἐν τῇ οὐκᾷ μετὰ τῆς γυναικὸς, μετὰ τῶν παιδίων, καὶ αὐτὰ ταῦτα διὰπλάττει καὶ βόθρῳζι, τὸν ἀπράγμωνα βίον ζῆν καὶ ἀκύνουν». «Ναί, φησὶν, ἀλλ' ἐκείνους χρήματα ἐπαγγέλλεται. Ἄλλ' οὕτως βασιλείαν, μέλλον διὰ καὶ χρήματα μετὰ ταύτης»· «ζῆταιτε γὰρ, φησὶ, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.» (Ματθ. ζ'. 33.). Καὶ ἐκείνος μὲν οὐδὲ ἐν προσθήκῃς μέρει, οὗτος δὲ καὶ προηγουμένως. «Νεώτερος ἐγενόμην, φησὶ καὶ γὰρ ἐγήρασα, καὶ οὐκ εἶδον δικαίον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζῆτοῦν ἀρτοῦς.» (Ψαλμ. λγ'. 25.). Ἀρξάμεθα τοίνυν, τῆς ἀρετῆς ὄψιν προσοίμεν, ἐπιλαβόμεθα αὐτῆς μόνον, καὶ ὅχι οἱ αὐτὰ ἀγαθὰ· μὴ γὰρ ἀπονητὶ ἐκίνα κατορθοῖς, ἐπὶ πρὸς ταῦτα μαλακῆζῃ· Ναί, φησὶν, ἐκίνα ἀπονητὶ, ταῦτα δὲ μετὰ πόνου. Ἀπαγε! οὐκ ἐστὶ τοῦτο, οὐκ ἐστὶν ἀλλά, εἰ τί δι' ἐλπίδος εἰσέλθῃ, ἐκίνα μᾶλλον πόνοις συνζεύσσεται, καὶ μετὰ πόνου πλείονος κατορθύεται, ταῦτα δὲ, ἐν ἰδιωκίᾳ, βέβαιως.

Μὴ δὲ ἀποκηδύμεν τῶν θεῶν μυστηρίων, παρακαλῶ· μὴ τοῦτο ἱερεῖ, ἐπὶ ὁ πρὸ σοῦ φωτισθεὶς παῖλος γίγνηι, καὶ τῆς ἐλπίδος ἐξέσκει τῆς αὐτοῦ, καὶ ἀνηγρότερος παντοῦ γίγνηι· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς στρατιώταις ὁρῶμεν τοὺς μὲν οὐκ εἰς δεῖον χρωμένους τῇ στρατείᾳ, τοὺς δὲ οὐδοκίμουντας, καὶ οὐ τοῖς βεβύχουσιν προσέχμεν, ἀλλὰ τοῦτους ζηλοῦμεν τοὺς κατορθούντας. Πρὸς τοῦτους ἐνέστησαν ἔσοι μετὰ τὸ φῶτισμα ἀγγελοὶ ἐπὶ ἀνθρώπων γενέσθαι. Φοβέσθῃ τὸ τοῦ μέλλοντος ἀθλόν. Ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτὶ, οὕτως ἐρχεται ὁ θάνατος (Β'. Καθολ. Πέτρ. γ'. 10.)· οὐδὲ ἀπλῶς ὡς κλέπτῃς, ἀλλὰ καθυδόντων ἡμῶν ἐπιτίθεται, καὶ βέβηκοντας λαβὼν ἄπεισι. διὰ τοῦτο ἀθλὸν ἐπείγεται τὸ μᾶλλον εἰς θεοῦ, ἵνα αἰ τῷ τῆς προσδοκίας ἀθλήῃ ἐν ἀρετῇ διαγόμεν. Ἀλλὰ ρολάνθρωπος ἐστὶ, φησὶ. Μέχρι ποῦτε τὸ φυγεῖν τοῦτο βῆμα καὶ καταγέλαστον λέγουμεν; Ἐγὼ οὐχ ὅτι ρολάνθρωπος ἐστὶν εἰς θεοῦ λόγῳ μόνον καὶ παύομαι, ἀλλ' ὅτι οὐδὲν ρολάνθρωπότερον αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ χρησίμῳ ἅπαντα τὰ κατ' ἡμᾶς οἰκονομεῖ. Πόσους ὄρεῖ ἐν ἡλικίᾳ πάσῃ ἐλπίαν διαγόντας; πόσους ἀπὸ πρώτης ἡλικίας τυρῶνόντων καὶ γήρους, ἀλλους ἐν περὶ-

οῖ μετὰ ταῦτα γινόμενους, ἀλλους ἐν πεινᾷ, ἀλλους ἐν δεσμοῖς, ἐτέρους ἐν μεταλλοῖς, ἀλλους ἡμοῦ κατακωσθέντας, ἀλλους ἐν πολέμοις ἀναλωθέντας; Ταῦτα οὐκ ἐστὶ φιλανθρωπίας; εἰπέ μοι· ταῦτα οὐκ ἐβόησαν καλῶσαι, εἰ ἠθέλησαν; ἀλλ' ἀρίστη. Ναί, φησὶ. Σὺ δὲ εἰπέ μοι, διὰ τί οἱ ἐκ πρώτης ἡλικίας τυρῶται; Οὐκ ἔρω, ἕως ἂν ὑπόσχῃ μοι, ὅτι φωτῆζῃ, ὅτι φωτισθεὶς βίαις ὀρέσῃ. Οὐ θέμις σοι τὰ τοιαῦτα ἐπιλόεσθαι· οὐ γὰρ δὴ μέχρι τέρψεως ἐστὶν ὁ λόγος· κεν γὰρ τοῦτο λόγῳ, ἔτιον ἐπιστρέφεται ζήτημα· ἀδύνατος γὰρ ἐστὶ ζητημάτων ἡ Γραφή. Ὡστε μὴ μόνον ὀρεῖται ἐαυτοὺς πρὸς τὸ λίσταν ζῆτεῖν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μὴ ζῆτεῖν· ἐπεὶ οὐδέποτε στερήσμεθα ζητούντες· ἰδοὺ γὰρ, ἐν τοῦτο λίσσω, μυριάς νηρέας ἐπιδικαίνω ζητημάτων. Ὡστε μακρόνωμεν μᾶλλον τοῦτο ζῆτεῖν, ἢ τὰ ζητηθέντα λίσαν· οὕτε γὰρ, ἐν λύσασιν, πάντως ὀλοσμεν, ἀλλὰ κατὰ ἀνθρώπων λογισμὸν, οἰκία τῶν τοιοῦτων λύσις ἢ πίστις ἐστὶ, τὸ εἶναι· ἐπὶ πάντα δικαίως καὶ φιλανθρωπῶς ὁ θεὸς καὶ συμφορόντως ποιεῖ, ἐπὶ καταλαλεῖν αὐτῶν τὸν λόγον οὐκ ἐν. Μία λύσις αὕτη, καὶ ταύτης ἀμείνων ἔτιρα οὐκ ἐστὶ· τί γὰρ, εἰπέ μοι, τῆς λύσεως ἔργον; Πάντως μακάρι ζῆτεῖν τὸ λυθῆν. Κἂν τοῦτο πάσης σαυτοῦ, ἐπὶ προσιῇ θεοῦ τὰ πάντα δοκιμαῖται, τὰ μὲν συγχωρόντος δι' ὅν οἴει λόγον, τὰ δὲ ἐνεργούντος, ἀπρὸς τῆς τοῦ ζῆτεῖν, καὶ τῆς λύσεως τὸ κέρδος ὀλοσῃ. Ἀλλ' ἱπναίνωμεν ἐπεὶ προκείμενον. Ἐπεὶ οὖν ἔρεθιστοὺς ἐν κολλᾷται, ταῦτα δὲ ὁ θεὸς συγχωρεῖ πάντα, χρῆσαι τῇ ὑμῶν τὸ σώματος εἰς τὴν ὑγιάν τῆς ψυχῆς. Ἀλλ' ἔρεθῃ· «Τί μοι χρεῖα πόνων καὶ ταλαιπωρίας, εἴην ἀπονητὶ πάντα ἀπολύσασθαι»· Μαλιστα μὲν οὐδὲ ὄφελον τοῦτο ἐστὶ· συμβαίνει γὰρ οὐ μόνον ἀπονητὶ μὴ ἀπολύσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπαιθῆν ἐν πάντα ἔχοντα. Πλὴν, εἰ καὶ τοῦτο ὄφελον, οὐδὲ οὕτως ἀνακτὶς ὁ λόγος. Εἰς ἀγῶνας εἰσίστην ὅπλα καὶ τὰ χρυσᾶ. Δίον λαβὼν αὐτὰ καὶ μεταχειρίσασθαι, οὐ βέβηλαι ἀδύτως σωθῆναι, καὶ μηδὲν ἀγαθὸν ἐργάσασθαι. Εἰπέ μοι, εἰ πόλεμος συνειστήκει, καὶ ὁ βασιλεὺς παρῆν, καὶ τοὺς μὲν εἰδες εἰς μέσας τὰς φάλαγγας τῶν πολεμίων ἐμπεσόντας, καὶ κατακτόντας, καὶ τραυματίας ἐργαζομένους μωρούς, ἐτέρους μονομαχοῦντας, ἀλλους περὶόντας, ἀλλους ἐρ' ἱππῶν ἐρχομένους καὶ ἐπαινομένους ὑπὸ τοῦ βασιλεῖος, θαυμαζομένους, ἀρτομαίνους, σπαρκαίνοντας· ἐτέρους δὲ πάλιν ἀγκυρητὸν ἡγουμένους, εἰ μηδὲν πάθουν κακόν, καὶ τὴν ἐσχά-

την εἶξιν φυλάττοντας καὶ καθήμενους· εἶτα μετὰ τὴν τοῦ πολέμου λύσιν τοὺς μὲν καλούμενους, δεξιούμενους ταῖς μεγάλαις θυσίαις, ἀνακηρυττομένους· ἐκείνους δὲ οὐδὲ τοῖσιμα θῆλον γενόμενον, ἀλλὰ μέχρι τῆς σωτηρίας αὐτοῖς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀντίδοσιν οἶσαν· τίνων ἂν ἠθέλησας γενέσθαι; Εἰ γὰρ λίθινος ἦς, εἰ γὰρ ἀναισθήτων καὶ ἀβόλων καθίστορος, οὐκ ἂν ἐπιβόησας ἐκείνων γενέσθαι μυριάδας; Καὶ, δόμοι καὶ ἀντιδολῶ. Εἰ γὰρ πιστὴν πολέμου ἔβαι, οὐκ ἐγρην προθύμως τοῦτο εἰσέσθαι; Οὐχ ὅρως τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις τοῖσιμα πίπτοντας, πῶς οἱσι λαμποῖ, πῶς ἐνδοξοῖ; καίτοι θάνατον ἀποθήσκουσι, μὲν ἂν οὐκ ἐστι τιμηθῆναι παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἐπὶ δὲ ἐκείνων τοῦ πολέμου οὐδὲν τιούτων, ἀλλὰ πάντως παραστήσῃ τοὺς μάλιστας ἔχων, οὗς γένετο πάντας ἡμᾶς ἐπιδειξαι καὶ χωρὶς διωγμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μὲν οὐ τῷ Πατρὶ ὅμοι τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΔ'. 24.

(Κεφ. ε'. στίχ. 44.) — «Ἐπὶ λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἔπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. Καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς Ἰσραὴλ, ὅσοι συνήλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ διαρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκκέχυται· ἥκουον γὰρ αὐτῶν λαλοῦντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν Θεόν. »

§ α'. Θέα τοῦ Θεοῦ τὴν οὐρανομίαν. Οὐκ ἔφην ἀπαρτισθῆναι τὸν λόγον, οὐδὲ ἐκ προστάγματος Πέτρου γενέσθαι τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ, ἐπειδὴ τὴν δεινότητα αὐτῶν εἰδεῖν θαυμαστὴν οὐσαν, καὶ τῆς διδασκαλίας ἀρχὴ γέγονε, καὶ ἐπιστεύσαντες ἐν πάντως τὸ βάπτισμα ἀρετῆς ἐστὶν ἀμάρτημάτων, τότε ἐπήλθε τὸ Πνεῦμα. Τοῦτο δὲ γίνεται, προικονομούμενος ἀπολογίαν μεγάλην τῷ Πέτρῳ τοῦ Θεοῦ. Οὐχ ἀπλῶς δὲ τὸ Πνεῦμα λαμβάνουσιν, ἀλλὰ γλώσσαις ὁλοῦσαν, ὅμοι καὶ ἐξήληγτε τοὺς συνέλθοντας. Τί δέχοιτε δὲ οὕτως οὐρανομίαι τὸ πρῆγμα; Διὰ τοὺς Ἰουδαίους· καὶ γὰρ πᾶν ἀπεχθὺς εἶχον πρὸς αὐτὸ διὸ πανταχοῦ τοῦ Θεοῦ τὸ πᾶν γίνεται. Καὶ ὁ Πέτρος σχεδὸν ἀπλῶς πᾶσιν παιδιούμενος ἐπὶ δὲ λοιπὸν αὐτοὺς ἀφασθαι τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐπὶ αὐτῶν εἶναι γενέσθαι τοῦτο. Καὶ μὴ

θαυμάσας· ὅπου γὰρ μετὰ τοσαῦτα καὶ ἐν Καισαρείᾳ καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀμφοθέτης γίνεται, τί οὐκ ἂν ἐγείνηται, εἰ μὴ ταῦτα παρεκλιούσθαι; διὰ τοῦτο καὶ μὲν ὑπερβολῆς ταῦτα γίνεται. Ὅρα δὲ πῶς καὶ ὁ Πέτρος, λαβὼν ἀπορρήν, ἀπολογεῖται. Ὅτι δὲ μετὰ τὴν ἀπορρήν ἀπαρτίζεται, ἀκούει τοῦ ἐπαγγελιστοῦ διηγουμένου καὶ λέγοντος· «Τότε ἀπαρτὴν ὁ Πέτρος· Μὴ τι τὸ ὕδωρ καλύσαι δύναται τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς; » Εἶδεν πῶς τὸ πρῆγμα ἀνέστηκεν, καὶ πῶς ὤκνην ἐξενεγκὼν τοῦτο; Οὕτω πάλαι τῆς γνώμης τῆς τῆν. «Μὴ τι τὸ ὕδωρ, φησί, καλύσαι δύναται τις; » Ἐχέον γὰρ ὥστε ἐπιμακρινόντες ἐστί τοις καλύσει καὶ λέγουσι ἐπὶ οὗ χρὴ τοῦτο γενέσθαι. Τὸ πᾶν γέγονε, φησί, τὸ ἀναγκασιώτερον γέγονε, τὸ βάπτισμα, ὃ καὶ ἡμεῖς ἐβαπτισθῆμεν. «Προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ. » Μετὰ τὸ ἀπολογησάσθαι, τότε αὐτοὺς προσέταξε βαπτισθῆναι, παιδεύων αὐτοὺς διὰ τῶν πραγμάτων· τοσοῦτον ἀπεχθὺς εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι. διὰ τοῦτο πρότερον ἀπολογεῖται, καίτοι τῶν πραγμάτων βούλωνται, καὶ τότε προσέταξε. «Τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμαίνει ἡμέρας τινας. » Ἐνταῦθεν εὐκότως καὶ θαρρῶς λοιπὸν καὶ ἐπιμαίνει.

(Κεφ. ια'. στίχ. 1.) — «Ἦκουσαν δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοί, οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Καὶ δεῖ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα, διακρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, λέγοντες ἐπὶ πρὸς ἀνδρας, ἀκαροβυστίαν ἔχοντας, εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς. » Μετὰ τῆς οὐρανομίας «διακρίνοντο οἱ ἐκ περιτομῆς, » οὐχ οἱ Ἀπόστολοι. Τί ἐστὶν «διακρίνοντο; » Ἐσκαβαλλίζοντες, φησὶν, οὐ μικροί. Καὶ οἱ, τὴν προβάλλονται. Οὐ λέγουσι· «διὰ τί πατήρ-γίλας; » ἀλλὰ «διὰ τί συνέφαγες; » Ὁ δὲ Πέτρος οὐ πρὸς τοῦτο ἐσταται τὴ ψυχρὴν, (ψυχρὴν γὰρ ὄντως ἦν,) ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέγα, λέγων ἐπὶ, «εἰ Πνεῦμα μετὰλαβον καὶ αὐτοί, πῶς τοῦτο μεταδίδουσι οὐκ ἦν; Πῶς οὖν ἐπὶ τῶν Σαμαρειτῶν τοῦτο οὐ γέγονεν, ἀλλὰ τοὐναντίον; » καὶ γὰρ οὐ μόνον πρὸ τοῦ βαπτισματος οὐκ ἐγένετο, ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ οὐκ ἠρνανάκησαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκούσαντες ἐπαφῆν ἐπὶ τοῦτο αὐτοί. Ἀλλ' οὐδὲ ἐνταῦθα τοῦτο ἐγκαλοῦσιν, (ἤβυσσαν γὰρ ἐπὶ θείας χάριτος ἦν,) ἀλλὰ «διὰ

τί, ἡ φθοί, ἡ συνέρατος ; » Ἄλλως δὲ πολὺ καὶ ἄπειρον τὸ διαφορὴν Σαμαριτῶν καὶ ἔθνων· ἥ καὶ οἰκονομικῶς γίνεταί τὸ ἐγκληθῆναι αὐτῶν, οἷον οὕτως μάθεισιν· οὐ γὰρ ἂν ἀπλῶς Πέτρος εἶπεν. Ὅρα δὲ αὐτοῦ τὸ ἄτυρον καὶ ἀκένεδοτον· ἡ ἀρξάμενος γὰρ, ρησί, Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθελῆς, λέγων· Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος. ἡ Καὶ οὐ λέγει διὰ τί, οὐδὲ ἐπὶ ποίᾳ προέβη. ἡ Καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὄραμα, καταβαίνον τι σκευὸς ὡς ὄντην μεγάλην τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθημένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρως ἑμοῦ· εἰς ἣν ἀνέντισκας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἔρπετά, καὶ τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ, ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσας μοι· Ἀναστάς, Πέτρε, ἕσθον καὶ φάγε. ἡ Τί διὰ τούτων εἰπὴν βούλεται; Ἰκανὸν ἦν, ρησί, καὶ τοῦτο πείσαι, τὸ διαβάσθαι τὴν πόλιν· πλὴν ἀλλὰ καὶ κοινὴ προσετίθη. ἡ Εἶπον δέ· Μηδαμῶς, Κύριε· ὅτι πᾶν κοινὸν ἡ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. ἡ Ὅρῃς; Τὸ ἑμὸν ἐποίησα, ρησί· εἶπον ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον. Τοῦτο πρὸς ὃ ἐλεγον ἐκείνη, ὅτι ἡ εἰσῆλθες καὶ συνέφαγε αὐτοῖς. ἡ Τοῦτο δὲ πρὸς Κορνήλιον οὐ λέγει· οὐ γὰρ ἦν ἀνάγκη. ἡ Ἀπεκρίθη δέ μοι ἐκ δευτέρου φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· Ὁ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖνου. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πάλιν ἀνεσπάζθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἰδοὺ ἑξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν πρὸς τὴν οἰκίαν, ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Κιζσαρείας πρὸς με. ἡ Ἀπὸ ἀναγκαῖα ἦν δεηγέται, τὰ ἄλλα δὲ οἰκῆ· μάλλον δὲ διὰ τούτων καὶ αὐτὰ κατασκευάζει. Καὶ ὅρα πῶς ἀπολογεῖται, καὶ οὐκ ἄξιόν τῳ τοῦ διδασκάλου ἀξιωματί κηρῆσθαι· ἥξει γὰρ ὅτι, ὅση ἐπισκίστερον φηγέται, τοσούτῳ μάλλον αὐτοῖς χειροῦται. ἡ Οὐδέποτε εἰσῆλθε, ρησί, εἰς τὸ στόμα μου κοινόν ἡ ἀκάθαρτον. ἡ Οὕτως οἰκονομίας πάντα ἦν ἡ ἀπολογία. ἡ Καὶ ἰδοὺ ἑξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐν ᾗ ἤμην. Εἶπε δέ μοι τὸ Πνεῦμα συνελεῖν αὐτοὺς μηδὲν διακρινόμενον. »

§ β. Ὅρῃς ὅτι Πνεῦματος ἡ νομοθεσία ; ἡ Ἦλθον δὲ σὺν ἑμοί καὶ οἱ ἑξ ἀδελφοί οὗτοι. ἡ Τί γένετο; ἂν ταπεινότερον Πέτρου, ἐκ ἀπὸ ταύτης καὶ τῶν ἀδελφῶν τὴν μαρτυρίαν προβάλλεται ; ἡ Συνῆλθον δέ μοι ἑξ ἀδελφοί, καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀν-

δρός. Ἀπήγγειλε δὲ ἡμεῖν, πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Ἀποστείλον εἰς Ἰόππην ἄνδρα, καὶ μεταπέμψαι Σίμωνα, τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρὸς σέ, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκος σου. ἡ Καὶ οὐκ εἶπα τὰ παρὰ τοῦ ἀγγέλου ῥηθέντα τῷ Κορνήλιῳ· ἡ Αἱ εὐχαῖαι σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. (Πράξ. ι'. 4.), ἵνα μὴ προσετῇ αὐτοῖς, ἀλλὰ, ὅτι οὐδὲν εἶχον μίγα· ἡ Λαλήσει ῥήματα πρὸς σέ, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκος σου. ἡ Ὅρῃς πῶς δὲ ὅτι ἐπὶ ἔρῃ ἐπαίγεται; Καὶ οὐδὲν λέγει παρὶ τῆς ἐπαικίας τοῦ ἀνδρός. Τοῦ Πνεύματος τοίνυν ἠμφαντος, τοῦ Θεοῦ καλυμμένου, διὰ τοῦ ἀγγέλου ἐκείνου καλύσαντος, ἐπιτέθεν ἀνθρώπου, λόντος τὴν διαφορὰν τῶν πραγμάτων, τί ποιήσει εἶναι; Ἄλλ' οὐ λέγει τούτων οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἱστέρου ἐσχηρίζεται· ὃ καὶ κατ' αὐτὸ ἀναμνησθήσεται τὴν μαρτυρίαν. Καὶ διὰ τί, ρησί, μὴ τοῦτο γέγονε μόνον; Ἐκ περιουσίας παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα δείξῃ καὶ ἡ ἀρχὴ οὐ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου. Εἰ δὲ αὐτὸματος ἀπῆλθεν, οὐδένος τούτων γενομένου, πᾶν οὐ ἐπληγγσαν· ὥστε ἀνοθεῖν αὐτῶν τὴν διάνοιαν οἰκιστοί, λίγων πρὸς αὐτούς· Ὅτινας τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς. ἡ Καὶ πάλιν· Ἐν δὲ τῷ ἀρξασθῆναι με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐπ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. ἡ Καὶ οὐκ ἀρεῖται τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ῥήματος ἀναμνησέτω τοῦ Κυρίου. ἡ Ἐμνήσθη δὲ τοῦ ῥήματος Κυρίου ὡς ἐλεγεν· Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ἡμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ. (Ματθ. γ'. 11. καὶ Πράξ. α'. 5.). Ὅτι οὐδὲν καινότερον γέγονεν, ἀλλ' ἐπὶ προέβη. Ἄλλ' οὐκ εἶναι βαπτίσαι, ρησί· ἀπέρηστο γὰρ τὸ βάπτισμα, τὸ Πνεῦματος αὐτοῖς ἐπιπαικνόντος. Διὰ τοῦτο οὐ λέγει· Ἐκλήρωσα πρότερον αὐτοὺς βαπτισθέντας, ἀλλὰ τί ; ἡ Μὴ τὸ ὕδαρ καλύσαι δύναται τις, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους ; ἡ Ἐκ τούτου δικαίως ἐαυτὸν οὐδὲν ποιήσαντα. Ὅτι τοίνυν ἐσχηματίζον ἡμεῖς, ἔλαβον ἐκείνη. ἡ Εἰ οὖν τὴν ἴσιν διαρεῖν, ρησί, ἔδεικαν αὐτοῖς ὁ Θεός, ὡς καὶ ἡμεῖν, πιστεύσαντες ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν, ἐγὼ τίς ἤμην δυνατός καλύσαι τὸν Θεόν ; ἡ Ἴνα ἐκ περιουσίας αὐτῶν ἐμπαρῆται τὰ στόματα, διὰ τοῦτο προσέθηκε· ἡ Τὴν ἴσιν διαρεῖν. ἡ Ὅρῃς

πῶς οὐκ ἀρίστην αὐτοὺς ἐλαττον ἔχουν πιστεύσαντες ἅπαλ· « Τὴν ἰσὴν διαρκῆς ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ὡς καὶ ἡμῖν, πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν Κύριον » ὥστε αὐτοὺς καθαιρεῖν αὐτούς. Καὶ οὐ λέγειν « Τρεῖν, » ἀλλ' « ἡμῖν, » λαϊκῶν καὶ ταύτῃ τὸν λόγον. Τί τοῖσιν ἀναξιοκαθεύετε, ὅταν ἡμεῖς αὐτοὺς κοινωνοὺς λέγωμεν; « Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἠρώχασκιν, καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, λέγοντες: Ἄρα γε καὶ τοὺς ἔθνησιν ὁ Θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωὴν. » Ὁρῶς πῶς ἀπὸ τῆς δραμηγυρίας τοῦ Πέτρου τὸ πᾶν γέγονε καλῶς, ἀπαγγέλλαντες τὰ γεννηθέντα; Δὲ καὶ ἐβόλῃζον τὸν Θεόν, ὅτι τὴν μετάνοιαν καὶ αὐτοῖς ἔδωκεν· οὕτως ἐταπεινώθησαν ἀπὸ τούτων τῶν λόγων. Ἐντιθέθεν ἀνέσχεθη ἡ θύρα πρὸς τὰ θνητοὺς λαοὺς. Ἰδομεν δὲ, εἰ δοκεῖ, ἀνοικθῆναι τὰ εἰρημένα. Οὐκ εἶπεν ὅτι « διακρίθη Πέτρος, » ἀλλ' « οἱ ἐκ περιτομῆς » ἐπὶ αὐτοῖς ῥῖπει τὸ κατασκευαζόμενον. Καὶ μὴ ἐκείνῳ ἔχρην θαυμάσιον, πῶς καὶ αὐτοὶ ἐπίστευσαν. Ὅτε μὲν οὖν ἤκουσαν ὅτι ἐπίστευσαν, οὐδὲν ἔπαθον, ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο τὸ Πνεῦμα, ὅτι ὁ Πέτρος ἐξέτιθετο τὴν ἐκείνου ἐκτασίαν, λέγων· « Ὁ Θεὸς ἐβείβη μοι μηδένα κρινόν ἢ ἀκαθάρτον λέγων ἀνθρώπων. » Οὕτως ἀνοικθῆναι ῥῖπει τοῦτο· διὰ καὶ προκατασκευάζει τὸν λόγον τὸν ὑπὲρ τῶν ἔθνων, δείκναις ὅτι οὐδὲ ἑνὸς λαοῦ ἦν, τῆς πίστεως παραγεννημένης. Οὐδὲν θαυμαστόν τοῖσιν, εἰ πρὸ τοῦ βαπτίσματος τὸ Πνεῦμα ἔλαβον· καὶ ἐρ' ἡμῶν τοῦτο γέγονεν. Ἐνταῦθα δείκνυσιν ὁ Πέτρος· ὅτι οὐδὲ οἱ οὐ λοιποὶ ἐλαττίστησαν, ἀλλὰ πολλὰ βέλτερον. Διὰ τοῦτο δὲ οὕτως ἐκ περιουσίας οἰκονομεῖται, ἵνα μηδὲν ἔχωσι λέγειν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἰσως αὐτοὺς νομίσωσι. « Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, πρὸς τί, ἐπιμαίνομαι. » Ὁρῶς πῶς οὐκ οὐκίως πρὸς αὐτὸν δείκνυντο; εἶδες τὸν ἔζηλον, ὅσον εἶχον ὑπὲρ τοῦ νόμου; Οὐ τὸ ἀξιωματικὸν Πέτρου ἠδέσθησαν, οὐ τὰ γενόμενα σημεῖα, οὐ τὸ κατόρθωμα, ὅσον ἦν τὸ ἐξέλκεσθαι τὸν λόγον, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν μικρῶν ἐκείνων διακρίνοντο· εἰ γὰρ μηδὲν τούτων ἦν, οὐκ ἔφακε τὸ κατόρθωμα. Ἀλλ' οὐκ ἀπολογεῖται οὕτω Πέτρος· συνειδὼς γὰρ ἦν μᾶλλον διὰ οὗ τῆς συνέσεως αὐτοῦ ἦν, ἀλλὰ τοῦ Πνεύματος τὰ ῥήματα. Καὶ δείκνυσιν διὰ τῆς ἀπολογίας ἐκείνου μὴ οὐδὲμος αἶψαν, πανταχοῦ διὰ τὸν Θεόν. Καὶ μνημονεύει πρὸς αὐτοὺς τοῦτο λέγειν· « Ἐν ἐκτάσει με γενέσθαι αὐτοῖς ἐποήσαν· (ἐγὼ γὰρ ἀπλῶς προσευχόμενος ἤμην) » τὸ σκεῦος αὐτὸς ἐβείβη ἐγὼ ἀντίποινα· πάλιν

αὐτοὺς εἶπει, καὶ οὐδὲ οὕτως ἤκουσα· τὸ Πνεῦμα ἐκείλευσεν ἀπὸλοιπὴν, καὶ ἡμεῖς ἀπαλλθὲν οὐκ ἐπιβραμὸν εἶπον ὅτι ὁ Θεὸς ἐπηγάγε, καὶ μετὰ ταῦτα οὐδὲ οὕτως ἐδάπτισα, ἀλλὰ πάλιν ὁ Θεὸς τὸ πᾶν ἐργάσατο. Ἄρα Θεὸς αὐτοὺς ἐδάπτισεν, οὐκ ἐγώ. « Καὶ οὐκ εἶπε· » Τούτων γεγονότων ἀπάντων, οὐκ εἶπε τὸ ὕψος προσομένη λοιπὸν; « ἀλλὰ, ὡς οὐδένης λαίποντος, « ἐγὼ τίς ἤμην, φησί, κωλύσαι τὸν Θεόν; » Βαβαί, οἷα ἡ ἀπολογία! οὐ γὰρ εἶπε· « Ταῦτα οὖν εἰδότες ἠσυχάζετε, » ἀλλὰ τί; Δίχεται αὐτῶν τὴν ῥαμὴν, καὶ ἐγκαλοῦσιν ἀπολογεῖσθαι· « Τίς ἤμην δυνατός κωλύσαι τὸν Θεόν; » λέγων· (σφόδρα ἐντριπταῶς καὶ βαρύνως χρησάμενος τῇ ἀπολογίᾳ)· « Οὐκ ἤνυσάμην κωλύσαι. » Ὅθεν λοιπὸν σφοδρῆντες ἠρώχασαν, καὶ ἐβόλῃζον τὸν Θεόν.

§. γ'. Οὕτω καὶ ἡμεῖς χρὴ ἐν τοῖς τῶν πλησίων ἀγαθοῖς δοξάζειν τὸν Θεόν, ἀλλ' οὐκ ἐπιτρέψκειν, καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν νεοφροτιστῶν ἐπιτρέψουσιν, ἵνα καὶ ἄλλους βῶσι ρωτισθέντας καὶ οὐδὲ ἀπένοντας. Δοξάζειν διὰ τὸν Θεόν, καὶ ὅτι μένιν οὐ συγχωρεῖ. Ἄσπε καὶ σὺ, εἰάν θέλῃς, μεῖζονα ἑαδὲς διαρκῆς, οὐ κατὰ τὸ φῶτισμα λέγω, (ἡ γὰρ αὐτὴ ἐστὶ κακίαν καὶ σοφίαν) ἀλλὰ κατὰ τὸ λαθεῖν προσημαίναν εὐδοκμητέρας· Ἐκείνος ἐκείνου τὴν στήλην καὶ οὐκ ἀφῆθη ἐμπορεῖσθαι ἐν αὐτῇ, σοὶ πολλὴν ἔδωκεν ἔξουσίαν ὁ Θεὸς χρῆσθαι τοῖς ὅπλοις εἰς δέον, καὶ λαθεῖν αὐτὸν ἐντεθεὶν τὴν πείραν ἐκείνος ἅπασιν, τῆς πίστεως μόνον ἔχων τὴν μυσθόν, οὐ ἔστυχας ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἔργων, δυνάμενος λαθεῖν πολλὰς τὰς ἀμοιβάς, καὶ τοσοῦτον ἐκείνου φανήναι λαμπρότερος, ὅσον ὁ ἥλιος τοῦ μικροτάτου ἀστέρου, ὅσον ὁ στρατηγὸς τοῦ ἐσχάτου στρατιώτου, μᾶλλον δὲ ὅσον ὁ βασιλεὺς. Σαυτὸν τοῖνον αἰτιῶ, μᾶλλον δὲ μὴ αἰτιῶ, ἀλλὰ διόρθου ἀεὶ, (οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ αἰτιῶσθαι), ἔστιν ἀναμαχέσθαι. Καταβλήτης; θειὰ ἐκπεθε; Ἀνάστηθι, ἀνάστηθαι σαυτὸν· εἴ ἐν τῷ σταδίῳ ἔστηκας, εἴ τὸ θέατρον συνέστηκην. Οὐχ ἔρξῃ πόσοι καταπαλαισθέντες ὑπεριον ἀναμαχέσονται; Μόνον μὴ ἐκὼν κατεπίστῃς. Μακαρίζεις τὸν ἀπὸλθόντα; Πιστὸν μᾶλλον μακάρισον σαυτὸν. Ἀρσὴ ἀμαρτημάτων ἐκείνος; Ἀλλὰ, εἰάν ὀλιγὸς σὺ, οὐ μόνον τὰ ἀμαρτήματα ἀπονήθῃ, ἀλλὰ καὶ κατορθώματα ἔλθῃ, ὅρα ἐπ' ἐκείνου οὐ δυνατόν· ἐστὶν ἡμεῖς ἀνακαλεσθαι ἐκείνους. Μεγάλα τῆς μετενοίας τὰ φάρμακα· μηδέως ἀπογινώσκειται ἐκ-

τοῦ. Ἐκείνος ὄντως ἀπογνώστως ἔβηκε, ὁ ἀπογνώσκων ἑαυτοῦ· ἐκείνος οὐκ ἐστὶ σωτηρίας ἔχει ὁπίσθας. Οὐ τὸ εἰς βάθος κακῶν ἐλθεῖν διενόη, ἀλλὰ τὸ κτεῖσθαι μετὰ τὸ ἐλθεῖν· οὐ τὸ εἰς βάθος κακῶν ἐλθεῖν ἀσπεύει, ἀλλὰ τὸ καταργουῖν μετὰ τὸ ἐλθεῖν. Δι' ὅραί-
λαις μερμερῶν, εἰπέ μοι, μᾶλλον καταργουῖς; Τραύματα τοσαῦτα ἔχων, ἀνέπετες; Οὐδὲν ἐστὶ ψυχῆς ἀνίστατο τραῦμα, ἀλλ' ἐπὶ μὲν σώματος πολλὰ τοιαῦτα, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐδέν· καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν μὲν οὐ διαλιμπάνομεν καίμοντες, ὑπὲρ δὲ τούτων βόθρομοιμεν. Οὐχ ὅρως τὸν λυγτὴν πῶς ἐν βραχείᾳ χρόνῳ καθάρσωμεν; οὐχ ὅρως τοὺς μάρτυρας πῶς ἐν βραχείᾳ τὸ πᾶν ἤνυσαν; Ἀλλ' οὐκ ἐστὶν ὅρτι μαρτυρεῖν καὶρός; Ἀλλ' ἀγνώμων ἐστὶ καιρός, ὁ πολλὰς εἰπον, εἰ βουλομένη· «οἱ γὰρ θέλοντες, ρησὶν, εὐσεβῶς ἔζη ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται.» (Β'. Τιμῆ. γ'. 12.). Οἱ εὐσεβῶς ζῶντες αἱ δὲ δυνάμεις, καὶ μὴ παρὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ παρὰ θεῶν, ὅς τῃ καὶ χαλεπωτέρως ἐστὶ διωγμός. Καὶ πρῶτον ὑπ' αὐτῆς μάστι-
στα τῆς ἀνάσεως τούτων ὑπομένουσιν οἱ μὴ νήροντες. Ἢ μικρόν οἷα διαγμὸν τὸ ἐν ἀνίσσει εἶναι; Τοῦτο πάντων ἐστὶ βαρύτερον, τοῦτο καὶ διωγμὸς χειρόν· καθάπερ γὰρ βέβαια ἐπιβόλον ἢ ἀνεως χυμὸν τὴν ψυχῇ, καὶ ὑπερ ἐστὶ θένος καὶ χειρόν, τοῦτο διωγμός καὶ ἀνε-
σις. Ἦνα δὲ μάθῃς ἐκ παρουσίας ἐστὶ χεῖρων οὗτος ὁ διωγμός, σκό-
πει ἐντέθον. Ἔπουν καταχεῖ τῇ ψυχῇ· χάραξεν πολλὴν καὶ βέβα-
σαν ἐμπνεῖ, τὰ πάθη διεγείρει πάντοτε, ἐπληρίζει τόφον, ἐπληρίζει ἡ-
δονήν, ἐπληρίζει θυμὸν, βαστασκάν, κενδοεῖται, ἔζηλον. Ἀλλ' ἐν διωγ-
μῷ τούτων οὐδὲν ἐνοχλεῖν δύναται, ἀλλ' ὁ φόβος ἐκπεπληρωμένος, κα-
θάπερ τινὶ μάστιγι σφόδρα κύμα ὕλακτοῦντα πλήξας, ταῦτα πάντα τὰ πάθη οὐδὲ γνέσκει ἐξ. Τίς ἐν διωγμῷ κενδοεῖσθαι δύναται; τίς ἐν ἡδονῇ γενέσθαι; Οὐδεὶς· ἀλλὰ τράμας πολλὴ καὶ ῥόδος, πολλὴν τὴν γαλήνην ἐργαζόμενος, εὐδὸν τὸν λαλῶνα παρασκευάζων, τὴν ψυ-
χὴν εὐλαθεῖ ποῖων. Ἦκουσά ποτε πατέρων τῶν ἡμετέρων λεγόν-
των (ἐγ' ἦμῶν γὰρ μὴ γίνοντο! κληροῦμεθα γὰρ μὴ αἰτεῖν πειρα-
σμόν), ἐπὶ κατὰ τὸν διωγμὸν τὸν παλαιὸν ἦν ὡς ἐν ὄντως Χριστιαν-
οὺς ἀνέρας· οὐδεὶς γὰρ χρημάτων ἐρρόντιζεν, οὐδεὶς γυναικὸς, οὐ-
δεὶς παιδῶν, οὐδεὶς οἰκίας, οὐδεὶς πατρίδος, μία πῶσιν ἦν σπουδὴ, τὴν ψυχὴν περισῶσαι ἑαυτῶν. Οἱ μὲν ἐν μνήμασι καὶ τάφοις, οἱ δὲ ἐν ἐργασίαις ἐκρύπτοντο· οὐ μόνον δὲ ἀνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ἀπα-

καὶ καὶ τρυφεραὶ τότε ἐκρύπτοντο, διηγεῖται μαχημένοι λαοί. Ἐν-
νόησον οὖν, εἰ τις πολυτελείας, εἰ τις τρυφῆς ἐπισηθίην ἂν ποτε·
πέθος γυναικί, παρὰ λάρνακι κρυπτιμένη, καὶ περιμενομένη τὴν θε-
ραπεινίδα ὅπως ὀλῃ κομίζουσα δέδινον, καὶ φοβούμενη μὴ πως
ἄλλῳ, καὶ καθάπερ ἐν καμίνῳ τῷ τάφῳ καίμενη· ἀρα γὰρ ἐνδημέ-
σεται ἐπὶ γένοντι ποτε τρυφῇ, ἐπὶ κόσμῳ ὅπως ἐστὶν; Ὅρως ἐπὶ νῦν
ἐστὶ μᾶλλον ὁ διωγμός, καθάπερ θηρίων τῶν παθῶν ἐπιτιθεμένων
ἡμῖν πάντοτε; Νῦν ἐστὶν ὁ χαλεπὸς διωγμός, ταύτην τε, καὶ ὅτι
οὐδὲ νομίζεται εἶναι διωγμός· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἔχει τὸ χαλεπὸν
οὗτος ὁ πόλεμος, ὅς εἰρήνη νομίζεται, ἦνα μὴ ἐπληρώμεθα κατ' αὐ-
τοῦ, μηδὲ δοκαστούμεν· οὐδεὶς δέδοικεν, οὐδεὶς τρέμει. Εἰ δὲ ἀπο-
στατεῖτε, τοὺς Ἕλληνας ἐρωτήσατε, τοὺς δώκοντας, ποτε τὰ τῶν
Χριστιανῶν ἀκριβέστερα, ποτε δοκιμώτεροι πάντες; Εἰς ὀλίγον μὲν
παραιστῆται τότε τὸ πλήθος, εἰς πολλὸν δὲ ἀρετῆς πλοῦτον ἦν· τί γὰρ
ἀρετὰς, εἰπέ μοι, πολλὸν εἶναι χόρτον, παρὸν λίθους εἶναι τμήσεις;
Οὐκ ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἀρετῶν, ἀλλ' ἐν τῇ δοκιμότητι τῆς ἀρετῆς
τὸ πλήθος ἐστίν. Ὁ Ἥλιος εἰς ἦν, ἀλλ' ὁ κόσμος οὐκ ἦν αὐτοῦ
ἀντάσιος· καὶ μὲν ὁ κόσμος μυριάδας εἶσιν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶ μυριάδες,
ὅταν μὴδὲ πρὸς τὸν ἕνα ἔξωσονται. «Κρεῖσσον εἰς, ποῖων τὸ
ἐπλημα Κυρίου, ἡ μύριοι παρανομοί.» (Σοφ. Σφ. ιε'.
3.). Τοῦτο καὶ τις σοφὸς αἰνιττοῦμενος οὕτω πῶς φησὶ· «Μὴ ἐπι-
θόμεαι πληθεῖς τέκνων ἀχρηστών.» (Αὐτῆ. 1.). Οὗτοι καὶ
βλαστημαῖαν προστεθῆναι τῷ πατρὶ μᾶλλον, ἢ εἰ μὴ ἦσαν Χρι-
στιανοί. Τί μοι δεῖ πλήθους; Τροπὴ πλείων τῷ κυρί. Τοῦτο καὶ ἐκ
τοῦ σώματος γνῶσις ἂν ἐπὶ βαλτιῶν σφόδρα τρυφῇ μετὰ ὑγείας,
ἢ τρυφῇ μετὰ κακώσεως. Αὕτη πλείων ἐκείνης ἡ τρυφὴ· τοῦτο
τροπὴ, ἐκεῖνο νόσος. Τοῦτο καὶ ἐν πολέμῳ ὡς τις ἂν, βέλτιον εἶναι
δέκα ἑκαπείρους καὶ γυναικὺς ἀνδρας, ἢ μυρίους ἀπείρους. Οὗτοι
πρὸς τῷ μηδὲν ἐργαζέσθαι καὶ τοὺς ἐργαζομένους ἐργαζόμενοι. Τοῦ-
το καὶ ἐπὶ πλοῦτον εὖρος τις ἂν, βέλτιον εἶναι δύο καὶ πέντε ἑκαπείρους,
ἢ μυρίον πληθὺς ἀπείρων· οὗτοι γὰρ τὸ πλοῦτον καὶ καταβύσσουσι.

§. 8'. Ταῦτα λέγω, οὐχὶ πρὸς τὸ πλήθος ὁμῶν ἀπαχθῶς ἔχων,
ἀλλὰ βουλόμενος πάντας εἶναι δοκίμους, καὶ μὴ τῷ πλήθει θαρσύνειν.
Πολύτῳ πλείους εἰσὶν οἱ εἰς τὴν γένεσιν εἰσπύοντες· ἀλλὰ μείζων αὐ-
τῆς ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ ὀλίγων ἔχῃ. Ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσ-

στης ἦν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ἄλλ' εἰς ἕωσαν αὐτούς. Εἰς ἦν ὁ Μωσῆς, καὶ πάντων μελὼνα ἔσχυσεν εἰς τὴν ὁ Ἰησοῦς, καὶ τῶν ἑκατοσίων χιλιῶδων πλὴν ἤδονθη. Μὴ τοῦτο σπουδάζωμεν, ὅπως πολλὰ γίνοντο μένον, ἀλλὰ πρὸ τούτου, ὅπως δόξαμεν εἶναι τοῦτο κατασκευασθῆ, τότε κάκεινο. Οὐδαὶς οὐκ ἔδωκεν αὐτοῦ πρώτων βοῦλται ποιῆσαι, ἀλλὰ πρώτων ἰσχυράν καὶ δόξαμεν, καὶ τότε εὐόχωρον· οὐδαὶς βαλὼν θυμῶν, ἵνα καταγλυσθῇ. Πρώτων τοῦτο ζητούμεν, καὶ τότε ἐκείνο. Τοῦτου ὄντος, εὐσεβων ἀκάκων ἐσται· ἐκείνου δὲ οὐκ ὄντος, τοῦτο καὶ ἡ, οὐδὲν ὄφελος. Ὅντων μὲν γὰρ τῶν δυναμένων ἐν Ἑκκλησίᾳ λάμβαναι, ταχέως ἐσται καὶ πλῆθος· τούτων δὲ οὐκ ὄντων, τὸ πλῆθος οὐδέποτε ἐσται δόξαμεν. Πόσους εὐσεβῶν ἐν τῇ πόλει τῇ ἡμετέρᾳ εἶναι τοὺς σωζομένους; Ἐπαχθὺς μὲν ἐστίν, ὁ μὲλλαι λέγειν, ἔρῳ δὲ ἡμῶν. Οὐκ ἐστίν ἐν τοσαύταις μυριάσιν ἑκατὸν εἰσὶν τοὺς σωζομένους· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τούτων ἀμφοιβητῷ. Πόση γὰρ, εἰπέ μοι, κακία ἐν τοῖς νέοις; πόση βλαβὴ ἐν τοῖς γυναικαῖς; Οὐδαὶς ὡς χρὴ ἐπιμαλῶν ἔχει τοῦ παιδὸς τοῦ ἑαυτοῦ· οὐδαὶς ἔχει ζῆλον πρὸς πρεσβύτερον ἰδὼν μιμησασθαι. Τὰ ἀρχέτυπα ἡρῶνται· διὰ τοῦτο οὐδὲ οἱ νέοι γίνονται θαυμαστοί. Μὴ μοι ἐκείνῳ λέγε, εἰ « πολυαχλοῦμαι ». Τοῦτο ψυχρῶν ἀνθρώπων ἐστί· καὶ ἐπὶ μὲν ἀνθρώπων εἰσὶν ὅσοι ἀν τοῦτο λέγονται, ἐπὶ δὲ θεοῦ, τοῦ οὐ διαμένοντος ἡμῶν, οὐκ ἐστίν. Ὅτι δὲ καὶ ἐκεῖ ψυχρὸν ἐστὶ τὸ ῥῆμα, ἀκούσων. Ὁ πολλοὺς ἔχων οὐκείας, ἀν διαβαρμένους αὐτοὺς ἔχει, ὅσα πιστεύει· δεινὰ! Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ μηδένα ἔχοντος τοῦτο δοκεῖ εἶναι τὸ δεινόν, εἰ οὐχ ὑπερταύεται, ἐπὶ δὲ τοῦ τοὺς πονηροὺς ἔχοντος, καὶ ἑαυτὸν προσπαύλλουσι μετ' ἐκείνων, καὶ μελῶν ἡ ζημία· τοῦ γὰρ ἑαυτοῦ διακονῶν πολλῶ χαλεπώτερον τὸ καὶ ἑτέροις πυκταῖν καὶ πόλεμον ἀναβέβησθαι. Ταῦτα λέγω, ἵνα μὴ τις τὴν Ἑκκλησίαν θαυμάζῃ διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἵνα σπουδάζωμεν αὐτὸ δόξαμεν ἐργάσασθαι ἵνα ἑκαστος τοῦ οἰκείου προνοήῃ μέλους, οὐχὶ τῶν φίλων, οὐδὲ τῶν συγγενῶν, ὅπου καὶ λέγω, οὐδὲ τῶν γειτόνων, ἀλλὰ καὶ ὥστε τοὺς ἕξους ἐρασιμεῖναι. Οἷον, εὐχὴ γίνεσθαι, κίβηται πάντες νέοι ψυχροὶ καὶ γέροντες· καθάρματα μελλόν· ἡ νέαι, γελῶντες, ἀνακαταχθόντες, διαλεγόμενοι, (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἥκουσα γινόμενοι,) καὶ ἀλλήλους σκώπτοντες, ἐπὶ γόνατα κείμενοι· σὺ παρέστηκας ὁ νέος ἡ ὁ πρεσβύτερος, ἐπίπληξεν, ἀν ὄρε, ἐγκαλίστων σφο.

ἰσχυρότερον, οὐκ ἀνεχόμενον, τὸν διάκονον κάλεσον, ἀπειλήσον, τὰ παρὰ σπουτὴ ποίησον· καὶ ἴαν τολμήσῃ τὴν εἰς ἐργάσασθαι, πάντως πολλοὺς ἔχει τοὺς συναρμόζοντες· τίς γὰρ οὕτως ἀλόγιστος, ὡς, ἰδὼν σε ἐγκαλοῦντα ὑπὲρ τούτων ἀκαίειν ἐγκαλομένους, μὴ τῆς σφίς γενέσθαι μετῆς; Ἀπὸλλοι λαβὼν τὸν μισθὸν ἀπὸ τῆς εὐχῆς. Ἐν οἷσιν διαποτικῇ τούτους ἐννοεῖσθαι τῶν δοῦλων κρένον, ὅσοι περ ἀν μηδὲν παρῶντων ἀτάκτως κείμενον σκεῖν. Εἰπέ δὲ μοι, ἀν ὄρε ἐν οἷσιν τὸ ἀργύριον σκεῖν ἔω ἰβριμένον, καὶ μὴ ἦς ἐπιταγμένον, ἀρ' οὐ λήψῃ τοῦτο, καὶ εἰσέλθῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ; ἀν ἡμέτερον ἀπλῶς ἰβριμένον, καὶ μὴ ἔχῃ τὴν ὁρνήν, καὶ ἔχῃς ἦς τοῦ προσεταχέντος, δὲ τὴν εἰς τὴν ἐσπότην εὐνοίαν οὐ ὅρεως τοῦτο καλεῖται; Οὕτω καὶ νῦν. Ἐκὼν ταῦτά ἐστιν· ἀν ὄρε ἀτάκτως κείμενα, μεταβέβημεν· ἡμεῖς πρόειπε, οὐ περαιτωρμαί· ἡμεῖς εἰπέ, δὴλον κατέστησεν· οὐ δυνάμει πάντα ἔρῃ, σύγγνωτε. Ὅρατε ὅση κακία τὴν οἰκουμένην κατεῖχε. Μὴ τι ἀπλῶς εἰργον ἐπὶ πληθὺς ἔσμεν χόρτοι, πλεῖστος ἀτακτος; Οὐ λέγω ἐπὶ ἐκείνῳ τοσαύτων πνοῶσιν, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτος ὅπως καταχεῖται τῶν εἰσπόντων, ὥστε μηδὲ ταῦτα διαρθεῖν. Πάλιν ἐτίρους ἔρῳ ἐκαλεγεμένους ἐστώτας, τῆς εὐχῆς γονυμένης· οἱ δὲ ἐπιμαλῶντες αὐτῶν, οὐδὲ τῆς εὐχῆς γονυμένης μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐλογούντος τοῦ ἱερέως. Ὡς τῆς τὸλμης! πότε ἐσται σωτηρία; πότε δυνατοῦμεν τὴν θεὸν ἐξιλασασθαι; Εἰς παιδείαν ἀν ἀπείλῃ, ὅφρ' ὅπως εὐόχους χοροῦντας, καὶ οὐδὲν παρημαλόμενον. Ὡς οὖν ἐν λόφῃ παναρισίῃ καὶ ποικίλῃς ἐσκευασμένη μὴ τις εὐχῆς συμπαρῶν ἀποσταλταὶ ἐκ τῆς καθ' ἑαυτὸν εὐταξίας τῶν συγκαμμένων, οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα μίαν ἐξ ἀπάντων συμπαρῶν ἀρμονίαν προσηνῇ ἀποσταλτοῦ· μὴ γὰρ γινόμενοι Ἑκκλησία, μίξ καραλῆς συναρμολογούμενα μελὴ τιλοῦμαι, ἐν οἷς πάντες κατεστημεν· σῶμα· ἀν ἀμειβῇ τὸ ταχύν, τὸ πᾶν ἡμιλεῖται καὶ διαρθεῖται. Οὕτω τῇ τῶν πολλῶν εὐταξίᾳ ἡ τοῦ ἐνὸς εὐταξία λυμαίνεται. Καὶ τὸ δὲ ῥαβδόν, εἰ ἐνταῦθα οὐχὶ παιδείαν οὐδὲ χόρεον ἔχῃ χρυσοῦμα, καὶ ἑστῇ καὶ ἑστῇ καὶ ἀτάκτως. Οὐαὶ οὐδὲς ἐπὶ μετὰ ἀγγέλων ἐστῇ καὶ μετ' ἐκείνων φθίει, μετ' ἐκείνων θνήσκει, καὶ ἐστῇ καὶ γελῶν· Ὅτι γὰρ σκηπτός οὐκ ἀράται, οὐκ ἐπ' ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἡμᾶς, οὐ θαυμαστόν· εἴτις γὰρ σκηπτοῦ ταῦτα. Πάρεστιν ὁ βασιλεὺς, θεωρεῖ τὸ στρατόπεδον, αὐτὸ δὲ ὑπὸ ταῖς

ἐκείνων ὁφείναι ἐσθλας γίλων, ἢ τὸν γίλωνα περιρῶν: Ἀλλὰ μέχρι τίνος ἐγκαλοῦμαι; μέχρι τίνος μιμνήσκω; Οὐ γὰρ ὡς λυμῶνας, οὐ γὰρ ὡς φθορίας, οὐ γὰρ ὡς ἐξώλους καὶ διαρραμένους τοὺς τοιοῦτους, καὶ μυρίων γίμωντας κακῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀπαλύνεσθαι εἶπαι; Πότε οὗτοι φέρονται γίλωτες, οἱ ἐν ὧρ φρήτι γιλιόντες; πότε ἀφίονται ριπαρίας, οἱ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὕλητος διαλεγόμενοι; οὐ τοὺς παρίντας αἰδοῦνται; οὐ γὰρ τὸν Θεὸν διδοῦσιν; οὐ γὰρ ἀραιὴ ἡμῶν ἡ κατὰ διάνοιαν βεβημία, οὐδὲ οὐτις εὐχόμενοι ἀλλαγῇ βεβημία, ἀλλὰ καὶ γίλωτες ἐπιστάμενοι καὶ πολὺν τὸν καυχασμένον· μὴ γὰρ θεατὴρ ἐστί τὰ ἐνταῦθα; Ἀλλ', εἰ-
μαι, τὰ θεάτρα τοῦτο ποιῇ, δυσχερὲς τοὺς πολλοὺς ἡμῶν καθίστα-
σιν καὶ ἀβύλτους. Ἄπειρ οἰκισμοῦμαι ἐνταῦθα, ἐκεῖ καταστρέφα-
ται· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπίρας ἀκαθαρσίας ἀνάγκη αὐ-
τοὺς ἀνακηπτεῖσθαι. Καὶ ταυτὸν γίνεταί, ὅταν ἂν, εἰ τις χωρίον ἐθέ-
λοι καθῆραι, πεγγεῖ ἀνωθεν ὑπερικείμενης βέρβρορ ἀραιίσῃ· ὅσον
γὰρ ἂν καθάρῃ, πάλιν ἔτιον ἐπιφέρεῖ. Τοῦτο καὶ ἐνταῦθα γίνεταί,
ὅταν γὰρ καθάρωμαι ἀπὸ τῶν θεάτρων αἰσινόντας, ἀκαθαρσίαν ἐπι-
φέροντας, ἀπειθόντας πάλιν ἐκεῖ, μῶλον δέχονται τὴν ἀκαθαρσίαν,
ὡς ἐπίτηδες διὰ τοῦτο ζῶντες, ἵνα κόπους ἡμῶν παρέχουσι, καὶ ἐρ-
χονται πάλιν πολλὴν κόπον βασταζόντες ἐν τοῖς ὅψεσιν, ἐν τοῖς
κινήμασιν, ἐν τοῖς βήμασιν, ἐν τῷ γίλωτι, ἐν τῇ βεβημία. Εἴπα
πάλιν ἡμεῖς σκάπτουμιν ἀνωθεν, ὡς ἐπίτηδες διὰ τοῦτο σκάπτοντες,
ἵνα καθαρὸς αὐτοὺς πέμφαντες πάλιν ἴδωμεν συναγαγόντας τὸν
βέρβρορ· διὰ τοῦτο παραβίωμαι ἡμᾶς τῷ Θεῷ. Ἐντεῦθεν ἤδη καὶ
διαμαρτύρομαι ἡμῶν τοὺς ὑγιαίνουσιν, ὅτι κρῖμα ἡμῶν ἐστί καὶ
κατάχευμα, εἰ τις ἰδὼν ἀπακτοῦνται, εἰ τις διαλεγόμενον μέλυσται ἐν
ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, μὴ κατακηρῆναι, μηδὲ ἐπιστρέφει· βίβλιον εὐχῆς
τοῦτο. Ἄρας σου τὴν εὐχὴν, κλείειν ἐπιτάγησιν. Οὕτως κλείειν
ὠρελήσεις, καὶ σὺ κερᾶναι· οὕτως καὶ θυνησόμεθα ἅπαντας σωθῆναι
καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐπιτυχεῖν, ὅς γίνονται πάντας ἡμᾶς
ἀπολαύσαι χάριτι καὶ φιλοφρονήσει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, μετ' οὗ τῷ Πατρὶ θεῷ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, κράτος, τι-
μή, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ'. 25.

(Κεφ. ια'. στίχ. 19.) — Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς
θύφειας, τῆς γενομένης ἐπὶ Στεφάνῳ, διήλθον ἕως Φοινίκης
καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας, μηδὲν λαλοῦντας τὸν λόγον, εἰ
μὴ μόνον Ἰουδαίους. »

§. α'. Οὐ μικρὸν ὁ θυμὸς κατώρθωσιν εἰς τὸν λόγον « τοῖς
γὰρ ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ, φησὶν, εἰς ἀ-
γαθόν. » (Ρωμ. η'. 28.). Οὐκ ἂν, εἰ γε ἐπίτηδες ἐσπούδασαν
σῆσαι τὴν Ἐκκλησίαν, ἄλλο τι ἐποίησαν, ἢ τοῦτο· λέγει δὲ τὸ
ἐκαστῶναι τοὺς διδοσκάλους. Καὶ ἔρα πού τὸ κήρυγμα ἐξείσθη·
« διήλθον, φησὶν, ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας,
μηδὲν λαλοῦντας τὸν λόγον, εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίους. » Ὅπως
οὐκ οικονομικῶς πάντα γέγονε τὰ περὶ Κερνήλιον; Τοῦτο δὲ καὶ εἰς
ἀποκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς κατηγόριαν τῶν Ἰουδαίων ἐστίν.
Ὅτε γοῦν Σίμωνος ἀνιέρθη, ὅτι Παῦλος δις ἐκινδύνισεν, ὅτε εἰ
Ἀπόστολοι ἐμαστίζοντο, ὅτι πολλὰς ἠλάθησαν, τότε τὰ ἔθνη
διέχθη, τότε ἑμπαρεῖται. Ὁ καὶ Παῦλος βοᾷ, λέγων· « Ταῦτ' ἦν
ἀναγκαῖον πρῶτον λαλῆθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐπει-
δὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτόν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἐμυτοῦς,
ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. » (Πράξ. ιγ'. 46.). Περιήρτων
οὖν καὶ ἔθνησι διαλεγόμενοι. « Ἦσαν δὲ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύ-
πριοι καὶ Κερνήσιοι, οἵτινες, ἐλθόντες εἰς Ἀντιόχειαν, ἐλάλουν
πρὸς τοὺς Ἕλληνοεῖς, ἀπαγγελλόμενοι τὸν Κύριον Ἰησοῦν.
Καὶ ἦν χεὶρ Κυρίου μετ' αὐτῶν πολὺς τε ἀρετῆς πιστεύουσας
ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν. » Ὅρα, Ἕλλησιν ἀπαγγε-
λλόντων· εἰκοὶ γὰρ αὐτοὺς τι λοιπὸν αἰεῖναι Ἕλληνοεῖς, καὶ ἐν
Ἀντιοχείᾳ τοιοῦτος εἶναι πολλούς. « Καὶ ἦν χεὶρ Κυρίου, φησὶ,
μετ' αὐτῶν » τοῦτοσι, « σημαίνει ἐργάζεσθαι. » Ὅπως διὰ τὸ καὶ
νῦν ἡ τῶν σημείων ἀνάγκη γίνετο, ἵνα πιστεύουσιν; « Ἠκούσθη
δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὅσα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς οὖσης ἐν Ἱερο-
σολύμοις, τὰ περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν διελ-
θεῖν ἕως Ἀντιοχείας. » Τί δέποιται, τοιαύτης πόλεως δεχομένης
τὸν λόγον, οὐκ ἄλλοι αὐτοί, ἀλλὰ Βαρνάβαν πέμπουσι; διὰ τοὺς
Ἰουδαίους. Πλὴν οὐ μικρὸν δὲ τι οικονομεῖται καὶ οὕτω τὸ τὸν
Παῦλον ἐνταῦθα παραγινέσθαι· οὐδὲ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα οἰκο-

νομικῶς αὐτὸν ἀποστρέφονται, ἵνα μὴ κατακαυθῇ ἐν Ἱερουσαλὺ-
μοις ἡ φωνὴ τοῦ κηρύγματος, ἡ σάλπιγξ τῶν οὐρανῶν. Εἶδες πῶς
πανταχοῦ τὰς κακίας αὐτῶν εἰς δίκην, καὶ ὥσπερ ἐβούλετο ἀνοῦσθαι,
ἀπὸ κηρύσσει ὁ Χριστός, καὶ τῷ μίσει τῷ πρὸς τὸν Παῦλον εἰς οἰκα-
δομήν τῆς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίας; Ἀλλ' ἴδε καὶ τοῦτον τὸν
ἀγων, τὸν Βαρνάβαν λέγω, πῶς οὐ τὸ αὐτοῦ εἶδεν, ἀλλ' ἰδόμενον εἰς
Ταρσὺν. «Ὁς, παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ,
ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προο-
μένειν τῷ Κυρίῳ· οἱ ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης Πνεύματος
ἀγίου καὶ πίστεως. Καὶ προσετίθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ Κυρίῳ.
Ἐξῆλθε δὲ εἰς Ταρσὺν ὁ Βαρνάβας ἀναζητῆσαι Σκύλλον, καὶ
εὐρών ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν.» Πολὸν χρηστός ἦν ὁ ἀνὴρ,
καὶ ἀφιής, καὶ τοῦ Παύλου συνήτης· οὐ καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν ἀθλητήν,
ἐπὶ τὸν στρατηγὴν, ἐπὶ τὸν μουσάχον, ἐπὶ τὸν λόντα· (οὐκ ἔχω τί
εἶπω· ὅσα γὰρ ἂν εἴπω, ἐλάττωται τῆς ἀξίας τοῦ Παύλου ἔργῳ) ἦλθεν
ἐπὶ τὸν κίνα τὸν θρησκευτὴν, τὸν λόντα ἀναρρῶντα, ἐπὶ τὸν ταῖρον
τὸν ἰσχυρὸν, ἐπὶ τὴν λαμπρὰν τὴν φαιδρὰν, ἐπὶ τὸ στόμα, τὸ τῇ
οἰκουμένῃ ἀκούον. Ὅντως διὰ τοῦτο ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐχηρματισθήσαν
καλεῖσθαι Χριστιανοί, ἐπὶ Παῦλος ἐν ταύτῃ τοσοῦτον διέτρεψε χρόνον.
«Ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐπισκεπτόντων διον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίζουσι τε πρῶτον ἐν Ἀν-
τιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς.» Οὐ μικρὴν τῆς πόλεως τὴ
ἐγκρίσιν. Τοῦτο πρὸς ἀπάντας στήναι δύναται, ὅτι τοῦ στόματος
ἐκείνου τοσοῦτον ἀπέλαυσε χρόνον πρώτῃ τῶν ὁδῶν ἀπαυθῶν-
σθαι καὶ πρώτως ἐνταῦθα τοῦ ὀνόματος ἡξιώθησαν. Ὅρῳ εἰς ὅσον
ὄφρα ἐπῆρε τὴν πόλιν καὶ παρακινεῖσθαι ἐποίησε; Τοῦτο Παύλου
κατόρθωμα. Ἐνθα πρᾶξιλις, ἐνθα πεντακοχιλις ἐπίστησαν, ἐνθα
τοσοῦτον πλῆθος, οὐδὲν τιμωτὸν γίνοντο, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μόνον
ἦσαν ἐνταῦθα δι' Χριστιανῶν ὀνομαζόμενον. «Ἐν ταύταις δὲ
ταῖς ἡμέραις κατήλθον ἀπὸ Ἱερουσαλὺμιν προφῆται εἰς Ἀν-
τιόχειαν.» Ἐπὶ καὶ τὴν τῆς Λειτουργίας ἐνταῦθα καρπὸν φουτε-
θῆναι ἴδω, συμπερόντως οἰκονομεῖται τοὺς προφῆτας κατελθεῖν. Σὺ
δὲ μοι παρατῆραι πῶς οὐδὲς τῶν περιγραφῶν καὶ τούτους γίνεται δι-
δάσκαλος· Κυριεύς γὰρ ἔχον διδασκαλούς, καὶ Κυριοναίους, καὶ
Παῦλον, (εἰ καὶ οὗτος ὑπερίβαινε αὐτούς), ὥσπερ Παῦλος Βαρνά-

βαν καὶ Ἀνανίαν· ἀλλ' οὐδὲν παρὰ τοῦτο ἡλάττωται, ἔχει δὲ ἑμῶς
καὶ τὸν Χριστόν. «Ἀναστὰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν, ὀνόματι Ἀγα-
θος, ἐστῆκεν διὰ τοῦ Πνεύματος λιμὸν μάγαν μέλλεντα ἐσε-
σθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην» ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου
Καίσαρος. «Ἀναγκάσις ἐνταῦθα λιμὸν μάγαν μέλλοντα ἐσεσθαι
σημαίνει, ὅς ἐστι καὶ ἐγγύς, καθὼς περὶ αὐτοῦ προεῖρήθη. Ἐνὰ γὰρ
μὴ νομίσωσι τινες διὰ τοῦτο τὸν λιμὸν γεγενῆσθαι, ὅτι Χριστιανισμὸς
ἐσθλῆθεν, ἐπὶ δαιμόνιος ἀπίσθησαν, προλέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὅ
μῆλλει συμβαίνειν, ὥσπερ καὶ ὁ Χριστὸς προεῖπε πολλὰ, καὶ ἐξέβη.
Οὐ τοίνυν διὰ τοῦτο, ἐπεὶ ἴδω ἐξ ἀρχῆς τοῦτο γενέσθαι, ἀλλὰ διὰ
τὰ κακά, τὰ εἰς τοὺς Ἀποστόλους γενόμενα· ὧν καὶ γενομένων,
τίμως ἡμακροθήκει ὁ Θεός· ὥς δὲ ἐκείνοτα, λιμὸς γίνεται, μηχανὴ
τοῖς Ἰουδαίοις τὸ ἐσθῆναι κακά. Ἀλλὰ, εἰ καὶ οἱ αὐτοὺς ἦν, διὰ
τοὺς ἄλλους ἴδω καὶ ὅσα παύσασθαι· τί γὰρ ἤδικησαν Ἕλληνας,
ἵνα καὶ μηδὲν ἡδικήσαντες αὐτοὶ τῶν κακῶν μετασχωσιν; Εἰ δὲ μὴ
διὰ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ εὐδοκίμησαι διὰ αὐτοὺς μάλλον ἔχρηξ, ὅτι
τοῦ αὐτῶν ἐποίησαν, ὅτι ἀνθρώποι, ἐκδιδόντες, ἐτιμωροῦντο, πάντοθεν
ἐδίωκαν. Καὶ οἷα τότε γίνεται ὁ λιμός· ὅτε καὶ οἱ ἐθνικοὶ λοιπὸν
προσεβέχθησαν.

§. β'. Ἀλλὰ, εἰ διὰ τὰ κακά, φησὶν, ἴδω τούτους ὑπεξαίρεθηναι.
Διὰ τί; εἰπέ μοι· οὐχὶ προλαβὼν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Χριστός· «Ἐν
τῷ κόσμῳ θλίβει ἔξετε» (Ἰωάν. ιγ' 33.). Σὺ δὲ, ταῦτα λέ-
γων, τάχα καὶ τοῦτο ἔραϊς, ὅτι ἴδω μηδὲ μαρτυρῆσθαι. Ἀλλ' ἔρα
αὐτοὺς γινόμενον καὶ τὸν λιμὸν σωτηρίας αὐτοῦ, λειτουργήσας ἀφορ-
μῇ, πολλῶν προέχον ἀγαθῶν ὥστε καὶ ὁμῶν γέγονεν ἂν, εἴ γὰρ
ἐβούλετο, ἀλλ' οὐκ ἠβέλῃκασι. Προλέγειται οὖν, (ὥστε λοιπὸν προ-
παρσκαυσθῆναι πρὸς τὴν Λειτουργίαν), ὅτι δεινὰ ἐπασχον οἱ ἐν
Ἱερουσαλὴμ· πρὸ δὲ τούτου οὐκ ἐν λιμῷ ἦσαν. Καὶ πέμπεται Βαρ-
νάβας καὶ Παῦλος διακονήσαντες. «Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς πρό-
πορεῖτό τις.» Εἶδες ἅμα πιστεύοντας, καὶ ἅμα καπερροῦντας οὐ
τοῖς αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πόρρω; Τοῦτο δοκῶ μοι ἐνταῦθα
λέγειν, ὅτι ἀλλաχοῦ ὁ Παῦλος φησιν, ὅτι «δεξιὰς ἔδωκαν
ἐμοὶ καὶ Βαρνάβας κοινωνίας, μένον ἵνα τῶν πτωχῶν
μνημονεύωμεν.» (Γαλάτ. β'. 9. 10.). Τοσοῦτον ὠφέλησεν ὁ
λιμός. Καὶ ἔρα αὐτοὺς οὐδὲ ἐν τῇ θλίψει εἰς ὀργήνους καὶ δαίμονας

καταπίπτοντας, καθάπερ ἡμεῖς, ἀλλ' εἰς ἔργον μέγα καὶ ἀγαθὸν ἑαυτοὺς ἐκδίδοντας· μετὰ πλείονος γὰρ ἀδείας ἐκζητοῦν τὸν λόγον. Καὶ οὐκ εἶπον· « Ἡμεῖς, Κυρηναῖοι καὶ Κύριοι ὄντες, τοιαύτῃ ἐπιθυμεία πόλει λαμπρῇ καὶ μεγάλῃ, » ἀλλὰ, τῇ χάρετι τοῦ Θεοῦ πιστεύοντες, καὶ ἐκείνῳ ἐπεχίρουν τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ οὗτοι οὐκ ἀπηξίωσαν παρ' ἐκείνου τι μεθεῖν. Ὅρα διὰ τῶν μικρῶν πάντα κατασκευαζόμενα, τὸ κήρυγμα αὐθιγόμενον, τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις πάντων ἰσχυρῶς φρονιζοντας, ὡς μίαν οὐσίαν τὴν οἰκουμένην ἔχοντας. Ἦκουσαν ὅτι Σαμάρεια διδέχεται τὸν λόγον, καὶ ἐπιφανὲς Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἦκουσαν τὰ εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ πῆμψουσιν Βαρνάβαν· πολλὸν γὰρ τὸ δόξαγμα ἦν, καὶ οὐκ εἶπε τοὺς Ἀποστόλους τίως χωρισθῆναι, ἵνα μὴ νομισθῶσι εἶναι φυγάδες καὶ τοὺς αὐτῶν περιυγίναι. Τότε δὲ ἀναγκάσις χωρίζονται, ὅτε λοιπὸν ἀνάστα ἔχουν εἰσελεῖν τὰ κατ' αὐτούς, ὅτε λοιπὸν ὁ πόλεμος ἐπίσται, καὶ ἀπολλοῖσθαι εἶπε, ὅτι ἡ ἀπόστασις ἐξηγήθη· ἐκεῖ, ὥς Παῦλος εἰς Τρωμὴν μὴ ἀνέβαιναι, ἐκεῖ ἦσαν. Ἐξέρχονται δὲ, οὐχὶ τὸν πόλεμον διδοῦσάς· πῶς γάρ, εἰ γε πρὸς τοὺς πολέμειν μιλῶντας ἀπήσταν; Καὶ ὁ πόλεμος δὲ γίνεταί λοιπόν, τελειωθέντων τῶν Ἀποστόλων, καὶ πέρας τὸ περὶ αὐτῶν ῥηθὲν λαμβάνει· « Ἐφθασεν ἐν' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. » (Α'. Θεσσαλ. β'. 16.). Ὅσην ἀσφατέροι οὖν ἦσαν, τοσούτῳ μᾶλλον Ὀκτανῶν ἡ χάρις, διὰ μικρῶν ἐργαζομένη μεγάλη. Ἀλλ' ἴδωμεν ἄνωθεν τὰ εἰρημικά. « Παρεκκαλεῖ πάντας ῥησί, προσμένειν τῷ Κυρίῳ· ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθός. » Ἐμοὶ δοκεῖ ἀγαθὸν εἶναι τὸν ἀρετῇ λέγειν, τὸν ἀπλῆστον, τὸν σφόδρα τῆς τῶν πλησίων ἐπιθυμοῦντα σωτηρίας. Οὐ μόνον δὲ ἦν ἀνὴρ ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ πλήρης Πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως· « διὰ καὶ τῇ προβίῃ τῆς καρδίας παρεκκαλεῖ πάντας· τοῦτ' ἐστίν, « μετὰ ἐγκωμίου καὶ ἐπαίνου. » Καὶ σκέπει πῶς καθάπερ γῆ λαπαρὰ τὸν λόγον ἐδέξατο ἡ πόλις αὕτη, καὶ πολλὴν τὸν καρπὸν ἀπέδιδετο. Διὰ τί δὲ τῆς Ταρσοῦ αὐτοὺς ἀπέστειλαν ὁ Βαρνάβας καὶ ἑνταῦθα ἤγαγεν; Οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτι ἐνταῦθα καὶ ἰσχυρῶς χρηστὰί, καὶ μελίων ἡ πόλις, καὶ πολλὸ τὸ πλήθος. Εἶδες πάντες τὴν χάριν ἐργαζομένην, οὐ Παῦλον, καὶ πῶς διὰ τῶν μικρῶν τὸ πρῆγμα ἀρχὴν ἔλαβεν, ὅτε δὲ παραπάνω γέγονε, τότε Βαρνάβαν πῆμψουσιν; Καὶ διὰ τί μὴ πρὸ τούτου ἐπιμῆψαν αὐτόν; Πολλὴν τῶν κατ' ἑαυτοὺς πρόνοιαν ἔκρουον·

το, καὶ οὐκ ἐβούλοντο ἐγκαλεῖν αὐτοὺς Ἰουδαίους, ἐπὶ προσελάμβανον τὰ ἔθνη· καίτοι διὰ τὸ ἀπαρατήτως αὐτοῖς ἐπαίγνωσθαι, ἐπεὶ ἡμελλεῖ τις ἀμφοσθήτης γίνεσθαι παρ' αὐτῶν, τὰ κατὰ Κερνήλιον προύλαβεν. Τότε γοῦν καὶ λέγουσιν· « Ἰνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν. » Καὶ σκέπει πῶς εὐκαίρως ἡ ἀνάγκη τοῦ λιμοῦ εἰσήγαγε τὴν κοινωσίαν τὴν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τὴν πρὸς τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις πεμφθεῖσαν· δέχονται γὰρ τὰ παρ' αὐτῶν, οἱ καὶ οὐ, καθάπερ ἡμεῖς ἐν ῥησίνι τὰς συμφοράς διάγομεν, οὕτω δέχου καὶ οὗτοι, ἀλλὰ μετὰ πλείονος ἀδείας διηγουν, ὅτε πέρβω γινόμενοι τῶν καλυπτομένων αὐτούς, καὶ ἐν ἀνθρώποις ὄντες οὐ πεφοβημένοι τοὺς Ἰουδαίους· « καὶ αὐτὸ συνεβάλλετο οὐ μικρὸν. Ἀλλὰ καὶ εἰς Κύπρον ἀφίκοντο, ὅπου πολλὸ μὲν τὸ ἀδείας, πλείων δὲ ἡ ἀμεριμνία. οὐδενὶ δὲ τὸν λόγον, ῥησίν, εἰ μὴ Ἰουδαίους ἐλάλουν. » Οὐ διὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων φόβον, ἐν οὐδὲν ἡγοῦντο, τοῦτο ἔποιουν, ἀλλὰ τὸν νόμον τηροῦντες, καὶ αὐτοὺς ἐπὶ διαβαστάζοντας. « Ἦσαν δὲ πινες ἐν Ἀντιοχείᾳ Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι. » Οὗτοι μάλιστα οὐκ ἐρρόντιον Ἰουδαίαν. « Ὅστινας ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς, εὐαγγελιζόμενοι τὸν Κύριον Ἰησοῦν. » Ἰσως διὰ τὸ μὴ εἰσέναι Ἑβραῖστί, Ἑλλήνας αὐτοὺς ἐκάλουν. « Παραγενόμενος δὲ, ῥησί, Βαρνάβας, καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, » (οὐχὶ τὴν σπουδὴν τῶν ἀνθρώπων), « παρεκάλει αὐτοὺς προσμένειν τῷ Κυρίῳ. » Τάχα τῷ ἱκανῶν τὸν ὄχλον καὶ ἀποδέχεσθαι, τοῦτω πλείους ἐπίστρεφε. Καὶ διὰ τί μὴ Παῦλον γράρουν, ἀλλὰ Βαρνάβαν πῆμψουσιν; Οὕτω τοῦ ἀνδρὸς ἤβδωσαν τὴν ἀρετὴν· διὰ καὶ μόνον εἰκονομασίᾳ Βαρνάβαν παραγινώσκει. Ἐπὶ δὲ καὶ πλήθος ἦν, καὶ οὐδὲς ὁ καλλῶν, εἰκότως ἐβλάστησεν ἡ πίστις, καὶ μάλιστα, ἐπὶ οὐδὲνα ἐνταῦθα ὑπάρχοντων πειρασμῶν, καὶ ἐπὶ Παῦλος κηρύττει, καὶ οὐκ ἐπὶ ἀνταγίζεται ρεύγειν. Καλῶς δὲ οὐκ αὐτοὶ παρὰ τοῦ λιμοῦ λέγουσιν, ἀλλ' οἱ προφηταί, ἵνα μὴ φορτικοὶ τίως δέξωμεν. Καὶ θαυμάζοντες ἔβουν πῶς οὐκ ἠγανάκτησαν ὡς ὑπεροφθέντες Ἀντιοχείας, ἀλλ' ἀφικόνται τοῖς διδασκαλαῖς· οὕτω πάντας ἔβουν πρὸς τὸν λόγον. Οἱ καὶ οὐδὲ παρμειναι γινώσκει τὸν λιμὸν, ἀλλὰ πρὸ τούτου ἐπιμῆψαν, « καθὼς ὑπορεῖτό τις. »

§. γ'. Καὶ ἔρα ὅτι ἐν μὲν τοῖς Ἀποστόλοις ἔκρουε τοῦτο ἐπιτρέπεται, ἐνταῦθα δὲ Παῦλος καὶ Βαρνάβας. Οὐ μικρὰ δὲ καὶ τοῦτο

οικονομία ἦν, ἄλλως δὲ καὶ ἀρχὴ ἦν, καὶ τέλος οὐκ ἔδει σκανδαλισθῆναι. Ἀλλὰ νῦν οὐδεὶς τοῦτο ποιεῖ, καίτοι λιμὸς ἐστὶ χαλεπώτερος ἐκείνου· οὐ γὰρ ἐστὶν ἵσον κοινῇ φέρειν τὴν συμφορὰν, καὶ πάντων ἐν ἀφθονίᾳ ὄντων, τοὺς πενηστέρους εἶναι ἐν λιμῷ. Τότε μόνον λιμὸς ἦν, καὶ οἱ δεδωμένοι πένητες (εἰ καθὼς ὑπονοεῖται γὰρ τὸς αὐτῶν, π. 391.) νῦν δὲ λιμὸς διπλοῦς, καθάπερ ἡ ἀφθονία διπλῆ, λιμὸς χαλεπός, λιμὸς οὐ τοῦ λόγου ἀκούσιος Κυρίου, ἀλλὰ τοῦ τραφῆναι ἐν ἑλεημοσύνῃ. Τότε καὶ οἱ ἐν Ἰουδαίᾳ πένητες ἀπέλυσαν, καὶ οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ δύναντες τὰ χρήματα, καὶ οὗτοι μᾶλλον ἐκείνων· νυνὶ δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πένητες ἐν λιμῷ, οἱ μὲν τῆς ἀναγκῆς ἀπορουντες τροφῆς, ἡμεῖς δὲ ἐν σπῆνι τοῦ ἑλισσέντος τοῦ Θεοῦ. Ταῦτες δὲ τῆς τροφῆς οὐδὲν ἀναγκαιότερον γίνονται ἂν. Οὐκ ἐστὶν ὑποσθῆναι τὰ ἀπὸ τῆς πληρημοῦς κακὰ, οὐκ ἐστὶν εἰς ἀπερῶνα προχωρῆσαι τὸ πλεον ταύτης τῆς τροφῆς. Οὐδὲν ὀρειώτερον, οὐδὲν ὑγιανώτερον ψυχῆς, οὐτὼν προεργμένης· πάσης ἀνωτέρας ἔσται μενίσου, παντός λαοῦ, πάσης ἀνομαλίας καὶ δυσκρασίας· οὐδεὶς αὐτὴν δυνησεται ἰδεῖν, ἀλλὰ, καθάπερ ἀδαμάντινον σῆμα οὐ σιδηρὸς πληθεῖ δύναται, οὐκ ἄλλο οὐδὲν, οὕτω καὶ ψυχὴν, ἀπὸ ἑλεημοσύνης συμπεπηγυῖται, οὐδὲν ἑλκὸς δυνησεται ἰδεῖν. Τί γάρ, εἰπά μοι, ταύτην χειρώσεται ποτε; Πάντα; Οὐκ ἐστὶν· ἐν γὰρ τοῖς βασιλικαῖς ἀπέκνεται ταμίαις. Ἀλλὰ ληστῆς καὶ τοιχωρύχος; Ἀλλ' ἐκείνους οὐδεὶς ἐμπορεῖται τοὺς τοίχους οὕς τε. Ἀλλὰ σκώληξ; Ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀνώτερος τῆς λήρας οὗτος ὁ θησαυρός. Ἀλλὰ βασκανία καὶ φθόνος; Ἀλλ' οὐδὲ τούτους ἀλλοικεῖται. Ἀλλὰ σκυοφανταί καὶ ἐπιβουλαί; Οὐδὲ τοῦτον ἀνυλοῦ γὰρ ὁ θησαυρός. Ἀλλ' αἰσχρόν, εἰ ταῦτα ἐπιβιβῶ μόνον τῇ ἑλεημοσύνῃ προσέντα, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν αὐτῶν; οὐ γὰρ δὴ βασκανίας ἀπῆλλαται μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐλογίας ἀπολαύει· πολλὰ καὶ παρὰ τῶν οὐκ εὖ παρονηθέντων ὥσπερ γὰρ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀπῆλκεν οὐ τοὺς ἑδικημένους ἔχουσιν ἔχθρας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὐδὲν παθόντας συναλγούντας αὐτοῖς καὶ κατατρεφόντας, οὕτως οἱ μεγάλα ἐργαζόμενοι καλὰ οὐχὶ τοὺς εὖ παρονηθέντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὐδὲν παθόντας ἔχουσιν ἐπαινίας. Τί λέγω βασκανίας; Καὶ ἐπιβουλεύοντων ἀπῆλλαται, καὶ ληστῶν, καὶ τοιχωρύχων. Οὐ τοῦτο ἔχει μόνον τὸ καλόν, ἀλλ' ἐπὶ πρὸς τὸ μὴ ἐλαττωθῆναι καὶ αὐξῆσαι καὶ εἰς πληθὺς ἐπιβιβῶσι. Τί τοῦ Ναβουχοδ-

νόσφ γέγονεν αἰσχυρότερον; τί δυσειδέτερον; τί παρανομώτερον; Ἀσεβὴς ὁ ἀνθρωπος ἦν, μικρὰ τεκμήρια καὶ σημεῖα εἶδε, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἀνενεγρῆναι, ἀλλὰ τοὺς τοῦ Θεοῦ δούλους εἰς καμίον ἐπέβαλεν, εἰ καὶ μετὰ ταῦτα προσεκύνησεν. Τί οὖν ὁ Προφήτης; «Βασιλεῦ, ἡ βουλή μου ἀρσέστω σοι· τὰς ἀμαρτίας σου ἐν ἑλεημοσύναις λύτρωσον, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτην· ἴσως ἔσται συγγνώμη τοῖς παρπτώμασί σου.» (Δαν. ὁ. 24.). Τοῦτο οὕτως εἶπεν, οὐκ ἀμυθάλλων, (σφίδρα γὰρ ἦν πατισμένος), ἀλλὰ βουλόμενος αὐτὸν εἰς μίξιμα ἐμβαλεῖν ῥόδον, καὶ πλείονα ἀνάγκην τοῦ ταῦτα ποιῆσαι· εἰ γὰρ εἶπεν ὁμολογημένως, ὑπαιτώμενος ἂν ἔγένετο ἐκείνους. Οὕτως καὶ ἡμεῖς τότε μάλιστα ἀλλοτρίεντες, ὅταν λέγωμεν· «Παραβάλεον τὸν δέσνα,» καὶ μὴ ἐπαγάγωμεν ὅτι «πάντως ἀκούσεται,» ἀλλ' εἰ «ὅπως ἀκούσεται.» Ὑπὸ γὰρ τῆς ἀμυροδητήσεως μίξων δὲ φόβος γινόμενος, μᾶλλον αὐτὸν ὠλεῖ. Διὰ τοῦτο ἐβλῶν αὐτὸν οὐκ ἐπαύρηται. Τί λέγει; τοσούτους ἀσεβήμασις ἔσται συγγνώμη; Καί. Οὐκ ἐστὶν ἀμάρτημα, ὃ μὴ δύναται καθαρῶς ἑλεημοσύνη, ὃ μὴ δύναται σβῆσαι· πᾶσα ἀμαρτία κατωτέρα ταύτης ἔσται· φάρμακόν ἐστι πρὸς πᾶν τραῦμα ἐπιτήθειον. Τί τελάνου χεῖρον; Πάσης ἀδικίας ἐστὶν ὑπερβίαις· ἀλλὰ ταύτην πᾶσαν ἀπενήκατο ὁ Ζαχαρίας. Ὅρα πῶς καὶ ὁ Χριστὸς τούτο δέκνεται, δι' ἃν ἐσπούδασι γλωσσόκομον ἔχειν, καὶ τὰ βαλλόμενα βαστάζειν. Καὶ Παῦλος εἰς ἔργον «Μένον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν» (Γαλ. 2. 10.)· καὶ πολὺς πανταχόθεν τῶν Γραφῶν ὑπὲρ τοῦ πράγματος τούτου ὁ λόγος. Ἀφύτρεν ψυχῆς ἀνδρός, φρεῖν, ὁ ἴδιος πλοῦτος» (Παροιμ. ιγ'. 8.)· καὶ ὁ Χριστός· «Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.» (Ματθ. 19'. 21.). Τοῦτο τελειότες εὐότως. ἑλεημοσύνη δὲ οὐκ ἐν χρήμασι γίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πράγμασι. Οὐκ τι λέγω· «Ἐστὶ καὶ προσθήκη, ἔστι καὶ χεῖρα δοῖναι»· πολλὰ καὶ καὶ χρημάτων μειζώνας ἔσται, τοῦτο οὐδὲν ἐστὶν προστασία.

§. 8. Οὐκ οὖν φέρε πάντα κινήσωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ τῆς ἑλεημοσύνης εἶδη. Δύναται διὰ χρημάτων· Μὴ δύναι. Δύναται διὰ προστασίας· Μὴ εἶπεν, ἐπειδὴ χρήματα οὐκ ἐστὶ, τοῦτο οὐδὲν ἐστὶν

ορβίζει καὶ τοῦτο μέγα ὥστε χρυσὸν διδοὺς, οὕτω διακρίσει. Δύνασαι διὰ θεραπείας; Καὶ τοῦτο ποιήσου. Οἶνον, ἱατρὸς εἰ τὴν ἐπιστήμην; Ἐπιμαλήθητι ἀφροσύνητων καὶ τοῦτο μέγα. Δύνασαι διὰ συμβουλῆς; Πολλὰ τοῦτο πάντων μαίζων· αὕτη βελτίων πάντων, ἢ καὶ πλείων, ἔσθι καὶ μαίζων ἔχει τὸ κέρδος· οὐ γὰρ λιμὸν λύσει, ἀλλὰ θάνατον χαλεπὸν. Τοιοῦτος καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐκ περιουσίας ἦσαν ἐπιμαλησμένοι· διὰ τοῦτο τὴν τῶν χρημάτων διανομὴν τοῖς μετ' αὐτοὺς ἐναχίρουν, αὐτοὶ τὴν διὰ τῶν λόγων ἐπιεικνύμενοι. Ἦ μισρὰν ἐλαττοσύνην οἱ εἶναι, φύχην ἀπορριμμένην, κινδυνεύουσιν περὶ τῶν ἰσχυάτων, ὑπὸ πτωχείᾳ συνεχωμένῃ, θυνηθῆναι ἀπαλλάξαι τῆς νόσου; Οἶον, ὁρῆς φίλον ὑπὸ φιλαργυρίας καταχρήμενον; Ἐλέησον τὸν ἄνθρωπον. Ἀποκνήγεται; Σβίβου αὐτοῦ τὸ πῆρ. Τί οὖν, ἀν μὴ τελέηται; Σὺ τὸ σπαντὸς ποιήσων, καὶ μὴ κατακνήγη. Εἶδες αὐτὸν ἐν δεσμῷ καταχρήμενον; (ἱσχυὰ γὰρ ὄντως τὰ χρήματα.) Ἐπέλθε πρὸς αὐτόν, ἐπίσχοφαι αὐτόν, παραμυθῆσαι, παρῶντι τῶν δεσμῶν ἀπολύσαι· ἀν μὴ βούληται, τὴν αἰτίαν αὐτὸς ὑπεμαλῆ. Εἶδες γυμνὸν καὶ ἕξον; (γυμνὸς γὰρ ὄντως καὶ ἕξος ἐστὶ τῶν οὐρανῶν ὁ βίου ὁρῶν μὴ ἐπιμαλήμενος.) Ἀδελφὲ εἰς τὸ καταγώνιον τὸ σὸν, περιβάλε ἱμάτιον τὰ τῆς ἀρετῆς, ὅς πόλεν τὴν ἐν οὐρανῷ. Τί οὖν, ἀν ἐγὼ γυμνὸς ὦ; φρεῖ. Καὶ σπαντὸν ἐνδύσειν πρῶτον, εἰ εἶδαι ἐτι γυμνὸς εἰ πάντως, καὶ οὐ ἐνδύσθηναι βραβεῖα εἶδαι. Εἰ ταῦτης μόνον τῆς γυμνότητος ἐπίσταται τὸν τρόπον, θυνήσῃ γυνὴν βελτίως καὶ τὴν αὐτῆς καταστολήν. Πόσαι γυναῖκες σπρὶκα ἱμάτια φοροῦσι, γυμναὶ δὲ ὄντως εἰσὶ τῶν τῆς ἀρετῆς ἱματίων; Ταύτας οἱ ἄνδρες περιβάλλουσιν. Ἄλλ' οὐ προσίενται τὰ ἱμάτια ἐκείνα, ἀλλὰ ταῦτα βούλονται; Τοῦτο πρῶτον ποιήσου· εἰς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὰς τῶν ἱματίων ἐκείνων κατὰστησον, δεῖξον αὐτὴν γυμναὶ εἶσι, διαλέχθητι περὶ τῆς κρίσεως τῆς μελλούσης· εἰπέ· « Ἄλλων ἦναι ἐκεῖ θεῖ, οὐ τούτων. » Εἰ δὲ ἀνέχουσί μοι, καὶ ἐγὼ τὴν γυμνότητα δεῖξω. Ὁ γυμνός, φύχους μὴ ὄντος, πεπνεγ, καὶ τρέμα, καὶ συνασταλμένος ἔσται, συνεγγῆναι τὸς βραχίονας, θέρος δὲ ὄντος, οὐκ ἔτι. Ἄν τοῖων δεῖξω καὶ τοὺς πλουτοῦντας καὶ τὰς πλουτούσας τοσούτῃ μάλιστα γυμνάς, ἔσθι μάλιστα ἀν περιβάλλονται μὴ ἀπεχθάνεσθε. Τί οὖν, εἰπέ μοι, ὅταν τοὺς περὶ γυνῆς ἀνακινῶμεν λόγους, καὶ τῶν βασανιστηρίων ἐκείνων, οὐχὶ μάλ-

λον τῶν γυναικῶν ἐκείνων πατήσασιν οὗτοι καὶ τρέμουν; οὐχὶ πικρὰ στενάζουσι, καὶ καταδικάζουσιν αὐτούς; Τί θεῖ, ὅταν τῷ θεῖ προσέχονται, καὶ λέγουσιν· « Εὖλα ὑπὲρ ἡμοῦ, » οὐχὶ τὰ αὐτὰ ῥήματα φθέγγονται ἐκείνης; Ἄλλὰ νῦν μὲν, ὅσα ἐν ἐπαμειν, ὅσῳ δὴλῃ ἡ γυμνότης, ἔσται ἐκ ἐκεῖ δὴλῃ. Πῶς, καὶ τίς τρόπος; Ὅταν, τῶν σπρικών ἱματίων τούτων καὶ τῶν λίθων ἀποκαλύπτων, ἀπὸ μόνων τῶν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας ἱματίων ἅπαντες φαίνονται· ὅταν οἱ μὲν πένητες ὥσιν ἡμμερσμένοι δεῖξιν πολλήν, οἱ δὲ πλουτοῦντες γυμνοὶ καὶ ἀσχημονοῦντες πρὸς τὰ κολαστήρια σύρονται. Τί ἀδρότερον ἦν τοῦ πλουτοῦ, τοῦ τὴν κορβίαν ἐνδύεσθαι; τί δὲ πνεύστερον τοῦ λαζάρου; εἰς οὖν τὰ τῶν ἐκπειτῶν ἐφθίγγετο ῥήματα; εἰς δὲ ἐν ἀφρονίᾳ ἦν; Εἰπέ μοι, εἰ τις τὴν οἰκίαν περιβάλλει πολλοῖς τοῖς παραπιπτάσμασιν, αὐτὸς δὲ ἔδον κῆθηται γυμνός, τί τὸ κέρδος; Οὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν γίνεται· τὴν μὲν γὰρ οἰκίαν τῆς φύχης, τὸ σῶμα λέγω, πολλοὺς περιβάλλουσιν, ἡ δὲ οὐλοῦσιν αὐτὴν ἔδον κῆθηται γυμνή. Χρηστέ μοι τοῖς τῆς φύχης ὀφθαλμοῖς, καὶ ὑποδείξω ἡμῖν τῆς φύχης τὴν γυμνότητα. Τί γὰρ ἐστὶν ἱμάτιον φύχης; Ἀρετὴ δηλονότι. Τί δὲ γυμνότης; Κακία. Καθῆπερ γὰρ, εἰ τις ἀποδοῦναι τινα τῶν ἐλευθέρων, ἀσχύονται, καὶ συστῆλονται, καὶ φρεῖται, οὕτω δὴ καὶ φύχῃ, ἀν θέλωμεν εἰς αὐτὴν ἰδεῖν, ἡ μὴ ταῦτα ἔχουσα τὰ ἱμάτια, λυσιπρῆ. Πόσας οὖν νῦν αἰσχύνοσθαι, καὶ πρὸς αὐτὸ καταδύεσθαι τὸ βάθος, ὥστε τὴν παραπιπτάσμεν καὶ παραδωκεν ἐπιχρησάσας, ἵνα τοῦτων μὴ ἀκούειν τῶν λόγων; Αἱ δὲ μηδὲν συνοδοῦσι αὐταῖς, γάννυνται, χεῖρουν, ἐσθρύνονται καὶ ἐγκαλλωπίζονται τοῖς λεγομένοις. Ἀκούου περὶ τῆς μακαρίας Θέλης. Ἐκίνη, ἵνα Παῦλον ἴδῃ, καὶ τὰ χρυσία ἔωκεν αὐτῆς· οὐ δὲ, ἵνα τὴν Χριστὸν ἴδῃ, οὐδὲ δεδολὸν δίδως, ἀλλὰ θαυμάζεις μὴ τὰ γεγεννημένα ἐν ἐκείνῃ, οὐ ἱηλοῖς δὲ. Οὐα ἀκούεις πῶς τοὺς ἐλεήμονας μακαρίζει ὁ Λόγος; « Μακαριοὶ οἱ ἐλεήμονες, φρεῖ, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. » (Ματθ. ε'. 7.). Τί τὸ κέρδος ἀπὸ τῶν πλουτεῖων ἱματίων; μέγιστον πότε πρὸς ταύτην καχήναμεν τὴν στολήν; Ἀμεινόμεθα τὴν δεῖξαι τὸν τοῦ Χριστοῦ, περιβάλλωμεν τὸ κάλλος ἐκείνο, ἵνα καὶ ἐνταῦθα ἐκπεινῶμεν, καὶ ἐκεῖ τῶν αἰωνίων τόχουμεν ἀγαθῶν χάρετι καὶ φιλενθραπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ οὐ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δεῖξαι,

κράτος, τιμή, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ΄. 26.

(Κεφ. ιβ'. στίχ. 1.) — «Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέδωκεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαι τινας τῶν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντίθε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα. Καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστοὶ ἔστι τοῖς Ἰουδαίους, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον. Ἦσαν δὲ αἱ ἡμέραι τῶν Ἀζύμων.»

§ α'. Ποῖον ἐκεῖνον λόγιον καιρὸν; Πάντως τὸν ἐρεῖξε. Ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν οὕτως, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέροις ἔστιν γὰρ ὁ Ματθαῖος λέγει· «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ κηρύσσων» (Ματθ. γ'. 1.), οὗ τὰς ἐρεῖξας ἡμέρας δηλοῦναι λέγει, ἀλλ' ἐκείνας, ἐν αἷς ἐμελλε γίνεσθαι ἀπὸρ διηγέται· ὅς γάρ τῃ Γραφῇ τούτῳ κεχρησθῆαι τῷ τρόπῳ, καὶ ποτὶ μὲν τὰ ἐξῆς συμβαίνοντα ἀκολουθῶς ἐκτείναν, ποτὶ δὲ τὰ ὑπερτον συμβαίνοντα μιλῶντα ὡς ἐρεῖξας ἀπαγγέλλαν. Καλῶς δὲ λέγει ὅτι «Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς»· οὗτος γάρ οὐκ ἦν ὁ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἰδοὺ παραστὰς ἑταίρος. Καὶ ἔρα, ὅπου ἐξ ἀρχῆς εἶπον, πῶς τὰ πράγματα πλάσσονται, πῶς δὲ ἀνάστασις καὶ βλάβη πάντα ὑφαίνονται. Οὐκ ἐστὶ Ἰουδαῖοι, οὐδὲ τὸ συνέδριον, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐπεβάλλει τὰς χεῖρας εἰς τὸ κακῶσαι. Μιῶνται ἡ ἔξουσία, χαλεπώτερος ὁ πῦλμας, ὅσοι καὶ πρὸς χάριν ἐγένετο τοῖς Ἰουδαίους. «Ἀντίθε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα.» Ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν. Εἰ δὲ τις ζητοῖ, διὰ τί συνεχώρησαν ὁ Θεός; ἐροῦμεν ὅτι ὑπὲρ αὐτῶν τούτων πρώτον μὲν, πῶς αὐτοὺς ἐπὶ καὶ ἀναπορούμενοι κρατοῦσιν, ὅπου καὶ ἐπὶ Σιμωνῶν γέγονε, δεύτερον δέ, διδοὺς αὐτοῖς μετὰ τὸ ἐμπελθεῖν τὸν θυμὸν ἀνενοχλεῖν ἀπὸ τῆς μανίας, καὶ τρίτον, διουκνῶς ἐπὶ κατὰ συγχώρησιν αὐτοῦ γέγονε τοῦτο. «Ἰδὼν δὲ ὅτι ἀρεστοὶ ἔστι τοῖς Ἰουδαίους, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον.» Ὡς τῆς μαρτίας τῆς πολλῆς! Ὑπὲρ τίνων αὐτοὺς ἐχαρίζετο, φόβους ποῖων ἀπλῶς καὶ εὐκῆ; «Ἦν δὲ ἡμέρα τῶν Ἀζύμων,» αὐτῶν ἡ παρτιτῆ τῶν Ἰουδαίων ἀκριβολογία· ἀνελθὼν μὲν οὐκ ἐκώλυον, ἐν δὲ καιρῷ τοιούτῳ τοιούτα ἔκραττον. «Ὅν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδούς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν.» Καὶ τοῦ θυμοῦ τούτου ἦν καὶ τοῦ θένος. «Ἀντίθε,» φησὶν,

Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα. «Εἶδες αὐτῶν τὴν ἀνδρείαν; Ἰνα γὰρ μηδεὶς λίγη εἴη διὰ τοῦτο ἀκινδύνως καὶ ἀδύως κατατολμαῖσι τοῦ θανάτου, αἱ ἐξαπαλόντες αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἀνακρίθηκαὶ συγχωρεῖ, καὶ τοὺς κορυβαίους μάλιστα, πῶς αὐτοὺς τοὺς ἀκινδύνους ἐπὶ οὐδὲ ταῦτα ἀρίστησαν αὐτοὺς καὶ κωλύει. «Ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτράπητο ἐν τῇ φυλακῇ· προστυχὴ δὲ ἦν ἐκτείνῃ, γινομένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ.» Περὶ τὰ καιρία λυτὸν ἦν ὁ ἀγὼν· καὶ τὸ ἐκεῖνον γὰρ ἀνακρίθηκαὶ περιεῖλε ἑποῖα, καὶ τὸ τούτων ἐμπεδίσθησθαι. «Ὅτε δὲ ἐμελλε προαίγειν αὐτὸν ὁ Ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μετὰ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἀλύσει διού· φυλακῆς τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακὴν. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη, καὶ εὖς ἐλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου, ἤγειρεν αὐτόν, λέγων· Ἀνάστα ἐν τάχει. Καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν.» Ὅρα, κατ' ἐκεῖνον τὴν νύκτα αὐτὸν ἐξήρπασε. «Καὶ εὖς ἐλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι,» ἵνα μὴ νομίσῃ φαντασίαν εἶναι· καὶ τὸ εὖς οὐδὲς εἶδε πλὴν ἐκεῖνον· εἰ γὰρ καὶ τοῦτο γέγονε, καὶ ὅμως ἐνόμιζε φαντασίαν εἶναι διὰ τὸ ἀπροσδόκητον, εἰ μὴ τοῦτο γέγονε, πολλὰ πλὴν οὕτως παρὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐνοίαν. Τὸ γὰρ πολλὰς ἡμέρας ἐκεῖ μέναντα μὴ σωθῆναι, τοῦτο ἐποῖα. Καὶ διὰ τί, φησὶν, οὐκ ἀρῆκεν αὐτόν εἰς τὰς χεῖρας ἱμασιῶν Ἡρώδου, καὶ τότε ἐξήρπασεν; Ὅτι ἐκεῖνον μὲν εἰς ἐκκλησίαν ἤγαγεν ἄν, τοῦτο δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγένετο· οὐκ ἂν γὰρ ἐνομιεῖσθον ἀνθρώπων εἶναι, εἰ νομιεῖσθαι πάντα ἐποῖα. Ἐπὶ δὲ τοῦ Σιμωνῶν τὶ οὐκ ἐποίησαν; οὐχ ὡς ἀγγέλου τὸ πρόσθεν αὐτοὺς ἐβόαι; Τί δὲ ὅμως ἐνέλιπε καὶ ἐνταῦθα; «Εἰπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· Περὶ ἔσθαι καὶ ὑπόδοξαι τὰ σκανδαλίζα σου.» Πάλιν ἐνταῦθα δείκνυσιν ὅτι οὐ κακουργίαι γέγοναν· οὐδὲς γὰρ ἐπεγόμενος, καὶ διορίζει βουλόμενος τοσούτων ποιῆται σπουδῇ, ὥστε καὶ τὰ σκανδαλίζα αὐτοῦ λαθεῖν, ὥστε καὶ ῥωσασθαι. Ἐποίησε δὲ οὕτως. «Καὶ λέγει αὐτῷ· Περιβαλὼ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι. Καὶ ἐβαλὼν ἠκολούθει αὐτῷ· καὶ οὐκ ἤδει ὅτι ἀληθὲς ὅτι τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου· ἐδόκει δὲ δράμα βιάσθαι. Διακρίνοντας δὲ πρώτῃν φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἤλθον ἐπὶ τὴν πύλαν τὴν σι-

δραῖν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτῃ ἠνοιχθῆ αὐτοῖς. » Ἰδοὺ δεύτερον σημεῖον. Ὅτε ἀπέστη ὁ ἄγγελος, τότε ἐνόησαν ὁ Πέτρος. « Καὶ ἐξελθόντες προσῆλθον ῥώμην μίαν, καὶ εὐθέως ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ ἀπέστη. Καὶ ὁ Πέτρος, γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἶπε· Νῦν οἶδα ὅτι ἀληθῶς ἐξακρίστειλεν ὁ Κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. » « Νῦν ἐγνων, » φησὶν, οὐ τότε. διὰ τί δὲ γίνεται τοῦτο, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ Πέτρος ἐν αἰσθήσει τῶν γινομένων, καίτοι ᾗδῃ τοιαύτης ἀπολαύσας ἀπαλλαγῆς, ὅτε οἱ πάντες ἀπαλύθησαν; Ἀθρόον βούλεται τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῷ γενέσθαι, καὶ μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι τότε τὴν αἰσθήσιν λαβεῖν. Τὸ τὰς ἀλύσεις δι' ἀπὸ τῶν χειρῶν πιστεῖν, μίγνυται τῷ μὴ σφίγναι. « Συνιδόν τε ἤλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου, τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνῆθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι. Κρούσαντες δὲ τοῦ Πέτρου τὴν θύραν τοῦ πωλίνου, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακούουσα, ὀνόματι Ῥόδη· καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χάριδος οὐκ ἤνοιξε τὸν πωλῖνα. » Ὅρα τὸν Πέτρον οὐκ εὐδώς ἀναχωροῦντα, ἀλλὰ πρότερον ἐναγγελλόμενον τοῖς αὐτοῦ. « Ἐσθραμνοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἐστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πωλίνου. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον· Μαίνη. Ἦ δὲ δισχυρίζετο οὕτως ἔχειν. »

§. β'. Ὅρα καὶ τὰς παιδίσκας εὐλαθείας γυμνάσας. Ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πωλῖνα· ἐκτενὲς δέ, καὶ τοῦτο γινόμενον, ἀνέκυσαν. « Ἦ μὲν, φησί, δισχυρίζετο οὕτως ἔχειν, οἱ δὲ ἐλαγον. Ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἔστιν. Ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενε κρούων. Ἀνείξαντες δὲ εἶδον αὐτόν, καὶ ἐξέστησαν. Κατασεισάς δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγῶντο αὐτοῖς, πῶς ὁ Κύριος αὐτὸν ἐτήχαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς. Εἶπε δέ· Ἀπαγγεῖλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. Καὶ ἐξεκλῶν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. » Ἰδοὺ μὲν οὖν ἀνῶθεν τὴν ἀκαλοσύνην τῶν εἰρημίνων. « Κατ' ἐκείνων τὸν καιρὸν, φησὶν, ἐπέβαλε τὰς χεῖρας ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης κακῶσαι τινας ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. » Καθότιον θύριον ἀπλῶς καὶ ἀλογίστως πῶσον ἐπέβη. Τιςτὸ ἔστιν, ὁ Δαγὼν ὁ Χριστός· « Τὸ μὲν ποτήριον, ὁ μᾶλλον πίνειν, πίστεθε, καὶ

τὸ βάπτισμα, ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε. » (Μάρκ. ι'. 39.). « Ἀνείλα δέ, φησὶν, Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα. » Καὶ πῶς, φησὶ, τὸν Πέτρον οὐκ εὐδώς ἀνείλας; Εἶπε τὴν αἰτίαν ὁ συγγραφεὺς· « ἤμενοι γάρ, φησὶν, ἦσαν τῶν Ἀζύμων » καὶ μᾶλλον αὐτοῦ ἡμπομποῦντος ἰδοῦναι τῇ σπαγῇ. Αὐτοὶ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς παρανόμιως τῆς Γαμαλιήλου ἐπιτυχόν λοιπὸν ἐαυτοῦ τὸν φόνον, (ἄλλως δὲ οὐδὲ αἰτίας εἰρῆσαν,) ἐκ' ἐτέρων δι' αὐτὰ κατεπαύσαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἑταρος Ἰάκωβος ἦν, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου, διὰ τοῦτο ἐπιστημῆναι, εἰπὼν· « Τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου. » Ὅρξῃ ἐπὶ τὸ κεφάλαιον ἐν τούτοις ἦν τοῖς τρισι, μάλιστα δὲ Πέτρου καὶ Ἰακώβου· τοῦτο μάλιστα κατέκριπς αὐτῶν ἦν· οὐκ ἔτι γὰρ ἀνθρώπων τὸ κέρυγμα εἰδείκνυτο, καὶ ὄντως ἐκείνῳ ἐπακροῦτο, ὅτι « ἐλογίσθημεν ὡς πρέδωκα σπαγῆς. » (ψαλμ'. 23.). « Ἰδὼν δὲ ὅτι ἀρεστόν ἐστι, φησὶ, τοῖς Ἰουδαίοις, προσέειπε συλλαβεῖν καὶ Πέτρον. » Ἀρεστὸν φόνος, καὶ φόνος αἰσχος. Πολλὴ ἡ αἰσχος τοῦ Ἡρώδου, ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν ταῖς ἀτόποις ὑπερταίετο· ἰδὼν γὰρ τοῦναντίον πσιφί, καὶ ἰγκοπτεῖν αὐτῶν τὴν ἰσχυρίαν· ὁ δὲ ἐκτενέως, καθότι τις δέξιμος ὢν τῶν νοσούντων, ἀλλ' οὐκ ἱατρὸς, καίτοι μωρία παραδείγματα ἔχων καὶ τοῦ πέππου καὶ τοῦ πατρὸς Ἡρώδου, καὶ πῶς ἐκείνους μὲν διὰ τὴν ἀνέκριναν τῶν παθῶν μάλιστα ἐπαθε κακά, οὗτος δέ, Ἰωάννην ἀκλῶν, πόλεμον ἔγχευ χαλεπὴν. « Ὅν καὶ πείσας, φησὶν, ἔβητο εἰς φυλακὴν. » Ἐροῖσθε μὴ διὰ τὸν φόνον τοῦ Ἰακώβου ἀναχωρήσῃ ὁ Πέτρος, καὶ, βουλόμενος ἔχειν αὐτὸν ἐν ἀσφαλῇ, ἐπέβαλε τῷ δεσμοτηρίῳ. Ὅσῳ ἀκριβοτέρῃ ἡ φρουρά, τοσούτῳ θαυμασιωτέρῃ ἡ ἐπιδοῦς. Τοῦτο δὲ ἦν ὑπὲρ Πέτρου, θαυμασιωτέρῳ μᾶλλον ἐπιδοῦναι γινόμενον, καὶ τὴν ἀνδρείαν τὴν οὐκ εἰς ἐπιδοκίμους. « Προσευχῇ δὲ ἦν, φησὶν, ἐκτενὴς γινόμενη. » Φιλοστοργίας δέξιμα ἡ προσευχῇ. Πάτερ πάντας εἰχόντα, πατέρα ἡμεῶν. « Ἐκτενὴς φησὶν, τὴν προσευχῇ, γινόμενη ὑπὲρ αὐτοῦ. » Ἀκούσατε πῶς δίδικναι κατὰ τοὺς δεδωκένους. Οὐκ ἐστασίασαν, οὐκ ἐθροισθήσαν, ἀλλ' ἐπὶ οὐχὴν ἐτρέψαν, τὴν ὄντως συμμάχιν τὴν ἄμαχον, ἐκ' αὐτὴν κατέργον. Οὐκ ἐλαγον· « Ὁ ταπεινὸς ἐγὼ καὶ οὐδαμῶς ὑπὲρ ἐκείνου οὐχημαι! » ἐπειδὴ γὰρ ἀγάπῃ ἐπείκου, οὐδὲν τούτων ἐλογίζοντο. Βούλει μαθεῖν πόσα εἰργάσαντο καὶ ἀνέντες; Ἐκείνους θαυμασι-

ρους ἀπέδειξαν, τούτους επωδυασμένους ἐποίησαν. Καὶ ὅρα ἐν τῇ ἑορτῇ τοὺς πειρασμούς ἐπαγομένους, ἵνα δοκιμώτεροι φανῶσιν οὗτοι. «Ὅτε δὲ ἐμαλλεν αὐτὸν προάγειν ὁ Ἡρώδης, ρησί, τῇ νυκτὶ ἐκαίην ἦν ὁ Πέτρος καθυδύων. » Ὅρα τὸν Πέτρον καθυδύοντα, καὶ οὐκ ὄντα ἐν ἀγωνίᾳ, οὐδὲ ἐν φόβῳ. Αὐτῇ τῇ νυκτὶ, ἣ προάγεσθαι ἐμαλλεν, ἐκαθύει, τὸ πᾶν βίβας ἐπὶ τὸν θύτον. Οὐχ ἀπλῶς δὲ ἐκαθύνει, ἀλλὰ μέσον στρατιωτῶν καὶ διδωμένος· «μεταῦ γάρ, ρησί, δύο στρατιωτῶν κοιμώμενος ἦν, διδωμένος ἀλύσεια θυοσίν. » Ὅρῃς πῶς ἀκριβὲς ἡ φυλακὴ; «Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπίστη, ρησί, λέγων· Ἀνάστα ἐν τάχει. » Συγκαθεύοντες ἦσαν οἱ φυλακαί· διὰ καὶ τῶν γινόμενων οὕτως ἐπιστάθενται. Φῶς δὲ ἱλαμψόν, ὥστε καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκούειν τὸν Πέτρον, καὶ μὴ νομίσαι φαντασίαν εἶναι. Ὡς ἐν δὲ μὴ βεβαιώσῃ, καὶ τὴν πλειοπῆν πατάσσεται. Καὶ οὐχ ἀπλῶς ἀκούει· «Ἀνάστα» ἀλλ' ἐν τάχει, «μετὰ προσθήκης» οὕτως βεβίως ἐκαθύνει. «Ἐδόκει δὲ ὁραμα βλέπειν,» ρησί. «Διῆλθε δὲ πρώτην καὶ δευτέραν φυλακὴν. » Ποῦ οὖν εἰσιν οἱ αἰρετικοὶ Πῶς διῆλθεν; εἰπάτωσαν ἡμῖν· ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχουν. Καίτοι διὰ τοῦτο αὐτὸν καὶ ζώσασθαι κηλεύει καὶ υποδείξασθαι, καὶ τούτω πῶλλον αὐτὸν εἶναι οὐκ ἐστὶ φάντασμα, καὶ ἵνα ἀποπειρῇται τὸν ὕπνον, καὶ γινώσκει ἀληθὲς ἐστὶ. διὰ τοῦτο καὶ οὕτως ἐ ἀπέπεσον αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ ἐ ἀνάστα ἐν τάχει, ἀκούει. Οὐ φοβούμενος δὲ ἐστὶ τοῦτο, ἀλλὰ παύωντος μὴ ἀναβάλῃσθαι. «Καὶ οὐκ ἔβει, ρησί, ὅτι ἀληθὲς ἐστὶ τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου· ἐδόκει δὲ ὁραμα βλέπειν.» Εὐακότως διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν γινόμενων.

§. γ'. Ὅρῃς πόσον ἐστὶν ὑπερβολὴ σημείου; πῶς ἐκπλήττει τὸν ὁρῶντα; πῶς οὐκ ἀρήτοι πιστευθήναι; Εἰ γὰρ Πέτρος εἶδεαι ὁραμα βλέπειν ἐν τοσούτῳ χρόνῳ, (καίτοι αὐτὸς ζωόμενος καὶ υποπράξιμος,) τί ἕτερος μὴ ἐπαθεῖν ἂν; «Διελθόντες δὲ, ρησί, πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλιν τὴν συτηρᾶν καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥόμην μίαν, καὶ εὐθείως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. » Τὰ μέντοι ἔδωκε γινόμενα θαυμασιώτερα ἦν τοῦτο δὲ λιπὼν ἀνθρωπινώτερον. Ὅτε οὐδὲν κώλυμα ἦν, τότε ἀπέστη ὁ ἄγγελος· οὐ γὰρ ἂν προῆλθεν ὁ Πέτρος, τοσούτων ὄντων κωλυμάτων· ὅπως γὰρ, ὅπως ἐκπλήξῃς ἦν. «Νῦν ἔγνων, ρησί, ὅτι

ἀληθὺς ἀπέστειλεν ὁ Κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. » «Νῦν, » οὐχὶ τότε, «ἐν ἐν τῷ ἱερῷ ἡμῶν. » Συνιδὼν τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου, » ρησί. Τί ἐστὶ «Συνιδὼν; » Λογισάμενος ὅπου ἐστίν. Ἡ τοῖων τοῦτο συνέβη, ἥ ὅτι οὐχ ἀπλῶς ἀπαλεῖν δεῖ, ἀλλ' ἀμείψασθαι τὸν εὐαγγέλιον· δ καὶ συνιδὼν ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας. Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Ἰωάννης; Ἰσως ἐκεῖνος, ὁ ἀπὸ αὐτοῖς συνών· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ παράστημεν αὐτοῦ ἔβην. Ὅρα ὅσον ἐστὶν ἀγαθὸν ἡ ἑλπίς, πόσον οὐχόμενοι ἐν κακίᾳ ἦνουν, πῶς διεγερμένους αὐτοὺς εὐαγγέλιο! Εἶδες τοῦ φόνου Στεφάνου ὅσον τὸ κέρδος; εἶδες τοῦ δεσποτηρίου· τούτου ἐστὶ ἡ ὁρίσει; Οὐ γὰρ δὴ, ἐπιβλῶν ὁ Θεὸς τοῖς ἀδικούσιν αὐτούς, μάταια δαίκεται τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀδικούσιν, οὕτως ἐκείνων πασχόντων διενόν, αὐτὰς καὶ ἱκανὰς τὰς ὁλίμους δαίκεται μάταια οὕτως, ἵνα μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῶν πάντως ζητῶμεν, μηδὲ τὴν ἐκδικίαν. Σάβει δὲ πῶς καὶ αἱ παιδίσκαι αὐτῶν λοιπὴν ὁμολογίαν αὐτοῖς ἔσαν. «Ἀπὸ τῆς χαρῆς, ρησί, οὐκ ἤνοιξεν. » Καλῶς καὶ τοῦτο γέγραπται, ἵνα μὴ καὶ ἐκεῖνοι ἐκπλαγίστων ἐβλῶς ἰδόντες, καὶ ἀποστήσωσιν, ἀλλ' ἐγγυμανοσθῇ αὐτῶν ἡ διάνοια. Καὶ ὅπερ ὅπως ἡμῶν ποιεῖν, κίριθι πράττουσα καὶ αὐτὴ· ἵνα γὰρ αὐτὴ τὰ εὐαγγέλια κομίσῃ ἐσπουδαζέιν· ὅπως γὰρ εὐαγγέλια ἦν. «Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτήν· Μαίνη· ἡ δὲ διαχυρίζεται οὕτως ἔχεν· οἱ δὲ εἶπον ὅτι Ἄγγελος αὐτοῦ ἐστίν.» Ἐκ τοῦτου ἀληθὲς ἐστὶ ἱκανὸς ἡμῶν ἄγγελος εἶναι. Καὶ πόθεν ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἄγγελος εἶναι τότε ὑπνοῦσθαι; Ἀπὸ τοῦ κακοῦ τοῦτο ὑπώπαισαν. «Ὡς δὲ ἐπέμενε κροῦσιν, ρησί, ἀνοίξαντες εἶδον αὐτόν, καὶ ἐξέστησαν. Ὁ δὲ, κατασείσας τῇ χειρὶ, » ἡσυχίαν πολλὴν ἐποίησεν, ὥστε ἀκούσαι τὰ παρ' αὐτοῦ. Ποθενότερος πολλὰς λοιπὴν ἦν τοῖς μαθηταῖς οὐ τῷ σωθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπιστῆναι καὶ οὕτως ἐκπλήν. Μανθάνουσι λοιπὴν καὶ οἱ αἰεῖσι πάντα σωρῶς, μανθάνουσι καὶ οἱ ἀλλότριοι, εἰ γε ἤβησαν πιστεύσαι· ἀλλ' οὐκ ἠβήθησαν. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ γέγραπται. «Ἀπαγγέλιατε, ρησί, Ἰακώβω καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. » Ὅρα πῶς οὐκ ἐστὶ κινέοις· οὐ γὰρ εἶπε· «Τοῖς ἀπενταχού ἔβηλ ποιήσατε ταῦτα, » ἀλλὰ «τοῖς ἀδελφοῖς. » «Καὶ ἀνεχώρησεν εἰς ἑτε-

ρον τόπον ἢ οὐ γὰρ ἐπέβαλε τὸν Θεόν, οὐδὲ εἰς πειρασμούς ἐνέβαλεν αὐτόν· ἐκεῖ, ὅτε καὶ τοῦτο ἐκλείσθησαν, ἐπέστησαν « εἰσελθόντες γὰρ, ῥησὶν, ἐν τῷ ἱερῷ λαλεῖτε τῷ λαῷ. » (Πράξ. ε'. 20.). Ἦκουσαν, καὶ εὐθέως ἐπίσθησαν. Τοῦτο δὲ οὐκ εἶπεν ὁ ἀγγελος, ἀλλὰ τῷ σιγῇ ἀποστήσαν καὶ νυκτός ἐξαγαγεῖν ἔβαιον ἑξουσίαν ἀναχωρήσαι. Καὶ τοῦτο δὲ γίνεται, ἵνα μάθωμεν ὅτι καὶ ἀνθρωπίνως πολλὰ φρονιμάσθαι, ὥστε μὴ περιπατεῖν πάλιν αὐτόν· ἵνα γὰρ μὴ εἴπωσιν ὅτι ὁ ἀγγελος αὐτοῦ ἐστὶ ματὰ τὸ ἀπειθεῖν, πρότερον τοῦτο λέγουσιν, καὶ τότε αὐτὸν ὁρώσιν ἀνατρέποντά τὴν δόξαν ἐκείνην. Ὁ ἀγγελος εἰ ἦν, οὐκ ἂν ἔδωκε τὴν δόξαν, οὐκ ἂν ἀναχώρησεν εἰς ἕτερον τόπον. Πιστοῦται δὲ αὐτοὺς καὶ τὸ μὴ ἐν ἡμέρᾳ γενέσθαι. Οἱ μὲν λαλοῦντες ἐν εὐχαρίᾳ ἦσαν, ὁ δὲ δεδομένος ἐν ὕμνῳ, εἰ ἐνόμιζεν ἀλλήως εἶναι τὸ γινώμενον, κἀν ἑξαπέλαγῃ, καὶ οὐκ ἐμνημόνευσεν· νῦν δὲ, ὡς ἐν ὁμίῳ ὁρῶν, ἀπάραχος ἦν. εἰ ἤλπιον, ῥησὶν, ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν σιδηρεῖν. ἢ Ὅρα καὶ πῶς ἰσχυρά ἦν. εἰ Δεελθόντες δέ, ῥησὶ, πρώτῃν φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἤλθον ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν σιδηρεῖν. ἢ Καὶ διὰ τὴ μὴ δὲ αὐτῶν, ῥησὶ, τοῦτο γίνεται· διὰ τί; Ὅτι καὶ τοῦτω τιμᾷ αὐτοὺς ὁ Θεός, τῷ δὲ ἀγγέλῳ αὐτοὺς ἐπαρξάμεναι. Τί οὖν ἐπὶ Παύλου οὐχ οὕτω γέγονεν; Ἐκεῖ δικαίως, ὅτι πιστεύουσι βεβαίως τὸν δεσποφύλακα, ἐνταῦθα δὲ ἀπαλαγνῆται τὸν Ἀπίστολον μόνον· ἄλλως δὲ καὶ διαφόρους ἅπαντα ὁ Θεὸς οὐκ ἐνομιζέει. Ἐκεῖ μὲν Παῦλος ἱκανῇ (Αὐτῶν. ιε'. 25), ἐνταῦθα δὲ Πέτρος ἐκπέμπει. Μὴ τοίνυν ἀρπύζομεν τὰ θεάματα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ὠφελείας ταῦτα σπουδάζωμεν ἐκπομπίμην, καὶ εἰς τὴν τῶν ἄλλων οἰκοδομήν· ὥσπερ γὰρ ἐστὶ θεομαστὴς ἐλθόμενος δεσμευθήσεται, οὕτω θεομαστότερος μὴ πρότερον ἀναχωρήσας, ὥς ὅτε τῆς οἰκίας πάντας ἀπήγγελλε. Καὶ εἰποι, ῥησὶν· εἰ Εἴπατε Ἰακώβω καὶ τοῖς ἀδελφοῖς. ἢ Τί δήποτε κτελεῖται εἰπεῖν; Ἰνα χαρῶσιν, ἵνα μὴ μαρμαρώσιν, ἵνα διὰ τούτων ἐκείνοι μαρτυρήσιν, οὐκ αὐτοὶ δὲ ἐκείνων οὕτω τοῦ ταπεινοτέρου μέρους ἐρρόντιζεν. Οὐδὲν ἄρα ὠλέησας συμμέμετρον βέλτον. Ποίαν οὐαὶ τὴν ἐκείνων εἶναι τότε ψυχὴν; πόσος ἦλθοντες γέγονεν; — Παῦ νῦν αἱ γυναῖκες, αἱ διὰ πάσης καθυβουσαι νυκτός; πολὺ δὲ οἱ ἀνδρες, οἱ μὴ δὲ μεταστρεφόμενοι ἐπὶ τῆς κλίνης; Ὅρα; ἤκουσαν ψυχὴν; Μετὰ γυναῖκα καὶ παῖδων καὶ παιδισκῶν τὸν Θεὸν ὁρῶντων, καθαρώτερος

τοῦ ὁρῶντος τῇ ὠλῇ γενόμενος. Νῦν δέ, ἂν μακρὸν ἴδωμεν κινδύνον, ἀναπίπτομεν. Οὐδὲν τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης λαμπρότερον ἦν. Μιμησώμεθα τούτους, ζηλώσωμεν. Οὐ διὰ τοῦτο γέγονεν ἡ νύξ, ἵνα διὰ παντός καθυβουσαι καὶ ἀργώμεν. Καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν οἱ χειροτέχναι, ὀνηλάται, οἱ ἔμποροι, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ἐκ μέσων ἀνισταμένη νυκτῶν. Ἀνάστηθι καὶ σύ, καὶ βε τῶν ἄστρον τὴν χορείαν, τὴν βαθεῖαν σιγὴν, τὴν ἡσυχίαν τὴν πολλήν· ἐκλαλέγηθι τοῦ δεσπότη σου τὴν οὐρανίαν. Καθαρώτερα τότε ἐστὶν ἡ ψυχὴ· κευροτέρα καὶ λιποτέρα· μέλλον ἐστὶ, μετῴρους καὶ κούρη τὸ σκότος αὐτῆς, ἡ σιγὴ ἡ πολλὴ εἰς κατάνοαν ἀγαγεῖν ἱκανή. Ἄν δὲ καὶ τὸν οὐρανὸν βῆς τοῖς ἄστροις ὥσπερ τοῖς μυσίοις κατεστημένον ὀρθαλαῖς· πᾶσαν ἔδονην καρπώσῃ, ἔνοιαν λαβὼν ἐλθὼν τὸν Δημιουργοῦ. Ἄν ἐνύστη; ὅτι οἱ μὲν ἥμαρ καρδόντες, γιγνώσκας, σκωρῶντες, κηδύντας, ἀδικούντες, πλεονεκτοῦντες, ἀπειλούντες, μωρία ἐκκαταεινόμενοι δύνει, οὕτοι νῦν τῶν νεκρῶν οὐδὲν διακρίνουσι, καταγνώσῃ τῆς ἀνθρωπίνης αὐταθείας ἀπάσας. Ἦπος ἐπέλθῃ, καὶ τὴν φύσιν ἡλεγγεν· εἰκὼν ἐστὶ θανάτου, εἰκὼν ἐστὶ συντελείας. Ἄν διακρίψῃς εἰς τὸν στενωπὸν, οὐκ ἀκούσῃ οὐδὲ φωνῇ· ἂν βῆς εἰς τὴν οἰκίαν, πάντας δεῖ καθάπερ ἐν τάφῳ κειμένους. Ταῦτα πάντα ἱκανά ἐστι διαπιστῆσαι ψυχῇ, καὶ εἰς ἐνοίαν συντελείας ἀγαγεῖν.

§. 8. Οὗτος δὲ μοι καὶ πρὸς ἀνδρας καὶ πρὸς γυναῖκας ὁ λόγος. Κἀμὲν τὰ γένητα, στήνουν, παρακαλέσθαι σου τὸν δεσπότην ὡς νῦν γενέσθαι· μέλλον ἐπακάμπτειται ἐν νυκτεριναῖς εὐχαρί, ὅταν τὸν καμρὸν τῆς ἀναπαύσεως οὐ ὀφίονται ποιῇ καμρὸν. Ἀναμνήσθητι τοῦ βασιλέως οἱ ῥήματα ἔλθιν· Ἐκοπίσασα ἐν τῷ στενωπῷ μου, λούσω καθ' ἐκαστὴν νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δέ-μου αἱ μου τὴν στωμανήν μου βρέξω. (ψαλ. c'. 7.). Ὅσον ἂν ἦς τρυφή, οὐκ εἰ τρυφήτερος ἐκείνων· ὅσον ἂν ἦς πλούσιος, οὐκ εἰ πλουσιώτερος τοῦ ἀποβ. Καὶ πάλιν οὐ αὐτὸς ῥησὶ· Μεσο-νύκτιον ἐξηγειρέμην τοῦ ἐξεμολογεῖσθαί σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. (Αὐτ. ψαλ. 62.). Τότε οὐ κενόδοξια παρηνόχῃ· πῶς γάρ, πάντων καθυβδόντων καὶ οὐχ ἑρῶντων· τότε οὐ βωβήματα καὶ χάσμη ἐπιτίττεται· πῶς γάρ, ὑπὸ τινος τῆς ψυχῆς διαγερμένης; Μετὰ τὰς τοιαύτας παννυχίδας καὶ ὕπνοι ἡδύς, καὶ ἀποκαλύψεις θεομαστῆται. Τοῦτο ποιήσων καὶ σὺ ὁ ἀνὴρ, μὴ μόνῃ ἡ

γυνή. Ἔστω ἐκκλησία ἡ οἰκία, ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συνιστη-
σασα. Μὴ γὰρ οὐ μόνος εἶ ὁ ἀνὴρ, μηδὲ οὐ αὐτὴ μόνη ἐστὶν ἡ
γυνή, νομίσης κώλυμα εἶναι. «ὅπου γὰρ εἰσὶ δύο εἰς τὸ ἐμὲν
ἐνομα, ῥησὶ, συννηγμένοι, ἐκεῖ εἰμαι ἐν μίῳ αὐτῶν.» (Ματ.
ἱ'. 20.). Ὅπου ὁ Χριστὸς μέσος, πολλὸ πληθὺς ἐστίν· ὅπου ὁ Χριστός,
ἀνάγκη καὶ ἀγγέλους εἶναι, ἀνάγκη καὶ ἀρχαγγέλους καὶ τὰς ἁ-
λᾶς δυνάμεις. Οὐκ ἄρα μόνος ἐστὶ τὸν πάντων ἔχοντας δεσπότην.
Καὶ πάλιν ἔκουσ τοῦ Προφήτου λέγοντος. «Κρείσων εἰς, ποιῶν
τὸ θέλημα Κυρίου, ἡ μερίς· παρανόμοι.» (Σοφ. Σιρ. ι'. 3.).
Οὐδὲν ἀσθενέστερον πολλῶν παρανόμων, οὐδὲν ἰσχυρότερον ἐνὸς κα-
τὰ νόμον Θεοῦ ζῶντος. Εἰ σοὶ καὶ παιδεία ἐστί, διανέστησον καὶ τὰ
παιδεία, καὶ γινέσθω διὰ πάντων ἡ οἰκία ἐκκλησία διὰ τῆς νουθε-
σίης. Ἄν ἐκ ἀπλᾶ ἦ, καὶ μὴ φέρῃ τὴν ἀγρυπνίαν, μέχρι μιᾶς εὐχῆς καὶ
δευτέρως, καὶ κατὰπαντος· μόνον διανέστηθι, μόνον ἐν συνηθείᾳ
κατέστησον σεαυτὸν. Οὐδὲν τοῦ ταπεινοῦ βελτιον ἐκείνου, τοῦ τισιού-
τως εὐχὰς δεχομένου. Ἄκουε τοῦ Προφήτου λέγοντος. «Εἰ ἐμνη-
μόνευδ' σου ἐπὶ τῆς στρωματῆς μου, ἐν τοῖς ὄρεσιν ἐμε-
λείτων εἰς σέ.» (Ψαλμ. ἧ'. 7.). Ἀλλὰ κίμαχκα, ῥησὶ, μὴ
ἡμέραν πολλὰ, καὶ οὐ δύναμαι. Σαφῆς ταῦτα καὶ πρόβας· ὅσα
γὰρ ἂν κάρη, οὐ πονήσεις ὡς ὁ χαλκοτύπος, σφύραν αὐτῶ βαρεῖαν
καταβάνων ἀπὸ πολλοῦ τοῦ ὅρους ἐπὶ τοὺς σπηναίρας, καὶ τὸν κα-
νὸν ὡς δεχόμενος τῷ σώματι, καὶ ὅμως τὸ πλεον ἐκείνος τῆς νυ-
κτός εἰς τοῦτο ἀναλίσκει. Ἰστέ καὶ γυναῖκες, εἰ ποτε εἰς ἀγρόν ἡμῖν
γέγονεν ἀνάγκη βαδίσαι, ἢ εἰς πανωχέῃα προελθεῖν, πῶς δὲ ὁλης
τῆς νυκτός ἀγρυπνοῦσι. Καὶ σοὶ τίνων χαλκίων ἐστὼ πνευματικόν,
οὐχ ὥστε χύτρας, οὐδὲ λίθους, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν κατασκευάσαι
τὴν σὴν, ἢ καὶ χαλκοτύπου καὶ χρυσοῦχος πολλῶ βελτίον. Τὴν
καλκίαν γυνομένην τοῖς ἁμαρτήμασιν εἰσάγαγε εἰς τὸ χωνευτήριον
τῆς ἐξομολογήσεως· τὴν σφύραν κατένεγκε ἀπὸ πολλοῦ τοῦ ὅρους·
τουτίστι, τῶν βυμάτων τὴν κατένευσαν· ἀναφῶν τὸ πῦρ τοῦ Πνεύ-
ματος. Πολλὴ μείζωα τέχνην ἔχει. Οὐ χρυσὸν σεαυτὴ βυβαίνει,
ἀλλὰ τὴν παντός χρυσοῦ τιμωτέρα ψυχὴν, καθάπερ ὁ χαλκίος τὸ
σαβός· οὐ γὰρ σωματικὸν σεαυτὸς βυβαίνει, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν ἀπαλ-
λάττει τῆς φαντασίας πάσης τῆς βρωτικῆς. Παρακλίσθω σοὶ λό-
γος, οὐχ αὐτός ὁ καίμενος, ἀλλ' ἐν ὁ Προφήτης λέγων εἶχε. «Αἶ-
-

χνος γὰρ τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου.» (Ψαλμ. ρι'. 105.).
Πέτρος δὲ τῆς εὐχῆς τὴν ψυχὴν· ἂν βίης ἱκανῶς ἔχουσιν, ἐξά-
γαγε, τύπωσον πρὸς ἑαυτὸν ὁλης. Πίστευσόν μοι, οὐχ οὗτω τὸ
πῦρ τὸν ἴον ἀποκαθαίρειν εἴθεον, ὡς εὐχὴ νυκτερινὴ τὸν ἴον τῶν
ἁμαρτημάτων τῶν ἡμετέρων. Αἰδεσθῶμεν, εἰ μηδὲνα ἄλλον, τοὺς
νυκτερινούς ρύλακας. Ἐκείνοι δὲ ἀνθρώπων νόμον περιάσιν, ἐν κρι-
μῇ βούντες μεγάλα, καὶ ἐὰν τὸν στυγερὸν βαδίζοντες, βροχόμε-
νοι πολλὰς, πεπηγότες διὰ σὶ καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν σὴν, καὶ τὴν
τῶν χρημάτων τῶν σῶν ρύλακην. Ἐκείνος ὑπὲρ τῶν χρημάτων
σου τοσαύτην ποιῖται πρόνοιαν· σὺ δὲ οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τῆς
σῆς. Καὶ μὴν ἐγὼ οὐκ ἀναγνώζω αἰθρῶν περιεῖναι, καθάπερ ἐκείνος,
οὐδὲ μεγάλα βῆθιν καὶ διαρρήγνυσθαι, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ ταμίῳ ὦν,
ἐν αὐτῷ τῷ κοιτῶν, κάρφον τὰ γύναια, παρακλίσαν τὸν δεσπό-
την. Δὲ τί αὐτὸς ὁ Χριστὸς διενυκτερεύει ἐν τῷ ὄρει; οὐχ ἵνα τό-
πος ἡμῖν γίνηται; Τότε ἀναστὶ τὰ φυτὰ, ἐν τῇ νυκτὶ λέγων· τότε
καὶ ψυχὴ μέλιστα μέλλων ἐκείνου ὄρεον ἰδέσθαι. Ἄπερ μὲν ἡ-
μέραν ὁ ἥλιος κατέκλυσε, ταῦτα ἐν τῇ νυκτὶ καταβύσσεται. Πάσης
ὄρεος μέλλων τὰ τῆς νυκτὸς δάκρυα καὶ κατὰ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ
κατὰ πάσης φλεγμονῆς καὶ καύσεως καθίσταται, καὶ οὐκ ἀρίστη χα-
λεπὸν τὴν παθεῖν. Ἄν εἰ μὴ τῆς ὄρεος ἀπολύσεθι ἐκείνη, μὲν ἡ-
μέραν κατακαυθήσεται. Ἀλλὰ μὴ γίνετο μηδὲνα ἡμῖν ὑπεκκείμενα
τοῦ πυρὸς ἐκείνου γινέσθαι, ἀλλὰ, ἀναφύζοντας καὶ τῆς παρὰ τοῦ
Θεοῦ φιλικῶς ἀπολύσαντας, αὐτῶ πάντας ἡμᾶς διαλυθωθή-
ναι τοῦ ῥητοῦ τῶν ἁμαρτημάτων χάριτι καὶ φιλικῶς τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὲν οὐ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύ-
ματι δοξᾶ, κράτος, τιμὴ, ὦν καὶ αἰ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΖ'. 27.

(Κεφ. ιδ'. στίχ. 18.) — «Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἦν τὰραχος
οὐκ ὀλέγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο.
Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτόν, καὶ μὴ εὐρών, ἀνακρίνας τοὺς
ρύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰου-
δαίας εἰς τὴν Καισάρειαν διέτρεψε.»

§. α'. Πολλοὶ διαποροῦσι πῶς περιεῖναι ὁ Θεὸς τότε δι' αὐτὸν τοὺς

ἡπαῖδας ἀναμεινόμενους, καὶ νῦν πάλιν τοὺς στρατιώτας διὰ τὸν Πέτρον, καίτοι γε δυνατόν ἦν αὐτῷ μετὰ τοῦ Πέτρου κάκεινους ἐξελεῖσθαι. Ἀλλὰ, εἰ καὶ τοὺς στρατιώτας ἐξήγαγεν ὁ ἄγγελος μετὰ τοῦ Πέτρου, ἐνομήσθη ἂν φυγῆς εἶναι τὸ πρῆγμα. Τί οὖν οὐχ ἐτέρως ὤκνησεν; φησί· ποία γὰρ βλάβη γίγνηται νῦν; Ἄν βωμεν ὅτι οἱ ἀδίκους τι παθόντες καὶ κακῶς οὐδὲν διδάσκουσιν, οὐ ζητήσομεν ταῦτα. Διὰ τί γὰρ μὴ λέγεις καὶ περὶ Ἰακώβου, διὰ τί αὐτὸν οὐκ ἐξεῖλετο; Ἀλλως δὲ οὐκ ἦν οὐδέποτε τῆς κρίσεως ὁ καρπός, ὥστε τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονεμαίει ἕκαστος. Ἀλλ' οὐδὲ ἐνθάδ' αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ Πέτρος. Μᾶλλον οὖν αὐτὸν εὐλοεῖ τὸ ἐμπαιχθῆναι, ὥσπερ τὸν πάππον αὐτοῦ, ὑπὸ τῶν μάγων ἀπατηθῆναι, μᾶλλον ἵπνοι διακρίσθαι καὶ καταγλισσομένους εἶναι. Καλὸν δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ῥημάτων ἀκούσαι τοῦ συγγραφέως· Ἐνομήνης, φησὶν, ἡμέρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. Ἐρώδης δὲ, ἐπιζητήσας αὐτόν, καὶ μὴ εὐρών, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐπέλευσεν ἀπαχθῆναι. ὡ καίτοι ἦκουσε παρ' αὐτῶν, (ἐνέκρινε γὰρ,) καὶ ὅτι αἱ ἀλύσιαι ἀφίθησαν, καὶ ὅτι τὰ σκεδάκια ὤσσε, καὶ ὅτι μέγρε τῆς νυκτὸς ἐκείνης μεν' αὐτῶν ἦν. Ἀλλὰ τί συνέκρυψαν; ὅτι τί οὖν μὴ καὶ αὐτοὶ ἔρωγον; Καὶ μὴν αὐτὸν εἶδει θαυμάσαι, εἶδει καταπληγῆναι τοῦτο. Λοιπὸν φανερόν γίνεται πᾶσι διὰ τὸ θανάτου τούτου καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ θαῦμα, ἡ τε ἐκείνου κακία καταδολῆτος. Ἀλλ' ἔρα πῶς οὕτως ταῦτα οὐ κρύπτει, ἀλλὰ καὶ μύμνηται ἱστορίας, ὥστε διδάξει ἡμᾶς. Εἰπέ φησὶ· «Καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν διέτριβεν. Ἦν δὲ ὁ Ἡρώδης θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις· ἀμνημονῶν τε παρήσαν πρὸς αὐτόν, καὶ παύσαντες βλάσφημον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῆρος τοῦ βασιλείως, ἤτοῦντο εἰρήνην διὰ τὸ διατρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρώδης, ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικήν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς· ὁ δὲ ὄμιλος ἐπερώνει Θεοῦ φωνῇ καὶ οὐκ ἀνθρώπου. Παράκλημα δὲ αὐτὸν ἐπάταξεν ἄγγελος Κυρίου, ἅμ' ὃν οὐκ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ Θεῷ· καὶ γενόμενος σκαλιχοδόρυτος ἐξήφισεν. Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ἤρξανε καὶ ἐπληθύνετο. » Οὐ μικρὸν οὐδὲ τοῦτο ἔστιν. Εὐλόως ἡ βίαιη κατέλαθεν αὐτὸν, αἰ καὶ μὴ διὰ Πέτρον, ἀλλὰ διὰ

τὴν αὐτοῦ μεγαληγορίαν. Καὶ μὴν, εἰ ἐκείνοι, φησὶν, ἐβόησαν, τί πρὸς τοῦτον; Ὅτι κατεβέβητο τὴν φωνήν, οἱ ἄξιον αὐτοῦ ἐνέμυσιν εἶναι τῆς κολακείας. Διὰ τοῦτο ἐκείνοι μάλιστα παιδεύονται εἰ κολακεύοντες εἰσῆ. Ὅρα πάλιν ἀμφοτέρους μὲν ὄντας ἀλίους ταπεινάς, τοῦτον δὲ κολαζόμενον· οὐ γὰρ ἐστὶ νῦν τῆς κρίσεως ὁ καρπός, ἀλλὰ τὸν μάλιστα ὑπεύθυνον, τοῦτον κολάζει, ἐκείνους ἀφαιρῶ ἀπὸ τούτου καρπείας. «Καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἤρξανε, φησὶ, καὶ ἐπληθύνετο.» τοῦτο, τούτου γενομένου. Εἰς Θεοῦ οἰκονομίαν; «Βαρνάβας δὲ καὶ Σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ Ἰωάννην, τὸν ἐποκληθέντα Μάρκον.»

(Κεφ. ιγ'. στίχ. 1.) — «Ἦσαν δὲ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὔσαν Ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ τε Βαρνάβας καὶ Συμεὼν, ὁ καλούμενος Νίγηρ, καὶ Λούκιος ὁ Κυρηνεὺς, Μαννῆν τε Ἡρώδου τοῦ τετραρχοῦ σύντροφος, καὶ Σαῦλος.» Ἐπὶ Βαρνάβᾳ πρῶτον μνημονεύει· οὕτω γὰρ Παῦλος ἦν λαμπρός, οὕτω σημαίνει οὐδὲν ἐργάσασθαι. «Λειτουργοῦντων δὲ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ἀφορίσας δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον, ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἀπέλυσαν.» Τί ἔστι· «Λειτουργοῦντων;» ὡς κεραιόντων. «Αφορίσας μοι, φησὶ, τὸν Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον.» Τί ἔστιν· «Αφορίσας μοι;» «Εἰς τὸ ἔργον, εἰς τὴν ἀποστολήν. Ὅρα πάλιν ὑπὸ τίνων χειροτονεῖται· ὑπὸ Λουκίου τοῦ Κυρηνεῦος καὶ Μαννῆν, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος· ὅρα γὰρ τὰ πρόσωπα εὐάρεστον ἔστι, τοσούτῳ γυναιτέρᾳ ἡ τοῦ Θεοῦ φαίνεται χάρις. Χειροτονεῖται λοιπὸν εἰς ἀποστολήν, ὥστε μετ' ἔξουσας κρύπτει. Πῶς οὖν αὐτὴς φησιν· «Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων;» (Γαλ. α'. 1.). Τὸ μὲν «οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων» εἶπεν, ἵνα δηλώσῃ ὅτι οὐκ ἀνθρώπος αὐτὸν ἐκάλυπεν οὐδὲ προσγγέτατο, τὸ δὲ «δι' ἀνθρώπων», «οἱ οὐχ ὑπὸ τοῦδε ἐπέμψθη, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Πνεύματος» διὰ καὶ οὕτως ἐπήγαγεν· «Ὅθεν μὲν οὖν, ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, κατέβημεν εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκεῖθεν τε ἀπέπεμψαν εἰς τὴν Κύπρον.» Ἰσχυρίζεται δὲ ἀνωθεν τὰ εἰρηνικά. «Ἡμέρας δὲ γενομένης, φησὶν,

ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος διὰ τὸν Πάτρον, καὶ ἀνακρίνας τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν ἀπκρῆναι. ἃ Οὗτος οὐκ ἔσθαι ὅτι καὶ κολλάειν ἀξίως ἐπιχειρεῖ. Ἰδοὺ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀναλαμβάνου λόγον. Τὰ δεσμὰ ἦν, εἰ φύλακες ἔδωκεν, τὸ δεσμοτήριον κατελασμένον, οὐδαμῶς τοὺς δεσμοφυλάκας, πάντας τὰ αὐτὰ ελεγον, ἀνάρπαστος ὁ ἀνθρώπος γίγναι, διὰ τὸ αὐτοὺς καταδικάζει· αἱ ἤθελον ἀπολῶσαι, πρὸ τούτου ἀπίστευαν ἄν, ἢ συνῆλθον. Ἀλλὰ χρήματα ἔλαβον; Πῶθεν ὁ μὲν πέννητι δοῦναί ἔχον, τοῖσις ἔδωκεν; οὐδὲ γὰρ διαβρώθησαν εἰ ἀλλότως, οὐδὲ λελησμένοι ἦσαν. Ἐπεὶ οὖν ὅτι θεῶν τὸ πρᾶγμα ἦν καὶ οὐκ ἀνθρώπων. Εἴτα, ἐπειδὴ ἱστορίας ἔμελλε μνησθῆναι λοιπὸν, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐνέματα τίθησιν, ἵνα δευθῇ πάντα ἐπαληθεύειν. «Καὶ πείσαντες Βλάστου, φησί, τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτιῶνος τοῦ βασιλέως, ἤκουον εἰρήνην. ἃ Τούτῳ πιστοῖσιν, ἐπειδὴ λυμὰς ἦν. «Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ καθίσας ὁ Ἡρώδης ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδομαχόρει, ἃ φησί. «Παραχρῆμα δὲ ἐπαύταξεν αὐτὸν ἄγγελος Κυρίου καὶ γενόμενος σκυληγκέδροτος ἐξέψυξε. »

§. β'. Τοῦτο καὶ Ἰώσηπος λέγει, ὅτι μακρῇ περιέπεσε νόσῳ. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τοῦτο οὐκ ἔβλεπον, ὁ δὲ Ἀποστόλος αὐτὸ τίθησι. Πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡ ἄγνοια ὀφείλει λογίζεσθαι αὐτῶν τῷ Ἰακώβῳ θανάτῳ καὶ τῷ τῶν στρατιωτῶν φόρῳ τὸ κατὰ τὸν Ἡρώδην συμβεβηκέναι. Ὅρα· ὅτι μὲν τὸν Ἀποστόλον ἐραφεῖν, οὐδὲν τοιοῦτον εἰργάσατο, ὅτι δὲ τούτους, λοιπὸν ἐν ἀρεσῇ ἦν. Ἀπὸ οὗ ἡμερομηνίως καὶ αἰγυνόμενος κατέβηκεν ἀπὸ τῆς Τριουσίας εἰς τὴν Καισάρειαν. Ἐμοὶ δοκεῖ καὶ ἐκείνους ἀπαγγεῖναι βουλόμενος, πρὸς ἀπολογίαν ἡλθε τούτων· ὠργίζετο γὰρ ἐκεῖνος, τούτους οὕτως θεραπεύειν. Ὅρα πῶς κενόδοξος ὁ ἀνθρώπος ἐστὶ. Μιλλίαν αὐτοῖς δίδοναι τὴν δωρεάν, ἐδομαχόρειεν. Ὁ δὲ Ἰώσηπος φησὶν ὅτι καὶ ἐσθῆτα λαμπράν, ἐξ ἀργύρου ποικιλιμένην, περιέβατο. Ὅρα καὶ ἐκεῖνος πῶς κόλακας ἦσαν, καὶ τὸν Ἀποστόλον τὸ ῥόννημα· ἐν γὰρ ἔθνος ἐλόκληρον ἰδεράμευσιν, τοιοῦτον οὕτως διατίουν. Πάλιν δὲ γίνεται ἀνάπνευσιν αὐτῶν μεγάλην, καὶ μυρία ἀγαθὰ ἐκ τῆς ἐκείνου τιμαριίας. Εἰ δὲ οὕτος, ἀκούσας ὅτι ἐ φωνῇ Θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου, ἃ καίτοι γε μὲν εἰπῶν, τοιοῦτα ἐπαθε, πολλὰ μὲλλον ἐν ὁ Χριστὸς, εἰ μὴ Θεὸς ἦν αὐτός, αἱ λέγων ὅτι «τὰ ῥήματα τὰ ἐμὰ οὐκ ἔστιν ἐμὰ» (Ἰωάν. ἔφ. 10.), καὶ «οἱ ὑπερβαίνει ἂν οἱ ἐμοὶ

ἡγωνίζοντο» (Αὐτὸθ. 1ῃ. 36.), καὶ ὅσα τιαυτά. Ἐκείνος δὲ πεισρῶς καὶ ἰασηνῶς τὸν βίον κατέβηκε, καὶ οὐδὲ φαίνεται λοιπόν. Ὅρα δὲ αὐτὸν καὶ ὑπὸ τοῦ Βλάστου ἀναπαύεσθαι, καὶ ἔτι δὴ ταλαίφρονον ὄντα εὐαδῶς ὀργίζεσθαι, καὶ πάλιν καταλαττόμενον καὶ πανταχοῦ δοῦλον τῶν ἐθῶν, καὶ οὐδὲν ἑλευθέρῳ ἔχοντα. Σάββαι ἐκ καὶ τὴν αὐθεντίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ἃ Αἰτουροῦνται δὲ αὐτῶν, φησί, τῷ Κυρίῳ, καὶ νηστεύοντων, εἴπα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ἀπορίσκατε δὴ μοι τὸν Βαρναβᾶν καὶ Σαῦλον. ἃ Τίς ἂν ἐτόλμαγε, μὴ τῆς αὐτῆς ἰουσίας ἂν, ταῦτα εἰπεῖν; Τοῦτο δὲ γίνεσθαι, ὥστε μὴ εἶναι αὐτοὺς κοινῇ μὲν ἰαυτῶν. Εἶδεν αὐτοὺς μαίζονα ζῶσαντες ἔχοντας, καὶ πολλοὺς δυναμένους ἀρεῖσαι. Πῶς δὲ αὐτοῖς εἴπε; διὰ προφητῶν ἰου. διὰ τοῦτο προλεβῶν εἶπεν ὅτι καὶ προφηταὶ ἦσαν καὶ ἐνέστησαν καὶ ἰαυτοῦργον, ἵνα μάθῃς ὅτι πολλῆς νήμας χρειαί ἦν. Ἐν Ἀντιοχείᾳ χειροτονεῖται, ἐνθα κηρύττει. διὰ τὸ μὴ εἶπε· «Τῷ Κυρίῳ ἀπορίσκατε, ἃ ἀλλ' ἐμοὶ»· αἰκνυσιν ὅτι ἐν ἑστὶ τῇς ἰουσίας καὶ τῇ ἐδυνάμει. Ὅρῃς ὅσον ἡ νηστεία μέγα; αἰκνυσιν ὅτι πάντα τὸ Πνεῦμα ἰαυτοῖς. Μέγα τὴ ἡ νηστεία ἀγαθόν, οὐχ ὅρα περιορίζεται. Ὅτε χειροτονεῖν εἴα, τότε νηστεύουσιν καὶ νηστεύουσιν αὐτοὺς εἴπα τὸ Πνεῦμα. Ἡ νηστεία δὲ οὐ τοῦτο μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς ἀνέχισθαι νηστείας εἰδὸς ἐστὶ. Τοιοῦτον ἐπιτάττω μόνον ἐγώ· μὴ νηστεύοιτε, ἀλλὰ πρὸς ἀνέχισθαι. Προφῆς ζητῶμεν, μὴ διασπαρᾶν· προφῆς ζητῶμεν, μὴ νόσον ὑποθῆσαι, νόσον καὶ ψυχῶν καὶ σωματικῶν· πρὸς ἐν ζητῶμεν, ἔδωκ' ἔχουσιν, μὴ πρὸς ἀνέχισθαι γίνεσθαι· τοῦτο πρὸς ἐκείνο λύμῃ τοῦτο ἐδωκ', ἐκεῖνο πῶς· τοῦτο κατὰ φύσιν, ἐκεῖνο παρὰ φύσιν. Εἴπα γὰρ μοι, εἰ τις ἐσθλα σὺ κύνειον πῶν, οὐχὶ παρὰ φύσιν ἦν; εἰ τις ξύλα καὶ λίθους, οὐκ ἂν ἀπεστράφη; Εἰκότως· παρὰ φύσιν γὰρ ἐστὶ. Τοιοῦτον καὶ ἡ πρὸς ἀνέχισθαι γὰρ ἐν πόλει, πολιορκίας γενομένης, πολλὰ ὄρυθος γίνεται καὶ τάραχος, τῶν πολιορκιῶν ἐπισπλῶντων, οὕτως ἐν τῇ ψυχῇ γίνεται, οἶνον καὶ πρὸς ἐπισπλῶντος. «Τίνοι οὐαί; τίνοι ὄρυθοι; τίνοι ἀπῆλθαι καὶ λίσχαι; τίνοι κρίσεις; τίνοις πελιδνοὶ οἱ ὀρθαλμοί; οὐχὶ τοὺς ἐγχεροῦντες ἐν οἶνῳ;» (Παροιμ. κγ'. 29. 30.). Ἀλλὰ γὰρ, ὅσα ἂν εἴπωμεν, οὐκ ἀποστήσομεν τοὺς περὶ τὴν πρὸς ἀνέχισθαι γίνεσθαι, ἂν μὴ πρὸς ἑτερον ἀντιστήσομεν τὸ πᾶν. Καὶ πρῶτον μὲν πρὸς

τάς γυναίκας ἡμῖν ἔστω ὁ λόγος. Οὐδὲν αἰσχρότερον γυναικὶς κρυφώσης, οὐδὲν αἰσχρότερον μυσθίσσης· ἀμάρτυρεταί· αὐτῆς τὸ τῆς ὄψεως ἄνθος, βολεῖσθαι τὸ γαληνὸν καὶ ἡμερον τῶν ὀφθαλμῶν, οἶναι κατέλκας τῶνς, ἀκτίνας ὑποφωτισμένης ἡλιακῆς. Ἀνυδαίθερον τὸ πρῶτον καὶ δουλικόν, καὶ πάσης δυσγυνείας ἀνάμνησις. Πῶς ἔστιν ἀπὸ τῆς οἴνου ἀποκρίνουσα γυνὴ ἐδωδότης, στερητοῦς, ἐρωτημένην κρατὶν διουρθρότερον χυρῶν, ἑδαρτημένην καὶ διναστυμένην μὴ δυναμένην, ἐρυσθὰ οὖσα τοῦ δέοντος πλεόν, χάρις γέμουσα καὶ ἀχλὺς πολλῆς; Ἀλλ' οὐκ ἐκείνη ἡ τρυφὴ ἀπεχρημένη τοιαύτη, ἀλλὰ σμενὴ καὶ σώφρων καὶ εὐμορρος· καὶ γὰρ τῷ σώματι πολλὸ περιττῆσι κάλλος τῆς ψυχῆς ἡ κατὰστασις. Εἴ γὰρ δι' ὁμοίαν ἀπὸ τῶν σοματικῶν τύπων τοῦτο γίνεσθαι μόνον. Δὲς εὐμορρον κέρην, τεταραγμένην, λαλῶν, λοιπόρον, μέθυον, πολυτελεῖ, εἰ μὴ πάσης αἰσχρῆς δυσευδιόττερα καθίσταται; Εἰ δὲ αἰσχύνοντο, εἰ δὲ στήφει, εἰ δὲ ἐρυθμαῖν μανθάνει, εἰ δὲ ῥθίγγισσι συμμύεται, εἰ δὲ νηστείας ἐσχολακείναι, διπλοῦν τὸ κάλλος, πλείον ἢ ὥρα, ποιευστέρα ἢ ὥρα, σωφροσύνης γέμουσα καὶ κοσμιότητος. Βούλει λοιπὸν καὶ περὶ ἀνδρῶν εἰπωμεν; Τί τοῦ μεθύοντος αἰσχρότερον; Καταγίλαστος οἰκταῖς, καταγίλαστος ἑλκροῖς, εὐαίνος παρὰ φίλους, μυρία καταγνώσεως ἄξις, θορίον ἐστὶ μάλλον ἢ ἀνθρωπος· τὸ γὰρ πολλὰ οὐ τιθεῖται παρδάλειος καὶ λέντος καὶ ἀρκτου ἐστίν. Εἰκότως· οὐ γὰρ ἔχουσιν ἐκεῖνα ψυχὴν λογικὴν. Καὶ μὴ κάκιστα, πλεόν τοι δέοντος καὶ τοῦ μέτρου τοῦ παρὰ τῆς φύσεως αὐτοῦ ἀρμαμένου πιστάλιντα, διέρχεται τὸ πᾶν σῶμα, πόσω οὖν μάλλον ἡμεῖς; διὰ τοῦτο ἡμῖν εἰς μικρὸν συνίσταται τὴν γαστέρα ὁ Θεός, διὰ τοῦτο ὀλίγον μέτρον ὥριος τρυφῆς, ἵνα παιδείῃ ψυχῆς ἐπιμελεισθῇ.

§. γ'. Καταμάθωμεν αὐτὴν τὴν κατασκευὴν τὴν ἡμετέραν, καὶ ὁφθαλμοὶ ἐν μέσῳ ἐν ἡμῖν ταύτην ἔχον τὴν ἐνέργειαν τὸ σῶμα γὰρ ἡμῶν καὶ ἡ γλῶττα πρὸς ὅμοιους ἀφώρισται, ὁ φάρυγξ πρὸς ροσὴν. διὰ τοῦτο καὶ ἀνάγκη τῆς φύσεως ἡμεῖς ἐγκατεβῆσθαι, ἵνα μὴ δὲ ἄκοντες ἐπιπίπτωμεν εἰς πολλὴν πραγματείαν. Ὡς, εἰ γὰρ ἡ τρυφὴ τοῖς μὴ εἶχε, μὴδὲ νόσος καὶ ἀβροσύνη, ροσὴν ἦν, νὺν δὲ σοι τίθειται ὁρμήσις τῆς φύσεως, ἵνα μὴδὲ βουδόμενος υπερβῇ. Οὐχ ἥδονῃ ζητεῖς, ἀγαπᾷ; Τοῦτο παρὰ τῆς αὐταρκείας εὐρύσις. Οὐχ ὕπναι; Καὶ τοῦτο. Οὐχὶ ἀμεριμνῶν; Καὶ τοῦτο. Οὐχὶ

ἐλευθερίαν; οὐχὶ βῶσιν σώματος; οὐχὶ αὐξίαν; οὐχὶ νῆψιν ψυχῆς; οὐχὶ διαίτησιν; Οὕτω πάντα τὰ καλὰ ἐνταῦθα· ἐν ἐκείνῃ δὲ τὰ ἐναντία, ἀθῆα, καρχεῖα, νόσος, ἀνελιθιρία, παπῆν. Πόθεν οὖν, ροσὴν, καὶ ταύτην τρέχοντες ἀπαντες; Ἀπὸ νόσου. Εἰπέ γὰρ μοι, διὰ τί τὸ βλέπτον ὁ νοστὴν ἐπιζητεῖ; οὐχὶ καὶ αὐτὸ τοῦτο τοῦ νοστὴν σημαίνει ἐστίν; διὰ τί ὁ χαλὸς μὴ ἐρᾷ βαθεῖα; αὐτὸ δὲ τοῦτο οὐκ ἀπὸ βροθυμίας καὶ τοῦ μὴ βροθυθεῖν παρὰ τὴν ἰατρὴν ἵναί; Τῶν γὰρ πραγμάτων τὰ μὲν πρόσκαιρον ἥδονῃν ἔχει, διηκεῖ δὲ τὴν κώλασιν, τὰ δὲ τοῦαντίον, τὴν μὲν καρτερίαν πρόσκαιρον, διηκεῖ δὲ τὴν ἀπὸ λουσι. Ὁ τοῖνον οὕτω χαλὸς καὶ βῶθμος, ὥστε μὴ ὑπεριεῖν τῶν παρόντων ἡδέων ὑπὲρ τῶν μαλλόντων, ταχίως ἀλλίσταται. Εἰπέ μοι, ὁ Ἡσὺ πῶθεν ἴδω; πῶθεν τὴν παροῦσαν ἥδονῃν τῆς μαλλόντος προτιμήματι τιμῆς; Ἀπὸ χαυνότητος καὶ μαλακίας. Τοῦτο δὲ αὐτὸ πῶθεν; ροσὴν. Ἐξ ἡμῶν αὐτῶν καὶ ἐξ ἄλλων ἐκείνῃ· ὅταν γὰρ ὀιδώμεν, διανωτῶμεν ἑαυτοῦς, καὶ καρτερικοὶ γινώμεθα. Ἐάν γοῦν ἀνάγκη ποτὶ ἐπιβῆ, πολλοὺς δὲ καὶ φιλονεικῶσαντες μόνον, τὸ χρησιμον συνιδωμεν. Ὅταν τοῖνον μίλλης τρυφῇ, ἐνέστησιν τὸ πρόσκαιρον τῆς ἥδονῆς, τὴν ζῆμιαν, (ζῆμιαν γὰρ ὄντως ἐστὶ μετὰ τῆς οὐκείας λύμης τοσαῦτα χρήματα διακρίνει) τὰς νότους, τὰς ἀβροσύνας, καὶ καταπρόντησιν τρυφῆς. Πόσω σοι βούλει ἀρβυλῆσαι, καὶ παθόντας ἀπὸ τῆς τρυφῆς; Ὁ Νῦν ἐμεθύσθη καὶ ἐγμυθώθη, καὶ ὥρα πόσα γίγνεται κακὰ ἀπὸ τούτου· ὁ Ἡσὺ ἀπὸ λαμαργίας προδῶκεν τὰ πρωτοτόκια, καὶ εἰς ἀβελροκτονίαν ἤρπασεν. Ὁ λαὸς ὁ τοῦ Ἰσραὴλ ἐκάθισεν φαγεῖν καὶ πίνειν, καὶ ἀνίστησαν παίζειν. » (Ἐξοδ. 16. 6.). Διὰ τοῦτο ροσὴ· «Φαγῶν καὶ πιών, μνήσθητι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου» (Δουτ. 8. 12.)· εἰ γὰρ κρημῶν ἐπέπεσον οἱ εἰς τὴν τρυφὴν ἐμασόντες. «Ἡ χῆρα, ροσὴν, ἡ σπαταλῶσα, ὥσαυτὰ τίθηται» (Α'. Τιμῶν. 4. 6.), καὶ πάλιν· «Ἐλπίσθη, ἐπαχύνθη, καὶ ἀπελάττειται ὁ ἡγαπημένος» (Δουτ. 16. 15.), καὶ πάλιν ὁ Ἀπίστως· «Τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.» (Ρωμ. 9. 14.). Οἱ νομοθετοὶ νηστείαν, (οὐδὲ γὰρ ὁ ἀκούων ἐστίν,) ἀλλ' ἀναμὰ σπατάλῃ, ἐκπέττω τρυφὴν διὰ τὸ χρησιμον τὸ ὁμάρτον· καθάπερ γὰρ χεῖμαρρος, οὕτω πάντα ἀνατρέπει ἡ τρυφὴ· οὐδὲν αὐτὴν τὸ καλὸν ἐστὶ· βασιλείας ἐκβάλλει. Τί τὸ πλεόν; Βούλει τρυ-

φθῆ· ἄς πένησι, κάλεσον τὸν Χριστόν, ἵνα καὶ μετὰ τὸ τὴν τράπεζαν ἀφθῇαι ἔχῃς τρυφῆν· νὺν μὲν γὰρ οὐκ ἔχεις εὐλείας· οὐδὲ γὰρ ἔστιαι τὰ ἐνταῦθα· τότε δὲ ἔξεις. Βούλει τρυφῆσαι; Ὁρίθων τὴν φυχὴν, μετάδος αὐτῇ στείων, ὧν ἔθες ἔχει· μὴ λιμακτονήσῃς αὐτήν. Καυρὸς πολέμου, καυρὸς ἀγώνος, σὺ δὲ κἀπῆσαι τρυφῶν; Οὐχ ἔρως καὶ τοὺς τὰ σκεπτρα ἐγκυχειρισμένους ἐν ταῖς βίῃ στρατιακαῖς εὐτελῶς ᾤωντας; «Οὐκ ἐστὶν ἡμεῖς ἡ πάλῃ πρὸς πῖμα καὶ σάρακα» (Ἑβρ. ζ'. 12.), σὺ δὲ λιπαίνεις σαυτὸν, μύλλων παλάμην; Ἔστιαι πρὶν τοὺς ἐδόντας αὐτοῦ ὁ ἀντίπαλος, σὺ δὲ διακεχυμένος τυγχάνεις, καὶ τραπέζῃ προσέχεις. Οὐδα εἰκὴ ταῦτα λέγων, ἀλλ' οὐχ ἄπισιν. «Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκούεται» (Λουκ. ἡ'. 8.). Ὁ Χριστὸς ὑπὸ λυμοῦ τήκεται, σὺ δὲ ὑπὸ γαστρομαργίας διασπῆς σαυτὸν· οὐδὲ ἀμετρίαι. Τί γὰρ σὺ ποιεῖς καὶν ἢ τρυφή; Πρὸς ἑαυτὴν ἐναντία ἐστίν· θῆκε οὐκ οὐδα, πῶς καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχει· ἀλλά, ὥστε ἢ εἶδε ἀτιμία οὐσα, καὶ ὁ πλοῦτος, πένια ὧν, τοῦτο κέκληται, οὕτω καὶ ἡ τρυφή, ἀγρία οὐσα. Μὴ γὰρ τυθῆναι ἔχομεν, ἐτι λιπαίνομεν ἑαυτούς; Τί παρέχεις τῷ σκώλῃ λαμπρὴν τὴν τράπεζαν; τί πλείονας ποιεῖς τοὺς ἰχθύας; τί πηγὰς ἱερῶντων, καὶ δυσωδίας ἐναποτίθεις; τί πρὸς πάντα σαυτὸν ἀχρηστον κατασκευάζεις; Βούλει γενέσθαι ἰσχυρὸν τὸν ὀφθαλμόν; Τὸ σῶμα ποίησον εὐτερον· καὶ γὰρ ἐν ταῖς χερδαῖς ἡ μὲν παχὺία καὶ ἀδικακάθαρτος, ἀχρηστος πρὸς τὰς μελαβδίας, ἡ δὲ πάντοθεν ἐπεξιμένη εὐτενὴς ἐστὶ καὶ παναμύνης. Τί καταχωσύνεις τὴν ψυχὴν; τί τοῖσιν παχύτερον ποιεῖς; τί πολλὸν τὸν κοινὸν καὶ τὴν νεφέλην, ὅταν ἀμφοὶ καθάπερ τρεῖς ἀγλὺς πάντοθεν ὥσιν ἀναδιδόμενοι; Εἰ καὶ μηδεὶς ἔτιρος, οἱ ἀλλήλοις σε παιδεύουσιν· ἐτι τὸ ἰσχυρότερον σῶμα ἰσχυρότερον. Οὐαὺν καὶ ἡ φιλοσοφούσα ψυχὴ εὐτενωτέρα· ἡνιόχην γὰρ καὶ ἱκανὴ εἶναι. Καὶ ἔστιν ἔρως, καθάπερ ἐπὶ τῶν τρυφῇ προσχόντων ἀνθρώπων καὶ εὐσερκούντων, οὕτω καὶ τοὺς εὐσερκοῦντας τῶν ἱκανῶν δυσκινήτους ὄντας, καὶ πολλὰ τῷ ἡνιόχῃ πράγματα παρέχοντας. Ἀγαπήτην εὐήθειαν ἱκανὴν ἔχοντα καὶ εὐσεκελὴ θυγῆσθαι τὸ βραδίον λαβεῖν. Ὅταν δὲ ἀνταγίζηται ὁ ἡνιόχος βλαπὼν αὐτόν, καὶ καταπεσόντα μυριάκις νόστων μὴ διανοστήν, κἀν σφόδρα αὐτὸς ἡμπερὸς ᾗ, τῆς νίκης ἀποστερηθήσεται. Μὴ δὲ περιβώμεν ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἐπετραζομένην διὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ ἐκεί-

νη θεωρατικώτεραν ἐργασώμεθα· τὸ πτερόν αὐτῆς κοῦρον ποιήσωμεν, χαυνότερα τὰ δισμά· λόγιος αὐτὴν τρέφωμεν, αὐταρκεία, ὅσον ὑγιαίνειν μόνον τὸ σῶμα, ὅσον εὖρωστον εἶναι, ὅσον χαίρειν καὶ μὴ ἀλγεῖν· ἵνα οὕτω, τὰ καθ' ἑαυτοὺς εὖ διαθέντες, θυνηθώμεν τῆς ἀκρας ἀρετῆς ἐπιλαβέσθαι, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπιτοχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετ' οὗ τῷ Πατρὶ ὅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νὺν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΘΦΕΛΙΜΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»
ΠΑΤΗΣΙΩΝ 5 (ΠΛ. ΟΜΟΝΟΙΑΣ)
ΑΘΗΝΑΙ (101) — ΤΗΛ. 5243400